חסידות · ברסלב · ספרי רבי לוי יצחק בנדר

ספר שיח שרפי קודש א

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ספר שיח שרפי קודש א

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ספר-שיח-שרפי-קודש-א/
הקובץ נוצר ב־15 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

שיח-שרפי-קודש חלק א 14
הסכמה מהרה"ח ר' לוי"צ בנדר
זכרונו-לברכה 14
חלק ראשון 14
ליקוטים-ליקו"ה. 14
א-א 14
א-ב 14
א-ג 14
א-ד 15
א-ה 15
א-ו 15
א-ז 15
א-ח 15
א-ט 16
א-י 16
א-יא 16
א-יב 16
א-יג 16
א-יד 17
א-טו 17
א-טז 17
א-יז 17
א-יח 17
א-יט 17
א-כ 18
א-כא 18
א-כב 18
א-כג 19
א-כד 19
א-כה 19
א-כו 19
א-כז 19
א-כח 19
א-כט 19
א-ל 20
א-לא 20
א-לב 20
א-לג 20
א-לד 20
א-לה 21
א-לו 21
א-לז 21
א-לח 22
א-לט 22
א-מ 22
א-מא 22
א-מב 22
א-מג 23
א-מד 23
א-מה 23
א-מו 23
א-מז 23
א-מח 23
א-מט 24
א-נ 24
א-נא 25
א-נב 25
א-נג 25
א-נד 25
א-נה 26
א-נו 26
א-נז 26

א-נח 26
א-נט 26
א-ס 27
א-סא 27
א-סב 27
א-סג 27
א-סד 27
א-סה 27
א-סו 28
א-סז 28
א-סח 28
א-סט 28
א-ע 28
א-עא 28
א-עב 29
א-עג 29
א-עד 29
א-עה 29
א-עו 29
א-עז 29
א-עח 29
א-עט 30
א-פ 30
א-פא 31
א-פב 31
א-פג 31
א-פד 31
א-פה 31
א-פו 32
א-פז 32
א-פח 32
א-פט 32
א-צ 32
א-צא 32
א-צב 33
א-צג 33
א-צד 33
א-צה 33
א-צו 33
א-צז 33
א-צח 33
א-צט 34
א-ק 34
א-קא 34
א-קב 34
א-קג 34
א-קד 34
א-קה 34
א-קו 34
א-קז 35
א-קח 36
א-קט 36
א-קי 37
א-קיא 37
א-קיב 37
א-קיג 37
א-קיד 37
א-קטו 38
א-קטז 38
א-קיז 39
א-קיח 39
א-קיט 39
א-קכ 40
א-קכא 40

א-קכב 40
א-קכג 41
א-קכד 41
א-קכה 42
א-קכו 42
א-קכז 43
א-קכח 43
א-קכט 43
א-קל 44
א-קלא 44
א-קלב 44
א-קלג 45
א-קלד 45
א-קלה 45
א-קלו 45
א-קלז 46
א-קלח 46
א-קלט 46
א-קמ 46
א-קמא 46
א-קמב 47
א-קמג 47
א-קמד 47
א-קמה 47
א-קמו 47
א-קמז 48
א-קמח 48
א-קמט 48
א-קנ 49
א-קנא 49
א-קנב 49
א-קנג 49
א-קנד 49
א-קנה 49
א-קנו 50
א-קנז 51
א-קנח 51
א-קנט 52
א-קס 52
א-קסא 52
ליקוטים- נתיב צדיק (ר' נתן ב"ר יהודא מטבריה) 53
א-קסב 53
א-קסג 53
א-קסד 53
א-קסה 53
ב-קמ 53
א-קסו 54
א-קסז 54
א-קסח 54
א-קסט 54
ב-לב 54
א-קע 54
א-קעא 55
א-קעב 55
א-רמד 55
א-קעג 55
א-קעד 55
א-קעה 55
א-קעו 55
א-קעז 56
א-קעח 56
א-קעט 56
א-קפ 56

א-קפא 56
א-קפב 57
א-קפג 58
א-קפד 58
א-קפה 59
א-קפו 59
א-קפז 59
א-קפח 60
א-קפט 61
א-קצ 61
א-קצא 62
א-קצב 63
א-קצג 63
א-קצד 64
א-קצה 64
א-קצו 65
א-קצז 66
א-קצח 66
א-קצט 67
א-ר 67
א-רא 67
א-רב 67
א-רג 68
א-רד 68
א-רה 68
א-רו 69
א-רז 69
א-רח 69
א-רט 70
א-רי 70
א-ריא 71
א-רבי 71
א-ריג 72
א-ריד 72
א-רטו 72
א-רטז 73
א-ריז 73
א-ריח 73
א-רעט 73
ב-שב 73
א-ריט 74
א-רכ 74
א-רכא 74
א-רכב 75
א-רכג 75
א-רכד 75
א-רכה 75
א-רכו 75
א-רכז 76
א-רכח 76
א-רכט 76
א-רל 77
א-רלא 77
א-רלב 77
א-רלג 78
א-רלד 78
א-רלה 79
א-רלו 79
א-רלז 79
א-רלח 79
א-רלט 80
א-רמ 81
א-רמא 81
א-רמב 82

א-רמג 82
א-רמד 82
א-קעב 82
א-רמה 82
א-רמו 83
א-רמז 83
א-רמח 83
א-רמט 83
א-רנ 84
א-רנא 84
א-רנב 84
א-רנג 85
א-רנד 86
א-רנה 86
א-רנו 86
א-רנז 86
א-רנח 87
א-רנט 88
א-רס 88
א-רסא 88
א-רסב 89
א-רסג 89
א-רסד 90
א-רסה 91
א-רסו 92
א-רסז 92
א-רסח 93
א-רסט 93
א-ער 94
א-רעא 94
א-ערב 94
א-רעג 95
א-רעד 95
א-ערה 95
א-רעו 96
א-רעז 96
א-רעח 96
א-רעט 97
א-ריח 97
ב-שב 97
א-רפ 98
א-רפא 98
א-רפב 99
א-רפג 99
א-רפד 99
א-רפה 100
א-רפו 101
א-רפז 101
א-רפח 101
א-רפט 102
א-רצ 102
א-רצא 102
א-רצב 103
א-רצג 103
א-רצד 103
א-רצה 104
א-רצו 104
א-רצז 105
א-רחצ 105
א-רצט 105
א-ש 106
א-שא 106
א-שב 107
א-שג 108

א-דש 108
א-שה 109
א-שו 109
א-שז 110
א-שח 111
א-שט 111
א-שי 111
א-שיא 112
א-שיב 112
א-שיג 113
א-שיד 113
א-שטו 113
א-שטז 113
א-שיז 114
א-שיח 115
א-שיט 115
א-שכ 115
א-שכא 116
א-שכב 116
א-שכג 116
א-שכד 116
א-שכה 116
א-שכו 117
ב-קכח 117
ב-קסב 117
א-שכז 118
א-שכח 118
א-שכט 118
א-של 118
א-שלא 118
א-שלב 119
א-שלג 119
א-שלד 119
ב-קפח 119
א-שלה 120
א-שלו 120
א-שלז 120
א-שלח 120
א-שלט 121
א-תקצא 121
א-שמ 121
א-שמא 122
א-שמב 122
א-שמג 122
א-שדמ 122
א-שמה 123
א-שמו 124
א-שמז 124
א-שמח 124
א-שמט 124
א-שנ 125
א-שנא 125
א-שנב 125
א-שנג 125
א-שנד 125
א-שנה 126
א-שנו 126
א-שנז 126
א-שנח 127
א-שנט 128
א-שס 128
א-שסא 129
א-שסב 129
א-שסג 129

א-שסד 131
א-שסה 131
א-שסו 132
א-שסז 132
א-שסח 133
א-שסט 133
א-תרעז 133
א-שע 133
א-שעא 133
א-שעב 134
א-שעג 134
א-שעד 134
א-שעה 134
א-שעו 134
א-שעז 135
א-שעח 135
א-שעט 136
א-שפ 136
א-שפא 137
א-שפב 137
א-שפג 137
א-שפד 138
א-שפה 138
א-שפו 138
א-שפז 138
א-שפח 139
א-שפט 139
א-שצ 139
א-שצא 139
א-שצב 140
א-שצג 140
א-שצד 140
א-תשכד 140
א-שצה 141
א-שצו 141
א-שצז 141
א-שצח 141
א-שצט 141
א-ת 141
ו - מא 142
א-תא 142
א-תב 142
א-תג 142
א-תד 143
א-תה 143
א-תו 143
א-תז 143
א-תח 143
א-תט 143
א-תי 144
א-תיא 144
א-תיב 144
א-תיג 144
א-תיד 144
א-תטו 144
א-תטז 144
א-תיז 145
א-תיח 145
א-תיט 145
א-תכה 146
א-תרו 146
א-תמא 148
א-תמב 148
א-תמג 149

א-תמד 149
א-תמה 149
א-תמו 149
א-תמז 150
א-תמח 150
א-תנב 151
א-תע 159
א-תעא 160
ו - לו 160
א-תעב 160
א-שנא 161
א-תעג 161
א-תעד 162
א-תקג 163
א-תרסט 164
א-תרפ 164
א-תקי (תקט) 197
א-תקיא 198
א-תקיב 199
א-תקיג 199
א-תקיד 199
א-תקטו 199
א-תקטז 200
א-תקיז 200
א-תקיח 200
א-תקיט 200
א-תקכ 200
א-תקכא 201
א-תקכב 201
א-תקכג 201
א-תקכד 201
א-תקכה 202
א-תקכו 202
א-תקכז 202
א-תקכח 202
א-תקכט 202
ב-רבי 203
ד-לב 203
א-תקל 203
א-תקלא 203
א-תקלב 204
א-תקלג 204
א-תקלד 204
א-תקלה 204
א-תשלב 204
א-תקלו 204
א-תקלז 205
א-תקלח 205
א-תקלט 205
א-תקמ 205
א-תקמא 205
א-תקמב 206
א-תקמג 206
א-תקמד 206
א-תקמה 206
א-תקמו 206
א-תקמז 206
א-תקמח 207
א-תקמט 207
א-תקנ 208
א-תקנא 208
א-תקנב 208
א-תקנג 209
א-תקנד 209

א-תקנה 209
א-תקנו 209
א-תקנז 209
א-תקנח 209
א-תקנט 210
א-תקס 210
א-תקסא 210
א-תקסב 210
א-תקסג 210
א-תקסד 210
א-תקסה 211
א-תקסו 211
א-תקסז 211
א-תקסח 212
א-תקסט-א 212
א-תקסט-ב 212
א-תקע 212
א-תקעא 212
א-תקעב 213
א-תקעג 213
א-תקעד 213
א-תקעה 213
א-תקעז (תקעו) 214
א-תקעח 215
א-תקעט 215
א-תקפ 216
א-תקפא 216
א-תקפב 217
א-תקפג 218
א-תקפד 218
א-תקפה 220
א-תקפו 220
א-תקפז 221
א-תקפח 222
א-תקפט 222
א-תקצ 222
א-תקצא 222
א-תקצב 223
א-תקצג 223
א-תקצד 223
א-תקצה 224
א-תקצו 224
א-תקצז 224
א-תקצח 225
א-תקצט 225
א-תר 225
א-תרא 225
א-תרב 226
א-תרג 226
א-תרד 226
א-תרה 227
א-תרו 227
א-תכה 227
א-תרז 227
א-תרח 228
א-תרט 228
א-תרי 228
א-תריא 228
א-תריב 228
א-תריג 228
א-תריד 229
א-תרטו 230
א-תרטז 230
א-תריז 230

א-תריח 230
א-תריט 231
א-תרכ 232
א-תרכא 232
א-תרכב 233
א-תרכג 233
א-תרכד 233
א-תרכה 233
א-תרכו 234
א-תרכז 234
א-תרכח 235
א-תרכט 236
א-תרל 236
א-תרלא 236
א-תרלב 237
א-תרלג 238
א-תרלד 238
א-תרלה 238
א-תרלו 239
א-תרלז 239
א-תרלח 239
א-תרלט 239
א-תרמ 240
א-תרמא 240
א-תרמב 240
א-תרמג 240
א-תרמד 240
א-תרמה 241
א-תרמו 241
א-תרמז 242
א-תרמח 242
א-תרמט 242
א-תרנ 243
א-תרנא 243
א-תרנב 243
א-תרנג 244
א-תרנד 244
א-תרנה 244
א-תרנו 244
א-תרנז 244
א-תרנח 245
א-תרנט 245
א-תרס 245
א-תרסא 245
א-תרסב 245
א-תרסג 245
א-תרסד 246
א-תרסה 246
א-תרסו 246
א-תרסז 246
א-תשכא 247
א-תרסח 247
א-תרסט 247
א-תקג 248
א-תרפ 248
א-תרע 248
א-תרעא 248
א-תרעב 248
א-תרעג 249
א-תרעד 249
א-תרעה 249
ה - קעו 249
א-תרעו 249
א-תרעז 250

א-שסט 250
א-תרעח 250
ה - קמט 250
א-תרעט 251
א-תרפ 251
א-תרפא 251
א-תרפב 251
א-תרפג 251
א-תרפד 251
א-תרפה 252
א-תרפו 252
א-תרפז 252
א-תרפח 252
א-תרפט 252
א-תרצ 252
א-תרצא 253
ב–תשעג 253
א-תרצב 253
א-תרצג 254
א-תרצה (תרצד) 254
א-תרצו 254
א-תרצז 255
א-תרחצ 256
א-תרצט 256
א-תש 256
א-תשא 257
א-תשב 257
א-תשג 258
א-תשד 258
א-תשה 259
א-תשו 259
א-תשז 259
א-תשח 260
א-תשט 261
ג-תיח 261
א-תשי 261
א-תשיב (תשיא) 261
א-תשיג 262
א-תשיד 262
א-תשטו 262
א-תשיז 262
א-תשיח 262
א-תשיט 262
א-תשיט 262
א-תשכ 263
א-תשכא 263
א-תרסז 263
א-תשכב 264
א-תשכג 264
א-תשכד 264
א-שצד 264
א-תשכה 265
א-תשכו 265
א-תשכז 265
א-תשכח 266
א-תשכט 266
א-תשל 266
א-תשלא 266
א-תשלב 267
א-תשלג 267
א-תשלד 267
א-תשלה 267
א-תשלו 268

שיח-שרפי-קודש חלק א

הסכמה מהרה"ח ר' לוי"צ בנדר זכרונו-לברכה

בס"ד. ח' אלול תשמ"ח.

שמועה שמעתי ושמח לבי על אשר השתדלו מנהלי אגודת "משך הנחל" להוציא לאור עולם את השיחות והסיפורים מרבינו הקדוש ותלמידיו זי"ע, אשר היו מתהלכים עד הנה בקרב אנ"ש ולא נאספו ונלקטו ונכתבו מעולם בספר אחד, כדי שיהיה מוכן ועומד לפני כל דורש ומבקש ה', ומחמת כן גם עלו בהם שיבושים וטעויות.

אשר ע"כ לדבר גדול וזכות נשגב ייחשב הדפסתם והפצתם.

והנה המביאים לבית הדפוס עברו עמי כמה פעמים על הנדפס ומצאתים נכונים ואמתיים ראויים להדפיסם ולפרסמם על פני תבל.

ואין לי אלא לבוא בקריאה קדושה לכלל אנ"ש שיחי' לבוא לעזרתם לעודדם ולחזקם כדי שיוכלו לברך על המוגמר להוציאו לאור עולם ביופי והידור רב כדרכם בקודש.

כ"ד: לוי יצחק בנדר

חלק ראשון

ליקוטים-ליקו"ה.

א-א

שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאָמַר עַל הַחִדּוּשִׁים שֶׁלִּי, שֶׁאֵין מִי שֶׁיְּבִינֵם הֵיטֵב, מֵחֲמַת שֶׁצְּרִיכִין לִזְכֹּר הֵיטֵב מְאֹד אֶת דִּבְרֵי תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְלִהְיוֹת בָּקִי הֵיטֵב בְּכָל חֲדָרָיו וּפְרָטָיו וְדִקְדּוּקָיו. (הַקְדָּמַת סִפְרֵי "לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת").

א-ב

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה סִפֵּר, שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא שָׁתָה אֲפִלּוּ מַיִם קֹדֶם הַתְּפִלָּה, אַף-עַל-פִּי שֶׁמִּדִּין הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ מֻתָּר לִשְׁתּוֹת מַיִם, אַף-עַל-פִּי-כֵן הוּא לֹא שָׁתָה אֲפִלּוּ מַיִם קֹדֶם הַתְּפִלָּה. (שָׁם הַשְׁכָּמַת הַבֹּקֶר ג, ה).

א-ג

בְּעִקְּבוֹת מְשִׁיחָא בְּסוֹף הַגָּלוּת, צְרִיכִים לְהִזָּהֵר מְאֹד לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין דְּרַבֵּנוּ תָּם, כְּמוֹ שֶׁהִזְהִירוּ כָּל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁהָיוּ בְּיָמֵינוּ. (שָׁם הִלְכוֹת תְּפִלִּין ה', כ"ט).

א-ד

אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "כָּל מַה שֶּׁמְגַלִּין אֵיזֶה אֱמֶת, יֵשׁ כְּנֶגְדּוֹ שֶׁקֶר, כִּי גַּם הָרְחוֹקִים מֵאֱמֶת אוֹמְרִים גַּם כֵּן כְּדִּ לְשׁוֹנוֹת כָּאֵלּוּ, עַל-כֵּן אִי-אֶפְשָׁר לְבָרֵר הָאֱמֶת, כִּי-אִם כָּל חַד כְּפוּם מַה דִּמְשַׁעֵר בְּלִבֵּיהּ, יָכוֹל לְהַבְחִין מְעַט הַחִלּוּק שֶׁבֵּין הָאֱמֶת הַבָּרוּר לְזוּלָתוֹ. (שָׁם הִלְכוֹת בְּרָכוֹת הַשַּׁחַר ג, י).

א-ה

רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּגֹדֶל עַמְקוּת חָכְמָתוֹ, הָעוֹלֶה עַל הַכֹּל, אֵינוֹ מְיַשֵּׁב שׁוּם קֻשְׁיָא רַק בְּגֹדֶל חָכְמָתוֹ גִּלָּה לָנוּ תּוֹרוֹת נִפְלָאוֹת עֲמֻקוֹת וּרְחָבוֹת, וְגִלָּה לָנוּ בָּהֶם וְהִסְבִּיר לָנוּ עַל יָדָם, שֶׁקֻּשְׁיוֹת כְּאֵלּוּ אִי-אֶפְשָׁר לְיַשֵּׁב בְּשׁוּם אֹפֶן רַק לִסְמֹךְ עַל אֱמוּנָה, וְהִכְנִיס בָּנוּ דַּעַת לְהָבִין, שֶׁאִי-אֶפְשָׁר לְיַשֵּׁב אֵלּוּ הַקֻּשְׁיוֹת, כִּי הוּא בְּגֹדֶל עָצְמָם הַשָּׂגָתוֹ גִּלָּה לָנוּ, מֵאַיִן וּמֵהֵיכָן נִמְשְׁכִין אֵלּוּ הַקֻּשְׁיוֹת, שֶׁנִּמְשָׁכִין מִמָּקוֹם גָּבוֹהַּ כָּזֶה, שֶׁאִי-אֶפְשָׁר לְיַשְּׁבָן בָּזֶה הָעוֹלָם, בְּזֶה הַגּוּף, בְּשׁוּם אֹפֶן. (שָׁם אוֹת ל"ו).

א-ו

אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְגַלּוֹת כָּל הַסְּבָרוֹת שֶׁיֵּשׁ לְכָל כַּת וְכַת שֶׁבְּסִפּוּר הַמַּעֲשֶׂה מֵהַבַּעַל תְּפִלָּה שֶׁבְּסֵפֶר "סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת", כִּי יֵשׁ לָהֶם כָּל-כָּךְ סְבָרוֹת שֶׁאֶפְשָׁר לִטְעוֹת בָּהֶן בֶּאֱמֶת. (שָׁם הִלְכוֹת תְּפִלָּה ד, ב).

א-ז

יֵשׁ טָעוּתִים כְּאֵלֶּה בָּעוֹלָם, עַד שֶׁיְּכוֹלִין לִטְעוֹת עַל יָדָם לוֹמַר, שֶׁרְצִיחָה הִיא מִצְוָה... כַּאֲשֶׁר כְּבָר שָׁמַעְתִּי מִפִּי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, קֹדֶם שֶׁסִּפֵּר מַעֲשֶׂה מֵהַבַּעַל תְּפִלָּה שֶׁאָמַר, שֶׁהָיָה אֶצְלָם סְבָרוֹת וְהוֹכָחוֹת שֶׁרְצִיחָה הִיא מִצְוָה, וּכְפִי הַנִּרְאֶה מִדְּבָרָיו הָיָה, שֶׁרָאָה כָּתוּב בְּאֵיזֶה סֵפֶר שֶׁנִּמְצְאוּ וְהָיוּ אֲנָשִׁים כָּאֵלֶּה, שֶׁאָמְרוּ שֶׁרְצִיחָה הִיא מִצְוָה... וְהָיָה לָהֶם סְבָרוֹת רַבּוֹת עַל זֶה. (שָׁם אוֹת ד').

א-ח

שִׁבַּח רַבֵּנוּ בְּעַצְמוֹ אֶת הַמְּלִיצָה מְאֹד, וְאָמַר, שֶׁהַמְּלִיצָה יֵשׁ לָהּ כֹּחַ גָּדוֹל לְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם, וְגַם לְמַעְלָה יְכוֹלִין לִפְעֹל לְעוֹרֵר רַחֲמִים וִישׁוּעָה גְּדוֹלָה עַל-יְדֵי הַמְּלִיצָה, כִּי אָמַר, שֶׁגַּם הַמְלַמֵּד זְכוּת לְמַעְלָה נִקְרָא עַל שֵׁם זֶה מֵלִיץ עַל שֵׁם הַמְּלִיצָה דַּיְקָא, כִּי זֶה הַזְּכוּת בְּעַצְמוֹ, שֶׁהוּא מְלַמֵּד עַל אֵיזֶה אָדָם, אִם הָיָה אָמְרוֹ כָּךְ בְּלִי דַּרְכֵי הַמְּלִיצָה לֹא הָיָה פּוֹעֵל כְּלוּם לְעוֹרֵר רַחֲמִים עָלָיו, כִּי הֲלֹא גַּם בִּלְעָדָיו יוֹדְעִין מִזֶּה הַזְּכוּת, אַךְ עִקַּר כֹּחוֹ שֶׁל הַמְלַמֵּד זְכוּת לִפְעֹל יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים הוּא עַל-יְדֵי הַמְּלִיצָה, עַל-יְדֵי שֶׁאוֹמֵר אוֹתוֹ הַזְּכוּת וְכֵיוֹצֵא, שֶׁמְּלַמֵּד בְּדֶרֶךְ מְלִיצָה, דְּהַיְינוּ: שֶׁמַּצִּיעַ הַדָּבָר יָפֶה בִּטְעָנוֹת נָאוֹת וּנְכוֹנוֹת וּבְדִבּוּרִים יָפִים וּבִמְלִיצָה

נָאָה, עַל-יְדֵי-זֶה יֵשׁ לוֹ כֹּחַ לְעוֹרֵר לְמַעְלָה רַחֲמִים וִישׁוּעָה, וְכֵן לְמַטָּה רוֹאִים בְּחוּשׁ כֹּחַ הַמְלִיצָה, כִּי-אִם הָיוּ אוֹמְרִים לְאָדָם סְתָם, שֶׁפְּלוֹנִי מֵת, לֹא יִתְעוֹרֵר כָּל-כָּךְ לִבְכּוֹת הַרְבֵּה, אֲבָל אִם יְעוֹרְרוּ עָלָיו בְּדֶרֶךְ הַמְלִיצָה לְהַצִּיעַ הַדָּבָר וּלְהַרְחִיבוֹ, כַּמָּה נָאֶה הָיָה אָדָם זֶה וְכַמָּה נָאִים מַעֲשָׂיו וְכוּ', וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה כְּדֶרֶךְ הַמְלִיצִים, אָז יֵשׁ כֹּחַ עַל יְדֵי הַמְלִיצָה לְעוֹרֵר וּלְשַׁבֵּר לֵב הָאָדָם מְאֹד. כָּל זֶה שָׁמַעְנוּ מִפִּי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְאַחַר-כַּךְ סִיֵּם: "אֲבָל יֵשׁ מֵלִיץ, שֶׁהוּא פּוֹשֵׁעַ יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת: 'וּמְלִיצָיִךְ פָּשְׁעוּ בִּי'...". (שָׁם אוֹת ז').

א-ט

מוּבָא בְּסִפְרִים, שֶׁהָיָה מֶלֶךְ אֶחָד, שֶׁהָיָה בְּטָעוּת שֶׁל הַכַּת הַזֹּאת, שֶׁאָמַר, שֶׁהַתַּכְלִית הִיא הָאֲכִילָה... הַמְסֻפָּר בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מֵהַבַּעַל תְּפִלָּה, וְהָיָה מִתְפַּלֵּל וְאוֹמֵר "אֱלֹקַי תֵּן לִי בֶּטֶן, שֶׁאוּכַל לֶאֱכֹל הַרְבֵּה..." כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי סִפּוּר זֶה מִפִּי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּפַעַם אֶחָד, קֹדֶם שֶׁסִּפֵּר מַעֲשֶׂה זֹאת. (שָׁם אוֹת י').

א-י

שָׁמַעְתִּי מֵאַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁעִקַּר הַחִבּוּר וְהַדְּבֵקוּת מֵעוֹלָם הַזֶּה הַגַּשְׁמִי לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא מְרוֹמָם וְנִשְׂגָּב מְאֹד, בִּפְרָט מִי שֶׁחָטָא וְנִתְרַחֵק מְאֹד מֵאָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם הוּא עַל יְדֵי נִגּוּן וְזִמְרָה. (שָׁם הִלְכוֹת נְשִׂיאַת כַּפַּיִם ה', ו').

א-יא

עִקַּר הַשִּׂמְחָה אִי-אֶפְשָׁר לִהְיוֹת, כִּי-אִם עַל-יְדֵי מִילֵי דִּשְׁטוּתָא, כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאָמַר בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: "סָע הָאט אַ פְּנִים אַז מָע קֶען מָער נִיט פְּרֵיילִיךְ זַיין נָאר מִיט נַארִישׁ מַאכְן זִיךְ", וְכֵן דִּבֵּר עוֹד מִזֶּה כַּמָּה פְּעָמִים, וְזֶהוּ הַעִנְיָן, מַה שֶׁהָיוּ נוֹהֲגִין כָּל הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים הַמְפֻרְסָמִים שֶׁהָיוּ בְּיָמֵינוּ, שֶׁעַל פִּי רֹב הָיוּ לָהֶם אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ כְּמוֹ בַּדְחָנִים, וְהָיוּ עוֹשִׂים לִפְנֵיהֶם כָּל מִינֵי צְחוֹק וּשְׁטוּת כַּמְפֻרְסָם וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל שִׂמְחָה, כִּי אֵין דָּבָר מַזִּיק לַעֲבוֹדַת ה' כְּמוֹ הָעַצְבוּת. (שָׁם הִלְכוֹת נְפִלַּת אַפַּיִם ד').

א-יב

תַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נֵדַע, זֶה הַתַּכְלִית אֵין מִי שֶׁזּוֹכֶה כִּי-אִם הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים מְאֹד, כִּי אַף-עַל-פִּי שֶׁהַכֹּל אוֹמְרִים, שֶׁתַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נֵדַע, אֲבָל אֵין מִי שֶׁיֵּדַע פֵּרוּשׁ דָּבָר זֶה בִּשְׁלֵמוּת, כִּי-אִם מִי שֶׁאוֹחֵז בָּזֶה, דְּהַיְינוּ: שֶׁזּוֹכֶה לָזֶה עַל-יְדֵי מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים, כַּאֲשֶׁר הֵבַנְתִּי מִפִּי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (שָׁם אוֹת ט"ו).

א-יג

אֵצֶל הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים אֵין הֶפְרֵשׁ בֵּין תְּפִלָּה לְזִוּוּג, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (שָׁם הִלְכוֹת קְרִיאַת הַתּוֹרָה ג', ב'; וכ"ה ביור"ד הל' דהיומה"ח ב, ה, עיי"ש).

א-יד
הַרְבֵּה מְדַקְדְּקִים יוֹתֵר מִדַּי, שֶׁלֹּא לְקַדֵּשׁ הַלְּבָנָה עַד שֶׁיַּעַבְרוּ הֶעָנָנִים לְגַמְרֵי, אֲבָל הֵם טוֹעִים בָּזֶה, כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ מִכַּמָּה צַדִּיקִים וּמֵאַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וּבִפְרָט בְּעֵת שֶׁהַזְּמַן דָּחוּק, שֶׁסָּמוּךְ לַחֲצִי הַחֹדֶשׁ בִּפְרָט בַּחֹרֶף, שֶׁבְּוַדַּאי הוּא שְׁטוּת גָּדוֹל לְדַחוֹת מִצְוָה נוֹרָאָה כָּזֹאת בִּשְׁבִיל דִּקְדּוּק קַל שֶׁלֹּא נִזְכָּר בַּגְּמָרָא כְּלָל, כִּי לֹא אָמְרוּ רַק הָרוֹאֶה לְבָנָה בְּחִדּוּשָׁהּ מְבָרֵךְ וְכוּ', שֶׁמּוּבָן, שֶׁתֵּכֶף כְּשֶׁרוֹאִים אוֹתָהּ צְרִיכִים לְבָרֵךְ וְכוּ'. (שָׁם ו', ו').

א-טו
תּוֹרָה ע"ו שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק א', אַף אָמְנָם שֶׁהַתּוֹרָה הַזֹּאת הִיא מִלְּשׁוֹן הַחֲבֵרִים, שֶׁלֹּא נִכְתְּבָה יָפֶה כְּלָל, אַף-עַל-פִּי-כֵן הַמְדַקְדֵּק וּמְעַיֵּן בָּהּ, יִמְצָא גַּם שָׁם הַקְדָּמוֹת וְחִדּוּשִׁים נִפְלָאִים, כִּי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁיָּצָא מִפִּי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עָמֹק וְנוֹרָא מְאֹד. (שָׁם הִלְכוֹת מַשָּׂא וּמַתָּן ד').

א-טז
הֶאָרַת הָרָצוֹן זֶה תַּכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, כַּמּוּבָן בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּבִפְרָט בְּסִפּוּרָיו שֶׁסִּפֵּר עִמָּנוּ. (שָׁם הִלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם ג', ג').

א-יז
מִי שֶׁנִּכְשַׁל וְנָפַל לְהָרוּחַ שְׁטוּת יֵשׁ לוֹ עֵדִין בְּחִירָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר אַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְאֶחָד, שֶׁהוּא זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ אָמַר לוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ שִׂגָּעוֹן וְכוּ', וְאַחַר-כָּךְ אָמַר לוֹ, אִם אַתָּה רוֹצֶה אֵין אַתָּה מְשֻׁגָּע... וְהֶבֶן זֶה מְאֹד, כִּי גַּם הַמְּשֻׁגָּע מַמָּשׁ כְּשֶׁמַּכִּין אוֹתוֹ הֵיטֵב, מֻכְרָח לְהַשְׁלִיךְ הַשִּׂגָּעוֹן מֵחֲמַת יִרְאָה. כִּי זֶה רוֹאִין בְּחוּשׁ, שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי-אָדָם שֶׁרוֹאִין מֵהֶם כַּמָּה מִינֵי שִׂגָּעוֹן מַמָּשׁ שֶׁהוּא רוּחַ שְׁטוּת מַמָּשׁ, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן אֵינָם מְשֻׁגָּעִים לְגַמְרֵי. (שָׁם הִלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם ו', ל"ז).

א-יח
רַמַז לָנוּ אַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר, שֶׁעִקַּר הוּא יִרְאַת הָעֹנֶשׁ, אַף-עַל-פִּי שֶׁכָּתוּב בְּסִפָּרִים, שֶׁצְּרִיכִין דַּיְקָא יִרְאַת הָרוֹמְמוּת וְכוּ', אֲבָל בֶּאֱמֶת, הַלְוַאי שֶׁנִּזְכֶּה לְהַנָּצֵל מִמַּה שֶׁצְּרִיכִין לְהִנָּצֵל עַל-יְדֵי יִרְאַת הָעֹנֶשׁ, וְכֵן שָׁמַעְנוּ בְּשֵׁם כַּמָּה צַדִּיקִים גְּדוֹלִים, שֶׁאָמְרוּ שֶׁהָעִקָּר הוּא יִרְאַת הָעֹנֶשׁ, וְרָמַז לָנוּ אָז הֵיטֵב הֵיטֵב כַּמָּה וְכַמָּה צְרִיכִין לְהִתְיַרֵּא וְלִפְחֹד מִיִּרְאַת הָעֹנֶשׁ וְכוּ'. (שָׁם אוֹת צ"ט).

א-יט
שָׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ מִגֹּדֶל מַעֲלַת הָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא עִקַּר עֲבוֹדַת ה'. וְכָל הָעֲבוֹדוֹת תּוֹרָה וּתְפִלָּה וּמִצְווֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים כֻּלָּם כְּלוּלִים בָּזֶה,

וְאִי-אֶפְשָׁר לִזְכוֹת לְשׁוּם דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, כִּי-אִם עַל-יְדֵי זֶה. עַל-יְדֵי רָצוֹן וְחֵשֶׁק וְהִשְׁתּוֹקְקוּת וְכִסּוּפִין וְגַעְגּוּעִים חֲזָקִים, וְלֹא יַרְפֶּה אֶת הָרָצוֹן בְּשׁוּם אֹפֶן. רַק כָּל מַה שֶּׁהַמְנִיעָה מִתְגַּבֶּרֶת בְּיוֹתֵר, יִרְאֶה לְגַבֵּר אֶת עַצְמוֹ בְּחֵשֶׁק וְכִסּוּפִין וְגַעְגּוּעִים וּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר וְכֵן לְעוֹלָם, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְגָמֹר לְהוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל אֶת הַמְּצָוָה אוֹ הַדָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁהוּא רוֹצֶה. וְכֵן אַחַר-כָּךְ בִּשְׁאָר עֲבוֹדוֹת וּדְבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, שֶׁיִּרְצֶה אַחַר-כַּךְ עוֹד לַעֲשׂוֹת, יִתְגַּבֵּר גַּם כֵּן בִּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים, וְכָל מַה שֶּׁהַמְנִיעוֹת וְהָעִכּוּבִים וְהַבִּלְבּוּלִים מִתְגַּבְּרִים יוֹתֵר, יִתְגַּבֵּר אֶת עַצְמוֹ בִּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים יוֹתֵר, עַד שֶׁיּוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, וְיִזְכֶּה גַּם לְאוֹתָהּ הַמְּצָוָה וְהָעֲבוֹדָה וְכֵן לְעוֹלָם. (שָׁם הִלְכוֹת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן ד').

א-כ

בַּפְּרוֹת יֵשׁ נְפָשׁוֹת יְקָרוֹת מְאֹד, וּכְמוֹ שֶׁהֵבַנְתִּי מִשִּׂיחַת רַבֵּנוּ נ"י. (שָׁם הִלְכוֹת בִּרְכַּת הַפֵּירוֹת א').

א-כא

הַצַּדִּיק הוּא גִּבּוֹר הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ, וְהוּא עַז כַּנָּמֵר בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא נוֹתֵן עֹז וְתַעֲצוּמוֹת לַה' יִתְבָּרַךְ כְּבָיְכוֹל בְּבְחִינַת: "תְּנוּ עֹז לֵאלֹקִים". וּבִשְׁבִיל זֶה הַצַּדִּיק נִקְרָא עֲזוּז. וְזֶהוּ דִּרְשׁוּ ה' וְעֻזּוֹ, שֶׁצְּרִיכִין לְבַקֵּשׁ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַיְינוּ: לִזְכּוֹת לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, וְזֶה אִי-אֶפְשָׁר כִּי-אִם עַל-יְדֵי שֶׁיִּדְרְשׁוּ וִיבַקְּשׁוּ וִיחַפְּשׂוּ אֶת ה' וְעֻזּוֹ, הַיְינוּ: הַצַּדִּיק. כַּמְבֹאָר לְעֵיל, שֶׁצְּרִיכִין לְבַקֵּשׁ אֶת הַצַּדִּיק מְאֹד, וְעַל-יְדֵי-זֶה דַּיְיקָא דּוֹרְשִׁין אֶת ה' וְזוֹכִין לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. וְזֶה: "בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד". פָּנָיו - הֵם הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּקְרָאִים אַנְפֵּי שְׁכִינְתָּא (= פני השכינה), כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (זהר ח"ב קסג: ח"ג רכ:). וּכְמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי זֶה מִפִּי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. הַיְינוּ: שֶׁצְּרִיכִין לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ פְּנֵי ה', שֶׁהֵם הַצַּדִּיקִים, צְרִיכִין לְחַפְּשָׂם וּלְבַקְּשָׂם תָּמִיד, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְמָצְאָם לְהִתְקָרֵב לָהֶם. כִּי עִקַּר הָאֱמוּנָה וְהַהִתְקָרְבוּת לַה' יִתְבָּרַךְ תְּלוּי בָּהֶם. (שָׁם הִלְכוֹת בִּרְכַּת הָרֵיחַ מ"ו).

א-כב

וְזֶה בְּחִינַת "אקי'" שֶׁהוּא בְּחִינַת אָנָא זְמִין לְמֵיהֱוִי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה "קָרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ". הַיְינוּ: שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַשִּׂמְחָה שֶׁבַּלֵּב, שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף אָנָא זְמִין לְמֵיהֱוִי, שֶׁבְּוַדַּאי יִתְהַוֶּה מִמֶּנִּי אֵיזֶה הֲוָיָה, כִּי כָּל הַהִתְהַוּוּת שֶׁל הָאָדָם עַתָּה בָּזֶה הָעוֹלָם הַכֹּל הֶבֶל וְרִיק אֲפִלּוּ בְּחַיָּיו כֵּיוָן לְכֹל, מִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁמֻּכְרָח לָמוּת וְלָשׁוּב לֶעָפָר וְיִתְבַּלֶּה הַכֹּל, וְעַל-כֵּן אֵין זֶה שׁוּם הֲוָיָה כְּלָל רַק אָנָא זְמִין לְמֵיהֱוִי, שֶׁבְּוַדַּאי אֲנִי מוּכָן וּמְזֻמָּן שֶׁיִּהְיֶה מִמֶּנִּי אֵיזֶה הֲוָיָה לָעֲתִיד לָבֹא, כִּי בְּוַדַּאי יִשָּׁאֵר מִמֶּנִּי אֵז מַה שֶּׁיִּשָּׁאֵר, וּכְמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עִנְיָן זֶה לְעִנְיַן הִתְחַזְּקוּת בְּשִׂמְחָה וְכוּ'. (שָׁם הִלְכוֹת הוֹדָאָה ו, כ"ט).

א-כג

רָאינוּ אֵצֶל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁעִקַּר הַחֲשִׁיבוּת הָיָה אֶצְלוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כְּשֶׁבָּא אִישׁ חָדָשׁ לְהִתְקָרֵב לַה' יִתְבָּרַךְ, שֶׁהָיָה יָקָר בְּעֵינָיו מְאֹד יוֹתֵר מִכָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁנִּתְקָרְבוּ מִכְּבָר. (שָׁם הִלְכוֹת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן ד', י"א).

א-כד

הָעִקָּר הוּא לִהְיוֹת שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה, כְּמוֹ שֶׁהָיָה רָגִיל בְּפִי אַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, דְּהַיְינוּ: שֶׁלֹּא יִהְיֶה כָּרוּךְ אַחַר תַּאֲוֹתָיו הָרָעוֹת. (שָׁם הִלְכוֹת בִּרְכַּת הַפֵּירוֹת ה', ח').

א-כה

שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, שֶׁמַּה שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן ס"ב (בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן חֵלֶק א') מֵעִנְיַן הַעֲלָאַת הַדִּבּוּר בְּחִינַת יִשְׂלַח דְּבָרוֹ, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה בֵּרוּר הַמַּאֲכָלִים, שֶׁשָּׁם נִכְלַל כָּל הָאַרְבָּעָה שֶׁצְּרִיכִין לְהוֹדוֹת, עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב. (שָׁם הִלְכוֹת בִּרְכַּת הָרֵיחַ א', ג').

א-כו

שָׁמַעְתִּי מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁלִּפְעָמִים עֲבֵרָה מֵבִיאָה אֶת הָאָדָם לִידֵי תְּשׁוּבָה, הַיְינוּ: עַל-יְדֵי שֶׁנִּלְכַּד בְּאֵיזֶה עֲבֵרָה גְּדוֹלָה, רַחְמָנָא לִצְלַן עַל-יְדֵי-זֶה נִתְמָרְמֵר לִבּוֹ וְנִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה, עַד שֶׁנַּעֲשָׂה בַּעַל-תְּשׁוּבָה גָּמוּר. (שָׁם ד', ב').

א-כז

עַכְשָׁו הַהִתְחָלָה שֶׁל הַגְּאֻלָּה וְתִקּוּן כָּל הָעוֹלָמוֹת הוּא מִפּוּרִים, כְּמוֹ שֶׁמּוּבָן מֵרְמָזֵי דִּבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה (בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן חֵלֶק ב', סִימָן ע"ד), בְּעֵת שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה עַל פָּסוּק מִ'מִּצְרַיִם וְ'לֹא יֵ'רָאוּ פָּ'נַי רֵ'יקָם, שֶׁהוּא רָאשֵׁי תֵּבוֹת פּוּ'רְ'י'ם', שֶׁאָמַר אָז, כִּי מִתְּחִלָּה הָיוּ כָּל הַהִתְחָלוֹת מִפֶּסַח, שֶׁהוּא יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְעַכְשָׁו... וְכוּ' וּפָסַק בְּאֶמְצַע וְלֹא סִיֵּם דְּבָרָיו, וּמִתּוֹךְ דְּבָרָיו הֵבַנְתִּי, שֶׁעַכְשָׁו הַהִתְחָלָה מִפּוּרִים. (שָׁם כ"ה).

א-כח

בִּתְחִלַּת הַגְּבוּל, בְּמָקוֹם שֶׁמַּתְחִיל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, שָׁם קְבוּר זְבֻלוּן, כַּאֲשֶׁר זָכִיתִי לִהְיוֹת שָׁם בְּעַצְמִי, עַל קִבְרוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּעִיר צִידוֹן, וְאָמְרוּ לִי שָׁם, שֶׁמִּשָּׁם מַתְחִילִין לַחֲשֹׁב גְּבוּל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. (שָׁם מ"ג).

א-כט

עִנְיַן מֹשֶׁה וּבִלְעָם וְכוּ' זֶה הַדָּבָר נַעֲשָׂה בְּכָל דּוֹר, כַּאֲשֶׁר הֵבַנְתִּי מִדְּבָרָיו וּרְמָזָיו הַקְּדוֹשִׁים זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (שָׁם הִלְכוֹת הוֹדָאָה הֲלָכָה ה', י"א, עַיֵּן שָׁם).

א-ל

עִקַּר הַתְּשׁוּבָה שֶׁל כָּל אָדָם הוּא, שֶׁיָּשׁוּב בְּכָל פַּעַם מֵהַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת שֶׁנִּלְכַּד בָּהֶם, לְמַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם בְּכָל רֶגַע, וְשָׁם עִקַּר הַנִּסָּיוֹן וְהַבְּחִירָה, וְזֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה לְשׁוּב בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ, מִמָּקוֹם שֶׁהוּא שָׁם, לְמַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת, כַּאֲשֶׁר שָׂמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, וַאֲפִלּוּ אִם נִתְעָה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ כְּמוֹ שֶׁנִּתְעָה, אַף-עַל-פִּי-כֵן, צָרִיךְ שֶׁיַּאֲמִין, שֶׁכָּל מַה שֶּׁמְּנַתֵּק עַצְמוֹ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ מֵרַע לְטוֹב, הוּא יָקָר בְּעֵינֵי ה', כִּי הוּא יוֹדֵעַ יִצְרֵנוּ וְכוּ'. (שָׁם הִלְכוֹת תְּפִלַּת הַמִּנְחָה הֲלָכָה ז', ב').

א-לא

דִּבְרֵי הַתּוֹרָה שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן סִימָן מ"ט, נִכְתְּבוּ בְּרֶמֶז וּבְקִצּוּר גָּדוֹל, כַּאֲשֶׁר הֵבַנְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶאֱמְרָה וְכֵן נִכְתְּבָה בְּקִצּוּר וּבְרֶמֶז. כִּי אָמַר שֶׁעִקַּר הַתּוֹרָה אֲמָרָהּ רַק בִּשְׁבִיל לְבַטֵּל הַגְּזֵרוֹת וְכוּ'. (שָׁם הִלְכוֹת תְּפִלַּת הַמִּנְחָה ז', ט').

א-לב

עִקַּר פְּגַם הַבְּרִית כְּשֶׁפּוֹגֵם בְּאִסּוּר, חַס וְשָׁלוֹם. כִּי לֹא נִתְּנָה תּוֹרָה לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וְעַל-כֵּן בְּהֶתֵּר, אַף-עַל-פִּי שֶׁגַּם בָּזֶה יֵשׁ כַּמָּה פְּגָמִים, אַף-עַל-פִּי-כֵן הוּא הֶתֵּר וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי וְכוּ' וְכוּ'. (שָׁם י"ז).

א-לג

הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים הַנּוֹרָאִים הֵם תָּמִיד בִּבְחִינַת בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה אַף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא טָעֲמוּ שׁוּם טַעַם חֵטְא חַס וְשָׁלוֹם מֵעוֹלָם, כִּי הֵם עוֹשִׂים תְּשׁוּבָה בְּכָל פַּעַם עַל הַשְׁגָּתָם הָרִאשׁוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּהַתּוֹרָה "קְרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ" בְּסִימָן ו'. וְגַם עַל-פִּי רֹב הֵם יוֹרְדִים בְּכַוָּנָה לִמְקוֹמוֹת נְמוּכִים מְאֹד מְאֹד בִּשְׁבִיל לְהַעֲלוֹת הַנִּפָּשׁוֹת מִשָּׁם לְהַחֲזִירָם בִּתְשׁוּבָה, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת מַה שֶּׁאָמַר אַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "וַאֲנִי יָדַי מְלֵכְלָכוֹת בְּדָם וְכוּ'" בִּשְׁבִיל לְטַהֵר וְכוּ', וּבְכֹחַ אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים יֵשׁ תִּקְוָה לְכָל מִי שֶׁיֹּאחַז בָּם, שֶׁיַּעֲלֶה מֵעֹמֶק יְרִידָתוֹ לְעֲלִיָּה גְּדוֹלָה וְכוּ', כִּי אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים הֵם עִקַּר הַבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה, כִּי רַק הֵם נִקְרָאִים בַּעֲלֵי-תְּשׁוּבָה, כִּי הֵם הַבְּעָלִים שֶׁל הַתְּשׁוּבָה, וְכָל מִי שֶׁחָס עַל חַיָּיו וְרוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, צָרִיךְ לְקַבֵּל מֵהֶם. וּכְמוֹ שֶׁדִּבַּרְתִּי מִזֶּה עִם אַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (שָׁם הִלְכוֹת תְּפִלַּת הַמִּנְחָה ז', נ"ב).

א-לד

מוּבָן מִתּוֹךְ דִּבְרֵי אַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁצְּרִיכִין לְשַׂמֵּחַ נַפְשׁוֹ בְּכָל מִינֵי עֲצוּת, וְהָעִקָּר עַל-יְדֵי שֶׁלֹּא עָשָׂנִי גּוֹי, וְעַל יְדֵי שֶׁנִּתְקָרֵב לְצַדִּיקֵי אֱמֶת, וְהִבְדִּילָנוּ מִן הַתּוֹעִים, הַחוֹלְקִים עֲלֵיהֶם בְּחִנָּם. (שָׁם נ"ג).

א-לה

הָעִקָּר הוּא הַהִתְחַזְקוּת בְּכֹחַ הַצַּדִּיק, שֶׁצְּרִיכִין לֵידַע שֶׁהַצַּדִּיק הוּא גִּבּוֹר כֹּחַ כָּזֶה, שֶׁכָּל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה טוֹבָה שֶׁמִּתְגַּבֵּר כָּל אֶחָד בְּאֵיזֶה רֶגַע, הוּא חוֹטֵף אוֹתָהּ מִיָּד וּמַכְנִיסָהּ לְתוֹךְ בֵּית-הַקֻּדֶּשׁ שֶׁהוּא בּוֹנֶה, שֶׁהוּא בְּחִינַת מִשְׁכָּן וּבֵית-הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהוּא בְּחִינַת בֵּיתָא תַּתָּאָה וְכוּ', וְעַל-כֵּן אֶפְלּוּ כְּשֶׁאַחַר-כָּךְ יוֹרֵד, כְּמוֹ שֶׁיּוֹרֵד זֶה שֶׁרָצָה לְהִתְקָרֵב,אַף-עַל-פִּי-כֵן אֵינוֹ נֶאֱבָד הַהִתְעוֹרְרוּת הַמְּעַט שֶׁלּוֹ, כִּי כְּבָר נִכְנַס לְתוֹךְ בִּנְיַן בֵּית-הַקֻּדֶּשׁ שֶׁהַצַּדִּיק עוֹסֵק בְּבִנְיָנוֹ, כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. עַל-כֵּן צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְבָלְתִּי לְהַנִּיחַ אֶת מְקוֹמוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן, בִּבְחִינַת מְקוֹמְךָ אַל תַּנַּח, וּבְכָל פַּעַם שֶׁמִּתְגַּבֵּר עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ הָרָעָה וּמְנַשֵּׂא עַצְמוֹ לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת, וּמִתְגַּעְגֵּעַ וְכוֹסֵף לְהִתְקָרֵב לַה' יִתְבָּרַךְ, לֵית רְעוּתָא טָבָא דְּאִתְאֲבִיד, מִכָּל שֶׁכֵּן מַה שֶּׁעוֹשֶׂה בְּכָל פַּעַם אֵיזֶה דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, כִּי הֲלֹא אֶפְלּוּ פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל מְלֵאִים מִצְווֹת כִּרְמוֹן וְכוּ' וְכַמְבֹאָר בִּדְבָרֵינוּ הַרְבֵּה מִזֶּה. וּבִפְרָט עַל פְּסוּק אֲזַמְּרָה לֵאלֹקַי בְּעוֹדִי וְכוּ', שֶׁהִזְהִיר הוּא זְכִרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לֵילֵךְ עִם זֶה מְאֹד. (שָׁם הִלְכוֹת תְּפִלַּת הַמִּנְחָה ז', ס"ג).

א-לו

וְזֶה בְּחִינַת הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁנִּקְרָאִים בְּשֵׁם לִקּוּטִים. וְכֵן קָרָא אַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כָּל סְפָרָיו בְּשֵׁם לִקּוּטִים, כִּי כָּל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁמְּגַלִּים הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת, הֵם עַל יְדֵי בְּחִינַת לִקּוּטִים, עַיִן פָּנִים. (שָׁם הִלְכוֹת תְּפִלַּת הַמִּנְחָה ז', ס"ד).

א-לז

שְׁמַעְנוּ פַּעַם אַחַת מִשִּׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, שֶׁאָמַר בְּפִיו הַקָּדוֹשׁ בְּצַחוּת, מְתִיקוּת, נְעִימוּת שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְהַנּוֹרָאָה מְאֹד מְאֹד עַד אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית, שֶׁהֶעָבוֹדָה הַגְּדוֹלָה שֶׁבַּגְּדוֹלוֹת בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ קַלָּה בְּיוֹתֵר לַעֲשׂוֹת מֵעֵסֶק קָטָן, שֶׁמַּטְרִיחִין עַצְמָן בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה וְעִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, כִּי הֲלֹא אָנוּ רוֹאִין כַּמָּה יְגִיעוֹת יָגֵעַ הָאָדָם בִּשְׁבִיל לְנַסֵּעַ עַל אֵיזֶה יָרִיד, שֶׁתֵּכֶף בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת צָרִיךְ לִטְרֹחַ וּלְחַפֵּשׂ אַחַר עֲגָלָה, וְנָחְפֵּז מְאֹד לִטְעֹן סְחוֹרָתוֹ עַל הָעֲגָלָה בִּיגִיעָה גְּדוֹלָה, וְאַחַר-כָּךְ צָרִיךְ לִנְסֹעַ כָּל הַלַּיְלָה וְלִנְדֹּד שָׁנָה מֵעֵינָיו, וּמְשַׁבֵּר כָּל גּוּפוֹ, מֻחֲמַת שֶׁצָּרִיךְ לֵישֵׁב עַל עֲגָלָה הַטְּעוּנָה, וּשְׁאָר טִרְחוֹת וְיגִיעוֹת כַּיּוֹצֵא בָּהֶן, כֵּיוָן לְהָעוֹלָם, וְאַחַר-כָּךְ צָרִיךְ לַעֲמֹד כָּל הַיּוֹם עַל רַגְלָיו וְכוּ', וּבִפְרָט בִּימוֹת הַקֹּר הֶעָצוּם וְכוּ', וְכָל אֵלּוּ הַיְגִיעוֹת וְהַטִּרְחוֹת הַכְּבֵדוֹת וְהַקָּשׁוֹת הוּא מַטְרִיחַ עַצְמוֹ עַל סָפֵק, כִּי סָפֵק, אִם יַרְוִיחַ אֵיזֶה רֶוַח קָטָן, וְסָפֵק, אִם יֶאֱבַד הַהוֹצָאוֹת, כֵּיוָן לְהָעוֹלָם. נִמְצָא, שֶׁעַל עִסְקֵי פַּרְנָסַת הָעוֹלָם הַזֶּה מַטְרִיחִין עַצְמָן כָּל-כָּךְ בִּיגִיעוֹת כָּאֵלֶּה עַל סָפֵק רֶוַח קָטָן... וְהֶעָבוֹדָה הַגְּדוֹלָה שֶׁבַּגְּדוֹלוֹת הִיא הַתְּפִלָּה, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן כְּשֶׁעוֹמְדִין לְהִתְפַּלֵּל, מִתְפַּלְּלִין

וְגוֹמְרִין הַתְּפִלָּה... (שָׁם הִלְכוֹת תְּפִלַּת עַרְבִית ד', ז' הוּבָא גַּם בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן סימן תקנ"ח בְּשִׁינּוּי לָשׁוֹן).

א-לח

צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק תָּמִיד כָּל יְמֵי חַיָּיו לְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ, כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם ד'. וְלֵית רֵעוּתָא טָבָא דְּאִתְאֲבִיד, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל פָּסוּק: "בְּשׂוֹא גַּלָּיו אַתָּה תְּשַׁבְּחֵם..." שֶׁכָּל מַה שֶּׁהָאָדָם מְנַשֵּׂא עַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם לַה' יִתְבָּרַךְ, אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵינוֹ עוֹלֶה בְּיָדוֹ חַס וְשָׁלוֹם לְהִתְקָרֵב לַה' יִתְבָּרַךְ, כִּי נוֹפֵל אַחַר-כָּךְ רַחְמָנָא לִצְלָן אַף-עַל-פִּי-כֵן זֶה בְּעַצְמוֹ, שֶׁהוּא מִתְחַזֵּק וּמַגְבִּיהַּ וּמְנַשֵּׂא עַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם לַה' יִתְבָּרַךְ, זֶהוּ שִׁבְחָא דִּילֵיהּ וְיִקְרָא דִּילֵיהּ: ה' יִתְבָּרַךְ יִהְיֶה בְּעָזְרֵנוּ לְהִתְחַזֵּק תָּמִיד, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת בִּמְהֵרָה בִּמְהֵרָה. אָמֵן, כֵּן יְהִי רָצוֹן. (שָׁם הִלְכוֹת עַרְבִית ד', ל"ד שַׁבָּת ז', נ"ד).

א-לט

שָׁמַעְתִּי מִפִּי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁיֵּשׁ כַּמָּה צַדִּיקִים שֶׁשִּׁבְּרוּ הַתֵּאָוֹות, אֲבָל עֲדַיִן נִשְׁאַר אֶצְלָם שֶׁמֶץ מִנֶּהוּ, וְאֵלּוּ הַצַּדִּיקִים אֵין לָהֶם כֹּחַ לְהַחֲזִיר בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לְמוּטָב, כִּי אִם בְּכֹחַ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הָרֹאשׁ בַּיִת הָאֱמִתִּי, שֶׁזָּכָה לְבַטֵּל הָרַע בְּתַכְלִית. (לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת הִלְכוֹת שַׁבָּת הֲלָכָה ה', ט').

א-מ

כִּי בֶּאֱמֶת כָּל הַשְּׁמָחוֹת שֶׁשְּׂמֵחִין עַל הַחֲתֻנָּה, הוּא פְּלִיאָה לְכְאוֹרָה, כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי זֹאת בְּפֵרוּשׁ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, שֶׁאָמַר, שֶׁאֵין הָעוֹלָם יוֹדְעִים כְּלָל, מַה זּוֹ שִׂמְחָה, שֶׁזֶּה נוֹשֵׂא זֹאת, כִּי בְּוַדַּאי אֵין רָאוּי לִשְׂמֹחַ עַל עִנְיָן זֶה, אַף בֶּאֱמֶת וְכוּ'. (שָׁם הֲלָכָה ו', כ"ג).

א-מא

צְרִיכִין לִנְסֹעַ לְצַדִּיקֵי אֱמֶת עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, שֶׁהֵם יְכוֹלִין לְהַמְשִׁיךְ דֵּרְכֵי הַתְּשׁוּבָה אֵלּוּ וְהָעִקָּר לְהַמְתִּיק תֹּקֶף הַדִּין שֶׁל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמָן שִׂמְחָה אָז, כְּמוֹ שֶׁהַזְּהִיר אַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁבְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה צְרִיכִין לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה. (שָׁם הִלְכוֹת שַׁבָּת ז', מ"ו).

א-מב

מָצִינוּ בְּכָל הַצַּדִּיקִים הַחֲכָמִים הָרִאשׁוֹנִים, שֶׁהוֹסִיפוּ כַּמָּה גְּזֵרוֹת וּגְדֵרִים בְּרֹב הַמִּצְוֹוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת מִשְׁמֶרֶת לְמִשְׁמֶרֶת, כְּגוֹן: שְׁבוּת לְשַׁבָּת וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וְעַל-כֵּן בֶּאֱמֶת לָנוּ אָסוּר לְגַמְרֵי לִגְרֹעַ אוֹ לְהוֹסִיף, אֲבָל גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים יֵשׁ לָהֶם בָּזֶה בְּחִירָה, שֶׁיֵּשׁ כַּמָּה דְּבָרִים שֶׁהֵם צְרִיכִים לְהָבִין מִדַּעְתָּם, אִם לְהוֹסִיף אִם

שֶׁלֹּא לְהוֹסִיף. וְעַל-כֵּן בֶּאֱמֶת יֵשׁ יְגִיעָה וַעֲבוֹדָה גְּדוֹלָה בָּזֶה, כְּמוֹ שֶׁהֵבַנְתִּי מִדְּבָרָיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּעֵת שֶׁדִּבֵּר מִזֶּה. (שָׁם אוֹת נ').

א-מג

זֶה יָדוּעַ וּמְבֹאָר אֶצְלֵנוּ, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ בְּחִינַת סוֹדוֹת וְנִסְתָּרוֹת לְפִי בְּחִינָתוֹ, כִּי מַה שֶּׁנֶּחְשָׁב אֶצְלֵנוּ לְסוֹדוֹת וְנִסְתָּרוֹת, הוּא אֵצֶל הַגְּבוֹהַּ מֵאִתָּנוּ נָמוּךְ מִנִּגְלוֹת. וְכֵן בֵּין כָּל אָדָם וְאָדָם וּבֵין כָּל דַּרְגָּא וְדַרְגָּא. וְכֵן יֵשׁ דְּבָרִים, שֶׁהֵם עַכְשָׁיו סוֹד, וְאַחַר-כָּךְ לֹא יִהְיֶה סוֹד כִּי-אִם נִגְלֶה. רַק אָז יִהְיֶה סוֹדוֹת אֲחֵרִים הַגְּבוֹהִים הַרְבֵּה מִזֶּה, כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּי רַבֵּנוּ. (שָׁם ה', ל"ח).

א-מד

כְּשֶׁמְּנַסִּין אֶת הָאָדָם, לוֹקְחִין מִמֶּנּוּ אֶת שְׁלֵמוּת הַדַּעַת, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַנִּסָּיוֹן, כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ. (שָׁם הִלְכוֹת עֵרוּבֵי תְּחוּמִין הֲלָכָה ו', י"ז).

א-מה

הַהַנְהָגָה הַכְּלָלִית שֶׁהָזְהִיר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים לְהַרְבּוֹת בְּהִתְבּוֹדְדוּת בְּכָל יוֹם וָיוֹם, דְּהַיְינוּ: לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי ה' יִתְבָּרַךְ בִּלְשׁוֹן לַעַ"ז, לְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיְקָרְבֵהוּ לַעֲבוֹדָתוֹ וְיַחֲזִירֵהוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְהִזְהִיר לַעֲשׂוֹת מֵהַתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת, דְּהַיְינוּ: כָּל הַדְּבָרִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁגִּלָּה בְּכָל תּוֹרָה וְתוֹרָה, לַעֲשׂוֹת מִזֶּה תְּפִלָּה, לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מֵה' יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לָבוֹא לְכָל זֶה, כְּפִי סֵדֶר חִדּוּשֵׁי הַתּוֹרָה שֶׁגִּלָּה, כְּפִי הַבְּנָיַן הַנּוֹרָא, שֶׁבָּנָה בְּכָל תּוֹרָה וְתוֹרָה, שֶׁגִּלָּה בְּדַרְכּוֹ הַנִּפְלָא, וְאָמַר שֶׁנַּעֲשֶׂה מִזֶּה שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים לְמַעְלָה, וְאָמַר שֶׁנַּעֲשֶׂה מִזֶּה שַׁעֲשׁוּעִים, שֶׁלֹּא עָלוּ עֲדַיִן שַׁעֲשׁוּעִים כָּאֵלֶּה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ מֵעוֹלָם. (שָׁם הִלְכוֹת רֹאשׁ-חֹדֶשׁ הֲלָכָה ה', בְּתְחִלָּתוֹ).

א-מו

הַהַקְדָּמוֹת שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּכְלַל דְּבָרָיו כָּל דִּבְרֵי קַבָּלַת הָאַר"י זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְהַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְכוּ', כַּאֲשֶׁר נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ. (שָׁם ג').

א-מז

עִקַּר הַמְשָׁכַת הַנֶּפֶשׁ וְהַיְשׁוּעָה שֶׁל חֲנֻכָּה בְּכָל דּוֹר, הוּא עַל יְדֵי קִדֻּשַּׁת רֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְיוֹם-כִּפּוּר, כְּמוֹ שֶׁאָמַר אַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (שָׁם הִלְכוֹת רֹאשׁ-חֹדֶשׁ ז', י"א).

א-מח

וְזֶהוּ בְּחִינַת רִבּוּי הַסְּפָרִים שֶׁל חֲכְמֵי אֱמֶת, כִּי הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים מִתְחַבְּרִים עַל יְדֵי חִדּוּשֵׁי תּוֹרָתָם שֶׁמְּחַדְּשִׁים בְּכָל עֵת, וְכָל חִדּוּשֵׁי תּוֹרָתָם הוּא לְעָבְדָא לְלִמּוֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם וְכוּ', כִּי הֵם מִתְגַּבְּרִים בַּעֲבוֹדָתָם בְּכָל יוֹם מֵחָדָשׁ, כְּאִלּוּ עֲדַיִן לֹא הִתְחִילוּ שׁוּם

הַתְחָלָה בַּעֲבוּרַת ה' וְתוֹרָתוֹ וְכַמְבֹאָר הַרְבֵּה מִזֶּה בִּדְבָרֵינוּ. וְיוֹתֵר מִזֶּה שָׁמַעְנוּ מִפִּינוּ פָּנִים אֶל פָּנִים, שֶׁאִי-אֶפְשָׁר לְבָאֵר כְּלָל, כַּמָּה וְכַמָּה הָיָה בְּעֵינָיו בְּכָל פַּעַם כְּתִינוֹק מַמָּשׁ שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ. וּפַעַם אַחַת שָׁמַעְתִּי מִפִּינוּ בְּפֵרוּשׁ, שֶׁאָמַר: "אֲנִי עַתָּה כַּגָּמוּל עָלַי אִמּוֹ..." וְכוּ' (חיי מוהר"ן סימן קפ"ב). (שָׁם אוֹת י"ז).

א-מט

עִקַּר הַמְשָׁכַת קְדֻשַּׁת הַתּוֹרָה הוּא עַל-יְדֵי יַעֲקֹב, אֲבָל הָיָה עָלָיו מַחֲלֹקוֹת גְּדוֹלוֹת מֵעֵשָׂו וְלָבָן, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַחוֹלְקִים עַל חַכְמֵי הַתּוֹרָה הָאֲמִתִּיִּים, וְיַעֲקֹב אָבִינוּ, כָּל מַה שֶּׁהָיוּ חוֹלְקִין עָלָיו יוֹתֵר, הִתְגַּבֵּר לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה יוֹתֵר עַל פְּגַם אֱמוּנַת חֲכָמִים וּלְתַקֵּן חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁפָּגַם בָּזֶה. וּפְגַם הַדּוֹרוֹת שֶׁאַחֲרָיו שֶׁפָּגְמוּ בָּזֶה. וְהוּא שָׁב בִּתְשׁוּבָה בִּשְׁבִילָם, עַד שֶׁחִבֵּר וְעָשָׂה עַל-יְדֵי-זֶה סְפָרִים רַבִּים, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת מַה שֶּׁנִּטְמַן בְּבֵית שֵׁם וְעֵבֶר י"ד שָׁנָה בְּעֵת שֶׁבָּרַח מֵעֵשָׂו, וְשָׁם עָסַק בַּתּוֹרָה. וּבְוַדַּאי חִבֵּר עַל-יְדֵי-זֶה סְפָרִים רַבִּים, כִּי יַעֲקֹב חִבֵּר כַּמָּה סְפָרִים קְדוֹשִׁים בְּעִנְיַן הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה כַּמּוּבָא (רמב"ם הלכות עבודת-כוכבים א, ג. ועיין חיי מוהר"ן סימן שצ"ה), וּכְמוֹ שֶׁסִּפֵּר מִזֶּה אַדְמוֹ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (שָׁם אוֹת מ"ה).

א-נ

וְזֶה בְּחִינַת "וַיַּחַץ אֶת הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְאֶת הַצֹּאן וְכוּ' לִשְׁנֵי מַחֲנוֹת וְכוּ'. וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵטָה": שֶׁכְּשֶׁרוֹאִין שֶׁקָּשֶׁה לְהַשִּׂיג הָעֵצָה הַשְּׁלֵמָה, צְרִיכִין לְהִתְנַהֵג לְפִי חֶלֶקֶת הָעֵצָה עַל כָּל פָּנִים, בְּאֹפֶן שֶׁעַל כָּל פָּנִים יִהְיֶה נִשְׁאָר לוֹ מַחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵטָה, וְלֹא יִהְיֶה נֶאֱבַד לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁלֹּא יֹאמַר שֶׁיֵּלֵךְ וְיִתְהַנֶּה וְכוּ', רַחְמָנָא לִצְלָן. רַק יִשְׁתַּדֵּל שֶׁעַל כָּל פָּנִים יִשָּׁאֵר מַה שֶּׁיִּשָּׁאֵר וְכוּ'. הַיְינוּ: כְּשֶׁרוֹאֶה אָדָם שֶׁהַיֵּצֶר הָרַע מִתְגַּבֵּר עָלָיו כְּמוֹ שֶׁמִּתְגַּבֵּר, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁאֵין בְּכֹחוֹ לַעֲמֹד כְּנֶגְדּוֹ כָּרָאוּי, וְכָל מַה שֶׁחוֹשֵׁב עֵצוֹת וְתַחְבּוּלוֹת אֵינוֹ עוֹלֶה בְּיָדוֹ כָּרָאוּי וּמֻחָלַת זֶה עֲצָתוֹ חֶלֶקֶה תָּמִיד אֲזַי כָּל עֲצָתוֹ הָעִקָּרִית, שֶׁיִּסְמֹךְ עַל כֹּחַ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁבְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ שֶׁיֵּלֵךְ יִמְצָא בּוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּלְעֵת עַתָּה יִתְנַהֵג כְּפִי חֶלֶקֶת הָעֵצָה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת "וַיַּחַץ אֶת הָעָם וְכוּ' וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵטָה". הַיְינוּ: שֶׁיִּקְבַּע בְּלִבּוֹ שֶׁאִיךְ שֶׁיִּהְיֶה אַף-עַל-פִּי-כֵן אֲנִי חָזָק, שֶׁלֹּא אֶהְיֶה נָסוֹג אָחוֹר לְגַמְרֵי מֵה' יִתְבָּרַךְ וְלֹא אֵיאַשׁ אֶת עַצְמִי לְעוֹלָם, וְלֹא אֶהְיֶה חַס וְשָׁלוֹם מֵהַחֲסִידִים הַנִּפּוּלִים שֶׁהֵם גְּרוּעִים וְכוּ' רַחְמָנָא לִצְלָן, כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְנוּ מַצַּדִּיקִים. רַק אֲנִי עַל מִשְׁמַרְתִּי אֶעֱמֹד לַחְטֹף מַה שֶּׁאוּכַל, לְמַעַן יִהְיֶה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר הַפְּלֵטָה. לְמָשָׁל שֶׁהָאָדָם חָפֵץ שֶׁיִּלְמַד הַרְבֵּה וְיִתְפַּלֵּל וְיִרְבֶּה בְּהִתְבּוֹדְדוּת וְיִהְיֶה נָקִי מֵעֲתָּה מִכָּל חֵטְא וְהִרְהוּר וְכוּ' וְרוֹאֶה שֶׁקָּשֶׁה עָלָיו וְכוּ', יִהְיֶה חָזָק בְּדַעְתּוֹ, שֶׁעַל כָּל פָּנִים מַה שֶּׁאוּכַל לַחֲטֹף בְּחַיֵּי אֶתְיַגַּע בְּכָל כֹּחִי לַחְטֹף אֵיזֶה טוֹב כָּל יוֹם

מִימֵי חַיַּי. וְאִם חַס וְשָׁלוֹם, לֹא אוּכַל לְהִתְפַּלֵּל כְּלָל, אֶרְאֶה לְדַבֵּר אַחַר-כָּךְ אֵיזֶה דִּבּוּר שֶׁל תְּחִנָּה וּבַקָּשָׁה וְכוּ', וְאִם יְמָנְעֵנִי חַס וְשָׁלוֹם גַּם מִזֶּה, מַה לַּעֲשׂוֹת (כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה). אַף-עַל-פִּי-כֵן אֶלְמַד מְעַט אוֹ הַרְבֵּה, וְעַל כָּל פָּנִים אֶתְגַּבֵּר בִּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים לַה' יִתְבָּרַךְ וְאֶצְעַק עַל כָּל פָּנִים, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הוֹשִׁיעָה וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. וְאִם עָצַתִּי חֲלֻקָּה אִם לִסַּע אוֹ לֵישֵׁב בְּבֵיתִי, וְאֵינִי יָכוֹל לָתֵת עֵצָה לְנַפְשִׁי, עַל כָּל פָּנִים אֲנִי חָזָק בְּדַעְתִּי שֶׁבֵּין בְּבֵיתִי בֵּין בְּדֶרֶךְ אֶחֱטֹף טוֹב מַה שֶּׁאוּכַל. וְכֵן בְּשַׁאֲרֵי דְּבָרִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְפָרְטָם, וְכָל זֶה בְּחִינַת "וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה". (שָׁם אוֹת נ"ב).

שָׁמַעְתִּי מִפִּי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאָמַר עִנְיָן מַה שֶּׁהָיוּ בְּנֵי הַנְּעוּרִים שֶׁהָיוּ קוֹבְלִין לְפָנָיו הַרְבֵּה עַל צָרַת נַפְשָׁם, שֶׁאֵינָם זוֹכִים לְהִתְקַדֵּשׁ בֶּאֱמֶת וְלַעֲבֹד אֶת ה' כָּרָאוּי. וּפַעַם אַחַת עָנָה וְאָמַר, שֶׁיֵּשׁ עֵצוֹת שֶׁהָיוּ מוֹעִילִים בְּוַדַּאי, אֲבָל גַּם הָעֵצוֹת בְּעַצְמָן קָשֶׁה לְקַיֵּם, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. (שָׁם הִלְכוֹת תְּחוּמִין ה', ל"ד).

א-נא

פִּסְקֵי הֲלָכוֹת הֵם עִקַּר תִּקּוּן חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן וְהֵם כְּלַל כָּל הַתִּקּוּנִים שֶׁל כָּל הַחֲטָאִים, כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מֵרַבֵּנוּ זַצַ"ל. (שָׁם הִלְכוֹת פֶּסַח ד', ג').

א-נב

פַּעַם-אַחַת שָׁמַעְתִּי מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁאָמַר: "וּמַה יִּהְיֶה, אִם לֹא יִהְיֶה לִי עוֹלָם הַבָּא?..." מַה לַּעֲשׂוֹת, וְאִם יַגִּיעַ לִי גַּם גֵּיהִנּוֹם! וְהִגְבִּיהַּ יָדָיו כְּאוֹמֵר, שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְהִתְרַצּוֹת עַל הַכֹּל, כִּי בְּוַדַּאי לֹא יַעֲשֶׂה ה' יִתְבָּרַךְ עַוְלָה נֶגְדּוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא וְכוּ'. (שָׁם ח', י"ח).

א-נג

נִתַּן לָנוּ רְשׁוּת מֵאִתּוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְחַפֵּשׂ רְמָזִים בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁסִּפֵּר כְּפִי יְכָלְתֵּנוּ. (שָׁם הִלְכוֹת פֶּסַח ט').

א-נד

עִקַּר הַתְּשׁוּבָה כְּתִקּוּנָהּ, הוּא שֶׁיַּעֲשֶׂה הַתְּשׁוּבָה בְּאוֹתוֹ הַגּוּף וּבְאוֹתוֹ עִנְיָן עַצְמוֹ שֶׁחָטָא וְיָשׁוּב וְיַחֲזֹר דֶּרֶךְ מְקוֹמוֹת הַצָּרִים וְהַדְּחוּקִים לַה' יִתְבָּרַךְ, אֲבָל אִם יִתְהַפֵּךְ גּוּפוֹ וְיִשְׁתַּנֶּה בִּבְחִינַת "תִּתְהַפֵּךְ כַּחֹמֶר חוֹתָם וְיִתְיַצְּבוּ כְּמוֹ לְבוּשׁ", שֶׁחַס וְשָׁלוֹם יֵהָפְכוּ וְיִשַּׁנּוּ גּוּפוֹ, דְּהַיְינוּ: שֶׁיָּמוּת וְיַחֲזֹר וְיִתְגַּלְגֵּל וְאַחַר-כָּךְ יָשׁוּב וְיִצְעַק אֶל ה', אֵין זוֹ תְּשׁוּבָה הֲגוּנָה, כִּי צָרִיךְ לָשׁוּב בַּגּוּף הַזֶּה דַּיְקָא כְּמוֹת שֶׁהוּא, וְיֵלֵךְ דֶּרֶךְ מָקוֹם הַצַּר וְהַדְּחוּק יִקְרָא וְיָשׁוּב אֶל ה' בֶּאֱמֶת, אָז יַרְחִיב לוֹ ה' יִתְבָּרַךְ וַאֲזַי הוּא בְּחִינַת תִּקִּיעַת שׁוֹפָר כְּהִלְכָתוֹ, הַיְינוּ: בְּחִינַת תְּשׁוּבָה בֶּאֱמֶת כָּרָאוּי כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. וְעַל-כֵּן אִם נִקֵּב צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה הַסְּתִימָה בְּמִינוֹ

דַּיְקָא, כִּי בְּאוֹתוֹ עִנְיָן שֶׁחָטָא יְתַקֵּן, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה וְכַנִּזְכָּר-לְעֵיל, כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי בְּבֵאוּר הֵיטֵב מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ דְּבָרִים הַלָּלוּ. (שָׁם הִלְכוֹת רֹאשׁ-הַשָּׁנָה א', ב').

א-נה

נָהֲגוּ הָעוֹלָם עַל-פִּי גְּדוֹלֵי-עוֹלָם, שֶׁלֹּא לְהִתְעַנּוֹת בַּעֲשֶׂרֶת-יְמֵי-תְּשׁוּבָה, כִּי-אִם עַד אַחַר חֲצוֹת, וְאַחַר-כָּךְ אוֹכְלִין, וְכֵן שָׁמַעְתִּי מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁכֵּן רָאוּי לִנְהֹג. (שָׁם הִלְכוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה ב', ח').

א-נו

צְרִיכִין לְבָאֵר קְצָת לְחַבֵּר הַתּוֹרוֹת שֶׁנִּדְפְּסוּ בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן תִּנְיָנָא, סְמוּכִים זֶה לָזֶה מִסִּימָן י' עַד סִימָן י"ז שֶׁמִּבְאָר שָׁם, שֶׁאֶצְלוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה תּוֹרָה אַחַת, וְלֹא זָכִינוּ לְקַבֵּל רַק פְּסָקֵי פְּסָקִי. (שָׁם הַלָּכָה ו', אוֹת ז').

א-נז

אֲפִלּוּ בְּשֶׁכְּלֵנוּ אָנוּ יְכוֹלִין לְהָבִין קְצָת, שֶׁאֵין שׁוּם זְמַן כְּלָל. כְּרוֹאִין בְּחוּשׁ, שֶׁהַזְּמַן הוֹלֵךְ וְהוֹמֶה, וְהוּא עָף וּפוֹרֵחַ כְּצֵל עוֹבֵר, עַד שֶׁבֶּאֱמֶת לְפִי פְּרִיחַת הַמַּחֲשָׁבָה רוֹאִין כִּמְעַט בְּחוּשׁ, שֶׁאֵין שׁוּם זְמַן כְּלָל, כִּי הֵיכָן הוּא הַזְּמַן שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. וְעִקַּר הַזְּמַן הוּא רַק מֵחֶמַת הַשִּׂכְחָה, מֵחֶמַת שֶׁעוֹבְרִים יָמִים וְשָׁנִים, וּבְרִבּוּת הַיָּמִים נִשְׁכָּחִין הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים וּמֵחֶמַת הַשִּׂכְחָה נִדְמֶה כְּאִלּוּ כְּבָר הוּא זְמַן אָרֹךְ וְנִמְשָׁךְ מְאֹד. אֲבָל כְּשֶׁזּוֹכְרִין הֵיטֵב מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה מִתְּחִלָּה וְעַד עַכְשָׁו, וְהַיּוֹם שֶׁעָבַר לִפְנֵי כַּמָּה שָׁנִים כְּאִלּוּ הוּא עוֹמֵד עַכְשָׁו, עַל-יְדֵי-זֶה רוֹאִין, שֶׁאֵין שׁוּם זְמַן כְּלָל. רַק שֶׁבְּשִׂכְלֵנוּ בְּוַדַּאי אִי-אֶפְשָׁר לְהָבִין דָּבָר זֶה בִּשְׁלֵמוּת. רַק אֵיזֶה הִתְנוֹצְצוּת בְּהַעֲבָרָה בְּעַלְמָא. הַכְּלָל, שֶׁזִּכָּרוֹן שֶׁהוּא שְׁלֵמוּת הַדַּעַת, הוּא בְּחִינַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, כִּי עִקַּר הַזְּמַן, הוּא מֵחֶמַת שֶׁאֵין לָנוּ שֵׂכֶל, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּפֵרוּשׁ. (שָׁם ה', י"ג).

א-נח

יֵשׁ, שֶׁיָּרְדוּ וְנָפְלוּ מְאֹד, עַד שֶׁלִּבָּם בִּבְחִינַת לִבּוֹ סְחַרְחַר הַמְבֹאָר שָׁם בְּתוֹרָה י"ב חֵלֶק ב', שֶׁהַקְלָפָּה שֶׁנִּדְבַּק בָּהֶם בַּעֲוֹנוֹתֵיהֶם, מְעַקֶּמֶת וּמְסַבֶּבֶת הַלֵּב בְּעִקּוּמִים וְסִבּוּבִים וּבִלְבּוּלִים הַרְבֵּה, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר אָז בְּפֵרוּשׁ בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "עֶס פַּאר דְּרֵייט דְּאס הַאַרְץ". (שָׁם תְּחִלַּת הֲלָכָה ו').

א-נט

שָׁמַעְתִּי סִגְנוֹן פֵּרוּשׁ עַל הַפָּסוּק: "סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶיךָ" (במדבר יד, כ): "כְּפִי הַדִּבּוּר כֵּן הַסְּלִיחָה" מִפִּי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (שָׁם הִלְכוֹת יוֹם כִּפּוּר א', א').

א-ס

זֶה הָעִנְיָן שֶׁל הָאֶתְרוֹג שֶׁנִּדְפַּס בְּסֵפֶר שִׂיחוֹת הָרַ"ן סִימָן פ"ז, נֶאֱמַר בְּסָמוּךְ מִיָּד אַחַר מַאֲמַר תִּקְעוּ הַנַּ"ל, שֶׁנֶּאֱמַר בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְתֵכֶף אַחַר יוֹם הַכִּפּוּרִים, וְאָז לֹא הָיוּ אֶתְרוֹגִים מְצוּיִים בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה. אָז אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עִנְיַן הַנַּ"ל שֶׁל הָאֶתְרוֹג, שֶׁלִּפְעִי הַיָּמִים נוֹרָאִים שֶׁהָיָה לָנוּ, רָאוּי שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ אֶתְרוֹג נָאֶה, כִּי אָז בָּכוּ הָרְבֵּה בְּאוֹתָן הַיָּמִים נוֹרָאִים וְכוּ'. (שָׁם אוֹת ב', ב').

א-סא

הֵבַנְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, שֶׁזֶּה תָּלוּי בָּזֶה הַיְינוּ: כְּשֶׁסּוֹבֵר שֶׁיּוֹדֵעַ מַשֶּׁהוּ בְּהַשָּׂגָתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה הוֹרֵס לַעֲלוֹת אֶל ה' וְכֵן לְהֶפֶךְ, וְעַיֵּן בְּמַאֲמַר הַמַּתְחִיל "סוֹד כַּוָּנַת הַמִּילָה" (לִיקוּטֵי מוֹהֲרַ"ן סִימָן סג). (שָׁם הִלְכוֹת סַכָּה א', ב').

א-סב

מֵחֲמַת שֶׁבְּשָׁנָה זוֹ וְאֶשְׁתְּקַד הָיוּ שְׂרֵפוֹת הַרְבֵּה, בִּשְׁבִיל זֶה לֹא הָיוּ מְצוּיִים אֶתְרוֹגִים, כִּי הָיָה הִתְגַּבְּרוּת מְאוֹרֵי הָאֵשׁ, שֶׁהוּא בְּחִינַת הִתְעַלְּמוּת הַפְּאֵר כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, וּכְמוֹ שֶׁמְּבֹאָר בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן חֵלֶק ב' סִימָן ס"ז. אַף-עַל-פִּי-כֵן עַל-יְדֵי בְּחִינַת "וְהִנֵּה נַעַר בּוֹכֶה וְכוּ'" זָכוּ לְאֶתְרוֹגִים נָאִים. (שָׁם הִלְכוֹת ד' מִינִים א', ב').

א-סג

הָיוּ נוֹהֲגִים גַּם הַקַּדְמוֹנִים הַצַּדִּיקִים לִשְׂחֹק בַּחֲנֻכָּה בְּמִינֵי שְׂחוֹק שֶׁל הֶתֵּר, אַךְ שֶׁבַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים עַכְשָׁו בָּאִין לִידֵי עֲבֵרָה, כִּי מְשַׂחֲקִין בִּשְׂחוֹק שֶׁל אִסּוּר. (שָׁם הִלְכוֹת חֲנֻכָּה א').

א-סד

שָׁמַעְתִּי, שֶׁשְּׁמוֹנַת יְמֵי חֲנֻכָּה הֵם כְּנֶגֶד שְׁמוֹנַת הַזְּאוֹת שֶׁל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. (שָׁם הִלְכוֹת חֲנֻכָּה ג', א').

א-סה

גַּם זֶה מְרֻמָּז בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּמָקוֹם אַחֵר (חיי מוהר"ן, סימן רז) עַל עִנְיַן יְשִׁיבָתוֹ בְּאוּמַאן שֶׁזֶּה בְּחִינַת "וּבַל יֹאמַר שָׁכַן חָלִיתִי" וְכוּ', דְּהַיְינוּ: כְּשֶׁנּוֹסֵף אֶבֶן אַחַת, דְּהַיְינוּ: נֶפֶשׁ אַחַת שֶׁחוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה וְנִתְקָרֵב לַה' יִתְבָּרַךְ, אָזַי נִתְרַבִּין הַבָּתִּים עַד אֵין קֵץ, וְאָמַר אָז רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁעַל יְדֵי זֶה מַכְנִיסִין לִפְנִים גַּם הַנְּפָשׁוֹת שֶׁהָיוּ מֻשְׁלָכִין בַּחוּץ בְּבְחִינַת: "תִּשְׁתַּפְּכֶנָּה אַבְנֵי קֹדֶשׁ בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת..." (איכה ד, א) כִּי עַכְשָׁיו כְּשֶׁנִּתְרַבִּין מְאֹד הַבָּתִּים, אָזַי מְמַלְּאִים נִכְנָסִין גַּם הֵם לִפְנִים וְכוּ' וְכוּ'. (שָׁם הִלְכוֹת בָּשָׂר בְּחָלָב ג', ד').

א-סו
מְסַפְּרִין הָעוֹלָם בְּשֵׁם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאָמַר, שֶׁפַּעַל אֵצֶל ה' יִתְבָּרַךְ, שֶׁמְּקוֹם קְבוּרָתוֹ יִהְיֶה בְּחֵינַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל (וְזֶה שַׁיָּךְ לְתוֹרָה ק"ט חֵלֶק ב' עַיִן שָׁם ה"ה). (שָׁם הִלְכוֹת חֵלֶב וְדָם הֲלָכָה ג', ז').

א-סז
עִקַּר הַתִּקָּוָה וְהַתִּקּוּן שֶׁל כָּל אֶחָד, הוּא עַל יְדֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה שֶׁזָּכָה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו בְּחַיָּיו, כִּי אַחַר-כָּךְ קָשֶׁה מְאֹד לְהִתְקָרֵב, כְּמוֹ שֶׁאָמַר אַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (שָׁם ה', כ"ד).

א-סח
צְוָוה רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִתֵּן צְדָקָה, "קֹדֶם" שֶׁבָּאִים עַל קִבְרוֹ. (שָׁם הִלְכוֹת בְּהֵמָה וְחַיָּה טְהוֹרָה הֲלָכָה ד', ו').

א-סט
הַמָּשָׁל, הַמּוּבָא בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן קצ"ח וְכוּ', סִפֵּר זֹאת לְעָנְיָן שֶׁלִּפְעָמִים כְּשֶׁפּוֹגְעִים עִם כּוֹפְרִים אוֹ מִתְנַגְּדִים, וְהֵם מִתְוַכְּחִים הַרְבֵּה כְּנֶגֶד הָאֱמֶת וּפוֹעֲרִים פִּיהֶם לִבְלִי חֹק בְּרִבּוּי דְּבָרִים וּטְעָנוֹת וַאֲמַתְלָאוֹת שֶׁל הֶבֶל, שֶׁצְּרִיכִים לְהַמְתִּין לָהֶם, עַד שֶׁיִּכְלוּ דִּבְרֵיהֶם, וְאַחַר-כָּךְ יִתְבַּטְּלוּ דִּבְרֵיהֶם מֵמֵילָא וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. (הל').

א-ע
עִקַּר כֹּחַ הַבְּחִירָה מַה שֶּׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִים, זֶה הַשֵּׂכֶל שֶׁל הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה, שֶׁהֵם בְּחֵינַת שְׁנֵי הַבְּרוּרִים הַנַּ"ל, בְּחֵינַת אִתְעָרוּתָא דִּלְעֵילָּא וְאִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא, שֶׁבֶּאֱמֶת שְׁנֵיהֶם אֶחָד, כִּי הַבְּחִירָה הִיא בְּתוֹךְ הַיְדִיעָה, כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, אַךְ שֶׁאִי-אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג זֹאת, כִּי מִשָּׁם עִקַּר כֹּחַ הַבְּחִירָה, מַה שֶּׁאֵין מַשִּׂיגִין שֵׂכֶל זֶה. (שָׁם הִלְכוֹת דְּבָרִים הַיּוֹצְאִים מִן הַחַי הֲלָכָה ד', ל"ח).

א-עא
שַׁיָּךְ לְתוֹרָה ס"ג שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק א', כְּפִי מַה שֶׁהֵבַנְתִּי, כְּפִי מַה שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, הַיּוֹצֵא לָנוּ מִשָּׁם, שֶׁיֵּשׁ שְׁנֵי בְּחִינוֹת בִּשְׁמִירַת הַבְּרִית: בְּחִינָה אַחַת כִּפְשׁוּטוֹ, שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת שׁוֹמֵר הַבְּרִית וּלְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר עַצְמוֹ מִבְּהֵמִיּוּת, מֵרַע הַכּוֹלֵל, עַד שֶׁיִּזָּכֶה לִהְיוֹת קָדוֹשׁ לְגַמְרֵי בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְהַתַּאֲוָה הַבְּהֵמִית שׁוּם אֲחִיזָה בּוֹ כְּלָל כְּלָל לֹא, וּכְפִי גֹּדֶל קְדֻשָּׁתוֹ וּפְרִישׁוּתוֹ, כֵּן גּוֹדֶל דַּעְתּוֹ, אֲבָל יֵשׁ עוֹד בְּחִינָה ב', שֶׁאָפְלוּ מִי שֶׁהוּא קָדוֹשׁ מְאֹד בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת וְדַעְתּוֹ שָׁלֵם מְאֹד לְגֹדֶל קְדֻשָּׁתוֹ, אָזַי צָרִיךְ לִשְׁמֹר דַּעְתּוֹ

וְשִׂכְלוֹ מְאֹד, שֶׁלֹּא יַהֲרֹס לַעֲלוֹת אֶל ה', שֶׁלֹּא לִכְנֵס לִפְנִים מִמְּחִיצָתוֹ, שֶׁלֹּא לָצֵאת מִגְּבוּל הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת פְּנֵם הַבְּרִית, שֶׁהוּא פְּגַם הַדַּעַת. (שָׁם הִלְכוֹת דְּגִים הֲלָכָה א', א').

א-עב

לְעֻמָּתָן הַחִדּוּשִׁין עַל סִפּוּרֵי הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ ... אַף-עַל-פִּי-כֵן יֵשׁ לָנוּ רְשׁוּת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ בָּהּ אֵיזֶה רְמָזִים מַה שֶּׁנּוֹכַל לִמְצֹא, כַּאֲשֶׁר הֵבַנְתִּי מִדְּבָרָיו. (שָׁם הִלְכוֹת תּוֹלָעִים הֲלָכָה ד', ב').

א-עג

כְּשֶׁהוּא בִּבְחִינַת תִּקּוּן הַבְּרִית אֲזַי יָכוֹל לִשְׁמֹר אֶת הַסּוֹד, שֶׁלֹּא לְגַלּוֹתוֹ, שֶׁלֹּא לַעֲבֹר עַל הוֹלֵךְ רָכִיל מְגַלֶּה סוֹד, כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ נ"י בְּעַצְמוֹ, וַאֲזַי זוֹכֶה, שֶׁמְּגַלִּין לוֹ סוֹדוֹת מֵאַחַר שֶׁיָּכוֹל לִשְׁמֹרוֹ. (שָׁם הִלְכוֹת מַאכְלֵי עַכּוּ"ם הֲלָכָה א', ג').

א-עד

עִקַּר בְּחִינַת תַּאֲוַת מָמוֹן הוּא חָזָק בְּיוֹתֵר בְּהַמָּמוֹן בְּעַצְמוֹ, שֶׁהֵן הַמַּטְבְּעוֹת שֶׁשָּׁם חָזָק הַתַּאֲוָה בְּיוֹתֵר מְאֹד, וְכִדְמַשְׁמַע מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ נ"י שָׁם (בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן חֵלֶק א' סִימָן כ"ג), וּכְפִי הַמּוּבָן, לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי, מֵהַדְּבָרִים שֶׁשָּׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעִנְיָן זֶה, שֶׁסַּגְיֵת "הַזָּהָב קוֹנֶה אֶת הַכֶּסֶף" (ב"מ מד.) יִתְפָּרֵשׁ עַל-פִּי הַמַּאֲמַר הַנַּ"ל. (שָׁם הִלְכוֹת הֶכְשֵׁר כֵּלִים הֲלָכָה א', אוֹת א').

א-עה

שָׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁל אַדְמוֹ"ר נ"י, שֶׁכָּל יוֹם וְיוֹם יֵשׁ לוֹ שֶׁפַע אַחֵר. (שָׁם הִלְכוֹת נוֹתֵן טַעַם לִפְגַם א').

א-עו

הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זְכָרוֹנוֹ-לִבְרָכָה צִוָּה לוֹמַר כַּמָּה מִזְמוֹרֵי תְהִלִּים עַל קִבְרֵי הַצַּדִּיקִים כַּמּוּבָא, וְזֶה בְּחִינַת עֲשָׂרָה מִזְמוֹרֵי תְהִלִּים שֶׁגָּלָה רַבֵּנוּ זְכָרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְצִוָּה לְאָמְרָם עַל קִבְרוֹ. (שָׁם הִלְכוֹת קְרִיחָה וּכְתֹבֶת קַעְקַע הֲלָכָה ג', אוֹת ה').

א-עז

שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּלָשׁוֹן זֶה, שֶׁזֶּה אִי-אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג, אֵיךְ הַבְּחִירָה הִיא בְּתוֹךְ הַיְדִיעָה בְּעַצְמָהּ. (שָׁם הִלְכוֹת גְּלוּחַ הֲלָכָה ה', אוֹת ו').

א-עח

...לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ, שֶׁאִי-אֶפְשָׁר לְהָאָדָם בְּשׁוּם אֹפֶן בָּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁיֵּדַע הֵיכָן הוּא אוֹחֵז, כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ זְכָרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְזֶה מֵעִקְּרֵי הַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁלּוֹ, מַה שֶּׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ הֵיכָן הוּא עוֹמֵד וְאוֹחֵז. (שָׁם, הִלְכוֹת שְׁבוּעוֹת הֲלָכָה ב', י"ז).

א-עט

כִּי זֶה כְּלָל גָּדוֹל, שֶׁעִקַּר תִּקּוּן הָאָדָם וְכָל הָעוֹלָמוֹת הַתְּלוּיִים בּוֹ הוּא עַל יְדֵי בְּחִינַת הִתְחַדְּשׁוּת, וּכְמוֹ שֶׁהַזְהִיר אַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּקוֹל רָם, בְּקוֹל חָזָק מְאֹד, בְּעֵת שֶׁהוֹכִיחַ אוֹתָנוּ וְעוֹרֵר וְהֵקִיץ אוֹתָנוּ בִּדְבָרָיו הַנּוֹרָאִים, וְאָמַר אָז בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אַלְט טָאר מֶען נִיט זַיין" וְכוּ' וְכַנִּדְפָּס קְצָת מִזֶּה בְּסוֹף הַסִּפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת, עַיֵּן שָׁם. (שָׁם הִלְכוֹת סֵפֶר תּוֹרָה הֲלָכָה ד', כ"א).

שְׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שִׂיחָה נוֹרָאָה מִנּוֹרָאוֹת גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וְאִי-אֶפְשָׁר לְבַאֲרָהּ בִּכְתָב, אַךְ אַחַר-כָּךְ בְּתוֹךְ שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה מִגְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, נִכְנַס עַל-יְדֵי-זֶה לְדִבְרֵי הִתְחַזְּקוּת לְחַזֵּק אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁנָּפְלוּ מֵעֲבוֹדָתָם, אֲפִלּוּ אִם נָפְלוּ לְמָקוֹם שֶׁנָּפְלוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי נְפִילָתוֹ לְהֵיכָן שֶׁנָּפַל, רַחֲמָנָא לִצְלַן, כִּי גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁגָּבוֹהַּ מְאֹד לְמַעְלָה מֵהַתּוֹרָה, שֶׁשָּׁם יָכוֹל הַכֹּל לְהִתַּקֵּן וְכוּ', כִּי תְּשׁוּבָה לְמַעְלָה מֵהַתּוֹרָה, וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ: "אֲבָל אֵיךְ זוֹכִין לָזֶה"? וְהֵשִׁיב: "יְכוֹלִין לָבוֹא לָזֶה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְיָאֲשׁוּ עַצְמָן מִן הַצְּעָקָה וּמִתְּפִלָּה וּבַקָּשָׁה, רַק לַעֲסֹק בִּצְעָקָה וּתְפִלָּה וּתְחִנָּה וְכוּ' וְלֹא יִתְגַּעֵ לְעוֹלָם, עַד שֶׁיָּבוֹא לָזֶה לַעֲלוֹת" וְכוּ'. (לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת יוֹרֶה-דֵּעָה הִלְכוֹת נְדָרִים הֲלָכָה ד', כ"ז).

א-פ

עִקַּר הַכֹּחַ וְהַהִתְחַזְּקוּת וְהַתִּקָּוֶה לָשׁוּב מִכָּל הַזְּהֻמּוֹת וְהַטֻּמְאוֹת וְהַפְּגָמִים, שֶׁנָּפַל בָּהֶם כָּל אֶחָד כְּפִי נְפִילָתוֹ וְלָשׁוּב לַה' יִתְבָּרַךְ עִקַּר הַתִּקָּוֶה עַל-יְדֵי בְּחִינַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, שֶׁמַּשִּׂיגִין הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת מָשִׁיחַ, כַּאֲשֶׁר הֵבַנְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, שֶׁאָמַר סְמוּךְ לְהִסְתַּלְּקוּתוֹ, שֶׁהוּא הוֹלֵךְ עַתָּה רַק עִם זֶה הַמַּאֲמָר שֶׁגָּלָה עַל פָּסוּק: "אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ" "לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן" חֵלֶק ב' סִימָן ס"א, שֶׁהוּא בְּחִינַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְכוּ', וְאִי-אֶפְשָׁר לְבָאֵר עִנְיָן זֶה בִּכְתָב כְּלָל, רַק מַה שֶּׁהֵבַנְתִּי אֲנִי מִדְּבָרָיו הוּא, שֶׁאָמַר זֹאת לְעִנְיַן מַה שֶּׁהוּא עוֹסֵק בִּיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת כָּל-כָּךְ לְקָרֵב נְפָשׁוֹת רַבּוֹת לַה' יִתְבָּרַךְ, וַעֲדַיִן לֹא עָלְתָה בְּיָדוֹ כִּרְצוֹנוֹ, וְהַמַּחֲלֹקֶת וְהַמְּנִיעוֹת בְּגַשְׁמִיּוּת וְרוּחָנִיּוּת מִתְגַּבְּרִין וּמִתְפַּשְׁטִין מְאֹד מְאֹד בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, אֲשֶׁר כָּשֵׁל כֹּחַ הַסֵּבֶל וְרַבִּים נִכְשְׁלוּ וְנָפְלוּ עַל-יְדֵי-זֶה. לְעִנְיָן זֶה אָמַר, שֶׁהוּא מְחַיֶּה עַצְמוֹ בְּעִנְיָן זֶה שֶׁל: "אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ", הַיְינוּ: שֶׁה' יִתְבָּרַךְ יַעֲזֹרֵנוּ לְדַלֵּג עַל הַכֹּל, וְסוֹף כָּל סוֹף יִתְגַּלֶּה הָאֱמֶת, וְכֻלָּנוּ נָשׁוּב לַה' יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, וְכָל הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים יִפָּלוּ, כִּי כָּל הַזְּמַן יִתְבַּטֵּל וְיִכָּלֵל הַכֹּל בִּבְחִינַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, וְשָׁם יִתְקַן הַכֹּל. (הִלְכוֹת מִילָה הֲלָכָה ד', סְעִיף י"ז).

א-פא
עִקַּר הַפְּתָח וְהַדֶּרֶךְ לְתְשׁוּבָה, הוּא לְצָעֵק תָּמִיד מֵעוּמְקָא דְלִבָּא לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יְהֶיה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה וְלֹא יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ מִן הַצְּעָקָה לְעוֹלָם, כַּאֲשֶׁר הִזְהִירָנוּ עַל זֶה אַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר בְּכַמָּה וְכַמָּה מִינֵי לְשׁוֹנוֹת. (שָׁם הִלְכוֹת עָרְלָה הֲלָכָה ד', ט"ז).

א-פב
שָׁמַעְתִּי מֵרַבֵּנוּ נ"י, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁדָּרִים יִשְׂרָאֵל, הוּא בְּחִינַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. (שָׁם הִלְכוֹת כְּלָאֵי הַכֶּרֶם הֲלָכָה א').

א-פג
וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁמְּבאָר בַּסְּוָגוֹת שֶׁצְּרִיכִין לְכַוֵּן בְּכָל יוֹם לְמִלּוּי אֶחָד שֶׁל אֶהְיֶה, וּלְכַוֵּן אֶהְיֶה פְּעָמִים (=כפול) אֶהְיֶה בְּגִימַטְרִיָּה אֱמֶת, וּבְכָל יוֹם מַמְשִׁיכִין מִלּוּי אֶחָד שֶׁל אֶהְיֶה, פֵּרוּשׁ אֶהְיֶה שֶׁהוּא בְּגִימַטְרִיָּה אֱמֶת, עַיִן שָׁם. וְהֵם שְׁמוֹנָה תְּקוּנִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁל תִּלִּיסַר מְכִילָן דְּרַחֲמֵי, עַיִן שָׁם, הַיְנוּ כַּנִּזְכַּר-לְעֵיל שֶׁעִקַּר הָאוֹר הַמֵּאִיר וּמַדְלִיק נֵר חֲנֻכָּה - הוּא אוֹר הָאֱמֶת, בְּחִינַת אֶהְיֶה פְּעָמִים (=כפול) בְּגִימַטְרִיָּה אֱמֶת שֶׁצְּרִיכִין לְכַוֵּן בְּכָל יוֹם מִשְּׁמוֹנַת יְמֵי חֲנֻכָּה, וְזֶה הָעִנְיָן שֶׁל שְׁמוֹנָה פְּעָמִים אֱמֶת שֶׁמַּעֲנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ אַחַר שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַנַּ"ל. שֶׁדִּבֵּר מִזֶּה לְעִנְיַן הַתּוֹרָה הַנַּ"ל, וְאֵלּוּ הַשְּׁמוֹנָה פְּעָמִים אֱמֶת הַמְּאִירִים בְּשִׁמוֹנַת יְמֵי חֲנֻכָּה שֶׁהֵם שְׁמוֹנָה מִלּוּאִים שֶׁל אֶהְיֶה, כַּמְבאָר שָׁם בַּסְּוָגוֹת הַשְּׁמוֹנָה מִלּוּאִים בְּבֵאוּר אֵלּוּ הַשְּׁמוֹנָה מִלּוּאִים - עִקָּרָם וְשָׁרְשָׁם הֵם שִׁלְשָׁה מִלּוּאֵי אֶהְיֶה כַּיָּדוּעַ; שֶׁהֵם, קס"א קנ"א קמ"ג, שֶׁהֵם אֶהְיֶה בְּיוּדִין בְּהֵהִין בְּאַלְפִין, כַּיָּדוּעַ שֶׁעִקַּר מִלּוּאֵי אֶהְיֶה הֵם שִׁלְשָׁה הַנַּ"ל, וּשְׁאָרֵי הַמִּלּוּאִים הֵם מִצְּרָפִים מֵהֶם, כַּמְבאָר לְמַעְיַן שָׁם, וְאֵלּוּ הַשִּׁלְשָׁה מִלּוּאִים אקי"ק שֶׁהֵם שֹׁרֶשׁ הַכֹּל - הֵם בְּחִינַת שְׁלשֶׁת קַוֵּי הָאֱמֶת הַנַּ"ל, כִּי אֱמֶת הִוא אקי"ק, פֵּרוּשׁ אקי"ק כַּנִּזְכַּר-לְעֵיל. (שָׁם הִלְכוֹת כְּלָאֵי בְּהֵמָה הֲלָכָה ד', י"ד, עיי"ש).

א-פד
אָמַר רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: אֲפִלּוּ הָאָדָם הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא, תֵּכֶף כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, תֵּכֶף הוּא עֲבֵירָה גְּדוֹלָה, כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ עַצְבוּת, חַס-וְשָׁלוֹם. (שָׁם הִלְכוֹת בְּכוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה הֲלָכָה ד', כ"ט).

א-פה
מַאֲמַר רְצוּעָה הָיְתָה יוֹצְאָה מֵחֶלְקוֹ שֶׁל בִּנְיָמִין וְכוּ' שֶׁבְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ע"ז שַׁיָּךְ לְמַאֲמַר: "וַיְהִי מִקֵּץ"-"כִּי מֵרַחֲמָם יְנַהֲגֵם" שֶׁבְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ז'. (שָׁם הִלְכוֹת רֵאשִׁית הַגֵּז הֲלָכָה ג', ח"י).

א-פו

שָׁמַעְתִּי מֵאַדְמוּ"ר נ"י שֶׁמַּחֲמַת שֶׁעַכְשָׁיו יוֹשְׁבִין יִשְׂרָאֵל אֵצֶל עַכּוּ"ם יְדוּעִים, עַל יְדֵי זֶה נֶחְלַשׁ הָרַע שֶׁלָּהֶם וְנִכְנַע. (לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת הִלְכוֹת טוֹעֵן וְנִטְעָן א).

א-פז

שָׁמַעְתִּי מֵאַדְמוּ"ר שֶׁיֵּשׁ טִיקְלָא שֶׁנִּלְכְּדוּ בָּהּ כַּמָּה גְּדוֹלֵי הַדּוֹר, וְעַל כֵּן לִפְעָמִים מִתְפַּלְּלִין כָּרָאוּי כְּדֶרֶךְ הַגְּדוֹלִים, וְגַם עוֹשִׂים טוֹב הַרְבֵּה, וְאַף עַל פִּי כֵן לִפְעָמִים לְהֵיפֶךְ חַס וְשָׁלוֹם, וְזֶה עַל יְדֵי אוּמָה יְדוּעָה שֶׁלָּכְדָה וְכָבְשָׁה אֶת הַמְּדִינָה, וְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת הָיָה לוֹ לְעֶזֶר לְהַנָּצֵל מִזֶּה, עַל-יְדֵי שֶׁגַּם מְקוֹמָם הָיָה סָמוּךְ אֶל הַסְּפָר, אַף עַכְשָׁיו מֵחֲמַת שֶׁיִּשְׂרָאֵל הַרְבֵּה יוֹשְׁבִין אֶצְלָם עַל יְדֵי זֶה אֵינוֹ רַע כָּל כַּךְ כְּמִקּוֹדָם, ה' יִשְׁמְרֵנוּ. (שָׁם).

א-פח

בַּיִת הוּא מָקוֹם הָעֲשִׁירוּת, כִּי שָׁם מוּנָחִים כָּל הַחֲפָצִים וְהָעֲשִׁירוּת שֶׁל הָאָדָם כִּי הַשֶּׁפַע יוֹרֶדֶת לְתוֹךְ הַחֲדָרִים שֶׁל בֵּיתוֹ בִּבְחִינַת "וּבְדַעַת חֲדָרִים יִמָּלְאוּ" (מִשְׁלֵי כד, ד), וּכְמוֹ שֶׁהֵבַנְתִּי מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ נ"י בְּמַה שֶׁאָמַר עַל פָּסוּק "וַיַּעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה וַיִּבֶן לוֹ בַּיִת" - בְּסִימָן רסו. (הִלְכוֹת גְּבִיַּת מִלְוֶה א).

א-פט

שָׁמַעְתִּי מִפִּי הַחֲבֵרִים שֶׁשָּׁמְעוּ מֵרַבֵּנוּ הַנּוֹרָא זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עֵצָה עַל אַחַר הִסְתַּלְּקוּת שֶׁיִּזְכֶּה לָבוֹא לְמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לָבוֹא - שֶׁיִּשְׁבַּע שְׂבוּעָה בִּנְקִיטַת חֵפֶץ וְכוּ'. (הִלְכוֹת גְּבִיּוֹת חוֹב מֵהַיְתוֹמִים הֲלָכָה ד, י).

א-צ

...אִי-אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתַב עוֹצֶם מַעֲלַת הָרָצוֹן וְהַכִּסּוּפִין דִּקְדֻשָּׁה כְּפִי מַה שֶׁהֵבַנּוּ מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כְּפִי מַה שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמוֹעַ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ, כִּי בִּכְתַב אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר אֲפִלּוּ קְצָה, אֲפִלּוּ חֵלֶק מֵאֶלֶף, וּכְבָר גִּלָּה כַּמָּה וְכַמָּה תּוֹרוֹת גְּבוֹהוֹת עַל זֶה אֲשֶׁר נִדְפְּסוּ כְּבָר אֲבָל יוֹתֵר מִזֶּה הֵבַנּוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ וּמִתְּנוּעוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים וּרְמִיזוֹתָיו הַנִּפְלָאִים בְּעֵת שֶׁדִּבֵּר מִזֶּה כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים. (הִלְכוֹת עֲרֵב ג, ה).

א-צא

אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁעִקַּר הוּא הָרָצוֹן לְכִסּוּף תָּמִיד בְּהִשְׁתּוֹקְקוּת וְרָצוֹן חָזָק לְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ וּבְתוֹךְ כַּךְ לוֹמְדִין כְּאִלּוּ לוֹמְדִין, וּמִתְפַּלְּלִין כְּאִלּוּ מִתְפַּלְּלִין, וְעוֹשִׂין מִצְוֹת כְּאִלּוּ עוֹשִׂין מִצְוֹת, וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "נָאר וֶועלְן, דֶּער וויל זָאוּנְט מֶען קְלָאמִירְשְׁט, דֶּער וויל לֶערְנְט מֶען קְלָאמִירְשְׁט, דֶּער וויל טוּט מֶן מִצְוות קְלָאמִירְשְׁט". (שָׁם ג, לא).

א-צב

... הַצַּדִּיק כָּל דִּבּוּרָיו וּמַעֲשָׂיו הַנִּרְאִין כְּפְשׁוּט יֵשׁ בָּהֶם רָזִין, וְגַם אֲפִלּוּ הַתּוֹרָה שֶׁהוּא מְגַלֶּה נֶחְשֶׁבֶת גַּם-כֵּן בְּעֶרֶךְ קְדֻשַּׁת הַשָּׂגַת הַצַּדִּיק בְּעַצְמוֹ בִּפְנִימִיּוּתוֹ בִּבְחִינַת עָלִין וְלוּלְבִין שֶׁאצֶל הַפְּרִי, כִּי פְּנִימִיּוּת עֶצֶם הַשָּׂגָתוֹ גָּבוֹהַּ וּמְרוֹמָם וְנַעֲלֶה מְאֹד מֵאִתָּנוּ, וּכְמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ. (שָׁם הִלְכוֹת חֶזְקַת מְטַלְטְלִין ה, טו).

א-צג

הַמַּעֲשֶׂה מֵהַתַּלְמִיד שֶׁשָּׁמַע מֵרַבּוֹ בְּחַיָּיו דִּבּוּרִים שׁוֹנִים וּמָצָא מֵהֶם רְמָזִים שָׁנִים רַבּוֹת אַחַר-כַּךְ הַמּוּבָא בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן י' זֶה הַצַּדִּיק הָיָה רַבִּי מָרְדְּכַי מִנֶּעסְכִיז זְצַ"ל. (שָׁם).

א-צד

אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: כָּל הַמְּנִיעוֹת שֶׁיֵּשׁ לְאָדָם בִּתְחִלָּה קוֹדֶם שֶׁזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר שֶׁבְּקְדֻשָּׁה, אַחַר-כַּךְ כְּשֶׁזּוֹכֶה לְגוֹמְרוֹ וְלַעֲשׂוֹתוֹ, נַעֲשָׂה מִכָּל מְנִיעָה וּמְנִיעָה דְּבָרִים גְּבוֹהִים מְאֹד. (שָׁם הִלְכוֹת נְזָקֵי שְׁכֵנִים ג, ח).

א-צה

אַחַר שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ הַתּוֹרָה "תִּקְעוּ תּוֹכָחָה" (לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק ב', סִימָן ח') בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן קוֹדֶם הִסְתַּלְקוּתוֹ – אָז אַחַר אֲמִירַת הַתּוֹרָה הַזֹּהִיר אוֹתִי בְּיוֹתֵר לִכְתּוֹב הָאַזְהָרָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת שֶׁצְּרִיכִין לִיזָּהֵר בְּנַפְשׁוֹ מְאֹד מְאֹד לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ הָרִבָּה אַחֲרֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּחִינַת רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ. (שָׁם הִלְכוֹת שְׁלוּחִין ה, ד).

א-צו

כָּל צַדִּיק אֲמִתִּי וְתַלְמִידוֹ הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה וִיהוֹשֻׁעַ כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ. (שָׁם אוֹת יב).

א-צז

חֲסִידִים נְפוּלִים רַחְמָנָא לִיצְלָן, שֶׁחוֹזְרִין לַאֲחוֹרֵיהֶם מֵחֲמַת עוֹצֶם הִתְגַּבְּרוּת הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁמִּתְעוֹרֵר בְּהִתְגַּבְּרוּת עָצוּם בְּכָל פַּעַם – זֶה גָּרוּעַ מֵהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ. (שָׁם אוֹת יז).

א-צח

לְהִנָּצֵל מִטָּעוּיוֹת שֶׁל זֶה הָעוֹלָם שֶׁהֵם הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד כִּמְעַט בְּלִי שִׁעוּר, אִי אֶפְשָׁר לְהִנָּצֵל מֵהֶם כִּי אִם עַל יְדֵי הִתְקָרְבוּת לְצַדִּיק אֲמִתִּי שֶׁלֹּא הִטְעָה אֶת עַצְמוֹ בָּזֶה הָעוֹלָם אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא, וְכַמְּבוּאָר מִשִּׂיחָה זֹאת מְעַט בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהַר"ן. (שָׁם אוֹת מ).

א-צט
הַתּוֹרָה "בְּרֵאשִׁית-לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל" - בְּלִקּוּטֵי תְּנָיְנָא סִימָן ס"ז - נֶאֱמְרָה לְעִנְיַן סֵכָּה גַּם-כֵּן, כַּמּוּבָן לְמִי שֶׁהָיָה אָז בְּעֵת שֶׁנֶּאֱמְרָה תּוֹרָה זֹאת. (ה"ה: עַיֵּין בְּסֵפֶר שִׂיחוֹת הַר"ן סִימָן קצו, וְחַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן מה, וְיָמֵי מוֹהַרְנַ"תְ סִימָן לט). (חו"מ הִלְכוֹת מַתָּנָה ג, ה).

א-ק
אֵלּוּ הַנְּפָשׁוֹת שֶׁנִּפְּלוּ לְמַה שֶׁנִּפְּלוּ אֵינָם מֵהַדּוֹרוֹת הַלָּלוּ כְּלָל, רַק הֵם מִבְּחִינַת שָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת, וְהֵם נְפָשׁוֹת גְּבוֹהוֹת בְּשָׁרְשָׁן, כַּאֲשֶׁר הֵבַנְתִּי מִשִּׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה. (חו"מ הִלְכוֹת מַתָּנָה ד, יג).

א-קא
כְּבָר הִבְטִיחָנוּ שֶׁאֵין שׁוּם יְרִידָה בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא יוּכַל לְהוֹשִׁיעַ וּלְהַעֲלוֹתוֹ מִשָּׁם סוֹף כָּל סוֹף. (חו"מ הִלְכוֹת מַתָּנָה ה, כא).

א-קב
דְּרָכָיו יִתְבָּרַךְ אִי אֶפְשָׁר לְהָבִין כְּלָל, כִּי הוּא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שְׁנֵי הֲפָכִים בְּנוֹשֵׂא אֶחָד, וּכְמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּזֶה הַרְבֵּה. (שָׁם מז).

א-קג
רָאִינוּ אֲצָל הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים שֶׁבַּתְּחִלָּה בְּעֵת שֶׁהֵכִינוּ עַצְמָן לוֹמַר תּוֹרָה הָיוּ רוֹאִים מֵהֶם קְפֵידוֹת גְּדוֹלוֹת מַה שֶּׁלֹּא הָיָה דַּרְכָּם בְּכָךְ תָּמִיד. (שָׁם הִלְכוֹת אֲבֵדָה וּמְצִיאָה ג, יב).

א-קד
צָרִיךְ כָּל אָדָם לִשְׁפּוֹךְ שִׂיחוֹ לִפְנֵי ה' בְּכָל יוֹם וְיוֹם לְבַקֵּשׁ עַל נַפְשׁוֹ מֵה' יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּזַכֵּהוּ לְקָרְבוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, וְזֶהוּ יְסוֹד הַכֹּל שֶׁכָּל עֲבוֹדָתוֹ וְיַהֲדוּתוֹ תְּלוּיִ בָּזֶה כַּמְּבוּאָר אֲצָלֵנוּ כַּמָּה פְּעָמִים. וְיוֹתֵר מִמַּה שֶּׁכָּתוּב שָׁם שְׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַל פֶּה כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים כַּמָּה שִׂיחוֹת נוֹרָאוֹת בְּעִנְיָן זֶה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר הַכֹּל בִּכְתָב. וְאָמַר שֶׁכָּל הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים לֹא זָכוּ לָבֹא לְמַה שֶּׁבָּאוּ כִּי אִם עַל יְדֵי זֶה עַל יְדֵי שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז שֶׁמְּדַבְּרִים בּוֹ כַּמְּבוּאָר בַּסְּפָרִים הַנִּדְפָּסִים. (שָׁם הִלְכוֹת פִּקָּדוֹן ג, ז).

א-קה
מְבוּאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל שֶׁחֲתֻנָּה הוּא תִּקּוּן הַבְּרִית, כִּי כָּל הַנִּשּׂוּאִין שֶׁל יִשְׂרָאֵל עַל פִּי דָּת תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה כֻּלָּם הֵם בִּבְחִינַת תִּקּוּן הַבְּרִית. (שָׁם הִלְכוֹת נַחֲלוֹת ג, ב).

א-קו
אֲפִלּוּ אִם יֵאָמֵין בַּה' יִתְבָּרַךְ וּבַצַּדִּיקִים וּבַחֲבֵרָיו הַכְּשֵׁרִים שֶׁכֻּלָּם צַדִּיקִים, אֲבָל אֵינוֹ מַאֲמִין בְּעַצְמוֹ דְּהַיְינוּ שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין שֶׁאֲמוּנָתוֹ שֶׁמַּאֲמִין בְּחֻכְמִים אֲמִתִּיִּים וְכוּ' יָקָר מְאֹד

מְאֹד, גַּם זֶה פֹּגֵם אֱמוּנַת חֲכָמִים וּבְאוֹפָן אֶחָד פֹּגֵם הַזֶּה גָּרוּעַ מֵהַכֹּל, כַּאֲשֶׁר מָצוּי נֶגַע הַמִּסְפַּחַת הַזֹּאת בְּכַמָּה בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵם כְּשֵׁרִים קְצַת וּמַתְחִילִים לְהִתְקָרֵב לְאַנְשֵׁי אֱמֶת לַחֲכָמִים וּכְשֵׁרִים אֱמִתִּיִּים. אֲבָל אוֹמְרִים עַל חַבְרֵיהֶם הֵם בְּוַדַּאי כְּשֵׁרִים וְצַדִּיקִים. אֲבָל מַה מּוֹעִיל לִי כִּי אֲנִי יוֹדֵעַ חֶסְרוֹנִי בְּנַפְשִׁי שֶׁאֲנִי מָלֵא חֲטָאִים וַעֲוֹנוֹת וּפְגָמִים וְעַל יְדֵי זֶה נוֹפֵל חַס וְשָׁלוֹם וּמִתְרַחֵק לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם וְנוֹפֵל מֵאֱמוּנַת חֲכָמִים לְגַמְרֵי עַד שֶׁהַרְבֵּה נַעֲשׂוּ מִתְנַגְּדִים וְחוֹלְקִים עַל יְדֵי זֶה. נִמְצָא שֶׁכָּל פְּגָמוֹ בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים, עַל יְדֵי שֶׁלֹּא הֶאֱמִין בְּעַצְמוֹ. כִּי מִי שֶׁרוֹצֶה לְחוּס עַל חַיָּיו צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ מֵה' יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁיִּתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים כָּל כָּךְ עַד שֶׁיַּאֲמִין גַּם בְּעַצְמוֹ, דְּהַיְינוּ שֶׁיַּאֲמִין בְּגֹדֶל כֹּחַ צַדִּקָתָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים עַד שֶׁבְּוַדַּאי יִתָּקְנוּ גַּם אוֹתוֹ וְיַעֲלוּ אוֹתוֹ מַעֲלָה מַעֲלָה אִם יֹאחַז עַצְמוֹ לִהְיוֹת דָּבוּק בָּהֶם כָּל יְמֵי חַיָּיו. כִּי אֱמוּנָתוֹ בְּעַצְמָה שֶׁמַּאֲמִין בְּהַצַּדִּיקִים וּמִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם יָקָר מְאֹד מְאֹד. כִּי אֱמוּנָה הוּא רַק בְּדָבָר שֶׁאֵין מְבִינִים בְּשֵׂכֶל כ"ש במ"לא וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְהַאֲמִין בְּעַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה אַף עַל פִּי שֶׁלְּפִי שִׂכְלוֹ וִידִיעָתוֹ בְּעַצְמוֹ הוּא רָחוֹק מְאֹד מֵה' יִתְבָּרַךְ, אַף עַל פִּי כֵן צָרִיךְ לְהַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שֶׁגַּם מְעַט הַנְּקוּדוֹת הַטּוֹבוֹת שֶׁבּוֹ יְקָרִים מְאֹד אֵצֶל ה' יִתְבָּרַךְ וְכַאֲשֶׁר הֵבַנְתִּי כָּל זֶה מִשִּׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה זַ"ל. (שָׁם הִלְכוֹת פִּקָּדוֹן ה, ז).

א-קז

בֶּאֱמֶת הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד כַּוָּנָתוֹ רְצוּיָה לְשֵׁם שָׁמַיִם. וְאַף עַל פִּי כֵן בְּוַדַּאי דַּעְתָּם חֲלוּקָה זֶה מִזֶּה כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיוּ דֵּעוֹתֵיהֶם שָׁווֹת לְגַמְרֵי כִּי אֵין שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם דּוֹמִים זֶה לָזֶה וּכְשֵׁם שֶׁמְּשׁוּנִים בְּנֵי אָדָם בְּצוּרוֹתֵיהֶם כַּךְ מְשׁוּנִים בְּדֵעוֹתֵיהֶם, וְעַל כֵּן בְּהֶכְרַח שִׁיְּהֶיה שִׁנּוּיִים בֵּינֵיהֶם בְּדַעְתֵּיהֶם וְדִרְכֵיהֶם וְהַנְהָגוֹתֵיהֶם. וּמִיּוֹם בְּרִיאַת הָעוֹלָם לֹא הָיוּ עֲדַיִן שְׁנֵי צַדִּיקִים וּכְשֵׁרִים אֲמִתִּיִּים שָׁוִים לְגַמְרֵי בְּכָל תְּנוּעוֹתֵיהֶם אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁנֵיהֶם הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ אֶחָד וְיוֹנְקִים מֵרֵב אֶחָד אַף עַל פִּי כֵן יֵשׁ חִלּוּקִים רַבִּים בְּדִרְכֵיהֶם וְהַנְהָגוֹתֵיהֶם וּכְמוֹ שֶׁהֶאֱרִיךְ רַבֵּנוּ זַ"ל לְסַפֵּר וּלְהַפְלִיג בְּגֹדֶל הַחִלּוּקִים בֵּין הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים שֶׁהָיוּ סְמוּכִים לִזְמַנֵּינוּ שֶׁכֻּלָּם הֵם מִתַּלְמִידֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְהַמַּגִּיד זְצוּקַ"ל וְהָיָה שָׁלוֹם גָּדוֹל בֵּינֵיהֶם. וְאַף עַל פִּי כֵן הָיוּ מְחוֹלְקִים מְאֹד בְּדַרְכֵיהֶם שֶׁזֶּה הָיָה נוֹסֵעַ עַל הַמְּדִינָה וְדָרַשׁ בָּרַבִּים וְזֶה יָשַׁב בְּבֵיתוֹ, זֶה הֶאֱרִיךְ מְאֹד בִּתְפִלָּה וְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הַתֵּיבָה בִּצְעָקוֹת וְהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל, וְזֶה הִתְפַּלֵּל בְּלַחַשׁ עִם הַצִּבּוּר כְּדֶרֶךְ הַהֶמוֹן, וְזֶה הִרְבָּה בְּתוֹרָה יוֹתֵר וְזֶה הִרְבָּה בִּצְדָקוֹת וּפִדְיוֹן שְׁבוּיִים, וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה שִׁינּוּיִים רַבִּים לְאֵין מִסְפָּר אַף עַל פִּי שֶׁכֻּלָּם יָנְקוּ מֵרַב אֶחָד. כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיוּ כֻּלָּם שָׁוִין כִּי כָּל אֶחָד עוֹבֵד אֶת ה' כְּפִי מִדָּתוֹ וּכְפִי שׁוֹרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ. וְזֶה עִקַּר שַׁעֲשׁוּעָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיֵּשׁ לוֹ צַדִּיקִים וּכְשֵׁרִים הַרְבֵּה בָּעוֹלָם שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹשֶׂה לוֹ נַחַת רוּחַ וְתַעֲנוּג וְשַׁעֲשׁוּעַ מְיוּחָד מַה שֶּׁאֵין בַּחֲבֵירוֹ

שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר שֶׁהֵם כְּלוּלִים מִגְּוָונִין סַגִּיאִין (עיין בליקוטי מוהר"ן סימן כה) כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה שְׁנֵי דְּבָרִים שָׁוִין (ראה שיחות הר"ן סימן נד) רַק כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ דֶּרֶךְ וּנְתִיב כְּפִי שָׂרְשׁוֹ בְּרָצוֹן הָעֶלְיוֹן. אֲבָל הַבַּעַל דָּבָר הוּא מִתְגָּרֶה וּמִתְקַנֵּא בַּחֲבוּרַת הַצַּדִּיקִים הַכְּשֵׁרִים וּמַכְנִיס בָּהֶם מַחְלוֹקֶת, וְעִקַּר הַמַּחְלוֹקֶת הוּא מֵחֲמַת שֶׁכָּל אֶחָד אֵינוֹ מַאֲמִין בַּחֲבֵרוֹ שֶׁגַּם כַּוָּנָתוֹ וּרְצוֹנוֹ לְשֵׁם שָׁמַיִם. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין חֲבֵרוֹ מִתְנַהֵג בְּדַרְכוֹ וּרְצוֹנוֹ. כִּי הַבַּעַל-דָּבָר מַטְעֶה הַלֵּב עַד שֶׁנִּדְמֶה לְכָל אֶחָד שֶׁחֲבֵרוֹ חוֹלֵק עָלָיו וְנוֹטֶה מִן הָאֱמֶת כִּי הַבַּעַל-דָּבָר הוּא נַרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף וְאֵישׁ מְדָנִים לְחַרְחֵר רִיב, כִּי הוֹלֵךְ וּמְסַכְסֵךְ זֶה בָּזֶה וְהוּא בֵּין אַחִים יַפְרִיא. עַד שֶׁלִּפְעָמִים יֵשׁ שִׁשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שְׁנֵיהֶם רוֹצִים רָצוֹן אֶחָד, וְאַף עַל פִּי כֵן יֵשׁ בֵּינֵיהֶם מַחְלוֹקֶת גְּדוֹל מֵחֲמַת שֶׁכָּל אֶחָד אֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁחֲבֵרוֹ רוֹצֶה גַּם כֵּן בָּזֶה, וְאֵינָם מִתְוַעֲדִים יַחַד לְדַבֵּר אֶחָד עִם חֲבֵרוֹ לְגַלּוֹת דַּעְתּוֹ וּפְנִימִיּוּת רְצוֹנוֹ וּמֵחֲמַת זֶה נִדְמֶה לַחֲבֵרוֹ שֶׁהוּא אֵינוֹ רוֹצֶה בָּזֶה וּמֵחֲמַת זֶה נַעֲשָׂה בֵּינֵיהֶם מַחְלוֹקֶת גָּדוֹל עַד שֶׁאַחַר כַּךְ אֲפִלּוּ כְּשֶׁמִּתְוַעֲדִים יַחַד אִי אֶפְשָׁר לְכָל אֶחָד לְגַלּוֹת לַחֲבֵרוֹ פְּנִימִיּוּת דַּעְתּוֹ וּרְצוֹנוֹ, כִּי מֵחֲמַת הַקְּטָטוֹת וְהַמְּרִיבוֹת וְהַקִּפְּדוֹת שֶׁבֵּינֵיהֶם אֵין אֶחָד מֵהֶם יוֹדֵעַ וּמֵבִין רְצוֹן חֲבֵרוֹ שֶׁבֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם שִׁנּוּי בֵּינֵיהֶם וְדָבָר זֶה מָצוּי כַּמָּה פְּעָמִים. (שָׁם הִלְכוֹת שׁוֹמֵר שָׂכָר ב, י).

א-קח

שָׁמַעְתִּי מֵאַדְמוּ"ר נ"י אֲצֶל הַמַּאֲמַר תְּפִלָּה לַחֲבַקּוּק (ליקוטי מוהר"ן סימן יט) הַנַּ"ל בְּמַה שֶׁמְּבוֹאָר שָׁם שֶׁבְּחִינַת מִילָה הוּא בִּבְחִינַת חַשְׁמַ"ל, בִּבְחִינַת שְׁלֵימוּת לָשׁוֹן-הַקּוֹדֶשׁ עַל יְדֵי תַּרְגּוּם, שֶׁהוּא עֵץ הַדַּעַת, דְּהַיְינוּ שֶׁמְּבָרְרִין וּמַעֲלִין הַטּוֹב אֶל הַקְּדֻשָּׁה, עַיֵּן שָׁם. וְאָמַר שֶׁזֶּהוּ תְּשׁוּבַת הַמִּינִין כִּדְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ שֶׁשְּׁאֲלוּ אִם ה' יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה בְּמִילָה לָמָּה לֹא בָּרָא אֶת הָאָדָם מָהוּל כִּי אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה מַעֲשֶׂה ה' יִתְבָּרַךְ חָסֵר תִּקּוּן. אַךְ הוּא בִּבְחִינָה הַנַּ"ל כִּי אַף עַל פִּי שֶׁהַלָּשׁוֹן-הַקּוֹדֶשׁ הַבָּא מִלְמַעְלָה הוּא שָׁלֵם עִם-כָּל-זֶה אֵין לוֹ שְׁלֵימוּת כִּי אִם עַל יְדֵי הַטּוֹב שֶׁמַּעֲלִין מִלָּשׁוֹן תַּרְגּוּם, וְזֶה בְּחִינַת הַמִּילָה כַּנַּ"ל, הַיְינוּ כִּי אֵין שְׁלֵימוּת לְהַדְּבָרִים הַבָּאִים מִלְמַעְלָה לְעוֹלָם-הַזֶּה כִּי אִם כְּשֶׁמְּבָרְרִין הַקְּדֻשָּׁה בָּעוֹלָם-הַזֶּה מִבְּחִינַת עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרַע שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁלֵימוּת לָשׁוֹן-הַקּוֹדֶשׁ עַל יְדֵי לָשׁוֹן תַּרְגּוּם. (שָׁם הִלְכוֹת אוּמָנִין א).

א-קט

אָמַר אַדְמוּ"ר זַ"ל שֶׁכְּשֶׁחוֹזְרִין הַשֶּׁקֶר שְׁנֵי פְּעָמִים נַעֲשֶׂה אֱצְלוֹ אֱמֶת וְכוּ', וְלֹא דַי שֶׁמַּטְעֶה אֶת עַצְמוֹ עַד שֶׁיָּכוֹל לְהַטְעוֹת גַּם אֲחֵרִים בִּגְנֵיבַת עָרְמָתוֹ, וְלֹא דַי בָּזֶה עַד שֶׁכַּבְיָכוֹל

יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ הַסְתָּרָה כָּזֹאת כְּאִלּוּ הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ מַסְכִּים עִמּוֹ, בִּבְחִינַת 'גַּנְבָא אֲמַחְתַּרְתָּא רַחְמָנָא קָרֵיָא' (ברכות סג. לגירסת הע"י שם). (שָׁם הִלְכוֹת גְּנֵיבָה ה, יא).

א-קי

כִּי זֶה הָיָה רְצוֹנוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מְאֹד שֶׁיּוֹצִיא כָּל אֶחָד לְעַצְמוֹ עֵצוֹת וּמוּסָר מִכָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה שֶׁגִּילָה. אַף-עַל-פִּי שֶׁנֶּאֱמְרָה בְּרוּם גָּבְהֵי מְרוֹמִים וְכוּ', אַף-עַל-פִּי-כֵן כָּל כַּוָּונָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה הָיְתָה לְהַגִּיעַ וּלְכַוֵּון לְכָל-אֶחָד וְאֶחָד לְתוֹךְ נְקוּדַּת לִבָּבוֹ בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא וְכוּ'. (שם הלכות גזילה ה, כד).

א-קיא

עִקַּר הָאוֹרַח וְהַדֶּרֶךְ שֶׁהוֹלְכִין בְּכָל מָקוֹם בְּגַשְׁמִיּוּת וְרוּחָנִיּוּת הַכֹּל הוּא לְבֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כַּנִּשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ כִּי שָׁם עִקַּר הַמְּנוּחָה וְהַנַּחֲלָה. (שָׁם גְּזֵילָה ה, כט).

א-קיב

כָּתַב אַדְמוּ"ר זַ"ל שֶׁכְּפִי הַסְּלַח נָא שֶׁפּוֹעֲלִין בְּיוֹם-הַכִּפֻּרִים כֵּן זוֹכִין לִקְדֻשַּׁת חֲנֻכָּה, וְעַל כֵּן בֶּאֱמֶת זֹאת הַתּוֹרָה "כִּי מְרַחֵם יְנַהֲגֵם" (ליקוטי מוהר"ן חלק ב, סימן ז) שֶׁמְּבוּאָר שָׁם שֶׁכְּפִי הַסְּלַח נָא שֶׁל יוֹם הַכִּפֻּרִים כֵּן זוֹכִין לַחֲנֻכָּה זֹאת הַתּוֹרָה נֶאֱמְרָה בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה שֶׁנֶּאֱמְרָה הַתּוֹרָה "תִּקְעוּ אֱמוּנָה" (שם סימן ה) הַנַּ"ל בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁמְּבוּאָר שָׁם כָּל הַנַּ"ל וְשֶׁתִּקּוּן הַחוֹתָם נִגְמַר בְּיוֹם-כִּפּוּר. וְאַחַר כַּךְ תֵּיכֶף בַּחֲנֻכָּה שֶׁאַחֲרָיו נֶאֱמְרָה הַתּוֹרָה כִּי מְרַחֵם שֶׁמְּבוּאָר שָׁם שֶׁכְּפִי הַסְּלַח נָא וְכוּ' כִּי הֵם שַׁיָּכִים זֶה לָזֶה וּקְשׁוּרִים זֶה בָּזֶה, וְהֶבֵן הֵיטֵב כִּי יֵשׁ בָּזֶה הַרְבֵּה לְדַבֵּר, וְעַיֵּן בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן (סימן פט) מַה שֶּׁכָּתוּב שֶׁבְּכָל שָׁנָה קִבֵּל כָּל הַזְּמַנִּים הַקְּדוֹשִׁים בְּהִתְחַדְּשׁוּת נִפְלָא וְכוּ'. (שָׁם נְזִיקִין ה, ל).
לִיקוּטִים-סִיפּוּמ"ע

א-קיג

הָיָה לָנוּ גִּלּוּי-דַּעַת מִפִּי רַבֵּנוּ הַגָּדוֹל, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אֲשֶׁר פַּעַם אֶחָד גִּלָּה דַּעְתּוֹ שֶׁרוֹצֶה לְהַדְפִּיס סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת, וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן לִפְנֵי כַּמָּה אֲנָשִׁים: "בְּדַעְתִּי לְהַדְפִּיס סֵפֶר מַעֲשִׂיּוֹת וְיִהְיֶה לְמַעְלָה כָּתוּב בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, וּלְמַטָּה בִּלְשׁוֹן לַעַז". וְאָמַר: "הֲלֹא מַה יּוּכְלוּ הָעוֹלָם לְדַבֵּר עַל זֶה, הֲלֹא עַל כָּל פָּנִים הֵם מַעֲשִׂיּוֹת נָאִים לְסַפֵּר וְכוּ'". כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּפֵרוּשׁ, וְזֶה אֲשֶׁר הֵעִירוּנוּ לַהֲבִיאָם לְבֵית-הַדְּפוּס. (הַקְדָּמַת סֵפֶר סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת).

א-קיד

קֹדֶם שֶׁסִּפֵּר מַעֲשֶׂה רִאשׁוֹנָה שֶׁבְּסֵפֶר זֶה, עָנָה וְאָמַר: בְּסִפּוּרֵי הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁהָעוֹלָם מְסַפְּרִים יֵשׁ בָּהֶם נִסְתָּרוֹת הַרְבֵּה וּדְבָרִים גְּבוֹהִים מְאֹד, אַף שֶׁנִּתְקַלְקְלוּ הַמַּעֲשִׂיּוֹת, כִּי חָסֵר מֵהֶם

הַרְבֵּה, וְגַם נִתְבַּלְבְּלוּ וְאֵינָם מְסַפְּרִים אוֹתָם כַּסֵּדֶר: כִּי מַה שֶּׁשַּׁיָּךְ בַּתְּחִלָּה מְסַפְּרִים בַּסּוֹף, וְכֵן לְהֶפֶךְ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. אֲבָל בֶּאֱמֶת יֵשׁ בְּהַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁמְּסַפְּרִים הָעוֹלָם, דְּבָרִים נֶעֱלָמִים גְּבוֹהִים מְאֹד. וְהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, הָיָה יָכוֹל עַל-יְדֵי סִפּוּר מַעֲשֶׂה לְיַחֵד יְחוּדִים. כְּשֶׁהָיָה רוֹאֶה שֶׁנִּתְקַלְקְלוּ צִנּוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים, וְלֹא הָיָה בְּאֶפְשָׁר לְתַקֵּן אוֹתָם עַל-יְדֵי תְּפִלָּה, הָיָה מְתַקְּנָם וּמְיַחֲדָם עַל-יְדֵי סִפּוּר מַעֲשֶׂה. וְעוֹד דִּבֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּעִנְיָן זֶה. (שָׁם).

א-קטו

וְדַע, שֶׁהַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ - רֻבָּם כְּכֻלָּם הֵם מַעֲשִׂיּוֹת חֲדָשׁוֹת לְגַמְרֵי שֶׁלֹּא נִשְׁמְעוּ מֵעוֹלָם. רַק הוּא בְּעַצְמוֹ סִפְּרָם מִלִּבּוֹ וְדַעְתּוֹ הַקָּדוֹשָׁה כְּפִי הַהַשָּׂגָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִשִּׂיג בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ. שֶׁהָיָה מַלְבִּישׁ אוֹתָהּ הַהַשָּׂגָה בְּאוֹתָהּ הַמַּעֲשֶׂה. וְהַמַּעֲשֶׂה בְּעַצְמָהּ הִיא מְרֻאָה נוֹרָאָה וְהַשָּׂגָה עֶלְיוֹנָה מְאֹד, שֶׁהִשִּׂיג וְרָאָה בְּמָקוֹם שֶׁרָאָה. וְגַם לִפְעָמִים הָיָה מְסַפֵּר מַעֲשֶׂה מֵהַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁמְּסַפְּרִין הָעוֹלָם, אֲבָל הוֹסִיף בָּהֶם הַרְבֵּה, וְהֶחֱלִיף וְתִקֵּן הַסֵּדֶר, עַד שֶׁנִּשְׁתַּנָּה סִפּוּר הַמַּעֲשֶׂה לְגַמְרֵי מִמַּה שֶׁהָעוֹלָם מְסַפְּרִין. אֲבָל לֹא נִכְתְּבוּ בְּזֶה הַסֵּפֶר מֵאֵלּוּ הַמַּעֲשִׂיּוֹת כִּי-אִם אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם, וּשְׁאָר כָּל הַמַּעֲשִׂיּוֹת הֵם חֲדָשׁוֹת לְגַמְרֵי, שֶׁלֹּא נִשְׁמְעוּ מֵעוֹלָם. (שָׁם).

א-קטז

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, שֶׁהִתְחִיל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לַעֲסֹק בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת, אָמַר בְּפֵרוּשׁ בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "הִנְנִי אַתְחִיל לְסַפֵּר מַעֲשִׂיּוֹת", "אֵיךְ וֶועל שׁוֹין אָן הֵייבֶּן מַעֲשִׂיּוֹת דֶּערצַיילִין". וְכַוָּנוֹת דְּבָרָיו הָיָה, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר: מֵאַחַר שֶׁאֵינוֹ מוֹעִיל לָכֶם לָשׁוּב אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל-יְדֵי הַתּוֹרוֹת וְהַשִּׂיחוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, מַה שֶּׁעֲסַק בִּיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת כָּל יָמָיו לְהַשִּׁיבֵנוּ אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, וּמֵאַחַר שֶׁאֵינוֹ מוֹעִיל כָּל אֵלֶּה, עַל-כֵּן הוּא מַתְחִיל לַעֲסֹק בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת. שָׁם.

לְמוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עַל כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁרָצָה לִכְתֹּב שֶׁיִּתְגַּלֶּה בָּעוֹלָם, הָיוּ לוֹ עַל זֶה מְנִיעוֹת הַרְבֵּה, וּמֵחֲמַת זֶה הָיָה זָרִיז מְאֹד מְאֹד בִּכְתִיבָתוֹ כַּאֲשֶׁר רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ, כִּי הָיָה רָגִיל לוֹמַר לָנוּ תָּמִיד, שֶׁאִם אֵינוֹ מְזָרֵז אֶת עַצְמוֹ לְשַׁבֵּר הַמְּנִיעוֹת לִכְתֹּב מִיָּד, אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם יִכְתֹּב עוֹד מִכַּמָּה טְעָמִים הַכְּמוּסִים אֶצְלוֹ. וְעַתָּה בִּשְׁבִיל שֶׁשָּׁמַעְתִּי גִּלּוּי-דַּעַת מִמֶּנּוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁרָצוֹנוֹ שֶׁכְּשֶׁיַּדְפִּיסוּ עוֹד הַפַּעַם אֶת הַסֵּפֶר "סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת" לִכְתֹּב אֵיזֶה טַעַם עַל זֶה שֶׁנִּמְצְאִים לִפְעָמִים בְּהַמַּעֲשִׂיּוֹת לְשׁוֹנוֹת גַּסִּים. אָמַרְתִּי לֹא אֲכַחֵד מִלִּכְתֹּב טַעַם אֶחָד מִטְּעָמִים הַרְבֵּה, אֲשֶׁר הָיוּ גְּנוּזִים וּכְמוּסִים אֶצְלוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְזֶהוּ, שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כִּי אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ סִפֵּר הַמַּעֲשִׂיּוֹת בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז הַנָּהוּג בְּמִדִינָתֵנוּ, וּמוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן, זֵכֶר-צַדִּיק-לִבְרָכָה, רָאשׁוֹן שֶׁבְּתַלְמִידָיו הַיְקָרִים,

זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, הֶעְתִּיקָם עַל לְשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ וְהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ בְּכִוּוּן לְלָשׁוֹן פָּשׁוּט בִּכְדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁתַּנֶּה הָעִנְיָן אֵצֶל הַקּוֹרֵא אוֹתָם בִּלְשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ מִכְּפִי מַה שֶּׁסִּפְּרָם הוּא זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל לְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז הַנָּהוּג בֵּינֵינוּ, וְזֶה סִבָּה אֲשֶׁר נִשְׁמַע מִלְּשׁוֹנוֹ הַקָּדוֹשׁ לְשׁוֹנוֹת פְּשׁוּטִים כָּאֵלֶּה בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. זֶה הַטַּעַם הוּא כְּפִי מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל-פִּי פָּשׁוּט, וְחוּץ שֶׁהָיָה לוֹ טְעָמִים כְּמוֹסִים, אֲשֶׁר לֹא זָכִיתִי לִשְׁמֹעַ מִמֶּנּוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וְרָאוּי לְהַאֲמִין בָּזֶה שֶׁהָיוּ לוֹ עוֹד טְעָמִים כְּמוֹסִים, כִּי זֶה יָדוּעַ מִסְּפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר הָיָה בַּעַל לָשׁוֹן גָּדוֹל, וְכָאן הוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ לִלְשׁוֹן פָּשׁוּט, לָכֵן רָאוּי לְהַאֲמִין שֶׁהָיָה לוֹ כִּוּוּן גָּדוֹל בָּזֶה, וְאִישׁ אֱמוּנוֹת יָבוֹא לוֹ רֹב בְּרָכוֹת, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. (שָׁם הַקְּדָמָה שְׁנִיָּה).

א-קיז

אֱלֹה דִּבְרֵי רַבֵּנוּ נֵרוֹ יָאִיר, אַחַר שֶׁסִּפֵּר הַמַּעֲשֶׂה, עָנָה וְאָמַר דְּבָרִים אֵלֶּה: "בַּדּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים, כְּשֶׁהָיוּ מְדַבְּרִים וּמְשִׂיחִים קַבָּלָה, הָיוּ מְשִׂיחִים בְּלָשׁוֹן כָּזֶה. כִּי עַד רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר-יוֹחַאי לֹא הָיוּ מְדַבְּרִים קַבָּלָה בְּאִתְגַּלְיָא, רַק רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר-יוֹחַאי גִּלָּה קַבָּלָה בְּאִתְגַּלְיָא. וּמִקֹּדֶם, כְּשֶׁהָיוּ הַחֲבֵרִים מְדַבְּרִים קַבָּלָה, הָיוּ מְדַבְּרִים בְּלָשׁוֹן כָּזֶה". (סוֹף הַמַּעֲשֶׂה מִבְּעֶרְגִיר וְעָנִי).

מָשִׁיחַ יַגִּיד לְיִשְׂרָאֵל כָּל מַה שֶּׁעָבַר עַל יִשְׂרָאֵל בְּכָל יוֹם וְיוֹם עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בִּפְרָט. (שָׁם).

א-קיח

[לְעִנְיַן הַמַּעֲשֶׂה מֵהַז' בָּעטְלִיר'ס] אָמַר: "אִלּוּ לֹא יָדַעְתִּי שׁוּם עִנְיָן אַחֵר, כִּי-אִם זֹאת הַמַּעֲשֶׂה, הָיָה גַּם-כֵּן חִדּוּשׁ גָּדוֹל מְאֹד". כָּךְ אָמַר בְּפֵרוּשׁ, כִּי זֹאת הַמַּעֲשֶׂה הִיא חִדּוּשׁ נִפְלָא מְאֹד, וְיֵשׁ בָּהּ מוּסָר הַרְבֵּה מְאֹד וְתוֹרָה הַרְבֵּה, כִּי יֵשׁ בָּהּ כַּמָּה תּוֹרוֹת. גַּם מְדַבֶּרֶת מֵהַרְבֵּה צַדִּיקִים קְדָמוֹנִים, מִדָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם. (סוֹף הַמַּעֲשֶׂה מֵהַז' בָּעטְלִיר'ס).

ליקוטים-ספר המידות

א-קיט

עָלֵינוּ לְהוֹדִיעַ לְגַלּוֹת אָזְנֵי אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, אֲשֶׁר כְּבוֹד רַבֵּנוּ אוֹר הַנֶּעְלָם זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, הִזְהִיר מְאֹד לַעֲסֹק בְּזֶה הַסֵּפֶר "סֵפֶר הַמִּדּוֹת" וְשֶׁלֹּא יָמוּשׁ מִפִּינוּ, כִּי הוּא חַיֵּינוּ, וּכְתָבוֹ רַבֵּנוּ בְּעַצְמוֹ בְּכֶרֶךְ קָטָן מְאֹד, וְאָמַר, שֶׁכַּוָּנָתוֹ כְּדֵי שֶׁיּוּכַל כָּל אֶחָד לְשַׁאתוֹ אֶצְלוֹ תָּמִיד, כִּי הַמִּדּוֹת הֵן יְסוֹד כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וּבָזֶה יְזַכֶּה נַעַר אֶת אָרְחוֹ לִשְׁמֹר כְּכָל הַכְּתוּב בְּזֶה הַסֵּפֶר, אָז יַצְלִיחַ אֶת דְּרָכָיו וְאָז יַשְׂכִּיל. (הַקְּדָמַת "סֵפֶר הַמִּדּוֹת").

א-קכ

נִשְׁמַע מִפִּיו, שֶׁאָמַר שֶׁעַל אוֹת רְפוּאָה לְבַד, הָיוּ אֶצְלוֹ כַּמָּה וְכַמָּה בּוֹיְגִין כְּתוּבִים, כִּמְדֻמֶּה שֶׁאָמַר מָאתַיִם בּוֹיְגִין, אַךְ לֹא רָצָה לְמָסְרָם לְהָעוֹלָם, וְגַם אֲנִכִי שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁסִּפֵּר לְפָנַי זְמַן רַב קֹדֶם שֶׁמָּסַר לִי לְהַעְתִּיק זֶה הַסֵּפֶר הָאֶלֶף-בֵּית, שֶׁיֵּשׁ אֶצְלוֹ כְּתָבִים כְּאֵלּוּ עַל כָּל הַמִּדּוֹת וּשְׁאָר עִנְיָנִים וְהֵם דִּבְרֵי הַסֵּפֶר הַזֶּה, וְאָז אָמַר לִי שֶׁהִשְׂיג כָּל הָרְפוּאוֹת שֶׁבָּעוֹלָם בְּתוֹךְ גְּבוּלֵי אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּסֵפֶר יְהוֹשֻׁעַ, כִּי שְׁמוֹת כָּל הֶעָרִים הַכְּתוּבִים שָׁם אֵצֶל כָּל גְּבוּל וּגְבוּל הֵם צֵרוּפֵי שֵׁמוֹת שֶׁל כָּל הָרְפוּאוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, אֵיךְ הֵם נִקְרָאִים בְּכָל הַלְּשׁוֹנוֹת. כִּי אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הִיא קוֹמָה שְׁלֵמָה, וְחֶלְקַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הִיא כְּפִי קוֹמַת אָדָם, הַיְנוּ: שֶׁחֵלֶק וּגְבוּל זֶה הוּא בְּחִינַת רֹאשׁ, וְחֵלֶק וּגְבוּל זֶה הוּא בְּחִינַת יַד יָמִין, וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה כָּל הַשְּׁנֵים-עָשָׂר גְּבוּלִים שֶׁל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּתְחַלְּקָה לַשְּׁבָטִים, שֶׁכֻּלָּם הֵם כְּפִי חֶלְקֵי קוֹמַת אָדָם, כַּמּוּבָא מִזֶּה בַּסְּפָרִים, וְאָמַר, שֶׁאֵצֶל כָּל גְּבוּל שֶׁל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כְּתוּבִים שָׁם הָרְפוּאוֹת הַשַּׁיְכִים לְאוֹתוֹ הָאֵיבָר שֶׁמְּכֻוָּן כְּנֶגֶד זֶה הַגְּבוּל כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. כָּל זֶה שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ כְּבָר, וְהֵבַנְתִּי מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁכָּל זֶה הִשִּׂיג בִּימֵי יַלְדוּתוֹ מַמָּשׁ, אֲבָל לֹא זָכִינוּ לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ כִּי-אִם דִּבְרֵי הַסֵּפֶר הַזֶּה, אֲשֶׁר רָאָה וְהִבִּיט וְהָיָה מְפַלֵּס הַדְּבָרִים בְּמֹאזְנֵי שִׂכְלוֹ הַקָּדוֹשׁ מַה שֶּׁצָּרִיךְ לְמָסֹר לְהָעוֹלָם, שֶׁהֵם הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה שֶׁמָּסַר לְהַעְתִּיקָם, וּמַה שֶּׁצָּרִיכִין לְהַעֲלִים מֵהָעוֹלָם, שֶׁהִטְעִינָם שְׂרֵפָה. (שָׁם).

א-קכא

שְׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, שֶׁדִּבְרָיו הָאַחֲרוֹנִים שֶׁבָּאֶלֶף-בֵּית הַשֵּׁנִי גָּבְרוּ וְגָבְהוּ מְאֹד מְאֹד מֵהָרִאשׁוֹנִים. (שָׁם).

א-קכב

גַּם זֹאת לָדַעַת, שֶׁכַּמָּה דְּבָרִים נִמְצְאוּ כְּפוּלִים בְּהָאֶלֶף-בֵּית הַשֵּׁנִי. וְהַטַּעַם, כִּי דַּע אָחִי, שֶׁסֵּפֶר הַשֵּׁנִי מָסַר לָנוּ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בִּכְתִיבַת יָדוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וְאֶצְלוֹ לֹא הָיוּ כְּתוּבִים הַדְּבָרִים עַל סֵדֶר הָאֶלֶף-בֵּית רַק כְּפִי סֵדֶר הַהַשָּׂגוֹת, כְּפִי מַה שֶּׁהִשִּׂיג כָּל דָּבָר וְדָבָר בִּמְקוֹמוֹ וּזְמַנּוֹ, וְצִוָּה עָלֵינוּ לְהַעְתִּיק הַדְּבָרִים וּלְסַדְּרָם כָּל דָּבָר וְדָבָר לְמַדָּה הַשַּׁיְכָה לָזֶה עַל-פִּי סֵדֶר אֶלֶף-בֵּית, וְגַם פָּקַד עָלֵינוּ בְּפֵרוּשׁ, שֶׁכָּל הַשַּׁיָּךְ לִשְׁנַיִם אוֹ לִשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים, שֶׁנִּרְשֹׁם אוֹתוֹ שְׁתַּיִם אוֹ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים אֵצֶל כָּל מַדָּה וּמַדָּה, וְכֵן עָשִׂינוּ, כְּגוֹן: לְמָשָׁל בְּאוֹת ל' לְמוּד סִימָן ד: מִי שֶׁלִּמּוּדוֹ בַּתּוֹרָה וְכוּ', שֶׁאכִילָתוֹ וְכוּ', עַל-יְדֵי זֶה שׁוֹנְאָיו נִדּוֹנִין וְכוּ', זֶה הָעִנְיָן שַׁיָּךְ לְלִמּוּד וְגַם שַׁיָּךְ לִמְרִיבָה וְכֵן לְאוֹת א' אֲכִילָה, עַל-כֵּן נִרְשָׁם בְּכָל אֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת וּמִזֶּה תָּקִישׁ עַל הַשְּׁאָר. כִּי כַּוָּנָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה הָיְתָה כְּדֵי שֶׁיֵּקַל עַל הַמְעַיֵּן הֶחָפֵץ לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ לִמְצֹא מְבֻקָּשׁוֹ בְּנָקֵל, שֶׁאִם יִרְצֶה לֵידַע הַסְּגֻלָּה וְהָעִנְיָן שֶׁל אֵיזוֹ מַדָּה, שֶׁיּוּכַל בְּנָקֵל לִמְצֹא

עַל-פִּי סֵדֶר הָאָלֶף-בֵּית בְּאֵיזֶה עִנְיָן שֶׁיַּעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ, כְּגוֹן: בַּמָּשָׁל הַנַּ"ל, לִפְעָמִים הָאָדָם רוֹצֶה לְחַפֵּשׂ לִמְצֹא עִנְיָן לִמּוּד וְלִפְעָמִים יִרְצֶה לִמְצֹא מֵעִנְיָן קָדֵשׁת הָאֲכִילָה וְכוּ', וְעַל-כֵּן טוֹב שֶׁיִּהְיֶה נִרְשָׁם בִּשְׁנֵי הַמְּקוֹמוֹת, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לִמְצֹא מְבֻקָּשׁוֹ בְּנָקֵל בַּמָּקוֹם שֶׁיִּרְצֶה, וְכֵן בִּשְׁאָר הַמִּדּוֹת, וּמֵחֲמַת זֶה הַדְּבָרִים כְּפוּלִים בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. (שָׁם).

א-קכג

שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעִנְיַן הַמִּדּוֹת: דַּע, הִנֵּה בְּכָל מִדָּה וּמִדָּה יֵשׁ בָּהּ כַּמָּה וְכַמָּה בְּחִינוֹת וְעִנְיָנִים, וְכָל מִדָּה הִיא בְּחִינַת קוֹמָה שְׁלֵמָה. וְעַל-כֵּן כְּשֶׁחָסֵר לְאָדָם בְּחִינָה אַחַת מֵהַמִּדָּה, אַף שֶׁכָּל הַמִּדָּה הִיא שְׁלֵמָה אֶצְלוֹ, אַף-עַל-פִּי-כֵן מֵחֲמַת הַחִסָּרוֹן אֶחָד שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם בְּהַמִּדָּה, אֲזַי נִרְאֶה לוֹ כְּאִלּוּ כָּל הַמִּדָּה חֲסֵרָה אֶצְלוֹ. כְּמוֹ אֵצֶל הָאָדָם כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ חִסָּרוֹן בְּאֵיבָר אֶחָד, אֲזַי כָּל גּוּפוֹ מְבֻלְבָּל וּמַרְגִּישׁ הַחִסָּרוֹן בְּכָל הַגּוּף, כְּמוֹ-כֵן, כְּשֶׁחָסֵר לָאָדָם אֵיזֶה חִסָּרוֹן בְּהַמִּדָּה, נִרְאֶה לוֹ כְּאִלּוּ חָסֵר כָּל הַמִּדָּה. (שָׁם).

א-קכד

וְהִנֵּה הַמִּדּוֹת הֵם שְׁכֵנִים אִלּוּ לָאִלּוּ, עַל-כֵּן יְכוֹלָה מִדָּה אַחַת לַעֲזֹר לְמִדָּה אַחֶרֶת שֶׁהִיא שְׁכֵנָה אֶצְלָהּ, כְּדֶרֶךְ מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: אֵיבָר מַחֲזִיק אֵיבָר, דְּהַיְנוּ: כְּשֶׁאוֹכֵל זֶה הָאֵיבָר מֵהַבְּהֵמָה יִתְחַזֵּק אֵיבַר הָאָדָם, כֵּן אֵצֶל הַמִּדּוֹת יוּכַל לְסַיֵּעַ חֵלֶק מִדָּה זוֹ שֶׁהִיא בְּחִינַת אֵיבַר הַמִּדָּה לְאֵיבַר מִדָּה הַשְּׁכֵנָה אֶצְלָהּ, וְעַל-כֵּן כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַקֹּדֶשׁ, צָרִיךְ לְשַׁבֵּר כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת וְלִזְכּוֹת לְמִדּוֹת טוֹבוֹת, וְצָרִיךְ לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ עַצְמוֹ תָּמִיד וּלְחַפֵּשׂ בְּכָל מִדָּה וּמִדָּה אִם הִיא שְׁלֵמָה אֶצְלוֹ, וּכְשֶׁרוֹאֶה אֵיזֶה חִסָּרוֹן בְּאֵיזֶה מִדָּה, אֲזַי יְבַקֵּשׁ עֵזֶר וְסִיּוּעַ מֵהַמִּדָּה הַשְּׁכֵנָה. (שָׁם).

וְזֶהוּ עִנְיַן הַנֶּאֱמָרִים בְּאוֹתִיּוֹת הַלֵּלּוּ, וּבְעִנְיָן, לְמָשָׁל: כְּשֶׁחָסֵר לוֹ עֲנָוָה, וְיֵשׁ מִדָּה אַחֶרֶת הַמְסֻגֶּלֶת לַעֲנָוָה, כְּגוֹן: בְּטָחוֹן אָז צָרִיךְ לְסַיֵּעַ לוֹ עַל-יְדֵי בְּטָחוֹן לָבוֹא לַעֲנָוָה, דְּהַיְנוּ: לְפִעָמִים הַבְּטָחוֹן הוּא בְּקַל לוֹ יוֹתֵר לְהַשִּׂיגוֹ מֵעֲנָוָה, וַאֲזַי יַעֲשֶׂה הַקַּל, וְעַל-יְדֵי זֶה יָבוֹא לְהַמִּדָּה שֶׁהִיא כְּבֵדָה יוֹתֵר אֶצְלוֹ. וְלִפְעָמִים יֵשׁ לוֹ מִדָּה הָאַחֶרֶת, אֶלָּא שֶׁאֵינוֹ מִשְׁתַּמֵּשׁ עִמָּהּ, וּכְשֶׁצָּרִיךְ לְסַיֵּעַ לוֹ מִזּוֹ הַמִּדָּה לְמִדָּה אַחֶרֶת, צָרִיךְ לְהַתְחִיל לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עִמָּהּ. פֵּרוּשׁ, עַל-פִּי מָשָׁל הַנַּ"ל, הַיְנוּ לְמָשָׁל: מִי שֶׁרוֹצֶה לָבוֹא לַעֲנָוָה וְרוֹאֶה שֶׁבְּטָחוֹן מְסֻגָּל לַעֲנָוָה, וּבֶאֱמֶת כְּבָר יֵשׁ לוֹ מִדַּת הַבְּטָחוֹן, רַק שֶׁאֵינוֹ מִשְׁתַּמֵּשׁ עִם זֹאת הַמִּדָּה שֶׁל בְּטָחוֹן אֲזַי כְּשֶׁרוֹצִים לִזְכּוֹת לַעֲנָוָה צָרִיךְ לְהַתְחִיל לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עִם מִדַּת הַבְּטָחוֹן, וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה בִּשְׁאָר הַמִּדּוֹת, וְהָבֵן. (שָׁם).

ליקוטים-ליקוטי-תפילות

א-קכה

הִזָּהִיר אוֹתָנוּ כַּמָּה פְּעָמִים בְּכַמָּה מִינֵי לְשׁוֹנוֹת, לַעֲשׂוֹת מֵהַתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת, וְאָמַר: שֶׁנַּעֲשֶׂה מִזֶּה שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים לְמַעְלָה, וְאָמַר, שֶׁעֲדַיִן לֹא עָלוּ שַׁעֲשׁוּעִים כָּאֵלֶּה לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ אֵלּוּ הַשַּׁעֲשׁוּעִים, שֶׁנַּעֲשִׂים מִתְּפִלּוֹת אֵלּוּ שֶׁעוֹשִׂים מִן הַתּוֹרוֹת, וְעוֹד דִּבֵּר מִזֶּה כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים עִם כַּמָּה וְכַמָּה בְּנֵי-אָדָם.

א-קכו

אָמְנָם לֹא בֵּאֵר הָעִנְיָן הֵיטֵב, אֵיךְ הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה בָּזֶה, אַף מִכְּלַל דְּבָרָיו הֵבַנּוּ, שֶׁעִקַּר כַּוָּנָתוֹ הָיְתָה בִּפְשִׁיטוּת, שֶׁנִּשְׁתַּדֵּל לְעַיֵּן בְּהַתּוֹרוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת וְהַנּוֹרָאוֹת שֶׁגִּלָּה לָנוּ לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל כַּוָּנַת אוֹתָהּ הַתּוֹרָה לְמַעֲשֶׂה. וּנְחַשֵּׁב דַּרְכֵּנוּ, כַּמָּה אָנוּ רְחוֹקִים מֵאֵלּוּ הַדְּבָרִים הַמְּזֻכָּרִים בְּכָל תּוֹרָה וְתוֹרָה, וְנִתְפַּלֵּל וְנַעְתִּיר לַה' בְּרִבּוּי הַפְצָרוֹת וּבַקָּשׁוֹת וְתַחֲנוּנִים, שֶׁיְּרַחֵם עָלֵינוּ וְיַזְכֵּנוּ וְיקָרְבֵנוּ בְּרַחֲמָיו הַמְּרֻבִּים, שֶׁנִּזְכֶּה לְקַיֵּם כָּל מַה שֶּׁנֶּאֱמַר שָׁם בְּאוֹתָהּ הַתּוֹרָה. וְנִשְׁפֹּךְ שִׂיחָנוּ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים שָׁם, שֶׁנִּזְכֶּה לְקַיְּמָם וּלְהַגִּיעַ אֲלֵיהֶם בִּשְׁלֵמוּת.

וְגַם עַל-פִּי פְּשׁוּטוֹ יְכוֹלִים לְהָבִין זֹאת, שֶׁיְּכוֹלִין לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ עַל-יְדֵי כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה, לְמָשָׁל, הַתּוֹרָה: "בַּחֲצוֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר" בְּסִימָן ה' בְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן א', שֶׁמַּתְחֶלֶת, "כִּי חַיָּב כָּל אָדָם לוֹמַר, בִּשְׁבִילִי נִבְרָא הָעוֹלָם", נִמְצָא, כְּשֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בִּשְׁבִילִי, צָרִיךְ אֲנִי לִרְאוֹת וּלְעַיֵּן בְּכָל עֵת בְּתִקּוּן הָעוֹלָם וּלְמַלְאוֹת חֶסְרוֹן הָעוֹלָם וּלְהִתְפַּלֵּל בַּעֲבוּרָם וְכוּ', וּצְרִיכִים לֵידַע, אִם הוּא קֹדֶם גְּזַר דִּין אוֹ אַחַר גְּזַר דִּין, כְּדֵי לֵידַע אֵיךְ לְהִתְפַּלֵּל וְכוּ' עַיֵּן שָׁם, וְהִנֵּה מֵהַתּוֹרָה הַזֹּאת דִּבֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעִצְמוֹ עִם אֲנָשִׁים מֵאֲנָשָׁיו, לְעִנְיַן תְּפִלָּה, שֶׁהִזְהִיר אוֹתָם לַעֲשׂוֹת מֵהַתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת, וְלִמֵּד אוֹתָם סֵדֶר תְּפִלָּה, וְתָפַס לָהֶם לְדֻגְמָא תּוֹרָה הַזֹּאת, וְהוֹרָה אוֹתָם בִּפְשִׁיטוּת, שֶׁיַּתְחִילוּ לְהִסְתַּכֵּל עַל עַצְמָם כַּמָּה הֵם רְחוֹקִים מִכָּל זֶה, כִּי כָּל אֶחָד מְחֻיָּב לוֹמַר: כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּשְׁבִילִי וּלְהִתְפַּלֵּל עַל חֶסְרוֹן הָעוֹלָם, וְלֵידַע, אִם הוּא קֹדֶם גְּזַר-דִּין אוֹ לְאַחַר גְּזַר-דִּין, וְאִם-כֵּן, עַתָּה יִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ, כַּמָּה הוּא רָחוֹק מִכָּל זֶה, וְיִתְפַּלֵּל וְיַעְתִּיר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּזַכֶּה לְהַגִּיעַ לְכָל זֶה, וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ אָז, כִּי אֵין זֶה צָרִיךְ לָנוּ עַכְשָׁו, כִּי אָנוּ רְחוֹקִים עַכְשָׁו לְהִתְפַּלֵּל עַל זֶה לְפִי מַדְרֵגָתֵנוּ עַכְשָׁו? הֵשִׁיב לָהֶם: הֲלֹא יִשְׁמְעוּ אָזְנֵיכֶם מַה שְּׁפִיכֶם מְדַבֵּר בְּהַתּוֹרָה הַזֹּאת כִּי הֲלֹא מְבֹאָר כָּאן, שֶׁכָּל אָדָם מְחֻיָּב לוֹמַר, כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּשְׁבִילִי, וְאִם-כֵּן, הַחוֹב מֻטָּל עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּהֶכְרֵחַ, וְאֵינוֹ יָכוֹל לִפְטֹר עַצְמוֹ מִזֶּה וְכוּ', כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ. (שָׁם).

א-קכז

פָּקַד עָלַי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁטּוֹב לְכְתֹּב לְעַצְמוֹ הַתְּפִלּוֹת, כְּשֶׁזּוֹכִין לְאֵיזֶה תְּפִלָּה סְדוּרָה, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְאָמְרָהּ גַּם בְּפַעַם אַחֵר, וְכֵן עָשִׂיתִי, אַחַר-כָּךְ רָאִיתִי שֶׁטּוֹב לְהַעְתִּיקָם בִּלְשׁוֹן כְּלָלִיּוּת, בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיוּ שָׁוִין לְכָל נֶפֶשׁ, וּלְמָסְרָם לְאַנַ"שׁ, לְבַל אֶמְנַע הַטּוֹב מִבְּעָלָיו, כִּי רָאִיתִי, כִּי הֵם כְּלָלִיּוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, וְהֵם דְּבָרִים הַצְּרִיכִים לְכָל נֶפֶשׁ, לְכָל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי מַדְרֵגָתוֹ, כֻּלָּם צְרִיכִים לָהֶם לְמַגְדּוֹל וְעַד קָטָן, וְאֵין שׁוּם דָּבָר שֶׁחָסֵר לְאָדָם בְּעִנְיַן עֲבוֹדַת ה', שֶׁלֹּא יִמְצָא בַּתְּפִלּוֹת הַלָּלוּ וְכַאֲשֶׁר הֶעְתַּקְתִּי קְצָתָם, וּמְסַרְתִּים לִקְצָת אֲנָשִׁים, הוֹטְבוּ בְּעֵינֵיהֶם מְאֹד מְאֹד, וְהִפְצִירוּ בִּי לְהַעְתִּיק לָהֶם כֻּלָּם. אִם אָמְנָם לִבִּי הָלַךְ אָנֶה וְאָנָה בָּזֶה, עִם כָּל זֶה מְסַרְתִּי עַצְמִי לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִבַּד, וְסָמַכְתִּי עָלָיו לְבַד, כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ הַטּוֹב וְכִרְצוֹן רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כֵּן אֶעֱשֶׂה. (שָׁם).

א-קכח

כְּבָר הִזְהִיר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כַּמָּה פְּעָמִים לוֹמַר תְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם, כָּל מִינֵי תְּחִנּוֹת הַנִּמְצָאוֹת בְּאֵיזֶה סִדּוּר מִסִּדּוּרִים הַגְּדוֹלִים אוֹ בְּשַׁעֲרֵי צִיּוֹן וּבִשְׁאָר מְקוֹמוֹת, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן לַעֲסֹק בְּסֵפֶר תְּהִלִּים, וּמִי שֶׁרוֹצֶה לְקַיֵּם דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְלַעֲסֹק בִּתְפִלּוֹת לִזְכוֹת לְחַיֵּי-עוֹלָם, בְּוַדַּאי יֶעֱרַב לְנַפְשׁוֹ מְאֹד מְאֹד אֵלּוּ הַתְּפִלּוֹת, כִּי אֵין שׁוּם תְּפִלּוֹת בָּעוֹלָם, שֶׁיּוּכַל הָאָדָם לִמְצֹא אֶת עַצְמוֹ בָּהֶם כְּמוֹ בְּאֵלּוּ הַתְּפִלּוֹת הַמְדֻבָּרִים מִכָּל הַמִּדּוֹת וּמִכָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְכַאֲשֶׁר יִרְאֶה הָרוֹאֶה בְּעֵינָיו, אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחַז בָּהֶם. (שָׁם). ליקוטים-ימי מוֹהַרְנַ"תְּ

א-קכט

סִפֵּר לִי אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁהָיָה אֵצֶל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּעֵת שֶׁכְּבָר אָחַז בְּדֶרֶךְ נְסִיעָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְנִמְצָא אָז אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁהָיָה אִישׁ עָשִׁיר קָצָת וּמְיֻחָס גָּדוֹל, וְנִתְאַוָּה מְאֹד לִנְסֹעַ עִם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְהִרְבָּה רֵעִים עַל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְבַקֵּשׁ עֲבוּרוֹ, שֶׁיִּקַּח אוֹתוֹ עִמּוֹ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְנוֹדַע לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עִנְיָן זֶה. עָנָה וְאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְהָאִישׁ הַנַּ"ל: "אַתָּה חָפֵץ לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי מָה אֵין אַתָּה נוֹסֵעַ"? הֵשִׁיב הָאִישׁ הַנַּ"ל: "אִם תִּזְקְחוּ אוֹתִי עִמָּכֶם אֶסַּע עִמָּכֶם מִיָּד". עָנָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ: "מַה טַּעַם יֵשׁ לְךָ, שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל בְּוַדַּאי מֻכְרָח, שֶׁיֵּשׁ לְךָ טַּעַם, כִּי הֲלֹא גַּם יִשְׁמְעֵאלִים וְעַרְבִיִּים נוֹסְעִים לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְכוּ'". וְהֵשִׁיב לוֹ מַה שֶּׁהֵשִׁיב. וְהִנֵּה אֵינִי זוֹכֵר סִפּוּר הַדְּבָרִים הֵיטֵב, אֲבָל הָעִקָּר מַה שֶּׁנִּצְרָךְ לָנוּ מִסִּפּוּר זֶה הוּא מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי מֵהָאִישׁ הַנַּ"ל, שֶׁאַחַר-כָּךְ נִזְדַּעְזַע רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהָפַךְ פָּנָיו מֵאִישׁ הַנַּ"ל, וְדִבֵּר אֶל הָעוֹלָם בְּהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל, וְכָל דְּבָרָיו הָיוּ

כְּנַחֲלֵי-אֵשׁ, כְּדַרְכּוֹ. וְעָנָה וְאָמַר: "כְּשֶׁרוֹצִים בָּאֱמֶת לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, יֹאמַר 'אִם אֶקַּח אוֹתוֹ יִסַּע'? כָּךְ רוֹצִים לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל? הֲלֹא כְּשֶׁרוֹצִים לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל צְרִיכִין לֵילֵךְ רַגְלִי כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אָמַר לְאַבְרָהָם: 'לֶךְ-לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וְכוּ' אֶל הָאָרֶץ' לֵךְ דַּיְקָא שֶׁצְּרִיכִין לֵילֵךְ רַגְלִי מַמָּשׁ כְּדֵי לִזְכּוֹת לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל". וְאָמַר זֹאת בְּהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל מְאֹד. ("יְמֵי מוֹהַרְנַ"תְּ" חֵלֶק ב', מ"ט).

א-קל

פַּעַם-אַחַת קִבֵּל אֶחָד לְפָנָיו בְּדָרְךְ נְסִיעָתוֹ עַל פִּרְנָסָה. וְהָאִישׁ הַהוּא הָיָה בַּעַל אַכְסַנְיָא שֶׁלּוֹ, וְהָיָה לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה רַחֲמָנוּת גָּדוֹל עָלָיו, כִּי הָיוּ לוֹ בָּנוֹת לְהַשִּׁיאָן, וְהָיָה עָנִי גָּדוֹל. וְנַעֲשָׂה לוֹ נֵס נִפְלָא, שֶׁבָּא אָדוֹן אֶל אַכְסַנְיָא הַהִיא, וְאִבֵּד שָׁם כִּיס רֶעְנְדְלִיךְ (מַטְבֵּעוֹת), וּמְצָאוֹ הָאִישׁ הַהוּא. בְּתוֹךְ כָּךְ הִרְגִּישׁ הָאָדוֹן, שֶׁנֶּאֱבַד לוֹ הַכִּיס עִם הָרֶעְנְדְלִיךְ, וְהִתְחִיל לְהַשְׁגִּיחַ וּלְחַפֵּשׂ, וְהָיָה יָכוֹל לָבוֹא לִידֵי עֲלִילָה וּמִשְׁפָּט מֵהָאָדוֹן. וְהוֹדָה הָאִישׁ הַהוּא, שֶׁהוּא מָצָא אֶת הַכִּיס עִם הָרֶעְנְדְלִיךְ, וְהֶחֱזִיר לְהָאָדוֹן. וְהִפְלִיא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נֵס נִפְלָא בְּתוֹךְ נֵס, וּבְתוֹךְ כָּךְ חָזַר הָאָדוֹן וְאִבֵּד אֶת הַכִּיס, וְחָזַר וּמְצָאוֹ הָאִישׁ הַנַּ"ל. וְאָז אָמַר הָאָדוֹן, שֶׁבְּוַדַּאי אֵינוֹ חוֹשֵׁד אֶת הָאִישׁ הַנַּ"ל, כִּי הוּא אִישׁ נֶאֱמָן, שֶׁכְּבָר הֶחֱזִיר לוֹ פַּעַם אַחַת. וְנִפְטַר מִמֶּנּוּ הָאִישׁ הַנַּ"ל, וְהָאָדוֹן חָזַר לְבֵיתוֹ רֵיקָם. וְהָאִישׁ הַנַּ"ל הִשִּׂיא בְּנוֹתָיו וְנִתְפָּרְנֵס בִּנְקִיּוּת. (יְמֵי מוֹהַרְנַ"תְּ בְּהַשְׁמָטוֹת שִׁוֹנוֹת א).

א-קלא

פַּעַם-אַחַת סִפֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁהַמְחַקְרִים חוֹלְקִים זֶה עִם זֶה. כַּת אַחַת אוֹמֶרֶת, שֶׁהַגַּלְגַּלִּים חוֹזְרִים וְסוֹבְבִים וְהוֹלְכִים, וְכַת אַחַת אוֹמֶרֶת, שֶׁהַגַּלְגַּלִּים עוֹמְדִים בִּמְקוֹמָם, וְהָאָרֶץ מְסַבֶּבֶת וְחוֹזֶרֶת. וְזֶה שֶׁלֹּא נוֹפֵל הָעוֹלָם בְּהַסְבִּיבָה, הִיא מֵחֲמַת הַמְּהִירוּת מְאֹד. וְהָא רְאָיָה, כְּשֶׁזִּקּוּק אָדָם דָּבָר עָגֹל, וַיַּעֲמִיד בְּתוֹכָהּ כְּלִי מָלֵא מַיִם, וִיסַבֵּב אוֹתוֹ הָעִגּוּל בִּמְהִירוּת, אָז יַעֲמֹד הַכְּלִי כְּמוֹ שֶׁהָיָה וְלֹא יִפֹּל לָאָרֶץ אֲפִלּוּ טִפָּה אַחַת מִן הַמַּיִם – כֵּן הוּא זֶה, מֵחֲמַת שֶׁהָאָרֶץ מְסַבֶּבֶת בִּמְהִירוּת גָּדוֹל עוֹמֵד הָעוֹלָם בִּמְקוֹמוֹ. וְאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁאֵינוֹ כֵּן בָּאֱמֶת, רַק הָאֱמֶת הוּא כַּדַּעֲה הָרִאשׁוֹנָה, וְאָמַר הַפָּסוּק: וְהָאָרֶץ לְעוֹלָם עֹמֶדֶת (קֹהֶלֶת א, ד. וְעַיֵּן בְּשִׁיר רַבֵּנוּ בד"ה נִשְׁאֶרֶת עוֹמֶדֶת וְכוּ'). (יְמֵי מוֹהַרְנַ"תְּ בְּהַשְׁמָטוֹת שִׁוֹנוֹת ב).

א-קלב

יֵשׁ עוֹף אֶחָד בָּעוֹלָם, שֶׁאֵינוֹ נִבְרָא בָּעוֹלָם אֶלָּא אֶחָד. וּכְשֶׁהוּא מַזְקִין, אָז הוּא נֶחֱלָשׁ, וּכְשֶׁרוֹאֶה שֶׁהוּא חָלוּשׁ, אָז הוּא פּוֹרֵחַ עַל הַר אֶחָד, וְלוֹקֵט לוֹ עֲשָׂבִים שֶׁל כָּל מִינֵי בְּשָׂמִים, וְעוֹשֶׂה לוֹ קֵן מֵהֶם, וְיוֹשֵׁב בַּקֵּן עַד שֶׁהוּא מַרְגִּישׁ בְּעַצְמוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחַ, וּמַתְחִיל לָעוּף וְלִפְרֹחַ

לְמַעְלָה לְמַעְלָה, עַד שֶׁהוּא בָּא תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ, וְשׁוֹרֵף אוֹתוֹ הַשֶּׁמֶשׁ, וְנוֹפֵל לַיָּם וְנִטְבָּע, וְנִבְרָא מִיָּד אַחֵר תַּחְתָּיו. (יְמֵי מוֹהַרְנַ"תְּ בְּהַשְׁמָטוֹת שׁוֹנוֹת ג).

א-קלג

יֵשׁ תּוֹלַעַת אַחַת, שֶׁנִּבְרָא עַל אִילָן, וְיוֹשֵׁב תָּמִיד עַל הָאִילָן. וְיֵשׁ לָזֶה הַתּוֹלַעַת כְּמוֹ בַּיִת שֶׁל רֶפֶשׁ וְטִיט, שֶׁקּוֹרִין בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז "בְּלָאטָע". וְחָקְרוּ הַמְחַקְּרִים מֵהֵיכָן בָּא זֶה הַבַּיִת שֶׁיֵּשׁ לוֹ. וְאָמְרוּ, שֶׁזֶּה אֵינוֹ אֶלָּא מַעֲשֵׂה שֵׁדִים, שֶׁהַשֵּׁדִים עוֹשִׂים לוֹ הַבַּיִת. וְאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁאֵינוֹ כֵּן, אֶלָּא שֶׁהַתּוֹלַעַת יֵשׁ לוֹ בְּטֶבַע קְרִירוּת, וּמֵהַקְּרִירוּת בָּא לַחְלוּחִית, וּמֵהַחֲמַת הָעַפְרִירוּת שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁנּוֹפֵל עָלָיו תָּמִיד עַל הַלַּחְלוּחִית נַעֲשֶׂה עָלָיו כְּמוֹ בַּיִת. (יְמֵי מוֹהַרְנַ"תְּ בְּהַשְׁמָטוֹת שׁוֹנוֹת ד).

ליקוטים-עלים לתרופה

א-קלד

הָאָדָם מֵחֲמַת צַעֲרוֹ, נִדְמֶה לוֹ שֶׁעֲדַיִן לֹא עָבַר עָלָיו עֵת כָּזֶה, כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, שֶׁנִּדְמֶה כֵּן בְּעֵת הַצַּעַר. (שָׁם א').

א-קלה

תְּחַזֵּק עַצְמְךָ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, עַל אֲשֶׁר זָכִינוּ לִהְיוֹת מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל גּוֹי קָדוֹשׁ. וְלִבְלִי לִהְיוֹת מִתְנַגֵּד, חַס וְשָׁלוֹם, עַל אוֹר הָאוֹרוֹת צַח הַצַּחֲצָחוֹת סָבָא דְּסָבִין הוּא רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא זְצוּקַ"ל, נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, אַשְׁרֵינוּ מַה טּוֹב חֶלְקֵינוּ וְכוּ' שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו הֵסִיר מֵאִתָּנוּ מַסְוֵה הָעִוָּרוֹן, הַמַּסְמֵא אֶת הָעֵינַיִם וּמוֹנֵעַ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים מִלְּהִסְתַּכֵּל בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הַנּוֹרָאִים, וְהֵם חוֹלְקִים וּמִתְנַגְּדִים עָלָיו וְעַל אֲנָשָׁיו וְעַל סִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים וְהַנּוֹרָאִים מְאֹד. בָּרוּךְ ה' אֲשֶׁר הִצִּילָנוּ מִזֶּה וְהִבְדִּילָנוּ מִן הַתּוֹעִים בְּכַמָּה וְכַמָּה בְּחִינוֹת בְּוַדַּאי רָאוּי לָנוּ לִשְׂמֹחַ בָּזֶה כָּל יְמֵינוּ לְעוֹלָם. בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, שֶׁאֵין לָהּ קֵץ וְאֵין שׁוּם מָרָה שְׁחוֹרָה וְעַצְבוּת, שֶׁתּוּכַל לְבַלְבֵּל, חַס וְשָׁלוֹם, מִשִּׂמְחָה זֹאת לְעוֹלָם, כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי וְהֵבַנְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּפֵרוּשׁ. (שָׁם ט').

א-קלו

שִׂים לִבְּךָ הֵיטֵב לְכָל הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא בְּסִימָן נ"א נ"ב, וְתִסְתַּכֵּל וְתִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב בְּכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר הַנֶּאֱמַר שָׁם, כִּי הֵם דִּבְרֵי אֱלֹהִים חַיִּים וּמְחַיִּין אֶת הַנֶּפֶשׁ מְאֹד מְאֹד. וְשִׂיחוֹת אֵלּוּ שֶׁבִּסְפָמִנִים הַקְּדוֹשִׁים נִקְרְאוּ בֵּין קְצָת אַנַ"שׁ "אִגֶּרֶת", כִּי הֵם מְדַבְּרִין כְּמוֹ אִגֶּרֶת הַנִּכְתָּב לַחֲבֵרוֹ וְתַלְמִידוֹ. (שָׁם י"א).

א-קלז

חִזְקוּ וְאִמְצוּ חִזְקוּ וְאִמְצוּ לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי רַבֵּנוּ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא זְצוּק"ל, כַּאֲשֶׁר הוֹרִיתִי אֶתְכֶם, כְּפִי מַה שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, וּכְכָל אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי, כֵּן סִפַּרְתִּי לָכֶם בֶּאֱמֶת. וַה' הַיּוֹדֵעַ וָעֵד, כִּי אִנֹכִי זָכִיתִי לְהָבִין כַּוָּנָתוֹ הַנּוֹרָאָה וְהַתְּמִימָה יוֹתֵר מִכָּל הָעוֹלָם, כַּאֲשֶׁר הֵעִיד עָלַי בְּפֵרוּשׁ בְּפֶה מָלֵא כַּמָּה פְּעָמִים. (שָׁם ט"ז).

א-קלח

הִנֵּה שָׁמַעְתִּי מִפִּי יְדִידֵנוּ הַוָּתִיק, מוֹרֵינוּ הָרַב גֵּרְשׁוֹן, שֶׁנִּמְצָא בְּיַד יְדִידִי הָרַבָּנִי, מוֹרֵינוּ הָרַב בֶּעֶר מִלְיפִּיוּוִיץ, כְּתָבִים בִּכְתִיבַת יַד רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּכֵן תִּרְאוּ לְקַבֵּל מֵאִתּוֹ וּלְשָׁלְחָם לְיָדִי מִיָּד, כִּי הוּא יוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ, שֶׁכָּל הַכְּתָבִים הָאֵלּוּ הֵם שֶׁלִּי, שֶׁקִּבַּלְתִּים בְּעַצְמִי מִיַּד רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כִּי אֵין מִי שֶׁקִּבֵּל מִמֶּנּוּ כְּתִיבַת יָדוֹ הַקְּדוֹשָׁה, כִּי-אִם אָנֹכִי, כַּיָּדוּעַ לַכֹּל, וַאֲנִי צָרִיךְ אוֹתָם מְאֹד לְעִנְיַן סִפְרֵי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְיִגִּיעַ מִזֶּה תּוֹעֶלֶת גָּדוֹל בְּכַמָּה עִנְיָנִים וּזְכוּת הָרַבִּים, וְאֵלּוּ אֵינָם נִצְרָכִים כְּלָל, עַל-כֵּן יִרְאֶה לְשָׁלְחָם לִי מִיָּד, וַאֲנִי אֶתֵּן לוֹ בְּעַד זֶה שֶׁאֵרֵי עִנְיָנִים הַנִּצְרָכִים לוֹ, דְּהַיְינוּ: תְּפִלּוֹת שֶׁנִּדְפְּסוּ וּתְפִלּוֹת שֶׁלֹּא נִדְפְּסוּ עֲדַיִן רַק הֵם בִּכְתָב וְעוֹד דְּבָרִים כָּאֵלֶּה, נָא מְאֹד לְבַל יְשַׁנֶּה אַחֲרֵי דְּבָרִי, כִּי בֶּאֱמֶת הֵם שֶׁלִּי וְאֵינִי מוֹחֵלָם לוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן, וַאֲפִלּוּ אִם לֹא קִבְּלָם מִיָּדִי מַמָּשׁ, מִמִּי שֶׁקִּבְּלָם הֵם שֶׁלִּי, כִּי מִיָּדִי בָּאוּ לְיַד הַחֲבֵרִים אַנַ"שׁ וְנִתְגַּלְגְּלוּ מֵאֶחָד לַחֲבֵרוֹ עַד שֶׁבָּאוּ לְיָדוֹ, וּבֶאֱמֶת לֹא נִתַּתִּים לְשׁוּם אָדָם, כִּי-אִם לְהַעְתִּיקָם וּלְהַחֲזִירָם לִי מִיָּד. (שָׁם י"ז).

א-קלט

אִם דַּרְכֵי טוּבוֹ שֶׁל אַדּוֹמוּ"ר הַנּוֹרָא וְהַנִּשְׂגָּב זְצוּק"ל הֵם עַד אֵין סוֹף, וְאֵרִיכַת אַפּוֹ בְּלִי שִׁיעוּר, וּמֵחֲמַת זֶה עַל פִּי רֹב אֵין רוֹאִין נְקֻמָּה תֵּכֶף בְּרוֹדְפָיו וְכוּ', אַף-עַל-פִּי-כֵן בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ חִלּוּל הַשֵּׁם וּבְזָיוֹן כָּזֶה הַנּוֹגֵעַ עַד הַנֶּפֶשׁ, אֵין דַּרְכּוֹ לְהַחֲרִישׁ. (שָׁם ע').

א-קמ

תֵּדַע וְתִזְכֹּר הֵיטֵב מַה שֶּׁאָמַר אַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְתַחֲזֹר דְּבָרִים אֵלּוּ וּתְשִׂימֵם עַל לִבְּךָ הֵיטֵב מַה שֶּׁאָמַר בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "גָּאט אִיז גְּרוֹיס מָע וַוייסְט גָּאר נִישְׁט וְכוּ', אֲפִלּוּ אַייעֶר זַאךְ וְוִיא הִין אִיטְלִיכְער אִיז גִּיפַאלְן, סָע פַּר הַאנְדְן אָבֶּער אַזוֹי אַ זַאךְ וָואס סָע אִיז גָּאר עֶפּיס אַנְדֶערְש" וְכוּ', וְסִיֵּם: "אַבִּי מָע אִיז זִיךְ נִיט מְיַאֵשׁ פּוּן שְׁרַייעֶן". (שָׁם קי"ג).

א-קמא

לְמַעַן הַשֵּׁם הָאלְט זִיךְ, וּכְבָר אָמַר הוּא זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאֲפִלּוּ לְחוֹלֶה הַמֻּטָּל עַל עֶרֶשׂ דְּוַי וְחֲלוּשׁ מְאֹד, אֲשֶׁר כָּל מִשְׁכָּבוֹ נֶהְפַּךְ בְּחָלְיוֹ, אוֹמְרִים לוֹ שֶׁיִּתְחַזֵּק, "לְאז דִּיךְ נִיט אָפּ מַאךְ

זִיךְ פְּרִישָׁעֶר", וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, וְאִם הוּא צַיִּית וּמְחַזֵּק עַצְמוֹ, מוֹעִיל לוֹ הַרְבֵּה, שֶׁיִּתְרַפֵּא וְיָשׁוּב לְאֵיתָנוֹ עַל-יְדֵי-זֶה. (שָׁם קי"ז).

א-קמב

עִקַּר הַנִּסָּיוֹן וְהַבְּחִירָה הוּא עַל-יְדֵי הֶעְלֵם הַיְדִיעָה, וְעַל-כֵּן בֶּאֱמֶת אִי-אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן, שֶׁיֵּדַע הָאָדָם בְּחַיָּיו, הֵיכָן הוּא אוֹחֵז, כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כִּי בָּזֶה תָּלוּי הַבְּחִירָה. (שָׁם "עָלִים לִתְרוּפָה" קצ"ו).

א-קמג

אֵין שׁוּם סְמִיכָה בְּעִנְיַן פְּרָנָסָתִי, כִּי-אִם עַל בִּטָּחוֹן לְבַד, כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "נָאהָר בִּטָּחוֹן" וְהַדִּבּוּרִים הָאֵלּוּ פָּרְחוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, כְּחִצִּים מִיַּד גִּבּוֹר. (שָׁם "עָלִים לִתְרוּפָה" ר"כ).

א-קמד

...וּכְלַל הַדָּבָר שֶׁתֵּדַע, שֶׁחֲלִילָה לְךָ לַחֲשֹׁב בְּעִנְיָן זֶה כְּלָל, לֹא לְמַפְרֵעַ וְלֹא לְאַחַר-כָּךְ, רַק לְהַשְׁכִּיחַ מִדַּעְתְּךָ הַדָּבָר, כִּי שָׁמַעְתִּי מִפִּיו, שֶׁעִנְיָן זֶה הוּא כְּמוֹ וִד"ל, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה וְהַמָּרָה שְׁחוֹרָה בְּעִנְיָן זֶה מַזִּיק מְאֹד וְאֵינוֹ מוֹעִיל כְּלָל. (שָׁם "עָלִים לִתְרוּפָה" רכ"ז).

כְּבָר הִזְהִירָנוּ הוּא זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁמִּי שֶׁהוּא אָצְלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, צָרִיךְ לִשְׂמֹחַ בְּכָל הַשָּׁנָה, וְאָמַר בְּפֵרוּשׁ: "אִכְלוּ מַעֲדַנִּים וּשְׁתוּ מַמְתַּקִּים, כִּי חֶדְוַת ה' הוּא מָעֻזְכֶם", כִּי הַמִּקְרָא הַזֶּה נֶאֱמַר עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. (שָׁם "עָלִים לִתְרוּפָה" רכ"ז).

א-קמה

אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ, שֶׁבְּעֵת שֶׁעוֹבֵר הַהַרְפַּתְקָאוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים, אִי-אֶפְשָׁר לְהַרְגִּישׁ חַסְדֵי ה', רַק אַחַר-כָּךְ, כְּשֶׁמַּרְחִיב קְצָת אָז רוֹאִים נִפְלָאוֹת חַסְדֵי ה', זֹאת אֲנִי יוֹדֵעַ מִכְּבָר מִיָּמִים רַבִּים, וּכְבָר דִּבַּרְתִּי מִזֶּה עִם אַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ, וְאָמַר לִי, שֶׁכֵּן הוּא. אַךְ אַף-עַל-פִּי-כֵן הָיָה כַּוָּנָתוֹ, שֶׁיִּתְחַזֵּק הָאָדָם דַּיְיקָא בְּעֵת הַדְּחַק הַגָּדוֹל לְמְצֹא אֵיזֶה הַרְחָבָה, עַד שֶׁיַּרְגִּישׁ אָז דַּיְיקָא חַסְדֵי ה' וְנִפְלָאוֹתָיו. וְעַל-כָּל-פָּנִים יַאֲמִין בָּהֶם בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁבְּוַדַּאי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ טוֹב לַכֹּל בְּכָל עֵת. וּכְבָר עָזַר לוֹ הַרְבֵּה, וּבְוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתוֹ גַּם עַתָּה, וְזֶה עִקַּר הַמִּלְחָמָה לְהַפֹּךְ הַיָּגוֹן וַאֲנָחָה לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה. וּכְבָר דִּבַּרְנוּ בָּזֶה הַרְבֵּה. (שָׁם "עָלִים לִתְרוּפָה" רכ"ח).

א-קמו

תְּהִלָּה לָאֵל גְּנוּזוֹת אִתִּי רְפוּאוֹת אֲמִתִּיּוֹת וְסַמִּים דְּאוֹרָיְתָא, סַמָּא דְּחַיֵּי לַכֹּל. דְּבָרִים יְקָרִים וְנִפְלָאִים, אֲשֶׁר אֵין עֵרֶךְ אֲלֵיהֶם, הַמְּלֵאִים עֵצוֹת וּרְפוּאַת הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף וְהַצָּלָחוֹת נִצְחִיּוֹת

לַכֹּל, אֲשֶׁר אִי-אֶפְשָׁר לְבָאֵר, אַךְ כֻּלָּם סְתוּמִים וְנֶעְלָמִים בְּכַמָּה וְכַמָּה הַסְתָּרוֹת, מִבַּיִת וּמִבַּחוּץ הַסְתָּרוֹת שֶׁבְּתוֹךְ הַסְתָּרוֹת כְּמַעַט בְּלִי שִׁעוּר. לוּלֵא ה' עוֹזֵר לִי וְלָכֶם בִּזְכוּתוֹ וְכֹחוֹ הַקָּדוֹשׁ בִּדְרָכָיו הַנִּפְלָאִים, לְגַלּוֹת וּלְהוֹדִיעַ וּלְהָאִיר בְּלֵב הֶחָפֵץ בִּרְפוּאַת נַפְשׁוֹ בֶּאֱמֶת. וּבָזֶה אָנוּ מְחַיִּין עַצְמֵינוּ זֶה כַּמָּה. אַךְ זֹאת תֵּדְעוּ, שֶׁכָּל אֶחָד כְּפִי תְּשׁוּקָתוֹ וְחֶפְצוֹ וְיִגִיעָתוֹ, כְּפִי מַה שֶּׁחוֹתֵר וְחוֹפֵר בְּפִיו וּבְלִבּוֹ לִמְצֹא הַמַּיִם מִתּוֹךְ הַבְּאֵרוֹת הַקְּדוֹשִׁים, בְּאֵר מַיִם חַיִּים. וְאִי-אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב אֲפִלּוּ מַה שֶּׁמִּתְנוֹצֵץ בְּלִבִּי בָּזֶה. וּכְלַל הַדָּבָר לְךָ וּלְכָל כַּיּוֹצֵא בְּךָ, שֶׁאֵין בְּיָדִי לְהַשְׁיִבְכֶם כְּלָל. רַק כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁיִּחְתֹּר וִיבַקֵּשׁ אַחַר הַבְּאֵרוֹת מַיִם חַיִּים קְדוֹשִׁים הַנַּ"ל, בְּוַדַּאי יִמְצָא בְּאַמְתַּחְתִּי, אַמְתַּחַת הֶעָנִי וְהָאֶבְיוֹן הַנִּרְדָּף מְאֹד מְאֹד מִכָּל צַד, אֲשֶׁר מֻחֶמֶת זֶה אַמְתַּחְתּוֹ מְלֵאָה עָפָר וּצְרוֹרוֹת וּבְלוּאֵי הַסְּחֹרוֹת, אֲשֶׁר מְלֵאוּהָ זָרִים לְהַסְתִּיר וּלְהַעֲלִים פְּנִינֵי גְּנָזָיו. עִם-כָּל-זֶה מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה, וּנְהָרוֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ וְכָל מִינֵי חֹשֶׁךְ וְהַסְתָּרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְהַעֲלִים אוֹרוֹת מַטְמוֹנֵי אוֹצְרוֹת חַיִּים כָּאֵלֶּה, אֲשֶׁר כְּבָר נִתְגַּלָּה מֵהֶם, מַה שֶּׁנִּתְגַּלָּה בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וַעֲדַיִן עֲדַיִן אַתֶּם צְרִיכִים יְגִיעוֹת לַחְפֹּר אֲצְלֵי הֶעָנִי וְהָאֶבְיוֹן, וּבְוַדַּאי תִּמְצְאוּ, אִם תִּתְיַגְּעוּ. (שָׁם "עָלִים לִתְרוּפָה" ר"ל).

א-קמז

יָדַעְתִּי כִּי רֹב בְּנֵי-אָדָם אֲפִלּוּ בַּדְּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים עָבְרוּ עֲלֵיהֶם כָּהֲנָה וְכָהֲנָה אֲלָפִים וּרְבָבוֹת פְּעָמִים, כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי וְהֻבְנְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, וְכַאֲשֶׁר אֲנִי בְּעַצְמִי רָאִיתִי וְשָׁמַעְתִּי וְהֻבְנְתִּי מִפִּי רִבְבוֹת אֲנָשִׁים וּמִפִּי סְפָרֵי קֹדֶשׁ. (שָׁם "עָלִים לִתְרוּפָה" רנ"ה).

א-קמח

עִקַּר הָרַעַשׁ וְהַקַּטֶגוֹרְיָא הַגְּדוֹלָה שֶׁעָלֵינוּ הוּא מֵחֲמַת זֶה, שֶׁרַבֵּנוּ הַגָּדוֹל זַצַ"ל רוֹצֶה לְהַחֲיוֹת מֵתִים וּפְגָרִים מַמָּשׁ, שֶׁנִּפְלוּ בְּדַעְתָּם מֵרִבּוּי עֲוֹונוֹתֵיהֶם הָעֲצוּמִים כְּפָגָרִים מַמָּשׁ, כַּאֲשֶׁר גַּם אֲנֹכִי בְּעָנְיִי יוֹדֵעַ מְעַט בָּזֶה. מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן הוּא זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ, וְכָל הָרַעַשׁ הַגָּדוֹל שֶׁעָלֵינוּ הַכֹּל רַק בִּשְׁבִיל זֶה, כִּי הוּא בְּכֹחוֹ הַגָּדוֹל עוֹסֵק בְּתִקּוּנָם וּבְהַצָּלָתָם. וְהָעִקָּר בְּבְחִינָה זֹאת, שֶׁרוֹצֶה לְהָאִיר בָּהֶם, כִּי מָלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, "הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שׁוֹכְנֵי עָפָר", וְהֵם מְבַעֲטִים לְקַבֵּל טוֹבָתוֹ... (שָׁם "עָלִים לִתְרוּפָה" רס"ד).

א-קמט

וַאֲנִי יוֹדֵעַ וּמַאֲמִין בֶּאֱמֶת, שֶׁאַדְמוּ"ר יוֹדֵעַ הֵיטֵב בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת כָּל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה עִם כָּל הַנְּפָשׁוֹת בְּכָל דּוֹר וָדוֹר מִיּוֹם בְּרוֹא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ עַד הֵנָּה וְעַד הַסּוֹף הָאַחֲרוֹן. וְיוֹדֵעַ כָּל הַתִּקּוּנִים שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. וְכָל הַיְדִיעוֹת הָאֵלּוּ הֵם אֲצָלוֹ דָּבָר קָטָן, כִּי הִשֵּׂיג הַשָּׂגוֹת אֱלֹהוּת, שֶׁאִי-אֶפְשָׁר לִתְפֹּס בְּמַחֲשָׁבָה כְּלָל כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: לֵית מַחֲשָׁבָה תִּפִיסָא

בָּךְ כְּלָל. מָה אוֹמַר מָה אֲדַבֵּר, נַפְשִׁי יוֹדַעַת מְאֹד, וְגַם מְעַט הַיְדִיעָה, שֶׁהֵאִיר בִּי הָאֲבִיוֹן בְּנִפְלְאוֹתָיו הָעֲצוּמִים קָשֶׁה מְאֹד לְהַכְנִיס מְעַט בַּחֲבֵרַי, אַךְ אַף-עַל-פִּי-כֵן חַסְדֵי ה' כִּי לֹא תַמְנוּ, וּכְבָר עָשָׂה עִמָּנוּ וְעִמִּי בְּיוֹתֵר נִפְלָאוֹת בְּיוֹתֵר לְהוֹדִיעֵנוּ וּלְהַטְעִמֵנוּ מִנְּעִימַת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה מַה שֶּׁהוֹדִיעַ. (שָׁם ש"נ).

א-קנ

אֲנִי מְשַׁמֵּחַ עַצְמִי, מַה שֶּׁאַתָּה חָפֵץ וּמִתְגַּעְגֵּעַ עַל כָּל פָּנִים לִשְׁמֹחַ וּלְסַלֵּק הַמָּרָה שְׁחוֹרָה מֵעָלֶיךָ, כִּי גַּם זֶה טוֹב מַה שֶּׁחֲפֵצִים בָּזֶה, כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ. ("עֲלִים לִתְרוּפָה" שנ"ג).

א-קנא

צְרִיכִין לִצְעֹק מֵעֹמֶק הַלֵּב בְּחִינַת "מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה'" כְּדֵי לַחְתֹּר הַמַּיִם, שֶׁמֵּהֶם גְּדוֹלָה הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם וּבָעֵת הַסָּמוּךְ נִכְנַס בְּלִבִּי בְּעֹמֶק מְאֹד מְאֹד אֵלּוּ הַדִּבּוּרִים, שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, כְּשֶׁגָּלָה הַתּוֹרָה הַנּוֹרָאָה הַנַּ"ל, "אֵז מֶעֶן מוּז דֶעבִּיווִין דָאס וַואסָער וָואס פּוּן דְּאָרְט וַואקְסְט אֱמוּנָה" וְכוּ' מָה אוֹמַר לְךָ, בְּנֵי חֲבִיבִי, מַה שֶּׁמִּתְנוֹצֵץ בְּלִבִּי בְּעִנְיָן זֶה. (שָׁם שס"ד).

א-קנב

אָמַר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה קֹדֶם הִסְתַּלְּקוּתוֹ הַקְּדוֹשָׁה: "אַז אִיךְ גֵיי פַּאר אַייךְ וָואס הָאט אִיר צוּ זָארְגָן". ("עֲלִים לִתְרוּפָה" שצ"ז).

א-קנג

שָׁמַעְתִּי מִידִידֵנוּ הַוָתִיק רַבִּי גֵּרְשׁוֹן נ"י, נָכֶד הַמַּגִּיד זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, מִטִּירְהָאוּוִיצָע, שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, שֶׁבְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַכֹּל מְקַבְּלִים מִמֶּנּוּ תִּקּוּן אֲפִלּוּ דְּבָרִים שֶׁאִי-אֶפְשָׁר לְתַקְּנָם בִּזְמַן אַחֵר, בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה נִתְתַּקֵּן הַכֹּל! (שָׁם ת"ט).

א-קנד

תֵּדַע וְתַאֲמִין, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כְּבָר עָבַר עַל כַּמָּה וְכַמָּה צַדִּיקִים גְּדוֹלִים וּכְשֵׁרִים, כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ מַעֲשִׂיּוֹת נוֹרָאוֹת בְּעִנְיָן זֶה, שֶׁאִי-אֶפְשָׁר לְבָאֲרָם עַל-פְּנֵי הַשָּׂדֶה. (שָׁם תכ"ד).

א-קנה

הַהֶכְרַח לְבַטֵּל רְצוֹנוֹ מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְהַמְתִּין וּלְצַפּוֹת בְּכָל עֵת לִישׁוּעַת ה' וַאֲפִלּוּ בַּעֲבוּדַת ה', אַף-עַל-פִּי שֶׁצְּרִיכִין לְמַהֵר לְמַלֵּט עַל נַפְשׁוֹ מִפַּח יוֹקְשִׁים וְכוּ', אַף-עַל-פִּי-כֵן שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, שֶׁאָמַר לִי לְעִנְיָן זֶה אוֹמְרִים לוֹ: הַמְתֵּן! וְכוּ' (שיחות הר"ן סימן כז; חיי מוהר"ן סימן תלה). ("עֲלִים לִתְרוּפָה" תכ"ז).

א-קנו

וְכָךְ הָיָה אוֹמֵר אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, זֶכֶר-צַדִּיק-לִבְרָכָה: כְּשֶׁאָדָם רוֹאֶה, שֶׁהוּא מְאֹד שָׁפָל, אָסוּר לוֹ לִפֹּל (בְּדַעְתּוֹ), רַק הוּא חַיָּב לְהַחֲיוֹת עַצְמוֹ וְיִישֵׁב עַצְמוֹ: הַאִם לֹא עָשִׂיתִי אֵיזֶה מִצְוָה? הַאִם לֹא עָשִׂיתִי בְּכָל זֹאת פַּעַם אֵיזֶהוּ דָּבָר טוֹב? אֲנִי צָם בְּיוֹם-הַכִּפֻּרִים וְגַם בְּתִשְׁעָה-בְּאָב, וְכֵן בְּכָל אַרְבַּע הַתַּעֲנִיּוֹת, אַף שֶׁלִּבִּי כּוֹאֵב לִי מְאֹד. וַאֲנִי הוֹלֵךְ גַּם לִפְעָמִים לַמִּקְוֶה, וְאֲפִלּוּ בְּכָל הַקִּלְקוּלִים רַחֲמָנָא-לִצְלַן אַף-עַל-פִּי-כֵן מִתְיַגֵּעַ אָנֹכִי מְאֹד וְרוֹצֶה מְאֹד לְהַצִּיל אֶת עַצְמִי וְכוּ', וְאֵיךְ שֶׁהוּא, עַל-כָּל-פָּנִים אֵיזוֹ שֶׁהֵן נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת יֵשׁ בִּי, מִזֶּה שֶׁמַּמָּה פְּעָמִים עָשִׂיתִי רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. וּבָזֶה חַיָּבִים לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ וְלֹא לְהִתְיָאֵשׁ בְּשׁוּם אֹפֶן וְכוּ'. "אַז אַ מֶעְנטש זֶאהט אַז עֶר איז זֶאהֶר שָׁפָל, טָאר עֶר ניט אַראפּ פַאלֶן, נאר עֶר מוז זיך מְחַיֶּה זיין אוּן זאל זיך מְיַשֵּׁב זיין: וויא הָאבּ איך ניט עֶפּעס אַ מְצָוה גיטָאן, וויא הָאבּ איך פָּארט ניט אַמָאהל עֶפּעס גוּטְ'ס גיטָאן: איך פַאסְט יוֹם כִּפּוּר, אוּן תִּשְׁעָה בְּאָב אוֹיךְ, אוּן כָּל הַדל"ת תַּעֲנִיתִים אוֹיךְ, חָטְשָׁע דָאס הָאר טוט מִיר זֶאהֶר וויא, אוּן גֶיי אַמָאל אִין מִקְוֶה אַריין, אוּן אֲפִלּוּ אִין כָּל הַקִּלְקוּלִים, רַחֲמָנָא לִצְלַן, מוּטְשָׁע איך מִיךְ זֶאהֶר אוּן וויל מִיךְ זֶאהֶר מַצִּיל זַיין וְכוּ'. אוּן וויְ סָע איז, עַל-כָּל-פָּנִים עֶפּעס נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת הָאבּ איך אִין מִיר, וָואס איך הָאבּ כַּמָּה פְּעָמִים גִיטָאן רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, אוּן דֶער מִיט מוּז מֶען זיך מְחַיֶּה זַיין אוּן זיך נִישְׁט מְיָאֵשׁ זַיין בְּשׁוּם אֹפֶן" וְכוּ'. וְאִם, חַס-וְשָׁלוֹם, אַף-עַל-פִּי-כֵן הַבַּעַל-דָּבָר מִתְגַּבֵּר, צָרִיכִין אַחַר-כָּךְ לַחֲזֹר וְלֵילֵךְ בָּזֶה וְכֵן בְּכָל יוֹם וְיוֹם וּבְכָל פַּעַם, וּבְתוֹךְ כָּךְ עוֹזֵר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַרְבֵּה. וּבִפְרָט לְהִתְגַּבֵּר וְלִשְׂחֹק וְלוֹמַר כָּל זֶה לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלוֹמַר: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֵיךְ שֶׁאֲנִי, אֵיךְ שֶׁאֲנִי, כְּפִי שֶׁהִנְךָ יוֹדֵעַ וַאֲנִי יוֹדֵעַ אֶת כְּאֵבִי... בְּכָל זֹאת אַתָּה עָשִׂיתָ עִמִּי חֶסֶד עוֹלָם וּבְרָאתַנִי מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל... וַהֲלֹא מָלֹא אוֹתִי וְשָׁפְכוּ אֶת דְּמִי לַיּוֹם הַשָּׁמְיָנִי, וּבַחֲדָר לַמַּדְתִּי אֶלֶף-בֵּית וְסִדּוּר וְחֻמָּשׁ וּגְמָרָא וְכוּ', כַּמָּה יְסוּרִים וּמַכּוֹת סָבַלְתִּי מֵהַמְלַמְּדִים, וְגַם בְּעַצְמִי יָגַעְתִּי כַּמָּה פְּעָמִים. "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, וויְ אַזוֹי איך בִּין, וויְ אַזוֹי איך בִּין, אַזוֹי וויְ דוּ וֶוייסְט אוּן איך וֶוייס מַיין וֶוייטָאג, דוּ הָאסְט זיך פָּארט מִיט מִיר חֶסֶד עוֹלָם גִיטָאן אוּן הָאסְט מִיךְ בַּאשַׁאפֶן מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָשַׂנִי וְכוּ', אוּן מֶע הָאט מִיךְ פָּארט גִישְׁנִיטָן אוּן בְּלוּט פַארְנָאסְן צוּ אַכְט טָאג, אוּן אִין חֶדֶר הָאבּ איך גִילֶעֶרְנְט אֶלֶף-בֵּית אוּן סִדּוּר אוּן חֻמָּשׁ אוּן גְמָרָא וְכוּ', וויפִיל יְסוּרִים אוּן שְׁמִיץ הָאבּ איך גִילִיטָן פּוּן דִיא מְלַמְּדִים, אוּן אַלֶיין הָאבּ איך מִיךְ אוֹיךְ גְמוּטְשָׁעט כַּמָּה פְּעָמִים". (שָׁם מִכְתָּב תלג).

א-קנז

מַה שֶּׁשְּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּנָסְעִי עִמּוֹ יַחַד מִבְּרֶסְלֶב לְאוּמַאן לְהִסְתַּלֵּק שָׁם בְּרוּם רוֹם גָּבְהֵי מְרוֹמִים וְכוּ' מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה אָז בְּכָל רֶגַע וְרֶגַע אִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר אֲפִלּוּ מַה שֶּׁמִּתְנוֹצֵץ בְּלִבִּי מִזֶּה. (אמונת אומן סימן ח).

א-קנח

שָׁמַעְתִּי פַּעַם אַחַת מִפִּי מוֹרֵנוּ מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּגֶדֶלֶת זְהִירוּת טְבִילַת מִקְוֶה תָּמִיד, שֶׁכְּשֶׁנִּזְהָרִין בַּטְּבִילַת מִקְוֶה תִּקְוָתֵנוּ חֲזָקָה, שֶׁיִּתְתַּקֵּן כָּל מַה שֶּׁעָוֹבֵר עַל הָאָדָם. וְהַמַּעֲשֶׂה שֶׁהָיָה, כָּךְ הָיָה: בְּשַׁבַּת-חֲנֻכָּה שְׁנַת תר"ה, שְׁנֵי שַׁבּוּעוֹת קֹדֶם הִסְתַּלְקוּתוֹ, יָצָא קוֹל בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֹּקֶר, כִּי נָפְלָה הַתְּקָרָה שֶׁקּוֹרִין "סְטַאלְיֶע" סָאלִיפּ בְּהַמֶּרְחָץ, וְאִי-אֶפְשָׁר לַיְלֵךְ אֶל הַמִּקְוֶה לִטְבֹּל לִכְבוֹד בֹּקֶר שֶׁל שַׁבָּת. אַךְ אַחַר-כָּךְ, כְּשֶׁהֵאִיר הַיּוֹם, נוֹדַע, אֲשֶׁר לֹא כֵן הַדָּבָר, כִּי נָפְלָה בְּאֵיזֶה זָוִיּוֹת רָחוֹק מֵהַמִּקְוֶה, וְהָלַךְ מוֹרֵנוּ מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶל הַמִּקְוֶה לִטְבֹּל, וְגַם כָּל אַנְשֵׁי הָעִיר הָלְכוּ גַּם-כֵּן לִטְבֹּל לִכְבוֹד בֹּקֶר שֶׁל שַׁבַּת-קֹדֶשׁ. וְאָז כְּשֶׁבָּא מִן הַמִּקְוֶה וְהֵכִין אֶת עַצְמוֹ לִתְפִלַּת-שַׁחֲרִית וְאָמַר הַבְּרָכוֹת וְכוּ', עָמְדוּ לְפָנָיו וְהִתְחִיל לְהוֹדוֹת לְהַשֵּׁם עַל אֲשֶׁר זָכָה לֵילֵךְ לִטְבֹּל בְּהַמִּקְוֶה, וְהֶחֱיָה אֶת עַצְמוֹ בָּזֶה מְאֹד. וְאָמַר, שֶׁכְּבָר הָיָה מוּכָן לִטְבֹּל אֶת עַצְמוֹ בְּהַנָּהָר הַנִּקְרָא "בּוּג", שֶׁהוֹלֵךְ שָׁם בִּבְרֶסְלֶב תַּחַת הַקֶּרַח שֶׁקּוֹרִין "פַאלַאנְקֶע", כִּי אָז בַּשָּׁנָה הַזֹּאת כְּבָר הָיָה בְּשַׁבַּת-חֲנֻכָּה קְרִירוֹת גְּדוֹלוֹת וּכְבָר הָיָה הַנָּהָר הַנַּ"ל נִקְפָּא וְנִקְרַשׁ, וּמְבִיתוֹ אֶל הַנָּהָר הָיָה רָחוֹק קְצָת, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן אָמַר שֶׁכְּבָר הָיָה מוּכָן לֵילֵךְ וְלִטְבֹּל בְּהַנָּהָר בְּזְרִיזוּת וּמַעֲצָם תְּנוּעוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁעָשָׂה אָז בְּהִתְלַהֲבוּת גְּדוֹלָה, הָיָה נִרְאֶה בָּרוּר, שֶׁכְּבָר הָיָה מוּכָן וּמְזֻמָּן לְכָךְ כְּמוֹ שֶׁאָמַר, לָרוּץ אֶל הַנָּהָר הַנַּ"ל וְלִפְשֹׁט אֶת בְּגָדָיו בִּזְרִיזוּת עֲצוּמָה וּלְדַלֵּג וְלִקְפֹּץ אֶל תּוֹךְ הַ"פַּאלַאנְקִי" לִטְבֹּל. וְנָתַן שֶׁבַח וְהוֹדָיָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל אֲשֶׁר הָיָה בְּאֶפְשָׁרוּת לֵילֵךְ לְהַמִּקְוֶה, וְזָכוּ גַּם אַנְשֵׁי הָעִיר לִטְבֹּל לִכְבוֹד בֹּקֶר שֶׁל שַׁבַּת-קֹדֶשׁ וְדִבֵּר עוֹד כַּמָּה דִּבּוּרִים מֵהַחַיּוֹת וּמֵהַמְּשִׂיבַת-נֶפֶשׁ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִטְּבִילַת מִקְוֶה עַד לְמְאֹד. וּמִי שֶׁיִּהְיֶה חָזָק בְּטְבִילַת מִקְוֶה תָּמִיד, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה בְּוַדַּאי יִתְתַּקֵּן הַכֹּל וְאָמַר: הִנֵּה תֵּבַת "מִקְוֶה" יִסְבֹּל שְׁנֵי פֵּרוּשִׁים: אֶחָד לְשׁוֹן תִּקְוָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "(יִרְמְיָהוּ י"ז): "מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל ה'" שֵׁנִי לְשׁוֹן מִקְוֶה מַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית א'): "וּלְמִקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים". וְאָמַר, כִּי שְׁנֵי הַפֵּרוּשִׁים הָאֵלֶּה הֵם אֶחָד אַךְ וְרַק שֶׁיִּהְיוּ נִזְהָרִים בְּטְבִילַת מִקְוֶה-מַיִם, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִהְיֶה הַכֹּל נָכוֹן, וְיִתְתַּקֵּן כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו. עוֹד אָמַר: הַבִּיטוּ וּרְאוּ רָמָז נִפְלָא עַל זֶה: כִּי הֲלוֹא בְּעֶזְרָא, כְּשֶׁנּוֹדַע לוֹ שֶׁנִּכְשְׁלוּ בְּנָשִׁים נָכְרִיּוֹת, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, צָעַק מָרָה עַל זֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (עֶזְרָא ט'): "בּוֹשְׁתִּי וְנִכְלַמְתִּי לְהָרִים אֱלֹקַי פָּנַי אֵלֶיךָ", וְאַחַר-כָּךְ כְּתִיב (שָׁם י'): "וַיַּעַן שְׁכַנְיָה בֶן יְחִיאֵל וְכוּ', אֲנַחְנוּ מָעַלְנוּ וְכוּ', וְעַתָּה

יֵשׁ מְקֻוֶּה לְיִשְׂרָאֵל עַל זֹאת", וּפֵרוּשׁוֹ: יֵשׁ תִּקְוָה שֶׁיִּתְתַּקֵּן הַדָּבָר אָמַר זֹאת בִּלְשׁוֹן "מִקְוֶה", רֶמֶז לְהַנַּ"ל, כִּי אַךְ וְרַק שֶׁיִּהְיוּ נִזְהָרִים בִּטְבִילַת מִקְוֶה מַיִם יֵשׁ תִּקְוָה שֶׁיִּתְתַּקֵּן הַכֹּל, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. (כְּתַב יַד רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה).

א-קנט

...אַחַר פּוּרִים קוֹרִין פָּרָשַׁת פָּרָה, בַּתְּחִלָּה הוּא פּוּר, כִּי פּוּרִים עַל שֵׁם הַפֻּר, וְאַחַר-כָּךְ נַעֲשָׂה פָּרָה, וְכָל זֶה הֲכָנָה לְפֶסַח: "שִׁפְתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים וְכוּ' וְכוּ'", וּמְרֻמָּז בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה צֵרוּף פּוּרִים בְּהַפְסוּק שֶׁמְּדַבֵּר מֵעִנְיַן פֶּסַח, וּתְנוּעַת הַנִּגּוּן בִּרְמִיזוֹת הָעֵינַיִם וְהַיָּדַיִם הַקְּדוֹשִׁים וְהַנּוֹרְאִים, שֶׁהֵיָה מְרֻאֶה לָנוּ תַּלְמִידוֹ הַקָּדוֹשׁ, מוֹרֵינוּ וְרַבֵּנוּ מוֹהַרַנַ"תְ זְצוּקַ"ל, גַּם-כֵּן אִי-אֶפְשָׁר לְבָאֵר אֲפִלּוּ פָּנִים אֶל פָּנִים מִכָּל שֶׁכֵּן בִּכְתָב. וּבִפְרָט מַה שֶּׁהִתְחִיל אַחַר-כָּךְ בְּקוֹל רָם וְחָזָק, "בִּתְחִלָּה הָיוּ כָּל הַתְּחָלוֹת מִפֶּסַח, וְעַל-כֵּן כָּל הַמִּצְוֹת הֵם זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם "וְעַכְשָׁיו" "אוּן הַיֵּינְט"!! וּמְשַׁךְ בְּקוֹל נְעִימָה "אוּן הַיֵּינְט"!! כַּמָּה רְגָעִים וְנִשְׁאַר בִּשְׁתִיקָה. מַה נֹּאמַר וּמַה נְּדַבֵּר, אַשְׁרֵינוּ, שֶׁאָזְנֵינוּ זָכוּ לִשְׁמוֹעַ כָּל זֹאת, וּבִפְרָט אֵיךְ שֶׁגִּלָּה לָנוּ מָרָן מוֹהַרַנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עַד הֵיכָן שֶׁנִּתְנוֹצֵץ בְּלִבּוֹ הַזִּוּךְ כָּל זֹאת בְּכַמָּה צֵרוּפִים, וְאַחַר-כָּךְ תֻּכַּף גִּלָּה הַתִּקּוּן שֶׁל הַיּוּד מְזֻמּוֹרִים בִּפְרָטִיּוּת וְהִזְהִיר אָז לְדוֹרוֹת בְּהַבְטָחָה גְּדוֹלָה בְּעֵדִים נֶאֱמָנִים שֶׁיַּעֲמֹד בְּעֶזְרָתֵינוּ סֶלָה תָּמִיד כָּל מִי שֶׁיָּבוֹא עַל קִבְרוֹ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא וְכוּ'.

א-קס

וְאַחַר-כָּךְ תֻּכַּף סִפֵּר הַמַּעֲשֶׂה הַנּוֹרָאָה בְּיִרְאָה עִלָּאָה דְּעִלָּאָה שֶׁל הַזַּיי"ן בֶּעטְלִירְס, וְאַחַר-כָּךְ תֻּכַּף אַחַר פֶּסַח נָסַע לְאוּמַאן, וְכָל זֹאת גִּלָּה רְמָזִים מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ מוֹהַרַנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהַכֹּל אֶחָד וְהַכֹּל קֶשֶׁר אֶחָד וְכֻלּוֹל בְּהַדְּבוּר "אוּן הַיֵּינְט". וּבְהַהַמְשָׁכָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁמְּשַׁךְ תֵּיבַת "אוּן הַיֵּינְט" בַּאֲרִיכוּת נֹעַם, "אוּן הַיֵּינְט" צְרִיכִין לְנַלּוֹת הַמְּזֻמּוֹרִים בִּפְרָטִיּוּת וּלְהַבְטִיחַ הַבְטָחָה הַנַּ"ל. "אוּן הַיֵּינְט" צְרִיכִין לְסַפֵּר הַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל וּלְסַיֵּם: "אוּן אִיךְ הַיֵּיל זִיא" (כמסופר בספורי מעשיות מעשה י"ג), "אוּן הַיֵּינְט" צְרִיכִין לְנָסֹעַ לְאוּמַאן וְלִנְטֹעַ מְקוֹם קְדֻשָּׁתוֹ לְדוֹרוֹת עוֹלָם בְּאוּמַאן. ("עֲלִים לִתְרוּפָה" מִכְתָּבִים מֵרַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה).

א-קסא

אַשְׁרֵיו, שֶׁזָּכָה, שֶׁיִּתְקַשְּׁרוּ בִּלְבָבוֹ הָדֵק הֵיטֵב הַדִּבּוּרִים הַטּוֹבִים כָּל-כָּךְ כָּל-כָּךְ, כֵּן תְּחַיֶּה אֶת נַפְשֶׁךָ בָּהֶם כָּל-יְמֵי חַיֶּיךָ, כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִפִּיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, מוֹהַרַנַ"תְ זְצוּקַ"ל "נָאר אֲזַמְּרָה וְכוּ' אוּן נָאר אֲזַמְּרָה לֵאלֹקַי בְּעוֹדִי וְכוּ'. (שָׁם).

ליקוטים- נתיב צדיק (ר' נתן ב"ר יהודא מטבריה)

א-קסב

שְׁמַעְתִּי מֵאַדְמוּ"ר רַבִּי נָתָן זְצוּק"ל מֵעִנְיַן פּוּרִים שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל מִתְּחִלָּה הָיוּ כָּל הַתְּחָלוֹת מִפֶּסַח וְעַכְשָׁיו וְכוּ' וְלֹא סִיֵּם, וְשָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ זַ"ל שֶׁאָמַר וְעַכְשָׁיו יֵשׁ רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁכָּל הַהַתְחָלוֹת מֵאִתּוֹ. (נְתִיב צַדִּיק יא).

א-קסג

סִפֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל מַעֲשֶׂה מִשְּׁנֵי נְעָרִים קְטַנִּים שֶׁהָיוּ אוֹהֲבִים זֶה לָזֶה מְאֹד, עַד שֶׁלֹּא הָיוּ יְכוֹלִין לִחְיוֹת זֶה בְּלֹא זֶה, וּפַעַם אֶחָד נֶחְלַשׁ אֶחָד מֵהֶם וְהָיָה הַשֵּׁנִי בְּצַעַר גָּדוֹל עַד לִמְאֹד, וְשָׁאַל מַה לַּעֲשׂוֹת שֶׁיִּבָּרֵא חֲבֵרִי, וְאָמְרוּ לוֹ שֶׁיֹּאמַר תְּהִלִּים, וְהוּא בְּתְמִימוּת הַתְחִיל לוֹמַר תְּהִלִּים, וּבְכָל פַּעַם שֶׁאָמַר כַּמָּה קַפִּיטְלַאךְ שְׁאַל אֶת חֲבֵרוֹ אִם הִבְרִיא, וְהָיָה כַּךְ כַּמָּה פְּעָמִים, וְאָמְרוּ שֶׁעֲדַיִן הוּא חוֹלֶה, וְאָמַר עוֹד עַד שֶׁהָיְתָה לוֹ רְפוּאָה בִּשְׁלֵימוּת, וְכָל מַה שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל בָּזֶה הוֹרָה לָנוּ דֶּרֶךְ הַתְּפִלָּה בְּתְמִימוּת, שֶׁצְּרִיכִין אָנוּ לְהִתְפַּלֵּל, וּלְהִתְפַּלֵּל בְּתְמִימוּת, עַד שֶׁתִּמָּשֵׁךְ הַיְשׁוּעָה בִּשְׁלֵימוּת, וּלְהַאֲמִין שֶׁבְּכָל תְּפִלָּה מַמְתִּיקִין מְעַט מְעַט הַדִּינִים, עַד שֶׁיַּמְתִּיקוּ כָּל הַדִּינִים בִּשְׁלֵימוּת. (שם טז).

א-קסד

הִזְהִיר אוֹתָנוּ שֶׁלֹּא נִהְיֶה עֲצֵלִים שֶׁקּוֹרִין: "שְׁלֵים-זַאלְנִיקִיס" וְאָנוּ יְכוֹלִין גַּם כֵּן לְבוֹא לְהָאֳרַת הָרָצוֹן הָעֶלְיוֹן, וְהַפֵּירוּשׁ כְּפִי דִּבְרֵי אַדְמוּ"ר מוּהַ"ר נָתָן, שֶׁלֹּא נִהְיֶה עֲצֵלִים לוֹמַר מִי אָנֹכִי שֶׁאֶזְכֶּה לְהָאֳרַת הָרָצוֹן (עַיֵּן לִקּוּטֵי מוֹהַרַ"ן חֵלֶק ב סִימָן ז). (שם ל).

א-קסה

רַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר בְּפֵירוּשׁ: "אֵין זֶה מְלָאכָה לְהַרְחִיק אָדָם, זוֹהִי מְלָאכָה לְקָרֵב וּלְרוֹמֵם הָאָדָם"! - וְזֶה אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל עַל הַצַּדִּיק מִבַּאר־דִיטְשׁוֹב שֶׁהִשְׁפִּיל אִישׁ אֶחָד. (שם לא). (וע"ע להלן בח"ב, סעיף ק"מ).

ב-קמ

רַבִּי יִצְחָק לֵיב הַנִּזְכָּר לְעֵיל, הָיָה דַּר בְּטֶעֶפְּלִיק וְהָיָה יָדוּעַ לְבַעַל מוֹפֵת גָּדוֹל מְאֹד, עַד שֶׁהָיוּ כָּאֲלוּ שֶׁאָחֲזוּהוּ לְמָשִׁיחַ, כִּי הָיוּ נִפְקָדוֹת אֶצְלוֹ עֲקָרוֹת וְכוּ' כִּלְאַחַר יַד, וְהִתְפָּרְסֵם כָּל־כָּךְ עַד שֶׁכְּשֶׁהָיָה נוֹסֵעַ לְאֵיזֶה מָקוֹם הָיוּ נוֹסְעִים אַחֲרָיו הֲמוֹן אֲנָשִׁים עִם עֲגָלוֹת. אוּלָם צַדִּיקֵי הַדּוֹר הָיוּ מַשְׁפִּילִים אוֹתוֹ, וְנָפַל בְּרוּחוֹ מְאֹד בִּגְלַל זֶה. נַעֲנָה רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר: "וְכִי מְלָאכָה הִיא לְהַפִּיל אָדָם?! – מְלָאכָה הִיא לְהָרִים אָדָם" ! "אַ מְלָאכָה צוּ אַרַאפּ וואַרְפִין

אַ מָענטש?! – אַ מְלָאכָה צוּ דֶרְהַייבִּין אַ מָענְטְש" וְקִרְבוֹ רַבֵּנוּ, וְצִוָּה עָלָיו כַּמָּה הַנְהָגוֹת שֶׁאַחַת מֵהֶן הָיְתָה שֶׁשָּׁנָה אַחַת לֹא יַנִּיחַ תְּפִלִּין דְּרַבֵּנוּ תָּם.]

א-קסו

אָסַפֵּר לָכֶם מַעֲשֶׂה שֶׁרָאִיתִי בְּעֵינַי אֵצֶל אַדְמוּ"ר מהרנ"ת זְצוּק"ל, אֵיךְ לִפְנֵי כַּמָּה וְכַמָּה שָׁנִים דִּבְּרוּ בָּעוֹלָם שֶׁבְּנֵי דָן הוֹלְכִים וּמְשִׁיחַ יָבוֹא, וְרַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר שֶׁשֶּׁקֶר הוּא וְהָיָה אִישׁ אֶחָד מֵאַנַ"שׁ שֶׁהָיָה אָדוּק בִּשְׁטוּת זֶה וּכְשֶׁשָּׁמַע שֶׁרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ אֵינוֹ מַסְכִּים לָזֶה וְאוֹמֵר שֶׁשֶּׁקֶר, כְּעַס הָאִישׁ עַל רַבֵּנוּ זַ"ל וְקִלֵּל אוֹתוֹ וְרָצוּ מֵאַנַ"שׁ לְדָחוֹק אוֹתוֹ, וְנוֹדַע לְרַבֵּנוּ זַ"ל וְכָעַס עַל אַנַ"שׁ שֶׁרָצוּ לְדָחְקוֹ וְהוּא עָשָׂה עַצְמוֹ כְּלֹא יָדַע וְקֵירֵב אוֹתוֹ, וְהָיָה הָאִישׁ הַזֶּה אַחַר כַּךְ אִישׁ כָּשֵׁר מְאֹד וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה עַל הַדָּבָר הָרַע הַזֶּה שֶׁפָּגַם בִּכְבוֹד רַבּוֹ, כִּי הָיוּ לוֹ נְקוּדוֹת טוֹבוֹת. (שם לא).

א-קסז

רָאִיתִי בְּסֵפֶר "תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף" שֶׁשָּׁמַע מִמּוֹרוֹ, שֶׁכְּשֶׁאָדָם חָזָק בְּבִטָּחוֹן אֵין מַעֲנִישִׁין אוֹתוֹ וּמֵרַבֵּנוּ זַ"ל גַּם כֵּן שָׁמַעְתִּי מֵאַדְמוּ"ר רַבִּי נָתָן כְּעֵין זֶה. (שם לה).

א-קסח

כַּךְ שָׁמַעְתִּי מֵאַדְמוּ"ר מו"ה נָתָן זְצַ"ל קוֹדֶם הִסְתַּלְקוּתוֹ הַקָּדוֹשׁ וְהַטָּהוֹר וְכַךְ אָמַר בִּלְשׁוֹנוֹ הַקָּדוֹשׁ- שֶׁבַּ"ה יֵשׁ לָנוּ עַתָּה ג' הֲלָכוֹת מְבוּרָרוֹת: עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה צְרִיכִין לִנְסֹעַ, וְשֶׁלְחָן עָרוּךְ צְרִיכִין לִלְמוֹד, וְהִתְבּוֹדְדוּת צְרִיכִין בְּכָל יוֹם. (שם מא). (וע"ע בבאיהל"ק ח"א, תו' ס"א אות סא).

א-קסט

שָׁמַעְתִּי מֵרַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁאָמַר כְּשֶׁאֶחָד יֵשׁ לוֹ צַעַר וּמְקַבֵּל אוֹתוֹ וְאוֹמֵר שֶׁהוּא טוֹב, אוֹמֵר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: זֶה טוֹב? אֲנִי עוֹד אַראֶךָ מַהוּ טוֹב. – "אָט דָאס אִיז גוּט אִיךְ וֶועל דִּיר וַוייזֶן וָואס גִּיט אִיז". (שם מו). (וע"ע לקמן בח"ב, סעיף לב).

ב-לב

אָמַר: "כְּשֶׁאֶחָד פּוֹגֵשׁ בַּחֲבֵרוֹ וְשׁוֹאֲלוֹ הַלָּה לִשְׁלוֹמוֹ וְאוֹמֵר לוֹ, לֹא טוֹב - אוֹמֵר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: "זֶה לֹא טוֹב?! עוֹד אַרְאֶךָ מַהוּ לֹא טוֹב..." וּבָאִים עָלָיו רָעוֹת רַבּוֹת, רַחֲמָנָא-לִיצְלָן. אוּלָם, כְּשֶׁפּוֹגְשׁוֹ חֲבֵרוֹ וְשׁוֹאֲלוֹ לִשְׁלוֹמוֹ וְעוֹנֶה לוֹ בְּשִׂמְחָה: "טוֹב, בָּרוּךְ-הַשֵּׁם" ! אַף-עַל-פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת אֵין טוֹב לוֹ אוֹמֵר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: "זֶה נִקְרָא טוֹב?! עוֹד אַרְאֶךָ מַהוּ טוֹב..." !]

א-קע

שָׁמַעְתִּי מֵאַדְמוּ"ר מו"ה נָתָן זַ"ל שֶׁדִּבֵּר פַּעַם אַחַת מֵהַפְּסוּק "מִי יוֹדֵעַ עוֹז אַפֶּךָ" (תהלים צ, יא), וְדָחַק מְאֹד הַתֵּיבוֹת הָאֵלּוּ מִפְּסוּק זֶה, "מִי יוֹדֵעַ עוֹז אַפֶּךָ". (שם מז).

א-קעא
רַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר: אִם תִּהְיוּ בְּשִׂמְחָה הוּא טוֹבָה לְכָל הָעוֹלָם. (שם עא).

א-קעב
רַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר: "כִּי הַמַּחְלוֹקֶת מֵרִים וּמַגְבִּיהַּ אֶת הָאָדָם". וּבְוַדַּאי מֵרִים וּמַגְבִּיהַּ אֶת כָּל אֶחָד לְפִי מַדְרֵגָתוֹ. וְגַם אָמַר: שֶׁהַמַּחְלוֹקֶת הִיא סִימָן שֶׁאַתֶּם רוֹצִים לִהְיוֹת אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל לְאַנְשֵׁי לַאדִיזִין בְּעֵת שֶׁשָּׁאַל אוֹתָם רַבֵּנוּ זַ"ל מַה נִּשְׁמַע בְּמַחֲנֵיכֶם, וְהֵשִׁיבוּ לוֹ לְרַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁבָּרוּךְ-הַשֵּׁם אֶצְלֵנוּ "שְׁטִיל" (=שקט), וְאָמַר לָהֶם שֶׁבְּוַדַּאי אַתֶּם גַּם כֵּן שׁוֹתְקִים מֵעֲבוֹדַת ה', וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ וְכוּ' וְכוּ'. (שם עט). (וע"ע להלן בסעיף רמ"ד).

א-רמד
יֵשׁ סְפוּר מִזְּקֵנֵי מוֹרֵנוּ רַבִּי יוּדְל אֲשֶׁר הָיָה מֵהַמְּקוּרָבִים הַגְּדוֹלִים שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁפַּעַם אַחַת בָּא מִמֶּעְדֶוֶוועדִיבְקֶע לִבְרֶסְלֶב שֶׁהָיָה שָׁם מַחְלוֹקֶת; וְשָׁאַל אוֹתוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: מַה נִּשְׁמַע אֶצְלֵיכֶם מֵעִנְיַן הַמַּחְלוֹקֶת? וְהֵשִׁיב: שֶׁנִּשְׁקַט מְעַט. וְעָנָה רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר לוֹ: שֶׁזֶּה מֵחֲמַת שֶׁאֵין אַתֶּם עוֹסְקִים בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה כָּרָאוּי! עַד כַּאן. (אמונת אומן, מכתב כב).]

א-קעג
כַּךְ אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל: שֶׁכָּל צַדִּיק הַדּוֹר הָאֱמֶת לְאֱמִתּוֹ יֵשׁ לוֹ כֹּחַ לְהַנְהִיג הָעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁהוּא יוֹדֵעַ, וְהַצַּדִּיקִים הַקַּדְמוֹנִים הָיָה עִקַּר תִּשׁוּבָתָם סִגּוּפִים וְתַעֲנִיתִים, וְרַבֵּנוּ זַ"ל אֶצְלוֹ עִקַּר הַתְּשׁוּבָה לִבְרוֹחַ מִן הַכָּבוֹד וְלִסְבּוֹל שְׁפִיכוּת-דָּמִים וּבְזָיוֹנוֹת. (שם פג). (עיין בליקו"ה או"ח ח"ב הל' בה"פ ה, יא, דף צט.:ק. ולהלן סעיף קעה, ו-תרנ"ב).

א-קעד
כְּבָר אָמַר אַדְמוּ"ר מוּהַ"ר נָתָן זְצוּקַ"ל כְּשֶׁגָּבַר עָלֵינוּ הַמַּחְלוֹקֶת מְאֹד הֶחֱיוּ עַצְמָם בָּזֶה הַפָּסוּק "הַשּׁוֹמֵר אֱמֶת לְעוֹלָם" (תהלים קמו ו), שֶׁהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ שׁוֹמֵר הָאֱמֶת לְעוֹלָם. (שם פה).

א-קעה
רַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר: שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לְקָרֵב אֵלָיו כִּי אִם עַל-יְדֵי מְסִירוּת-נֶפֶשׁ וְלִסְבּוֹל בְּזָיוֹנוֹת. (שם צז). (ע"ע לעיל סעיף קע"ג).

א-קעו
כְּבָר שְׁמַעְתִּי מֵאַדְמוּ"ר מוֹהַרְנַ"תְ זְצוּקַ"ל מִי שֶׁיִּתְחִיל עִם אַנְשֵׁי רַבֵּנוּ זַ"ל בָּזֶה נִתְמַלֵּא סֵאָתוֹ יוֹתֵר מִכָּל הָעֲבֵרוֹת. (שם קי).

א-קעז

הַכְּלַל אַחַיי גָּאט וָועט אַייךְ אוֹיס פִּירן אִין אִיר וָועט אַלְדִינְג אִיבֶּער קוּמֶען, זַייט נִיט קֵיין מְיוּחָסִים, כִּי כְּבָר בִּזּוּ אֶת רַבֵּנוּ זַ"ל בְּפָנָיו בִּזְלַאטִיפַּאלֶע בַּמֶּרְחָץ וְגַם תַּלְמִידוֹ הַקָּדוֹשׁ, וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי בְּעַצְמִי אֵיךְ שֶׁהָיוּ מְבַזִּים אוֹתוֹ בְּפָנָיו, וְהוּא סָבַל הַכֹּל, וְעָשָׂה אֶת שֶׁלּוֹ, וַעֲתָּה אָנוּ רוֹאִין מַה שֶּׁזָּכוּ עַל-יְדֵי- זֶה. (שם קיג).

א-קעח

צְרִיכִים אָנוּ לִהְיוֹת עוֹסְקִים כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה אַדְמוּ"ר מוֹהַרְנַ"תְּ זְצוּקַ"ל שֶׁתִּיכֶף אַחַר חֲנֻכָּה הָיָה עוֹסֵק בְּעִנְיַן פָּרִים, כִּי לְפִי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל עַתָּה [בפורים] הוּא הַתְחָלָה מִכָּל הַתְחָלוֹת. (שם קכו).

א-קעט

שָׁמַעְתִּי מֵאַדְמוּ"ר מוֹהַרְנַ"תְּ זִי"עַ שֶׁמִּי שֶׁיִּחָזִיק עַצְמוֹ בְּהַמַּחְלוֹקֶת שֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו הוּא נִקְשָׁר בְּהַחֶבֶל דִּקְדֻשָּׁה, וְחֶבֶל הַקְּדֻשָּׁה לֹא יְמוֹט לְעוֹלָם, כִּי רוּחַ הַטֻּמְאָה יַעֲבוֹר מִן הָעוֹלָם, אֲבָל "וְאַתָּה מָרוֹם לְעוֹלָם ה' " (תהלים צב) לְעוֹלָם יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה (כמו שפירש"י שם). (שם קכח).

א-קפ

מְסַפְּרִין מֵהַצַּדִּיק רַבִּי מֹשֶׁה לֵיב מִסַּאסוֹב שֶׁהָיָה כָּל הַיּוֹם בְּרִקּוּדִין וְשָׁאַל אוֹתוֹ אֵיזֶה צַדִּיק אֶחָד עַל [ענין] הַשִּׂמְחָה שֶׁלּוֹ, וְאָמַר שֶׁתֵּיכֶף בְּאָמְרוֹ בַּבֹּקֶר שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי הוּא שָׂמֵחַ בָּזֶה כָּל הַיּוֹם. (שם קלח).

א-קפא

בְּשָׁבוּעוֹת שְׁנַת תקפ"א דִּבֵּר [מוֹהַרְנַ"תְּ ז"ל] מֵהַדְּפָסַת הַסְּפָרִים שֶׁעָמַד הַדְּפוּס בְּאֶמְצַע הַסֵּפֶר וְאָמַר שֶׁכָּל הַתְחָלוֹת קָשׁוֹת כַּיָּדוּעַ (מכילתא פרשת יתרו), וְאָמַר בְּשֵׁם רַבֵּנוּ זַ"ל בְּסִפְרוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן תִּנְיָנָא דַּף לט עַמּוּד ד (דְּפוּס תקע"א, הַמְלֻקָּט) בד"ה צָרִיךְ לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל שֶׁדָּרְךְ הַבַּעַל-דָּבָר כְּשֶׁרוֹאֶה אָדָם סָמוּךְ מַמָּשׁ לְשַׁעֲרֵי הַקְּדוּשָׁה וְכִמְעַט שֶׁיִּכְנוֹס אָז הוּא מִתְפַּשֵּׁט עָלָיו בְּהִתְגַּבְּרוּת גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד וְכוּ' וְאָמַר שֶׁמּוּכָח מִזֶּה שֶׁהַסּוֹף קָשֶׁה יוֹתֵר מֵהַהַתְחָלָה וְאָמַר שֶׁכַּמָּה בְּנֵי אָדָם כְּשֶׁלּוֹמְדִּ אֵיזֶה מַסֶּכֶת קָשֶׁה לוֹ מְאֹד בְּהַתְחָלָתוֹ וּכְשֶׁמַּתְחִיל אָז הוּא לוֹמֵד כְּסֵדֶר בְּלִי שׂוּם מְנִיעָה וּלְסוֹף הַמַּסֶּכֶת אֵינוֹ יָכוֹל לְגוֹמְרָהּ כִּי הַסּוֹף קָשֶׁה יוֹתֵר וְצָרִיךְ לְשַׁאֵר אֵיזֶה דַּף כִּי קָשֶׁה לְגוֹמְרָהּ וְאָמַר דְּאִיתָא בַּגְּמָרָא (ירושלמי פסחים י, ה): 'הַמַּתְחִיל בְּמִצְוָה אוֹמְרִים לוֹ גְּמוֹר', וּמִדְּאָמְרוּ אוֹמְרִים לוֹ גְּמוֹר בְּוַדַּאי הַגְּמַר קָשֶׁה מְאֹד שֶׁצְּרִיכִים לוֹמַר לוֹ גְּמוֹר. וְאָמַר: אַף-עַל-פִּי שֶׁהַסּוֹף קָשֶׁה מְאֹד, דַּי בָּזֶה עַל כָּל פָּנִים שֶׁהִדְפַּסְתִּי עַד כַּאן, וְעַל הַשְּׁאָר ד' יִגְמוֹר בַּעֲדִי, כִּי עַל זֶה הִתְפַּלֵּל

דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם: "ד' יִגְמוֹר בַּעֲדִי" (תהלים קלח, ז), כִּי הַגְּמַר קָשֶׁה מְאֹד כַּנַ"ל, וְצָרִיךְ עַל זֶה סִיּעְתָּא דִשְׁמַיָּא, וְהָבֵן.

וְאָמַר שָׁרָאָה בְּאֵיזֶה סֵפֶר בְּהַקְדָּמָתוֹ, כָּל מַה שֶּׁאָדָם עוֹשֶׂה - הָעִקָּר עַל הַתַּכְלִית הוּא צוֹפֶה וּמַבִּיט. לְמָשָׁל: כְּשֶׁאָדָם בּוֹנֶה בֵּיתוֹ, אָזַי בְּהַתְחָלָתוֹ אֵין לוֹ שׂוּם תַּכְלִית מִזֶּה, וּכְשֶׁיִּבָּנֶהוּ הַבַּיִת עַד גְּמִירָא אָזַי הוּא הַתַּכְלִית, וְכֵן בְּהַדְפָּסַת סְפָרִים - בָּהַתְחָלָה אֵין לוֹ שׂוּם תַּכְלִית מִזֶּה. כְּשֶׁאֶגְמוֹר אֶת סִפְרִי עַד גְּמִירָא וְאַדְפִּיס אוֹתוֹ לְגַמְרֵי אָז יִהְיֶה מִזֶּה תַּכְלִית הָעִקָּר, אֲבָל אַף-עַל-פִּי-כֵן דַּי לִי עַל כָּל פָּנִים בְּמַה שֶׁכָּתַבְתִּי עַד כַּאן, כִּי בְּדָבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה אֵינוֹ כְּמוֹ שֶׁבְּשְׁאָר דְּבָרִים כְּמוֹ הַבַּיִת כַּנַ"ל, כְּשֶׁלֹּא יִבְנֶה אֶת הַבַּיִת לְגַמְרֵי אֲפִלּוּ בְּאֶמְצַע אֵין מִזֶּה שׂוּם תַּכְלִית, אֲבָל בְּדָבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה אֵינוֹ כֵן; שֶׁכָּל מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה בִּקְדֻשָּׁה יֵשׁ מִזֶּה תַּכְלִית גָּדוֹל מְאֹד, וְזֶה שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם: "לְכָל תִּכְלָה רָאִיתִי קֵץ רְחָבָה מִצְוָתְךָ מְאֹד" (שם קיט, צו); פֵּירוּשׁ: לְכָל תִּכְלָה - הַיְינוּ כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם צְרִיכִין לְהַבִּיט עַל הַקֵּץ, כִּי הֲלֹא זֶה אֵין לוֹ מִזֶּה שׂוּם תַּכְלִית, אֲבָל הַדָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה אֵינוֹ צָרִיךְ לְרְאוֹת עַל הַקֵּץ דַּיְיקָא, כִּי אֲפִלּוּ כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא יֵשׁ מִזֶּה תַּכְלִית גָּדוֹל וְזֶה פֵּירוּשׁ "מִצְוָתְךָ רְחָבָה מְאֹד" וְהָבֵן, עַד כַּאן לְשׁוֹן הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ. וְאָמַר: שֶׁאַף-עַל-פִּי שֶׁהַסּוֹף קָשֶׁה עָלַי מְאֹד, מִכָּל מָקוֹם אֲנִי מְחַיֶּה עַצְמִי בָּזֶה, כִּי אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁאֲפִלּוּ בְּהַדְפָּסַת דַּף אֶחָד נַעֲשֶׂה מִזֶּה תִּקּוּן בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁהִדְפַּסְתִּי חֲצִי הַסֵּפֶר בְּוַדַּאי נַעֲשֶׂה מִזֶּה תַּכְלִית גָּדוֹל, וּבְוַדַּאי יַעֲזוֹר לִי הַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ לְהַדְפִּיסוֹ לְגַמְרֵי וְאָז בְּוַדַּאי יִהְיֶה עִקַּר הַתַּכְלִית מִזֶּה, אַךְ אַף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא הִדְפַּסְתִּי אֶלָּא חֲצִי הַסֵּפֶר גַּם מִזֶּה נַעֲשֶׂה תַּכְלִית גָּדוֹל, וְעַל זֶה סִיֵּם: "ד' יִגְמוֹר בַּעֲדִי" וְכוּ' (אֱמוּנַת אוֹמֶן – בתחלתו).

א-קפב

כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁרָצָה מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִכְתֹּב שֶׁיִּתְגַּלֶּה בָּעוֹלָם הָיָה לוֹ עַל זֶה מְנִיעוֹת הַרְבֵּה, וּמֵחֲמַת זֶה הָיָה זָרִיז מְאֹד מְאֹד בִּכְתִיבָתוֹ כַּאֲשֶׁר רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ, כִּי הָיָה רָגִיל לוֹמַר לָנוּ תָּמִיד שֶׁאִם אֵינוֹ מְזָרֵז אֶת עַצְמוֹ לְשַׁבֵּר הַמְּנִיעוֹת לִכְתֹּב מִיָּד אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם יִכְתֹּב עוֹד מִכַּמָּה טְעָמִים הַכְּמוּסִים אֲצָלוֹ. וְעַתָּה בִּשְׁבִיל שֶׁשָּׁמַעְתִּי גִּלּוּי דַּעַת מִפִּיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁרְצוֹנוֹ כְּשֶׁיַּדְפִּיסוּ עוֹד פַּעַם אֶת הַסֵּפֶר סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת, לִכְתֹּב אֵיזֶה טַעַם עַל זֶה, שֶׁנִּמְצְאִים לִפְעָמִים בְּהַמַּעֲשִׂיּוֹת לְשׁוֹנוֹת נִפְלָאִים. אָמַרְתִּי לֹא אֲכַחֵד מִלִּכְתֹּב טַעַם אֶחָד מֵהַטְּעָמִים הָרַבִּים אֲשֶׁר הָיוּ גְּנוּזִים וּכְמוּסִים אֲצָלוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְזֶהוּ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כִּי אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הָרַב רַבִּי נַחְמָן זצוק"ל, סִפֵּר הַמַּעֲשִׂיּוֹת בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז הַנָּהוּג בִּמְדִינָתֵנוּ, וּמוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן זצוק"ל, רֹאשׁוֹן שֶׁבְּתַלְמִידָיו הַיְקָרִים זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הֶעְתִּיקָם עַל לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, וְהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ בְּכִוּוּן לְלְשׁוֹן פָּשׁוּט בִּכְדֵי שֶׁלֹּא

יִשְׁתַּנֶּה הָעִנְיָן אֵצֶל הַקּוֹרֵא בְּלָשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, מִכְּפִי מַה שֶּׁסִּפְּרָם הוּא זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל לָשׁוֹן אַשְׁכְּנַז הַנָּהוּג בֵּינֵינוּ, וְזֶה סִבָּה אֲשֶׁר נִשְׁמַע מִלְּשׁוֹנוֹ הַקָּדוֹשׁ לְשׁוֹנוֹת פְּשׁוּטִים כָּאֵלֶּה בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, זֶה הַטַּעַם הוּא כְּפִי מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל פִּי פָּשׁוּט, וְחוּץ שֶׁהָיָה לוֹ טְעָמִים כְּמוּסִים אֲשֶׁר לֹא זָכִיתִי לִשְׁמֹעַ מִפִּיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְרָאוּי לְהַאֲמִין בָּזֶה שֶׁהָיוּ לוֹ עוֹד טְעָמִים כְּמוּסִים, כִּי זֶה יָדוּעַ מִסִּפָּרָיו הַקְּדוֹשִׁים, אֲשֶׁר הָיָה בַּעַל לָשׁוֹן גָּדוֹל וְכָאן הוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ לְלָשׁוֹן פָּשׁוּט, לָכֵן רָאוּי לְהַאֲמִין שֶׁהָיָה לוֹ כִּוּוּן גָּדוֹל בָּזֶה. (-סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת הַקְּדָמָה שניה).

ליקוטים-הקדמת על"ת.

א-קפג

מוֹרֵנוּ, הָרַב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, לֹא נָתַן שֵׁנָה לְעֵינָיו וּלְעַפְעַפָּיו תְּנוּמָה וְכָל יְמֵי חַיָּיו הָיָה עוֹסֵק רַק בְּעִנְיָן זֶה לְדָלוֹת וּלְהַשְׁקוֹת מִתּוֹרַת רַבּוֹ לַאֲחֵרִים וּלְפָרְסֵם שְׁמוֹ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ בָּעוֹלָם. וְעִסַּק בָּזֶה בְּשִׁקִּידָה רַבָּה מְאֹד וּבִמְסִירַת נֶפֶשׁ עָצוּם מְאֹד, אֲשֶׁר לֹא יְאֻמַּן כִּי יִסָּפֵר, וּזְכוּת רַבּוֹ הַקָּדוֹשׁ מְסַיַּעְתּוֹ, כִּי זָכָה לְמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה וְעֶלְיוֹנָה מְאֹד בַּעֲבוֹדַת ה' וּבְהַשָּׂגַת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהַכֹּל הָיָה בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר וּבְשִׁפְלוּת אֲמִתִּי וַעֲנָוָה שְׁלֵמָה, מַה שְּׁאִי-אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר כְּלָל. וְאִי-אֶפְשָׁר לְבָאֵר פְּרָטִיּוּת עִנְיָן זֶה לֹא בִּכְתָב וְלֹא בְּעַל פֶּה, וְהָיָה חִדּוּשׁ נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד, כִּי זָכָה לִלְמֹד הַרְבֵּה בִּפְשִׁיטוּת שֶׁ"ס וּפוֹסְקִים וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ וְסִפְרֵי קַבָּלָה וּשְׁאָר סִפְרֵי קֹדֶשׁ, עַד שֶׁכָּל מִי שֶׁשָּׁמַע קְצָת מִסֵּדֶר לְמוּדוֹ, הָיָה מְשֻׁעֶר בְּלִבּוֹ כִּי בִּלְבִּתִי אֶפְשָׁר דָּבָר זֶה, אִם לֹא שֶׁתֹּאמַר שֶׁיּוֹמָם וָלַיְלָה אֵינוֹ עוֹסֵק רַק בְּסֵדֶר לְמוּדוֹ... וּמִלְּבַד זֶה הָיָה עוֹסֵק הַרְבֵּה מְאֹד בַּעֲבוֹדַת ה' עֲבוֹדָה זוֹ תְּפִלָּה, כִּי הָיָה מִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ בְּכֹחַ עָצוּם וּבְהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל וּבִדְבֵקוּת נִפְלָאָה. גַּם הָיָה עוֹסֵק הַרְבֵּה בְּתְפִלָּה וּבְתַחֲנוּנִים בְּתִמִּימוּת וּפְשִׁיטוּת גָּדוֹל, כִּי הָיָה רָגִיל לוֹמַר בְּכָל יוֹם מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים הַרְבֵּה וּבְהִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה וּבִבְכִיָּה עֲצוּמָה וּבְקוֹלוֹת וּצְעָקוֹת גְּדוֹלוֹת וּמְשֻׁנּוֹת וּבְלֵב נִשְׁבָּר בֶּאֱמֶת כָּזֶה, אֲשֶׁר לֹא יְאֻמַּן כִּי יִסָּפֵר, וְכָל הַשֹּׁמֵעַ תְּצִיֶּלְנָה אָזְנָיו וְרַבִּים, רַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל גַּם מֵהַמּוֹן עַם, אֲשֶׁר לֹא הָיוּ מְקֹרָבִים אֵלָיו כְּלָל וְכִמְעַט שֶׁלֹּא הִכִּירוּ אוֹתוֹ בְּפָנָיו כְּלָל, וְנִתְעוֹרְרוּ לְתֻמָּם בְּהִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה דִּקְדֻשָּׁה, עַל-יְדֵי שֶׁשָּׁמְעוּ תְּפִלָּתוֹ וַאֲמִירַת תְּהִלִּים שֶׁלּוֹ וְסֵדֶר תִּקּוּן חֲצוֹת שֶׁלּוֹ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, כַּיָּדוּעַ וּמְפֻרְסָם עִנְיָן זֶה. (הקדמת עלים לתרופה).

א-קפד

גַּם הָיָה עוֹסֵק הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי ה' יִתְבָּרַךְ וּלְהַרְבּוֹת בְּהִתְבּוֹדְדוּת וְתַחֲנוּנִים וְכוּ' שָׁעוֹת הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם, עַד שֶׁכָּל מִי שֶׁשָּׁמַע סֵדֶר עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה שֶׁלּוֹ, הָיָה

מְשַׁעֵר בְּלִבּוֹ, כִּי אִי-אֶפְשָׁר דָּבָר זֶה, אִם לֹא שֶׁמְּבַלֶּה כָּל יָמָיו וְלֵילוֹתָיו עַל תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. (שם).

א-קפה

גַּם הָיָה עוֹסֵק הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם לְחַדֵּשׁ חִדּוּשֵׁי-תּוֹרָה נִפְלָאִים עַל-פִּי הַהַקְדָּמוֹת הַנּוֹרָאוֹת, שֶׁקִּבֵּל מֵרַבּוֹ זַצַ"ל, וּלְסַדְּרָם הֵיטֵב וּלְכָתְבָם עַל הַסֵּפֶר, כַּמּוּבָן, קְצָת בְּמַחְבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּסִפְרוֹ "לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת". (שם).

א-קפו

גַּם הָיָה עוֹסֵק בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זַצַ"ל בְּעַצְמוֹ בְּכַמָּה וְכַמָּה הַעְתָּקוֹת וּלְלַבְּנָם וּלְסַדְּרָם בְּכָל פַּעַם בְּסֵדֶר יוֹתֵר נָכוֹן וּלְבָרֵר הָעֲצוֹת וְהַדְּרָכִים הַקְּדוֹשִׁים הַיּוֹצְאִים מֵהֶם לְמַעֲשֶׂה כַּמּוּבָן מִסֵּפֶר קְצוּר "לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן" וְ"לִקּוּטֵי עֲצוֹת". וְגַם בָּעִנְיָן זֶה הָיָה לוֹ עֵסֶק גָּדוֹל, כִּי סִדְּרוֹ כַּמָּה פְּעָמִים, וּבְכָל פַּעַם בְּאוֹפֶן אַחֵר, כַּיָּדוּעַ לְהַיּוֹדְעִים בָּזֶה. (שם).

א-קפז

גַּם הָיָה עוֹסֵק הַרְבֵּה לְסַדֵּר תְּפִלּוֹת עַל סֵדֶר כָּל מַאַמְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְגַם בָּזֶה הָיָה לוֹ עֵסֶק גָּדוֹל מְאֹד כַּמּוּבָן מִזֶּה בְּסִפְרוֹ "לִקּוּטֵי תְּפִלּוֹת" הַנִּדְפָּסִים, לְבַד מִמַּה שֶׁנִּשְׁרְפוּ הָרְבֵּה הָרְבֵּה חִבּוּרִים מִסֵּדֶר "לִקּוּטֵי תְּפִלּוֹת" שֶׁלּוֹ, מַה שֶּׁלֹּא זָכוּ הָעוֹלָם לִרְאוֹתָם וְלֵהָנוֹת מֵהֶם כְּלָל, כַּיָּדוּעַ וּמְפֻרְסָם בֵּין אַנַ"שׁ. לְבַד מַה שֶּׁהָיָה צָרִיךְ כִּמְעַט בְּכָל יוֹם לִכְתֹּב מִכְתָּבִים הָרְבֵּה וּבַאֲרִיכוּת, בִּדְבָרִים הַמְּשִׁבִּיבִין אֶת הַנֶּפֶשׁ לַאֲנָשִׁים רַבִּים מֵאַנַ"שׁ, אֲשֶׁר זָכוּ לִשְׁתּוֹת בַּצָּמָא אֶת דְּבָרָיו, כַּיָּדוּעַ. וְכָל מִי שֶׁשָּׁמַע וְיָדַע קְצָת מֵעִנְיַן סֵדֶר כְּתָבָיו הַנַ"ל, הָיָה מְשַׁעֵר בְּלִבּוֹ, כִּי בִּלְתִּי אֶפְשָׁר דָּבָר זֶה, אִם לֹא שֶׁמְּבַלֶּה כָּל יָמָיו עַל כְּתִיבַת עִנְיָנִים הַנַ"ל. וְיוֹתֵר עַל זֶה מַה שֶּׁעָסַק כָּל יָמָיו לְיַסֵּד הַבִּנְיָן הַקָּדוֹשׁ שֶׁל רַבֵּנוּ זַצַ"ל וּלְהַדְפִּיס סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים כַּמָּה פְּעָמִים וּלְיַסֵּד וְלִבְנוֹת בֵּית-הַמִּדְרָשׁ הַקָּדוֹשׁ שֶׁלּוֹ וּבְכָל פְּרָט וּפְרָט מֵעִנְיָנִים הַנַ"ל הָיָה לוֹ עֵסֶק גָּדוֹל עִם רַבִּים מֵאַנַ"שׁ, אֲשֶׁר הָיוּ בְּתוֹמְכֵי נַפְשׁוֹ, אַךְ אַף-עַל-פִּי-כֵן הָיָה צָרִיךְ לְבַלּוֹת זְמַן הַרְבֵּה עַל זֶה וְלַעֲסֹק בִּנְסִיעוֹת רַבּוֹת בְּשָׁבִיל זֶה, לְבַד מֵאֲשֶׁר רַבִּים קָמוּ עָלָיו, וְהָיוּ לוֹ מִלְחָמוֹת גְּדוֹלוֹת וַעֲצוּמוֹת וּמְסִירוּת נֶפֶשׁ עָצוּם מְאֹד, קֻדַּם שֶׁזָּכָה לִגְמֹר כָּל עִנְיָן וְעִנְיָן מֵעִנְיָנִים הַנַ"ל. וְיוֹתֵר עַל זֶה, מַה שֶּׁזָּכָה לְלַמֵּד מִתּוֹרַת רַבּוֹ לַאֲחֵרִים וְהָיָה עוֹסֵק הַרְבֵּה לְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם-הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם וּלְקָרֵב אוֹתָם לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהָיָה מְבֻלֶּה עַל זֶה זְמַן הַרְבֵּה, כַּיָּדוּעַ, כַּמָּה יְגִיעוֹת צְרִיכִין לָזֶה וְכַמָּה זְמַן צְרִיכִין לְבַלּוֹת עַל זֶה, קֻדַּם שֶׁזּוֹכִין לַעֲזֹר לְבַעַל בְּחִירָה אֶחָד וּלְקָרֵב אוֹתוֹ לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁהָיָה לוֹ עֵסֶק גָּדוֹל עִם אֲנָשִׁים רַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁעָסַק עִמָּהֶם בְּעִנְיָן זֶה לְקָרֵב אוֹתָם לַעֲבוֹדַת ה' עַל יְדֵי הַחִדּוּשֵׁי תּוֹרָה וְהַמַּעֲשִׂיּוֹת וְהַשִּׂיחוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, שֶׁקִּבֵּל מֵרַבּוֹ זַצַ"ל. לְבַד מַה שֶּׁהָיָה צָרִיךְ

לְכְתֹּב מִכְתָּבִים רַבִּים בְּכָל יוֹם לְרַבִּים מֵאַנַ"שׁ לְהָשִׁיב לְכָל אֶחָד עַל שְׁאֵלָתוֹ וּלְהוֹרוֹת לָהֶם הַדֶּרֶךְ, אֲשֶׁר יֵלְכוּ בָּהּ, וּלְחַזֵּק לְבָבָם רַק בְּיִרְאַת ה' כָּל הַיּוֹם. וְהִנֵּה הַרְבֵּה מֵחִדּוּשֵׁי תּוֹרָתוֹ הַנּוֹדָעִים לָנוּ וְנִמְצָאִים בְּיָדֵינוּ נִדְפְּסוּ כְּבָר בְּעֶזְרַת ה' יִתְבָּרַךְ וְהֵם הֵם הַ"לִּקּוּטֵי עֵצוֹת" וְ"לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת" וְ"לִקּוּטֵי תְּפִלּוֹת" וְכוּ' וּבְעֶזְרַת ה' יִתְבָּרַךְ עָתְקוּ גַּם גְּבִרוּ חַיִל וְעָשׂוּ רֹשֶׁם גָּדוֹל בָּעוֹלָם, כִּי נִתְפַּשְּׁטוּ בְּכָל תְּפוּצוֹת יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה לָהֶם לִמְשִׁיבַת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ. (הַקְדָּמַת "עָלִים לִתְרוּפָה").

א-קפח

לִהְיוֹת נוֹדַע לְדוֹרוֹת, כִּי בְּזֹאת הַשָּׁנָה הָיְתָה מַחֲלֹקֶת גְּדוֹלָה עַד לִמְאֹד, וְהִתְחִילָה מִבֵּין כֻּסֶּה לְעָשׂוֹר וְנִמְשְׁכָה כָּל הַשָּׁנָה, וְגַם בִּשְׁנַת תקצ"ו גַּם כֵּן לֹא נִשְׁקַט הַמַּחֲלֹקֶת. כַּאֲשֶׁר יָבִין הַמְעַיֵּן מֵהַמִּכְתָּבִים דִּלְהַלָּן, עַד שְׁנַת תקצ"ח, שֶׁמֹּתוּ בְּמֵיתָה מְגֻנָּה וּמִיתָה מְשֻׁנָּה הַבַּעֲלֵי לָשׁוֹן הָרָע וּרְכִילוּת, אֲשֶׁר דָּרְכוּ לְשׁוֹנָם לִירוֹת בַּמִּסְתָּרִים תָּם, וּבֵינֵיהֶם הָיָה הַנָּגִיד מֹשֶׁה מִכְפָּר שֶׁעֲרְעוּעץ, אֲשֶׁר שִׂלֵּם רָעָה תַּחַת טוֹבָה, שֶׁהָיָה בִּימֵי נַעֲרוּתוֹ עָנִי גָּדוֹל, וְעָקַר מְבָנִים, אַךְ הָיָה שׂוֹקֵד עַל דַּלְתֵי אַדְמוּ"ר זְצוּק"ל לְעוֹרֵר רַחֲמִים אֶצְלוֹ לַעֲזֹר לוֹ, וְרִחֵם עָלָיו הוּא זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְהִבְטִיחַ לוֹ, שֶׁיִּהְיֶה עָשִׁיר גָּדוֹל, וְשֶׁיִּהְיוּ לוֹ בָּנִים קַיָּמִים, וְכָךְ הָיָה, וְיֵשׁ בָּזֶה הַרְבֵּה לְסַפֵּר עַד אֲשֶׁר קְצָרָה הַיְרִיעָה לָזֶה, וְאַחַר זְמַן כַּבִּיר אַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל אַדְמוּ"ר זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נַעֲשָׂה לוֹ טִינָא בַּלֵּב, עַד אֲשֶׁר נֶהֱפַךְ לְאוֹיֵב וְרוֹדֵף, וְנֶכֶד אַדְמוּ"ר זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָרַבָּנִי הַמְפֻרְסָם, מוֹרֵינוּ הָרַב אַבְרָהָם בֶּן אָדִיל זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה חוֹתְנוֹ וְגַרְשׁוֹ מֵחֲמַת הַמַּחֲלֹקֶת, וְיֵשׁ בָּזֶה הַרְבֵּה לְסַפֵּר, אַךְ כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר, שֶׁשִּׂלֵּם רָעָה תַּחַת טוֹבָה, וְנֶהֱפַךְ לְרוֹדֵף, וְרַדַף לְמוֹרֵינוּ הָרַב רַבִּי נָתָן זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כָּל שְׁנוֹת תקצ"ה תקצ"ו תקצ"ז תקצ"ח, וְגֵרָה בּוֹ אוֹיְבִים לָקַחַת אוֹתוֹ לְתִפְיסָה, וְאַחַר-כָּךְ גֵּרְשׁוֹ מִבֵּיתוֹ מִבְּרֶסְלֶב לְנֶעמִירוֹב, וְגַם שָׁם גֵּרָה בּוֹ אוֹיְבִים לָקַחַת אוֹתוֹ לְתִפְיסָה, עַד שֶׁבִּשְׁנַת תקצ"ח קֹדֶם שָׁבוּעוֹת הָיָה מוֹרֵנוּ רַבִּי נָתָן בִּבְרֶסְלֶב, לַחֲשֹׁב עֵצָה עִם אוֹהֲבָיו אֵיךְ לַחֲזֹר לְבֵיתוֹ לִבְרֶסְלֶב, מֵחֲמַת שֶׁשָּׁם בְּנֶעמִירוֹב לֹא הָיָה לוֹ דִּירָה וְהַכְרַח לֵישֵׁב בִּשְׁכֵנוּת, וְעוֹד כַּמָּה יְסוּרִים, שֶׁהָיָה לוֹ שָׁם, וְנוֹדַע לְמשֶׁה הַנַּ"ל, שֶׁמּוֹרֵנוּ רַבִּי נָתָן רוֹצֶה לַחֲזֹר לְבֵיתוֹ, וְאָז עָמַד בְּאֶמְצַע הַרְחוֹב וְאָמַר כְּהַאי לִישְׁנָא: "עֶר וויל שׁוין אַרַיין צוּ רִיק אַהֶער, נוּא נוּא, וַוייל מַיין לֶעבֶּן וָועט זַיין, וָועט עֶר דָא נִישְׁט זִיצֶן, נִישְׁט מֶער אִיךְ בַּאדַארְף בְּלוֹיז גַייעֶן לְהַגָּאראָדְנִיטְשָׁע" כְּאוֹמֵר וְאֶמְסֹר אוֹתוֹ, וְכָךְ הַוָּה, וְהָלַךְ מֵהָרְחוֹב לְהָאדוֹן הַנַּ"ל, וְהָיָה בָּרִיא כְּאוּלָם בְּכָל כֹּחוֹתָיו, עָטְיָנִיו מִלֵּאִים חֶלֶב וְכוּ', וּבְבוֹאוֹ לְהָאדוֹן הַנַּ"ל הָיָה שָׁם יְהוּדִי אֶחָד, וְצִוָּה, שֶׁיֵּלֵךְ לַחוּץ, וְהָלַךְ הָאִישׁ הַנַּ"ל לַחוּץ, וְשָׁמַע, שֶׁהוּא מְדַבֵּר מִמּוֹרֵנוּ רַבִּי נָתָן, עִם הָאָדוֹן הַנַּ"ל, וּכְהֶרֶף עַיִן נָפַל לָאָרֶץ חַלָּשׁוּת וְנִגְוַע, וַנַּעֲשָׂה רַעַשׁ גָּדוֹל, וְהָאָדוֹן הַנַּ"ל בָּרַח לַחוּץ וְצָעַק צְעָקָה גְּדוֹלָה, כִּי לֹא

יָכוֹל לְהַחֲיוֹת אוֹתוֹ, וְשָׁפְכוּ עָלָיו יַיִן-שָׂרָף עִם בְּשָׂמִים טוֹבִים וְרֵיחוֹת טוֹבִים אַךְ לֹא הוֹעִיל וְצָעַק הָאָדוֹן הַנַּ"ל לִקַּח אֵיזֶה עֲגָלָה לְהוֹלִיכוֹ לְבֵיתוֹ, וְלֹא הָיָה לְשָׁעָה שׁוּם עֲגָלָה... וְלָקְחוּ עֲגָלָה גְּדוֹלָה, שֶׁמּוֹלִיכִין עִמָּהּ זֶבֶל וְרֶפֶשׁ מֵהָרְחוֹב וּמֵהַסּוּסִים וְהִשְׁכִּיבוּ אוֹתוֹ עַל הָעֲגָלָה הַנַּ"ל, וְהָאִישׁ הַנַּ"ל וְעוֹד כַּמָּה נָכְרִים הוֹלִיכוּ אוֹתוֹ לְבֵיתוֹ, וְנַעֲשָׂה שָׁם רַעַשׁ גָּדוֹל עַד לִמְאֹד מְאֹד, כִּי זֶה מִקֹּדֶם לְעֵרֶךְ חֲצִי שָׁעָה רָאוּ אוֹתוֹ בָּרִיא כְּאוּלָם בְּכָל כֹּחוֹתָיו וְעַכְשָׁיו הוּא מֵת... אַךְ לֹא הוֹעִיל לָהֶם רַעַשׁם, וְשָׁכַב כָּךְ בְּלֹא לָשׁוֹן לְעֵרֶךְ מֵעֵת לְעֵת רַק הִכָּה מִבִּטְנוֹ זֵעָה וְכוּ', וְאַחַר-כָּךְ נִגְוַע לְגַמְרֵי, וְאָז הִתְחָרְטוּ כַּמָּה וְכַמָּה שׁוֹנְאִים וְאוֹיְבִים וְנִתְהַפְּכוּ לְאוֹהֲבִים, וְהֵם בְּעַצְמָם טָרְחוּ לַהֲבִיאוֹ לְבֵיתוֹ לְבֶרֶסְלֶב, וְכָךְ הָיָה שֶׁבִּשְׁנַת תקצ"ט בֵּין יוֹם-הַכִּפּוּרִים לְסֻכּוֹת יָצָא מִנֶּעמִירוֹב לְבֶרֶסְלֶב וְאָז נִשְׁקַט הַמַּחֲלֹקֶת. (הערת המגיה שָׁם קנ"ג).

א-קפט

בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה שֶׁל הַשָּׁנָה הַזֹּאת [שְׁנַת תקצ"ה] פָּרְשַׁת "מִקֵּץ" בַּסְּעֻדָּה הַשְּׁלִישִׁית, תֵּכֶף שֶׁהִתְחִיל מוֹרֵינוּ רַבִּי נָתָן זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לוֹמַר תּוֹרָה, גָּרוּ עָלָיו הַשּׁוֹנְאִים הַמַּעֲלִילִים הַנַּ"ל אֶת הָאָדוֹן הַנַּ"ל אַרְאַרְדְנִיטְשֶׁע, וְסִבֵּב אֶת הַבַּיִת שֶׁלּוֹ עִם אַנְשֵׁי חַיִל, וְהַבַּיִת הָיָה מָלֵא אֵז מִפֶּה אֶל פֶּה מִבְּנֵי-יִשְׂרָאֵל הַכְּשֵׁרִים, שֶׁבָּאוּ לִשְׁמֹעַ דִּבְרֵי קְדֻשּׁוֹ, וְלִקַּח הָאָדוֹן הַנַּ"ל כַּמָּה נְפָשׁוֹת לְתוֹכוֹ, וְגַם סְפָרִים הָרְבֵּה הֵן מֵהַנִּדְפָּסִים הַיְינוּ: שַׁ"ס וּפוֹסְקִים וְכוּ', וְהֵן מִכְּתָבָיו, וְהָיָה מוֹרֵינוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָז בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה, וּבְיוֹם ב' שֶׁאַחַר שַׁבַּת חֲנֻכָּה הַנַּ"ל רָצָה הָאָדוֹן לִקַּח לְתוֹכוֹ אֶת מוֹרֵינוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ, וְהֻכְרַח לִבְרֹחַ בְּהֶחְבֵּא לְאוּמָאן, וּמִשָּׁם לִטְשֶׁעְרִין, כַּאֲשֶׁר יְבֹאָר לְהַלָּן קְצָת, וְזֶה תִּמְצָא בִּתְחִלַּת הִלְכוֹת דָּגִים: הֲלָכָה ה' בְּלִקּוּטֵי הֲלָכוֹת יוֹרֶה דֵּעָה, שֶׁכָּתַב שָׁם, שֶׁנִּתְחַבְּרָה בְּעֵת הָרַעַשׁ וְהַבְּרִיחָה, הַיְינוּ: הָרַעַשׁ וְהַבְּרִיחָה הַזֹּאת, שֶׁבָּרַח אָז לִטְשֶׁעְרִין כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, וְאַחַר-כָּךְ רִחֵם ה' יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּצְאוּ הַנְּפָשׁוֹת מֵהַתְּפִיסָה עוֹד בְּזֶה הַשָּׁבוּעַ שֶׁאַחַר שַׁבַּת-חֲנֻכָּה תֵּכֶף, אַךְ כָּל הַסְּפָרִים הָיוּ בְּסַכָּנָה עַד סָמוּךְ לְשַׁבַּת שִׁירָה, וּבְעֶזְרַת ה' יִתְבָּרַךְ הוֹצִיאוּ אוֹתָם גַּם-כֵּן מִיָּדָם וְלֹא נֶאֱבַד מֵהֶם רַק כְּרֶךְ אֶחָד מִלִּקּוּטֵי הֲלָכוֹת יוֹרֶה דֵּעָה מֵאֶמְצַע הִלְכוֹת שְׁחִיטָה הֲלָכָה ה' עַד הִלְכוֹת דָּגִים: הֲלָכָה ה' וְזֶה תִּמְצָא שֶׁבְּסֵפֶר לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת יוֹרֶה דֵּעָה הַנִּדְפָּס נֶחְסַר הֲלָכָה ה' עַד הִלְכוֹת דָּגִים, כִּי נֶאֱבַד אָז, וְגַם הִלְקוּטֵי עֵצוֹת, כְּתַב יַד מוֹרֵינוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נֶאֱבַד גַּם-כֵּן אָז. (שָׁם קס"ג).

א-קצ

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה [שֶׁל שְׁנַת תקצ"ה] הָיוּ זוֹרְקִים אֲבָנִים לְבֵית מוֹרֵינוּ רַבִּי נָתָן זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עַד סַכָּנַת נְפָשׁוֹת, וְהָיוּ מַקְדִּימִים [בְּנֵי-הַבַּיִת] לִסְגֹּר הַלְּאִדִין שֶׁל הַחַלּוֹנוֹת תֵּכֶף בְּכְנִיסַת הַלַּיְלָה, בְּעוֹד שֶׁהָיָה מְעַט יוֹם. פַּעַם אַחַת שָׁכְחוּ לִסְגֹּר לְאִדִין אֶחָד שֶׁל הַבַּיִת הַקָּטָן שֶׁקּוֹרִין

אַלְקִיר, שֶׁשָּׁם יָשְׁבָה בִּתּוֹ, מָרַת חַנָּה צִירִיל הַנַּ"ל, וּבְתָּהּ הַנַּ"ל הָיְתָה עֲדַיִן תִּינֹקֶת קְטַנָּה שֶׁל חֲצִי שָׁנָה וְהָיְתָה מֻנַּחַת בָּעֲרִיסָה, וְהָעֲרִיסָה הָיְתָה תְּלוּיָה נֶגֶד הַחַלּוֹן, וְאִמָּהּ יָשְׁבָה אֶצְלָהּ, בְּתוֹךְ כָּךְ הִתְחִילָה לִבְכּוֹת כְּדַרְכָּךְ הַיְלָדִים הַקְּטַנִּים וְהוֹצִיאָה אוֹתָהּ אִמָּהּ מֵהָעֲרִיסָה וְלֹא הִסְפִּיקָה לְהוֹצִיאָהּ כֻּלָּהּ מֵהָעֲרִיסָה, וּבְתוֹךְ כָּךְ פָּרַח אֶבֶן גָּדוֹל מְאֹד דֶּרֶךְ הַחַלּוֹן בְּקוֹל וּבְרַעַשׁ גָּדוֹל וְנָפַל לְתוֹךְ הָעֲרִיסָה... אֲשֶׁר אִלּוּ הָיְתָה הַקְּטַנָּה בָּעֲרִיסָה בְּוַדַּאי הָיְתָה נֶהֱרֶגֶת עַל-יְדֵי זֶה הָאֶבֶן... כִּי הָיָה אֶבֶן גָּדוֹל מְאֹד, וְהָיָה כְּפֶשַׁע בֵּינָהּ וּבֵין הַמָּוֶת, וּבְנֵס גָּדוֹל נִמְלְטָה. וְעַתָּה הַקּוֹרֵא, הֶבֵן גֹּדֶל הָרְדִיפוֹת וְהַסַּכָּנוֹת שֶׁעָבַר עָלָיו כָּל יְמֵי חַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים, מַמָּשׁ כֹּחַ בַּרְזֶל הָיָה כֹּחוֹ שֶׁסָּבַל כָּל הַנַּ"ל, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן לֹא שֵׁת לִבּוֹ לְכָל הַנַּ"ל לְהִתְעַצֵּל אוֹ לְהִתְעַצֵּב, חַס וְשָׁלוֹם, בַּעֲבוּדַת ה' שֶׁעָבַד כָּל יָמָיו רַק עוֹד קָרֵב אֶת עַצְמוֹ לַה' יִתְבָּרַךְ בְּכָל כְּפָלַיִם וְלָמַד וְלִמֵּד וְעָשָׂה וּמְעַשֶּׂה לָרַבִּים, וְהַכֹּל בְּכֹחַ וּבְהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל וְעָצוּם מְאֹד, וְכָל זֶה בְּנִגְלָה, אֲשֶׁר רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ, חוּץ מַה שֶּׁזָּכָה לִפְנִימִיּוּת וְנִסְתָּרוֹת, אֲשֶׁר אִי-אֶפְשָׁר לְצַיֵּיר בַּפֶּה וְלֹא בִּכְתָב, רַק הֶחָכָם וּמֵבִין מִדַּעְתּוֹ הֵבִין מְעַט מִזְּעֵיר כְּמֵצִיץ מִן הַחֲרַכִּים בְּהִסְתַּכְּלוֹ עַל פָּנָיו הַמְּאִירוֹת אוֹ בְּדַבְּרוֹ עִמּוֹ פָּנִים אֶל פָּנִים, אֲשֶׁר פָּנָיו הָיְתָה בּוֹעֶרֶת כְּלַפִּידִים מַמָּשׁ בְּבִטּוּל כָּל הָרְגָשׁוֹת בְּעֵת עָסְקוֹ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, וְכַמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים הָיוּ זוֹלְגוֹת עֵינָיו דְּמָעוֹת מֵרֹב דְּבֵקוּתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל שָׁמְעוֹ - הָיָה נוֹפֵל עָלָיו פַּחַד וְאֵימָה וְיִרְאָה וּבוּשָׁה, אֲשֶׁר לֹא הָיָה יָכוֹל לְהָרִים פָּנָיו מִגֹּדֶל הַבּוּשָׁה וְהַפַּחַד שֶׁנָּפַל עָלָיו, מָה אוֹמַר מָה אֲדַבֵּר?! אוֹי אוֹי לָנוּ עַל שִׁבְרֵינוּ! נֶחֱלָה מַכּוֹתֵינוּ! הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְנַחֵם אוֹתָנוּ בְּמְהֵרָה, אָמֵן! (שָׁם).

א-קצא

מִכְתָּב שֶׁכָּתְבוּ אַנַ"שׁ מִבְּרֶסְלֶב לְאַנַ"שׁ שֶׁבְּעִיר טְשֶׁעהְרִין מִסִּפּוּר הִסְתַּלְּקוּת שֶׁל מְאוֹר עֵינֵינוּ, צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, מוֹרֵנוּ רַבִּי נָתָן זַצַ"ל מִבְּרֶסְלֶב,

שֶׁנִּסְתַּלֵּק בְּיוֹם ו', עֶרֶב שַׁבַּת-קֹדֶשׁ, עֲשָׂרָה בְּטֵבֵת, שְׁנַת תר"ה:

מִי שֶׁאָמַר לְעוֹלָמוֹ דַּי, יֹאמַר דַּי לְצָרוֹתֵינוּ הַמָּקוֹם יְנַחֲמֵנוּ וְכוּ' עַל שִׁבְרֵנוּ, כִּי נִשְׁאַרְנוּ כַּתֹּרֶן בְּרֹאשׁ הָהָר וְכַנֵּס עַל הַגַּבְעָה, כִּי נִטַּל מֵאִתָּנוּ בַּחֲטָאֵינוּ הֶדֶר עֻזֵּנוּ, עֲטֶרֶת רֹאשֵׁינוּ, מַחְמַד נַפְשֵׁנוּ, אַדְמוּ"ר, רַבִּי נָתָן זַצַ"ל, הֲרֵינוּ כְּפֶרֶת מִשְׁכָּבוֹ, בְּיוֹם ו', עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ, עֲשָׂרָה בְּטֵבֵת, פָּרְשַׁת וַיִּגַּשׁ, שָׁעָה קֹדֶם כְּנִיסַת שַׁבַּת-קֹדֶשׁ וְהַתְחָלַת חֲלִישׁוּתוֹ הָיְתָה בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת-קֹדֶשׁ פָּרְשַׁת "מִקֵּץ", וּבַשַּׁבָּת הַקֹּדֶם, הוּא פָּרְשַׁת "מִקֵּץ", כְּשֶׁנִּכְנַס לְשִׁלֹּשׁ סְעֻדּוֹת לוֹמַר תּוֹרָה, אֲלוּ הַדִּבּוּרִים הָיוּ הַתְחָלַת הַתּוֹרָה, "אַף-עַל-פִּי שֶׁזֶּה חֲרְפָּה לוֹמַר, כִּי כָּל בַּעַל דַּרְשָׁן אוֹמֵר זֶה אַף-עַל-פִּי-כֵן צָרִיךְ לוֹמַר", וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אִיהֵר זָאלְט ווִיסְן אַז מָע וָועט זַיין אַ מֵת אוּן אַ גוֹסֵס, אוּן מָע וָועט מוּזן לִיגְן מִיט דִּי פִּיס צוּם טִיהֵר..." וְאָמַר זֶה בְּמוֹרָא גָּדוֹל, וְאַחַר אָמַר הַתּוֹרָה שֶׁל "חֲדִי רַבִּי שִׁמְעוֹן" מֵעִנְיַן עֵצוֹת וֶאֱמוּנַת חֲכָמִים,

וּמֵעְנְיָן לִדְפֹס סְפָרִים, וּמֵעְנְיָן כְּשֶׁהַנְּשָׁמָה עוֹלָה לְמַעְלָה עִקַּר שְׁלֵימוּתָהּ, שֶׁתִּהְיֶה לְמַטָּה גַּם כֵּן, וְאַחַר-כָּךְ הָיָה בְּשִׂמְחָה עַד לְמְאֹד.

א-קצב

וּבְלֵיל שַׁבָּת הַנַּ"ל אָמַר תּוֹרָה עַל הַמְּנוֹרָה וְרָקַד בְּעַצְמוֹ, וְאַחַר שֶׁהָלַךְ מֵהַשֻּׁלְחָן דִּבֵּר מֵעְנְיַן הָעֲבוֹדָה שֶׁל יוֹם-הַכִּפּוּרִים וְהוֹצִיא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ אֵשׁ שֶׁלֶהֱבֶת וְאָמַר הָעֲבוֹדָה וְכוּ', "הַכֹּהֵן גָּדוֹל, שֶׁנִּכְנָס לִפְנֵי וְלִפְנִים, עָמַד, בְּמָקוֹם שֶׁעָמַד, וְנִכְנַס, בְּמָקוֹם שֶׁנִּכְנַס, רְאֵה לִפְנֵי מִי אַתָּה נִכְנָס... אַחַת וְאַחַת וְכוּ', וְהַתַּלְמִיד חָכָם גָּדוֹל מִכֹּהֵן גָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "יִקָּרָה הִיא מִפְּנִינִים". וְקֹדֶם לָזֶה סִפֵּר חֲלוֹם שֶׁהַחֲלוֹם הַזֶּה מְרַמֵּז עַל הִסְתַּלְקוּתוֹ.

א-קצג

וּבְמוֹצָאֵי-שַׁבַּת-קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת "מִקֵּץ" נִכְנַס לְשֶׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת וְאָמַר תּוֹרָה עַל פָּרָשַׁת "מִקֵּץ", וּבְסוֹף הַתּוֹרָה אָמַר פֵּרוּשׁ עַל הַמִּשְׁנָה "עֲשֵׂה לְךָ רַב וּקְנֵה לְךָ חָבֵר", וְאָמַר כָּךְ: "עֲשֵׂה לְךָ רַב" וְאִם אֵין אַתָּה יוֹדֵעַ מִי הָרַב 'וּקְנֵה לְךָ חָבֵר' "פֵּרוּשׁ תִּתְחַבֵּר אֶת עַצְמְךָ לְהַקָּלְמוֹס, וְאָמַר בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: "מָען דַּארְף זִיךְ מְקָרֵב זַיין צוּ אַיין רַבִּי אוּן אַז סָע נִיט דָא קֵיין רַבִּי אִיז מָען זִיךְ מְחַבֵּר צוּ דֶּער פֶּען", וְאַחַר-כָּךְ אָמַר הַבְדָּלָה בִּבְכִיָּה גְּדוֹלָה, וּבְאֶמְצַע הַלַּיְלָה נָחְלַשׁ עַד לְמְאֹד, וּבְכָל יוֹם גָּבְרָה חֻלְשָׁתוֹ. וּבְיוֹם ב' בָּא אֵלָיו רַבִּי זְאֵב לֵיוּבַּארְסְקָע וְדִבֵּר עִמּוֹ מֵעְנְיַן רֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְהִזְהִיר מְאֹד לִסַּע לְאוּמַאן עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וּבַלַּיְלָה אוֹר לְיוֹם ה' אַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית עָמְדוּ לְפָנָיו וְגַם רַבִּי זְאֵב הַנַּ"ל בָּא גַּם-כֵּן וְעָמַד מִן הַצַּד וְרַבִּי דָּוִד מִטּוּלְטְשִׁין עָמַד לִפְנֵי רַבִּי זְאֵב, וְאָמַר אַדְמוּ"ר לְרַבִּי דָּוִד, "נִיט פַּארְשְׁטֶעלְן וֶועלְוולְן לָאז עֶר מִיךְ חָאטְשִׁי אֶן קוּקְן, דֶּער רַבִּי הָאט אַמָאל אוֹיךְ גִּיזָאגְט צוּא אֵייְנֶעם קוּק מִיךְ אֶן סָע וֶועט זַיין פַּאר דִּיר אַ טוֹבָה גְּדוֹלָה", וְכָךְ אָמַר: "מָע וֶועט זִיךְ מוּזֶן צוּם אוֹיךְ קוּמֶען הָאט אִים רַבִּי זְאֵב גִּיפְּרֶעגְט וויא, הָאט אִים אַדְמוּ"ר גִּיעֶנְפֶּערְט, אוֹיךְ יֶענֶער וֶועלְט", וְאַחַר-כָּךְ סִפֵּר מַעֲשֶׂה נוֹרָא מֵהַסֵּפֶר שֶׁנִּשְׁתַּרֵךְ, בְּעֵת שֶׁהָיָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּלֶעמְבֶּרְג, וְשֶׁכָּתַב זֶה הַסֵּפֶר בְּ-ג' שָׁעוֹת וּמַחֲצָה, וְאַחַר-כָּךְ יָצָאתִי כְּמוֹ מֵהָאִידְרָא, וְאָמַר, שֶׁזֶּה סִיְּעָתָא דִּשְׁמַיָּא, שֶׁסִּפַּרְתִּי לָכֶם מַעֲשֶׂה זֹאת, וּבַלַּיְלָה אָמַר חֲצוֹת, וְאַחַר חֲצוֹת בְּעֶרֶךְ ג' שָׁעוֹת קֹדֶם אוֹר הַיּוֹם תָּפַס קֶלְמוֹס וְכָתַב תּוֹרָה עַל מִשְׁנַת "מַשְׁקִין בֵּית הַשַּׁלְחִין בְּמוֹעֵד", וְאַחַר-כָּךְ בָּא אֵלָיו רַבִּי מֵאִיר יְהוּדָה וְאָמַר לוֹ בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אֶפְּלּוּ מָען זָאל זַיין דֶּער עֶרְנְסְטֶער בַּעַל עֲבֵרָה אַבִּיא מָען הַאלְט זִיךְ אִין רֶעבֶּן וֶועט מָען בְּוַדַּאי תְּשׁוּבָה טָאן אוּן מָען וֶועט הָאבֶּן אַ תִּקּוּן", וּבְיוֹם ד' עָמְדוּ לְפָנָיו כַּמָּה אַנ"ש וְאָמַר, שֶׁהָעִקָּר עֶסֶק שֶׁלָּכֶם יִהְיֶה לְהַדְפִּיס סְפָרִים, "יְפוּצוּ מַעְיְנוֹתֶיךָ חוּצָה", וְדִבֵּר מֵעְנְיַן ע"ב נִימִין, וְאוֹר לְיוֹם ה' ב' שָׁעוֹת קֹדֶם אוֹר הַיּוֹם בָּא אֵלָיו רַבִּי מֵאִיר יְהוּדָא וְרַבִּי לֵבְצִי וְאָמַר: "הַמַּלְאָךְ דּוּמָה בָּא אֵצֶל הָאָדָם

וּמְבַקֵּעַ כְּרֵסוֹ וּמַפִּילוֹ עַל פָּנָיו", וְאָמַר אוֹי, וּבִפְרָט כְּשֶׁיֵּשׁ רְפוּאוֹת בַּבֶּטֶן, זֶה אֵשׁ לֶהָבָה אַךְ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּוַדַּאי יְתַקֵּן הַכֹּל מֵעַל פָּנָיו, וּבַבֹּקֶר נֶחְלַשׁ מְאֹד בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה, וּבָאָה אֵלָיו הַצַּדֶּקֶת, מָרַת אָדֵל בַּת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְאָמְרָה: "לָמָּה תַּחֲרִישׁוּ?... הֲלֹא צְרִיכִין לְהַרְבּוֹת בִּבְכִיָּה", וְהוּא זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לֹא הִסְכִּים עַל זֶה וְאָמַר, שֶׁיֵּשׁ לוֹ שׁוֹנְאִים גְּדוֹלִים, רַק לְמֵד אוֹתָנוּ, אֵיךְ לְהִתְפַּלֵּל עֲבוּרוֹ: שֶׁיֹּאמְרוּ בְּהִתְבּוֹדְדוּת, שֶׁיִּמְצָא לוֹ זְכוּת, שֶׁכָּתַב דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְסִדֵּר אוֹתָם וְהִדֵּר אוֹתָם, גַּם עַתָּה רוֹצֶה לְהַדְפִּיס, וְכָל חַיֵּיכֶם תְּלוּי בִּי, וְגַם רַבִּי צְבִי מִטֶּעפְּלִיק בָּא אֵלָיו וְשָׁאַל אוֹתוֹ, אִם כְּבָר קִבֵּל מָעוֹת מֵאִדּוֹן, וְאָמַר לוֹ: "תֵּן לִי הַמָּעוֹת שֶׁלְּךָ, וַאֲנִי אֶשְׁמֹר לְךָ הַמָּעוֹת עַד לָעוֹלָם הַבָּא" וְאָמַר: "אֲבוֹתַי גָּנְזוּ לְמַטָּה, וַאֲנִי גָּנַזְתִּי לְמַעְלָה", וְצִוָּה לוֹ לְהַרְבּוֹת תְּהִלִּים. יֹאמְרֵם, כְּמוֹ שֶׁיֹּאמְרֵם, וְאוֹר לְיוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת-קֹדֶשׁ קָרִינוּ לְפָנָיו ב' מַעֲשִׂיּוֹת מֵרַבֵּנוּ: מַעֲשֶׂה א' וּ-ב'.

א-קצד

וְקֹדֶם אוֹר הַיּוֹם צִוָּה לְהָבִיא לוֹ מַיִם חַמִּין לַעֲשׂוֹת לוֹ אַמְבַּטִי, וְקֹדֶם שֶׁהֵבִיאוּ לוֹ הָאַמְבַּטִי, דִּבֵּר הַרְבֵּה כְּמִעַט כְּצִוָּאָה, וְכָךְ אָמַר: צְרִיכִים אַתֶּם לְהַחֲזִיק אֶתְכֶם בְּיַחַד בְּאַהֲבָה גְּדוֹלָה, וְאַתֶּם אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים, אֶלָּא שֶׁאַתֶּם שְׁלֵימַזְלְניקֶעס... וְאַחַר-כָּךְ אָמַר פִּתְאוֹם לְהָעוֹלָם, שְׁלֹשָׁה צָרוֹת הָיָה בְּטֵבֶת, מַהוּ הַצָּרוֹת? וְלֹא זָכְרוּ, וְאָמַר הוּא בְּעַצְמוֹ, "בּוֹ מֵת עֶזְרָא הַסּוֹפֵר וְנִכְתְּבָה תּוֹרָה יְוָנִית וְנִבְקְעָה הָעִיר", וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "נוּ אַז עֶזְרָא הַסּוֹפֵר גַּייט אַוועק אוּן טְרַייף פָּסוּל אִיז זִיךְ מִתְגַּבֵּר אַזוֹי פִּיעל וּוי סָע הַיינְט דָא אֲלָפִים וּרְבָבוֹת טְרַייף פָּסוּל, נָאר אִיךְ הָאף אַז אֵיין בְּלֶעטִיל פּוּן סִפְרֵי רַבֵּנוּ וָועט זַיין אַ תִּקּוּן אוֹיף אַלְדִינְג, נוּא זָאג אִיךְ אַייךְ אָן אַז אַייעֶר עֲבָדָא זָאל זַיין אִיר זָאלְט דְּרוּקְן דִּיא סְפָרִים, סָע זָאל זַיין יָפוּצוּ מַעְיְנוֹתֶיךָ חוּצָה, אִיהר זָאלְט זַיין שְׁטַארְק מִיט גֶּעלְט אוּן מִיט רָצוֹן אוּן מִיט טְרָחָא", וְאָמַר לְבָנוֹ, רַבִּי יִצְחָק, אַתָּה גַּם-כֵּן צָרִיךְ לִתֵּן חֲמֵשׁ-מֵאוֹת רוּבֶּל-כֶּסֶף עַל זֶה וְאִם לָאו, תֵּן שִׁשִּׁים רוּבֶּל-כֶּסֶף, וְגַם אָמַר, שֶׁיֵּשׁ עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ "אוּן צוּם סוֹף גְּלוּסְט זִיךְ קְרִיגְן אוֹיף אַזוֹי אַיין רַבִּי? אוֹי" וּבְבוֹקֶר הִתְלַבֵּשׁ בְּצִיצִית וּתְפִלִּין וְהִתְפַּלֵּל בְּכָל הַכַּוָּנוֹת וְאָמַר סְלִיחוֹת וּבִשְׁעַת קְרִיאַת הַתּוֹרָה בָּכָה וְאַחַר-כָּךְ לָמַד וְסִיֵּם הַשַּׁ"ךְ גָּדוֹל, וְאָמְרוּ לוֹ שֶׁיִּלְמַד בְּשֻׁלְחָן-עָרוּךְ קָטָן וְוארוּם סָע פַּאר אַייךְ אֵיין כֹּחַ, הָאט עֶר זַצ"ל גִיזָאגְט: זַייט אִיהר מִיר נִיט אַזוֹי גִיטְרַייא, וְאָמַר תְּהִלִּים, וְאַחַר-כָּךְ אָמַר לְנַחְמָן בֶּן עוֹזֵר, שֶׁיִּתֵּן לוֹ כָּל טוּב, וְלֹא יָדַע, מַה הוּא רוֹצֶה, וּפֵרֵשׁ לוֹ, תֵּן לִי הַתַּנַ"ךְ וְהוּ כָּל טוּב.

א-קצה

וְאַחַר-כָּךְ אָמַר, שֶׁאִם יָבוֹאוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים לְפָנָיו עִם כִּנּוֹר וִירַקְּדוּ לְפָנָיו, בְּוַדַּאי יְחַיּוּ אוֹתוֹ, וְאָמַר, שֶׁלֹּא יִשְׁתֶּה עוֹד אֲפִלּוּ טֵייא, וְאַחַר ב' שָׁעוֹת אָמַר לִבְנוֹ רַבִּי יִצְחָק, לֵךְ לַבַּיִת וְטֹל

לִי הַקּוּכִין שֶׁל שַׁבָּת רַק שֶׁיִּהְיֶה שֶׁל שַׁבָּת דַּיְיקָא וְצִוָּה לְהַצִּיעַ שֻׁלְחָן עַל הַכִּסֵּא דַּיְיקָא, וְהוּא בְּעַצְמוֹ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יָשַׁב עַל הַתֵּבָה שֶׁל נֵרוֹת וְאָכַל כַּזַּיִת בְּדוֹחַק גָּדוֹל וּמְעַט רֹטֶב וּמְעַט צִימְעס (= לפתן), וְאַחַר-כָּךְ אָמַר שֶׁבִּרְכַּת-הַמָּזוֹן מֻתָּר לְבָרֵךְ עַל הַמִּטָּה הַסְּמוּכָה, וּבְתוֹךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן אָמַר: "הָרַחֲמָן הוּא יַמְשִׁיךְ לָנוּ קְדֻשַּׁת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל", אוֹן הָאט גִּיזָאגְט: "אִיךְ הָאב נִיט אִין זִין גִּיהַאט צוּא עֶסְין נָאר סָע הָאט זִיךְ בַּייא מִיר אִיבֶּער גִּידְרַייט אִין דֶּער מַחֲשָׁבָה", וְאַחַר-כָּךְ שָׁלַח אַחַר נֵרוֹת וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "'נֵר שַׁבָּת וְנֵר יוֹם טוֹב וְנֵר חֲנֻכָּה' הוּא עִנְיָן אֶחָד", וְאָמַר, שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַל עִנְיָן זֶה תְּלֵי תְּלֵין שֶׁל הֲלָכוֹת פְּלָאִי פְּלָאוֹת רַק אֵין לִי כֹּחַ... וְאַחַר-כָּךְ אָמַר לְרַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין פָּסוּק זֶה: "לְכוּ אֶל יוֹסֵף, אֲשֶׁר יֹאמַר לָכֶם תַּעֲשׂוּ", הָעִקָּר הוּא הִתְקַשְּׁרוּת לַצַּדִּיקִים, וְאַחַר-כָּךְ צִוָּה לְכָל אַנַ"ש לֵילֵךְ לַמְּקוֹמָה, וְהָלְכנוּ לַמְּקוֹמָה, וּכְשֶׁבָּאנוּ מֵהַמְּקוֹמָה, הִתְגַּבְּרָה הַחוֹלַאַת עַד לְמְאֹד, וּבָאתָה אֵלָיו הַצַּדֶּקֶת, מָרַת אָדִל, וְשָׁאֲלָה אוֹתוֹ: "וָואס אִיז אַייךְ עָפֶּעס עֶרְגֶּער גִּיוָוארְן"? הָאט עֶר גִּיעֶנְטְפֶּערְט: "סָע מִיט גְּרוֹיס חֶסֶד" וְאַחַר-כָּךְ לֹא דִּבֵּר עִמָּנוּ יוֹתֵר, רַק שָׁמַעְנוּ, שֶׁאָמַר "יְבָרֶכְךָ", וּבִרְכַּת הַמַּפִּיל, וְ"חַנּוּן הַמַּרְבֶּה לִסְלֹחַ", וּ"מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת", וּ"בָרוּךְ אַתָּה בַּקּוֹדֶשׁ", אֶחָד וְהָעִנְיָן הַנַּ"ל הָיָה עֶרֶךְ אַחַת שָׁעָה וַחֲצִי, וְהִסְתַּלְּקוּתוֹ הָיָה מַמָּשׁ בִּנְשִׁיקָה תֵּכֶף אַחַר הַדְלָקַת נֵר שֶׁל שַׁבַּת-קֹדֶשׁ, וּבָא לִקְבוּרָה בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ בְּכָבוֹד גָּדוֹל עַד לְמְאֹד אֲפִלּוּ מֵהַכַּת הַמִּתְנַגְּדִים, וְתוּ אֵין לְהַאֲרִיךְ בִּכְתָב, כִּי הַרְבֵּה דְּבָרִים בָּזֶה, אֲשֶׁר לֹא יַסְפִּיקוּ כָּל אֵילֵי נְבָיוֹת, נָא וְנָא יְדִידֵינוּ אַחֵינוּ, חִזְקוּ וְאִמְצוּ לְהַחֲזִיק בֵּית אַדְמוּ"ר וְגַם לְהַזִּיל זָהָב מִכִּיסָם לְהַדְפִּיס סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, כִּי עַל זֶה הִזְהִיר בְּיוֹתֵר, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְנַחֵם אוֹתָנוּ וִישַׁמַּח אֶת לְבָבֵינוּ הַנִּשְׁבָּרָה, כַּאֲשֶׁר אַתֶּם יְדַעְתֶּם, שֶׁכָּל רְצוֹנוֹ וְכָסְפּוֹ רַק לִשְׁמֹחַ בַּה' וּבְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה.
כֹּה דִּבְרֵי כָּל אַנַ"ש מִבְּרֶסְלֶב תר"ה לפ"ק

א-קצו

עַיֵּן בְּסוֹף הִלְכוֹת רֹאשׁ-חֹדֶשׁ, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: "אָמַר הַמְסַדֵּר, מִתֶּבֶת גַּם וְכוּ' " וְגַם עִנְיַן חֹל הַמּוֹעֵד, כָּתַב מוֹרִי וְרַבִּי בַּעַל הַמְּחַבֵּר הַזֶּה שְׁנֵי יָמִים קֹדֶם הִסְתַּלְּקוּתוֹ בְּעֵת חֻלְשָׁתוֹ הַגְּדוֹלָה, אַף-עַל-פִּי-כֵן הִתְגַּבֵּר בְּכָל כֹּחוֹתָיו, וְכָתַב מַה שֶׁהִשִּׂיג אָז. כִּי זֹאת רָאִינוּ עַיִן בְּעַיִן, שֶׁמֹּחוֹ הָיָה דָּבוּק בְּהַתּוֹרָה עַד הָרֶגַע הָאַחֲרוֹנָה שֶׁל הִסְתַּלְּקוּתוֹ שֶׁנִּסְתַּלֵּק בְּיוֹם ו' עֶרֶב-שַׁבַּת-קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת וַיִּגַּשׁ עֲשָׂרָה בְּטֵבֵת שְׁנַת תר"ה לפ"ק. וְרָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ שֶׁקִּיֵּם מַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (ברכות סג:): "זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי יָמוּת" וְכוּ' - שֶׁחַיָּב אָדָם לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה עַד יוֹם מוֹתוֹ, כִּי עוֹד כִּמְעַט בָּרֶגַע הָאַחֲרוֹנָה שֶׁל הִסְתַּלְּקוּתוֹ שָׁמַעְנוּ מִמֶּנּוּ חִדּוּשֵׁי תוֹרָה, אַךְ לֹא הָיָה בְּכֹחוֹ לִכְתֹּב עוֹד, וַאֲפִלּוּ לְדַבֵּר כָּל מַה שֶׁהָיָה בְּמֹחוֹ לֹא הָיָה בְּאֶפְשָׁר. וְכָךְ אָמַר בְּפֵרוּשׁ בְּזֶה הַלָּשׁוֹן, בְּעֵת שֶׁנִּכְנְסוּ עִם הַנֵּרוֹת שֶׁהֵכִינוּ אָז לִכְבוֹד שַׁבָּת, וּכְשֶׁרָאָה

אוֹתָם נִתְלַהֵב מְאֹד, וּמִגֹּדֶל הִתְלַהֲבוּתוֹ הוּרַם מְעַט מִמְּטָתוֹ וְנִשְׁאַר מוּשָׁב מְעַט וְהִתְחִיל לוֹמַר בְּהִתְלַהֲבוּת נוֹרָאָה מְאֹד בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "נֵרוֹת שֶׁל שַׁבָּת! נֵרוֹת שֶׁל שַׁבָּת" ! וְאָמַר זֹאת בְּהִתְלַהֲבוּת נוֹרָאָה כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים, וְגִלָּה לָנוּ אָז תּוֹרָה נִפְלָאָה מֵעִנְיַן הַנֵּרוֹת דִּקְדֻשָּׁה וְכָלַל כֻּלָּם בְּפֵרוּשׁ נֵר שַׁבָּת וְנֵר יוֹם טוֹב וְנֵרוֹת שֶׁל חֲנֻכָּה, וְכוּ' וְכוּ'. וְאַחַר-כָּךְ אָמַר אָז יֵשׁ לִי עֲתָּה בָּזֶה תִּלֵּי תִּלִּין שֶׁל הֲלָכוֹת! אַךְ אֵין לִי כֹּחַ לְדַבֵּר יוֹתֵר... וּבְמַעַט זְמַן קָצָר לְעֵרֶךְ שָׁעָה נִסְתַּלֵּק. מַה נֹּאמַר מַה נְּדַבֵּר אוֹי לָנוּ עַל שִׁבְרֵנוּ נַחֲלָה מַכָּתֵנוּ. אֲבָל זֹאת נֶחְמָתֵנוּ וְאַשְׁרֵינוּ, מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ וּמַה נָּעִים גּוֹרָלֵנוּ וּמַה יָּפָה יְרֻשָּׁתֵנוּ, שֶׁזָּכִינוּ לִירֹשׁ מִמֶּנּוּ תּוֹרוֹת וְחִדּוּשִׁים כָּאֵלֶּה וְכָאֵלֶּה, אַשְׁרֵינוּ! (לקוטי הלכות סוֹף הִלְכוֹת ראֹשׁ-חֹדֶשׁ).

ליקוטים-הרב מטשערין זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה

פל"ח

א-קצז

מַה שֶּׁאָמַר לְהָרַב רַבִּי נָתָן זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁמִּתְוַעֲדִים יַחַד רַבִּי וְתַלְמִיד הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה וִיהוֹשֻׁעַ וְאוֹהֶל מוֹעֵד, לְדַעְתֵּנוּ הָעֲנִיָּה יֵשׁ בָּזֶה דְּבָרִים גְּבוֹהִים וְרָמִים כִּי רָמַז בָּזֶה סוֹד הַהִתְקַשְׁרוּת בֵּינוֹ וּבֵין תַּלְמִידוֹ הַקָּדוֹשׁ הָרַב רַבִּי נָתָן זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כִּי מַאֲמַר זֶה נֶאֱמַר סָמוּךְ מְאֹד לְהִתְקָרְבוּתוֹ אֵלָיו זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּמִי שֶׁבָּקִי קְצַת בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל הָרַב רַבִּי נָתָן זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְהִכִּיר אוֹתוֹ בְּחֵיָּיו וְשָׁמַע דְּבָרָיו וְשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים וּבָקִי קְצַת בְּעִנְיָנָיו וְסִבּוֹתָיו אֲשֶׁר עָבְרוּ עָלָיו יָבִין בְּלִבּוֹ וְיִרְאֶה בְּעֵינֵי שִׂכְלוֹ מַמָּשׁ כִּי הָיָה מִבְּחִינָה זוּ הַנַּ"ל כִּי רוֹב דְּבָרָיו הֵמָּה מֵהִתְחַזְּקוּת בַּעֲבוֹדַת ה' לְבִלְי לְיַאֵשׁ עַצְמוֹ שׁוּם אָדָם מִיְּשָׁרְאֵל רַק כָּל אֶחָד מִמְּקוֹמוֹ יִדְרוֹשׁ וִיבַקֵּשׁ אֶת ה' שֶׁזֶּה בְּחִינַת בָּקִי בְּשׁוּב הַמְּבוּאָר בַּמַּאֲמַר הַנַּ"ל שֶׁזֶּה בְּחִינַת נְקוּדָה הַתַּחְתּוֹנָה בְּחִינַת יְהוֹשֻׁעַ. (פְּרִפְרָאוֹת לְחָכְמָה סִימָן ו).

א-קצח

וְעַיֵּן עוֹד בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא בְּמַאֲמַר כִּי מְרַחֲמֵם יְנַהֲגֵם סִימָן ז' שָׁם מְדַבֵּר גַּם כֵּן מִשְּׁנֵי הַבְּחִינוֹת הַמְּבוּאָרִים כַּאן וְקוֹרֵא אוֹתָם שָׁם בְּשֵׁם דְּרֵי מַעֲלָה וְדֵרֵי מַטָּה בֵּן וְתַלְמִיד וּמְבוּאָר שָׁם שֶׁבְּחִינַת הַתַּלְמִיד הוּא בְּחִינַת יְהוֹשֻׁעַ רֹאשֵׁי תֵּיבוֹת יְקוּמוּן הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שׁוֹכְנֵי עָפָר, הַיְינוּ מַה שֶּׁצְּרִיכִין לְחַזֵּק הַדְּרֵי מַטָּה שׁוֹכְנֵי עָפָר שֶׁהֵם בְּתַכְלִית שִׁפְלוּת הַמַּדְרֵיגָה לְבִלְי יִתְיָאֲשׁוּ עַצְמָן וְלִבְלִי יִסּוֹגוּ אָחוֹר לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם רַק יֵדְעוּ כִּי ד' גַּם אִתָּם וְעִמָּם וְאֶצְלָם עַיֵּן שָׁם הִתְחַזְּקוּת גָּדוֹל וְנוֹרָא וּמַאֲמַר כִּי מְרַחֲמֵם הַנַּ"ל נֶאֱמַר בְּשַׁבָּת חֲנֻכָּה שְׁנַת תקע"א שֶׁהוּא שָׁנָה הָאַחֲרוֹנָה מִימֵי חַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְשָׁם מוּזְכָּר עִנְיַן שֶׁל וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן מָלֵא רוּחַ חָכְמָה כִּי סָמַךְ מֹשֶׁה אֶת יָדָיו עָלָיו וְשָׁמְעוּ מִמֶּנּוּ מַאֲבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁשָּׁמַע מִזְּקֵנֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁהֵבִינוּ

אָז מֵרְמִיזוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁבְּמַאֲמַר זֶה נָתַן סְמִיכָה לְתַלְמִידוֹ הַקָּדוֹשׁ הָרַב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּבֶאֱמֶת רוֹב שִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל הָרַב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה בְּעִנְיַן זֶה לְחַזֵּק אֶת כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּהִתְחַזְּקוּת גָּדוֹל נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד לְבִלְי יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ חַס וְשָׁלוֹם לְגַמְרֵי. רַק שֶׁאִיךְ שֶׁהוּא אַף עַל פִּי כֵן יִתְעוֹרֵר וְיִתְחַזֵּק מֵעַתָּה עַל כָּל פָּנִים לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִמָּקוֹם שֶׁהוּא שָׁם וְכוּ'. (שם).

א-קצט

וְעַיֵּן בְּלִקּוּטֵי הֲלָכוֹת הִלְכוֹת שַׁבָּת הֲלָכָה ז' שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שְׁנַת תר"ה שֶׁהוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן מִימֵי חַיָּיו שֶׁל הָרַב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שָׁם מְרוּמָז הַרְבֵּה מֵעִנְיַן זֶה הַנַּ"ל לְמִי שֶׁמֵּבִין בִּרְמִיזָה קְצַת, וְעוֹד יֵשׁ לְדַבֵּר בָּזֶה הַרְבֵּה וּמַה שֶּׁרִימֵז בְּעִנְיַן קְרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְכוּ' וַאֲצַוֵּנוּ דַּוְקָא אֲנִי בְּעַצְמִי וְכוּ' שֶׁסְּמוּךְ לְהִסְתַּלְּקוּתוֹ מַמָּשׁ לֹא נָתַן לוֹ סְמִיכָה בְּפֵירוּשׁ וְאַף עַל פִּי כֵן כְּבָר רִימֵז לוֹ סְמִיכָתוֹ סָמוּךְ לְהִתְקָרְבוּתוֹ אֵלָיו וְכֵן בְּעִנְיַן מַה שֶּׁתְּחִלַּת חִנּוּכוֹ בְּחִדּוּשֵׁי תּוֹרָתוֹ הָיָה בְּמַאֲמַר זֶה וּבְעִנְיַן מַה שֶּׁנִּרְאָה בְּחוּשׁ כִּי כִּמְעַט כָּל הַשְּׁאָרַת רְשִׁימָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הוּא רַק עַל יְדֵי הָרַב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְיֵשׁ בְּכָל הַנַּ"ל דְּבָרִים נִפְלָאִים הַרְבֵּה וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב וַאֲפִלּוּ בְּעַל פֶּה וְאַף עַל פִּי כֵן רַשַּׁמְתִּי בִּרְמִיזָה קְצַת לְמַעַן יֵדְעוּ דּוֹר אַחֲרוֹן וְכוּ'. (שם).

א-ר

מַאֲמַר "אֲנִי ה' " (ליקו"מ ח"א, סי' י"א), מַאֲמַר זֶה נֶאֱמַר בְּשִׁבּוּעוֹת תקס"ג וְלֹא נוֹדַע לָנוּ הַשִּׂיחוֹת וְהָעִנְיָן הַשַּׁיָּכִים לְמַאֲמַר זֶה וְשָׁם נֶאֱמַר מֵעִנְיַן תְּבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעוֹמְקָה וְשָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הָרַב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁעִנְיַן זֶה כְּלוּל מִשְּׁלֹשָׁה בְּחִינוֹת הַיְינוּ תְּבוּ"נַת הַתו"רָה לְעוֹמ"קָה. (שָׁם סִימָן י"א).

א-רא

מַאֲמַר "תְּהִלָּה לְדָוִד" (ליקו"מ ח"א, סי' י"ב), זֶה הַמַּאֲמַר נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת נַחֲמוּ שְׁנַת תקס"ג הַנַּ"ל וְהִמְתִּיק בְּתוֹכוֹ פֵּירוּשׁ הַפָּסוּק נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי וְכוּ' נַחֲמוּ נַחֲמוּ הַיְינוּ תְּרֵין צַדִּיקִים צַדִּיק עֶלְיוֹן וְצַדִּיק תַּחְתּוֹן וְכוּ' כַּמְבוּאָר בִּלְשׁוֹן הַחֲבֵירִים אַךְ אַחַר כַּךְ כְּשֶׁנָּתַן לְהַעְתִּיק אֶת הַמַּאֲמַר הַזֶּה מִכְּתִיבַת יָדוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כִּי מַאֲמַר זֶה הוּא לָשׁוֹן רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כַּנִּדְפָּס אֵצֶל הַמַּאֲמַר בִּתְחִלָּתוֹ הִשְׁמִיט פֵּירוּשׁ הַפָּסוּק נַחֲמוּ נַחֲמוּ הַנַּ"ל וַה' יוֹדֵעַ כַּוָּנָתוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (שָׁם סִימָן י"ב).

א-רב

אַגַּב רָאִיתִי לְבָאֵר לְהַמְעַיֵּן עִנְיַן מַה שֶּׁאָצָל כַּמָּה מַאֲמָרִים כָּתוּב שֶׁהֵם לָשׁוֹן רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. הָעִנְיָן הוּא כִּי אֵלּוּ הַמַּאֲמָרִים שֶׁרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כָּתְבָם בְּעַצְמוֹ

בִּכְתִיבַת יָדוֹ הַקָּדוֹשָׁה זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְנָתַן לְהַעְתִּיקָם מִכְּתַב יָדוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֲצָל אֵלּוּ הַמַּאֲמָרִים נִרְשַׁם שֶׁהֵם לָשׁוֹן רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וּשְׁאַר הַמַּאֲמָרִים נִכְתְּבוּ גַּם כֵּן מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אַךְ לֹא מִכְּתִיבַת יָדוֹ רַק הוּא זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה יוֹשֵׁב וְאוֹמֵר לִפְנֵי הַמַּעְתִּיק הַדְּבָרִים בְּלָשׁוֹן חוֹל וּפָשׁוּט שֶׁאנוּ מְדַבְּרִים בּוֹ וְהַמַּעְתִּיק כָּתַב הַדְּבָרִים לְפָנָיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּלָשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ וְנָתַן לוֹ אַחַר כַּךְ לְעַיֵּן אִם נִכְתְּבוּ הַדְּבָרִים כְּהוֹגֶן כְּפִי כַּוָּנָתוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְלִפְעָמִים גַּם הוּא זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר לִפְנֵי הַכּוֹתֵב קְצַת דְּבָרִים בְּלָשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ וּקְצַת דְּבָרִים בְּלָשׁוֹן חוֹל לְבַד מֵאֵיזֶה מַאֲמָרִים קְטַנִּים שֶׁנִּכְתְּבוּ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְגַם הֵמָּה נִתְּנוּ אַחַר כַּךְ לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְעַיֵּן בָּהֶם אִם נִכְתְּבוּ כְּהוֹגֶן כְּפִי כַּוָּנָתוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה רַק קְצַת מַאֲמָרִים שֶׁנִּרְשַׁם אֶצְלָם שֶׁהֵם מִלָּשׁוֹן הַחֲבֵרִים נִרְאֶה שֶׁנִּכְתְּבוּ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְהֵם מֵהַמַּאֲמָרִים שֶׁנֶּאֶמְרוּ קוֹדֶם הִתְקָרְבוּת הָרַב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֵלָיו וּבָהֶם עַל פִּי רוֹב הַלָּשׁוֹן שֶׁל הַחֲבֵרִים אֵין מְסוּדָר יָפֶה כָּל צָרְכּוֹ וּמִסְתָּמָא גַּם אֵלּוּ הַמַּאֲמָרִים הוּבְאוּ לְמַרְאֵה עֵינָיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאִם הַלָּשׁוֹן אֵינוֹ מְסוּדָר כָּרָאוּי אַף עַל פִּי כֵן תּוֹכֶן כַּוָּנָתוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מוּבָן גַּם בָּהֶם וְגַם הֵם דְּבָרִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים וְיִשָּׁרִים לְמוֹצָאֵי דַעַת. (שָׁם סִימָן יב).

א-רג

שָׁמַעְנוּ בְּשֵׁם הָרַב הַקָּדוֹשׁ וְכוּ', מוהר"ר יְקוּתִיאֵל זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָרַב הַמַּגִּיד מִטְּרָאוִויצָא, שֶׁרָאָה פַּעַם אַחַת אֶת הַמַּאֲמָר הַזֶּה, וְעַיֵּן בּוֹ כַּמָּה פְּעָמִים כְּסֵדֶר זֶה אַחַר זֶה כְּשֶׁהָיוּ בַּכְּתוּבִים עֲדַיִן, וְהִפְלִיג מְאֹד בִּשְׁבָחָיו, וְכִמְדוּמֶה שֶׁאָמַר עָלָיו שֶׁהוּא כְּמוֹ זֹהַר וְתִקּוּנֵי זֹהַר הַקָּדוֹשׁ! וְכוּ' וְכוּ'. (שָׁם סִימָן ט"ו, בַּחֲזָרַת תּוֹרָה ב'). [אמנם עיין באבני"ה ברזל בשיחות וסיפורים ממוהרנ"ת סעיף ס"ב (עמ' ע"ד), ושם היא הגירסא האמיתית כמובן].

א-רד

מַאֲמַר "אֶמְצָעוּתָא דְעַלְמָא" (ליקו"מ ח"א, סי' כ"ד), מְבוּאָר לְעֵיל אֲצֶל מַאֲמַר רַבִּי יוֹנָתָן מִשְׁתַּעֵי סִימָן טו שֶׁנֶּאֱמַר בְּקִיץ תקס"ג בְּסָעוּדַת לֵיל שַׁבָּת וְשָׁמַעְתִּי מִפִּי הָרַב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁאָמְרוּ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּיִרְאָה גְּדוֹלָה וּבְהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל עָצוּם וְנִפְלָא מְאֹד, עַד שֶׁלֹּא הָיוּ הַשּׁוֹמְעִים יְכוֹלִין לְהָבִין כְּלַל מַה הוּא אוֹמֵר וְכוּ'. (שָׁם סִימָן כד).

א-רה

מַאֲמַר "וַיְהִי מִקֵּץ" (ליקו"מ ח"א, סי' נ"ד), נֶאֱמַר בְּשַׁבָּת חֲנֻכָּה שְׁנַת תקס"ה וְיֵשׁ כַּמָּה וְכַמָּה סְפוּרִים נִפְלָאִים מֵעִנְיַן זֶה הַמַּאֲמַר אַךְ אֵינִי בָּקִי בָּהֶם כָּל כַּךְ, וְשָׁמַעְתִּי מֵהָרַב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁהִזְכִּיר אָז רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מֵעִנְיַן מַה שֶׁלִּפְעָמִים לִרְפוּאוֹת כְּאֵב הָרֹאשׁ מֵקִיזִין גִּידֵי הָרֶגֶל וְאֵין בְּזִכְרוֹנִי לְעִנְיַן מַה סִּפֵּר זֹאת. (שָׁם סִימָן נד).

א-רו

מַאֲמַר "אַבָּא שָׁאוּל" (ליקו"מ ח"א, סי' נ"ה), שְׁמַעְתִּי שֶׁנִּכְתַּב בְּקַהִלָּה קְדוֹשָׁה זַאסְלַאב שְׁנַת תקס"ז. (שָׁם סִימָן נה).

א-רז

מַאֲמַר "פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן" (ליקו"מ ח"א, סי' ס'), נֶאֱמַר בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁנַת תקס"ז שֶׁחָל בְּיוֹם שַׁבָּת וּבְיוֹם רִאשׁוֹן, וְיֵשׁ הַרְבֵּה סְפוּרִים לְעִנְיַן זֶה הַמַּאֲמַר אֵיךְ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֵינֶנִּי בָּקִי בָּהֶם כָּל כָּךְ אַךְ זֹאת שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְגַם מִשְּׁאָר אַנ"ש שֶׁהָיָה הִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד בֵּין כָּל אַנ"ש שֶׁהָיוּ שָׁם בְּעֵת שֶׁהֵכִין אֶת עַצְמוֹ רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זַצ"ל לוֹמַר זֶה הַמַּאֲמַר וְיֵשׁ מֵהֶם שֶׁבָּא עַל דַּעְתָּם וּמַחְשַׁבְתָּם תֵּיבוֹת אֵלּוּ מִי אָכָא דְּנַיִים שִׁבְעִים שָׁנָה מַה שֶּׁמְּבוּאָר אַחַר כַּךְ בְּסוֹף הַמַּאֲמַר בַּאֲשֶׁר שֶׁעָבְרוּ כָּל יְמֵיהֶם בְּשֵׁינָה וּמוֹחִין דְּקַטְנוּת וְיֵשׁ שֶׁבָּא עַל דַּעְתָּם מַחֲשָׁבוֹת אֲחֵרוֹת שֶׁל הִרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה אֲמִתִּים וְהַכֹּל מַעְנְיַן שֶׁבִּיאֵר אַחַר כַּךְ רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בָּזֶה הַמַּאֲמַר וּמִזֶּה רָאוּ כֵּן תָּמְהוּ וְהֵבִינוּ בְּחוּשׁ הַהֶרְגֵּשׁ מַמָּשׁ שֶׁבְּעֵת שֶׁמֵּכִין אֶת עַצְמוֹ רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לוֹמַר חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה לִפְנֵיהֶם הוּא מִשְׁתַּדֵּל תְּחִילָּה עִם נְפָשׁוֹת הַשּׁוֹמְעִים בְּרוּחָנִיּוּת לְהַעֲלוֹתָם מִדַּלּוּת שִׁפְלוּתָם לְעוֹרְרָם בִּתְשׁוּבָה וְכַמּוּבָן גַּם בְּמַאֲמַר אַשְׁרֵי הָעָם סִימָן יג וּבּוּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר בְּיוֹתֵר וְעַל יְדֵי זֶה בָּאוּ אָז כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת וְהָרְעִיוֹנִים טוֹבִים עַל לִבָּם וַדַּעְתָּם מִמֵּילָא. גַּם בְּעֵת שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה זֶה הַמַּאֲמַר הָיָה הִתְעוֹרְרוּת נִפְלָא מְאֹד לִתְשׁוּבָה אֲמִתִּית בֵּין כָּל אַנ"ש שֶׁהָיוּ שָׁם וּבְשָׁעָה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֵלּוּ הַתֵּיבוֹת שֶׁשּׁוֹפָר מְרֹמֵז עוּרוּ יְשֵׁינִים מִתַּרְדֵּמַתְכֶם, גְּעוּ כֻּלְּם בִּבְכִיָּה גְּדוֹלָה מְאֹד וְרַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה יוֹשֵׁב אָז וְדוֹמֵם וְשׁוֹתֵק עַד שֶׁפָּסְקָה הַבְּכִיָּה קְצָת וְאָז חָזַר לִגְמוֹר אֶת הַמַּאֲמַר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה. וְכֵן שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁאָמַר לָהֶם רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁהָיָה לוֹ בְּכֹחַ לְהַחֲזִיק אוֹתָם וְלַעֲסוֹק עִמָּהֶם בָּזֶה הַמַּאֲמַר ... יָמִים רְצוּפִים מֵעֵת לְעֵת שֶׁלֹּא יָדְעוּ בֵּין יוֹם וְלַיְלָה כַּמּוּבָא בְּזֹהַר הַקָּדוֹשׁ בְּאֵיזֶה מְקוֹמוֹת אֵצֶל הַחֲבֵרַיָּא שֶׁל רַשְׁבִּ"י זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (שָׁם סִימָן ס).

א-רח

הַחוּשׁ מֵעִיד שֶׁעִנְיַן זֶה שֶׁל הַקִּבּוּץ שֶׁמִּתְקַבְּצִין כְּלַל אַנ"ש עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאוּמִּין זֶהוּ עִקַּר הַכְּלָלִיּוּת וְקֶשֶׁר הָאַחְדוּת שֶׁל כָּל אַנ"ש בְּקֶשֶׁר אֶחָד וְרַק בָּזֶה אָנוּ מְקַיְּמִין רְצוֹנוֹ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִהְיוֹת מַחֲזִיקִים אֶת עַצְמָם כְּלַל אַנ"ש בְּקֶשֶׁר אֶחָד בְּאַהֲבָה וְאַחְדוּת כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל וְרַק עַל יְדֵי זֶה עִקַּר קִיּוּם הָאֶרֶת הִשְׁאָרְתּוֹ הַקְּדוֹשָׁה לָנֶצַח כַּאֲשֶׁר הִבְטִיחַ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁעִנְיָנוֹ לֹא יִפְסַק וְהָאֵשׁ שֶׁלּוֹ תּוּקַד עַד יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל וְכַנִּרְאֶה בַּחוּשׁ אֲשֶׁר זֶה יוֹתֵר מִשִּׁשִּׁים שָׁנָה אַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְהָאֵשׁ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל

אֱמוּנַת חֲכָמִים בּוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּבְחִבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים וּבְכָל הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת בּוֹעֵר בְּלֵב אַנַ"שׁ עַד אֵין סוֹף מַמָּשׁ וּמִשְׁתַּדְּלִים לַעֲסוֹק בְּעִנְיָנָיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּכָל פַּעַם בְּהִשְׁתַּדְּלוּת יְתֵרָה בְּיוֹתֵר לְהָפִיץ מַעְיְנוֹתָיו חוּצָה לְהַדְפִּיס חִבּוּרָיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְלִבְנוֹת בְּנְיָנָיו הַקְּדוֹשִׁים וְלַעֲסוֹק בְּכָל עִנְיָנָיו עַל צַד הַיּוֹתֵר טוֹב. וּכְבָר יֵשׁ רַבִּים מֵאַנַ"שׁ אֲשֶׁר כִּמְעַט שֶׁלֹּא הִכִּירוּ וְלֹא יָדְעוּ וְלֹא רָאוּ גַּם שׁוּם אֶחָד מִתַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְאַף עַל פִּי כֵן בּוֹעֵר בְּלִבָּם עֲסָקָיו וְעִנְיָנָיו שֶׁל רַבֵּנוּ הַקְּדוֹשׁ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כְּאֵשׁ יוֹקֶדֶת מַמָּשׁ וְשׂוֹתִים בַּצֶּמֶא אֶת כָּל דְּבָרָיו וְדִבְרֵי תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְהֵם עֲלֵיהֶם מַמָּשׁ כְּמַיִם קָרִים עַל נֶפֶשׁ עֲיֵפָה וְעוֹבְדִים אֶת ה' בֶּאֱמֶת בְּכָל לִבָּם וּבְכָל נַפְשָׁם וְהַכֹּל בְּכֹחַ קְדֻשַּׁת הַהִתְנוֹצְצוּת הָאֲרַת הַדַּעַת הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּשְׁאָר בָּעוֹלָם מֵרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל יְדֵי חִבּוּרָיו וְתַלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים וְעִקַּר יְסוֹד קִיּוּם כָּל הָעִנְיָן זֶה הַנַּ"ל הַכֹּל הוּא עַל יְדֵי הָעִנְיָן הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַהִתְקַבְּצוּת וְהַהִתְאַסְּפוּת יַחַד שֶׁל כְּלַל אַנַ"שׁ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְגַם כְּפִי אֲשֶׁר נִתְבָּאֵר לְמַעְלָה שֶׁרְצוֹן רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה שֶׁגַּם אַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יִהְיוּ כָּל אַנַ"שׁ בַּאֲגוּדָה אַחַת וְקֶשֶׁר אֶחָד. (שָׁם סִימָן סא).

א-רט

מְסַפְּרִים אַנַ"שׁ מֵעִנְיַן הִסְתַּלְקוּתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּיוֹם רְבִיעִי שֶׁל סֻכּוֹת שֶׁחָל אָז בְּיוֹם שְׁלִישִׁי כִּי יוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל סֻכּוֹת חָל אָז בְּיוֹם שַׁבָּת קֹדֶשׁ וְשָׁמְעוּ מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֵיךְ שֶׁיָּשַׁב עַל מִטָּתוֹ בַּחֲלִישׁוּת גָּדוֹל מְאֹד וְאָחַז הַלּוּלָב עִם הָאֶתְרוֹג בְּיָדוֹ וְאָמַר בְּקוֹל נָעִים קוֹל דְּמָמָה דַקָּה קָדֹשׁ וְנוֹרָא מְאֹד אֶת תְּפִלַּת הַהוֹשַׁעְנָא שֶׁל אֶבֶן שְׁתִיָּה עָמוֹד וְהִתְבּוֹנֵן וְהִתְפַּלֵּא עַד הֵיכָן הַדְּבָרִים מַגִּיעִים וְאֵי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ בְּעִנְיָנִים גְּבוֹהִים וְרָמִים וְנִשְׂגָּבִים נִסְתָּרִים כְּאֵלּוּ כַּמּוּבָן. (שָׁם סִימָן סא).

א-רי

בְּמַאֲמַר זֶה אוֹת ב' מְבוּאָר שָׁם מֵעִנְיַן יְדֵי הַסְּמִיכָה וִידֵי הַכְּתִיבָה וְשֶׁעַל יְדֵי הַסְּמִיכָה לְרַבִּי הָגוּן שֶׁהַנְהָגָתוֹ בִּבְחִינַת מִשְׁפְּטֵי אֱמֶת עַל יְדֵי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנַת חֲכָמִים בְּשִׁלֵּימוּת אָזַי עַל יְדֵי הַסְּמִיכָה שֶׁאוֹ מְקַבֵּל חָכְמָתוֹ מִבְּחִינַת יַד ה' בִּבְחִינַת וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן מָלֵא רוּחַ חָכְמָה כִּי סָמַךְ מֹשֶׁה אֶת יָדָיו עָלָיו אָזַי מֵבִיא הָאָרָה וְכֹחַ בְּכָתַב יָדֵינוּ וְכוּ'. וּלְפִי עִנְיוּת דַּעְתִּי רִימֵז גַּם בָּזֶה סְמִיכָה לְהָרַב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כַּאֲשֶׁר כְּבָר רָמַזְנוּ לְמַעְלָה קְצַת בְּעִנְיַן מַה שֶּׁבִּיאַרְנוּ קְצַת עַל הַמַּאֲמַר קְרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ סִימָן ו. וְשֶׁגַּם בְּמַאֲמַר כִּי מְרַחֵם יְנַהֲגֵם בְּלִקּוּטֵי תּוֹרוֹת סִימָן ז' שֶׁנֶּאֱמַר בִּשְׁנַת תק"ע שֶׁהִיא שְׁנָה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁל יְמֵי חַיָּיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וְגַם שָׁם מוּבָא בְּסוֹף הַמַּאֲמַר פָּסוּק זֶה וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן מָלֵא רוּחַ חָכְמָה וְכוּ' וְאָז הֵבִינוּ גַּם קְצַת מֵאַנַ"שׁ שֶׁכַּוָּנָתוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְהַסְמִיךְ בָּזֶה אֶת הָרַב רַבִּי נָתָן

זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בִּפְרַט לְפִי מַה שֶּׁמְּבוּאָר לְעֵיל מַה שֶּׁאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאִם יֵשׁ לְךָ אֱמוּנָה וְכוּ' מוּבָן מִזֶּה שֶׁגַּם רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הִסְכִּים לְמַחְשְׁבוֹתָיו שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה שְׁלֵימָה רַק שֶׁצָּרִיךְ לְתַקֵּן עוֹד בְּחִינַת הָאֱמוּנַת חֲכָמִים לְהַאֲמִין גַּם בְּעַצְמוֹ וּבְחִדּוּשָׁיו שֶׁהוּא מְחַדֵּשׁ. וְאִם כֵּן בְּוַדַּאי הָיָה רָאוּי לִסְמִיכָה מֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנַת חֲכָמִים בִּשְׁלֵימוּת וְזוֹכֶה לְהוֹצִיא מִשְּׁפְטֵי אֱמֶת וְהַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת מִכָּל הַלִּמּוּדִים שֶׁלּוֹמֵד שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ כָּל עִנְיַן הַחִבּוּרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁחִבֵּר הָרַב רַבִּי נָתָן זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁהֵם סִפְרֵי לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת שֶׁהִתְחִיל לְחַבְּרָם בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּבִפְקוּדָתוֹ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֲשֶׁר כָּל יְסוֹד עִנְיָנָם הוּא רַק עַל קוֹטֶב זֶה לְהוֹצִיא מִכָּל הַלִּמּוּדִים שֶׁהָאָדָם לוֹמֵד מִשְּׁפְטֵי אֱמֶת וְהַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת הֵן מֵהֲלָכוֹת בָּשָׂר בְּחָלָב וְתַעֲרוּבוֹת וְכוּ'. וְהֵן מֵהֲלָכוֹת טוֹעֵן וְנִטְעָן וּגְבִיַּת חוֹב וּפִקָּדוֹן וְשׁוֹמְרִים וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה וְכִמּוּבָא גַּם בָּהַקְדָּמָה שֶׁל סֵפֶר לק"ה וְחָכָם כָּזֶה בְּוַדַּאי רָאוּי לִסְמִיכָה. וְיוֹתֵר יֵשׁ לְבָאֵר בָּזֶה מֵעִנְיַן יְדֵי הַכְּתִיבָה וִידֵי הַסְּמִיכָה כִּי הָרַב רַבִּי נָתָן זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה כּוֹתֵב וְסוֹפֵר גָּדוֹל וְחִבֵּר סְפָרִים הַרְבֵּה וְגַם כָּתַב כִּמְעַט כָּל חִבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ אָמַר עָלָיו שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֵלֶק גָּדוֹל בְּהַסֵּפֶר לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן וְכִמְעַט שֶׁכָּל הַסֵּפֶר הוּא שֶׁלּוֹ הָיִינוּ עַל יְדֵי הַגַּעְגּוּעִים וְהַהִתְשׁוּקוֹת גְּדוֹלוֹת וַחֲזָקוֹת מְאֹד שֶׁהָיוּ לוֹ לִשְׁמוֹעַ חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה מֵרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְגוֹדֶל זְהִירוּת וּזְרִיזוּת הִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בָּזֶה לְכוֹתְבָן וּלְהַעְתִּיקָם. (שָׁם סִימָן סא).

א-ריא

שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ של מוהרנ"ת ז"ל בְּפֵירוּשׁ שֶׁכָּל חַיּוּתוֹ וְהִתְחַזְּקוּתוֹ בַּעֲבוֹדַת ה' אַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הוּא רַק עַל יְדֵי הַכְּתָבִים שֶׁצִּוָּה עָלָיו רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְחַדֵּשׁ תָּמִיד חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה וּלְכוֹתְבָן בַּסֵּפֶר וְגַם נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁחָקַר הַרְבֵּה בְּדַעְתּוֹ בְּמַה לְזַכּוֹת אֶת הָעוֹלָם וּלְהָאִיר לָהֶם קְצַת מֵהָרְשִׁימָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁקִּבֵּל מֵרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְנִתְבָּרֵר לוֹ שֶׁהוּא רַק עַל יְדֵי שֶׁיִּכְתּוֹב סְפָרִים רַבִּים בְּעִנְיָן זֶה וְיָפִיצֵם בְּיִשְׂרָאֵל וְכוּ'. (שָׁם).

א-רבי

תֵּיכֶף אַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ שֶׁל מוֹהַר"ן, הִתְחִילוּ לְהִתְפַּשֵּׁט וּלְהִתְגַּבֵּר הַגְּזֵירוֹת שֶׁל לְמוּד נַעֲרֵי יִשְׂרָאֵל כְּתָבָם וּלְשׁוֹנָם בְּבָתֵּי סִפְרֵיהֶם שֶׁהֵם הַשְּׁקָאלִיס וְהַהַכְנָסָה עַל זֶה הָיָה שֶׁהִטִּילוּ מַס עַל יִשְׂרָאֵל לְשַׁלֵּם בְּעַד הַדְּלָקַת נֵר שֶׁל שַׁבָּת שֶׁמִּזֶּה דִּבֵּר גַּם כֵּן בַּיּוֹם הַנַּ"ל סָמוּךְ לְהִסְתַּלְקוּתוֹ וְרִימֵז שֶׁנּוֹגֵעַ גַּם כֵּן לְעִנְיַן מַאֲמַר זֶה הַנִּזְכָּר לְעֵיל וְכִמְבוּאָר קְצַת בְּהֲלָכוֹת רֹאשׁ-חֹדֶשׁ הֲלָכָה ז' גַּם הַגְּזֵירָה שֶׁל שִׁינּוּי הַמַּלְבּוּשִׁים וְעוֹד כְּהֵנָה וְכַהֵנָה וְהָרוּחַ סְעָרָה שֶׁל הָאַפְקוֹרְסוּת הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת מַה שֶּׁאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר כְּלָל. אַךְ זֹאת נָחַמְתִּינוּ בְּעִנְיָנוֹ

מַאַחַר שֶׁרוֹאִין שֶׁנִּתְקַיְּמוּ רֹאשׁ דְּבָרָיו בְּוַדַּאי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְקַיְּמוּ כָּל דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁהַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים הַבְּנוּיִם וּמְיוּסָּדִים עַל יְסוֹד אֱמוּנַת חֲכָמִים בִּשְׁלֵימוּת בִּפְרַט הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים הַבְּנוּיִם עַל יְסוֹד הִתְגַּלּוּת הַדַּעַת וְחִדּוּשֵׁי תּוֹרָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ אוֹר הָאוֹרוֹת זַצַ"ל הֵמָּה יַעַמְדוּ בְּעֶזְרָתֵינוּ סֶלָה וְלֹא יֵאָשְׁמוּ כָּל הַחוֹסִים בּוֹ. (שָׁם סִימָן סא).

א-ריג

לְעִנְיַן הַמְבוּאָר לְעֵיל שֶׁאָמַר רבנו ז"ל לְהָרַב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אוֹדוֹת הַמְּנָעֻל שֶׁלּוֹ שֶׁנִּתְעַקֵּם הֶעָקֵב עַל פָּנָיו, שֶׁהוּא דּוֹמֶה כְּמוֹ שֶׁטּוֹפְחִין בַּפָּנִים וְכוּ'; וּמִפְּשׁוּטוֹ נִרְאֶה שֶׁהוֹכִיחַ אוֹתוֹ עַל פָּנָיו לָמָּה הוּא הוֹלֵךְ בְּמִנְעָל כָּזֶה, כִּי כְּבָר יָדוּעַ מַה שֶּׁהִקְפִּידוּ רַבּוֹתֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה עַל עִנְיַן הַמְּנָעֲלִים, 0כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה (שבת קכט. קנד.): "לְעוֹלָם יִמְכֹּר אָדָם כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ וְיִקַּח מִנְעָלִים לְרַגְלָיו", בִּפְרַט לְעִנְיַן תַּלְמִיד-חָכָם הִקְפִּידוּ בְּיוֹתֵר, וְאָמְרוּ שֶׁאֵין לוֹ לְתַלְמִיד חָכָם לֵילֵךְ בְּמִנְעָלִים מְטוּלָאִים בַּשּׁוּק, וְכָל זֹאת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְבַּזֶּה בִּפְנֵי הֶהָמוֹן). וְעַל כֵּן הִקְפִּיד גַּם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל זֶה קָצַת. וּבְכַאן רִימֵז לוֹ שֶׁזֶּה בָּא מֵחֲמַת הַבִּטָּחוֹן שֶׁאֵינוֹ שָׁלֵם וֶאֱמֶת שֶׁזֶּה בְּחִינַת שֵׁן רוֹעָה וְרֶגֶל מוּעֶדֶת דַּיְיקָא, כִּי הַמְּנָעֻל הוּא שְׁמִירָה לְהָרֶגְלִין, וְזֶה בָּא עַל יְדֵי מִבְטָח בּוֹגֵד שֶׁבָּא עַל יְדֵי שֶׁהַנְּמָלָה שֶׁהוּא חָכָם הַדּוֹר מוּנָח בְּתוֹךְ פִּיהָ שֶׁל הַנָּחָשׁ, וְהֵם מְבַלְבְּלִין אוֹתוֹ, וְהֶחָכָם הוּא בְּחִינַת נְמָלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "לֵךְ אֶל נְמָלָה עָצֵל" וְכוּ'. (שָׁם סִימָן סג).

א-ריד

וּכְבָר יָדוּעַ מַה שֶּׁמְּבוּאָר בְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת (אות זריזות): שֶׁעַל יְדֵי זְרִיזוּת זוֹכֶה לִהְיוֹת רוֹעֶה נֶאֱמָן וְסִימָן לַדָּבָר לֵךְ אֶל נְמָלָה וְכוּ' וּכְתִיב מִשָּׁם רוֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל סוֹפֵי תֵּבוֹת נְמָלָה וְשָׁמַעְתִּי מֵאֲנָשִׁים נֶאֱמָנִים מֵאַנַ"שׁ הַזְּקֵנִים שֶׁשָּׁנִינוּ זֶה אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּפֵירוּשׁ עַל הָרַב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁהָיָה זָרִיז גָּדוֹל מְאֹד כַּיָּדוּעַ וּפַעַם אַחַת הִתְפָּעֵל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מְאֹד מִזְּרִיזוּתוֹ הַגְּדוֹלָה וְהַנִּפְלָאָה וְאָמַר עָלָיו אַז שֶׁבְּוַדַּאי יִהְיֶה הָרַב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מַנְהִיג וְרוֹעֶה יִשְׂרָאֵל כִּי עַל יְדֵי זְרִיזוּת זוֹכִין לִהְיוֹת רוֹעֶה נֶאֱמָן כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, נִמְצָא מְבוּאָר מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַצְמוֹ שֶׁהָרַב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הוּא בְּחִינַת הֶחָכָם הַדּוֹר שֶׁהוּא בְּחִינַת הַנְּמָלָה, כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. (שָׁם סִימָן סג).

א-רטו

דַּיְיקָא אַחַר פִּטִירָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה חִבֵּר הָרַב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה סְפָרִים הַרְבֵּה וְהֵכִין לָנוּ כָּל טוּב אַף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ לֹא יָדַע מַה יִּהְיֶה מֵהֶם אִם יִזְכֶּה הָעוֹלָם לִיהָנוֹת מֵחִבּוּרָיו אִם לַאו כַּמְבוּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר וּבֶאֱמֶת בְּחַיָּיו לֹא נִדְפַּס מֵחִבּוּרָיו כִּי אִם כְּרֵךְ קָטָן וְגַם זֶה סָמוּךְ לְפִטִירָתוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כַּיָּדוּעַ. (שָׁם).

א-רטז

בְּהַשְׁמָטוֹת שֶׁבְּסוֹף סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מְבוּאָר, שֶׁמַּה שֶּׁנֶּאֱמַר בְּמַאֲמַר "וַיֹּאמֶר בּוֹעַז אֶל רוּת" שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן סִימָן סה, שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה וְכוּ' וְזֶה בְּחִינַת הַתַּכְלִית שֶׁהוּא כֻּלּוֹ אֶחָד וְכוּ'. זֶה נֶאֱמַר בְּסוֹף יוֹם ב' שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְאָז אָמַר שֶׁאֶחָד הוּא רָאשֵׁי תֵּיבוֹת דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים וְכוּ'. (שָׁם סִימָן סה).

א-ריז

בְּמָקוֹם אַחֵר מְבוּאָר שֶׁקּוֹדֶם נְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ, בְּסָמוּךְ לִנְסִיעָתוֹ, אָמַר שֶׁנּוֹדַע לוֹ עַתָּה עַל פָּסוּק "כִּי תַעֲבוֹר בַּמַּיִם אִתְּךָ אָנִי" (ישעיה מג, ב) אֵיךְ יְכוֹלִין לִרְאוֹת אֶת הָאָבוֹת אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב מָתַי שֶׁרוֹצִין, וְהָיָה חִדּוּשׁ אֶצְלוֹ מִפְּנֵי מַה נוֹדַע לִי זֶה עַל פָּסוּק זֶה דַּוְקָא, אַךְ הוּא חוֹשֵׁב שֶׁזֶּה מֻחְמַת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲבוֹר עַל הַיָּם, עַל כֵּן רִימְּזוּ לוֹ הָעִנְיָן בְּפָסוּק זֶה כִּי תַעֲבוֹר בַּמַּיִם וְכוּ', עַיֵּן שָׁם עוֹד, וּמֵהַנִּרְאֶה שֶׁלֹּא כְּיוֹן אָז עֲדַיִן עַל מַאֲמַר זֶה הַנַּ"ל. (שָׁם סימן עג).

א-ריח

"זוֹמֵם רָשָׁע לַצַּדִּיק וּמְבַקֵּשׁ" (ליקו"מ ח"א, סימן צו) וְכוּ' - מַאֲמַר זֶה נֶאֱמַר זְמַן רַב קוֹדֶם נְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וּמַה שֶּׁכָּתוּב שָׁם: "דַּע כִּי יֵשׁ קַבָּלָה בְּיָדִי" וְכוּ' - דָּבָר זֶה הוֹדִיעַ לוֹ הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ וְכוּ' כמוהר"ר לֵיבּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטְּרָאסְטְיָנְעץ אַחַר פְּטִירָתוֹ, בְּעֵת שֶׁבָּא אֶל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיְּקָרֵב אֶת בָּנָיו וְכוּ', וְיֵשׁ בָּזֶה סִפּוּר נִפְלָא, וִיבוּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (ראה להלן סעיף רעט; ובח"ב סעיף שב). (שָׁם סִימָן צו).

א-רעט

אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי שֶׁהַצַּדִּיק רַבִּי לֵיבּ מִסְּטָרָסְטִינְץ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בָּא אַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל, וּבִקֵּשׁ אוֹתוֹ שֶׁיְּקָרֵב אֶת בָּנָיו. וְכֵן הָיָה, שֶׁנִּתְקָרְבוּ כִּמְעַט כָּל בָּנָיו לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל.

ב-שב

רַבִּי לֵייבּ מִטְּרָעסְטִינְעץ, חוֹתְנוֹ שֶׁל רַבִּי יוּדֶל, בָּא אֶל רַבֵּנוּ בַּחֲלוֹם, וּבִקְּשׁוֹ שֶׁיְּקָרֵב אֶת בָּנָיו, (כַּמּוּבָא בְּסֵפֶר פַּרְפְּרָאוֹת לַחָכְמָה סִימָן צו; הובא לעיל בח"א אות ריח), וְאָמַר לוֹ אָז בַּחֲלוֹם: "רַבִּי נָחוּם מִטְּשֶׁרְנוֹבֶל לָקַח עִמּוֹ לְעוֹלָם הָאֱמֶת אֶת הַקֶּרֶן מִשְׁכַּר מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים, אוּלָם אֶת הַפֵּירוֹת הִשְׁאִיר כָּאן בָּעוֹלָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ יֵשׁ לְבָנָיו גְּדֻלָּה, וְהֵם רַבָּנִים גְּדוֹלִים, אוּלָם אֲנִי לָקַחְתִּי עִמִּי לָעוֹלָם-הַבָּא גַּם אֶת הַפֵּירוֹת, וּמִשּׁוּם-כָּךְ אֵין לָהֶם לִבְנֵי שׁוּם גְּדֻלָּה, עַל-כֵּן אֲבַקְשָׁכֶם שֶׁתְּקָרְבוּ אוֹתָם אֲלֵיכֶם", וְכֵן הָיָה, שֶׁנִּתְקָרְבוּ בָּנָיו לְרַבֵּנוּ.]

א-ריט

שְׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת יָשְׁבוּ מְסִבָּה אַחַת שֶׁל גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים וְהָיָה בֵּינֵיהֶם הָרַב הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק וְכוּ' מִשְׁפִּיטִיוְוקֶע זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְהִקְשָׁה עַל מַה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה (ב"מ א, ח) "יְהֵא מוּנָח עַד שֶׁיָּבֹא אֵלִיָּהוּ", וְהַפְּרוּשׁ הוּא עַד שֶׁיָּבֹא אֵלִיָּהוּ וְיֹאמַר לְמִי הַמָּנָה וּלְמִי הַמָּאתַיִם, וַהֲלֹא אֵלִיָּהוּ אֵינֶנּוּ אֶלָּא עֵד אֶחָד, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה: "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים יָקוּם דָּבָר" (דברים יט, טו), [וּכְבָר הוּבְאָה קוּשְׁיָא זֹאת בְּסֵפֶר הַקָּנֶה דַּף ע"ט עַמּוּד ב וּבְדַף פ' עַמּוּד ב', עַיֵּן שָׁם מַה שֶּׁתִּירֵץ בָּזֶה עַל פִּי סוֹד, וְאוּלַי גַּם הָרַב הַגָּאוֹן הַנַּ"ל הִקְשָׁה זֹאת בְּשֵׁם סֵפֶר הַקָּנֶה], וְשָׁתְקוּ כֻּלָּם, וְלֹא עָנוּ דָּבָר, וְגַם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יָשַׁב אָז בֵּינֵיהֶם, וַיְהִי כְּמַחֲרִישׁ, אַךְ הַכָּרַת פָּנָיו עָנְתָה בּוֹ שֶׁאֵין הַקּוּשְׁיָא מְקֻבֶּלֶת אֶצְלוֹ, וְהִפְצִירוּ בּוֹ עַד בּוֹשׁ. וְהֵשִׁיב לָהֶם כְּלְאַחַר יָד, הֲלֹא אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה (עדיות פרק ח): "אֵין אֵלִיָּהוּ בָּא אֶלָּא לְקָרֵב הַמְרוּחָקִין" וְכוּ', הַיְינוּ לְרַחֵק הַשָּׁקָר וּלְקָרֵב הָאֱמֶת, כִּי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה (שבת קד.): "שֶׁקֶר מְקָרְבִין מִילֵּיהּ, אֱמֶת מְרַחֲקִין מִילֵּיהּ" וְכוּ', כַּמְבוֹאָר בִּפְנִים. נִמְצָא, שֶׁכְּשֶׁיָּבוֹא אֵלִיָּהוּ וִיקָרֵב הָעוֹלָם אֶל מִדַּת הָאֱמֶת, אָז מְמַלְּא לֹא יִצְטָרְכוּ לְעֵדוּתוֹ כְּלָל, רַק הַשַּׁקְרָן בְּעַצְמוֹ יוֹדֶה עַל הָאֱמֶת - שֶׁשָּׁלוּ הַמָּנָה וְשֶׁל חֲבֵרוֹ הַמָּאתַיִם, וְעָנוּ כֻּלָּם וְאָמְרוּ: "יְיַשֵּׁר"! [וְעַיֵּן זֹהַר וַיַּקְהֵל קצ"ו ע"א, לְעִנְיַן יוֹנָה בֶּן אֲמִתַּי, שֶׁפֵּירֵשׁ שָׁם שֶׁאֲמִתַּי הַיְינוּ אֵלִיָּהוּ, עַל שֵׁם "וּדְבַר ה' בְּפִיךָ אֱמֶת" (מל"א יז, כד)] וַעֲדַיִן הַדְּבָרִים צְרִיכִין בֵּירוּר, כִּי לֹא שָׁמַעְתִּים מִפִּי אַנַ"שׁ; רַק הָעוֹלָם מְסַפְּרִין כֵּן בְּשֵׁם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (שָׁם סִימָן קיז).

א-רכ

"עַל-יְדֵי שֶׁנּוֹתְנִין מַעֲשֵׂר וְכוּ' שִׂוִּיתִי ה' לְנֶגְדִּי תָּמִיד בְּחִינַת מִתְנַגֵּד" (ליקו"מ ח"א, סי' רכ"א). שְׁמַעְתִּי מֵהָרַב רַבִּי נָתָן זַצַ"ל שֶׁפֵּירוּשׁוֹ הוּא שֶׁלִּפְעָמִים הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה אֶת עַצְמוֹ כַּבָּיכוֹל כְּאִלּוּ הוּא בְּעַצְמוֹ מִתְנַגֵּד עַל הָאָדָם וְחוֹלֵק עָלָיו וּמַרְחִיקוֹ אַךְ בֶּאֱמֶת הַהִתְרַחֲקוּת הַזֶּה הוּא תַּכְלִית הַהִתְקָרְבוּת וְכַמְבוֹאָר לְעֵיל בְּסִימָן קט"ו שֶׁזֶּה בְּחִינַת וּמֹשֶׁה נִגַּשׁ אֶל הָעֲרָפֶל אֲשֶׁר שָׁם הָאֱלֹקִים וְכַמְבוֹאָר בְּמַאֲמַר "רוּמָה עַל הַשָּׁמַיִם" כוּ' - סִימָן ע"ד וּלְקַמָּן סִימָן רס"א וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה הָיָה ה' כְּאוֹיֵב וְלֹא אוֹיֵב מַמָּשׁ חַס וְשָׁלוֹם. (שָׁם סִימָן רכא).

א-רכא

"שֵׁם אַתָּה מְסֻגָּל עַל הַיָּם" וְכוּ' (ליקו"מ ח"א, סי' רנ"ו). בְּעֵת שֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בִּתְחִלַּת נְסִיעָתוֹ מִבֵּיתוֹ, שַׁבָּת בַּקְהִלָּה סָאקִילֶע (הַנִּקְרָא עַכְשָׁיו וָואזְנִישֶׁעְנְסְק), וְיֵשׁ בָּזֶה סִפּוּר שָׁלֵם בֵּין אַנַ"שׁ אֵיךְ רַבֵּנוּ זַצַ"ל רָאָה אָז בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ שֶׁיִּהְיֶה הַמָּקוֹם הַזֶּה יִשּׁוּב גָּדוֹל לְאַחַר זְמַן

וְכֵן נִתְקַיֵּם בְּיָמֵינוּ אֵלֶּה שָׁנִים רַבּוֹת אַחַר פְּטִירָתוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וְשָׁם רָאָה אֶת הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ הַמְפוּרְסָם וְכוּ' מוּהַר"ר מְנַחֵם מֶענְדֶל זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִוִּויטֶעבְּסְק אַחַר פְּטִירָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁנִּפְטַר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְשָׁם גִּלָּה לוֹ שֶׁשָּׁם אַתָּ"ה מְסֻגָּל עַל הַיָּם וְכוּ' כַּמְבוֹאָר בְּפָנִים. (שָׁם סִימָן רנו).

א-רכב

לְעִנְיַן מְעַט מִן הַמְפוּרְסָמִים שֶׁחָלְקוּ עָלָיו כַּיָּדוּעַ, וְאָמַר עַל קְצָת מֵהֶם שֶׁהֵם חוֹלְקִים עָלָיו בִּבְחִינַת מַחְלוֹקֶת שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה עִנְיָנִים גְּדוֹלִים כַּמְבוֹאָר בִּדְבָרָיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְעַל אֶחָד אָמַר שֶׁחוֹלֵק כִּפְשׁוּטוֹ מֵחֲמַת קִנְאָה וְשִׂנְאָה וְכוּ'. (שָׁם סִימָן רפג).

א-רכג

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁשָּׁמַע מִגְּדוֹלֵי הַמְקוּרָבִים שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁהֵבִינוּ מֵרְמִיזוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁבְּזֶה הַמַּאֲמָר הַקָּדוֹשׁ סָמַךְ יָדָיו עַל הָרֹב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁהוּא יִהְיֶה הַמּוֹצִיא וְהַמֵּבִיא בְּכָל עִנְיָנָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְאַחַר פְּטִירָתוֹ כְּמוֹ שֶׁרָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ שֶׁכֵּן הָיָה שֶׁכָּל עִקַּר קִיּוּם הַשְׁאָרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְנֶצַח הָיָה רֻבּוֹ כְּכֻלּוֹ כְּמַעַט רַק עַל יְדֵי הָרֹב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כַּיָּדוּעַ. (שָׁם חֵלֶק ב' ז, ח).

א-רכד

שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הָרֹב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שִׂיחָה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה בְּעִנְיַן זֶה בַּאֲשֶׁר שֶׁרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה מִשְׁתּוֹקֵק שֶׁיַּשְׁאִיר אַחֲרָיו בֶּן זָכָר מְמַלֵּא מְקוֹמוֹ. וְהֶאֱרִיךְ הָרֹב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָז בְּבִיאוּר דָּבָר זֶה קְצָת עַל פִּי מַאֲמָרֵינוּ זֶה הַנִּזְכָּר לְעֵיל כִּי בְּאֵם הָיָה נִשְׁאָר מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בֵּן שֶׁהוּא תַּלְמִיד אֲמִתִּי שֶׁיְּקַבֵּל הָאֲרַת דַּעְתּוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל אָבִיו הַקָּדוֹשׁ בְּוַדַּאי כְּבָר הָיָה הָעוֹלָם בָּא לְתַכְלִית הַשְּׁלֵימוּת וְהַתִּקּוּן. (שָׁם).

א-רכה

יָדוּעַ מַעֲלַת הֶעָנָוָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהָיָה לְהָרֹב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כַּיָּדוּעַ לְכָל יוֹדְעָיו וּמַכִּירָיו וְכַאֲשֶׁר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ הִפְלִיג בְּשִׁבְחוֹ בְּעִנְיַן הַמִּדָּה זוּ שֶׁל עֲנָוָה, וַעֲנָוָה גְּדוֹלָה מִכֻּלָּם. (שָׁם).

א-רכו

בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים בְּיָמֵינוּ אֵלֶּה פָּשְׁתָה הַנֶּגַע הַמִּסְפַּחַת הַזֹּאת גַּם בִּמְדִינָתֵינוּ, וּבִימֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הִתְחִילָה לִצְמוֹחַ הַנֶּגַע הַזֹּאת בִּמְדִינוֹת אֲחֵרוֹת וּכְבָר הָיוּ אָז בְּאוּמִין קְצָת אֲנָשִׁים קַלֵּי עוֹלָם שֶׁנִּלְכְּדוּ גַּם כֵּן בַּמְצוּדָּה הַזֹּאת. וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה לוֹ קְצָת עֵסֶק עִמָּהֶם, הַגַּם שֶׁלֹּא הָיָה בְּדַרְכּוֹ וּכְוֹחַ וְתוֹכָחָה, אַךְ אַף עַל פִּי כֵן קְצָת מֵהֶם נִמְשְׁכוּ מְאֹד

אַחַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְנִתְבַּטְּלוּ וְנִכְנְעוּ לְפָנָיו מְאֹד עַד שֶׁאָמְרוּ בְּפֶה מָלֵא שֶׁאִם לֹא הָיָה נִסְתַּלֵּק רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּקִירוּב הַזְּמַן כָּל כַּךְ מִישִׁיבָתוֹ בְּאוּמִין אֲזַי הָיוּ גַּם הֵם חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה וְכוּ'. (שָׁם ח, ד).

א-רכז

בַּחֲזִירָתוֹ מֵהַנְּסִיעָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אָמַר שֶׁבְּדֶרֶךְ הַזֶּה קַיֵּם כָּל הַתּוֹרָה בְּכָל הָאוֹפַנִּים כִּי הִשִּׂיג קִיּוּם כָּל הַתּוֹרָה בְּרוּחָנִיּוּת שֶׁאֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה בֵּין הָעִכּוּ"ם חַס וְשָׁלוֹם וְלֹא יִהְיֶה לוֹ טַלִּית וּתְפִלִּין וְכוּ' וְלֹא שׁוּם מִצְוָה וְכוּ', אַף עַל פִּי כֵן יְקַיֵּם כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ וְכוּ' עַיֵּן שָׁם הַיְינוּ עַל יְדֵי בְּחִינַת הַתּוֹרָה הַנַּעֲלֶמֶת הַנַּ"ל. וְעַיֵּן בְּשִׁבְחֵי הָרַ"ן הַנִּדְפָּסִים בִּנְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל סִימָן כד מְבוֹאָר שָׁם גַּם כֵּן שֶׁזָּכָה לְהַשִּׂיג בְּחִינַת קִיּוּם הַתּוֹרָה שֶׁל הָאָבוֹת וְכוּ' הַיְינוּ כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. אַךְ שָׁם הָיָה בְּעֵת חֲזִירָתוֹ מִשָּׁם. (שָׁם עח).

א-רכח

"תִּקּוּן לְמִקְרֶה לַיְלָה חַס-וְשָׁלוֹם" וְכוּ', עִנְיַן הַמַּאֲמָר הַזֶּה אֵיךְ שֶׁנֶּאֱמַר וּמָתַי נֶאֱמַר וְכוּ' מְבוֹאָר כְּבָר בְּהַשִּׂיחוֹת שֶׁבְּסוֹף סִיפּוּמ"ע סִימָן קמא אַךְ מַה שֶּׁכָּתַב שָׁם בְּהַגָּה כִּי הַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת הָיְתָה בְּשַׁבָּת פָּרָשַׁת שְׁקָלִים שְׁנַת תקע לְפַ"ק וְכוּ' נִרְאֶה לְפִי עֲנִיּוּת דַּעְתִּי שֶׁהוּא טָעוּת סוֹפֵר שֶׁהֲרֵי כָּתַב שָׁם לְעֵיל אַחַר כַּךְ אַחַר שֶׁעָבְרוּ קָרוֹב לְאַרְבָּעָה שָׁנִים וְכוּ' עַיֵּן שָׁם. וְזֶה הָיָה בְּשָׁנַת תקס"ט כִּי הַמַּאֲמָר שֶׁבְּסִימָן ר"ה נֶאֱמַר בְּשָׁנַת תקסה כַּמְּבוֹאָר לְעֵיל. אִם לֹא שֶׁנֹּאמַר שֶׁאז בְּשָׁנַת תקסט צִוָּה לִכְתּוֹב הָרְמָזִים לַעֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה שֶׁהֵם תִּקּוּן הַנַּ"ל, וּמַה שֶּׁגִּלָּה בִּפְרָטִיּוּת הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל זֶה הָיָה אַחַר כַּךְ בִּשְׁנַת תקע. וְצָרִיךְ חֲקִירָה וּדְרִישָׁה אֵצֶל אַנ"שׁ בָּזֶה הַגַּם שֶׁאֵין נִפְקָא מִינָה בָּזֶה כָּל כַּךְ. (שָׁם סִימָן צב).
רמזי המעשיות

א-רכט

כָּל מְעַיֵּן בְּמַעֲשֶׂה ז' מִמֶּלֶךְ שֶׁכָּבַשׁ כַּמָּה מִלְחָמוֹת וְכוּ', יִשְׁפֹּט בְּצֶדֶק, כִּי הוּא עִנְיַן נִפְלָא וְנוֹרָא. אַף כִּי חָסֵר בּוֹ הַרְבֵּה מַה שֶּׁלֹּא סִפֵּר כַּמְבֹאָר שָׁם וּבוֹ מְרֻמָּז סוֹד הַנְּסִיעָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁלּוֹ לְנָאוְוִרִיטְשׁ, שֶׁגַּם זֶה הָיָה עִנְיָן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד כַּמְּבֹאָר קְצַת מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר. גַּם נוֹגֵעַ עִנְיַן הַסִּפּוּר הַזֶּה לְעִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת הַגְּדוֹלָה, שֶׁהָיָה עָלָיו בְּחִנָּם, כַּיָּדוּעַ, וּמַה נִּפְלָא עִנְיָן זֶה מֵהָהֶר הַמְּבֹאָר בְּמַעֲשֶׂה זֶה, שֶׁאֵין יְכוֹלִים לַעֲלוֹת עָלָיו, כִּי-אִם מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ כָּל הַשִּׁנַּיִם, וְנָתַן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁגָּדַל שָׁם עֵשֶׂב, שֶׁמִּי שֶׁבָּא לְשָׁם, הָיוּ נוֹפְלִין לוֹ כָּל הַשִּׁנַּיִם... הַגַּם שֶׁהַדָּבָר נִפְלָא וְסָתוּם, וְאֵין אִתָּנוּ יוֹדֵעַ עַד מָה לְהָבִין כַּוָּנָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה בָּזֶה, אַךְ בָּזֶה רְאֵינוּ נִפְלָאוֹת כִּי שָׁמַעְנוּ מִזְּקֵנֵינוּ, שֶׁסִּפְּרוּ לָנוּ, שֶׁכַּמָּה וְכַמָּה שָׁנִים קֹדֶם שֶׁסִּפֵּר הַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת, וְהָיָה אָז עֲדַיִן בְּתְחִלַּת זְמַן צְמִיחַת הַמַּחֲלֹקֶת עָלָיו. פַּעַם אַחַת דִּבֵּר הוּא זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה

מֵעִנְיַן זֶה, וְאָמַר, שֶׁאֵינוֹ מִתְיָרֵא מִמֶּנּוּ "כִּי כְּבָר הֶרְאָה לִי בְּעַצְמוֹ, שֶׁאֵין לוֹ שִׁנַּיִם בְּפִיו". הַיְנוּ: שֶׁנִּתְוַעֲדוּ אָז פַּעַם אַחַת בְּיַחַד וְהִתְנַצֵּל אָז לְפָנָיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאֵין כַּוָּנָתוֹ לְהַרְבּוֹת בְּמַחֲלֹקֶת עָלָיו, כִּי הֲיִתָּכֵן כָּזֹאת לְאִישׁ זָקֵן כָּזֶה, שֶׁכְּבָר אֵין לוֹ שִׁנַּיִם בְּפִיו, וְלָקַח בְּחָזְקָה אֶצְבָּעוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְתוֹךְ פִּיו וְהֶרְאָה לוֹ, שֶׁכְּבָר אֵין לוֹ שִׁנַּיִם בְּפִיו, וְיֵשׁ בָּזֶה סִפּוּר שָׁלֵם וְאוּלַי יִתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר. וְעַתָּה רְאֵה וְהָבֵן עֹמֶק מַחְשְׁבוֹתָיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף, כִּי אִז לֹא עָלְתָה עַל הַדַּעַת כְּלָל שֶׁיֵּשׁ לוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּדִבּוּר זֶה כַּוָּנָה עֲמֻקָּה וְרָזִין נִפְלָאִים, כִּי נִדְמֶה לָהֶם שֶׁמְּדַבֵּר זֹאת בְּדֶרֶךְ צַחוּת כִּלְשׁוֹן בְּנֵי-אָדָם, עַד שֶׁאַחַר שָׁנִים רַבּוֹת, כְּשֶׁסִּפֵּר עִנְיָן זֶה שֶׁל הָהֵר מוּבָן מְמֵילָא לְמַפְרֵעַ, כִּי הָיָה לוֹ גַּם אָז בְּדִבּוּר זֶה סוֹד עָמֹק, הֲגַם כִּי גַּם עַתָּה נֶעְלָם סוֹד זֶה הָעִנְיָן לְגַמְרֵי, וְאֵין לוֹ שׁוּם פּוֹתֵר כְּלָל... וְהַכְּלָל, כִּי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁלּוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יֵשׁ בּוֹ רָזִין עֶלְיוֹנִים וּבִפְרָט כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁבִּסְפוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת אֵלּוּ, וְכַנִּשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעִנְיָן זֶה וְכַמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר. (רִמְזֵי הַמַּעֲשִׂיּוֹת מֵהָרַב מִטְשֶׁעִרִין זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה).

א-רל

נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְבַד מַה שֶּׁהֵבִינוּ בִּרְמִיזָה קְצַת בְּשִׁעָה שֶׁנִּשְׁמַע הַסִּפּוּר הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַז' בֶּעטְלֶעְרְס מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ. כִּי סִפֵּר אוֹתוֹ בִּתְשׁוּקָה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה וְיִרְאָה עֲצוּמָה, וּבִדְבֵיקוּת נִפְלָא עָצוּם וְנוֹרָא מִזֶּה הֵבִינוּ גַּם כֵּן כִּי יֵשׁ בְּסִפּוּר זֶה נוֹרָאוֹת עֲצוּמוֹת עַד לְהַפְלִיא, אַשְׁרֵי הָאָזְנַיִם שֶׁזָּכוּ לִשְׁמוֹעַ סִפּוּרִים נוֹרָאִים כָּאֵלֶּה מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ וְזָכוּ לַחֲזוֹת וּלְהִתְעַנֵּג בְּנוֹעַם זִיו פָּנָיו הַקְּדוֹשִׁים אָז בִּבְחִינַת וְהָיוּ עֵינֶיךָ רוֹאוֹת אֶת מוֹרֶךָ אַשְׁרֵי חֶלְקָם. (רִמְזֵי הַמַּעֲשִׂיּוֹת).

א-רלא

שְׁמַעְתִּי שֶׁרַמַז רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּמַה שֶׁקָּרָא אוֹתָם בְּשֵׁם "בֶּעטְלֶעְרְס" (= קבצנים), אֲשֶׁר לֹא זָכוּ הַצַּדִּיקִים הַנּוֹרָאִים הָאֱלֶּה לְהַשָּׂגַת הַנִּפְלָאוֹת הָאֵלֶּה, רַק עַל יְדֵי שֶׁהָיוּ בֶּעטְלֶעְרְס, שֶׁהָיוּ מְבַקְּשִׁים וּמִתְחַנְּנִים תָּמִיד לְהַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ לִזְכּוֹת לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ עַד שֶׁזָּכוּ לְמַדְרֵיגוֹת גְּבוֹהוֹת רָמוֹת כָּאֵלֶּה, וְכַמּוּבָא בִּדְבָרָיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּמָקוֹם אַחֵר (ליקו"מ ח"ב, סי' כ"ה): אֲשֶׁר כָּל הַצַּדִּיקִים לֹא בָּאוּ לְמַדְרֵיגָתָם רַק עַל-יְדֵי תְּפִלָּה, וְהַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ יְזַכֵּנוּ לַעֲסוֹק בִּתְפִלָּה תָּמִיד, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לִהְיוֹת כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ וְכִרְצוֹן יְרֵאָיו הַקְּדוֹשִׁים זִי"עַ, אָמֵן. (רִמְזֵי הַמַּעֲשִׂיּוֹת בְּסוֹפוֹ).

א-רלב

רָאִינוּ לְהַזְכִּיר מִקְצָת שִׁבְחוֹ שֶׁל הָרַב רַבִּי יִצְחָק בֶּן מוֹהַרַנ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כִּי הָיָה אִישׁ תָּם וְיָשָׁר יְרֵא אֱלֹהִים וְכוּ' מִנְּעוּרָיו. וְעָסַק הַרְבֵּה בַּתּוֹרָה וּבַעֲבוֹדַת ה' כָּל יָמָיו וְגַם קְצָת

בְּדָרֶךְ-אֶרֶץ, וְכָל יָמָיו לֹא נֶהֱנָה מִשֶּׁל אֲחֵרִים, רַק אַדְרַבָּא הָיָה מְהַנֶּה לַאֲחֵרִים יוֹתֵר מִכְּפִי יְכָלְתּוֹ. בַּעַל צְדָקוֹת וּמַכְנִיס אוֹרְחִים, וְהָיָה בַּעַל מִדּוֹת טוֹבוֹת וִישָׁרוֹת וּמְעֹרָב בְּדַעַת עִם הַבְּרִיּוֹת וּמָצָא חֵן וְשֵׂכֶל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם, וְסוֹף יָמָיו זָכָה לִקְבֹּעַ דִּירָתוֹ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, בְּעִיר הַקֹּדֶשׁ, צְפַת, תִּבָּנֶה וְתִכּוֹנֵן בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן, וְגַם שָׁם הָיָה נִכְבָּד וְחָשׁוּב מְאֹד בְּעֵינֵי כֻּלָּם, וְנִפְטַר בְּשֵׁם טוֹב, וּמְקוֹם קְבוּרָתוֹ סָמוּךְ מַמָּשׁ לְקֶבֶר הָרַב הַקָּדוֹשׁ, בַּעַל הַמְחַבֵּר שֻׁלְחָן עָרוּךְ בֵּית-יוֹסֵף וְכוּ', כַּיָּדוּעַ. (הרב מטשערין בהקדמת עלים לתרופה).
כתב יד

א-רלג

שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי דָּוִד צְבִי, שֶׁשָּׁמַע מִזְּקֵנוֹ הָרַב רַבִּי יְשַׁעְיָה שָׁלוֹם זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁפַּעַם אַחַת סִפֵּר רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אֲנִי הָיִיתִי בְּמָקוֹם אֶחָד, וְשָׁם נָתְנוּ לִי "לַיְיעֶנְען" בְּחִינָה, הַיְינוּ: שֶׁאָמַר הַצַּרוּפִי אוֹתִיּוֹת מִכָּל הַתּוֹרָה מִבְּרֵאשִׁית עַד לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל, וּמִזֶּה יְכוֹלִים לְהָבִין מְעַט גְּדֻלַּת רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כִּי הִתְפָּאֵר עַצְמוֹ בְּשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת אוֹת כ"ב בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: הַתּוֹרָה שֶׁלִּי גְּבוֹהָה מְאֹד, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁאֲנִי מִשְׁתַּמֵּשׁ עִם צַרוּפֵי אוֹתִיּוֹת הִיא גְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר וְכוּ', וְאָמַרְתִּי אֶת הַ"לַיְיעֶנְען", וְאַחַר-כָּךְ נָתְנוּ לִי עוֹד הַפַּעַם "לַיְיעֶנְען", שֶׁאָמַר הַצַּרוּפֵי אוֹתִיּוֹת בִּבְחִינַת תַּשְׁרַ"ק מִן לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל עַד בְּרֵאשִׁית, וְאָמַרְתִּי גַּם זֹאת הַ"לַיְיעֶנְען". וְאַחַר חִלְקוּ אֶת הַתּוֹרָה לִשְׁנֵי חֲלָקִים וְהֶעֱמִידוּ אֶת הַחֵלֶק הָאַחֲרוֹן מִן הַתּוֹרָה בָּרֹאשׁוֹנָה וְהַחֵלֶק הָרִאשׁוֹן בָּאַחֲרוֹנָה. וְאָמְרוּ לִי שֶׁאָמַר הַצַּרוּפֵי אוֹתִיּוֹת וְלֹא יָכוֹלְתִּי... וְהָיָה לִי בּוּשָׁה גְּדוֹלָה, כְּמוֹ שֶׁבּוֹחֲנִים יֶלֶד וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ וְעוֹמְדִים סְבִיבוֹ אֲנָשִׁים וְיֵשׁ לוֹ בּוּשָׁיוֹן. וְנִזְכַּרְתִּי, הֲרֵי כָּל חִסָּרוֹן הֲרֵי הוּא חִסָּרוֹן הֵן בְּגַשְׁמִיּוּת וְהֵן בְּרוּחָנִיּוּת. וְזֶהוּ "וַתְּחַסְּרֵהוּ מְעַט מֵאֱלֹקִים", וְלֹא יָכֹלְתִּי לַעֲבֹד אֶת ה' בְּשִׂמְחָה, וְהִתְיַשַּׁבְתִּי בְּדַעְתִּי מִי אָנֹכִי שֶׁהַמֶּלֶךְ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ יְסַפֵּר לִי הַחִסָּרוֹן שֶׁלּוֹ כִּבְיָכוֹל. "אֲוֹי וויא מֶען גִּיט אַ גוּט יוּנְגעל אַ לַיְיעֶנְען אוּן עֶר קֶען נִיט, אוּן סָע שְׁטַיְיעֶן דֶּער בַּייא מֶענְטְשֶׁן הָאט עֶר בּוּשָׁה. הָאבּ אִיךְ מִיךְ דֶּערמַאנְט וויא בַּאלְד חִסָּרוֹן אִיז זִיךְ אַ חִסָּרוֹן הֵן בְּגַשְׁמִיּוּת וְהֵן בְּרוּחָנִיּוּת. וְזֶהוּ "וַתְּחַסְּרֵהוּ מְעַט מֵאֱלֹהִים", הָאבּ אִיךְ נִיט גִּיקְאנְט דֶּענְען לַה' יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה. הָאבּ אִיךְ זִיךְ מְיַשֵּׁב גִּיווֶוען, וֶוער בִּין אִיךְ שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּעַצְמוֹ יְסַפֵּר לוֹ הַחִסָּרוֹן שֶׁלּוֹ כִּבְיָכוֹל, הֵיֵשׁ כָּבוֹד גָּדוֹל מִזֶּה? וּמִזֶּה בְּעַצְמוֹ בָּאתִי לִשְׂמְחָה גְּדוֹלָה. וְזֶהוּ "וְכָבוֹד וְהָדָר תַּעְטְרֵהוּ" וּבְמֹחִין חֲדָשִׁים וְאָז אָמַרְתִּי הַ"לַיְיעֶנְען" הַזֹּאת וְעַיֵּן לְקוּטֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק א' סִימָן פ"ט. (מִכְּתַב יַד הָרַב מִטְשֶׁעְרִין).

א-רלד

שָׁמַעְתִּי, שֶׁאֶחָד מֵאַנַ"שׁ נָסַע לְאֵיזֶה מָחוֹז וּבָא לְאֵיזֶה עִיר בְּמֶרְחַקִּים, וְלֹא הָיָה לוֹ שׁוּם הֶכֵּרוּת עִם שׁוּם אִישׁ, וַיֵּלֶךְ לְבֵית הָרַב לְהִתְאַכְסֵן אֶצְלוֹ, כִּי הִפְלִיגוּ לוֹ בְּשִׁבַח הָרַב הַנַּ"ל,

כִּי הוּא אִישׁ יָשָׁר וְלַמְדָן גָּדוֹל וּמְקֻבָּל, עַל-כֵּן בָּא אֵלָיו, וּכְשֶׁבָּא לְבֵיתוֹ רָאָה הַסֵּפֶר "לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן" מֻנָּח עַל שֻׁלְחָנוֹ, וְתֵכֶף שָׁאַל לְהָרַב: "מֵאַיִן לָכֶם זֶה הַסֵּפֶר"? הֵשִׁיב הָרַב: "וְכִי גַּם אַתֶּם יְדֵעְתֶּם אוֹתוֹ? וּמִי מְחַבְּרוֹ"? עָנָה לְהָרַב: "הֲלֹא אֲנִי מַכִּיר גַּם אֶת הַמְחַבֵּר בְּעַצְמוֹ וְגַם אֲנִי מְקֹרָב אֵלָיו... בְּרֶסְלֶבֶר חָסִיד". הֵשִׁיב הָרַב: "אִמְרוּ בֶּאֱמֶת יֵשׁ לָכֶם אֵיזֶה תְּפִיסָה בַּסֵּפֶר הַזֶּה"? אָמַר הָאִישׁ: "לְפִי מַדְרֵגָתִי אֲנִי תּוֹפֵס". הֵשִׁיב הָרַב: "אֲדַמֶּה, כִּי אֵין שׁוּם אָדָם תּוֹפֵס גְּדֻלַּת הַסֵּפֶר הַזֶּה..." וְאָמַר עוֹד: "הֲלֹא תִּרְאוּ בְּעֵינֵיכֶם, שֶׁבִּתְחִלַּת הַסֵּפֶר תֵּכֶף אַחַר הַשִּׁיר נִכְתַּב הַמַּאֲמָר מֵרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר-יוֹחַאי, וּמַה שַּׁיָּכוּת לְכָתְבוֹ בִּתְחִלַּת הַסֵּפֶר הַיָּקָר הַזֶּה"? אָמַר הָאִישׁ הַנַּ"ל: "אַדְרַבָּא, אִמְרוּ אַתֶּם" אָמַר לוֹ: "נִרְאֶה, שֶׁרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה רָמַז, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נִשְׁמַת רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר-יוֹחַאי, כִּי רַבִּי "שִׁמְעוֹן בֶּן-יוֹחַאי" גִּימַטְרִיָּא רַבִּי "נַחְמָן בֶּן שִׁמְחָה..." יְהִי רָצוֹן, שֶׁנִּזְכֶּה לְהָבִין הַשִּׂיחוֹת חֶלְיֵן שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּגַן-עֵדֶן, אָמֵן סֶלָה. (שָׁם).

א-רלה

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, שֶׁשָּׁמַע מֵאַנַ"שׁ הַמְקֹרָבִים אֵלָיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁפַּעַם אַחַת בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לַאֲנָשָׁיו: "מַה אַתֶּם נוֹסְעִים אֵלַי? מַה אַתֶּם רוֹצִים מִמֶּנִּי? הֲלֹא אִם לֹא הֱיִיתֶם אֶצְלִי הָיִיתִי יָשֵׁן, וּכְשֶׁהָיוּ תּוֹקְעִין בַּשּׁוֹפָר הָיִיתִי נֵעוֹר..." וּבְלָשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "וָואלְט אִיךְ מִיר גֶּעשָׁאפִּין מָען וָואלְט אַ בְּלָאז גֶּעטָאהן מִיט דֶּעם שׁוֹפָר וָואלְט אִיךְ מִיךְ אוֹף גֶּעחַאפְּט..." וְהַמַּשְׂכִּיל יָבִין עַד הֵיכָן הַדְּבָרִים מַגִּיעִים. (שָׁם).

א-רלו

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, שֶׁרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה צִוָּה לִקְצָת מֵאַנַ"שׁ שֶׁנִּתְקָרְבוּ אֵלָיו בְּמַעְדְּוָודִיוְקֶע, וְלִפְנֵי שֶׁנִּתְקָרְבוּ צִוָּה עֲלֵיהֶם בִּתְחִלַּת הִתְקָרְבוּת לִלְמֹד סֵפֶר "מִסִּלַּת יְשָׁרִים". (שָׁם).

א-רלז

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, שֶׁפַּעַם אַחַת נִתְקָרְבוּ אֲנָשִׁים חֲדָשִׁים אֵלָיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהָיָה אוֹמֵר לִפְנֵיהֶם תּוֹרָה גְּבוֹהָה כְּדַרְכּוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אַחַר-כָּךְ סִפְּרוּ לְפָנָיו עַל אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁאוֹמְרִים שֶׁאֵינָם מְבִינִים תּוֹרָתוֹ, כִּי מַאי נַפְקָא מִינָה לָהֶם בְּתוֹרָתוֹ הַגְּבוֹהָה. כִּי הֵם צְרִיכִים תּוֹרָה פְּשׁוּטָה וְדִבְרֵי מוּסָר פְּשׁוּטִים כְּפִי מַדְרֵגָתָם הַפְּשׁוּטָה וְהַנְּמוּכָה, וְחָרָה לוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עֲלֵיהֶם, וְאָמַר אָז: "מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִמְצֹא עַצְמוֹ בְּדִבְרֵי תּוֹרָתִי, הוּא אֶפִּיקוֹרוֹס" כִּי בֶּאֱמֶת תּוֹרָתוֹ הִיא כְּלָלִיּוּת גָּדוֹל מֵרֹאשׁ כָּל דַּרְגִּין עַד סוֹף כָּל דַּרְגִּין. (שָׁם).

א-רלח

שָׁמַעְתִּי, מֵרַבִּי יְשַׁעְיָה שָׁלוֹם שֶׁשָּׁמַע מֵאָבִיו, שֶׁפַּעַם אַחַת סִפֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עִמָּהֶם מֵעִנְיַן עוֹלָם הַתֹּהוּ, וְאָז אָמַר עֵצָה לָזֶה, שֶׁיִּשְׁבַּע בִּנְקִיטַת חֵפֶץ כָּשֵׁר, שֶׁכָּל יְמֵי חַיָּיו לֹא יַעֲבֹר

עָלָיו אֶחָד מִשְּׁלֹשָׁה זְמַנִּים הַקְּבוּעִים לִהְיוֹת אָצְלוֹ. הַיְנוּ: עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְעַל שָׁבוּעוֹת וְעַל שַׁבַּת-חֲנֻכָּה, כִּי אָז הָיָה זְמַן קְהִלָּה לַכֹּל. וְהַשֵּׁנִי זְמַנִּים אֲחֵרִים הָיָה הַחִיּוּב רַק עַל אוֹתָם שֶׁאֵינָם רְחוֹקִים מִמְּקוֹמוֹ כָּל-כָּךְ. וְהָרְחוֹקִים הָיָה לָהֶם זְמַנִּים אֲחֵרִים, הַיְנוּ: שַׁבַּת-שִׁירָה וְשַׁבַּת-נַחֲמוּ, כִּי אָז הָיָה זְכִרוֹנוֹ-לִבְרָכָה נוֹסֵעַ אֲלֵיהֶם, וְגַם לְהַשְׁבִּיעַ, שֶׁתֵּכֶף אַחַר הַמִּיתָה וְהַהִסְתַּלְקוּת הוּא מֻכְרָח לָבֹא אֵלָיו זְכִרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְאָז יִהְיֶה הַכֹּל עַל נְכוֹן. (שָׁם).

א-רלט

וְסִפֵּר לְעִנְיָן זֶה מַעֲשֶׂה כְּמַדֻּמֶּה שֶׁאָמַר שֶׁכָּתוּב בְּאֵיזֶה פִּנְקָס, שֶׁבְּעִיר אַחַת הָיָה שָׁם אֵיזֶה רַב שֶׁהָיְתָה לוֹ אַהֲבָה גְּדוֹלָה עִם בַּעַל בַּיִת אֶחָד מֵהָעִיר פַּעַם אַחַת נִתְקַשְּׁרוּ בְּתִקְיעַת כַּף, שֶׁכָּל מִי שֶׁיִּסְתַּלֵּק קֹדֶם יָבוֹא וְיסַפֵּר לַחֲבֵרוֹ מֵהַנַּעֲשֶׂה עִמּוֹ, וְנִסְתַּלֵּק הָרַב מִקֹּדֶם וְנִשְׁתַּהֲה הַדָּבָר עֶשֶׂר שָׁנִים, וְהִגִּיעַ עֵת הִסְתַּלְקוּת בַּעַל-הַבַּיִת הַנַּ"ל, וְסִפֵּר אֶת הַדָּבָר לִבְנוֹ וּמָסַר לוֹ כֹּחַ תְּקִיעַת-הַכַּף, וְנִשְׁתַּהֲה עוֹד עֶשְׂרָה שָׁנִים וְנִסְתַּלֵּק גַּם הַבֵּן וּמָסַר תְּקִיעַת-הַכַּף לִבְנוֹ וְנִשְׁתַּהֲה עוֹד שְׁמוֹנָה שָׁנִים, וּבָא הָרַב הַנַּ"ל בַּחֲלוֹם לְבֶן בְּנוֹ הַנַּ"ל וְסִפֵּר לוֹ מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו בְּעֵת שֶׁהִנִּיחוּ אוֹתוֹ בַּקֶּבֶר נִדְמֶה הָיָה לוֹ, שֶׁהוּא חָזָק וּבָרִיא עַל כָּל אֵיבָרָיו, וּמַה זֹּאת שֶׁיַּעֲשׂוּ עָוֶל כְּזֶה לִקַּח אָדָם חַי וּבָרִיא וּלְקָבְרוֹ בְּחַיָּיו... רַק מַה לַּעֲשׂוֹת, אַחַר-כָּךְ בָּא עַל דַּעְתּוֹ לְנַסּוֹת אֶת עַצְמוֹ אוּלַי יוּכַל לַעֲלוֹת מִקִּבְרוֹ... וְנִדְמֶה לוֹ, שֶׁהֵרִים אֶת הַגּוֹלֶל עִם עֲפַר הַקֶּבֶר וְיָצָא מִקִּבְרוֹ, רַק אֵיךְ אֶפְשָׁר לְהִכָּנֵס לָעִיר, הֲלֹא הוּא מְלֻבָּשׁ בְּתַכְרִיכִין שֶׁל מֵתִים... וְהָיָה בְּדַעְתּוֹ לְהַמְתִּין עַד חֶשְׁכַת לַיְלָה בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, וְאָז יִכָּנֵס לְבֵיתוֹ, וּמֵרָחוֹק הִסְתַּכֵּל עַל הָעִיר וְהִכִּיר אֶת הַבָּתִּים, וְגַם אֶת בֵּיתוֹ הִכִּיר. אַחַר-כָּךְ בָּא עַל דַּעְתּוֹ כִּי אִי-אֶפְשָׁר לוֹ לְהִכָּנֵס כָּךְ אַף לְבֵיתוֹ, כִּי יִפְחֲדוּ בְּנֵי-בֵיתוֹ. בְּתוֹךְ כָּךְ נִדְמֶה לוֹ, שֶׁהוֹלֵךְ סַרְסוּר טֶעְנְדְלֶער וְנוֹשֵׂא מַלְבּוּשִׁים, וְיֵשׁ לוֹ גַּם מַלְבּוּשִׁים שֶׁשַּׁיָּכִים לוֹ כְּמַלְבּוּשֵׁי הָרַבָּנִים, וְדִבֵּר עִמּוֹ אוּלַי יַעֲשֶׂה עִמּוֹ חִלּוּף עַל הַתַּכְרִיכִים כִּי הֵם טוֹבִים וַחֲדָשִׁים עֲדַיִן, וְזֶה יוֹם אֶחָד שֶׁלְּבָשָׁם, וְהִסְכִּים הַסַּרְסוּר וְנָתַן לוֹ הַמַּלְבּוּשִׁים וְנִכָּנַס לָעִיר. כְּשֶׁנִּכְנַס רָאָה שֶׁאֵין זֶה הָעִיר שֶׁלּוֹ, כִּי יֵשׁ שָׁם בָּתִּים אֲחֵרִים... וְסָבַר בְּדַעְתּוֹ, אוּלַי טָעָה וְנִתְעָה לְאֵיזֶה עִיר אַחֶרֶת קְרוֹבָה. בְּתוֹךְ-כָּךְ נִשְׁתַּהֲה קְצָת לְתוֹךְ הַלַּיְלָה, וּבְכָל בָּתֵּי הָעִיר כִּבּוּ אֶת הַנֵּרוֹת כַּנָּהוּג, רַק בְּבֵית אֶחָד הֵאִיר עֲדַיִן, וְנִכָּנַס לְבֵית זֶה וְהוּא רָעֵב מְאֹד. כְּשֶׁנִּכְנַס רָאָה שֶׁשָּׁם הוּא גָּאר'קֶעךְ "בֵּית-תַּבְשִׁיל", וְשָׁאַל: "יֵשׁ כָּאן מַה לֶּאֱכוֹל"? וְהֵשִׁיבוּ לוֹ: "יֵשׁ אֲבָל יֵשׁ לְךָ מָעוֹת"? הֵשִׁיב: אֵין לִי... אָמְרוּ לוֹ: "בְּכָאן אֵין אוֹכֵל בְּלִי מָעוֹת", כִּי הוּא "גָּאר'קֶעךְ". וְיָצָא בְּפַחֵי-נֶפֶשׁ.

בְּתוֹךְ כָּךְ הֵאִיר הַיּוֹם, כִּי אָז הָיוּ לֵילוֹת הַקַּיִץ, וְרָאָה מֵרָחוֹק שְׁנֵי אֲנָשִׁים וְיֵשׁ לָהֶם אֵיזֶה דִּין וּדְבָרִים בֵּינֵיהֶם, וְנִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם וּפָסַק לָהֶם דִּין תּוֹרָה אָמְתִּי כָּךְ סִפֵּר זְכִרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְנָתַן לוֹ אֶחָד שְׁנֵי זָהֳב, וְנִכָּנַס לַגָּאר'קֶעךְ וְצִוָּה לְתֵת לוֹ אֹכֶל, וּמְזְגוּ לוֹ קְצָת יי"ש וְרָצָה

לִשְׁתּוֹת, בְּתוֹךְ כָּךְ בָּאוּ שְׁנֵי שְׁלִיחִים וְאָמְרוּ בֵּית-הַדִּין שָׁלַח אַחֲרֶיךָ לֵילֵךְ תֵּכֶף, וּמֻכְרָח לֵילֵךְ עִמָּהֶם. כְּשֶׁבָּא אֶל הַבַּיִת דִּין נִתְרַגְּזוּ עָלָיו בֵּית-הַדִּין מְאֹד, וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ מַדּוּעַ בָּאתָ לְכָאן, אִישׁ זָר, לִפְסֹק בְּכָאן דִּין תּוֹרָה אֲמִתִּי? כַּמָּה זְמַן מַמְתִּינִים אֲנַחְנוּ לָזֶה שֶׁיָּבוֹא לְפָנֵינוּ דִּין תּוֹרָה אֲמִתִּי? וְעַכְשָׁו בָּאתָ לְכָאן וּפָסַקְתָּ דִּין תּוֹרָה אֲמִתִּי וְצִוּוּ לְחַפֵּשׂ אוֹתוֹ, אוּלַי לָקַח שֹׁחַד וְחִפְּשׂוּ אֶצְלוֹ וּמָצְאוּ שְׁנֵי זְהוּבִים הַנַּ"ל, וּפָסְקוּ בֵּית-הַדִּין עָלָיו לְהַעֲבִיר וּלְהַפְשִׁיט מֵעָלָיו כָּל הַמַּלְבּוּשִׁים וְלִדְחוֹת אוֹתוֹ לַחוּץ עֵרֹם וְעָשׂוּ כָּךְ. וְהָיָה לוֹ לַרַב הַנַּ"ל צַעַר גָּדוֹל מְזֻּה, וְאָמַר בְּדַעְתּוֹ, שֶׁטּוֹב לְפָנָיו לֵילֵךְ וְלַחֲזֹר אֶל קִבְרוֹ, כִּי מֵחַיִּים כָּאֵלּוּ טוֹב מֵהֶם הַמֵּתִים... אֲבָל אֵיךְ חוֹזְרִים אֶל הַקֶּבֶר, הֲלֹא אֵין לוֹ תַּכְרִיכִים... בְּתוֹךְ כָּךְ הִתְחִיל אֶחָד לִטְעֹן בִּשְׁבִילוֹ: עַד מָתַי יְצַעֲרוּ אוֹתוֹ כָּל-כָּךְ? יִקְחוּ אוֹתוֹ לַמִּשְׁפָּט וְיַקְבֵּל אֶת דִּינוֹ וְיִפָּטֵר וְאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִסְתָּמָא הַזְּכֻיּוֹת שֶׁלּוֹ טָעֲנוּ כָּךְ בִּשְׁבִילוֹ, וְהֵשִׁיבוּ כִּי אִי-אֶפְשָׁר לְקָרֵב אוֹתוֹ עֲדַיִן אֶל הַמִּשְׁפָּט מֵחֲמַת תְּקִיעַת-הַכַּף שֶׁנָּתַן בָּזֶה הָעוֹלָם, וּמֻכְרָח מִקֹּדֶם לֵילֵךְ וּלְהוֹדִיעַ וּלְהַפְטֵר מִתְּקִיעַת-הַכַּף, וְאָז הָלַךְ וְהוֹדִיעַ לְבֶן בְּנוֹ אַחַר כ"ח שָׁנִים כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. אָמַר הַמּוֹצִיא לָאוֹר: שָׁמַעְתִּי בְּאוּמְּין מֵאַנַ"שׁ, שֶׁרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה סִיֵּם כָּךְ: "אֲבָל מִי שֶׁזָּכָה לִהְיוֹת אֶצְלִי הַשְּׁלִשָּׁה פְּעָמִים בַּשָּׁנָה, הַיְינוּ: רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, שַׁבּוּעוֹת, שַׁבַּת-חֲנֻכָּה, יִנָּצֵל מֵעוֹלָם הַתֹּהוּ". ה' יַצִּילֵנוּ אָמֵן.
מ"מ לספר המידות

א-רמ

שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה רֶמֶז נִפְלָא עַל הַמּוּבָא בְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת אוֹת יִרְאָה ב' "מִי שֶׁמְּקָרֵב אֶל הַזֵּקֶן וְסוֹבֵל כַּעֲסוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְיִרְאָה", שֶׁהָרֶמֶז בַּפָּסוּק אִיּוֹב ו' "כִּי חִצֵּי שַׁדַּי' עִמָּדִי, אֲשֶׁר חֲמָתָם שׁוֹתָה רוּחִי בְּעוּתֵי אֱלוֹהַּ יַעַרְכוּנִי", "חֲצִי" מִמִּסְפָּר "שַׁדַּי" גִּימַטְרִיָּא "זָקֵן". (הָרַב מִטְּשֶׁעְרִין בַּמַּרְאֶה מְקוֹמוֹת לְסֵפֶר הַמִּדּוֹת).
צוואה

א-רמא

זָקֵנְתִּי, אֻשַּׁת הָרַב רַבִּי אַהֲרֹן, הָרַב מִבְּרֶסְלֶב, הָיְתָה אִשָּׁה כְּשֵׁרָה וּצְנוּעָה מְאֹד כַּמְּפֹרָסָם, וּשְׁמָהּ שָׂרָה בַּת הָרַב רַבִּי נִיסָן, וְהוּא הָיָה עָשִׁיר גָּדוֹל וְנִכְבָּד מְאֹד וְנִשְׁתַּדֵּךְ עִם גְּדוֹלֵי הַדּוֹר, הַיְינוּ: עִם הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי חַיִּים מִקְּרַאסְנָע זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְעִם הָרַב הַקָּדוֹשׁ מֵחֲמַת-עֶלְנִיק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְעוֹד כַּדּוֹמֶה. שָׁמַעְתִּי מִמֶּנָּה, שֶׁמִּקּוֹר מִשְׁפַּחְתָּהּ הָיָה מֵאוֹסְטְרָא וְאַלִּיק מִגֶּזַע קֹדֶשׁ שֶׁל עֲשִׁירִים וּמְיֻחָסִים גְּדוֹלִים, וְהָרַב הַמַּגִּיד מִמֶּעזְרִיטְשׁ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה גַּם כֵּן מִמִּשְׁפַּחְתָּהּ וְכֵן הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי לִיבָּעֶר מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב וְעוֹד כַּמָּה גְּדוֹלִים. וְהָרַב

הַקָּדוֹשׁ הָרַב גְּדַלְיָה מִלִּינִיץ, הִפְלִיג מְאֹד בִּשְׁבַח מִשְׁפַּחְתָּה, וְאָמַר, שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ וּמַכִּיר בָּהֶם יוֹתֵר מֵעֶשְׂרִים רַבָּנִים גְּדוֹלִים. (צַוָּאַת הָרַב מִטְשֶׁעְרִין).

א-רמב

אִמִּי, מָרַת חַיָּה לֵאָה זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הִיא בַּת הָרַב חַיִּים מִבְּרִסְקֶלֶב, וְהָיָה אִישׁ כָּשֵׁר מְאֹד וּמְקֹרָב לְרַבֵּנוּ, רַבִּי נַחְמָן מִבְּרִסְקֶלֶב זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְיֵשׁ בָּזֶה סְפוּרִים הַרְבֵּה וְאֵין כָּאן מְקוֹמָם. וְהָיָה מִתְעַנֶּה שְׁנֵי פְּעָמִים מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, הַיְינוּ: פָּרָשַׁת "כִּי-תֵצֵא" וּפָרָשַׁת "כִּי-תָבֹא" בִּפְקֻדַּת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שָׁנִים הַרְבֵּה וּבִמְסִירוּת נֶפֶשׁ עֲצוּמָה מְאֹד, וּמֵעֵנְיַן הָאַחֲרוֹן וּפְטִירָתוֹ יֵשׁ סִפּוּר נִפְלָא, וְאֵיךְ שֶׁרָאָה רַבֵּנוּ בַּחֲלוֹם וְכוּ'. (שָׁם).
ליקוטים-שיר ידידות

א-רמג

מוֹהֲרַנ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה לַמְּדָן מֻפְלָג בַּתּוֹרָה, אֵין כָּמוֹהוּ בָּקִי בְּכָל חַדְרֵי הַשַּׁ"ס וּבַפּוֹסְקִים רִאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים אֵין דִּגְמָהוּ וּבִפְרָט בְּקִיאוּתוֹ בַּתּוֹסָפוֹת אֵין עֶרְכֵּהוּ כַּאֲשֶׁר כַּמָּה לוֹמְדִים גְּדוֹלִים, עָלָיו הֵעִידוּ, וּבְכָל זֹאת מִן הַחֲסִידוּת הָאֲמִתִּי וּמִלְּמוּד הַנִּסְתָּר לִבּוֹ לֹא נָטָהוּ. וְעָסַק בַּתּוֹרָה וּבַתְּפִלָּה וַעֲבוֹדָה בִּתְמִימוּת וּבְפָשִׁיטוּת בְּלִי שׁוּם גֵּאוּת וְגַבְהוּת כְּלָל כָּרָאוּי. (שִׁיר יְדִידוֹת חָרוּז ט"ז).

א-רמד

יֵשׁ סִפּוּר מִזְקֵנִי מוֹרֵנוּ רַבִּי יוּדֶל אֲשֶׁר הָיָה מֵהַמְקוּרָבִים הַגְּדוֹלִים שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁפַּעַם אַחַת בָּא מִמֶּעדְוֶוועדִיבְקֶע לִבְרֶסְלֶב שֶׁהָיָה שָׁם מַחְלוֹקֶת; וְשָׁאַל אוֹתוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: מַה נִּשְׁמַע אֶצְלֵיכֶם מֵעִנְיַן הַמַּחְלוֹקֶת? וְהֵשִׁיב: שֶׁנִּשְׁקַט מְעַט. וְעָנָה רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר לוֹ: שֶׁזֶּה מֻחְמָת שֶׁאֵין אַתֶּם עוֹסְקִים בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה כָּרָאוּי! עַד כַּאן. (אמונת אומן, מכתב כב).

א-קעב

רַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר: "כִּי הַמַּחְלוֹקֶת מֵרִים וּמַגְבִּיהַּ אֶת הָאָדָם". וּבְוַדַּאי מֵרִים וּמַגְבִּיהַּ אֶת כָּל אֶחָד לְפִי מַדְרֵגָתוֹ. וְגַם אָמַר: שֶׁהַמַּחְלוֹקֶת הִיא סִימָן שֶׁאַתֶּם רוֹצִים לִהְיוֹת אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל לְאַנְשֵׁי לַאדִיזִין בְּעֵת שֶׁשָּׁאַל אוֹתָם רַבֵּנוּ זַ"ל מַה נִּשְׁמַע בְּמַחֲנֵיכֶם, וְהֵשִׁיבוּ לוֹ לְרַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁבְּרוּךְ-הַשֵּׁם אָצְלֵנוּ "שְׁטִיל" (=שקט), וְאָמַר לָהֶם שֶׁבְּוַדַּאי אַתֶּם גַּם כֵּן שׁוֹתְקִים מֵעֲבוֹדַת ה', וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ וְכוּ' וְכוּ'. (שם עט).
(וע"ע להלן בסעיף רמ"ד).]

א-רמה

כַּךְ קִבַּלְנוּ ממוהרנ"ת זַ"ל בְּעֵת הַמַּחְלוֹקֶת שֶׁהָיָה עָלָיו וְהָיוּ אֲנָשִׁים תַּקִּיפִים אֲשֶׁר רָצוּ לְמָסוֹר אֶת הַמִּתְנַגְּדִים מֵחֲמַת שֶׁהֵם מָסְרוּ אוֹתָנוּ, אֲבָל מוהרנ"ת צָעַק עַל זֶה לְכְתוֹב

הַפְּרָאסְטְנְיֶעס הַמּוּכְרָחִים רַק לְהַצִּיל אֶת נַפְשֵׁנוּ וּבָזֶה נִיצַל מֵהֶם וְאַחַר כַּךְ הָיוּ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת בְּמַפָּלְתָם מְעַט מְעַט כַּמּוּבָא מִזֶּה כְּבָר בְּסִפְרֵי מוהרנ"ת וּבִפְרַט בְּהַמִּכְתָּבִים הַנִּקְרָא עָלִים לִתְרוּפָה. (שם).

א-רמו

שָׁמַעְתִּי מֵאַנַ"שׁ שֶׁפַּעַם אַחַת אָמַר מוהרנ"ת זַ"ל עַל הַתּוֹרָה ט"ו הַמַּתְחִיל וְנִקְרָא אוֹר הַגָּנוּז בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: "מִי שֶׁרוֹצֶה לִטְעוֹם טַעַם אוֹר הַגָּנוּז, מִי שרוצה לטעום מרבנו הקדוש – שיהיה לו התבודדות"! – "וְוער סָע וויל פַּארְזוּכִין דֶּעם רֶעבֶּן, זָאל הָאבֶּן הִתְבּוֹדְדוּת". (שם כו).
אָמַר אַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ שֶׁל הָרַב מִבַּארְדִיטְשׁוֹב זִי"ע שֶׁרָצוּ אֲנַ"שׁ לְהַעֲלִים מִמֶּנּוּ וְאָמַר הוּא זַ"ל, אֵיךְ אַתֶּם רוֹצִים לְהַעֲלִים מִמֶּנִּי שֶׁכְּבָר יוֹדְעִים מִזֶּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. (שם א).
ליקוטים-כוכבי אור

א-רמז

מֵרַבִּי אֶפְרַיִם זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הוּא בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי נַפְתָּלִי תַּלְמִיד רַבֵּנוּ, שָׁמַעְתִּי, שֶׁסִּפֵּר מִמּוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהֶאֱרִיךְ פַּעַם אַחַת לְדַבֵּר בְּעִנְיָן זֶה בְּעֹצֶם גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר נִרְאֶה לְעֵינַיִם גַּם בְּהַבְּרִיּוֹת שֶׁל זֶה הָעוֹלָם לְבַד. (הַקְּדָמַת "כּוֹכְבֵי-אוֹר").

א-רמח

אַדְמוֹ"ר זְצַ"ל אָמַר פַּעַם אַחַת (עַיֵּן "חַיֵּי מוֹהַר"ן" סִימָן רפ"ד) בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: "מִמֶּנִּי אֶפְשָׁר לְדַעַת גְּדֻלּוּת ה' " "פּוּן מִיר קָאן מֶען וויסְן גָּאטְ'ס גְּרוֹיסְקֵייט". (שָׁם).

א-רמט

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, הֲרִינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁיֵּשׁ לַעֲסֹק בְּסִפְרֵי מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יוֹתֵר מִבְּסִפְרֵי אַדְמוֹ"ר זַצַ"ל בְּעַצְמוֹ, כִּי בְּיָמֵינוּ אֵלֶּה, שֶׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁעוֹבֵר בְּגוּף וּבָנֶפֶשׁ, צָרִיךְ לִהְיוֹת עִקַּר הַלִּמּוּד בְּסִפְרֵי מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עַל אֲשֶׁר עַל-יָדוֹ הָיָה בִּיכֹלֶת אַדְמוּ"ר זַצַ"ל לְהוֹרִיד אֶת דְּבָרָיו הַנּוֹרָאִים וּלְעוֹרֵר וּלְחַזֵּק בָּהֶם גַּם אֲנָשִׁים מְגֻשָּׁמִים וּמְנֻחִים בְּעֹמֶק הַשְּׁאוֹל-תַּחְתִּיּוֹת כָּמוֹנוּ. גַּם כִּי בֶּאֱמֶת כָּל דִּבְרֵי מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף, הַכֹּל מֵאַדְמוּ"ר זַצַ"ל מֵעַצְמוֹ, הֵן בְּאִתְגַּלְיָא, כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, הֲרִינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר פַּעַם בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: "מִיּוֹם שֶׁנִּתְקָרַבְתִּי לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל, לֹא מִבַּעְיָא דִּבּוּר שֶׁל תּוֹרָה אֵינִי יָכוֹל לוֹמַר רַק הַמֻּשְׁרָשׁ בְּדִבָּרָיו הַקְּדוֹשִׁים הֵן הַכְּתוּבִים, וְהֵן הַבִּלְתִּי כְּתוּבִים, כִּי אַדְמוּ"ר זַצַ"ל הִרְבָּה לְדַבֵּר וְלִשְׂיחַ עִמּוֹ גַּם כַּמָּה וְכַמָּה דִּבּוּרִים וְשִׂיחוֹת, שֶׁלֹּא הֵבִיא אוֹתָם עַל הַכְּתָב, רַק אֲפִלּוּ דִּבְרֵי צַחוּת בְּעִסְקֵי חֹל, אֵינִי יָכוֹל לוֹמַר רַק הַמֻּשְׁרָשׁ בְּדִבְרֵי אַדְמוּ"ר זַצַ"ל וְהֵן בְּאִתְכַּסְיָא. (שָׁם).

א-רנ

שְׁמַעְתִּי מֵאָבִי, הֲרִינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע מִפִּי מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאָמַר פַּעַם בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אֲנִי אֶצֶל אַדְמוּ"ר זַצַ"ל כְּעֵט אֶצֶל הַסּוֹפֵר". (שָׁם).

א-רנא

בִּשְׁנַת ה' אֶלְפִּים תק"ם נוֹלַד מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְלֶדֶתוֹ וְהִתְגַּדְּלוּתוֹ הָיָה בְּנֶעמִירוֹב בְּבֵית אָבִיו הָרַב הַגָּאוֹן הַנִּכְבָּד רַבִּי נַפְתָּלִי הֵירְץ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְנִתְגַּדֵּל אֶצְלוֹ בְּתוֹרָה וּבְעשֶׁר וּבְחָכְמָה, כִּי אָבִיו הַנַּ"ל הָיָה עָשִׁיר גָּדוֹל, וְהָיָה לוֹ עִם עוֹד שְׁנֵי שֻׁתָּפִים גְּדוֹלִים שָׁלֹשׁ חֲנֻיּוֹת גְּדוֹלוֹת בְּאָדֶעס וּבְבֶּרְדִיצֶ'ב וּבְעִיר מוֹשָׁבוֹ בְּנֶעמִירוֹב וְגַם מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה מְנַעֲוְרִיו בָּקִי וּמֻבְיָן בְּכָל סְחוֹרוֹתָיו וּבִשְׁאָר עֲסָקָיו. וְחוֹתְנוֹ הָיָה רַב וְאַב-בֵּית-דִּין בִּישְׁרַאֶל, אֲשֶׁר עַד הַיּוֹם נוֹדָע שְׁמוֹ עַל פְּנֵי תֵּבֵל הָרַב הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק רַבִּי דָּוִד צְבִי זְצַ"ל מִמָּאהְלִיב, אֲשֶׁר נָהַג רַבָּנוּת בְּמָאהְלִיב וּבְשַׁארִיגְרַאד וּבְקְרֶעמִינִיץ, וּבְכָל הָעֲיָרוֹת אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם, כֻּלָּם סָרוּ לְמִשְׁמַעְתּוֹ. וּבְבוֹא מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּבֵית הַתַּלְמוּד שֶׁל חוֹתְנוֹ הַנַּ"ל, נִתְגַּבֵּר וְעָלָה בַּחֲרִיפוּתוֹ וּבְקִיאוּתוֹ בַּתַּלְמוּד וּבְכָל הַפּוֹסְקִים, רִאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים, כִּשְׁאָר הַגְּדוֹלִים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ. (שָׁם אַנְשֵׁי מוֹהֲר"ן א').

א-רנב

וְהִנֵּה מִימֵי יַלְדוּתוֹ וִימֵי נְעוּרָיו שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נִכְסַף לִבּוֹ לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם [כִּי לֹא הַמִּדְרָשׁ עִקָּר, אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה (אָבוֹת א', י"ז)], וּמִכָּל-שֶׁכֵּן בְּעֵת הִתְקָרְבוּתוֹ אֵחַר-כָּךְ לְתַלְמִידֵי הַמַּגִּיד זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהָיוּ עֲדַיִן בָּעוֹלָם, הֲלוֹא הֵמָּה הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי זוּסְיָא זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, תַּלְמִיד הָרַב הַמַּגִּיד, וְהָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי לֵוִי יִצְחָק מִבֶּרְדִיטְשׁוֹב, תַּלְמִיד הָרַב הַמַּגִּיד וְהָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי בָּרוּךְ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה נֶכֶד הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְהַצַּדִּיק רַבִּי גְּדַלְיָה מִלִּינִיץ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה תַּלְמִיד הָרַב הַמַּגִּיד וְהָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי שָׁלוֹם זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִפַּאְרְבִישְׁטְשׁ נֶכֶד הָרַב הַמַּגִּיד, וּשְׁאָר גְּדוֹלִים זְכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וּמֵאָז נִתְעוֹרֵר וְנִכְסַף יוֹתֵר לְקִיּוּם הַתּוֹרָה לְעֻבְדָּא וּלְמַעֲשֶׂה [כִּי בַּדָּבָר הַזֶּה נִתְעַלּוּ יוֹתֵר הַצַּדִּיקִים וְהַקְּדוֹשִׁים הַנַּ"ל, שֶׁהָיוּ מִצַּד הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְהַמַּגִּיד זַצַ"ל], וּמֵאָז הָיָה הִשְׁתּוֹקְקוּתוֹ וְכִסּוּפָיו לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גָּדוֹל וְנִפְלָא מְאֹד. אֲבָל מֵעִצָּם הִתְגַּרוּת הַכֹּחַ הַמּוֹנֵעַ וְהַמַּדִּיחַ שֶׁבְּכָל מַדְרֵגָה וּמַדְרֵגָה, ["וְכָל הַגָּדוֹל מֵחֲבֵרוֹ יִצְרוֹ גָּדוֹל מִמֶּנּוּ" (סֻכָּה נ"ב, א')], וּמַנִּיחַ כָּל הָעוֹלָם וְאֵינוֹ מִתְגָּרֶה אֶלָּא בְּתַלְמִידֵי-חֲכָמִים (שָׁם)], עַל-כֵּן עָלָה וְיָרַד בַּעֲלִיּוֹת וִירִידוֹת רַבּוֹת וַעֲצוּמוֹת מְאֹד בְּכָל עֵת וָעֵת, וְהָיָה קָשֶׁה עָלָיו מְאֹד כָּל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁרָצָה לַעֲשׂוֹת הֵן בְּתוֹרָה וְהֵן בִּתְפִלָּה וְכַיּוֹצֵא. גַּם הָיָה בַּעַל-מַחֲשָׁבָה גָּדוֹל מְאֹד, שֶׁזֶּה אֶחָד מֵהָעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה דְּבָרִים שֶׁמְּעַכְּבִין אֶת הַתְּשׁוּבָה (רַמְבַּ"ם הִלְכוֹת תְּשׁוּבָה פֶּרֶק ד'), וְלֹא יָדַע לְכָל הַנַּ"ל שׁוּם עֵצָה וְתַחְבּוּלָה

מַה לַּעֲשׂוֹת, כִּי כְּבָר בָּחַן וְנָסַע לְכַמָּה צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים שֶׁהָיוּ בְּאוֹתוֹ הָעֵת כַּנִּזְכַּר-לְעֵיל, אֲבָל לֹא הוֹעִילוּ לוֹ כְּלָל לָזֶה, וְלֹא הָיָה לוֹ מֵהֶם שׁוּם תּוֹעֶלֶת מִזֶּה, וְאִם בְּכָל זֹאת הָיָה מְרֻצֶּה לִנְסֹעַ אֲלֵיהֶם, אֲבָל מֵחֲמַת שֶׁאֲבִיו הָיָה מִצַּד הַמִּתְנַגְּדִים עַל כָּל הַחֲבְרִיָּא קַדִּישָׁא שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַצַ"ל, וְגַם חוֹתְנוֹ הָיָה מִתְנַגֵּד גָּדוֹל (עַיֵּן בְּ"לִקּוּטֵי-הֲלָכוֹת", הִלְכוֹת רִבִּית, הֲלָכָה ה', בְּאוֹת כ'), כִּי אָז לֹא נִשְׁקַט עֲדַיִן בָּעוֹלָם הַמַּחֲלֹקֶת וְהָרְדִיפוֹת שֶׁרָדְפוּ מְאֹד אֶת כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁרָצוּ לְהִתְקָרֵב לְתַלְמִידֵי הַמַּגִּיד זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כֵּיְדוּעַ וּמְפֻרְסָם כָּל זֶה, וּמֵחֲמַת כָּל זֶה הָיָה גַּם לְמוֹהַרַנ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מְנִיעוֹת עֲצוּמוֹת מִלִּנְסֹעַ אֲלֵיהֶם, רַק אַף-עַל-פִּי-כֵן, אִם הָיָה מַרְגִּישׁ שֶׁהֵם מוֹעִילִים לוֹ לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם לֹא הָיָה מִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם מְנִיעָה. (שָׁם ב').

א-רנג

אַחַר-כָּךְ בַּקַּיִץ שֶׁקֹּדֶם הִתְקָרְבוּת מוֹהַרַנ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְאַדְמוּ"ר זְצוּק"ל, הָיָה בְּדַעַת מוֹהַרַנ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִקְבֹּעַ דִּירָתוֹ בְּבֶּרְדִיצֶ'ב אוֹ בְּאֶדֶעס אוֹתוֹת מִסְחַר הַחֲנֻיּוֹת שֶׁל אֲבִיו כַּנִּזְכַּר-לְעֵיל, רַק שֶׁנִּתְעַכֵּב מֵחֲמַת שֶׁהִגִּיעָה לוֹ יְדִיעָה מֵחוֹתְנוֹ רַבִּי דָּוִד צְבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהוּא צָרִיךְ לָעֲבֹר דֶּרֶךְ נָעמִירוֹב בִּנְסִיעָתוֹ... וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ סִבֵּב, שֶׁנִּדְחָה נְסִיעַת חוֹתְנוֹ מִיּוֹם אֶל יוֹם עַד אַחַר רֹאשׁ-חֹדֶשׁ חֶשְׁוָן, וּמוֹהַרַנ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה חִכָּה וְהַמְתִּין עָלָיו בְּנָעמִירוֹב. וּבְתוֹךְ-כָּךְ סִבֵּב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּנִפְלְאוֹתָיו הָעֲצוּמִים, שֶׁיָּצָא אַדְמוּ"ר זַצַ"ל לְבֶרֶסְלֶב, שֶׁהִיא קְרוֹבָה לְנָעמִירוֹב, עִיר מוֹשָׁבוֹ שֶׁל מוֹהַרַנ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּעֶרֶךְ שְׁמוֹנָה-עָשָׂר מִיל (שֶׁקּוֹרִין "וְוַיֶרְסְט"), [וְכָל זֶה הָיְתָה סִבָּה מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּדֵי שֶׁיִּתְקָרֵב מוֹהַרַנ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל, כְּדֵי שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה לֹא יִשָּׁכַח אֲפִלּוּ דִּבּוּר אֶחָד מִדִּבְרֵי אַדְמוּ"ר זַצַ"ל (עַיֵּן עוֹד "חַיֵּי מוֹהַר"ן": א', ב', קט"ו, שס"ז-שע"א)]. וּמִיָּד כְּשֶׁשָּׁמַע זֹאת מוֹהַרַנ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁאַדְמוּ"ר קָבַע יְשִׁיבָתוֹ בִּבֶּרֶסְלֶב, נִבְעַר לְבָבוֹ כָּל-כָּךְ, עַד שֶׁשָּׁכַח וְלֹא הֶעֱלָה עוֹד עַל לְבָבוֹ מִמַּחְשְׁבוֹתָיו וּמִסְחָרָיו הַנַּ"ל, וְתֵכֶף רָצָה לִנְסֹעַ אֵלָיו בַּמְּהִירוּת הָאֶפְשָׁרִית, כִּי אָבִיו הָיָה אָז בְּבֶּרְדִיצֶ'ב, עַל-כֵּן נִתְיַשֵּׁב בְּדַעְתּוֹ שֶׁלְּאַחַר-עֲתָה יִסַּע מִיָּד לְפִי שָׁעָה, כִּי כָּעֵת מִמֵּילָא אֵין לוֹ מְנִיעָה גְּדוֹלָה מֵחֲמַת שֶׁאֲבִיו אֵינוֹ בְּבֵיתוֹ, וְאַחַר-כָּךְ, אִם יִרְאֶה וְיֶחֱזֶה שֶׁמְּקַבֵּל מֵאִתּוֹ חָכְמָה וָדַעַת לְהִתְחַזֵּק בְּקִיּוּם הַתּוֹרָה [שֶׁזֶּה עִקַּר וְכוּ' כַּנִּזְכַּר-לְעֵיל], וְיִרְאֶה וְיָבִין בְּדַעְתּוֹ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ תּוֹעֶלֶת מֵאִתּוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם לֹא יַבִּיט עוֹד אַחַר-כָּךְ עַל שׁוּם מְנִיעָה. וְכֵן הָיָה, שֶׁנָּסַע בְּשָׁבוּעַ זֹאת הוּא וְרַבִּי נַפְתָּלִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְעוֹד שְׁנֵי אֲנָשִׁים (רַבִּי לֵיפָּע וְרַבִּי זַלְמָן הַקָּטָן) לְאַדְמוּ"ר זְצוּק"ל, וּמִיָּד בִּכְנִיסָתָם לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל, דִּבֵּר עִמָּהֶם הַרְבֵּה, וּבְתוֹךְ שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה סִפֵּר לָהֶם שָׁלֹשׁ מַעֲשִׂיּוֹת: (שָׁם ג').

א-רנד

מַעֲשֶׂה אֶחָד מֵהָרַב מִנְּאסְכִיז זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה תַּלְמִיד הָרַב הַמַּגִּיד, שֶׁבָּזֶה רִמֵּז לָהֶם שֶׁיִּתְּנוּ מְאֹד אֶת לִבָּם לְכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁיּוֹצֵא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ אֲפִלּוּ בְּעִסְקֵי הָעוֹלָם וּלְבַל יְדַמּוּ בְּנַפְשָׁם שֶׁעַל-פִּי פָּשׁוּט הוּא מְדַבֵּר אֶת דְּבָרָיו, חָלִילָה (ראה להלן סעיף תריט).

א-רנה

מַעֲשֶׂה שֶׁנֵּי מֵהָרַב רַבִּי שְׁנֵאוּר זַלְמָן זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁבָּזֶה רִמֵּז עַל מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁיִּרְבֶּה מְאֹד לְחַדֵּשׁ בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה.

א-רנו

מַעֲשֶׂה שְׁלִישִׁי מֵהִתְקָרְבוּת הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי מִיכֵל לְהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה (לקמן סעיף תרכ"א), שֶׁבָּזֶה כִּוֵּן לְמוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁחָשַׁב אָז, וְנִתְבַּהֵל וְנִשְׁתּוֹמֵם מְאֹד בִּרְאוֹתוֹ בְּעֵינָיו כִּי לֹא נֶעְלָם מֵאִתּוֹ גַּם כָּל מַחְשְׁבוֹתָיו וְרַעְיוֹנוֹתָיו הָעוֹלִים עַל לִבָּבוֹ, וּמֵאָז נִמְשְׁכוּ אֵלָיו בְּהִתְקָרְבוּת גָּדוֹל מְאֹד, וּמוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הֵבִין מִיָּד, שֶׁבְּוַדַּאי יִהְיֶה לוֹ תּוֹעֶלֶת מֵאִתּוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּרְצוֹנוֹ הַטּוֹב כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, וְאַחַר-כָּךְ חָזְרוּ לְבֵיתָם. וְאַחַר יוֹם אוֹ יוֹמַיִם בָּא אֶצְלוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִבֶּרְדִּיצֶ'ב, וּמִסְתָּמָא חָרָה אַפּוֹ עַל זֶה, אֲבָל כְּבָר נֶחְלַט בְּדַעְתּוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְבַל יִשְׁמַע אֵלָיו כְּלָל בַּדָּבָר הַזֶּה כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. (שָׁם ג).

א-רנז

וְכָל זֶה הָיָה בְּהַשָּׁבוּעַ שֶׁלִּפְנֵי סְלִיחוֹת (כִּי אַדְמוּ"ר זַצַ"ל יָצָא לִבֶּרֶסְלֶב בִּימֵי אֱלוּל הַקְּדוֹשִׁים, כַּמְבֹאָר בְּ"חַיֵּי-מוֹהַרַ"ן", סִימָנִים: א', ע"ח, קט"ו, עַיֵּן שָׁם). וּבְיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל סְלִיחוֹת הִתְחִיל מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְהָכִין עַצְמוֹ לִנְסֹעַ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, כִּי כְּבָר נִתְוַדַּע לוֹ בְּהִיוֹתוֹ בִּבֶּרֶסְלֶב מֵהָאֲזָהָרָה שֶׁהִזְהִיר מְאֹד אַדְמוּ"ר זַצַ"ל עַל זֶה, וְהָלַךְ וְשָׂכַר לוֹ עֲגָלָה, וְצִוָּה לְבַעַל הָעֲגָלָה שֶׁיִּסַּע חוּץ לָעִיר וְשָׁם יַמְתִּין עָלָיו, וְהוּא הָלַךְ לְבֵיתוֹ לִקַּח מַלְבּוּשָׁיו הַשַּׁיָּכִים לְיוֹם-טוֹב, וְנִתְעוֹרֵר רַעַשׁ גָּדוֹל בְּבֵיתוֹ, וְזוּגָתוֹ הִתְחִילָה לִבְכּוֹת וּלְהִתְאוֹנֵן מְאֹד. וְאָבִיו, מִגִּדֶּל זַעְמוֹ וַחֲרוֹן-אַפּוֹ, לֹא יָדַע כְּלָל מַה לַּעֲשׂוֹת. וְהוּא הָלַךְ בִּזְרִיזוּת וְנָסַע לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל עִם עוֹד אֵיזֶה אֲנָשִׁים, וְהָיָה אֶצְלוֹ בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַקְּדוֹשִׁים, וְגַם אַחַר-כָּךְ בְּכָל הָעֲשֶׂרֶת-יְמֵי-תְּשׁוּבָה, וּבְאֵלּוּ הָעֲשֶׂרֶת-יְמֵי-תְּשׁוּבָה נִכְנַס פַּעַם אַחַת לְבַדּוֹ אֶצְלוֹ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְסִפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל לִבּוֹ, וְצִוָּה אָז עָלָיו אַדְמוּ"ר זַצַ"ל כַּמָּה הַנְהָגוֹת (עַיֵּן בְּשִׁיחוֹת-הַר"ן, בְּאוֹת קפ"ה; וְעַיֵּן עוֹד בְּ"חַיֵּי מוֹהַרַ"ן" סִימָנִים: תצ"א-תצ"ב, וּבְהַשְׁמָטָה שֶׁעָלֶיהָ), וְאַחַר-כָּךְ יָצָא עִמּוֹ מֵהַבַּיִת וְהָלַךְ עִמּוֹ בַּחוּץ אָנָה וָאָנָה אֵצֶל בֵּית-הַכְּנֶסֶת הַגָּדוֹל דְּשָׁם, וְדִבֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה דְּבָרִים הַמְּשִׁיבִין אֶת הַנֶּפֶשׁ וְהֶחֱיָה אוֹתוֹ מְאֹד, וּבְאֶמְצַע הַשִּׂיחָה

לְקָחוֹ אַדְמוּ"ר זַצַ"ל בְּיָדָיו הַקְּדוֹשׁוֹת סְבִיב כְּתֵפָיו, וְעָנָה וְאָמַר לוֹ בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "וּבְכָלָל, טוֹב מְאֹד שֶׁמְּשִׂיחִין אֶת הַלֵּב לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁמְּשִׂיחִין אֶת הַכֹּל לִפְנֵי יְדִיד טוֹב אֲמִתִּי," "אִין וַוייטֶער סָע זַייעֶר גִּיט אַז מָע רֶעט זִיךְ אוֹיס דָאס הַאֶרְץ פַּאר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. הַיְנוּ: אַזוֹי וויא מָע רֶעט זִיךְ אוֹיס פַּאר אַיין אֱמֶת'ן גִּיטֶן פְּרַיינְד". וּמִיָּד נִכְנְסוּ אֵלּוּ הַדְּבּוּרִים בְּלִבּוֹ כְּאֵשׁ בּוֹעֶרֶת מַמָּשׁ, וְהֵבִין תֵּכֶף שֶׁעַל-יְדֵי עֵצָה זֹאת, בְּוַדַּאי יִהְיֶה נַעֲשֶׂה אִישׁ כָּשֵׁר כָּרָאוּי כִּי כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת, שֶׁיִּסַּבֵּב הַבַּעַל-דָּבָר בְּדַעְתּוֹ וְכָל מִינֵי מְנִיעוֹת שֶׁיְּמַנְּעֵהוּ כֻּלָּם יִסַּפֵּר לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וִיבַקֵּשׁ מֵאִתּוֹ רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים עַל כָּל דָּבָר, שֶׁיַּעַזְרוֹ לִהְיוֹת כָּרָאוּי לְאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, וְעַל-יְדֵי אֵלּוּ הַדְּבּוּרִים קֵרְבוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהִתְקָרְבוּת גְּדוֹלָה מְאֹד. (שָׁם ד').

א-רנח

וּמִיָּד בַּהֲלִיכָתוֹ מֵאַדְמוּ"ר זַצַ"ל, נִכְנַס לַבַּיִת-הַכְּנֶסֶת הַגָּדוֹל הַנַּ"ל, שֶׁלֹּא הָיָה אָז שָׁם שׁוּם אָדָם, וְהִתְחִיל לְקַיֵּם זֹאת. וְאַחַר יוֹם-כִּפּוּר נָסַע לְבֵיתוֹ וְהִתְחִיל לִכְסֹף מְאֹד שֶׁיְּקַיֵּם זֹאת כָּרָאוּי, [כְּפִי אֲשֶׁר נִכְסַף לִבּוֹ לְפָרֵשׁ הֵיטֵב כָּל שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וְלִקְרֹא וְלִצְעֹק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵעֹמֶק הַלֵּב עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר בִּפְרָטִיּוּת, וּלְקַיֵּם "מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה' "] (עַיֵּן בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן כ"ה). וְהָיָה לוֹ יִסּוּרִים גְּדוֹלִים בְּעִנְיָן זֶה, כִּי בִּפְנֵי אֲנָשִׁים אִי-אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת כֵּן, וְחֶדֶר מְסֻגָּר בְּבֵית אָבִיו גַּם-כֵּן לֹא הָיָה לוֹ. וַאֲפִלּוּ אִם מָצָא לִפְעָמִים אֵיזֶה מָקוֹם מְיֻחָד, הָיָה לוֹ יִסּוּרִים וּבִלְבּוּלִים, כִּי בְּאֶמְצַע נִסְתַּבֵּב עַל-פִּי-רֹב, שֶׁפִּתְאוֹם נִכְנַס אֵיזֶה אִישׁ, וְהָיָה לוֹ בִּלְבּוּלִים גְּדוֹלִים מִזֶּה וְלֹא יָדַע מַה לַּעֲשׂוֹת, וְנִתְיַיֵּעַץ בְּדַעְתּוֹ, שֶׁהַמָּקוֹם הַמֻּבְחָר לְפָנָיו לְקַיֵּם זֹאת כָּרָאוּי הוּא רַק מִחוּץ לָעִיר, כִּי שָׁם יִהְיֶה בִּיכָלְתּוֹ לִמְצֹא מָקוֹם פָּנוּי וּמֻצְנָע שֶׁאֵין הוֹלְכִים שָׁם בְּנֵי-אָדָם, וְשָׁם יִהְיֶה בִּיכָלְתּוֹ לְפָרֵשׁ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת כֹּל אֲשֶׁר עִם לִבּוֹ וּלְהִתְפַּלֵּל וְלִצְעֹק כְּכָל חֶפְצוֹ, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ שׁוּם בִּלְבּוּל מִשּׁוּם דְּבָר אֲבָל מֻחְמָת שֶׁנִּתְיָרֵא מְאֹד, שֶׁגַּם בָּזֶה יִתְפָּרְסֵם הַדָּבָר כִּי הֲלֹא אִם יִרְאוּהוּ שֶׁהוּא יוֹצֵא מִחוּץ לָעִיר, תִּהְיֶה תְּמִיהָה גְּדוֹלָה, כִּי הֲלֹא יָדְעוּ כָּל יוֹשְׁבֵי עִירוֹ, שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם עֵסֶק מִחוּץ לָעִיר, וְהוּא הָיָה מִמֻּבְחָרֵי בְּנֵי הַנְּעוּרִים שֶׁבָּעִיר, בְּתוֹרָה, בְּעֹשֶׁר, בְּחָכְמָה וּבְיִחוּס, וְאִישׁ כָּזֶה כְּשֶׁיִּרְאוּהוּ שֶׁהוּא יוֹצֵא מִחוּץ לָעִיר, יִתְמְהוּ וְיִשְׁאֲלוּ זֶה לָזֶה, וּבְוַדַּאי יִתְפָּרְסֵם הַדָּבָר. וְהִתְחִיל לַחֲשֹׁב שֵׁנִית בְּרַעְיוֹנוֹתָיו מַה לַּעֲשׂוֹת, וְנִסְכְּמָה עֲצָתוֹ, שֶׁהַזְּמַן הַמֻּבְחָר לָזֶה הוּא הַלַּיְלָה, כִּי בְּאִישׁוֹן לַיְלָה וַאֲפֵלָה, בְּעֵת שֶׁבְּנֵי-אָדָם יְשֵׁנִים, אָז יֵצֵא לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה בִּמְקוֹמוֹ אֲשֶׁר יִבְחַר לוֹ שָׁם, וְלֹא יֵדַע מִזֶּה שׁוּם אָדָם כִּי בְּבֵיתוֹ יִסְבְּרוּ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְבֵית-הַמִּדְרָשׁ כְּדַרְכּוֹ מִקֶּדֶם. וְכֵן עָשָׂה וְקִיֵּם, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן נִתְוַדַּע זֹאת אַחַר-כָּךְ לִקְצָת בְּנֵי הַנְּעוּרִים, אֲבָל לֹא פִּרְסְמוּ זֹאת, כִּי הֵבִינוּ שֶׁאֵין רְצוֹנוֹ בָּזֶה. וְגַם כְּשֶׁהָיָה בִּבְרֶסְלֶב אֵצֶל אַדְמוּ"ר זַצַ"ל עָשָׂה כָּזֹאת כַּמָּה פְּעָמִים. (שָׁם ה').

א-רנט

וְלִבּוֹ הָיָה בּוֹעֵר מְאֹד לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכָל תְּפִלָּתוֹ וְלִמּוּדוֹ הָיָה בְּהִתְלַהֲבוּת גְּדוֹלָה מְאֹד אֲשֶׁר אֵין לְשַׁעֵר. וּבְכָל עֵת וָעֵת שֶׁהָיָה צַר לוֹ בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, הָיָה נוֹסֵעַ לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל, וְהוּא הִרְבָּה מְאֹד בְּדִבָּרָיו הַנְּעִימִים לְעוֹרְרוֹ וּלְהַחֲיוֹתוֹ וּלְחַזְּקוֹ בְּכָל מִינֵי חִזּוּק, וְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל דִּבֵּר עִמּוֹ שֶׁיְּקַח לְעַצְמוֹ בְּדַעְתּוֹ שֶׁיִּתְחַזֵּק בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ אַף אִם יַעֲבֹר עָלָיו מָה, אֲפִלּוּ אִם יִצְטָרֵךְ, חַס וְשָׁלוֹם, לְהַחֲזִיר עַל הַפְּתָחִים. וְכָל זֶה וְיוֹתֵר מִזֶּה יְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ, אוּלַי יִזְכֶּה לִהְיוֹת כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר רַק זֹאת יִשָּׂאֵר לְהָאָדָם לְעוֹלְמֵי עַד וּלְנֶצַח נְצָחִים, כִּי אֵין שׁוּם יִתְרוֹן מִכָּל הֶעָמָל וְהַטִּרְחָה שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה הָעוֹבֶרֶת וּפוֹרַחַת כְּהֶרֶף-עַיִן, וּפִתְאֹם נִלְכָּדִים בְּמִצּוֹדָה רָעָה אֲשֶׁר אֵין גַּם אֶחָד שֶׁיִּמָּלֵט מִזֶּה, וּבְהֶכְרֵחַ לְהִתְבַּלּוֹת בֶּעָפָר רִמָּה וְתוֹלֵעָה, וְכַמּוּבָא מִזֶּה בְּסִפְרָיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, ("לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן" נ"ד, ב'; "סֵפֶר הַמִּדּוֹת" אוֹת יִרְאָה ל"ד). שֶׁצָּרִיךְ לִשְׁמֹר מְאֹד אֶת הַזִּכָּרוֹן הַזֶּה בְּכָל יוֹם וְיוֹם. וְכֵן עָשָׂה וְקִיֵּם מוֹהֲרַנ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְרָצָה לְפָרֵשׁ אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי מֵהַבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וּלְבַלּוֹת כָּל יָמָיו בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וְכָל אוֹהֲבָיו וּמְיֻדָּעָיו הִרְבּוּ לְדַבֵּר עָלָיו עַל שֶׁאֵינוֹ מְרַחֵם עַל עַצְמוֹ וְעַל אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו לְהִשְׁתַּדֵּל בְּעִסְקֵי פַּרְנָסָה כְּדֶרֶךְ כָּל הָאָרֶץ. וְהוּא לֹא הָיָה לוֹ פְּנַאי כְּלָל אֲפִלּוּ לִשְׁמֹעַ אֶת דִּבְרֵיהֶם, וּמִכָּל-שֶׁכֵּן וְכָל-שֶׁכֵּן לְהָשִׁיב לָהֶם עַל זֶה. (שָׁם ו').

א-רס

וְכִרְאוֹת אָבִיו אֶת כָּל זֶה, הִרְבָּה לְקַצֵּף עָלָיו מְאֹד וְהָלַךְ וְגֵרְשׁוֹ מִבֵּיתוֹ, וְהַמָּעוֹת שֶׁלּוֹ בְּעֶרֶךְ שְׁנֵי אֲלָפִים רוּבֶּל-כֶּסֶף לָקַח בְּיָדוֹ וְלֹא רָצָה לִתְּנָם לוֹ, וְהֻכְרַח לֶאֱכֹל אֵצֶל זְקֵנוֹ, חוּץ מִשֶּׁאָר מִינֵי מְרִירוּת שֶׁעָבַר עָלָיו בְּאוֹתָהּ הָעֵת, וְהוּא לֹא הֵסֵב אֶת פָּנָיו גַּם מִזֶּה וְהִרְבָּה לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהַתְמָדָה גְּדוֹלָה, וְגַם שָׂקַד בְּכָל עֵת עַל דַּלְתֵי אַדְמוּ"ר זַצַ"ל לִשְׁמֹעַ מִפִּיו דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים, וְלִפְעָמִים נִתְפַּיֵּס אֵלָיו אָבִיו קְצָת, וְהוּא הֻכְרַח לְהַבְטִיחַ לוֹ שֶׁלֹּא יַרְבֶּה עַל-כָּל-פָּנִים בִּנְסִיעָתוֹ לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל, אֲבָל מִגֹּדֶל מוֹקֶד לִבּוֹ, לֹא הָיָה בְּאֶפְשָׁרוּתוֹ לְהִתְאַפֵּק בְּשׁוּם אֹפֶן, וְהֻכְרַח לַעֲבֹר עַל הַבְטָחָתוֹ וְלִנְסֹעַ שֵׁנִית כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. (שָׁם ז').

א-רסא

וּבְסוֹף אוֹתוֹ הַחֹרֶף נָסַע לְמֶזְרִיבֶּקה כַּמּוּבָא בְּ"יְמֵי מוֹהֲרַנ"תְ" סִימָן ג'.. כִּי שָׁם הָיָה אַדְמוּ"ר זַצַ"ל בָּעֵת הַהִיא, וְאַף-עַל-פִּי שֶׁהִיא דֶּרֶךְ רְחוֹקָה מִנֶּעמִירוֹב, וְהָיָה לוֹ עַל זֹאת הַנְּסִיעָה מְנִיעוֹת רַבּוֹת וּגְדוֹלוֹת, אֲשֶׁר אִי-אֶפְשָׁר לְבָאֵר הַכֹּל בִּכְתָב, וְהוּא הִתְגַּבֵּר עַל כֻּלָּם וְיָשַׁב שָׁם אֵצֶל אַדְמוּ"ר זַצַ"ל כַּמָּה שָׁבוּעוֹת, עַד שֶׁחָזַר אַדְמוּ"ר זַצַ"ל לְבֵיתוֹ, כַּמּוּבָא כָּל זֶה בְּ"יְמֵי-מוֹהֲרַנ"תְ", עַיֵּן שָׁם. (שָׁם ח').

א-רסב

אַחַר-כְּךָ בִּימֵי הַקַּיִץ, כְּשֶׁרָאוּ אֶת אִמָּץ לִבְּבוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְמַנְעוֹ מִזֶּה בְּשׁוּם אֹפֶן, הִתְחִיל אָבִיו מֵחָדָשׁ לְהִתְפַּיֵּס קְצָת וְאָמַר שֶׁיַּחֲזִיר לוֹ אֶת כָּל מְעוֹתָיו, וְעִם-כָּל-זֶה גָּרָה עָלָיו אֶת שְׁאָר בְּנֵי-בֵּיתוֹ שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ מֵחָדָשׁ לְהִתְוַכֵּחַ עִמּוֹ, וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ: הֲלוֹא זֶה כַּמָּה שָׁנִים שֶׁאַתָּה סָמוּךְ עַל שֻׁלְחַן אָבִיךָ (כִּי אָז כְּבָר הָיָה בְּעֶרֶךְ עֶשֶׂר שָׁנִים מִיּוֹם חֲתֻנָּתוֹ), וְעַתָּה מָתַי תַּעֲשֶׂה גַּם אַתָּה לְבֵיתֶךָ? וּמַדּוּעַ לֹא תְרַחֵם עָלֶיךָ וְעַל בָּנֶיךָ? (וְעוֹד כַּיּוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ). וְהֵן אָמְנָם כִּי אָנוּ יוֹדְעִים מֵאִמָּץ לִבָּבְךָ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, עַד שֶׁאִי-אֶפְשָׁר לְךָ לְהִתְפָּרֵד מִזֶּה בְּשׁוּם אֹפֶן, אֲבָל אֵין אָנוּ אוֹמְרִים לְךָ, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁתִּתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי מֵהַלִּמּוּד, רַק עֲצַתֵּנוּ שֶׁנַּשְׁכִּיר לְךָ חֲנוּת, וְזוֹגָתְךָ תֵּשֵׁב כָּל הַיּוֹם בַּחֲנוּת, וְאַתָּה לֹא יִהְיֶה לְךָ שׁוּם עֵסֶק בָּזֶה אֲבָל עַל-כָּל-פָּנִים דָּבָר אֶחָד אַתָּה מֻכְרָח לְהַבְטִיחַ לָנוּ, הַיְנוּ: שֶׁתִּסַּע לְבֶרְדִּיצֶ'ב עֲבוּר קְנִיַּת הַסְּחוֹרָה, וְאַף-עַל-פִּי שֶׁתִּהְיֶה מֻכְרָח לְהִתְבַּטֵּל בָּזֶה לִפְעָמִים אֵיזֶה יָמִים אֲבָל לְעֵמַת זֶה לֹא יִהְיֶה לְךָ בְּכָל אֹרֶךְ הַזְּמַן שֶׁבֵּינְתַיִם לֹא שׁוּם בִּלְבּוּל מִשּׁוּם אָדָם וְלֹא שׁוּם בִּטּוּל מִשּׁוּם דָּבָר, וְיִהְיֶה בִּיכָלְתְּךָ לֵעָסֹק בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם כִּרְצוֹנְךָ וְאַוַּת נַפְשְׁךָ בְּלִי שׁוּם מְנִיעָה. כָּאֵלֶּה וְכָאֵלֶּה דִּבְּרוּ עַל לִבּוֹ כַּמָּה פְּעָמִים, וְהוּא לֹא חָשְׁקָה נַפְשׁוֹ גַּם בָּזֶה, וְגַם לֹא יָדְעוּ לְמָצֹא אֵיזֶה עֵת וּזְמַן לְהִתְוַכֵּחַ עִמּוֹ הַרְבֵּה בָּזֶה, אַחֲרֵי אֲשֶׁר כָּל הַיּוֹם יָשַׁב בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ, וּכְשֶׁבָּא לֶאֱכֹל נִזְהַר מְאֹד לְבִלְתִּי לְהִתְמַהְמֵהַּ יוֹתֵר מֵהַהֶכְרֵחַ אֲפִלּוּ כְּרֶגַע, וְזֵרֵז עַצְמוֹ בְּתַכְלִית הַזְּרִיזוּת לָשׁוּב לְלִמּוּדוֹ וְלַעֲבוֹדָתוֹ. וְנִתְיַעֲצוּ בְּנֵי-בֵּיתוֹ לִשְׁלֹחַ אֵלָיו לְהַבַּיִת-מִדְרָשׁ אֶת אֲחִי אָבִיו שֶׁהָיָה אִישׁ פָּנוּי קְצָת, וְשָׁלְחוּ אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם שֶׁיֵּלֵךְ אֵלָיו לְהַבַּיִת-מִדְרָשׁ כְּדֵי לִטְעֹן עִמּוֹ עַל זֶה, וּבְרֹב טַעֲנָתָם עִמּוֹ חָזְקוּ עָלָיו דִּבְרֵיהֶם, וְהֶכְרַח לְהַבְטִיחָם עַל זֹאת, אֲבָל הִתְנָה עִמָּם שֶׁעַל-כָּל-פָּנִים לֹא יִהְיֶה לוֹ שׁוּם עֵסֶק אַחֵר זוּלַת הַנְּסִיעָה, כִּי הֵם בְּעַצְמָם יִשְׁכְּרוּ לוֹ עֲגָלָה וְיָכִינוּ לוֹ כָּל צָרְכֵי הַנְּסִיעָה, וְהוּא לֹא יִצְטָרֵךְ לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה, רַק הַנְּסִיעָה וּקְנִיַּת הַסְּחוֹרָה לְבַד. (שָׁם ט').

א-רסג

וְגַם עַל זֹאת דָּוָה לִבּוֹ מְאֹד, וְנַפְשׁוֹ הָיְתָה מָרָה לוֹ עַל כָּל זֶה בְּלִי שִׁעוּר, כִּי כְּפִי שֶׁנִּקְבַּע בְּלִבּוֹ זִכָּרוֹן יוֹם הַמִּיתָה וְיוֹם הַקְּבוּרָה שֶׁמּוּכָנִים וְעוֹמְדִים לָזֶה בְּכָל עֵת וָרֶגַע, וְכָל הַיָּמִים שֶׁל הָאָדָם הֵם מְנוּיִים וּסְפוּרִים וּקְצוּבִים בְּמִסְפָּר אֲצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכָל שָׁעָה שֶׁיִּתְבַּטֵּל בְּקִנְיַת הַסְּחוֹרָה, הִיא אֲבֵדָה נִצְחִית... אֲבֵדָה שֶׁאֵינָהּ חוֹזֶרֶת, אֲבֵדָה וְהֶפְסֵד-רֽוּחַ נִפְלָא וְנוֹרָא... עַיִן לֹא רָאָתָה וְכוּ', שֶׁהָיָה מַרְוִיחַ בָּהַשָּׁעוֹת הָאֵלֶּה, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן נִסְתַּפֵּק מְאֹד וְלֹא יָדַע לָתֵת עֵצָה בְּנַפְשׁוֹ אִם לְהִתְעַקֵּשׁ עִמָּהֶם גַּם בָּזֶה, כִּי כְּבָר הִכְנִיסוּ דִּבְרֵיהֶם בְּדַעְתּוֹ, שֶׁיִּסְתַּפֵּק: אוּלַי כָּךְ הוּא רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיַּעֲסֹק קְצָת בְּמַשָּׂא-וּמַתָּן, וְגַם זֶה נֶחְשָׁב לַעֲבוֹדַת

הַשֵּׁם, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת ל"ה, ב'): "הַרְבֵּה עָשׂוּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן וְלֹא עָלְתָה", [כִּי הַדִּבּוּר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל לִמְשֹׁךְ לֵב הָאָדָם, הֵן לְטוֹב, הֵן לְהִפּוּךְ, חַס וְשָׁלוֹם, כַּמּוּבָא מִזֶּה בִּדְבָרָיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה ("לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן" סִימָנִים: מ"ג, ס"ג, ע"ח: ח"ב צ"ו; "שִׂיחוֹת הָר"ן" רל"ז)]. עַל-כֵּן נִתְיַשֵּׁב בְּדַעְתּוֹ בַּלַּיְלָה שֶׁקֹּדֶם נְסִיעָתוֹ, שֶׁלְּעֵת-עַתָּה יֵלֵךְ גַּם עַכְשָׁו אֶל מְקוֹמוֹ אֲשֶׁר לוֹ מִחוּץ לָעִיר, וּכְצֵאתוֹ אֶת הָעִיר יִפְרֹשׂ אֶת כַּפָּיו לְפָנָיו בִּבְכִי וְתַחֲנוּנִים מֵעֹמֶק הַלֵּב, אוּלַי יָחוּס וִירַחֵם עָלָיו לְהַנְחוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת לְבִלְתִּי יָסוּר מֵרְצוֹנוֹ יָמִין וּשְׂמֹאל, חַס וְשָׁלוֹם. וְכֵן עָשָׂה, שֶׁהָלַךְ וְנִתְמַהְמַהּ שָׁם עַד שֶׁהֵאִיר הַשַּׁחַר, וּמִשָּׁם הָלַךְ לְבֵית-הַכְּנֶסֶת וְלָמַד קְצָת, וְאַחַר-כָּךְ הִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת-שַׁחֲרִית, וְאַחַר תְּפִלָּתוֹ נִתְיַשֵּׁב בְּדַעְתּוֹ שֶׁקֹּדֶם נְסִיעָתוֹ לְבֶרְדִּיצֶ'ב יִסַּע מִקֹּדֶם לִבְרֶסְלֶב לְקַבֵּל רְשׁוּת מֵאַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כִּי יָדַע שֶׁדֶּרֶךְ הַבַּעַל-עֲגָלָה הַנּוֹסֵעַ לְבֶרְדִּיצֶ'ב לָבֹל יָשִׁים לַדֶּרֶךְ פְּעָמָיו עַד לִפְנוֹת עֶרֶב, וְאָז הַיָּמִים הַסְּמוּכִים לְתְקוּפַת תַּמּוּז, שֶׁהַיָּמִים אֲרֻכִּים מְאֹד, וּמִנְּעַמִירוֹב לִבְרֶסְלֶב שְׁמוֹנָה-עָשָׂר מִיל (וְוערְסְט), וְיִהְיֶה עוֹד בְּאֶפְשָׁרוּת לִסַּע וְלַחֲזֹר קֹדֶם נְסִיעָתוֹ. וְאַף שֶׁלִּפְעִי שָׁעָה לֹא נִמְצָא לוֹ עֲגָלָה לִנְסֹעַ לְשָׁם, אֲבָל מִגֹּדֶל תְּשׁוּקָתוֹ הִתְחִיל לֵילֵךְ לְשָׁם בְּרַגְלָיו (עַיֵּן עוֹד "יְמֵי מוֹהֲרַנ"תְ" סִימָן כ'), וְאַגַּב אֹרְחָא עָסַק גַּם בִּצְעָקָה וּתְפִלָּה לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ (עַיֵּן לְקַמָּן בְּאוֹת ט"ו), וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִזְמִין לוֹ עֲגָלָה בְּדֶרֶךְ הֲלִיכָתוֹ, וְנָסַע וּבָא לִבְרֶסְלֶב. וּבְבוֹאוֹ לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל הִתְחִיל לְדַבֵּר וְלִשְׂיחַ עִמּוֹ כְּדַרְכּוֹ תָּמִיד, וּבְתוֹךְ שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה יָצָא עִמּוֹ לְחוּץ, וְהָיָה הוֹלֵךְ וּמְדַבֵּר עִמּוֹ עַד שֶׁבָּאוּ עַל הָהָר אֲשֶׁר מֵעֵבֶר לְהַנַּחַל הָעוֹבֵר שָׁם סָמוּךְ לְבֵיתוֹ, וְנִכְנַס עִמּוֹ בְּשִׂיחָה אֲרֻכָּה מְאֹד. (שָׁם י').

א-רסד

וְאָז דִּבֵּר עִמּוֹ הָעִנְיָן הַמּוּבָא בְּלִקּוּטֵי-א', סִימָן נ"ב, עַל אוֹדוֹת הַטּוֹעִים הָאוֹמְרִים שֶׁהָעוֹלָם הוּא מְחֻיָּב הַמְצִיאוּת וְכוּ', אַךְ מֵאַיִן נִמְשַׁךְ הַטָּעוּת? וְכוּ', דַּע שֶׁזֶּה נִמְשַׁךְ מֵחָמַת שֶׁבֶּאֱמֶת עַתָּה שֶׁכְּבָר נֶאֱצְלוּ וְנִמְשְׁכוּ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, עַתָּה בְּוַדַּאי הָעוֹלָם הוּא בִּבְחִינַת מְחֻיָּב הַמְצִיאוּת וְכוּ', אַךְ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּעַצְמָן, כְּשֶׁנֶּאֱצְלוּ הָיוּ הֵם בְּעַצְמָן עִם כָּל הָעוֹלְמוֹת הַתְּלוּיִים בָּהֶם, הַכֹּל הָיָה אֶפְשָׁרִי הַמְצִיאוּת, כִּי הָיָה בְּאֶפְשָׁרוּתוֹ לְהַאֲצִילָם וּלְבָרְאָם אוֹ שֶׁלֹּא לְבָרְאָם; אַךְ תֵּכֶף שֶׁנִּתְרַצָּה הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא לְהַאֲצִיל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲזַי הָיָה כָּל הָעוֹלָם בִּבְחִינַת מְחֻיָּב הַמְצִיאוּת, כִּי מֵאַחַר שֶׁנֶּאֱצְלוּ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲזַי כְּבָיְכוֹל הוּא מְחֻיָּב לְהַמְצִיא הָעוֹלָם, כִּי עַל מְנָת כֵּן נֶאֱצְלוּ נִשְׁמָתָן, שֶׁכָּל הָעוֹלָמוֹת יִבָּרְאוּ בִּשְׁבִילָם, וְהֵם יִמְשְׁלוּ בַּכֹּל, וּמִזֶּה נִשְׁתַּלְשֵׁל וְנִמְשַׁךְ הַשְׁטוּת וְכוּ', אֲבָל בֶּאֱמֶת רַק הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ לְבַד הוּא מְחֻיָּב הַמְצִיאוּת וְכוּ'. וְעִקַּר הַכַּוָּנָה שֶׁבָּרָא כָּל הָעוֹלָם בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, הָיָה כְּדֵי שֶׁיִּשְׂרָאֵל יַעֲשׂוּ רְצוֹנוֹ וְשֶׁיַּחְזְרוּ וְיִדְבְּקוּ בִּשְׁרָשָׁן, דְּהַיְנוּ: שֶׁיַּחְזְרוּ וְיִכָּלְלוּ בּוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא מְחֻיָּב

הַמְצִיאוּת וְכוּ', וְרַק בִּשְׁבִיל זֶה מְחַיֵּב הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ כְּבְיָכוֹל לִבְרֹא וּלְקַיֵּם כָּל הָעוֹלָמוֹת בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל כַּנִּזְכַּר-לְעֵיל, כְּדֵי שֶׁיַּעֲשׂוּ רְצוֹנוֹ כַּנִּזְכַּר-לְעֵיל, וְעַל-כֵּן אָז דַּיְקָא כְּשֶׁעוֹשִׂין רְצוֹנוֹ, נִכְלָל הָעוֹלָם בִּבְחִינַת מְחַיֵּב הַמְצִיאוּת וְכוּ', כִּי עַל-יְדֵי שֶׁעוֹשִׂין רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, הֵם חוֹזְרִין וְנִכְלָלִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא מְחַיֵּב הַמְצִיאוּת, וְאָז נִכְלָלִין עִמָּהֶם כָּל הָעוֹלָמוֹת הַתְּלוּיִים בְּנַפְשׁוֹ בִּבְחִינוּ הַמְצִיאוּת; אַךְ לִזְכוֹת לָזֶה לְהַכְלֵל בְּשָׁרְשׁוֹ, דְּהַיְנוּ: לַחֲזֹר וּלְהִכָּלֵל בְּאַחְדוּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא מְחַיֵּב הַמְצִיאוּת, זֶה אִי-אֶפְשָׁר לִזְכוֹת כִּי-אִם עַל-יְדֵי בִּטּוּל, שֶׁיְּבַטֵּל עַצְמוֹ לְגַמְרֵי עַד שֶׁיִּהְיֶה נִכְלָל בְּאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִי-אֶפְשָׁר לָבוֹא לִידֵי בִּטּוּל כִּי-אִם עַל-יְדֵי הִתְבּוֹדְדוּת, כִּי עַל-יְדֵי שֶׁמִּתְבּוֹדֵד וּמְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה הוּא זוֹכֶה לְבַטֵּל כָּל הַתַּאֲווֹת וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת, עַד שֶׁזּוֹכֶה לְבַטֵּל כָּל גַּשְׁמִיּוּתוֹ, וּלְהִכָּלֵל בְּשָׁרְשׁוֹ; אַךְ עִקַּר הִתְבּוֹדְדוּת הוּא בַּלַּיְלָה, בְּעֵת שֶׁהָעוֹלָם פָּנוּי מִטִּרְדַּת הָעוֹלָם-הַזֶּה, כִּי בַּיּוֹם וְכוּ'; וַאֲפִלּוּ אִם הוּא בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ טָרוּד, אַף-עַל-פִּי-כֵן מֵאַחַר שֶׁהָעוֹלָם טְרוּדִים אָז וְכוּ', עַל-יְדֵי-זֶה קָשֶׁה אָז לָבוֹא לִידֵי בִּטּוּל; וְגַם צָרִיכִין שֶׁיִּהְיֶה הַהִתְבּוֹדְדוּת בְּמָקוֹם מְיֻחָד, דְּהַיְנוּ חוּץ מֵהָעִיר בַּדֶּרֶךְ יְחִידִי וְכוּ', כִּי בְּמָקוֹם שֶׁהוֹלְכִים שָׁם בְּנֵי-אָדָם בַּיּוֹם הָרוֹדְפִים אַחַר הָעוֹלָם-הַזֶּה, אַף-עַל-פִּי שֶׁכְּעֵת אֵינָם הוֹלְכִים שָׁם הוּא מְבַלְבֵּל גַּם-כֵּן הַהִתְבּוֹדְדוּת, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְבַּטֵּל וּלְהִכָּלֵל בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל-כֵּן צָרִיךְ שֶׁיֵּלֵךְ לְבַדּוֹ בַּלַּיְלָה בַּדֶּרֶךְ יְחִידִי בְּמָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם בְּנֵי-אָדָם, וְשָׁם יֵלֵךְ וְיִתְבּוֹדֵד וְיפַנֶּה לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ מִכָּל עִסְקֵי הָעוֹלָם-הַזֶּה וִיבַטֵּל הַכֹּל, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לִבְחִינַת בִּטּוּל בָּאֱמֶת וְכוּ', וְאָז כְּשֶׁזּוֹכֶה לְבִטּוּל בָּאֱמֶת, וַאֲזַי נִכְלָל נַפְשׁוֹ בְּשָׁרְשׁוֹ, דְּהַיְנוּ: בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא מְחַיֵּב הַמְצִיאוּת, אֲזַי נִכְלָל כָּל הָעוֹלָם עִם נַפְשׁוֹ בְּשָׁרְשׁוֹ שֶׁהוּא מְחַיֵּב הַמְצִיאוּת, כִּי הַכֹּל תָּלוּי בּוֹ כַּנִּזְכַּר-לְעֵיל, וַאֲזַי נַעֲשֶׂה כָּל הָעוֹלָם עַל-יָדוֹ בִּבְחִינַת מְחַיֵּב הַמְצִיאוּת כַּנִּזְכַּר-לְעֵיל. (שָׁם י"א).

א-רסה

אַחַר-כְּךָ עָנָה וְאָמַר לוֹ: זֶה פֵּרוּשׁ הַמִּשְׁנָה (אָבוֹת ג, ד), "הַנֵּעוֹר בַּלַּיְלָה וְהַמְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ יְחִידִי וּמְפַנֶּה לִבּוֹ [וְמַכֵּל עִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה] לְבַטָּלָה [לְזִכּוֹת לְבִטּוּל הַנַּ"ל] - הֲרֵי זֶה מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ", שֶׁנִּתְהַוֶּה וְנַעֲשֶׂה מְחַיֵּב הַמְצִיאוּת עִם כָּל הָעוֹלָמוֹת הַתְּלוּיִים בְּנַפְשׁוֹ. וּמֵעֹצֶם מְתִיקוּת הַרְגָּשׁוֹת מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בִּדְבָרָיו הַנְּעִימִים הָאֵלֶּה, נִתְבַּטֵּל מִגַּשְׁמִיּוּתוֹ מֵחֲמַת זֶה בְּעַצְמוֹ, וַיִּזְעַק בְּקוֹלוֹ וַיֹּאמַר: אֱהָהּ! [גֶ'יוואלְד!], אֲרוּצָה נָא בַּשְּׁוָקִים וּבָרְחוֹבוֹת וְאֶצְעַק: אֱהָהּ! מַה הֵם חוֹשְׁבִים לְנַפְשָׁם! וּמִגְּדֶל תַּבְעֶרֶת לְבָבוֹ עַד שֶׁמַּמָּשׁ יָצָא מִגְּדֶר אֱנוֹשִׁי, רָצָה בֶּאֱמֶת לָרוּץ וְלִצְעֹק כַּנִּזְכַּר-לְעֵיל. וּמִיָּד חָטַף אוֹתוֹ אַדְמוֹ"ר זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בִּבְגָדָיו, וְעָנָה וְאָמַר לוֹ: "עֲמֹד! כִּי לֹא תִּפְעַל כְּלָל" - "שְׁטֵייא, דִּי וועסְט נִישְׁט פּוֹעֲלִין" ! . (שָׁם י"ב).

א-רסו

אַחַר-כְּךָ קִבֵּל רְשׁוּת מֵאַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְנָסַע לְבֵיתוֹ לְבֶּרְדִיצֶ'ב עֲבוּר קְנִיַּת הַסְּחוֹרָה, וְנַפְשׁוֹ נָקְטָה בְּחַיָּיו מֵרֹב מְרִירוּת לִבּוֹ עַל שֶׁמְּבַטֵּל עַצְמוֹ קְצַת מֵעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ. עַל-כֵּן מִיָּד בְּשׁוּבוֹ מִשָּׁם עִם הַסְּחוֹרָה לְנָעֲמִירוֹב, עַד שֶׁלֹּא הִסְפִּיק לְפָרֵשׁ וּלְהוֹדִיעַ לְזוּנָתוֹ הַמִּקָּח מִכָּל מִין וְמִין, הָלַךְ בִּמְרוּצָה לְהַבַּיִת-מִדְרָשׁ לָשׁוּב לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְהִיא הָיְתָה בַּת אַב-בֵּית-דִּין רַבִּי דָּוִד צְבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וּמִיָּמֶיהָ לֹא נִסְתָּה כְּלָל אֲפִלּוּ לֵישֵׁב בַּחֲנוּת כָּל הַיּוֹם, וּמִכָּל-שֶׁכֵּן לֵידַע מֵרִשְׁימַת הַ"צֶעטְלִיךְ" (פִּתְקָאוֹת-חֶשְׁבּוֹנוֹת), כָּל פְּרָטֵי מִקַּח הַסְּחוֹרָה, בְּוַדַּאי לֹא הָיָה בְּאֶפְשָׁרוּתָהּ. וּכְשֶׁנִּכְנַס אֶצְלָהּ אֵיזֶה קוֹנֶה, הֶכְרְחָה לָרוּץ אֵלָיו אֶל הַבַּיִת-מִדְרָשׁ לִשְׁאֹל מֵאִתּוֹ הַמִּקָּח. עַד שֶׁרָאוּ כָּל בְּנֵי-בֵיתוֹ שֶׁגַּם זוֹ אֵינוֹ עֵצָה טוֹבָה, וּמָחֲלוּ לוֹ גַּם עַל זֶה, וְהִשְׁתַּדְּלוּ אַחַר-כְּךָ שֶׁיִּהְיֶה גַּם קְנִיַּת הַסְּחוֹרָה עַל-יְדֵי אִישׁ אַחֵר, וְזוּנָתוֹ קִבְּלָה עַל עַצְמָהּ כָּל טִרְדַּת הַחֲנוּת מִבֹּקֶר וְעַד עֶרֶב. (שָׁם י"ג).

א-רסז

וּבְרִבּוֹת הָעִתִּים וְהַיְמִים נִתְמַעֵט אֶצְלוֹ הָרְבֵּה מֵהַמָּעוֹת שֶׁלּוֹ, כִּי רֶוַח הַחֲנוּת הָיָה מוּעָט מְאֹד, וְגַם כְּבָר הָיָה נִזּוֹן עַל שֻׁלְחָנוֹ עוֹד מִימֵי הַקַּיִץ הַנַּ"ל, וְזוּנָתוֹ כְּבָר הֶרְגִּילָה לְהִתְנַהֵג כְּדַרְכָּהּ הָעֲשִׁירִים, וּכְמוֹ שֶׁרָאֲתָה מֵעוֹדָהּ בְּבֵית אֲבִיהָ וְחוֹתְנָהּ, וּמֵחֲמַת כָּל זֶה נֶחְסַר אֶצְלוֹ הַרְבֵּה מְאֹד מֵהַמָּמוֹן שֶׁלּוֹ, וְהִיא הִתְחִילָה מֵחָדָשׁ לְהַרְבּוֹת דְּבָרֶיהָ כְּנֶגְדּוֹ עַל שֶׁפָּנָה אֶת עָרְפּוֹ כָּל-כָּךְ מֵעִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהוּא כְּנֶגֶד זֶה הִתְחִיל מֵחָדָשׁ לֶאֱטֹם אָזְנוֹ מִדְּבָרֶיהָ כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. פַּעַם אַחַת בָּא לְבֵיתוֹ קֹדֶם סְעֻדַּת הָעֶרֶב, וְהֶעְתִּירָה עָלָיו בְּדִבְרֶיהָ עַד שֶׁנֶּחְלַשׁ דַּעְתּוֹ מְאֹד, כִּי הִרְבְּתָה לְסַפֵּר לוֹ מַעֲשֶׂה דְּחָקָהּ, שֶׁכְּבָר הִיא חַיֶּבֶת קְצַת מָמוֹן לָאֲחֵרִים בְּעַד צָרְכֵי הַבַּיִת, כִּי רֶוַח הַחֲנוּת מוּעָט מְאֹד וְהַהוֹצָאָה מְרֻבָּה כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, עַד שֶׁנִּתְמַרְמֵר מְאֹד מִדְּבָרֶיהָ וְנִכְנַס בְּכֹבֶד-רֹאשׁ לְחֶדֶר אַחֵר וְיָשַׁב שָׁם וְעָנָה וְאָמַר: רִבּוֹנוֹ-שֶׁל-עוֹלָם, הֲלוֹא קֹדֶם שֶׁנַּעֲשֵׂיתִי אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת, מֻכְרָח הַדָּבָר לְהִתְמַהְמֵהַּ הַרְבֵּה לְעֵת-עַתָּה תֵּן לִי פַּרְנָסָה וְסִפֵּר שֶׁאז נִתְקַיֵּם אֶצְלוֹ מַה שֶּׁכָּתוּב, יִשַּׂעְיָה ס"ה, כ"ד: "וְהָיָה טֶרֶם יִקְרָאוּ וַאֲנִי אֶעֱנֶה", כִּי עוֹד טֶרֶם דִּבֵּר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, הִקְדִּים הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רְפוּאָה לְמַכָּתוֹ וְהִזְמִין לוֹ מָקוֹם לְהִתְפַּרְנֵס בְּלִי שׁוּם עֶסֶק, כִּי בְּשָׁעָה זֹאת נִתְוַעֵד אֲבִיו עִם שִׁתְּפֵי הַחֲנוּת אֲשֶׁר לוֹ, וּבְחֶמְלַת ה' עָלָיו נִכְמְרוּ רַחֲמֵיהֶם מְאֹד עַל מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהִרְבּוּ לְהוֹכִיחַ אֶת אֲבִיו עַל שֶׁפָּנָה אֶת עָרְפּוֹ מִבֵּן יָקִר וְנֶחְמָד כָּזֶה, וְהוּא תֵּרֵץ אֶת עַצְמוֹ וְאָמַר: "מַה לִּי לַעֲשׂוֹת? הֲלוֹא כְּבָר הֶחֱזַקְתִּיו עַל שֻׁלְחָנִי כַּמָּה שָׁנִים, וּכְבָר עָזַרְתִּי לוֹ קְצַת בְּמָעוֹתַי גַּם אַחַר-כָּךְ וּמָה אֶפּוֹא אֶעֱשֶׂה לוֹ יוֹתֵר אֲחֵרֵי אֲשֶׁר יֵשׁ לִי עוֹד בָּנִים קְטַנִּים הַמֻּטָּלִים עָלַי וְעוֹד כַּיּוֹצֵא בַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה. וְנָתְנוּ לוֹ הַשִּׁתְּפִים עֵצָה, שֶׁיַּקִּיף אֶת כָּל שְׁאֵרִית הַסְּחוֹרָה שֶׁבַּחֲנוּת שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה,

וְיֶאֱמֹד אוֹתָהּ בְּשָׁוְיָהּ, וְיִשַּׁתֵּף אוֹתָהּ בְּתוֹךְ סְחוֹרוֹתֵיהֶם אֲשֶׁר בַּחֲנוּת הַמְשֻׁתֶּפֶת שֶׁהָיָה לָהֶם בְּאָדֶעס, וּמִמַּה שֶׁיֵּעָלֶה חֵלֶק הָרֶוַח מִמְּעוֹתָיו חוּץ מַה שֶּׁיִּוּתַר קְצָת נֶגְדּוֹ, יִהְיֶה לוֹ מִמַּה לְהִתְפָּרְנֵס. וּמִיָּד שָׁלַח אָביו לִקְרֹא לוֹ לְהוֹדִיעוֹ מִזֶּה, וְכֵן עָשָׂה, וְנִשְׁתַּהֶה הַדָּבָר אֵיזֶה שָׁנִים עַד אַחַר הִסְתַּלְקוּת אַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהִתְפָּרְנֵס מִזֶּה בְּכָבוֹד. (שָׁם יד).

א-רסח

וְאַחַר אֵיזֶה שָׁנִים הִתְחִיל גַּם אָביו לְהִדַּלְדֵּל מְאֹד, וּמִמֵּילָא הִגִּיעַ מִזֶּה הֶזֵּק גָּדוֹל לְמוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְעַל-כָּל-זֹאת לֹא נִצְרַךְ לַבְּרִיּוֹת עַד שְׁמוֹנֶה שָׁנִים אַחַר הִסְתַּלְקוּת אַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עַד שֶׁיָּרַד מִנְּכָסָיו לְגַמְרֵי, עַד שֶׁמָּכַר גַּם כָּל הַכֵּלִים הַיְקָרִים שֶׁנִּשְׁאֲרוּ אֶצְלוֹ מִימֵי עָשְׁרוֹ, וְאָמַר, שֶׁפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהִתְחִיל לֶאֱכֹל בְּכַף שֶׁל עֵץ, חָלְפוּ וְעָבְרוּ כַּמָּה שָׁבוּעוֹת שֶׁלֹּא הִרְגִּישׁ שׁוּם טַעַם בַּאֲכִילָתוֹ וּבֵין בַּעֲנִיּוּתוֹ וּבֵין בַּעֲשִׁירוּתוֹ עָסַק יוֹמָם וָלַיְלָה בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וְעָסַק בְּשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת לְעוֹרֵר גַּם אֲחֵרִים לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, כַּאֲשֶׁר פָּקַד עָלָיו אַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (שָׁם ט"ו).

א-רסט

וְכָל הַנְּהָגוֹתָיו וְכָל מַעֲשָׂיו הָיוּ בְּזָרִיזוּת וּבְמְהִירוּת גְּדוֹלָה מְאֹד, כְּמוֹ הֲלִיכָתוֹ לַמְּקֻוֶה בְּכָל בֹּקֶר הָלַךְ וּפָשַׁט וְלָבַשׁ אֶת בְּגָדָיו בְּתַכְלִית הַמְּהִירוּת, עַד שֶׁכִּמְעַט לֹא הָיָה בְּאֶפְשָׁרוּת שׁוּם אָדָם לְהִשְׁתַּוּוֹת עִמּוֹ. וְכֵן בְּעֵת כְּתִיבָתוֹ הָיְתָה הַקַּלְמוֹס פּוֹרַחַת מִתַּחַת יָדוֹ, שֶׁהָיָה לְפֶלֶא בְּעֵינֵי כָל רוֹאָיו, וְכֵן שְׁאָר מַעֲשָׂיו כֻּלָּם הָיוּ בְּמְהִירוּת גָּדוֹל וְנִפְלָא עַד מְאֹד [וְגַם אַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הִתְפַּלֵּא פַּעַם אַחַת עַל גֹּדֶל זְרִיזוּתוֹ וְאָמַר (וְעַיֵּן "סֵפֶר הַמִּדּוֹת" אוֹת זְרִיזוּת), שֶׁבְּוַדַּאי יִזְכֶּה לִהְיוֹת עַל-יְדֵי-זֶה רוֹעֶה נֶאֱמָן. וְעַיֵּן "פִּרְקֵי רְאוֹת לַחָכְמָה", עַל הַתּוֹרָה "סוֹד כְּוָנַת הַמִּילָה" ("לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן" סִימָן ס"ג)]. וְגַם אָחַז תָּמִיד אֶת הַמּוֹרֶה-שִׁעוֹת לְנֶגֶד עֵינוֹ וְהָיָה שׁוֹמֵר אֶת כָּל שְׁעוֹתָיו וּרְגָעָיו בְּכָל מִינֵי שְׁמִירָה, כִּי גַם בְּעֵת נְסִיעָתוֹ וִישִׁיבָתוֹ עַל הָעֲגָלָה הִרְבָּה לִלְמֹד וּלְהִתְפַּלֵּל וְלִצְעֹק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכִלּוֹת הַנֶּפֶשׁ מַמָּשׁ, וְשׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם לֹא בִלְבֵּל אֶת דַּעְתּוֹ לְבַטְּלוֹ מֵעֲבוֹדָתוֹ אֲפִלּוּ כְּרֶגַע, וּלְהַרְבּוֹת בִּשְׁבָחָיו, יִקְצְרוּ הֲמוֹן יְרִיעוֹת. וְכַאֲשֶׁר הָיָה נוֹתֵעַ לָכָל יוֹדְעָיו וּמַכִּירָיו אֲשֶׁר הִכִּירוּהוּ מֵעוֹדוֹ עַד יוֹם הִסְתַּלְקוּתוֹ, שֶׁמִּיּוֹם הִתְקָרְבוּתוֹ לָאַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה נִבְעַר לְבָבוֹ בְּתַבְעֵרַת עָצוּם וּמֵפְלָג אֲשֶׁר אֵין לְשַׁעֵר, וְזִכְרוֹן יוֹם הַמָּוֶת לֹא נִפְסַק מִמַּחֲשַׁבְתּוֹ אֲפִלּוּ כְּשָׁעָה קַלָּה. וּכְפִי עַמְקוּת רַעְיוֹנָיו אֲשֶׁר הֶעֱמִיק בְּמְהִירוּת פְּרִיחַת הַזְּמַן שֶׁל חַיֵּי הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁכְּאַיִן יֵחָשְׁבוּ נֶגֶד חַיֵּי-עוֹלָם הַנִּצְחִי, וְגַם הֵלוֹא בְּמְהִירַת פְּרִיחַת הַזְּמַן הַזֶּה מְסֻכָּן הָאָדָם. בְּכָל רֶגַע וָרֶגַע הָיָה נֶחְשָׁב בְּעֵינָיו כָּל הָעוֹסְקִים בְּהַבְלֵי הָעוֹלָם כִּמְשֻׁגָּע מַמָּשׁ, וְאֶת כָּל הָעֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד שֶׁנִּתְגַּדֵּל בָּזֶה מִנְּעוּרָיו, מָאַס וְנָעַל וְשִׁקֵּץ, וְקִבֵּל עַל עַצְמוֹ כָּל מִינֵי בִּזְיוֹנוֹת וּרְדִיפוֹת אֲשֶׁר רְדָפוּהוּ

אֲבִיו וְאִשְׁתּוֹ וְכָל מִשְׁפַּחְתּוֹ, וְהִרְבָּה לִצְעֹק וּלְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּזְכֶּה לִהְיוֹת כִּרְצוֹנוֹ בְּכָל תַּעֲלוּמַת לִבּוֹ עַד הַנְּקֻדָּה הַפְּנִימִית שֶׁבַּלֵּב, עַד אֲשֶׁר זָכָה גַּם הוּא לְמַעֲלָה מֻפְלֶגֶת וַעֲצוּמָה עַד מְאֹד, וְהָאֵשׁ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל רוֹמְמוּת אַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּדְבָרָיו הַנּוֹרָאִים בָּעֲרוּ בְּלִבּוֹ כְּלַבַּת-אֵשׁ מַמָּשׁ, וְלֹא לְחִנָּם הִרְעִישׁ עָלָיו הַשָּׂטָן אֶרֶץ וּמְלֹאָהּ, כִּי גַּם הוּא הָיָה מֻשְׁיָב כָּל יִשְׂרָאֵל בִּתְשׁוּבָה, אִם לֹא הָיוּ נִתְרַחֲקִים מֵאִתּוֹ וּמִדִּבּוּרָיו הַנּוֹרָאִים. (שָׁם ט"ז).

א-ער

רַבִּי שִׁמְעוֹן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה אִישׁ עוֹסֵק בְּמַשָּׂא-וּמַתָּן, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הִרְבָּה מְאֹד בְּתוֹךְ זֶה לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְגַם הוּא הִרְבָּה מְאֹד בְּהִתְבּוֹדְדוּת וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ עַל-פְּנֵי הַשָּׂדֶה, לִפְעָמִים בַּיּוֹם וְלִפְעָמִים בַּלַּיְלָה. וּפַעַם אַחַת נִתְיַשֵּׁב וְקָבַע דִּירָתוֹ בְּאֵיזֶה "קֶרֶעטְשְׁמִי" (אַכְסַנְיָה) שֶׁהָיְתָה סְמוּכָה לָעִיר, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ בְּנָקֵל לֵילֵךְ בְּכָל עֵת לְהַיַּעַר לְהִתְבּוֹדֵד וּלְפָרֵשׁ שָׂם שִׂיחָתוֹ, וְגַם בְּבוֹאוֹ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל בָּחַר לוֹ שָׁם אֵיזֶה מָקוֹם בִּקְצֵה הָעִיר הַסָּמוּךְ לַשָּׂדֶה בְּמָקוֹם שֶׁאֵין בְּנֵי-אָדָם מְצוּיִים כָּל-כָּךְ, וְשָׁם הִרְבָּה לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ וּבִפְרָט בִּתְפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת יוֹמָם וָלַיְלָה עַד עֵת פְּטִירָתוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (שָׁם י"ז).

א-רעא

גַּם הָיָה עוֹסֵק לְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה, וּפַעַם אַחַת נָסַע בְּיַחַד עִם מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְרָאָה אָז אֶצְלוֹ הַכְּתָבִים שֶׁלּוֹ, וְהֵיטִיבוּ מְאֹד בְּעֵינֵי מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וּלְקָחָם בְּיָדוֹ וְלֹא רָצָה עוֹד לְהַחֲזִירָם לוֹ כְּדֵי לְהַעְתִּיקָם וּלְהַדְפִּיסָם, וְעָשָׂה עַצְמוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן כְּמַחֲרִישׁ וְלֹא עָנָהוּ דָּבָר, רַק הִמְתִּין עַד בּוֹאָם לְבֵית-מָלוֹן, וְאָז הִבִּיט בְּכָל פַּעַם בְּעֵינָא פְּקִיחָא עַד שֶׁהִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהֶם מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְחָטַף אוֹתָם פִּתְאוֹם מֵאִתּוֹ וּזְרָקָם לְתוֹךְ הַתַּנּוּר וְנִשְׂרְפוּ. (שָׁם ח"י).

א-ערב

רַבִּי דֹּב מִטְשֶׁשְׁעִרִין זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה גַּם הוּא הָיָה אִישׁ עוֹסֵק בְּמַשָּׂא-וּמַתָּן כָּל יָמָיו, וְאַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה פָּקַד עָלָיו לְהַפְרִישׁ חֹמֶשׁ מִכֹּל אֲשֶׁר יַרְוִיחַ וּלְחַלְּקָם לַעֲנִיִּים, וְכֵן עָשָׂה וְקִיֵּם כָּל יָמָיו. וְקֹדֶם פְּטִירָתוֹ עָנָה וְאָמַר: "עִם הַחֹמֶשׁ שֶׁלִּי אֵינִי מַפְקִיד אֲפִלּוּ מִפְּנֵי הַבֵּית-דִּין שֶׁל מַעְלָה, שְׁכָרִי עוֹד יִשָּׁלֵם לִי", "מִיט מַיין חֹמֶשׁ הָאבּ אִיךְ קֵיין מוֹרָא נִיט אֲפִלּוּ פַּאר דֶּעם בֵּית-דִּין שֶׁל מַעְלָה. סָע וועט מִיר נָאךְ אַרוֹיס קוּמֶען! ", וְהוּא נִתְקָרֵב לְאַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עוֹד שָׁנִים רַבּוֹת קֹדֶם מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְעַל-יָדוֹ נִתְקָרְבוּ גַּם רַבִּי יוּדְל וְרַבִּי שְׁמוּאֵל אַיזִיק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִדַּאשְׁבִּיב. (שָׁם י"ט).

א-רעג

וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה. כִּי בִּימֵי נְעוּרָיו יָשַׁב עַל שֻׁלְחַן חוֹתְנוֹ בְּעִיר דַּאשִׁיב, וְשָׁם קָנָה אַהֲבָה עִם רַבִּי יוּדְל וְרַבִּי שְׁמוּאֵל אַיזִיק הַנַּ"ל. אַחַר-כָּךְ הִגִּיעַ הָעֵת שֶׁהֻצְרַךְ לְשׁוּב עִם זוּגָתוֹ עַל שֻׁלְחַן אָבִיו שֶׁיָּשַׁב בַּכְּפָר הַסָּמוּךְ לְמֶדְוֶדִיבְקֶה, וְהִזְהִיר אוֹתוֹ רַבִּי יוּדְל זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, לְבַל יֵלֵךְ שָׁם לְאַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וּמֵחֲמַת גֹּדֶל אַהֲבָתוֹ עִם רַבִּי יוּדְל כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, נִכְנְסוּ הַדְּבָרִים בְּלִבּוֹ, וְנִתְרַחֵק מֵחֲמַת זֶה מֵאַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעֵת בּוֹאוֹ לְשָׁם. (שָׁם כ').

א-רעד

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר אָרְכוּ לוֹ שָׁם הַיָּמִים, אִיתְרַמִּי פַּעַם אַחַת, שֶׁהִתְגַּבֵּר עָלָיו מְאֹד מָרָה שְׁחוֹרָה וְצַעַר גָּדוֹל מֵאֵיזֶה יִסּוּרִים שֶׁעָבְרוּ אָז עָלָיו (כִּמְדֻמֶּה לִי שֶׁהַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ הָיוּ בְּעִנְיַן בָּנִים, וְהוּא הָאֶחָד הַמּוּבָא בְּ"חַיֵּי-מוֹהַרַ"ן", סִימָן תע"ז, בְּהַשִּׂיחוֹת עֲבוֹדַת-הַשֵּׁם בְּאוֹת ל"ד. עַיֵּן מַה שֶּׁכָּתוּב שָׁם, שֶׁקֹּדֶם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל בִּקֵּשׁ אֶחָד מֵאִתּוֹ עַל הַבָּנִים וְכוּ', עַיֵּן שָׁם), וְנִתְקַיֵּם אָז אֶצְלוֹ מִקְרָא שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ד', ל'): "בַּצַּר לְךָ וּמְצָאוּךָ וְכוּ', וְשַׁבְתָּ וְכוּ'", כִּי עַל-יְדֵי-זֶה נִכְנַס לְאַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְהִכִּיר אֶת אֲמִתָּתוֹ וַאֲמִתַּת דְּבָרָיו הַנּוֹרָאִים, וּמֵאָז וָהָלְאָה הִתְחִיל לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהִתְעוֹרְרוּת וּבִירְאָה גְּדוֹלָה וְנִפְלָאָה, וְגַם בְּצִמְצוּם נִפְלָא כְּפִי פְּקֻדָּתוֹ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כְּפִי אֲשֶׁר יָדַע בְּמַהוּת נַפְשׁוֹ שֶׁצָּרִיךְ לְהִשָּׁמֵר בְּיוֹתֵר מֵרִבּוּי אוֹר, לְבַל יִגְרֹם לְנִמְרֵי כִּבּוּי הַנֵּר. וְיֵשׁ בָּזֶה כַּמָּה דִּבּוּרִים, וְאֵינִי רוֹצֶה לְהַאֲרִיךְ (כִּי מֵאַהֲבַת הַקִּצּוּר דִּלַּגְתִּי הַרְבֵּה דְּבָרִים גַּם בִּשְׁאָר הַסִּפּוּרִים שֶׁבַּחֵלֶק הַזֶּה, כַּנּוֹדָע לְהַבְּקִי בָּהֶם). וְאַחַר אֵיזֶה זְמַן סְבֵב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּצְרַךְ שֵׁנִית לִנְסֹעַ לְבֵית חוֹתְנוֹ בְּדַאשִׁיב עִם זוּגָתוֹ, וְשָׁאַל אֶת אַדְמוּ"ר אֵיךְ לְהִתְנַהֵג מֵעַתָּה עִם רַבִּי יוּדְל, וְהִזְהִיר אוֹתוֹ לְבַל יֹאבֶה וְיִשְׁמַע אֲלֵיהֶם כְּלָל אִם יַקְפִּיד עָלָיו, חַס וְשָׁלוֹם, מֵחֲמַת זֶה. (שָׁם כ"א).

א-ערה

אָמַר הַמַּעְתִּיק: רַבִּי דֹּב הַנַּ"ל הָיָה רוֹצֶה לָקוּם בַּחֲצוֹת, וְהָיָה מְצַוֶּה לְנָכְרִי לְהָקִיץ אוֹתוֹ. וּכְשֶׁהֶקִיצוֹ הַנָּכְרִי וְהָלַךְ לוֹ, שׁוּב הָיָה יָשֵׁן, וְרָאָה כִּי זֹאת אֵינָהּ עֵצָה, עַל-כֵּן נִתְיַשֵּׁב בְּדַעְתּוֹ וְצִוָּה לְהַנָּכְרִי שֶׁלֹּא יֵלֵךְ מִמֶּנּוּ עַד שֶׁיָּקוּם מִמִּטָּתוֹ וְיִלְבַּשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּמַלְבּוּשׁוֹ, וְכֵן עָשָׂה. וּמֵחֲמַת זֶה נִתְבַּלְבֵּל קְצָת וְהָיָה לוֹ כְּאֵב רֹאשׁ וְהָיוּ לוֹ יִסּוּרִים גְּדוֹלִים מַמָּשׁ, שֶׁכְּמַעַט שֶׁלֹּא יָצָא מִדַּעְתּוֹ. וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁנִּתְקָרֵב לְאַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הִתְנַצְּלָה אִמּוֹ לִפְנֵי רַבֵּנוּ עָלָיו עַל שֶׁנִּתְבַּלְבֵּל מִמְּעוּט הַשֵּׁנָה, וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַצַ"ל: "שְׁלָאף אוֹן עֶסֶן, נָאר הִיט דִּי צַייט"! (=יְשַׁן וֶאֱכֹל, אַךְ שְׁמֹר עַל הַזְּמַן) וּלְאַחַר זְמַן תָּבוֹא עוֹד הַפַּעַם אֵלַי וְתִשְׁאַל מִמֶּנִּי אֵיךְ לְהִתְנַהֵג" וְאָמַר לוֹ אָז, שֶׁיָּקוּם בְּכָל לַיְלָה בְּשָׁעָה שָׁלֹשׁ, וְאָמַר לוֹ בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: "דַּיִּין

חֲצוֹת וָועט זַיין דְּרַיי אַזַייגָער" ! (=זְמַן חֲצוֹת שֶׁלְּךָ יִהְיֶה בְּשָׁעָה שְׁלִישׁ) וְכֵן הָיָה. וְהָיוּ אַנְשֵׁי הַבַּיִת-מִדְרָשׁ שֶׁהָיוּ נֵעוֹרִים יוֹדְעִים: כְּשֶׁרַבִּי בָּעֶר הוֹלֵךְ, אָז הִיא שָׁעָה שְׁלִישׁ. (שָׁם).

א-רעו

רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר עָלָיו, שֶׁהוּא יָרֵא כָּל-כָּךְ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁמַּנִּיחִים אֵצֶל הַרוֹסִישֶׁן צוּ שְׁמַייסִין (כמו שמניחין להלקות את המחוייב מלקות לפני השוטר הרוסי). וְזֶה רַבִּי דּוֹב לֶקַח אֶת הָרַב רַבִּי אַבְרָהָם דּוֹב זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נֶכֶד רַבֵּנוּ, לְחָתָן, אַחַר שֶׁגֵּרֵשׁ אֶת בַּת מֹשֶׁה חִינְקִיס, וְנָתַן לוֹ עֶשְׂרֶת-אֲלָפִים רוּבַּל-כֶּסֶף נְדָן. וְרַבִּי מֹשֶׁה בְּרִסְלֶבֶר, אַחַר הִסְתַּלְקוּת מוֹהַרַנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה רָגִיל לֵילֵךְ לְרַבִּי אַבְרָהָם דּוֹב לְדַבֵּר מִמּוֹהַרַנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וּפַעַם אַחַת בָּא וְלֹא מְצָאוֹ וְרָצָה לֵילֵךְ. אָמַר לוֹ רַבִּי בָּעֶר הַנַּ"ל: "תְּדַבֵּר אִתִּי" עָנָה וְאָמַר לוֹ: "אַתֶּם מִתַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְכִי אֲנִי יוֹדֵעַ לְדַבֵּר אִתְּכֶם"? אָמַר לוֹ רַבִּי בָּעֶר הַנַּ"ל: "תַּאֲמִין לִי שֶׁאַתֶּם יוֹדְעִים מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל-יְדֵי מוֹהַרַנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יוֹתֵר מִמַּה שֶׁאֲנַחְנוּ יוֹדְעִים מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל-יְדֵי רַבֵּנוּ זַצַ"ל בְּעַצְמוֹ". (שָׁם).

א-רעז

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר בָּא לְשָׁם וְנִתְוַדַּע תֵּכֶף וּמִיָּד לְרַבִּי יוּדְל, שֶׁכְּבָר נִתְקָרֵב בִּהְיוֹתוֹ שָׁם לְאַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וּמֵחֲמַת שֶׁגַּם לְבָבוֹ שֶׁל רַבִּי יוּדְל נִכְסַף מְאֹד אֶל הָאֱמֶת, לֹא הִקְפִּיד עָלָיו, חַס וְשָׁלוֹם, בַּעֲבוּר זֶה, כִּי הִבִּיט וְרָאָה אֶת רֹב הִתְחַדְּשׁוּתוֹ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, שֶׁמִּקְדָּם לֹא רָאָה מֵאִתּוֹ כָּזֹאת, עַל-כֵּן אַדְרַבָּא הָלַךְ וּבִקֵּשׁ מֵאִתּוֹ שֶׁיְּסַפֵּר לוֹ אֵיזֶה סִפּוּרִים מֵאַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְכֵן עָשָׂה, עַד שֶׁנִּתְלַהֵב מְאֹד גַּם הוּא וְחָבְרוֹ רַבִּי שְׁמוּאֵל אַייזִיק לִנְסֹעַ לְאַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וְאַף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם עַל הוֹצָאוֹת לִנְסִיעָה רַבָּה כָּזוֹ, כִּי מִדַּאשִׁיב עַד מָדְוֶדִיבְקֶה בְּעֶרֶךְ מְאתַיִם מִיל וָוערְסְט אֲבָל מִגֹּדֶל הִתְעוֹרְרוּתָם וְכָסְפָּם לָזֶה, נִסְכַּם אֶצְלָם לֵילֵךְ לְשָׁם רַגְלִי. וְגַם בְּדַרְכָּם הִלּוּכָם, מִדֵּי עָבְרָם בְּעִיר טִירְהַאוּוִיצָע, בְּהַבַּיִת-מִדְרָשׁ שֶׁל הַמַּגִּיד זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עָשׂוּ גַּם שָׁם הִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה אֵצֶל כַּמָּה אֲנָשִׁים לִנְסֹעַ וּלְהִתְקָרֵב לְאַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (שָׁם כ"ב).

א-רעח

וְהִנֵּה רַבִּי יוּדְל זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה אִישׁ חָשׁוּב קְצָת בֵּין אַנְשֵׁי עִירוֹ, וְגַם הָיְתָה לוֹ יְדִיעָה בְּכִתְבֵי הָאֲרַ"י זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה (אָמַר הַמַּעְתִּיק: כִּי הָיָה חָתָן הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ רַבִּי לֵיבּ מִסְטָרָעסְטִינְץ זַצַ"ל, תַּלְמִיד הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, וְלָמַד עִמּוֹ חוֹתְנוֹ קַבָּלַת הָאֲרַ"י זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה), וּבְבוֹאוֹ לְאַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הִתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ בִּלְשׁוֹן גְּדוֹלוֹת וְאָמַר לוֹ: "יוֹרֵנוּ רַבֵּנוּ דֶּרֶךְ לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ" וְעָנָה אַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ:

בִּלְשׁוֹן תְּמִיהָה: "לָדַעַת בָּאָרֶץ דַּרְכֶּךָ"? (תְּהִלִּים ס"ז, ג') [כַּמּוּבָא בְּ"שִׂיחוֹת-הָר"ן" בְּאוֹת רצ"ב, עַיֵּן שָׁם]. וְאָז הִפִּיל עָלָיו אַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֵימָה וְפַחַד גָּדוֹל וְעָצוּם עַד מְאֹד, עַד שֶׁנָּסוֹג אָחוֹר בְּבֶהָלָה גְּדוֹלָה וְנִשְׁאַר עוֹמֵד אֵצֶל הַפֶּתַח וְנִתְיָרֵא מִגֶּשֶׁת אֵלָיו. וְהִתְחִיל אַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְהַרְאוֹת לוֹ פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת וְהֵקֵל מֵעָלָיו הַפַּחַד קְצָת, וְאָמַר לוֹ: "מָה אַתָּה מִתְיָרֵא מִמֶּנִּי? הֲלוֹא אֲנִי אָדָם כְּמוֹתְךָ, רַק אֲנִי חָכָם בְּיוֹתֵר מִמְּךָ נָאר אִיךְ בִּין קְלוּגֶער פּוּן דִּיר וְהִמְשִׁיךְ אִתּוֹ בְּדִבּוּרָיו הַנְּעִימִים, עַד שֶׁחָזַר וְנִסְמַךְ אֵלָיו. וְהִפִּיל עָלָיו שֵׁנִית אֵימָה וְפַחַד, עַד שֶׁחָזַר וְנָסוֹג אָחוֹר עַד פֶּתַח הַבַּיִת כַּנַּזְכָּר-לְעֵיל, וְשׁוּב הִתְחִיל אַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עוֹד הַפַּעַם לְהַרְאוֹת לוֹ פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת לְהָסִיר מֵעָלָיו הַפַּחַד וְהָאֵימָה, וְאָמַר לוֹ שֵׁנִית: "מָה אַתָּה מִתְיָרֵא מִמֶּנִּי? הֲלוֹא אֲנִי אָדָם כְּמוֹתְךָ, רַק אֲנִי חָכָם בְּיוֹתֵר מִמְּךָ" עַד שֶׁהִמְשִׁיךְ אוֹתוֹ אֶצְלוֹ שֵׁנִית כַּנַּזְכָּר-לְעֵיל וְאַחַר-כָּךְ חָזַר וְהִפִּיל עָלָיו אֵימָה וְפַחַד וְכוּ' כַּנַּזְכָּר-לְעֵיל, וְכֵן הָיָה אֵיזֶה פְּעָמִים, עַד שֶׁצִּוָּה עָלָיו אַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁיִּתְוַדֶּה לְפָנָיו כָּל מַה שֶׁעָבַר עָלָיו (כַּאֲשֶׁר הָיָה מְצַוֶּה זֹאת עַל כָּל אַנְשֵׁי מִקְרָבָיו, וְהָיָה נוֹתֵן לְכָל אֶחָד וְאֶחָד תִּקּוּנִים וְהַנְהָגוֹת כְּפִי שׁוֹרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ כַּמּוּבָא בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים, "שִׂיחוֹת הָר"ן" סִימָן קפ"ה; "חַיֵּי מוֹהַר"ן" תצ"א, תצ"ב), וּמֵאָז וָהָלְאָה נִתְקַשְּׁרוּ מְאֹד הוּא וְרַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק הַנַּ"ל לְאַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְהִרְבּוּ מְאֹד מִיּוֹם אֶל יוֹם לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּהִתְעוֹרְרוּת רַב וְעָצוּם מְאֹד עַד עֵת פְּטִירָתָם, זְכרוֹנָם לִבְרָכָה, וְהִרְבּוּ מְאֹד לְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה חִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא, וְנַעֲשׂוּ צַדִּיקִים גְּדוֹלִים מְאֹד. (שָׁם כ"ג).

א-רעט

אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי שֶׁהַצַּדִּיק רַבִּי לֵיבּ מִסְטָרֶסְטִינֶץ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בָּא אַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל, וּבִקֵּשׁ אוֹתוֹ שֶׁיְּקָרֵב אֶת בָּנָיו. וְכֵן הָיָה, שֶׁנִּתְקָרְבוּ כְּמַעַט כָּל בָּנָיו לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל. (וע"ע לעיל אות ריח; ולהלן בח"ב סעיף שב)

א-ריח

"זוֹמֵם רָשָׁע לַצַּדִּיק וּמְבַקֵּשׁ" (ליקו"מ ח"א, סימן צו) וְכוּ' - מַאֲמַר זֶה נֶאֱמַר זְמַן רַב קוֹדֶם נְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וּמַה שֶּׁכָּתוּב שָׁם: "דַּע כִּי יֵשׁ קַבָּלָה בְּיָדִי" וְכוּ' - דָּבָר זֶה הוֹדִיעַ לוֹ הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ וְכוּ' כמוהר"ר לֵיבּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטָּרַאסְטָענֶץ אַחַר פְּטִירָתוֹ, בְּעֵת שֶׁבָּא אֶל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיְּקָרֵב אֶת בָּנָיו וְכוּ', וְיֵשׁ בָּזֶה סִפּוּר נִפְלָא, וִיבוּאַר בְּמָקוֹם אַחֵר (ראה להלן בח"ב סעיף שב). (שָׁם סִימָן צו).

ב-שב

רַבִּי לֵייבּ מִטָּרֶעסְטִינֶץ, חוֹתְנוֹ שֶׁל רַבִּי יוּדֶל, בָּא אֶל רַבֵּנוּ בַּחֲלוֹם, וּבִקְּשׁוֹ שֶׁיְּקָרֵב אֶת בָּנָיו, (כַּמּוּבָא בְּסֵפֶר פִּרְפְּרָאוֹת לַחָכְמָה סִימָן צו; הובא לעיל בח"א אות ריח), וְאָמַר לוֹ אָז

בַּחֲלוֹם: "רַבִּי נָחוּם מִטְשֶׁרְנוֹבִּל לָקַח עִמּוֹ לְעוֹלָם הָאֱמֶת אֶת הַקֻּרָן מִשְּׁכַר מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים, אוּלָם אֶת הַפֵּירוֹת הִשְׁאִיר כָּאן בָּעוֹלָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ יֵשׁ לְבָנָיו גְּדֻלָּה, וְהֵם רַבָּנִים גְּדוֹלִים, אוּלָם אֲנִי לָקַחְתִּי עִמִּי לָעוֹלָם-הַבָּא גַּם אֶת הַפֵּירוֹת, וּמִשּׁוּם-כָּךְ אֵין לָהֶם לִבְנֵי שׁוּם גְּדֻלָּה, עַל-כֵּן אֲבַקְשָׁכֶם שֶׁתִּתְקָרְבוּ אוֹתָם אֲלֵיכֶם", וְכֵן הָיָה, שֶׁנִּתְקָרְבוּ בָּנָיו לְרַבֵּנוּ.]

א-רפ

אָמַר הַמַּעְתִּיק: בְּעֵת שֶׁנִּתְקָרֵב הָרַב יוּדְל זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הַנַּ"ל לְאַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּמֶדְוֶדִיבְקֶה, בִּקֵּשׁ אֶת אַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁיִּרְאֶה מִמֶּנּוּ אֵיזֶה מוֹפֵת, וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "הַמְתֵּן פֹּה עַד אַחַר שַׁבָּת וְאָז תִּרְאֶה" ! וְכֵן עָשָׂה וְהִמְתִּין. וְאַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה סִפֵּר לוֹ, שֶׁבְּכָפָר אֶחָד הַסָּמוּךְ יוֹשֵׁב אִישׁ אֶחָד שֶׁמְּקֹרָב קְצָת אֵלַי, וְהוּא הָיָה חָשׁוּךְ מִבָּנִים, וְנָסַע כַּמָּה פְּעָמִים אֵלַי וְהִפְצִיר אוֹתִי לְעוֹרֵר רַחֲמִים עֲבוּרוֹ שֶׁיִּהְיֶה נִפְקָד בְּבָנִים. וְאָנֹכִי הִבְטַחְתִּי לוֹ שֶׁבְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִוָּלֵד לוֹ בֵּן, אַךְ הִתְנֵיתִי עִמּוֹ שֶׁבְּכָל חֲצִי שָׁנָה יִתֵּן לִי "רֶעְנְדִיל" אֶחָד, וְכֵן הָיָה. וְהָאִישׁ הַנַּ"ל נִפְקַד בְּבֵן זָכָר, וְעַד עַתָּה הָיָה מְקַיֵּם תְּנָאוֹ, וּבְכָל חֲצִי שָׁנָה נָתַן לִי ה"רֶעְנְדִיל". וְעַתָּה בְּיוֹם שְׁלִישִׁי שֶׁאַחַר שַׁבָּת צָרִיךְ הָאִישׁ הַנַּ"ל לְהָבִיא לִי ה"רֶעְנְדִיל", וְיוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁעַתָּה לֹא יִשְׁמֹר מוֹצָא שְׂפָתָיו וְיֶחְדַּל מִלְּתֵת לִי ה"רֶעְנְדִיל", כִּי גִּיסוֹ מַפְצִיר אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִתֵּן לִי, בְּאָמְרוֹ כִּי זֶהוּ מוֹפֵת מִשְּׁאָר צַדִּיקֵי הַדּוֹר, כִּי גַּם אֲנִי נָתַתִּי לָהֶם פִּדְיוֹנוֹת עֲבוּרְךָ שֶׁתִּפָּקֵד בְּבָנִים וְדִבֵּר גִּיסוֹ עַל לִבּוֹ כָּל-כָּךְ עַד שֶׁשָּׁמַע לְדִבָּרָיו, וְנִסְכַּם בְּדַעְתּוֹ שֶׁלֹּא יִתֵּן לִי ה"רֶעְנְדִיל". וְתִרְאֶה כִּי תַּחַת ה"רֶעְנְדִיל" שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהָבִיא לְכָאן בְּיוֹם שְׁלִישִׁי שֶׁאַחַר הַשַּׁבָּת, יָבִיא אֶת הַיֶּלֶד שֶׁלּוֹ לְכָאן מֵת, וְכֵן הָיָה מַמָּשׁ כִּדְבָרֵי אַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה [וְהַנִּרְאֶה, שֶׁבְּזֶה ה"רֶעְנְדִיל" הָיָה עוֹשֶׂה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁהַפֹּשֵׁט כִּדְבָרָיו, וְנָתְנוּ לְרַבִּי יוּדְל "שְׁמִיץ". וּבְשָׁעַת ה"שְׁמִיץ" נֶחְלַשׁ דַּעְתּוֹ, וְהִרְהֵר עַל זֶה שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ "שְׁמִיץ". אַחַר-כָּךְ נָסַע לְבֵיתוֹ, וְהִנֵּה בִּתּוֹ נֶחְלְשָׁה לְמָאוֹד. וְנָסַע תֵּכֶף לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְסִפֵּר לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מַעֲשֶׂה, שֶׁהָיָה רֵיחַיִם בְּדַאנְצִיג שֶׁהָיָה טוֹחֵן עַל עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע אֲבָנִים, וְהָיָה שָׁם הַלֹּא-טוֹב רוּחַ וְלֹא הִנִּיחַ לִטְחֹן. וְיָעַץ מְכַשֵּׁף אֶחָד, שֶׁיְּנִיחוּ לוֹ אַחַת

מֵהָעֶשְׂרִים-וְאַרְבַּע אֲבָנִים וְיִטְחָנוּ אוֹתוֹ בַּחוֹל, וְאָז הַשְּׁאָר יִטְחָנוּ. וְרָמַז לוֹ זֶה בְּבִתּוֹ, שֶׁאֶחָד מֵעֶשְׂרִים-וְאַרְבָּעָה רָאשֵׁי אֵיבָרִים יָמוּת, וְהִיא תַּבְרִיא. וְאָמַר לוֹ, שֶׁאִם לֹא הָיִיתָ מְהַרְהֵר בִּשְׁעַת הַ"שְׁמִיץ" הָיְתָה נַעֲשֵׂית בְּרִיאָה לְנַמְרֵי, אַךְ מֵחֲמַת שֶׁהִרְהַרְתָּ יִהְיֶה כֵּן, שֶׁאֵיבָר אֶחָד יָמוּת וְהִיא תַּבְרִיא וְכֵן הָיָה, שֶׁאִצְבַּע הַקְּטַנָּה שֶׁעַל יָדָהּ מֵת לְנַמְרֵי, וְהִיא הִבְרִיאָה. (שָׁם).

א-רפב

וְעוֹד הָיָה מַעֲשֶׂה, שֶׁרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר לוֹ בְּשִׁעַת הַהִתְקָרְבוּת: "אַתְּנָה עִמְּךָ שֶׁלֹּא תְּהֵא חָסִיד" וְהִסְבִּיר לוֹ שֶׁכַּוָּנָתוֹ בְּעִנְיַן הַנְּקִיּוּת וְהַתֵּה בְּשַׁחֲרִית וּבֵ"לִילְקָא" [=עִשָּׁוון מְקֻטָּרֶת] וְכוּ'. וּפַעַם אַחַת בִּשְׁעַת הִתְקָרְבוּתוֹ לְאַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָל שֶׁרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כּוֹעֵס עָלָיו, וַיִּירָא לִכְנֹס אֲצָלוֹ. וְאַחַר שְׁלֹשָׁה יָמִים שֶׁלֹּא נִכְנַס, נִתְיַשֵּׁב לִכְנֹס וְהִתְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ וְנִכְנַס, וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַצַ"ל: "כְּשֶׁרוֹצִין לְהִתְקָרֵב אֶל הָאֱמֶת, אָז מִתְגַּבֵּר הַשֶּׁקֶר, וּכְשֶׁמִּתְגַּבְּרִין עַל הַמְּנִיעוֹת וּמְשַׁבְּרִין אוֹתָם, אָז נַעֲשֶׂה מֵהַ"שֶּׁקֶר" "קֶשֶׁר"..." "וְוועסְטוּ שׁוֹין זַיין מְקַשֵּׁר צוּ מִיר וַוייל דוּ וְוועסְט לֶעבִּין" [=כְּבָר תְּהֶיֶה מְקֹרָב אֵלַי כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ!]. וְרַבִּי יוּדָל כְּשֶׁהָיָה נוֹסֵעַ מִמֶּזְרִיבֶקֶה לְאוּמַן עַל צִיּוּנוֹ הַקָּדוֹשׁ, נָסַע דֶּרֶךְ בְּרֶסְלֶב, וְהָיָה שָׁם אֶצֶל הָרַב רַבִּי הִירְשׁ לַייבּ, רַב דִּבְּרֶסְלֶב, וְהָיָה מְסַפֵּר לוֹ בְּכָל שָׁנָה הִתְקָרְבוּתוֹ לְרַבֵּנוּ זַצַ"ל, וְהַסּוֹף מִזֶּה הַמַּעֲשֶׂה הָיָה מְסַיֵּם: "אֶפְשָׁר אֶצְלְכֶם זֶה יָשָׁן, בַּיי מִיר אִיז דָאס שְׁפִּיגְל נַיי" [=אֶצְלִי הוּא עֲדַיִן חָדָשׁ וּמַבְרִיק כִּרְאִי]. (שָׁם).

א-רפג

הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי יְקוּתִיאֵל, הַמַּגִּיד מִטִּירְהָאוויצָע זְצוּקַ"ל, הוּא אֲשֶׁר זָכָה בְּיוֹתֵר מִכָּל הַמְפָרְסָמִים שֶׁבְּדוֹרוֹ לְהַכְנִיעַ אֶת עַצְמוֹ תַּחַת אַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הַדְּרַת קְדֻשָּׁתוֹ בְּאֵימָה וָפַחַד, וְגַם הַרְבֵּה מֵאַנְשֵׁי מִקְרָבָיו וְיוֹצְאֵי חֶלְקָיו נִתְקָרְבוּ עַל-יָדוֹ לְאַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (שָׁם כ"ד).

א-רפד

אָמַר הַמַּעְתִּיק: רַבִּי יִצְחָק, חֲתַן הַמַּגִּיד זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הַנַּ"ל, הָיָה אִישׁ מְצֻיָּן וּמֻשְׁלָם בְּכָל הַמַּעֲלוֹת, לַמְדָן גָּדוֹל בַּתּוֹרָה, וְעָסַק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם כָּל יָמָיו, וְנִתְגַּדֵּל בְּבֵית הַצַּדִּיק-יְסוֹד-עוֹלָם הָרַב רַבִּי זוּסְיָא זַצַ"ל, וְקֹדֶם פְּטִירַת הַצַּדִּיק וְהַטָּהוֹר הַנַּ"ל, שָׁאַל אוֹתוֹ: לְאֵיזֶה צַדִּיק אֶתְקָרֵב? וְהֵשִׁיב לוֹ: לְזֶה הַצַּדִּיק שֶׁיַּעֲסֹק בְּוִדּוּי דְּבָרִים, הַיְנוּ: שֶׁיְּצַוֶּה לְמְקָרְבָיו שֶׁיִּתְוַדּוּ לְפָנָיו וְיִתֵּן לָהֶם תִּקּוּנִים עַל כָּל דָּבָר (וְשָׁמַע שֶׁקּוֹרִין לְאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ "דִּי וִדּוּי'נִיקְעס". וּכְשֶׁנָּסַע בְּפַעַם רִאשׁוֹנָה לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, וְרָאָה שֶׁאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ יוֹצְאִים וְדִמְעָתָם עַל לֶחָיִם מֵהַוִּדּוּי דְּבָרִים). וּבָא לְהַבַּיִת-מִדְרָשׁ, וְהָיוּ אָז שָׁם עוֹד הַרְבֵּה אֲנָשִׁים, וְרָמַז רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶל כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁיֵּצְאוּ לַחוּץ, וְהֵסִירוּ כֻּלָּם הַטַּלִּית וְהַתְּפִלִּין

מֵעֲלֵיהֶם וְיָצְאוּ. וְרָצָה רַבִּי יִצְחָק הַנַּ"ל גַּם-כֵּן לָצֵאת, וְלָקַח רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת ה"קְלַאמְקֶע" [=יְדִית הַדֶּלֶת] וְסָגַר אֶת הַדֶּלֶת, וְלֹא נִשְׁאַר בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ רַק אַדְמוּ"ר זַצַ"ל וְרַבִּי יִצְחָק הַנַּ"ל, וְרַבֵּנוּ זַצַ"ל עִשֵּׁן אֶת ה"לִילְקֶא" מִקְטֶרֶת וְהָלַךְ אָנֶה וָאָנָה בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ, וְנָפַל עַל רַבִּי יִצְחָק הַנַּ"ל אֵימָה וָפַחַד גָּדוֹל, וְהִתְחִיל לְהַזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו מִיּוֹם קַטְנוּתוֹ עַד הַיּוֹם הַהוּא. וְנִגַּשׁ אֵלָיו רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "הַיינְט זָאג"! [=עַתָּה אֱמֹר!], וְהִתְחִיל לְהִתְוַדּוֹת לְפָנָיו כָּל לִבּוֹ, וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה דִּבֵּר עִמּוֹ מַה שֶּׁדִּבֵּר, וּמֵאָז נִתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּהִתְקָרְבוּת עֲצוּמָה וְנִפְלָאָה וְעָסַק כָּל יָמָיו בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, וְהָיָה אִישׁ צַדִּיק וְיָרֵא-אֱלֹקִים, כַּנּוֹדָע לְכָל מַכִּירָיו. (שָׁם).

א-רפה

וְהַצַּדִּיק רַבִּי יִצְחָק אַייזִיק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁמּוּבָא מֵאִתּוֹ בְּ"חַיֵּי-מוֹהַר"ן" (סִימָן שי"ג) [בְּסִפּוּר מַעֲלַת הַמִּתְקָרְבִים אֵלָיו, בְּאוֹת כ"ג], גַּם הוּא הָיָה מֵאַנְשֵׁי הַמַּגִּיד זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהָיָה עוֹסֵק בְּמַשָּׂא-וּמַתָּן בְּעֵסֶק חִלּוּף מַטְבֵּעַ. פַּעַם אַחַת רָאָה אַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְכוּ', כַּמּוּבָא שָׁם בְּ"חַיֵּי-מוֹהַר"ן", עַיִן שָׁם, וּפֵרוּשׁ הַמִּלּוֹת "וַהֲוָה מַה דַּהֲוָה" הַמּוּבָא שָׁם, שֶׁמַּעְתִּי קְצָת מֵאָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, הַיְנוּ: כִּי בְּבוֹאוֹ לְאַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הִלְהִיב אֶת לִבּוֹ לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּלַבַּת-אֵשׁ מַמָּשׁ, וְצִוָּה עָלָיו הַנְהָגוֹת מְיֻחָדוֹת כְּפִי שֹׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ, וְהַנְהָגָה אַחַת צִוָּה עָלָיו שֶׁהָיְתָה כְּבֵדָה וְקָשָׁה מִכֻּלָּם, הַיְנוּ: שָׁנָה תְּמִימָה לֹא יְדַבֵּר עִם שׁוּם אָדָם אֲפִלּוּ תֵּבָה אַחַת [זוּלַת עִם הַמַּגִּיד זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה], וְאַחַר-כָּךְ נָסַע לְבֵיתוֹ, וּמִיָּד בְּבוֹאוֹ לְבֵיתוֹ, הִפְרִישׁ אֶת עַצְמוֹ מֵעִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה לְגַמְרֵי וְלֹא דִּבֵּר עִם שׁוּם אָדָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה עָלָיו כַּנַּזְכָּר-לְעֵיל וּמִקּוֹמוֹ עַד שָׁכְבוֹ לֹא מָשׁוּ שְׂפָתָיו מִתּוֹרָה וּתְפִלָּה, וּמִיָּד נִתְעוֹרֵר עָלָיו מְרִיבוֹת וּרְדִיפוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד מִכָּל בְּנֵי-בֵּיתוֹ, וּבִפְרָט מֵחוֹתְנוֹ וְאִשְׁתּוֹ, וְהִרְבּוּ לְדַבֵּר וּלְבַטֵּא כְּנֶגְדּוֹ בְּבִטּוּיִים כְּמַדְקְרוֹת חֶרֶב מַמָּשׁ וְכִנּוּ אוֹתוֹ בְּשֵׁם יוֹצֵא מֵהַדַּעַת, וְעוֹד כַּיּוֹצֵא בְּכִנּוּיִים כָּאֵלֶּה. וְאַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הִבִּיט בְּרוּחַ-קָדְשׁוֹ אֶת גֹּדֶל מְרִירוּת לִבּוֹ מִדִּבְרֵיהֶם הָרָעִים וְנִתְיָרֵא מְאֹד מֵחֲמַת זֶה, (וּכְפִי הַמּוּבָן, שֶׁנִּתְיָרֵא שֶׁלֹּא יִהְיֶה נֶחֱלֶה, חַס וְשָׁלוֹם, אוֹ שֶׁיִּפֹּל מֵעֲבוֹדָתוֹ עַל-יְדֵי-זֶה), וּמִיָּד קָרָא בִּזְרִיזוּת לְאֶחָד מֵאֲנָשָׁיו וְצִוָּה לוֹ שֶׁיִּשְׁכֹּר בַּעֲבוּרוֹ תֵּכֶף וּמִיָּד עֲגָלָה לְטִירְהָאוּוִיצָע, וְרָץ לְשָׁם בְּמְהִירוּת וְהִגִּיעַ לְשָׁם בַּלַּיְלָה, וְהֶעֱמִיד אֶת עַצְמוֹ עִם הָעֲגָלָה אֵצֶל בֵּית חוֹתְנוֹ שֶׁל רַבִּי יִצְחָק אַייזִיק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁיָּשַׁב עִמּוֹ בְּיַחַד, וְהִקִּישׁ עַל הַדֶּלֶת שֶׁיִּפְתְּחוּ לוֹ וְנִכְנַס לְשָׁם. וַיִּשְׁאָ חוֹתְנוֹ אֶת עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בָּא לְבֵיתוֹ, וַיִּתְפַּלֵּא וַיִּשְׁתּוֹמֵם מְאֹד, כִּי לֹא יָדַע מַה זֶּה וְעַל מַה זֶּה. וְרַבִּי יִצְחָק אַייזִיק הַנַּ"ל הָיָה בְּחַדְרוֹ וְקָרָא אָז קְרִיאַת-שְׁמַע שֶׁלִּפְנֵי הַשָּׁנָה בְּכֹחַ גָּדוֹל, בְּדִבֻּקוּת עֲצוּמָה וְנִפְלָאָה, וְאַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שָׁמַע וְלֹא רָצָה לְהִכָּנֵס לְחַדְרוֹ וּלְהִתְרָאוֹת בְּפָנָיו

כְּדֵי שֶׁלֹּא יְבַלְבְּלוֹ וְיַפְסִיקֵהוּ בְּאֶמְצַע קְרִיאָתוֹ וּבְתוֹךְ-כָּךְ הִתְחִיל אַדְמוּ"ר זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְהוֹכִיחַ אֶת חוֹתְנוֹ עַל דַּרְכּוֹ הָרָעָה, עַל שֶׁהוּא מְיַסֵּר אֶת חֲתָנוֹ בְּיִסּוּרִים כָּאֵלֶּה כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, וְגַם שָׁאַל אוֹתוֹ אַדְמוּ"ר זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "הֲלֹא בַּבֹּקֶר כְּשֶׁאַתָּה מַנִּיחַ תְּפִלִּין וּבְיָדְךָ אַתָּה מַכְרִיחַ אֶת עַצְמְךָ בִּרְצוּעוֹת שֶׁל עוֹר בְּהֵמָה, וּבְפִיךָ אַתָּה מַחֲשָׁה וְדוֹמֵם וְאֵינְךָ רוֹצֶה לְדַבֵּר אָז שׁוּם דִּבּוּר אִם יַעֲמֹד אָז לְנֶגְדְּךָ אֵיזֶה ע�ָרֵל שֶׁלֹּא רָאָה וְשָׁמַע כְּזֹאת מֵעוֹלָם הַאִם לֹא הָיָה אוֹמֵר עָלֶיךָ שֶׁאַתָּה יוֹצֵא מִדַּעַת"?! [הֵינוּ: כִּי מְכָוָן מַמָּשׁ כֵּן הֵמָּה גַּם אִמְרֵי פִּיהוּ הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יֹאמַר עַל חֲתָנוֹ שֶׁהוּא יוֹצֵא מֵהַדַּעַת עַל שֶׁעוֹשֶׂה רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, כְּפִי תַּעֲלוּמוֹת דְּרָכָיו אֲשֶׁר יוֹדִיעֵינוּ עַל-יְדֵי עֲבָדָיו הַנֶּאֱמָנִים], וְעוֹד כַּיּוֹצֵא בְּדָבָרִים כְּאֵלֶּה דִּבֵּר וְהוֹכִיחוֹ, עַד שֶׁנִּתְחָרֵט מְאֹד חוֹתְנוֹ עַל זֶה, וְקִבֵּל עַל עַצְמוֹ לְבַל יוֹסִיף עוֹד לְיַסְּרוֹ מֵהַיּוֹם הַהוּא וָהָלְאָה. וְאַחַר שֶׁגָּמַר רַבִּי יִצְחָק אַייזִיק זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה קְרִיאָתוֹ אֶת "שְׁמַע" כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, נִתְרָאָה בְּפָנָיו וְנִתְמַלֵּא מְאֹד לְבָבוֹ בְּגִילָה וּבְשִׂמְחָה עַד שֶׁהֶחֱיָה אוֹתוֹ מַמָּשׁ, וּבַבֹּקֶר הִשְׁכִּים אַדְמוּ"ר זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְשָׁב לְבֵיתוֹ. (שָׁם כ"ה).

א-רפו

וּמֵאָז וָהָלְאָה עָסַק רַבִּי יִצְחָק אַייזִיק זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בַּעֲבוֹדָתוֹ בְּלִי מוֹנֵעַ וְחוֹלֵק, וְקִדֵּם פֶּסַח נָסַע לְאַדְמוּ"ר זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. בַּדֶּרֶךְ בַּמָּלוֹן נִתְוַדַּע לוֹ בַּחֲלוֹמוֹ כָּל הַתּוֹרָה שֶׁשָּׁמַע אָז אַדְמוּ"ר זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בַּמָּקוֹם שֶׁשָּׁמַע, וַיַּשְׁכֵּם בַּבֹּקֶר וַיִּסַּע וַיָּבוֹא לְאַדְמוּ"ר זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וַיְסַפֵּרֵהּ לְפָנָיו מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף בַּחֲרָדָה וְאֵימָה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה מְאֹד, וּמִיָּד הָלַךְ אַדְמוּ"ר זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מֵאִתּוֹ, וְהוּא, מִגֹּדֶל רַעֲדַת גּוּפוֹ, נִתְעַלֵּף וְנִשְׁאַר חַלָּשׁוּת, וְאַחַר-כָּךְ בְּסָמוּךְ נִפְטַר כַּמּוּבָא. (שָׁם כ"ו).

א-רפז

וּכְשֶׁהָיָה רַבִּי יִצְחָק אַייזִיק זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מוּטָל עַל עֶרֶשׂ-דַּוַי, לְקַח רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מְעַט רֹטֶב וְנָתַן לוֹ לֶאֱכֹל וְאָמַר: "הַיּוֹם שִׁמַּשְׁתִּי תַּלְמִיד-חָכָם אֱמִתִּי". וְאַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבִּי יִצְחָק אַייזִיק זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הַנַּ"ל, נִזְדַּמֵּן שֶׁרַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה נָסַע דֶּרֶךְ טִירְהָאוּוִיצָע וְשָׁאַל: "הֱיֵשׁ בָּנִים לְאוֹתוֹ צַדִּיק"? וְהֵשִׁיבוּ לוֹ: "הֵן"! וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "וּויא קוּמְט צוּ אִיהם קִינְדֶער"! [=הֲכִיצַד הוֹלֵם לוֹ בָּנִים!] וּמֵתוּ גַּם בָּנָיו. וּמִי יוּכַל לְהָבִין דִּבְרֵי אַדְמוּ"ר זַצַ"ל וַעֲסָקָיו שֶׁעָסַק עִם כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הַחַיִּים וְהַמֵּתִים. (הַמַּעְתִּיק אַלְתֵּר בֶּן רַבִּי זָעלִיג מִטֶּעפְּלִיק זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה). (שָׁם).

א-רפח

רַבִּי יִצְחָק יְהוּדָה זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטֶּעפְּלִיק, קֹדֶם הִתְקָרְבוּתוֹ לְאַדְמוּ"ר זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה מְפֻרְסָם, וְכַמָּה אֲנָשִׁים מֵעֲיָרוֹת רַבּוֹת הָיוּ נוֹתְנִים לוֹ פִּדְיוֹנוֹת. וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁהִכִּיר אֱמִתָּתוֹ

שֶׁל אַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עֻזּוֹב וְהִרְחִיק מֵעַל עַצְמוֹ הַנְהָגַת פְּרִסוּמוֹ וְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל עֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתָמִימוּת וּפְשִׁיטוּת, וְלֹא הֵסֵב אֶת פָּנָיו גַּם מִכָּל הַחֲרָפוֹת וְהַבּוּשׁוֹת שֶׁהָיוּ לוֹ מֵחֲמַת זֶה, וַיָּשָׁב אֶל הַשֵּׁם בְּכָל לִבּוֹ וְנַפְשׁוֹ כִּשְׁאָר אַנְשֵׁי אַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (שָׁם כ"ז).

א-רפט

רַבִּי מָנְדֶל זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִכְּפָר הַסָּמוּךְ לְטֶשְׁערִין הָיָה אִישׁ עוֹסֵק בְּמַשָּׂא וּמַתָּן כָּל יָמָיו, וְיִרְאָתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ, וּבְפָרַט עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה שֶׁלּוֹ, הָיָה נִשְׂגָּב וְעָצוּם מְאֹד, כִּי הָיָה מִתְפַּלֵּל בְּמִסְירוּת-נֶפֶשׁ וּבְדֶבֶקוּת נִפְלָא עַד שֶׁמַּמָּשׁ נִתְבַּטֵּל גַּשְׁמִיּוּתוֹ. וּפַעַם אַחַת נִתְעוֹרֵר דְּלֵקָה בְּבֵיתוֹ, וְהוּא עָמַד אָז בְּאֶמְצַע תְּפִלָּתוֹ בְּדֶבֶקוּת גְּדוֹלָה וְנוֹרָאָה וּבְבִטּוּל כָּל הָרְגָשׁוֹת, עַד שֶׁלֹּא רָאָה וְלֹא שָׁמַע כְּלָל אֶת קוֹל הָרַעַשׁ שֶׁנִּתְעוֹרֵר מֵאַנְשֵׁי-בֵּיתוֹ וּמִשְּׁאָר אֲנָשִׁים שֶׁעָמְדוּ שָׁם, עַד שֶׁהֻכְרְחוּ אֵיזֶה עֲרֵלִים שֶׁהָיוּ אָז בְּבֵיתוֹ, לִקַּח אוֹתוֹ בְּיָדָיו וּלְהוֹלִיכוֹ עַד לְמֵרָחוֹק, וְשָׁם עָמַד וְלֹא זָז מִמְּקוֹמוֹ וּמִדְּבֵקוּתוֹ עַד שֶׁגָּמַר אֶת הַתְּפִלָּה. (שָׁם כ"ח).

א-רצ

גַּם תַּבְעֶרֶת הַלֵּב בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִזְּשֶׁערִין אֵין לְשַׁעֵר, וְכֵן שְׁאָר כָּל אֲנָשָׁיו, כְּמוֹ רַבִּי נַפְתָּלִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִנֶּעמִירוֹב וְרַבִּי יְחִיאֵל אָחִיו, וְהָרַב רַבִּי אַהֲרֹן זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִבְּרֶסְלֶב, הָרַב רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטְּשֶׁערִין, הָרַב רַבִּי יְשַׁעְיָה שָׁלוֹם זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִמֶּזְוֶדִיבְקֶה, הָרַב רַבִּי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מֵחַארְשְׁטְשִׁיוּאטָע, הָרַב רַבִּי עִירָא זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה [שֶׁהָיָה אַחַר-כָּךְ בְּמְדִינַת וָואלְכַייא, שֵׁם מָחוֹז בְּרוּמֶנְיָא], הָרַב רַבִּי דָּוִד זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִלָּאדִיזֶין, הָרַב רַבִּי מָרְדְּכַי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטֶּעפְּלִיק, רַבִּי גֶּרְשׁוֹן נָקֶד הַמַּגִּיד זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, רַבִּי יִצְחָק חֶתֶן הַמַּגִּיד זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, רַבִּי יִצְחָק מִדַּאשִׁיב, רַבִּי קְהָת מִטִּירְהָאוויצָע, רַבִּי זְאֵב מִטִּירְהָאוויצָע, רַבִּי אַבָּא שׁוֹחֵט-וּבוֹדֵק מִטְּשֶׁערִין, רַבִּי זַלְמָן מֶנֶּעמִירוֹב וּשְׁאָר אַנְשֵׁי הָעֲבוֹדָה שֶׁבַּאֲנָשָׁיו הַנֶּאֱמָנִים. וְאִי-אֶפְשָׁר לְהַעֲלוֹת עַל הַכְּתָב גֹּדֶל יְקָר מַעֲלַת כָּל אֶחָד וְעִצָּם רִבּוּיִם בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה עַד עֵת פְּטִירָתָם זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, יִקְצְרוּ הֲמוֹן יְרִיעוֹת לְסַפֵּר. (שָׁם כ"ט).

א-רצא

וְכֵן אַנְשֵׁי הַמַּשָּׂא וּמַתָּן שֶׁבַּאֲנָשָׁיו, כְּמוֹ הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל בְּאוֹתִיּוֹת י"ז, י"ט, כ"ח, וּכְמוֹ רַבִּי נָתַנְאֵל מִטֶּעפְּלִיק וְרַבִּי שְׁמוּאֵל מִטֶּעפְּלִיק וְהַנָּגִיד רַבִּי לֵייבּ מִקְּרוּמִינְטְשַׁאק וּבְנוֹ רַבִּי יִצְחָק אַייזִיק, חֲתָנוֹ שֶׁל אַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְכֵן רַבִּי יוֹסֵף, חֲתָנוֹ הַשֵּׁנִי רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִלִּיפּיְוועץ, רַבִּי אַייזִיק יוֹסֵף מִלִּיפּיְוועץ, רַבִּי חַיִּים שְׁאַרְעס מִבְּרֶסְלֶב, רַבִּי יַעֲקֹב מִבְּרֶסְלֶב, רַבִּי דָּוִד מִבְּרֶסְלֶב, רַבִּי זַיילְעג מִבְּרֶסְלֶב, רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִבְּרֶסְלֶב, רַבִּי צְבִי, גִּיסוֹ

שֶׁל אַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, רַבִּי מֵאִיר, רַבִּי אַבְרָהָם מִכְּפָר נַאוּוּשֶׁעלִיץ, רַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף, רַבִּי מֹשֶׁה יִצְחָק מִטִּירְהָאוּוִיצָע, רַבִּי מֹשֶׁה וְרַבִּי גָּעצִיל מִלַּאדִיזֶען, רַבִּי לֵייב אַפְּטָער, רַבִּי עוּזֵר מִלַּאדִיזֶען, רַבִּי יוֹאֵל חָנֶה מִלַּאדִיזֶען, רַבִּי מַתִּתְיָהוּ מִלַּאדִיזֶען, רַבִּי דּוֹב חַיְאלֶעס, רַבִּי אַהֲרֹן מִדַּאשִׁיב וְרַבִּי מֹשֶׁה מִדַּאשִׁיב וְרַבִּי שָׁלוֹם מִדַּאשִׁיב, וּשְׁאָר אַנְשֵׁי הַמַּשְׂא-וּמַתָּן שֶׁהָיוּ מְקֹרָבִים אֶל אַדְמוּ"ר זַצַ"ל, רֻבָּם כְּכֻלָּם הָיוּ אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים וְיקָרִים, וְנַפְשָׁם נִכְסְפָה גַּם כְּלִיָּתָה לָעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְקִבְּעוּ עִתִּים לְתוֹרָה וּלְתְפִלָּה כָּל אֶחָד כְּפִי יְכָלְתּוֹ וְאֶפְשָׁרוּתוֹ, וּלְבָאֵר עַל הַכְּתָב הַמַּעֲלוֹת וְהָעֲבוֹדוֹת שֶׁל כָּל אֶחָד, יִקָּצְרוּ הֲמוֹן יְרִיעוֹת לְסַפֵּר - אַשְׁרֵי לָהֶם! (שָׁם ל).

א-רצב

רַבִּי עוּזֵר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מֵאוּמַן הָיָה בִּתְחִלָּה מִכַּת הַמִּתְנַגְּדִים, וְאַחַר-כָּךְ הָיָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֶזְרוֹ לְהַכִּיר אֶת אֱמִתַּת מוֹרֵנוּ מוֹהֲרַנ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עַד שֶׁנִּבְעַר לִבּוֹ מְאֹד מְאֹד לְהִתְקָרֵב אֵלָיו, וְהָלַךְ מִיָּד עַל צִיּוּן אַדְמוּ"ר וּפִיֵּס אוֹתוֹ בִּבְכִיָּה וּצְעָקָה גְּדוֹלָה עַל כָּל דְּבָרָיו אֲשֶׁר דִּבֵּר מִקֶּדֶם. וְכַאֲשֶׁר נוֹדַע הַדָּבָר לִבְנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁהָיוּ מֵהַחֲסִידִים הַחֲשׁוּבִים וְהַנִּכְבָּדִים שֶׁבָּעִיר, רָצוּ לַהֲרֹג אוֹתוֹ בֶּאֱמֶת וּבִפְשִׁיטוּת, וְתָכְפוּ וּמִיָּד רַק אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ וְהוֹדִיעַ לוֹ, וַיִּבְרַח מִיָּד לְעִיר אַחֶרֶת הַסְּמוּכָה, וַיֵּשֶׁב שָׁם בֵּין אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, עַד שֶׁנִּתְקָרֵר אַפָּם וַחֲמָתָם מֵעָלָיו, חָזַר וּבָא לְבֵיתוֹ לְשָׁלוֹם. (שָׁם ל"א).

א-רצג

עוֹד סִפֵּר לִי אֶחָד מִיּוֹדְעָיו וּמַכִּירָיו, שֶׁבָּחַר לוֹ פַּעַם אַחַת אֵיזֶה מָקוֹם מְחוּץ לָעִיר סָמוּךְ לְהַנָּהָר הַהוֹלֵךְ שָׁם, וְהָיָה יוֹשֵׁב שָׁם כָּל יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ מִמּוֹצָאֵי-שַׁבַּת-קֹדֶשׁ עַד עֶרֶב-שַׁבָּת וּבְמוֹצָאֵי-שַׁבָּת כְּשֶׁהָלַךְ לְשָׁם, לָקַח עִמּוֹ קְצָת לֶחֶם כְּפִי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ בְּדַחַק גָּדוֹל לְכָל יְמֵי הַשָּׁבוּעַ, לֶחֶם צַר וּמַיִם לַחַץ, וּמֵעֵת קוּמוֹ עַד שָׁכְבוֹ, לֹא מָשׁוּ שְׂפָתָיו מִצְּעָקָה וּתְפִלָּה וְתוֹרָה וְשִׂמְחָה וְכוּ'. וּפַעַם אַחַת מְצָאוּהוּ שָׁם עֲרֵלִים, וַיִּקָּחוּהוּ וַיְבִיאוּ אוֹתוֹ לָעִיר, וְהוּא לֹא הִבִּיט גַּם עַל זֶה, כִּי לֹא הִתְבַּיֵּשׁ מִשּׁוּם אָדָם. וּמוֹרֵנוּ מוֹהֲרַנ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר עָלָיו, שֶׁהוּא קַיִּם בִּשְׁלֵמוּת מַאֲמַר חֲכָמֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה בְּרָכוֹת ס"ג: הַמְנַבֵּל עַצְמוֹ עַל דִּבְרֵי-תוֹרָה וְכוּ', אַשְׁרֵי לוֹ. (שָׁם ל"ב).

א-רצד

אָמַר הַמַּעְתִּיק: וְכֵן כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁנִּתְקָרְבוּ לְהַמְקֹרָבִים שֶׁל אַדְמוּ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בִּפְרָט אוֹתָם שֶׁנִּתְקָרְבוּ לְמוֹהֲרַנ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְקִיְּמוּ וְעָשׂוּ כְּפִי מַה שֶׁהוֹרָה אוֹתָם מוֹהֲרַנ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּדַרְכֵי אַדְמוּ"ר זַצַ"ל וּבַעֲצוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, כֻּלָּם בָּעֲרוּ לְבָבָם לָעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהָיוּ צַדִּיקִים גְּמוּרִים, כְּמוֹ רַבִּי יִצְחָק דּוֹב מִטֶּעפְּלִיק, אֲשֶׁר בַּתְּחִלָּה יָשַׁב

בְּטִירָהָאוויצָע, אֲשֶׁר אֲפִלּוּ כָּל הַמִּתְנַגְּדִים הֵעִידוּ וְהִגִּידוּ שֶׁהָיָה צַדִּיק תָּמִים. וּפַעַם אַחַת אָמַר עַל עַצְמוֹ, כְּשֶׁהוּא בָּא עַל צִיּוּן אַדְמוּ"ר זַצַ"ל, מוֹשְׁכִין אוֹתוֹ בְּכַנְפֵי כְּסוּתוֹ: יִצְחָק בֶּעֶר, עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה! וְהָיָה נוֹסֵעַ בְּכָל עֶרֶב-רֹאשׁ-חֹדֶשׁ עַל צִיּוּנוֹ הַקָּדוֹשׁ. וַאֲנִי הַכּוֹתֵב [הַמְאַסֵּף (ה"ה ר' משה יהושע מטעפליק)] שָׁמַעְתִּי מֵאֲבִי הָרַב רַבִּי זֶעלִיג זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁשָּׁמַע מֵרַבִּי יִצְחָק דֹּב הַנַּ"ל, אֲשֶׁר חֹדֶשׁ יָמִים קֹדֶם הִסְתַּלְּקוּתוֹ כְּשֶׁשָּׁכַב עַל מִטָּתוֹ לִישַׁן, בָּא אֵלָיו אֶחָד וְאָמַר לוֹ בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "קוּם, הִגִּיעַ קִצְךָ"! וְהֵקִיץ מִשְּׁנָתוֹ בְּבֶהָלָה וּפַחַד גָּדוֹל, עַד שֶׁמֵּחֲמַת הַפַּחַד נָפַל לְמִשְׁכָּב וְשָׁכַב בְּחֶלְיוֹ אֵיזֶה יָמִים וְחָזַר לְאֵיתָנוֹ, וְאָז סִפֵּר זֹאת וְאָמַר שֶׁבְּקֹשׁ מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּאֲרִיךְ לוֹ עוֹד אֵיזֶה זְמַן כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְאַחַר-כָּךְ כִּכְלוֹת חֹדֶשׁ יָמִים מִזְּמַן הַמַּרְאֶה, נִגְוַע וַיֶּאֱסֹף אֶל עַמָּיו בְּשֵׂם טוֹב. וְכֵן רַבִּי מֵאִיר מִטֶּעפְּלִיק וְרַבִּי אֶפְרַיִם בְּרַבִּי נַפְתָּלִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְרַבִּי יִצְחָק בֶּן מוֹרֵנוּ מוֹהַרַנ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְרַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין וְרַבִּי אַבָּא בְּרַבִּי שְׁמוּאֵל מִטְּשֶׁעְרִין וְרַבִּי אַבְרָהָם דֹּב, נֶכֶד אַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהָרַב רַבִּי נַחְמָן מִטְּשֶׁעְרִין זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בַּעַל הַמְחַבֵּר וּמְלַקֵּט סֵפֶר "לְשׁוֹן-חֲסִידִים" וְ"דֶּרֶךְ-חֲסִידִים" וְ"לִקּוּטֵי-עֵצוֹת" הֶחָדָשׁ וּשְׁאָר סְפָרִים וְהַרְבֵּה סְפָרִים שֶׁלֹּא נִדְפְּסוּ עֲדַיִן. וְכֵן כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁנִּתְקָרְבוּ בֶּאֱמֶת לְמוֹהַרַנ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בִּלּוּ כָּל הַיָּמִים לְרַבּוֹת הַלֵּילוֹת רַק בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּתְשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים וְהִתְבּוֹדְדוּת, אַשְׁרֵי לָהֶם וְאַשְׁרֵי חֶלְקָם! (שָׁם).

א-רצה

וְעַתָּה אַגַּב אֹרְחָא אַצִּיג לִפְנֵי הַמְּעַיֵּן גַּם קְצָת רָאשֵׁי פְּרָקִים מִן הָאוֹתוֹת וְהַמּוֹפְתִים שֶׁנִּרְאוּ מֵאַדְמוּ"ר זַצַ"ל, כִּי כְּפִי אֲשֶׁר, תּוֹדָה לְהַשֵּׁם, כָּל יְמֵי גְּדֻלָּתִי בֵּין הַחֲכָמִים בְּחָכְמַת הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת, וְהֵן הֵמָּה אַנְשֵׁי מוֹהַרַנ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֲשֶׁר הִפְקִירוּ אֶת כְּבוֹדָם בְּכָל מֵינֵי הֶפְקֵרוּת בַּעֲבוּר הָאֱמֶת, מְצִוָּה וְחוֹבָה עָלַי לְהוֹדִיעַ לַדּוֹרוֹת הַבָּאִים אֶת דִּבְרֵיהֶם אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִפִּיהֶם, כִּי לֹא נֶעְלָם מִמֶּנִּי עֹצֶם אֲמִתַּת דִּבְרֵיהֶם, וּבְרוּר כַּיּוֹם וְכַשֶּׁמֶשׁ, וְיוֹדֵעַ אָנֹכִי כִּי בְּצֶדֶק וּבְיֹשֶׁר כָּל אִמְרֵי פִיהֶם, וְכָאוֹר מִן הַחֹשֶׁךְ מַמָּשׁ נִבְדָּלִים הֵמָּה מִן הַמַּעֲשִׂיּוֹת הַכְּתוּבוֹת בְּהַסְּפָרִים שֶׁיָּצְאוּ בְּסָמוּךְ: "עֲדַת-צַדִּיקִים", "קְהַל-חֲסִידִים", "פְּאֵר מְקֻדּוֹשִׁים", "שִׁבְחֵי-הַצַּדִּיקִים", וּמִשְּׁאָר הַמַּעֲשִׂיּוֹת אֲשֶׁר הָלְכוּ מִפֶּה לְפֶה וּמֵאָזֶן לְאָזֶן אֵצֶל הַבַּעֲלֵי-כַּדִּים, שֶׁנִּתְרַבּוּ בָּעִתִּים הַלָּלוּ. (שָׁם).

א-רצו

וְקִבְּלוּ עַל עַצְמָם כָּל מֵינֵי בְּזָיוֹנוֹת וּבוּשׁוֹת וְכָל מֵינֵי חֲרוּפִים וְגִדּוּפִים וְלִבּוּן-פָּנִים עַד אֵין שִׁעוּר וְעֵרֶךְ, וּמִכָּל-שֶׁכֵּן וְכָל-שֶׁכֵּן בְּעֵת תַּבְעֶרֶת הַמַּחֲלֶקֶת שֶׁהָיָה עֲלֵיהֶם בִּשְׁנַת תקצ"ה, אֲשֶׁר כָּל אֶחָד וְאֶחָד הָיָה מְסֻכָּן לְהֲרִיגָה מַמָּשׁ, כִּי הָיָה אָז מַרְגְּלָא בְּפֻמָּא דְּאֲנָשֵׁי שֶׁאצָל

הַקִּיר"ה דְּרוּסְיָא: "עִם עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים קֶערְבְּלִיךְ מְחַסְלִים אֶת הַכֹּל" "מִיט צֶעהן טוֹיזֶנְד קֶערְבְּלִיךְ פַּאר-רַייבְּט מֶען אַלְדוּנְג". וּמָעוֹת הָיָה עַל זֶה לְכַת הַחוֹלְקִים, דַּי וְהוֹתֵר, כִּי הָיָה נֶחְשָׁב לָהֶם הֲרִיגַת אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְמִצְוָה שֶׁאֵין לְמַעְלָה הֵימֶנָּה, כִּי כֵן פָּקַד וְצִוָּה עֲלֵיהֶם הַצַּר הַצוֹרֵר הַיָּדוּעַ, וְכָתַב וְשָׁלַח אִגְּרוֹת לְהָדְפָם וּלְרָדְפָם לְהֵמָם וּלְאַבְּדָם. (שָׁם).

א-רצז

וְאַחַר כָּל אֵלֶּה, גַּם אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מֵהֶם בְּדֶרֶךְ הִשְׁתַּלְשְׁלוּת מִפֶּה לְפֶה, שֶׁלֹּא נוֹדַע לִי הֵיטֵב מִי וְמִי הָאֲנָשִׁים שֶׁהִגִּיעַ אֵלַי הַסִּפּוּר עַל-יָדָם, לֹא רָצִיתִי לִכְתֹּב אוֹתָם מִפַּחַד הַטָּעָיוֹת הַשְׁכִיחוֹת בְּסִפּוּרִים כָּאֵלּוּ [וְכַנּוֹדָע מִדִּבְרֵי מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, "לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת" בִּרְכוֹת הַשַּׁחַר ה', ל"ח; ר"ח ז', ו', בְּעִנְיַן הַמַּאֲמַר חֲכָמֵי מִינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה (גִּיטִּין ס', ב')], שֶׁהִתְּירוּ לִכְתֹּב תּוֹרָה שֶׁבְּעַל-פֶּה]. וְלָכֵן צִיַּנְתִּי אֵצֶל כָּל סִפּוּר וְסִפּוּר שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִפִּיהֶם. (שָׁם).

א-רחצ

וְאַף-עַל-פִּי שֶׁמּוּבָא בָּהֶם הַרְבֵּה מַעֲשִׂיּוֹת מֵהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַצַ"ל וּמִשְּׁאָר צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת נִרְאֶה מֵהֶם הִתְגַּלּוּת נוֹרָאוֹת בְּשִׁדּוּד הַטֶּבַע וְהוֹדָעַת עֲתִידוֹת אֲבָל לֹא כְּהַמַּעֲשִׂיּוֹת הַכְּתוּבִים בְּהַסְּפָרִים הַנַּ"ל, אֲשֶׁר רֹב הַסִּפּוּרִים בְּעֵת מִשְׁתֵּה-הַיַּיִן, אֲשֶׁר הַמְסַפֵּר עוֹמֵד בֵּין כּוֹס שְׁלִישִׁית לִרְבִיעִית, וְהַשּׁוֹמֵעַ יוֹשֵׁב וּמִתְנַמְנֵם, עַד שֶׁיּוֹתֵר מִתִּשְׁעָה חֲלָקִים בָּהֶם שֶׁקֶר, וּמְעַט הָאֱמֶת מָרְכָּב וּמְשֻׁנֶּה וּמֻחְלָף וּמְעֹרָב [זוּלַת שִׁבְחֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הוּא אֱמֶת מֵרֹאשׁוֹ וְעַד סוֹפוֹ, כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי זֹאת מִפִּי אָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁסִּפֵּר זֹאת בְּשֵׁם אַדְמוּ"ר זַצַ"ל, מִלְּבַד עַל קְצָת דִּקְצָת מֵהֶם אָמַר שֶׁלֹּא נִכְתְּבוּ הֵיטֵב]. (שָׁם).

א-רצט

וְהִנֵּה אַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּגֹדֶל וְעֹצֶם מְתִיקוּת דְּבָרָיו הַנְּעִימִים לְחַזֵּק וּלְעוֹרֵר וּלְהַחֲיוֹת וּלְהָשִׁיב כָּל הַנְּפָשׁוֹת הַנְּפוּלוֹת, אִם הָיָה גַּם מֻתָּר בְּמוֹפְתִים - הָיְתָה מִתְבַּטֶּלֶת הַבְּחִירָה לְגַמְרֵי. וּבֶאֱמֶת מֻחֶמֶת זֶה הָיָה אָסוּר בְּמוֹפְתִים וְגַם כְּשֶׁעָשָׂה אֵיזֶה דָּבָר מוֹפֵת, בְּקֹשׁ אַחַר-כָּךְ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּשְׁתַּכַּח הַדָּבָר (כַּמּוּבָא בְּ"שִׂיחוֹת-הָר"ן", אוֹת קפ"ז). וְלוּלֵא דִּמְסְתַּפֵּינָא הָיִיתִי אוֹמֵר, שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ שֶׁנָּתַן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלֵב מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִבְלִי לְבָאֵר סִפּוּרֵי מוֹפְתָיו הַקְּדוֹשִׁים [זוּלַת בִּמְקוֹמוֹת מוּעָטִים שֶׁנִּשְׁמַט קְצָת מִתַּחַת קֻלְמוּסוֹ, כְּמוֹ הוֹדָעַת הָעֲתִידוֹת מֵהַרְחָבַת זְמַן הַיְקִרוּת עַד שְׁתֵּי שָׁנִים, בְּ"שִׂיחוֹת-הָר"ן", אוֹת קפ"ו; מֵהִתְגַּבְּרוּת הַחֲלִישׁוּת, רַחֲמָנָא לִצְלַן, בִּשְׁנַת תקס"ז, שָׁם בָּאוֹת הַנַּ"ל; מִמִּיתַת הַיַּלְדָּה שָׂרָה אֶסְתֵּר, שָׁם בְּהַשִּׂיחוֹת, הַהַשְׁמָטוֹת, אוֹת ה' בַּשִּׂיחוֹת שֶׁאַחַר הַ"סִּפּוּרֵי

מַעֲשִׂיּוֹת"; וּמַה שֶּׁאָמַר עַל עַצְמוֹ, שֶׁאִם יִשָּׂרֵף הַסֵּפֶר, יִהְיֶה לוֹ אַרְכָּא לְחִיּוֹת עוֹד אֵיזֶה זְמַן, בְּ"חַיֵּי-מוֹהַר"ן" סִימָן קס"ט בְּסִפּוּר נְסִיעָתוֹ לְלֶמְבֶּרְג, אוֹת ג', עַיֵּן שָׁם; גַּם הוֹדָעַת הָעֲתִידוֹת וְשִׁדּוּד הַטֶּבַע בְּעִנְיַן רְפוּאַת הַיָּד, בְּ"שִׂיחוֹת-הָר"ן", אוֹת קפ"ז; וּבְעִנְיַן רְפוּאַת הַחוֹלֶה עַל-יְדֵי אֲמִירַת שִׁיר-הַשִּׁירִים סָמוּךְ לְאוֹר הַבֹּקֶר, שָׁם בְּאוֹת רמ"ג; וּבְעִנְיַן פְּקִידַת הָעֲקָרָה, שָׁם אוֹת רנ"ג; וּבְעִנְיַן רְפוּאַת הַחוֹלְנִית שֶׁהָיְתָה סָמוּךְ לְמִיתָה וְכִמְעַט שֶׁיָּצָא נַפְשָׁהּ, בְּ"חַיֵּי-מוֹהַר"ן", בְּהַשִּׂיחוֹת הַשַּׁיָּכִים לְהַתּוֹרוֹת, אוֹת נ"ה, עַיֵּן שָׁם], מֵחֲמַת כִּי לֹא בְּאֵלֶּה תִּהְלָּתוֹ (כַּמּוּבָא שָׁם בְּהַשִּׂיחוֹת וְגַם בְּשִׁבְחֵי הָר"ן, עַיֵּן שָׁם), זֶה בְּעַצְמוֹ הוּא מֵחֲמַת שֶׁפָּעֲלוּ דִּבְרֵי תְּפִלָּתוֹ הַנַּ"ל שֶׁל אַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁיִּתֵּן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כֵּן בְּלִבּוֹ כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, כִּדֵּי שֶׁיִּשְׁתַּכְּחוּ מֵהַלֵּב כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, וְכַאֲשֶׁר בֶּאֱמֶת כְּבָר נִשְׁתַּכְּחוּ מֵחֲמַת זֶה רֻבָּם כְּכֻלָּם אֲבָל עִם-כָּל-זֶה חָסְתִּי עַל שְׁאֵרִית פְּלֵיטָתָם שֶׁלֹּא נִשְׁתַּכְּחוּ עֲדַיִן, וְשָׂמְתִּי אֶל לִבִּי לְהַעֲלוֹת עַל הַכְּתָב עַל-כָּל-פָּנִים קְצָת רָאשֵׁי פְּרָקִים מִזֶּה, לְמַעַן יִהְיֶה לְזִכָּרוֹן לְאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הַיּוֹדְעִים מִזֶּה. (שָׁם בְּרֵאשִׁית דָּבָר).

א-ש

רַבִּי צְבִי, גִּיסוֹ שֶׁל אַדְמוּ"ר זַצַ"ל, יָשַׁב בְּטִשְׁעְרִין וְעָסַק בְּמַשָּׂא-וּמַתָּן כָּל יָמָיו, וּפַעַם אַחַת הִתְוַכַּח עִם אֵיזֶה אִישׁ, אִם אַדְמוּ"ר זַצַ"ל יוֹדֵעַ כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁל הָעוֹמְדִים לְפָנָיו, וְזֶה הָאִישׁ הוֹכִיחַ לוֹ שֶׁאַדְמוּ"ר זַצַ"ל יוֹדֵעַ גַּם זֹאת. וְהִנֵּה בְּאוֹתוֹ זְמַן הָיָה לְגִיסוֹ רַבִּי צְבִי הַנַּ"ל דַּחֲקוּת גְּדוֹלָה בְּפַרְנָסָתוֹ, וְהָיָה צַר לוֹ מְאֹד מֵחֲמַת זֶה, עַד שֶׁנִּסְכַּם אֶצְלוֹ לְהַזְכִּיר אֶת אַדְמוּ"ר זַצַ"ל שֶׁיִּתְפַּלֵּל בַּעֲדוֹ. אַחַר-כָּךְ בְּסָמוּךְ בָּא אַדְמוּ"ר זַצַ"ל לְטִשְׁעְרִין, [כַּאֲשֶׁר הָיָה אָז דַּרְכּוֹ בְּקֹדֶשׁ לִנְסֹעַ לְשָׁם שְׁתֵּי פְּעָמִים בַּשָּׁנָה, כַּמּוּבָא בְּ"חַיֵּי-מוֹהַר"ן" בְּסִפּוּר מְקוֹם יְשִׁיבָתוֹ וּנְסִיעוֹתָיו, אוֹת כ"ד], וּמִיָּד בְּבוֹאוֹ לְשָׁם נִכְנְסוּ אֵלָיו אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְקַבֵּל פָּנָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְגַם גִּיסוֹ רַבִּי צְבִי הַנַּ"ל הָיָה בְּתוֹךְ הַבָּאִים, וְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל דִּבֵּר עִמָּהֶם דְּבָרָיו הָעֲרֵבִים וְהַנְּעִימִים לִמְשׁךְ אֶת לִבָּם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְדִבֵּר עִמָּהֶם שִׂיחָה נִפְלָאָה, עַד שֶׁנִּתְעוֹרֵר מְאֹד לֵב כָּל הַשּׁוֹמְעִים מִזֶּה, וְגִיסוֹ הַנַּ"ל הִמְתִּין וְחִכָּה עַד שֶׁנִּפְסְקָה הַשִּׂיחָה וְהָלְכוּ מֵאִתּוֹ, וְנִשְׁאַר הוּא לְבַדּוֹ, וְרָצָה לֵילֵךְ אֶל הַדֶּלֶת לְסָגְרָהּ בַּפָּנִים וְלִלְחֹשׁ לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל אֶת בַּקָּשָׁתוֹ בְּעִנְיַן הַפַּרְנָסָה כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. (שָׁם ב', א').

א-שא

וְהִנֵּה דַּרְכּוֹ שֶׁל רַבִּי צְבִי הַנַּ"ל הָיָה לְיַשֵּׁב תָּמִיד רַעְיוֹנוֹתָיו עַל כָּל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שֶׁהֻצְרַךְ לַעֲשׂוֹת, וְעַל-כֵּן גַּם עַכְשָׁו מִיָּד כְּשֶׁהֻכְיַן פַּעֲמֵי רַגְלָיו לָלֶכֶת אֶל הַדֶּלֶת כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, נִתְבַּיֵּשׁ מְאֹד בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, כִּי נִתְיַשֵּׁב בְּדַעְתּוֹ: אֵיזֶה פָּנִים יִהְיֶה לִי בִּפְנֵי אַדְמוּ"ר לְהַזְכִּיר אוֹתוֹ עַל פַּרְנָסָה אַחֲרֵי שֶׁזֶּה סָמוּךְ בְּזֶה הַשָּׁעָה דִּבֵּר עִמָּנוּ שִׂיחָה נִפְלָאָה מִגֹּדֶל הַשִּׁטּוּת וְהַשִּׁגָּעוֹן שֶׁל

כָּל הַבְּלֵי וְעִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה? וְדִמָּה בְּדַעְתּוֹ שֶׁבְּוַדַּאי יוֹכִיחַ אוֹתוֹ אַדְמוּ"ר עַל זֶה וְיֹאמַר לוֹ: הֲיִתָּכֵן לֶאֱטֹם אָזְנוֹ כָּל-כָּךְ וּלְבָבוֹ מִיִּרְאַת-הַשֵּׁם עַד שֶׁגַּם אַחַר שִׂיחָה כָּזוֹ אֵין לְךָ מַה לְּלִחֹשׁ וּלְהַזְכִּיר אוֹתִי רַק עַל עִסְקֵי פַּרְנָסָה?! וּמֵחֲמַת הַמַּחֲשָׁבָה הַזֹּאת נִשְׁאַר עוֹמֵד עַל מְקוֹמוֹ וְלֹא הָלַךְ עוֹד אֶל הַדֶּלֶת לְסָגְרָהּ כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, וְהִתְחִיל לַחְשֹׁב שֵׁנִית בְּרַעְיוֹנוֹתָיו: אוּלַי בֶּאֱמֶת אַדְמוּ"ר יוֹדֵעַ גַּם אֶת מַחֲשַׁבְתִּי, כַּאֲשֶׁר הוֹכִיחַ לִי הָאִישׁ הַנַּ"ל, אִם-כֵּן הוּא יוֹדֵעַ בְּרוּר שֶׁאַחַר כָּל שִׂיחָתוֹ נֶאֱטָם לְבָבִי עֲדַיִן עַד שֶׁאֵין לִי מַה לְּהַזְכִּירוֹ רַק בְּעִנְיַן פַּרְנָסָה, וּמַה שֶּׁהִפְסַקְתִּי מִזֶּה הוּא מֵחֲמַת שֶׁאֲנִי מִתְבַּיֵּשׁ מֵאִתּוֹ לְבַל יוֹכִיחַ אוֹתִי, וַאֲנִי עוֹשֶׂה עַצְמִי כְּיֵרֵא וְחָרֵד וְגוֹנֵב דַּעְתּוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, אִם-כֵּן, הַדָּבָר מְגֻנֶּה בְּיוֹתֵר! וּמִיָּד בְּחָשְׁבוֹ אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, עָנָה אַדְמוּ"ר זַצַ"ל וְאָמַר לוֹ בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "עֲבוּרְךָ כְּבָר דְּאַגְתִּי, אָחִיךָ מֹשֶׁה יִהְיֶה עָנִי מָרוּד אָחִיךָ חַיִּים, עָלָיו רַחֲמָנוּת, לֹא יִהְיֶה לוֹ אֶפְלוּ קֶמַח לְשַׁבָּת", "דִּיךְ הָאבּ אִיךְ שׂוֹין פַּאר-זָאְרְגְט. דַּיין בְּרוּדֶער מֹשֶׁה וֶועט זַיין אַ צִיכְטִיגֶער אָרִימַאן דַּיין חַיִּים, אוֹיךְ אִיהם אִיז אַ רַחֲמָנוּת, עֶר וֶועט נִיט הָאבֶּען קַיין מֶעהל אוֹיךְ שַׁבָּת"! וְכֵן נִתְקַיֵּם בִּשְׁלֶשְׁתָּם כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם מְכֻוָּן מַמָּשׁ כִּדְבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה [וְשָׁמַעְתִּי זֹאת מִפִּי בְּנוֹ רַבִּי יַעֲקֹב, שֶׁשָּׁמַע זֹאת כַּמָּה פְּעָמִים מִפִּי אָבִיו בְּעַצְמוֹ]. (שם ב').

א-שב

רַבִּי אַבְרָהָם מִבֶּרְדִיצֶ'ב הָיָה חָתָן עָשִׁיר גָּדוֹל, וְגַם הוּא בְּעַצְמוֹ הָיָה לוֹ מָעוֹת הַרְבֵּה וְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל [כְּפִי שֶׁיָּדַע בְּרוּחַ-קָדְשׁוֹ אֶת שׁוֹרֶשׁ נַפְשׁוֹ רוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ וְאֵת אֲשֶׁר עָבַר עָלָיו וְאֶת שְׁאָר הַתַּעֲלוּמוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּעִנְיָן זֶה, וְעוֹד גַּם בְּנִשְׁמִיּוּת הָיָה סִבָּה לָזֶה] צִוָּה עָלָיו לְבַלְתִּי לַעֲשׂוֹת שׁוּם עֵסֶק, רַק לַעֲסֹק יוֹמָם וָלַיְלָה בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה. וְהוּא שָׁאַל אוֹתוֹ הַשְּׁאֵלָה הַיְדוּעָה: "מַה נֹּאכַל"? וְהֵשִׁיב לוֹ אַדְמוּ"ר זַצַ"ל: "תִּהְיֶה קַבְצָן", "וֶועסְטוּ זַיין אַ מְקַבֵּל"!, וְנִתְמַלֵּא מְאֹד רַבִּי אַבְרָהָם הַנַּ"ל בְּרֹגֶז גָּדוֹל עָבוּר זֶה וְלֹא נָסַע עוֹד לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל, עַד שֶׁעָבְרוּ שְׁתֵּי שָׁנִים. וּבְתוֹךְ-כָּךְ מִסְתָּמָא פָּעֲלוּ דְּבָרָיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁיָּרַד רַבִּי אַבְרָהָם הַנַּ"ל מִנִּכְסָיו וְאִבֵּד אֶת כָּל מְעוֹתָיו עַד פְּרוּטָה אַחֲרוֹנָה, עַד שֶׁמִּלֵּא אֶת נַפְשׁוֹ לְשׁוּב וְלִנְסֹעַ שֵׁנִית לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל, וְאָז טָפַח לוֹ עַל כְּתֵפָיו: "נוּ אַבְרָהָם, מִי נִצַּח? אִם עוֹד כָּעֵת תִּשְׁמַע בְּקוֹלִי, תִּהְיֶה קַבְצָן חָשׁוּב וְלֹא תִּהְיֶה קַבְצָן חָלוּד", "נוּ אַבְרָהְמ'יל, וֶועט הָאט אוֹיסְגֶעפִיהרְט וֶועסְטוּ מִיךְ כָּאטְש אִיצְטֶער פָּאלְגִין, וֶועסְטוּ זַיין אַ שַׁיינֶער מְקַבֵּל אוּן אַז נִיט, וֶועסְטוּ זַיין אַ פֶּערְזִשָׁאוֶורְטֶער מְקַבֵּל" ! . וְכֵן הָיָה, כִּי רַבִּי אַבְרָהָם הַנַּ"ל אִמֵּץ אֶת רוּחוֹ וְהִקְשָׁה אֶת עָרְפּוֹ וְלֹא רָצָה שֵׁנִית לְצֵאת לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל, [כִּי הָיָה אִישׁ-חַיִל וּמַשְׂכִּיל וּמֵבִין בְּכָל עִסְקֵי מַשָּׂא וּמַתָּן, גַּם הָיָה יָדָיו רָב לוֹ בִּכְתָב וְלָשׁוֹן, עַד שֶׁהָיָה קָשֶׁה עָלָיו מְאֹד לְהִסּוֹת שִׂכְמוֹ לִסְבֹּל בִּפְשִׁיטוּת עֹל תּוֹרָה וְלִהְיוֹת מְקַבֵּל, כַּאֲשֶׁר צִוָּה עָלָיו אַדְמוּ"ר זַצַ"ל, עַד שֶׁנִּתְקַיֵּם בּוֹ מְכֻוָּן

מַמָּשׁ כְּכָל הַנַּ"ל, וְהוּא הוֹדָה אַחַר-כָּךְ וְלֹא בוֹשׁ, וְהוּא בְּעַצְמוֹ סִפֵּר זֹאת כַּמָּה פְּעָמִים, וְאָנֹכִי שָׁמַעְתִּי כָּל זֹאת מֵאָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, וּקְצָת מִפִּי יְדִידֵנוּ הָרַב אַהֲרֹן, שֶׁשָּׁמְעוּ כָּל זֹאת מִפִּיו בְּעַצְמוֹ]. (שָׁם ג').

א-שג

מַה שֶּׁנִּכְנַס אֵצֶל אִישׁ אֶחָד בְּקַאמִינִיץ וְאָמַר לוֹ: "אֲנִי רוֹצֶה לְהִתְאַכְסֵן אֶצְלְכֶם, וַעֲבוּר זֶה אֲנִי מַבְטִיחַ לָכֶם עֲשִׁירוּת"! וְכָל הַמַּעֲשֶׂה הַשַּׁיָּךְ לָזֶה, שָׁמַעְתִּי כָּל זֶה בַּאֲרִיכוּת מִפִּי אָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ. (שָׁם).

א-דש

אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הַמַּעֲשֶׂה, שֶׁרַבֵּנוּ זַצַ"ל הָיָה פַּעַם אַחַת בְּתַעֲנִית-אֶסְתֵּר בְּקַאמִינִיץ, וְנִכְנַס לְהַשּׁוֹחֵט-וּבוֹדֵק וְיִבְקֵשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁרוֹצֶה לָלוּז אֶצְלוֹ. וְהוּא מֵרֹב טִרְדָּתוֹ בְּשְׁחִיטַת הָעוֹפוֹת וַהֲכָנָה לְפוּרִים, דָּחָה אוֹתוֹ וְאָמַר: "אֵין מָקוֹם אֶצְלִי" וְהָלַךְ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מֵאִתּוֹ. וּבַלַּיְלָה קוֹדֶם קְרִיאַת הַמְּגִלָּה, וְהַבַּעַל-קוֹרֵא הָיָה הַשּׁוֹחֵט-וּבוֹדֵק הַנַּ"ל, הִבִּיט עַל הָאֲנָשִׁים שֶׁבָּאוּ לִשְׁמֹעַ הַמְּגִלָּה, שֶׁיִּקַּח מֵהֶם מְעוֹת-מְגִלָּה. רָאָה אֶת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עוֹמֵד וּמַבִּיט בְּאֵיזוֹ מְגִלָּה, וְהוּטַב בְּעֵינָיו מֵהוּת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהִתְחָרֵט מְאֹד עַל שֶׁלֹּא מִלֵּא בַּקָּשָׁתוֹ לְהִתְאַכְסֵן אֶצְלוֹ, וְהִסְכִּים תֵּכֶף בְּלִבּוֹ שֶׁאַחַר קְרִיאַת הַמְּגִלָּה יִקַּח אוֹתוֹ לְבֵיתוֹ אֲבָל תֵּכֶף אַחַר קְרִיאַת הַמְּגִלָּה יָצָא רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְלֹא רָאָה אוֹתוֹ עוֹד, וְהָיָה לְהַשּׁוֹחֵט-וּבוֹדֵק יִסּוּרִים גְּדוֹלִים וְלֹא הָיָה יָכוֹל לֵילֵךְ לְבֵיתוֹ מֵחֲמַת גֹּדֶל הַצַּעַר, וְלָקַח שְׁנֵי בְּנֵי הַנְּעוּרִים וְהָלַךְ לְחַפֵּשׂ אוֹתוֹ, וְחִפְּשׂוּ אֵצֶל כָּל בַּעֲלֵי מָלוֹן וְהַכְנָסַת-אוֹרְחִים וְלֹא מָצְאוּ אוֹתוֹ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָלַךְ לְאֵיזֶה אִישׁ קַמְצָן וְאָמַר לוֹ שֶׁיִּתְאַכְסֵן אֶצְלוֹ, וּבִשְׁבִיל זֶה הוּא מַבְטִיחוֹ עֲשִׁירוּת, וְנִכְנַס מְאֹד בְּלִבּוֹ וְקִבֵּל עָלָיו תֵּכֶף (אַף שֶׁלֹּא הָיָה דַּרְכּוֹ בְּכָךְ), כִּי אוֹר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הִתְנוֹצֵץ בְּמֹחוֹ כְּאִלּוּ רוֹאֶה הֶעָשִׁירוּת בְּעֵינָיו מַמָּשׁ]. וְשָׁלַח אֶת בִּתּוֹ בְּכַמָּה פְּעָמִים לְהָבִיא מִרְקַחַת וּמַשֶּׂקֶה לִכְבוֹד הָאוֹרֵחַ, וְהַשּׁוֹחֵט-וּבוֹדֵק הַנַּ"ל רָאָה אֶת הַבְּתוּלָה הַנַּ"ל הוֹלֶכֶת בְּכַמָּה פְּעָמִים כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל וְשָׁאַל אוֹתָהּ: מַה זֹּאת אֶצְלָכֶם? וְכוּ', וְסִפְּרָה לוֹ, וְהָלַךְ תֵּכֶף עִם בְּנֵי הַנְּעוּרִים לְשָׁם וְנִכְנְסוּ, וְהֵם עָמְדוּ בַּחוּץ, וְאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁיִּכָּנְסוּ גַּם הֵם וְנִכְנְסוּ, וְהוֹכִיחַ אוֹתוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ: "הֲיִתָּכֵן אֵיךְ לוֹקְחִים אִישׁ זָקֵן וּמְרִימִים אֶת זְקָנוֹ וְשׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ בְּסַכִּין פָּגוּם"?! (ע"ע להלן בסעיף תקנ"ח) וְאָמַר: "מַדּוּעַ בְּסַכִּין פָּגוּם"? וְאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁהוּא יִשְׁאַר פֹּה, וְיִשְׁלַח אֶת בְּנֵי הַנְּעוּרִים לְהָבִיא אֶת הַסַּכִּין, וְכֵן הָיָה, שֶׁהַסַּכִּין הָיָה פָּגוּם, וְנִתְעַלֵּף וְהֶעֱירוּהוּ, וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁיִּסַּע אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְעָבַר זְמַן רַב וְלֹא נָסַע, עַד שֶׁנֶּחֱלָה וְקִבֵּל עַל עַצְמוֹ שֶׁכְּשֶׁיַּבְרִיא יִסַּע, וְכֵן

גַּם אַחַר-כָּךְ לֹא קָיְם, עַד שֶׁאִשְׁתּוֹ הִכְרִיחָתּוּ וְנָסְעָה עִמּוֹ, וְרִבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה צִוָּה עָלָיו שֶׁיִּהְיֶה לוֹ וִדּוּי דְּבָרִים וְכוּ', וְכִמְדֻמֶּה שֶׁהֶכְרַח לְהִתְפַּטֵּר מֵחֶזְקַת שְׁחִיטָתוֹ. (שָׁם).

א-שה

הוֹדָעַת הָעֲתִידוֹת לְהָאִישׁ הַכַּפְרִי שֶׁיִּתְעַלֶּה בַּעֲשִׁירוּת, וְאַחַר-כָּךְ הוֹדָעַת הָעֲתִידוֹת שֶׁיֵּרֵד מִנְּכָסָיו - "הוּא עוֹד יִשְׁכַּב [בְּקִבְרוֹ] בְּתַכְרִיכִים שֶׁל אֲחֵרִים" "עֵר וָוועט נאך לִיגֶען אִין פְּרֶעמְדֶע תַּכְרִיכִים" ! . וְכֵן הָיָה מַמָּשׁ כַּאֲשֶׁר יָצָא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ - שָׁמַעְתִּי כָּל זֶה בַּאֲרִיכוּת גָּדוֹל מֵאָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע זֹאת מִפִּי רַבִּי חַייקל, שֶׁעַל-יָדוֹ וּבְסִבָּתוֹ נִסְתַּבֵּךְ וְנִתְגַּלְגֵּל כָּל הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה. (שָׁם ה').

א-שו

וְאֶפְשָׁר זֶה הַמַּעֲשֶׂה הוּא מֵ"רַבִּי חַייקְלְס שְׁפַּע", שֶׁמְּסַפֵּר בְּפִי אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ. שֶׁפַּעַם אַחַת נָסַע רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בַּדֶּרֶךְ עִם רַבִּי חַייקל זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְרִבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה אָז בִּדְבֵקוּת נִפְלָאָה, וְנִדְמֶה לְרַבִּי חַייקל שֶׁרִבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִתְנַמְנֵם, וּבַדֶּרֶךְ שָׁמַן הַצַּד יָשַׁב וְדַר אָז אֶחָד שֶׁהָיָה מְקֹרָב מְעַט לְרִבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְגַם הָיָה לוֹ צַד קֶרְבָה עִם רַבִּי חַייקל, וְרָמַז רַבִּי חַייקל לְהַבַּעַל-עֲגָלָה לִנְטוֹת אֶל קְרוֹבוֹ שָׁדַר שָׁם בְּדֶרֶךְ צְדָדִית, וּכְשֶׁבָּאוּ שָׁם צִוָּה רַבִּי חַייקל לְהַבַּעַל-עֲגָלָה לַעֲמֹד שָׁם, וְעָמַד שָׁם. וְדֶרֶךְ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה לִבְלִי לְהִתְעַקֵּשׁ עַל שׁוּם דָּבָר, וְעָשָׂה עַצְמוֹ כְּאִלּוּ לֹא יָדַע, וְיָרַד מֵהָעֲגָלָה וְנִכְנַס לְבֵית הָאִישׁ הַהוּא, וּכְשֶׁרָאָה הָאִישׁ הַבַּעַל-בַּיִת אֶת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נִתְפַּעֵל מְאֹד וְנָתַן לוֹ שָׁלוֹם בְּשִׂמְחָה, וְשָׁאַל אוֹתוֹ רַבִּי חַייקל: "הַאִם יֵשׁ לְךָ מְעַט יי"ש אוֹ מִינֵי מְתִיקָה לְכִבּוּד"? וְהַשִּׁיב: אֵין כְּלוּם וּבֵיתוֹ רֵיקָם אָמַר לוֹ: "לֵךְ אֶל הַ'קֶרֶעטְשְׁמָע' (=אַכְסַנְיָה) הַסְּמוּכָה וְתָבִיא דְּבַר-מָה לְכִבּוּד" וְהֵשִׁיב שֶׁאֵין לוֹ בַּמֶּה לִקָּנוֹת. אָמַר לוֹ: "קַח אֵיזֶה חֵפֶץ לְמַשְׁכּוֹן" וְלָקַח אֶת מְנוֹרוֹת שַׁבָּת שֶׁל אִשְׁתּוֹ וְהֵבִיא מְעַט מַשְׁקֶה וּמַטְעַמִּים. וּכְשֶׁמִּלֵּא אֶת הַכּוֹס לִכְבוֹד רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּתוֹךְ-כָּךְ עָבְרוּ הַיְלָדִים עֲרוּמִים וְיחֵפִים, לְבוּשִׁים קְרוּעַ וּבָלוּא. רָמַז רַבִּי חַייקל לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת כָּל זֶה וְאָמַר לוֹ שֶׁיַּשְׁפִּיעַ לוֹ אֵיזֶה שֶׁפַע. עָנָה וְאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "אֲנִי אֵין לִי שֶׁפַע בִּשְׁבִילוֹ, רַק אִם תִּרְצֶה, אַתָּה תִּתֶּן לוֹ שֶׁפַע"! עָנָה וְאָמַר: "רַבִּי, מִתְיָרֵא אֲנִי מִכֶּם אוּלַי תִּרְגְּזוּ עָלַי בִּשְׁבִיל זֶה וְתֹאמְרוּ, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁחַייקל יָמוּת, וְיָמוּת, חַס וְשָׁלוֹם"! וַיַּעַן רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וַיֹּאמֶר לוֹ: "אַל תִּירָא"! וְשָׁאַל אוֹתוֹ כָּכָה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, וּבְכָל פַּעַם הֵשִׁיב רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "אַל תִּירָא, אֲנִי נוֹתֵן לְךָ רְשׁוּת"! וְהָיָה שָׁם בַּבַּיִת כְּלִי עִם מַיִם, וְשָׁפַךְ רַבִּי חַייקל אֶת הַכְּלִי הַנַּ"ל בְּאֶמְצַע הַבַּיִת, וְלָקַח הַ"קַאטְשֶׁעריי" [=מַעֲרוֹךְ] וְהֶחֱלִיק אֶת הַמַּיִם וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "שֶׁפַע לְמִזְרַח! שֶׁפַע לְמַעֲרַב! שֶׁפַע לְדָרוֹם! שֶׁפַע לְצָפוֹן"! וְהִגְבִּיהַּ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת הַ"קַאפְּטִין" [=מְעִיל

עֶלְיוֹן] שֶׁלּוֹ וְאָמַר אֵלָיו: "חַייְקֵל, לִי לֹא תִּתֵּן שֶׁפַע"! וְאַחַר-כָּךְ קִבְּלוּ רְשׁוּת מִבַּעַל-הַבַּיִת וְנָסְעוּ מִשָּׁם. וּכְשֶׁנָּסְעוּ מִשָּׁם, בָּאוּ מַחֲנֵה עֲרֵלִים הַמּוֹבִילִים לָעִיר מַפּוֹת פִּשְׁתָּן, שְׁעַר רְחֵלִים וְעוֹרוֹת וְכַדּוֹמֶה לְמִכֹּר; וְשָׁאֲלוּ אֶת בַּעַל-הַבַּיִת אִם יֶשׁ לוֹ לִמְכֹּר יי"ש, שֵׂכָר, דָּג מָלוּחַ, עוּגוֹת וְכַדּוֹמֶה, וַיַּעַן לָהֶם שֶׁאֵין לוֹ כְּלוּם. וַיִּשְׁאֲלוּ אוֹתוֹ, מַדּוּעַ? וְהֵשִׁיב לָהֶם, מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ כֶּסֶף. וַיֹּאמְרוּ לוֹ, שֶׁיַּלְווּ לוֹ אֵיזֶה סְכוּם לִסַּע הָעִירָה לִקְנוֹת כָּל הַנִּצְרָךְ, וּכְשֶׁיִּסְעוּ בַּחֲזָרָה יִקְנוּ מִמֶּנּוּ; וּמֵחֲמַת שֶׁאִתָּה אִישׁ יָשָׁר, אֵין לָנוּ לִדְאֹג מֵהַכֶּסֶף; וְכַמְדֻמֶּה לִי שֶׁהִלְווּ לוֹ חֲמִשָּׁה רוּבַּל-כֶּסֶף. עַד הַיּוֹם הַהוּא דֶּרֶךְ הָעֲרֵלִים הָיָה לַעֲמֹד בְּהַ"קְרֵעְטְשְׁמָע" שֶׁעַל-יַד הַדֶּרֶךְ, וּמִן הַיּוֹם הַהוּא וָהָלְאָה הִתְחִילוּ לַעֲמֹד אֶצְלוֹ וְקָנוּ מִמֶּנּוּ כָּל מַה שֶּׁהָיוּ צְרִיכִים, וְהִתְחִיל לִהְיוֹת בַּעַל שֶׁפַע; וְגַם מָכְרוּ לוֹ כָּל מַה שֶּׁהָיָה לָהֶם – הֵן מִן הַשָּׂדֶה, קִטְנִיּוֹת וּתְבוּאָה וּפִשְׁתָּן, וְהֵן עוֹרוֹת חַיּוֹת וְגַם עוֹפוֹת וְכַדּוֹמֶה, וְהוּא מָכָרָם בָּעִיר וְהִרְוִיחַ אַחַת עַל אַחַת וְהִתְחִיל לַעֲלוֹת לְמַעְלָה לְמַעְלָה. וּכְשֶׁהִתְחִיל לְהַשִּׂיג מְעַט כֶּסֶף, קָנָה אֵיזֶה בְּהֵמוֹת וְעָשָׂה חֲמָאָה וּגְבִינָה, וְהִתְחִיל לְהוֹבִיל לָעִיר גַּם חָלָב לְמִכֹּר. וּבְבוֹאוֹ לָעִיר לִמְכֹּר כָּל הַנַּ"ל וְגַם לִקְנוֹת כָּל הַדְּבָרִים הַנִּצְרָכִים לוֹ, אַגַּב בָּא אֶל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְקַבֵּל שָׁלוֹם. וְכַעֲבֹר אֵיזֶה זְמַן וּכְבָר הָיָה טָרוּד וּבָהוּל, שֶׁכְּבָר לֹא הָיָה לוֹ פְּנַאי לִכְנֹס אֶל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מֵחֲמַת שֶׁהָיָה צָרִיךְ לִמְכֹּר הַסְּחוֹרָה וְגַם לִקְנוֹת וְלַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹנוֹת, וּמִתּוֹךְ-כָּךְ מָנַע אֶת עַצְמוֹ מִלִּכְנֹס אֶל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כִּי נִתְיָרֵא שֶׁלֹּא יַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ וִיבַטֵּל זְמַנּוֹ, אוֹ אוּלַי אֶחָד מֵאֲנַ"ש יַתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ וְכַנִּזְכָּר-לְעֵיל. (שָׁם).

א-שז

פַּעַם-אַחַת כְּשֶׁהָיָה יָרִיד בִּבְרַסְלֶב, וְרָץ בְּמְהִירוּת אֶל הַשּׁוּק לִקְנוֹת וְלִמְכֹּר, וְחַלּוֹנוֹת רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיוּ יוֹצְאִים לַשּׁוּק, שֶׁבְּהֶכְרֵחַ לַעֲבֹר דֶּרֶךְ שָׁם; וּבְתוֹךְ-כָּךְ כְּשֶׁרָץ וְרָצָה לַעֲבֹר לַשּׁוּק וְשָׁא יְרֵאהוּ, דָּפַק רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בַּחַלּוֹן וְקָרָא אוֹתוֹ, וּמִסְתָּמָא הֶכְרַח לִכְנֹס, כִּי אֵין הַדֶּרֶךְ-אֶרֶץ שֶׁלֹּא לִכְנֹס אִם כְּבָר קָרְאוּ אוֹתוֹ. וּכְשֶׁבָּא אֶל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "הַהִסְתַּכַּלְתָּ הַיּוֹם אֶל הַשָּׁמַיִם"? וַיֹּאמֶר: "לֹא"! קָרָא אוֹתוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶל הַחַלּוֹן וַיֹּאמֶר לוֹ: "הַבֵּט בַּחַלּוֹן וְתֹאמַר לִי מָה אַתָּה רוֹאֶה"! וַיֹּאמֶר: "אֲנִי רוֹאֶה עֲגָלוֹת וְסוּסִים וַאֲנָשִׁים רָצִים הֵנָּה וְהֵנָּה". עָנָה רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ: "אַחַר חֲמִשִּׁים שָׁנָה יִהְיֶה יָרִיד אַחֵר לְגַמְרֵי; זֶה הַכֹּל שֶׁאַתָּה רוֹאֶה לֹא יִהְיֶה עוֹד, רַק סוּסִים אֲחֵרִים וַעֲגָלוֹת וּסְחוֹרוֹת וַאֲנָשִׁים אֲחֵרִים. וְגַם אֲנִי לֹא אֶהְיֶה וְגַם אַתָּה לֹא תִּהְיֶה. כְּהַיּוֹם אֲנִי שׁוֹאֵל אוֹתְךָ: 'מָה אַתָּה כָּל-כָּךְ בָּהוּל וּמֻטְרָד שֶׁאֵין לְךָ אֲפִלּוּ זְמַן לְהִסְתַּכֵּל עַל הַשָּׁמַיִם?'" וַיִּקְרָא אֶת רַבִּי חַייְקֵל, שֶׁהָיָה בְּחֶדֶר אַחֵר, וַיֹּאמֶר לוֹ: "תִּרְאֶה, חַייְקֵל, מַה שֶּׁעָשִׂיתָ עִם הַשֶּׁפַע שֶׁלְּךָ,

עַד שֶׁאֵין לוֹ אֶפִּלּוּ זְמַן לְהִסְתַּכֵּל עַל הַשָּׁמַיִם"! (כָּל זֶה שָׁמַעְתִּי מִפִּי רַבִּי נַפְתָּלִי, שֶׁשָּׁמַע זֹאת מִפִּי חֲתָנוֹ רַבִּי אַבְרָהָם זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה). (שָׁם).

א-שח

הוֹדָעַת הָעֲתִידוֹת בְּעִנְיַן גְּזֵרַת הַ"נֶעקְרִיטָען" (=גְּזֵירוֹת שֶׁל לְקִיחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַצָּבָא) בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "דַּחִיתִי זֹאת לְעוֹד עֶשְׂרִים וְכַמָּה שָׁנִים", "אִיךְ הָאב עֶס אִפּ גֶעשְׁטוּפְּט אוֹיף עֶטְלִיכֶע אִין צְוַואנְצִיג יָאהר"!. וְכֵן הָיָה מַמָּשׁ מִכֶּוֶן, שֶׁמֵּאֵת שֶׁאָמַר זֹאת עַד שֶׁהִתְחִילוּ לִקַּח לַצָּבָא בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹן, הָיָה בְּעֶרֶךְ עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים. שָׁמַעְתִּי כָּל זֶה מֵאָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע זֹאת מִפִּי דּוֹדוֹ הָרַב רְאוּבֵן יוֹסֶל מֵהַיִיסִין וְגַם מִשְּׁאָר אַנְשֵׁי אַדְמוּ"ר זְצַ"ל, וְעַיֵּן עוֹד חַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן א. (שָׁם ו').

א-שט

הוֹדָעוֹת עֲתִידוֹת לְמשֶׁה חִינְקֶעס [עַל הַמָּמוֹן שֶׁלֹּא רָצוּ לִתֵּן לוֹ] בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "עוֹד יִדְפְּקוּ לְךָ אִי-פַּעַם עַל הַחַלּוֹן כְּדֵי שֶׁתֵּלֵךְ לְקַחַת מָמוֹן"!, "מ'וועט דִיר נָאךְ אַמָאהל אָן קְלַאפִּין אִין פֶּענְסְטֶער זָאלְסְט נָעמֶען גֶעלְד"!. וּמְכֻוָּן כִּדְבָרִים הָאֵלֶּה נִתְקַיְּם אַחֲרֵי כֵּן שָׁנִים רַבּוֹת אַחֲרֵי הִסְתַּלְקוּתוֹ. שָׁמַעְתִּי כָּל זֶה מִפִּי רַבִּי אַבְרָהָם דּוֹב זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁשָּׁמַע זֹאת מִפִּיו בְּעַצְמוֹ, וְסוֹף הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל שִׁלּוּם הַמָּעוֹת רָאָה בְּעֵינָיו. וְעוֹד שָׁמַעְתִּי לָזֶה סִפּוּר גָּדוֹל בַּאֲרִיכוּת מֵאָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע מִפִּי מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (שָׁם ז').

א-שי

משֶׁה חִינְקֶעס הָיָה מֵהָאוֹהֲבִים הַנֶּאֱמָנִים שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בִּשְׁבִיל שֶׁרָאָה כַּמָּה מוֹפְתִים מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ וְסִפְּרָם לַכֹּל, עַד שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה נִתְקָרֵב הָרַב יִצְחָק מִכְּפָר טְשֶׁעְרוֹוִיץ הַסָּמוּךְ לִבְּרֶסְלֶב, וְהוּא הָרַב יִצְחָק טְשֶׁעְרוֹוִיעצָער, וְזֶה אֶחָד מֵהַמּוֹפְתִים שֶׁסִּפֵּר: שֶׁהוּא וְהָרַב אַבְרָהמ'יל פַאיֶעס הָיוּ מְשֻׁתָּפִים בְּעִסְקֵי "פּוּדְרַיאדֶען" [=קַבָּלָנוּת עֲבוֹדָה אֵצֶל הַמִּמְשָׁל]. וּמֵחֲמַת שֶׁמִּתְחִלָּה לֹא הָיוּ עֲשִׁירִים כָּל-כָּךְ, הָיוּ מְקַבְּלִים "פּוּדְרַיאדֶען" קְטַנִּים מֵהַ"פּוּדְרִיטְשִׁיקֶעס" הַגְּדוֹלִים שֶׁקִּבְּלוּ אֵצֶל הַ"נֶעגֶרעלֶער" מֵהַמֶּמְשָׁלָה; אֲבָל הִצְלִיחוּ, עַד שֶׁעִם הַזְּמַן נִתְעַשְּׁרוּ כָּל-כָּךְ, שֶׁהָיָה בִּיכָלְתָּם לִהְיוֹת כְּאַחַד הַגְּדוֹלִים וּלְקַבֵּל הַ"פּוּדְרַאד" מֵהַ"נֶעגֶרעלֶער" בְּעַצְמָם. וּבְכֵן בָּאוּ אֶל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִשְׁאֹל אוֹתוֹ אִם לְקַבֵּל "פּוּדְרַאד" כָּזֶה, וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לֹא הִסְכִּים לָזֶה, וְאָמַר אָז הַמַּאֲמָר הַקָּטָן שֶׁבְּ"לִקּוּטֵי-מוֹהַר"ן" (סימן רמד), שֶׁלִּהְיוֹת מְעֹרָב בֵּין הַגּוֹיִים קָשֶׁה מְאֹד לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא, וְהֵם לֹא שָׁמְעוּ לַעֲצָתוֹ וְקִבְּלוּ אֵיזֶה "פּוּדְרַאד" אֵצֶל "נֶעגֶרעראל" אֶחָד. וּבֶאֱמֶת בְּעֵסֶק כָּזֶה קָשֶׁה עוֹד יוֹתֵר לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא, בִּשְׁבִיל שֶׁבְּכֹדֶי שֶׁהַדְּבָרִים שֶׁהוּא מַעֲמִיד יִמְצָא חֵן בְּעֵינֵי הַ"נֶעגֶרעראל", צְרִיכִין לִהְיוֹת עִמּוֹ בִּידִידוּת וְחִבָּה יְתֵרָה, וְלִפְעָמִים

לְהִשְׁתַּתֵּף עִמָּהֶם בְּמִשְׂחַק קְלָפִים. וּבְמִסְבָּה כָּזוֹ כַּנָּהוּג נִמְצָאִים גַּם אֵיזֶה מִנְּשׁוֹתֵיהֶם אוֹ בְּתוּלוֹתֵיהֶם, וְדַי לַמֵּבִין בְּכָךְ. הַסּוֹף הָיָה אָמְנָם בָּזֶה, שֶׁבְּעַד כָּל הַ"פּוּדְרִיאַדְעַן" סִלְקָה הַמֶּמְשָׁלָה כַּחֹק וּבְמִדָּה גְדוּשָׁה, וּבְעַד הַ"פּוּדְרַאד" הַזֶּה לֹא סִלְקָה לָהֶם, עַד שֶׁמֵּכָרְחִים הָיוּ בִּשְׁבִיל זֶה לִהְיוֹת מִן הַלּוֹזִים וְאֵינָם פּוֹרְעִים, וּמֵחֲמַת שֶׁהָיוּ עֲשִׁירִים וּמַצְלִיחִים, הָיוּ מַשְׁפִּיעִים לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בִּנְתִינוֹת הֶגּוּנוֹת מִפַּעַם לְפַעַם, עַד שֶׁנִּתְקַבֵּץ אֶצְלוֹ סְכוּם הָגוּן. וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן עָשׂוּ הַלְוָאָה גַּם אֵצֶל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהָיָה סִפּוּק בְּיָדָם לְסַלֵּק לְהַבַּעֲלֵי-חוֹבוֹת, מִלְּבַד לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לֹא סִלְקוּ. פַּעַם אַחַת תָּבַע רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת מֹשֶׁה חִינְקֶעס, וַיַּעֲנֵהוּ אוֹתוֹ בְּעַזּוּת: "מִיר הָאבְּען אַיידְ מֶעהר גֶעלד אִיבֶּער גִיגֶעבִּין" ! [=כְּבָר הֶעֱדְפָנוּ לָכֶם כֶּסֶף יוֹתֵר מִן הַחוֹבוֹ!] בְּכָל זֹאת אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁהַחוֹב בְּעַד הַ"פּוּדְרַאד" יְסַלֵּק לָהֶם, וְעוֹד יִדְּקְקוּ לוֹ בְּהַחֲלוֹן שֶׁיִּסַּע שָׁמָּה לִגְבּוֹת אֶת הַחוֹב – "מֶ'וועט דִיר אָנְקְלַאפִּין אִין פֶּעְנְסְטֶער זָאלְסְט גֶעהן נָעמֶען גֶעלְד" ! וְכֵן הָיָה, שֶׁאַחַר עֲבֹר יוֹתֵר מֵעֶשְׂרִים שָׁנָה אַחַר הִסְתַּלְּקוּת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בִּקְּרָה הַמֶּמְשָׁלָה אֶת הַחֶשְׁבּוֹנוֹת, וְנִמְצָא חוֹב הַ"פּוּדְרַאד" הַנַּ"ל עוֹמֵד בְּלִי סִלּוּק. וּבְכֵן תֵּכֶף נִשְׁלַח "שְׁטִיפֶּעט" [=שְׁלִיחַ] לְטוּלְטְשִׁין, שֶׁאָז כְּבָר הָיָה הָרַב יִצְחָק בֶּן מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּהַ"פַּאסְט" [=דֹּאַר], וְהִגִּיעַ הַ"שְׁטִיפֶּעט" אֵלָיו, וְשִׁלַּח אוֹתוֹ לְבַרְסְלֶב, וְהַשְׁלִיחַ הִגִּיעַ לְבַרְסְלֶב בַּחֲצִי הַלַּיְלָה, וְנִתְקַיֵּם נְבוּאַת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהַ"שְׁטִיפֶּעט" דָּפַק בְּחַלּוֹן מֹשֶׁה חִינְקֶעס, וּבִשֵּׂר לוֹ שֶׁיִּסַּע לִגְבּוֹת חוֹב הַ"פּוּדְרַאד". (שָׁם).

א-שיא

מַה שֶּׁאָמַר קֹדֶם פְּטִירָתוֹ עַל הָאִישׁ מֹשֶׁה חִינְקֶעס הַנַּ"ל, שֶׁאִם יְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְיִשָּׂא אַחֶרֶת, יְהִי לוֹ בָּנִים, וְכֵן הֱוָה מָכָוֵן מַמָּשׁ, כִּי עַל סֶמְךְ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָלַךְ מֹשֶׁה הַנַּ"ל וְנָתַן לְאִשְׁתּוֹ חֲצִי עֶשְׂרוֹ, חֵלֶק כְּחֵלֶק מִכֹּל אֲשֶׁר יֶשׁ לוֹ, מִחוּט וְעַד שְׂרוֹךְ-נַעַל, עַד שֶׁנִּתְרַצִּית לְקַחַת מֵאִתּוֹ גֵּט-פִּטּוּרִין, וְהוּא נָשָׂא תֵּכֶף אִשָּׁה אַחֶרֶת וְהוֹלִיד עִמָּהּ בֵּן וּבַת. שָׁמַעְתִּי זֹאת מִפִּי אָבִי, הֲרִינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, וְגַם מִשְּׁאָר אֲנָשִׁים שֶׁשָּׁמְעוּ זֹאת מִפִּיו בְּעַצְמוֹ, וּמוּבָא זֶה בְּ"חַיֵּי-מוֹהַר"ן" בְּהַשִּׂיחוֹת הַמְיֻחָסוֹת לְהַתּוֹרוֹת, אוֹת כט. וּמַה שֶּׁלֹּא נֶאֱמַר שָׁם הִתְקַיְּמוּת הַדְּבָרִים, יְבִין הַבָּקִי בְּסִפּוּר זֶה מֵעַצְמוֹ. (שָׁם ח'; וע"ע להלן סעיף שנ"ט).

א-שיב

שִׁדּוּד הַטָּבַע שֶׁל קְפִיצַת הָאָרֶץ וְגַם הַפְּלַת שִׂכְחָה מֵעִנְיַן שֵׁם הָעִיר עַל הָרַב רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק תֵּכֶף וּמִיָּד אַחַר שֶׁיָּצָא מִשָּׁם, שָׁמַעְתִּי זֹאת מִפִּי רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק בְּעַצְמוֹ (וְעַיֵּן בַּאֲרִיכוּת בְּשִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים כְּרַךְ ו, אוֹת ו; ראה לקמן סעיף תע"ג). (שָׁם).

א-שיג

גַּם מֵעִנְיַן קוֹל הָרַעַשׁ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא [מָכָוֵן מַמָּשׁ כְּמוֹ שֶׁמְּדַבְּרִים בְּפַעַם אַחַת אֲלָפִים וְרִבְבוֹת אֲנָשִׁים], שֶׁנִּשְׁמַע בְּחֶדְרוֹ שֶׁהָיָה לְבַדּוֹ סָגוּר שָׁם, שְׁמַעְתִּי מִפִּי רַבִּי יְחִיאֵל מֶענְדֶל זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁשָּׁמַע זֹאת מִפִּי הָרַב רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הַנַּ"ל, אֲשֶׁר הוּא בְּעַצְמוֹ שָׁכַב אָז סָמוּךְ לְפֶתַח חֶדְרוֹ, וְנָפַל עָלָיו כָּל-כָּךְ פַּחַד וּרְעָדָה, עַד שֶׁמִּגֹּדֶל רְעָדָה וְחֲרָדַת גּוּפוֹ נָפַל לָאָרֶץ וְנִשְׁאַר כָּךְ שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ, כִּי יָרֵא לְהָזִיז עַצְמוֹ מִמְּקוֹמוֹ עַד שֶׁנִּשְׁקַט הָרַעַשׁ (וְעַיֵּן בַּאֲרִיכוּת בְּשִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים כְּרַךְ ו, אות ו; ראה לקמן סעיף תעד).

א-שיד

אֲשֶׁר הִגִּיד פַּעַם אַחַת לְרַבִּי מֵאִיר הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁהָיָה לוֹ בְּעֵת עֲלוֹתוֹ עַל הָעֲגָלָה לִנְסֹעַ אֵלָיו, שֶׁמַּעְתִּי מִפִּי בְּנוֹ רַבִּי שִׂמְחָה זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁשָּׁמַע מִפִּי אָבִיו בְּעַצְמוֹ. וְעַיֵּן בְּהַשִּׂיחוֹת-הָרַ"ן, סִימָן קפג, מַה שֶּׁכָּתַב מוֹהַרַנַ"תְ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁגַּם לְכַמָּה אֲנָשִׁים הִגִּיד מַה שֶּׁעָשׂוּ]. (שָׁם י"א).

א-שטו

אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בַּאֲרִיכוּת קְצָת, כִּי זֶה הָרַב מֵאִיר הָיָה כְּמוֹ בֶּן-בַּיִת אֵצֶל רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וּכְשֶׁבָּא לְאַדְמוּ"ר זְצַ"ל, הָיָה מוֹסֵר לוֹ כָּל הַמַּפְתְּחוֹת וְכוּ'. וּפַעַם אַחַת נָסַע בְּיַחַד עִם הָרַב רַבִּי יוּדְל זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְאַדְמוּ"ר זְצַ"ל, וְסִפֵּר הָרַב רַבִּי יוּדְל זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאִם הָיָה רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּדוֹר שֶׁל תַּנָּאִים, הָיָה גַּם-כֵּן חִדּוּשׁ. וְעָנָה הָרַב מֵאִיר הַנַּ"ל, שֶׁהוּא אֵינוֹ מַחֲזִיק אֶת רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה גָּדוֹל כָּל-כָּךְ, רַק לִגְדוֹל הַדּוֹר שֶׁל עַכְשָׁו. וּכְשֶׁבָּאוּ אֶל רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "כְּשֶׁאֵין מַאֲמִינִים בִּי, לָמָּה נוֹסְעִים אֵלַי"? וְאָמַר לוֹ: "אַגִּיד לְךָ הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁלְּךָ בְּעֵת עֲלוֹתְךָ עַל הָעֲגָלָה"! אָמַר לוֹ: "אִם אַתֶּם יוֹדְעִים – תֹּאמְרוּ"! וַיֹּאמֶר לוֹ רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וְנִשְׁתּוֹמֵם וְאָמַר: "אִם-כֵּן, אֶשְׁאַר אֶצְלְכֶם"! וַיַּתְעֵהוּ אוֹתוֹ אַדְמוּ"ר זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וַיֹּאמֶר לוֹ: "מֵחָכְמָה הִכַּרְתִּי זֹאת בְּכִנְיָסְתְּךָ לַבַּיִת וּבְהַ"שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם"! וְקִבֵּל דְּבָרָיו וְנָסַע מִמֶּנּוּ, וּבְאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ הִתְפַּלֵּא עַל עַצְמוֹ וְאָמַר: מַה זֶּה שֶׁהִנַּחְתִּי לְהַתְעוֹת אוֹתִי? הֲלוֹא אִי אֶפְשָׁר לֵידַע זֹאת כִּי-אִם בְּרוּחַ-הַקֹּדֶשׁ מַמָּשׁ, וְזֶה פֶּלֶא גָּדוֹל וְיוֹתֵר מוֹפֵת מַה שֶּׁיָּכוֹל לְהַתְעוֹת אוֹתִי וְכוּ'. (שָׁם).

א-שטז

מַה שֶּׁהוֹדִיעַ לְרַבִּי מֵאִיר הַנַּ"ל בְּעִנְיַן הַבָּנִים וּבְעִנְיַן הָעֲנִיּוּת, גַּם זֶה שָׁמַעְתִּי מִפִּי בְּנוֹ רַבִּי שִׂמְחָה הַנַּ"ל, שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו בְּעַצְמוֹ. (שָׁם י"ב).

א-שיז

אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בַּאֲרִיכוּת גָּדוֹל, אַךְ אֲסַפֵּר בְּקִצּוּר, כִּי זֶה הָרַב מֵאִיר הָיָה דַּר בְּמֶדְוֶדִיבְקֶה וְהָיָה עָשִׁיר גָּדוֹל עַד מְאֹד, שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים אֶצְלוֹ בִּכְלֵי-כֶסֶף וְרוֹחֲצִים בִּכְלֵי-זָהָב, וְלֹא הָיָה לוֹ בָּנִים [וּפַעַם אַחַת נִתְאַכְסֵן אֶצְלוֹ הָרַב רַבִּי מָרְדְּכַי מִצֶּרְנוֹבִיל זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּבָנָיו, וּבִקְּשָׁה אֵשֶׁת הָרַב מֵאִיר הַנַּ"ל מִמֶּנּוּ שֶׁיִּתֵּן לָהּ בָּנִים, וַיֹּאמֶר לָהּ: "עוֹד אַתְּ רוֹצָה בָּנִים?! דַּיֵּךְ שֶׁאֲנִי וּבָנַי מִתְאַכְסְנִים אֶצְלֵךְ"!] וּפַעַם אַחַת נָסְעָה אֶל רַבֵּנוּ בְּרַעַשׁ וְהִתְעוֹרְרוּת בְּעִנְיַן בָּנִים, וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה סָבַב אֶת עַצְמוֹ בַּבַּיִת מִקִּיר אֶל קִיר וּפָנָיו הָיוּ אֵשׁ לוֹהֵט מַמָּשׁ, וְכִמְעַט שֶׁהָיָה לָהּ חֲרָטָה עַל מַה שֶּׁהִטְרִיחָה אֶת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כָּל-כָּךְ. אַחַר-כָּךְ אָמַר לָהּ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁיִּהְיֶה לָהּ בֵּן, אֲבָל תַּפְסִיד הָעֲשִׁירוּת, וְיִהְיֶה לָהּ עֲנִיּוּת כָּל-כָּךְ עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְהַיֶּלֶד רַק טַלִּית-קָטָן אֶחָד, וּכְשֶׁיְּכַבְּסוּ אוֹתוֹ, לֹא יִהְיֶה לוֹ אַחֵר לִלְבֹּשׁ, וְיִצְטָרֵךְ לְהַמְתִּין עַד שֶׁיִּתְיַבֵּשׁ, וְהִסְכִּימָה גַּם לָזֶה. וַיֹּאמֶר לָהּ, שֶׁמַּהַצָּרָךְ לִשְׁאֹל גַּם אֶת בַּעְלָהּ אִם יַסְכִּים, וְגַם הוּא הִסְכִּים וְנוֹלַד לָהֶם בֵּן. וְאַחַר אֵיזֶה שָׁנִים, כְּשֶׁנִּצְטָרֵךְ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִנְסֹעַ לְמֶדְוֶדִיבְקֶה, נָסַע דֶּרֶךְ קְרוּמֶעְנְטְשׁוּק לַעֲשׂוֹת הַחֲתָנָה שֶׁל שָׂרָה'קִי עִם רַבִּי יִצְחָק אַיְיזִיק בְּהָרַב רַבִּי לֵייב מִדּוּבְּרָאוְונָא, לֹא נִכְנַס לְבֵיתָם, רַק נִכְנַס לְהַבַּיִת-הַכְּנֶסֶת וְרָאָה אֶת הַיֶּלֶד שֶׁל רַבִּי מֵאִיר הַנַּ"ל וּבָחַן אוֹתוֹ בִּלְמוּדוֹ וְאָמַר: "אֲהָהּ, הֶפְסֵד גָּדוֹל וְכוּ'", וְנָסַע לְדַרְכּוֹ. וְהַיֶּלֶד בָּא לְבֵיתוֹ וְסִפֵּר לְאִמּוֹ הַנִּזְכָּר לְעֵיל, וְהָיָה לָהּ יִסּוּרִים גְּדוֹלִים, וּלְעֻמַּת-עֶרֶב נִפְטַר הַיֶּלֶד, וְאִמּוֹ סָגְרָה אֶת עַצְמָהּ בְּחֶדֶר מְיֻחָד וְלֹא רָצְתָה לְהִתְנַחֵם וּלְדַבֵּר עִם שׁוּם אָדָם. וּכְשֶׁחָזַר רַבֵּנוּ לְמֶדְוֶדִיבְקֶה, נִכְנַס לְהִתְאַכְסֵן אֶצְלָם, וְתֵכֶף יָצְאָה מֵהַחֶדֶר. וְאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהוּא נוֹטֵל מִמֶּנָּה הַשְּׁבָעָה יְמֵי אֲבֵלוּת, כִּי הַחֲתָנָה תִּהְיֶה אֶצְלָהּ, וְהִיא תִּהְיֶה מְחֻתָּנֶת. וְכֵן קִיְּמָה וְעָשְׂתָה כָּל צָרְכֵי הַחֲתָנָה כְּמוֹ אַחַד הַגְּבִירִים הַגְּדוֹלִים וְהִלְבִּישָׁה אֶת הַכַּלָּה, וְנָסְעוּ לְמוּל הֶחָתָן, וַתַּעַשׂ ה"חָתָן-מָאהל" [=מִשְׁתֶּה לִכְבוֹד הֶחָתָן, כַּנָּהוּג] וּבִפְרָט הַחֲתָנָה בְּרֹב פְּאֵר וְיִפְי, וְהִיא הָיְתָה מְלֻבֶּשֶׁת בַּעֲדֵי-זָהָב כְּמוֹ מְחֻתֶּנֶת, וְנָתְנָה "דְּרָשָׁה-גִישַׁאנְק" [=דּוֹרוֹן-דְּרָשָׁה] מְנוֹרַת-זָהָב גְּדוֹלָה, וְאַחַר-כָּךְ קָרָאָהּ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר לָהּ שֶׁתֵּלֵד בֵּן וְתִקְרָא שְׁמוֹ נַחְמָן, וַאֲנִי שְׁמִי נַחְמָן בֶּן פֵּייגֶא וְהוּא גַּם-כֵּן כִּי שְׁמָהּ הָיָה פֵּייגֶא. וּכְמוֹ שֶׁאֲנִי חִדּוּשׁ בְּדָבָר שֶׁלִּי, כֵּן הוּא יִהְיֶה חִדּוּשׁ בְּדָבָר שֶׁלּוֹ, וּבִלְבַד שֶׁתְּקַיְּמִים אֵלּוּ הַתְּנָאִים: שֶׁהִיא לֹא תֵּינִיק אוֹתוֹ רַק מֵינֶקֶת, וְגַם הַמֵּינֶקֶת תֵּינִיק רַק בִּימֵי טׇהֳרָה, וְשֶׁהִיא לֹא תִּרְאֶה אֶת הַיֶּלֶד כְּלָל בִּימֵי טֻמְאָתָהּ. וְכֵן הָיָה שֶׁיָּלְדָה בֵּן, אֲבָל לֹא קִיְּמָה, כִּי הָיָה חוֹלֶה, וְהָלְכָה לִרְאוֹת אוֹתוֹ בִּימֵי טֻמְאָתָהּ, וְגַם הַמֵּינֶקֶת הֵינִיקָה אוֹתוֹ בִּימֵי טֻמְאָתָהּ, וְנָסְעָה לְאַדְמוּ"ר זְצַ"ל לִשְׁאֹל אִם תִּתֵּן אוֹתוֹ לְמֵינֶקֶת אַחֶרֶת, וְאָמַר: "עַכְשָׁו לֹא אִכְפַּת עוֹד כְּלָל, כֵּיוָן שֶׁכְּבָר לֹא קִיְּמוּ, וְלֹא יִהְיֶה עוֹד חִדּוּשׁ כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל", וְכֵן הָיָה. (שָׁם).

א-שיח

הַמַּעֲשֶׂה מֵהַיְנוּקָא בְּעֵת נְסִיעָתוֹ לְנַאוְוּרִיטְשׁ, שְׁמַעְתִּי מִפִּי כַּמָּה אֲנָשִׁים שֶׁשָּׁמְעוּ זֹאת מִפִּי רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּעַצְמוֹ (וְעַיֵּן בְּשִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים, כֶּרֶךְ ד בַּאֲרִיכוּת, נִמְצָא בְּכַרַךְ ו, אוֹת ג; ראה לקמן סימן ת"ע).

א-שיט

הַמַּעֲשֶׂה מֵהַפּוֹשְׁעִים שֶׁרָצוּ לְהַכּוֹתוֹ, וְהַנֵּס שֶׁהָיָה לוֹ, וְהַמַּפָּלָה שֶׁהָיָה לָהֶם, שְׁמַעְתִּי כָּל זֹאת מִפִּי אָבִי, הֱרִינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע מִפִּי מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ. (שָׁם יד).

א-שכ

פַּעַם-אַחַת בִּנְסִיעַת רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִמָּעְז'יבּוּז' לִבְּרַסְלֶב, וְהַדֶּרֶךְ הָרָגִיל הוּא עַל-יַד נָעֲמִירוֹב. בְּהִוָּדַע הַדָּבָר לַמִּתְנַגְּדִים, וּבְכֵן בְּיוֹם זֶה יָצְאוּ מִחוּץ לָעִיר וּמַקְלוֹת בִּידֵיהֶם בִּכְדֵי לְהַכּוֹתוֹ. כְּשֶׁשָּׁמְעוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ דָּבָר זֶה, עָשׂוּ גַּם הֵמָּה כְּמוֹתָם וּמַקֵּל אִישׁ בְּיָדוֹ בִּכְדֵי לְהַצִּיל אֶת רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִיֵּדֵיהֶם. וּשְׁתֵּי הַחֲבוּרוֹת עָמְדוּ עַל הַדֶּרֶךְ וּלְחַכּוֹת עַד בּוֹאוֹ, אֲבָל מֵה' הָיָה שֶׁהוֹפִיעַ עָלָיו בְּרוּחַ-קָדְשׁוֹ, וּבְאַחַת הָאַכְסַנְיוֹת בִּכְפָר סָמוּךְ לְנָעֲמִירוֹב שֶׁנִּכְנַס רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שָׁמָּה, שָׁאַל אֵצֶל בַּעַל הָאַכְסַנְיָא אִם אֶפְשָׁר לְהַטּוֹת מֵהַדֶּרֶךְ הָרָגִיל וְלִנְסֹעַ בְּאֵיזוֹ דֶּרֶךְ אַחֵר לִבְּרַסְלֶב וְלֹא דֶּרֶךְ נָעֲמִירוֹב. וַיֹּאמֶר לוֹ הַבַּעַל-אַכְסַנְיָא, שֶׁאֶפְשָׁר בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ מְעֻקָּם בְּצִדֵּי הַכְּפָרִים, וְכֵן עָשָׂה רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְעָשָׂה דַּרְכּוֹ עִם צִדֵּי הַכְּפָרִים וּבָא בְּשָׁלוֹם לִבְּרַסְלֶב, וּשְׁתֵּי הַחֲבוּרוֹת עוֹמְדִים הָכָן וּמְחַכִּים, וְאַגַּב הִגִּיעַ זְמַן מִנְחָה, וְעִם זֶה הַבַּטָּחוֹן שֶׁבְּלֵב חֲבוּרַת אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁלֹּא יַגִּיעַ שׁוּם הֶזֵּק לְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. חָזְרוּ חֲבוּרַת אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הָעִירָה נָעֲמִירוֹב, וַחֲבוּרַת הַמִּתְנַגְּדִים עוֹמְדִים בְּמִרְדָּם, וְעוֹד בְּלֵב שָׂמֵחַ, בְּתִקְוַת הַצָּלַחַת הַשָּׁעָה בְּאֵין מַפְרִיעַ. פִּתְאֹם רָאוּ מֵרָחוֹק עֲגָלָה חֲצִי מְכֻסָּה (בָּאעד) נוֹסַעַת, וּמִמַּעַל עוֹמְדִים שְׁנֵי אֲנָשִׁים כְּמִנְהַג נְסִיעַת רַבִּי עִם מְשַׁמְּשִׁים. עָשׂוּ עוֹד הִתְחַכְּמוּת וְתֵכֶף הִתְחַבְּאוּ בְּאֵיזֶה מְעָרוֹת וּבְקָעִים, בִּכְדֵי כְּשֶׁתַּגִּיעַ הָעֲגָלָה יֵצְאוּ מִמַּחֲבוֹאָם וְיִתְנַפְּלוּ עֲלֵיהֶם לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂיהֶם מַעֲשֵׂי רֶצַח, וְכֵן הָיָה. וּבְהִתְחַכְּמוּת הִתְנַפְּלוּ עַל הָעֲגָלָה הַמְכֻסָּה בְּ"בָּאעד", שֶׁבְּתוֹכָהּ לֹא הָיָה רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כִּי-אִם רַבָּנִית אַחַת עִם שְׁנֵי גַּבָּאִים. כְּשֶׁרָאוּ זֹאת, חָזְרוּ הָעִירָה בְּחֶרְפָּה וּבוּשָׁה וּבְבֶהָלָה. הָרַבָּנִית עִם הַגַּבָּאִים הֵבִינוּ שֶׁהַמָּה לֹא גַּזְלָנִים, שֶׁבְּאֵם הָיוּ גַּזְלָנִים וְרוֹצְחִים, לֹא הָיוּ בּוֹרְחִים מִצַּעֲקַת הַנּוֹפְלִים בִּידֵיהֶם; וְכֵן רָאוּ מֵאֲחוֹרֵיהֶם שֶׁהַמָּה אַדְרַבָּא כַּנִּרְאֶה חֲסִידִים וְאַנְשֵׁי-מַעֲשֶׂה, וְהָיָה הַדָּבָר אֲצָלָם לְפֶלֶא. וַיְהִי כְּבוֹאָם הָעִירָה, כַּמּוּבָן תֵּכֶף סִפְּרוּ הַדָּבָר לִפְנֵי אַנְשֵׁי הָעִיר, וְנִתְוַדַּע הַדָּבָר, וְהָיוּ לְחֶרְפָּה וּלְקָלוֹן לְכָל אַנְשֵׁי הָעִיר; וְאֶחָד מֵהֶם, מִגְּדֶל הַבּוּשָׁה וְהַחֲרָטָה, שָׁלַח מַתָּנָה לְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בִּכְדֵי לְפַיְּסוֹ. וְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר, שֶׁבְּוַדַּאי טוֹב הַדָּבָר

שֶׁשָּׁלַח לְפַיְסוֹ, אֲבָל לֹא מִשּׁוּם זֶה יִפָּטֵר גַּם מֵאֵיזֶה עִנְיָן. וְגַם לְחֲבוּרַת אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁיִּצְאוּ לְהַצִּילוֹ אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם לִסְמֹךְ עַל הַנֵּס בְּבִטָּחוֹן עַל גֹּדֶל צִדְקָתוֹ, וְדַיְקָא לְחַכּוֹת כָּל הָעֵת עִם חֲבוּרַת הַמִּתְנַגְּדִים מִשּׁוּם "לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רֵעֶךָ", וּלְהַשֵּׁם הַיְשׁוּעָה. (שָׁם).

א-שכא

הוֹדָעָה בְּרֶמֶז מֵעִנְיַן "הַאבָּארֶע – עֲבֵרָה", שֶׁמַּעְתִּי בַּאֲרִיכוּת מִפִּי אָבִי, הֲרִינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע מִפִּי מֹשֶׁה חִינְקֶעס. (שָׁם טו).

א-שכב

פַּעַם-אַחַת הָיָה אֵצֶל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר: "מַה זֶּה קוֹל דְּפִיקוֹת שֶׁאֲנִכִי שׁוֹמֵעַ? לֵךְ וּרְאֵה"! וְאָנֹכִי לֹא שָׁמַעְתִּי. יָצָאתִי הַחוּצָה וְלֹא שָׁמַעְתִּי כְּלוּם... הָלַכְתִּי מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְשָׁאַלְתִּי אֶת פִּי אֵיזֶה אֲנָשִׁים: מַה זֶּה קוֹל הַדְּפִיקוֹת? וְאָמְרוּ לִי שֶׁמֹּשֶׁה הֶעניֶעס בּוֹנֶה הָאבָּארֶע, (=בִּיתַן). וּכְשֶׁאָמַרְתִּי לוֹ, אָמַר לִי: "אַה אַה, הָאבָּארֶע – עֲבֵרָה! הָאבָּארֶע – עֲבֵרָה"! אַחַר כַּמָּה שָׁנִים כְּבָר אַחַר הִסְתַּלְקוּת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה לִי אֵיזֶה דָּבָר נָחוּץ לִהְיוֹת אֵצֶל מֹשֶׁה הֶעניֶעס. הָלַכְתִּי אֵלָיו וְלֹא מְצָאתִיהוּ בְּבֵיתוֹ, וּבְנֵי-בֵיתוֹ אָמְרוּ לִי שֶׁאֶפְשָׁר הוּא בַּהָאבָּארֶע. הָלַכְתִּי אֶל הָהָאבָּארֶע וּפָתַחְתִּי הַדֶּלֶת וּמְצָאתִיו עוֹבֵר עֲבֵרָה, רַחֲמָנָא לִצְלַן. כְּשֶׁרָאִיתִי מַעֲשֶׂה זֶה נִזְכַּרְתִּי בִּנְבוּאָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ: הָאבָּארֶע – עֲבֵרָה. תֵּכֶף הָלַכְתִּי לְהָרַב מִבְּרַסְלֶב לְסַפֵּר לוֹ. (שָׁם).

א-שכג

מַה שֶּׁאָמַר לְהָאִישׁ שֶׁהָלַךְ בְּכָל יוֹם לְהַמְּנְיָן שֶׁלּוֹ בְּאוּמַן, שֶׁבַּעֲבוּר זֶה יִפָּקֵד בְּבֵן זָכָר, שְׁמַעְתִּי מִפִּי רַבִּי מֹשֶׁה בְּרַבִּי אַבְרָהָם חַיִּים, שֶׁשָּׁמַע מִבְּנוֹ הַנּוֹלָד מִזֶּה. (שָׁם ט"ז).

א-שכד

הוֹדָעָתוֹ בְּזֹאסְלַב שֶׁבְּשָׁעָה זֹאת נוֹלַד בֵּן אֵצֶל רַבִּי יַעֲקֹב בְּרַבִּי יוּדְל בְּבְּרַסְלֶב, שְׁמַעְתִּי זֹאת מִבְּנוֹ הָרַב יוֹאֵל, שֶׁשָּׁמַע זֹאת מִפִּי אָבִיו בְּעַצְמוֹ. (שָׁם י"ז).

א-שכה

מַה שֶּׁהוֹדִיעַ בְּמוֹצָאֵי יוֹם-הַכִּפּוּרִים, שֶׁנִּחָתַם הַדִּין עַל הַמִּתְנַגֵּד שִׁמּה מֵהַייסֶען שֶׁיָּמוּת, שְׁמַעְתִּי זֹאת מֵאָבִי, הֲרִינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, וּמֵרַבִּי יִצְחָק מֵהַייסֶען, שֶׁשָּׁמְעוּ זֹאת מִפִּי אָחִי זְקֵנִי רַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף, שֶׁיָּשַׁב אֵצֶל אַדְמוּ"ר זְצַ"ל בָּעֵת הַהִיא שָׁנָה תְּמִימָה, וְלֹא הָיָה בְּאֶפְשָׁרוּתוֹ לָשׁוּב לְבֵיתוֹ מֵרְדִיפַת הַמִּתְנַגֵּד הַנַּ"ל, וְתֵכֶף אַחַר מוֹתוֹ בַּחֹרֶף הַהוּא שֶׁאַחַר יוֹם-הַכִּפּוּרִים הַנַּ"ל, חָזַר מִיָּד לְבֵיתוֹ. (שָׁם ח"י).

א-שכו

מַה שֶּׁצִּוָּה לַאֲחִי זְקֵנִי הָרַב רְאוּבֵן יוֹסֵף הַנַּ"ל, שֶׁכָּל הוֹרָאָה שֶׁיִּשְׁמַע מִפִּי הָרַב דְּעִירוֹ, יֹאמַר תָּמִיד בְּהִפּוּךְ, וְכֵן הָיָה מְקַיֵּם אֲחִי זְקֵנִי הָרַב רְאוּבֵן יוֹסֵף הַנַּ"ל, שֶׁגַּם אִם הוּא לֹא זָכַר בְּעַצְמוֹ אֶת פְּסַק הַהוֹרָאָה, אֲבָל מֵעֵצָם רְאוֹתוֹ תָּמִיד עַיִן בְּעַיִן אֱמִתַּת דִּבְרֵי אַדְמוּ"ר זְצַ"ל, הָיָה אוֹמֵר תָּמִיד לְהִפּוּךְ מִדִּבְרֵי הָרַב הַנַּ"ל. וְכַאֲשֶׁר פָּתְחוּ אֶת סִפְרֵי הַפּוֹסְקִים לְעַיֵּן כְּדִבְרֵי מִי הַפְּסָק, הָיוּ רוֹאִים בְּעֵינֵיהֶם שֶׁהָאֱמֶת כִּדְבָרָיו, עַד שֶׁבָּרַח הָרַב הַהוּא מִן הָעִיר עִם כָּל בְּנֵי-בֵיתוֹ בְּחֶרְפָּה וּבוּשָׁה גְּדוֹלָה. שָׁמַעְתִּי כָּל זֹאת מִפִּי אָבִי, הֱרִינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, וּמִשְּׁאָר אֲנָשִׁים שֶׁשָּׁמְעוּ זֹאת מִפִּיו בְּעַצְמוֹ. (שָׁם י"ט). (וע"ע להלן בח"ב סעיפים: קכח, קסב).

ב-קכח

הָרַב שֶׁל הַיְסִין הָיָה מֵצִיק לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ מְאֹד, וְהָיוּ מִתְאוֹנְנִים עַל הִתְנַהֲגוּתוֹ הָרָעָה לִפְנֵי רַבֵּנוּ. פַּעַם כְּשֶׁהִתְאוֹנֵן רַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף, דּוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין, לִפְנֵי רַבֵּנוּ עַל הַסֵּבֶל הָרַב שֶׁסּוֹבְלִים מִמֶּנּוּ, אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: "לֵךְ וַעֲמוֹד בְּפֶתַח בֵּית הָרַב; וְעַל כָּל שְׁאֵלָה שֶׁיִּפְסֹק, תֹּאמַר אַתָּה לַשּׁוֹאֵל שֶׁיַּחְזֹר לָרַב וְיֹאמַר לוֹ, שֶׁרַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף אוֹמֵר, שֶׁהַהֵיפֶךְ הוּא הַנָּכוֹן. וְאַל תְּעַיֵּן כְּלָל, אִם צוֹדֵק אַתָּה אִם לָאו, רַק תִּסְמֹךְ עָלַי", וְכֵן עָשָׂה. וּבָא אָדָם אֶחָד מִתּוֹשְׁבֵי הָעֲיָרָה עִם אֵיזֶה שְׁאֵלַת נָשִׁים לָרַב, וּכְשֶׁיָּצָא הַשּׁוֹאֵל, שְׁאָלוֹ רַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף: "מַה פָּסַק הָרַב?" וְעַל מַה שֶׁעָנָה לוֹ, אָמַר רַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף, שֶׁהַפְּסָק הַנָּכוֹן הוּא הַהֵיפֶךְ!, וְכֵן עָשָׂה בְּעוֹד שְׁאֵלוֹת, וְנַעֲשָׂה רַעַשׁ מִזֶּה, עַד שֶׁהָלְכוּ הַלּוֹמְדִים וּבֵרְרוּ מַה הוּא הַפְּסָק הַנָּכוֹן, וְרָאוּ שֶׁהַצַּדָּק עִם רַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף, וּבָרַח הָרַב מֵהָעִיר מֵרֹב בּוּשָׁה.

ב-קסב

בָּעֲיָרָה הַיְיסִין, הַשּׁוֹכֶנֶת לְיַד אוּמַאן, הָיָה דַּר שָׁם מְפוּרְסָם אֶחָד, וּשְׁמוֹ הָיָה שְׁלֹמֹה, וְהֵצִיק מְאֹד לְאַנַ"ש בִּפְרָט לְרַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, דּוֹד רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהָיָה תַּלְמִיד חָכָם מֻפְלָג כַּיָּדוּעַ, וְגָרַם לְקִלְקוּל שְׁלוֹם בֵּיתוֹ, רַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף הָיָה נוֹהֵג לָבוֹא אֶל רַבֵּנוּ בְּכָל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. פַּעַם לְאַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, בְּעֵת שֶׁהָיוּ אַנַ"ש נִפְרָדִים מֵרַבֵּנוּ וְכָל אֶחָד נָסַע חֲזָרָה לְבֵיתוֹ, נִכְנַס הוּא אֶל רַבֵּנוּ בְּפַחַד גָּדוֹל, כִּי פָּחַד לְהִפָּרֵד מֵרַבֵּנוּ וְלַחֲזֹר לְבֵיתוֹ בְּיוֹדְעוֹ מַה מְּצַפֶּה לוֹ בְּעִירוֹ, וְהִבְחִין בְּרַבֵּנוּ שֶׁרָצוֹנוֹ הוּא, שֶׁלֹּא יִסַּע וְיַחֲזֹר לְבֵיתוֹ, וְנִשְׁאַר אֵצֶל רַבֵּנוּ עוֹד שָׁבוּעַ. לְאַחַר שָׁבוּעַ, כְּשֶׁבָּא לְהִפָּרֵד מֵרַבֵּנוּ, הִבְחִין שׁוּב, שֶׁאֵין רְצוֹן רַבֵּנוּ שֶׁיַּחֲזֹר לְבֵיתוֹ, וְנִשְׁאַר עוֹד, וְכָךְ מִפַּעַם לְפַעַם דָּחָה נְסִיעָתוֹ, עַד שֶׁנִּשְׁאַר אֵצֶל רַבֵּנוּ שָׁנָה תְּמִימָה. אַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁל הַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה, כְּשֶׁנִּכְנַס לְרַבֵּנוּ אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: "לֵךְ, סַע לְבֵיתְךָ וְתַצִּיעַ שִׁדּוּךְ לְזִוּגָתוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה..." כִּי הוּא נִפְטַר "פָּאר אַ הַיים אוּן רֶעד אַ שִׁדּוּךְ פַּאר שְׁלֹמֹה'ס וַיְיב..." וְאָמַר אַחַר-כָּךְ רַבֵּנוּ, "אַף עַל פִּי שֶׁכָּתוּב 'גַּם

עָנוּשׁ לַצַּדִּיק לֹא טוֹב', אוּלָם מֵהַשָּׁמַיִם נִלְחֲמוּ בַּעֲדִי", "מ'הָאט זַאךְ פּוּן הִימֶל אָן גִינוּמֶען פַּאר מִיר" .]

א-שכז

אֵת אֲשֶׁר חִלֵּק פַּרְנָסוֹת לְהָאֲנָשִׁים שֶׁגִּרְשׁוּ אוֹתָם מִן הַכְּפָרִים, וְכֹל אֲשֶׁר יָצָא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ לֹא שָׁב רֵיקָם, שְׁמַעְתִּי כָּל זֹאת בַּאֲרִיכוּת מֵאָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע זֹאת מִמּוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְגַם מִפִּי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה בְּעַצְמָם. (שָׁם כ').

א-שכח

בְּעֵת אֲשֶׁר גִּלָּה לְמוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּלְרַבִּי נַפְתָּלִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הַסּוֹד הַכָּמוּס מֵעִנְיַן בִּיאַת הַגּוֹאֵל, יָשַׁב אָז גַּם חֲתָנוֹ רַבִּי יוֹסֵף זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה סָמוּךְ וְדָבוּק אֵלָיו מַמָּשׁ, וְגַם שְׁנֵי אֲנָשִׁים מִטָּעפְּלִיק עָמְדוּ אָז עַל מַדְרֵגוֹת הָעֲגָלָה (שְׁטִיג), מִזֶּה אֶחָד וּמִזֶּה אֶחָד, וּפְנֵיהֶם לְאַדְמוּ"ר זְצַ"ל בְּכָל עֵת הַנְּסִיעָה [שֶׁנִּסְעוּ אָז מִלָּאדְזִין לְטָעפְּלִיק], וְקוֹלוֹ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעֵת שֶׁדִּבֵּר כָּל זֹאת, נִפְסַק בְּנִפְלָאוֹת כְּאֵלֶּה, עַד שֶׁלֹּא נוֹדַע כְּלָל לַחֲתָנוֹ וְלִשְׁנֵי הָאֲנָשִׁים הַנַּ"ל אִם הוּא מְדַבֵּר עִם מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְרַבִּי נַפְתָּלִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁיִּשְׁבוּ לְנֶגְדּוֹ. וְשָׁמַעְתִּי זֹאת מִפִּי כַּמָּה אֲנָשִׁים וְגַם מֵאָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמְעוּ מִפִּי הַנַּ"ל, אֲשֶׁר הָיוּ רְגִילִים לְסַפֵּר זֹאת בְּכָל פַּעַם. (שָׁם כ"א).

א-שכט

הַמַּעֲשֶׂה מֵהַשְׁתִּי מֵצֵבוֹת, שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע זֹאת מִפִּי רַבִּי מֹשֶׁה, דַּיָּן וּמוֹרֶה-צֶדֶק דִּקְהִלַּת-קֹדֶשׁ טָעפְּלִיק, שֶׁבְּעֵינָיו רָאָה וּבְאָזְנָיו שָׁמַע זֹאת. (שָׁם כ"ב).

א-של

אָמַר הַמַּעְתִּיק: שֶׁמַּעֲשֶׂה כָּךְ הָיָה, שֶׁפַּעַם אַחַת הָיָה רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּטָעפְּלִיק, וְהָיָה בְּעֶזְרַת בֵּית-הַכְּנֶסֶת (פָּאלִישׁ), וְרָאָה מַצֵּבוֹת מֻנָּחִים, וּשְׁתֵּי מַצֵּבוֹת וּרְשִׁימַת אוֹתִיּוֹתֵיהֶם זֶה עַל זֶה, וְאָמַר: "אֶפְלוּ לְאַחַר מִיתָה אֵין לָהֶם בּוּשָׁה"! וְנִתְוַדַּע, שֶׁאֵלּוּ הַשְּׁתֵּי מַצֵּבוֹת הָיוּ, אַחַת בִּשְׁבִיל אִישׁ וְאַחַת בִּשְׁבִיל אִשָּׁה, שֶׁהָיוּ נֶחְשָׁדִים עוֹד זֶה עִם זוֹ בְּחַיֵּיהֶם. (שָׁם).

א-שלא

אֵת אֲשֶׁר אָמַר אָז עַל שְׁנֵי יַלְדֵי רַבִּי שְׁמוּאֵל מִטָּעפְּלִיק: "תַּחַת שְׁנַיִם חֲלָשִׁים עֲדִיף אֶחָד בָּרִיא", "אֵיידֶער צְוויי שֶׁוואָפֶּע, אִיז גְלַייכֶער אֵיינְס לֹא גִיזוּנְד'ס", וְכֵן הָיָה. גַּם זֶה שָׁמַעְתִּי מִפִּי אָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע מִפִּי רַבִּי מֹשֶׁה מוֹרֶה-צֶדֶק הַנַּ"ל. (שָׁם כ"ג).

א-שלב

אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי שֶׁהַמַּעֲשֶׂה הָיְתָה, שֶׁנּוֹלְדוּ לְרַבִּי שְׁמוּאֵל הַנַּ"ל תְּאוֹמִים, וְרַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה אֶצְלוֹ עַל הַבְּרִית-מִילָה וְהָיָה אָז סַנְדָּק, וְאָז אָמַר כָּל זֹאת כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, וְכֵן הֲוָה, שֶׁהַתְּאוֹמִים מֵתוּ, וְאַחַר-כָּךְ נוֹלַד לוֹ בֵּן בָּרִיא וְחָזָק. (שָׁם).

א-שלג

הַמַּעֲשֶׂה מֵרְפּוּאַת חֳלִי הָרֵאָה לְרַבִּי נַפְתָּלִי זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, הֱרִינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע זֹאת מִפִּי רַבִּי נַפְתָּלִי זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ. (שָׁם כד).

א-שלד

אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי שֶׁהַמַּעֲשֶׂה כָּךְ הָיְתָה: אַחַר בִּיאָתוֹ מִלֶּמְבֶּרְג הָיָה דַּרְכּוֹ לִסַּע חוּץ לָעִיר. וּפַעַם אַחַת לָקַח אִתּוֹ אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְרַבִּי נַפְתָּלִי זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּבָאוּ לִ"קֶרֶעטְשְׁמֶע" אֶחָד, וְנָתְנוּ לָהֶם שָׁם גְּבִינָה לֶאֱכֹל, וְרַבִּי נַפְתָּלִי זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה לוֹ גַּם-כֵּן חֳלִי הָרֵאָה כְּמוֹ אַדְמוּ"ר זְצַ"ל, וְהוּא זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְרַבִּי נַפְתָּלִי לֹא רָצוּ לֶאֱכֹל מֵחֲמַת שֶׁמַּזִּיק לַחוֹלַאַת הַזֹּאת, וּמוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לֹא רָצָה לֶאֱכֹל בִּלְעָדָם. וְאָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְרַבִּי נַפְתָּלִי שֶׁיֹּאכַל וְלֹא יַזִּיק לוֹ. וְאָמַר רַבִּי נַפְתָּלִי: "אַתָּה אוֹמֵר לִי?! כְּשֶׁרַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יֹאמַר לִי! – אַז דֶּער רַבִּי וֶועט מִיר זָאגֶען"! וְאָמַר לוֹ אַדְמוּ"ר זְצַ"ל שֶׁיֹּאכַל עִם מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְאָכַל הָרַב נַפְתָּלִי עִם מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁנָּסְעוּ בַּחֲזָרָה הָעִירָה, עָשָׂה רַבִּי נַפְתָּלִי לֹא הוֹס [=שְׁעוּל], וְאָמַר רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "הַרְאִיתֶם?! אֵין זֶה כְּבָר כְּלָל אוֹתוֹ שִׁיעוּל הַקּוֹדֵם. אֲנִי חִשַּׁבְתִּי שֶׁהוּא יִפָּטֵר לְפָנַי", "ס'אִיז שׁוֹין גָאר נִיט דָּער הוֹס! אִיךְ הָאב גִימַיינְט אַז עֶר וֶועט זִיךְ פְּרִייעֶר אָפּ פַּארְטִיגֶען פַּאר מִיר"!. וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו, שֶׁבְּזֶה הַמַּאֲכָל הִמְשִׁיךְ לוֹ רְפוּאָה לְמַחֲלָתוֹ. וְאָז בְּאוֹתוֹ רֹאשׁ-הַשָּׁנָה אָמַר הַתּוֹרָה "תִּקְעוּ מֶמְשָׁלָה" (בְּלִקּוּטֵי-מוֹהֲר"ן תִּנְיָנָא, סִימָן א), וְשָׁם מוּבָן זֶה, שֶׁיְּכוֹלִין לְהַמְשִׁיךְ כֹּחוֹת הָרְפוּאָה לְתוֹךְ כָּל דָּבָר מַאֲכָל, עַיֵּן שָׁם וְכוּ'. (שָׁם).

ב-קפח

פַּעַם נָסְעוּ רַבֵּנוּ וּמוֹהַרְנַ"תְּ וְרַבִּי נַפְתָּלִי בְּאֵיזוֹ נְסִיעָה, בַּדֶּרֶךְ נִכְנְסוּ לָנוּחַ בְּבֵיתוֹ שֶׁל אֶחָד מֵאַנַ"שׁ, וְהוּא בֵּרְאוֹתוֹ אֶת רַבֵּנוּ וּמְלַוָּיו בָּאִים לְבֵיתוֹ, הֵכִין עֲבוּרָם סְעֻדָּה חֲלָבִית עִם גְּבִינָה, עַל שֻׁלְחָן וְכִסָּאוֹת בַּחוּץ, כְּדֶרֶךְ הַנּוֹפְשִׁים. וּמֵחֲמַת שֶׁרַבֵּנוּ סָבַל כְּבָר אָז מִמַּחֲלַת הַשַּׁעוּל, לֹא רָצָה לֶאֱכֹל אֶת הַגְּבִינָה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא מְעוֹרֶרֶת אֶת הַשַּׁעוּל, וְרַבִּי נַפְתָּלִי גַּם הוּא לֹא רָצָה לֶאֱכֹל, כִּי גַּם הוּא סָבַל מֵאוֹתָהּ מַחֲלָה, וּמוֹהַרְנַ"תְּ עָשָׂה בִּרְכַּת שֶׁהַכֹּל וְאָכַל מֵהַגְּבִינָה, וְהִפְצִיר בְּרַבִּי נַפְתָּלִי חֲבֵרוֹ שֶׁגַּם הוּא יֹאכַל עִמּוֹ מֵהַגְּבִינָה, וְאָמַר לוֹ רַבִּי נַפְתָּלִי: "אַתָּה אוֹמֵר לִי לֶאֱכֹל? אִם רַבֵּנוּ יֹאמַר לִי לֶאֱכֹל אָז אוֹכַל". וּכְשֶׁשָּׁמַע זֹאת רַבֵּנוּ, אָמַר לְרַבִּי

נַפְתָּלִי: "נו, וּבְכֵן מְצַוֶּה אֲנִי לְךָ לֶאֱכֹל", "נו, הֱייס אִיךְ דִּיר עֶס". וְאָכַל רַבִּי נַפְתָּלִי, וְאַחַר הָאֲכִילָה הִשְׁתַּעֵל, וְנִעְנַע רַבֵּנוּ בְּרֹאשׁוֹ וְאָמַר: "הֲרְאִיתֶם שֶׁכְּבָר הוּא שִׁעוּל אַחַר לְגַמְרֵי"? "סְ'אִיז שׁוֹין גָּאר אַ אַנדֶּער הוּס"? "אֲנִי חָשַׁבְתִּי שֶׁהוּא יִפָּטֵר מֵהָעוֹלָם עוֹד לְפָנַי, וְכָעֵת רוֹאֶה אֲנִי שֶׁעוֹד תִּהְיֶה לוֹ גַּם אֲרִיכוּת יָמִים..." "אִיךְ הָאב גֶּעמֵיינְט אַז עֶר וועט זִיךְ נָאךְ אָפּפַארְטִיגְן פַּאר מִיר, אַצִינְד זֶעה אִיךְ אַז עֶר וועט נָאךְ הָאבֶּן אֲרִיכוּת יָמִים אוֹיךְ...":]

א-שלה

מַה שֶּׁעָבַר עַל רַבִּי יוּדְל וְרַבִּי שְׁמוּאֵל אַייזִיק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעֵת שֶׁנִּסְעוּ בִּפְקֻדָּתוֹ עֲבוּר הִשְׁתַּדְּלוּת בְּתַעֲלוּמוֹתָיו לְמַהֵר גְּאֻלָּתֵנוּ, שָׁמַעְתִּי מִזֶּה קְצָת דִּקְצָת רָאשֵׁי פְּרָקִים מֵאֲבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע מִפִּי מוֹהַרַנ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְגַם מֵרַבִּי יְחִיאֵל מֶענְדֶל זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שָׁמַעְתִּי זֹאת, שֶׁהוּא שָׁמַע מִפִּי רַבִּי יוּדְל זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ. (שָׁם כ"ה).

א-שלו

אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי שֶׁצִּוָּה עֲלֵיהֶם שֶׁיֹּאמְרוּ בְּכָל עִיר וְעִיר דַּף אֶחָד מַהַסֵּפֶר הַנִּשְׁרָף, וּמִסֵּפֶר לִקּוּטֵי-מוֹהַר"ן יַשְׁאִירוּ דַּף אֶחָד בְּכָל עִיר וָעִיר וְכוּ'. וְצִוָּה עֲלֵיהֶם שֶׁיִּהְיוּ אֵצֶל הָרַב מִבֶּרְדִּיצֶ'ב זְצַ"ל וִיבַקְּשׁוּ מִמֶּנּוּ צְדָקָה, וְיֹאמְרוּ לוֹ שֶׁהַנְּדָבָה הַזֹּאת הִיא לְצֹרֶךְ הַכְנָסַת-כַּלָּה, וְהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בָּזֶה הָיְתָה כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, אַךְ עָבְרוּ עֲלֵיהֶם מְנִיעוֹת רַבּוֹת מֵחֲמַת עֲנִיּוּת, שֶׁכָּלָה אֶצְלָם הַמָּמוֹן, וּבַבָּתִּים לֹא רָצוּ לִתֵּן לָהֶם מֵחֲמַת שֶׁאָמְרוּ שֶׁהֵם בְּרִיאִים וְיכוֹלִים לַעֲבֹד, וְגַם חֲשָׁדוּם לְגַנָּבִים וְכוּ', וְלֹא גָּמְרוּ הָעִנְיָן. (שָׁם).

א-שלז

הַמַּעֲשֶׂה מֵאֲלֶכְּסַנְדְּרִיוְוקָע וְהִתְקַיְּמוּת הַבְטָחָתוֹ, שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי מֹשֶׁה שֶׁיִּשַּׁב שָׁם, שֶׁשָּׁמַע זֹאת מִפִּי הָאִישׁ שֶׁרָאָה זֹאת בְּעֵינָיו. (שָׁם כ"ו).

א-שלח

אָמַר הַמַּעְתִּיק: כְּפִי הַנִּרְאֶה הִיא הַמַּעֲשֶׂה שֶׁשָּׁמַעְתִּי, שֶׁפַּעַם אַחַת הָיָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בַּחֹרֶף עַל בְּרִית-מִילָה, וּבָא אִישׁ אֶחָד וְקִבֵּל לְפָנָיו אוֹדוֹת בִּתּוֹ אֲשֶׁר פִּתָּה אוֹתָהּ עֶרֶל אֶחָד לְהָמִיר דָּתָהּ, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְנֶאֱבָדָה, וּכְבָר חִפֵּשׂ אוֹתָהּ בְּכָל הַכְּפָרִים וְלֹא מְצָאָהּ. וַיֹּאמֶר לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁנִּמְצֵאת אֵצֶל הַכֹּמֶר דְּעִירוֹ, אֲשֶׁר לֹא עָלָה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁהַכֹּמֶר יַעֲשֶׂה לוֹ זֹאת, יַעַן כִּי חַי אִתּוֹ בְּטוּב מְאֹד. וְאָמַר אֶל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "אֵיךְ הוֹלְכִים לְבַקְּשָׁהּ"? וְהֵשִׁיב לוֹ, שֶׁיִּסְעוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים תֵּכֶף עִם עֶגְלַת-הַחֹרֶף סָמוּךְ לְבֵית הַכֹּמֶר, וּבִתּוֹ תַּעֲמֹד בַּחוּץ, וּכְשֶׁתִּרְאֶה אוֹתָם, תֵּכֶף תִּתְרַצֶּה לִנְסֹעַ עִמָּם לְבֵיתָהּ, וְכָךְ הָיָה. וְאַדְמוּ"ר יָשַׁב עוֹד עַל סְעֻדַּת בְּרִית-מִילָה. וּכְשֶׁנּוֹדַע הַדָּבָר לְהָעֲרֵלִים דְּשָׁם, לָקְחוּ מַקְלוֹת וְקַרְדֻּמוֹת לֵילֵךְ לְלַחֵם עִם הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר לָקְחוּ אֶת הַנַּעֲרָה מִבֵּית הַכֹּמֶר וּלְקַחְתָּהּ בַּחֲזָרָה בְּחָזְקָה,

וְנָפַל עַל הַיְהוּדִים פַּחַד גָּדוֹל, וְאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁלֹּא יִפְחֲדוּ, רַק יִקָּחוּ בְּיָדָם גַּם-כֵּן מַקָּלוֹת וְלָצֵאת כְּנֶגְדָּם, וְיִפְחֲדוּ הָעֲרֵלִים מֵהֶם, וְכֵן הָיָה – כְּשֶׁרָאוּ הָעֲרֵלִים אֶת מְעַט הַיְהוּדִים יוֹצְאִים כְּנֶגְדָּם גַּם-כֵּן בְּמַקָּלוֹת, הָלְכוּ לָהֶם אַף שֶׁלֹּא הָיָה שׁוּם דֶּרֶךְ הַטֶּבַע לָזֶה. וְאַחַר-כָּךְ הִשְׁתַּדֵּל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְשַׁדֵּךְ אוֹתָהּ עִם בָּחוּר בַּעַל-מְלֹאכָה אֶחָד סַנְדְּלָר מִשָּׁם, וְהִזְהִיר לְהַבָּחוּר וְאָמַר: "תִּשְׁמֹר אֶת עַצְמְךָ אִם יִזְדַּמֵּן לְךָ אֵיזֶה קְטָטָה עִמָּהּ, שֶׁלֹּא תְּבַיְּשָׁהּ בַּבִּזָּיוֹן הַזֶּה שֶׁרָצְתָה לְהַמִּיר דָּתָהּ! וּבַעֲבוּר זֶה אֲנִי מַבְטִיחֲךָ שֶׁיִּהְיֶה לְךָ מִמֶּנָּה בָּנִים טוֹבִים. וְכֵן הָיָה, שֶׁנּוֹלְדוּ לוֹ מִמֶּנָּה בָּנִים טוֹבִים, רַבָּנִים וְלוֹמְדִים מַפְלִגֵי-תוֹרָה. (שָׁם).

א-שלט

מַה שֶּׁאָמַר לְהִירֹשׁ בֶּעֶר מֵאוּמַן אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁחָשַׁב בָּעֵת הַהִיא, שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי מֹשֶׁה בְּרַבִּי אַבְרָהָם חַיִּים, שֶׁשָּׁמַע מִפִּי הָאֲנָשִׁים שֶׁשָּׁמְעוּ מִפִּיו (ראה להלן סימן תקצ"א). (שָׁם כ"ז).

א-תקצא

פַּעַם-אַחַת אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְמוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁיְּסַפֵּר לְהִירֹשׁ בֶּעֶר מַעֲשֶׂה מֵהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. הִתְפַּלֵּא מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּלִבּוֹ, הֲלֹא שָׁמַע מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁיְּזַהֵר מִלּוֹמַר תּוֹרָה לְפָנָיו? עָנָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר: "וָואס מֵיינְטוּ מֵיין אִיךְ "סַפְּרוּ בַּגּוֹיִם אֶת כְּבוֹדוֹ". וְהִנֵּה בְּתְחִלַּת בִּיאַת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְאוּמִין חָשְׁבוּ אוֹתוֹ לְחָכָם גָּדוֹל, אֲבָל לֹא כִּרְצָם "נַפְתָּלִי יַיזֶעל", וְאַחַר-כָּךְ הֶעֱרִיכוּהוּ חָכָם כְּמוֹתוֹ, אוּלָם אַחַר-כָּךְ נוֹכְחוּ לָדַעַת, שֶׁהוּא חָכָם יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, כִּי הָיָה לָהֶם אֵיזֶה קֻשְׁיָא מֵרַבָּם הַנַּ"ל, וְלֹא יָדְעוּ תֵּרוּץ עָלֶיהָ וְהָלְכוּ אוֹדוֹת זֶה לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִשְׁאֹל מִמֶּנּוּ וְתֵכֶף כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לְבֵיתוֹ, הִקְשָׁה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מֵעַצְמוֹ זֹאת הַקֻּשְׁיָא וְגַם עָנָה לָהֶם תֵּרוּץ נָכוֹן וְנִתְפַּלְּאוּ מְאֹד, נָעֲנוּ וְאָמְרוּ לוֹ: זֹאת יָדַעְנוּ עַתָּה, שֶׁהִנָּכֶם חָכָם יוֹתֵר מִוַּוייֶזעל, כִּי הוּא לֹא יָדַע תֵּרוּץ עַל הַקֻּשְׁיָא, וְאַתֶּם יְדַעְתֶּם תֵּרוּץ, אוּלָם זֹאת פְּלִיאָה בְּעֵינֵינוּ: מֵהֵיכָן יְדַעְתֶּם הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁלָּנוּ? הִסְבִּיר לָהֶם רַבֵּנוּ, שֶׁזֶּה מֵחֲמַת חָכְמָה, כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֹחַ נָקִי וְזַךְ יָכוֹל לְהַכִּיר הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁל הַשֵּׁנִי, וְנִתְקַבֵּל אֶצְלָם תֵּרוּץ זֶה. אַחַר-כָּךְ בְּיָצְאָם מֵרַבֵּנוּ הִשְׁתּוֹמְמוּ עוֹד יוֹתֵר וְאָמְרוּ זֶה לָזֶה: "אוֹתָנוּ חֲכָמִים כָּמוֹנוּ יָכוֹל הוּא לְהַתְעוֹת כָּל-כָּךְ? הֲלֹא זֶה אִי-אֶפְשָׁר בְּשֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי בְּשׁוּם אֹפֶן וְכוּ', וְכִי מִי יֵשׁ לוֹ מֹחַ צַח כָּזֶה?...". (סְפוּרִים נִפְלָאִים).]

א-שמ

מִשְּׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁתִּפְּסוּ שָׁאכְלוּ בְּקֵעֲרָה נֶגֶד אַדְמוּ"ר זְצַ"ל בְּאַכְסַנְיָא, וְכָל אֶחָד אָכַל מִצַּד הַקֵּעֲרָה שֶׁל חֲבֵרוֹ. וְאַחַר שֶׁהָלְכוּ אָמַר אַדְמוּ"ר זְצַ"ל, שֶׁכֵּן הַדָּבָר גַּם בִּנְשׁוֹתֵיהֶם. אַחַר-כָּךְ

בְּרִבּוֹת הָעִתִּים נִתְגַּלָּה הַדָּבָר. שָׁמַעְתִּי זֹאת מֵאָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע זֹאת מֵאֶחָד מֵאַנְשֵׁי אַדְמוּ"ר זְצַ"ל. (שָׁם כ"ח).

א-שמא

מַה שֶּׁאָמַר לְרַבִּי גֶּרְשׁוֹן זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "עֲבוּר נֵר שַׁוֶּה-פְּרוּטָה עֲלוּלָה לְהִתְבַּלְבֵּל כָּל תְּפִלַּת שְׁמוֹנָה-עֶשְׂרֵה", "אִיבֶּער אַ גְּרָאשִׁינְדִיג לִיכְטֶעל קָאן צוּ שְׁלָאגִין וֶוערִין אַ גַאנְצָע שְׁמוֹנָה-עֶשְׂרֵה" ! . וּבְעֵת שֶׁנִּתְקַיֵּים זֹאת אַחַר כַּמָּה וְכַמָּה שָׁנִים, נִזְכַּר הָרַב גֶּרְשׁוֹן, שֶׁמִּכֹּחַ מַמָּשׁ כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה אָמַר לוֹ אַדְמוּ"ר זְצַ"ל. שָׁמַעְתִּי כָּל זֹאת מֵאָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע זֹאת מִפִּיו בְּעַצְמוֹ. (שָׁם כ"ט).

א-שמב

שֶׁפַּעַם-אַחַת בִּקֵּשׁ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִתֵּן לוֹ עֲשִׁירוּת וְלֹא רָצָה. וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "מִפְּנֵי מָה, הֲלוֹא בִּשְׁבִיל אַ גְּרָאשִׁין לֶעכְטִיל קָאן צוּ שְׁלָגִין וֶוערִין אַ גַאנְצָע שְׁמוֹנָה-עֶשְׂרֵה"? כַּנִּזְכַּר-לְעֵיל. וְאַחַר כַּמָּה שָׁנִים נִתְקַיֵּם זֹאת מֵהֶמֶת עֲנִיּוּת וְכוּ', שֶׁפַּעַם אַחַת לְעֵת-עֶרֶב וְהָיָה חֹשֶׁךְ בְּבֵיתוֹ, וּבִקֵּשׁ בְּנֵי-בֵיתוֹ מִמֶּנּוּ "אַ גְּרָאשִׁין" לִקְנוֹת נֵר וְלֹא הָיָה לוֹ, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְבַּלְבֵּל לוֹ הַשְּׁמוֹנָה-עֶשְׂרֵה, וְנִזְכַּר אָז שֶׁרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כִּוֵּן לוֹ מִכַּמָּה שָׁנִים מִקֹּדֶם. (שָׁם).

א-שמג

הַמַּעֲשֶׂה מֵרַבִּי לֵיפָּא זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּמַה שֶּׁאָמַר לוֹ: "אֵינִי רוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה לְךָ מָמוֹן" ! , "אִיךְ וויל נִיט אַז דוּא זָאלְסְט הָאבִּין גֶּעלְד"! וְהַסִּבּוֹת מֵהֶרוּחַ סְעָרָה שֶׁנִּסְתַּבֵּב לָזֶה, שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע מִפִּי מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (שָׁם ל').

א-שדמ

אָמַר הַמַּעְתִּיק: בָּזֶה יֵשׁ אֲרִיכוּת גָּדוֹל, אַךְ אֶזְכֹּר בְּקִצּוּר אֵיזֶה רָאשֵׁי פְּרָקִים: הָרַב לֵיפָּא הָיָה אֵצֶל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְאָמַר אָז הַתּוֹרָה כ"ג "צוּיִיתָ צֶדֶק וְכוּ'", וְשָׁם מְדַבֵּר מֵעִנְיַן מָמוֹן, וְרָמַז עַל רַבִּי לֵיפָּא הַנַּ"ל, כִּי הָרַב לֵיפָּא הַנַּ"ל הָיָה מִמְּקֹרָבָיו הָרִאשׁוֹנִים קֹדֶם מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְרַבִּי נַפְתָּלִי, וּמֵאֲמִירַת עִנְיָנוֹ שֶׁלּוֹ נִתְקָרְבוּ, וְאַחַר-כָּךְ נָפַל לְתַאֲוַת מָמוֹן, וְהוּא עָסַק אָז עִם סוֹחֵר אֶחָד וְכוּ', וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ כַּנִּזְכַּר-לְעֵיל. וּכְשֶׁנָּסַע מֵרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה חָשַׁב בְּדַעְתּוֹ: הֲלוֹא אִם יִסַּע לְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אֶפְשָׁר יִתְקַיֵּם דִּבּוּרוֹ, עַל-כֵּן נִסְכָּם בְּדַעְתּוֹ שֶׁלֹּא לִסַּע עוֹד, וְאָמַר שֶׁרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הוּא מֵעוֹלָם הַבָּא וַאֲנִי מֵעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵיךְ-עַל-פִּי-כֵן לֹא הוֹעִיל וְנַעֲשָׂה עָנִי, כִּי בָּא רוּחַ סְעָרָה וְעָקַר בֵּיתוֹ לְגַמְרֵי. וְאַחַר אֵיזֶה שָׁנִים הִתְחִיל שׁוּב לִנְסֹעַ לְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וּכְשֶׁקָּרְאוּ לוֹ פַּעַם אַחַת "מַפְּטִיר", וְהַסּוֹף שֶׁל הַהַפְטָרָה הָיָה: "הֲלוֹא מֵעַתָּה קָרָאת לִי אָבִי וְכוּ'", אָמַר מוֹהַרְנַ"תְ

לְרַבִּי לִיפָּא: "רַבִּי לִיפָּא, עִמָּנוּ הֱיִיתֶם, הֲלוֹא מֵעַתָּה וְכוּ' כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, רְאִיתֶם מַה שֶּׁקּוֹרְאִים לָכֶם – הֲלוֹא מֵעַתָּה וְכוּ'"? וּכְשֶׁנָּסַע לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הוֹכִיחַ אוֹתוֹ כַּמּוּבָא בְּהַשִּׂיחוֹת (בְּחַיֵּי מוֹהֲרַ"ן סִימָן שטו) בְּמַאֲמָר "הוֹכִיחַ אֶת אָחִד וְכוּ', מַמָּה נַפְשָׁךְ וְכוּ'". וְאָז בָּכָה מְאֹד עַד שֶׁהוֹרִיד דְּמָעוֹת מֵעֵינָיו לָאָרֶץ, וְאָז אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "אֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה הַמָּמוֹן שֶׁלְּךָ מְכֻסֶּה וּמֻצְנָע אֲפִלּוּ בְּתֵבָה – יִפְזְרוּ הָרוּחַ"! וְכֵן הֱוָה, שֶׁשָּׁכַר אֵיזֶה יַעַר וּבָנָה לְעַצְמוֹ שָׁם בֵּית-דִּירָה, וְקֹדֶם שֶׁנִּגְמַר הַגַּג בָּא רוּחַ סְעָרָה וְהַפַּךְ וְחֵרֵב וְעָשָׂה מִן הַכֹּל אָבָק וְעָפָר לֹא יִצְלַח לְכְלוּם.

בַּשָּׁנָה הָאַחֲרוֹנָה לֹא הָיָה עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְשָׁאַל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עָלָיו, וְתֵרְצוּ אוֹתוֹ, כִּי חֲצֵרֵךְ לְסַע בִּשְׁבִיל אֲתְרוֹגִים בִּשְׁבִיל כָּל הָאוּקְרַיִינָה. עָנָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר: "הָרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁלִּי עוֹלֶה עַל הַכֹּל, דָּבָר גָּדוֹל מִזֶּה אֵין"! "קֵיין גְּרֶעסֶערְס דֶערְפּוּן אִיז נִיטָא"!.

וְזֶה הָרַבִּי לִיפָּא, מִקֹּדֶם הָיְתָה אִשְׁתּוֹ בְּשָׁלוֹם עִמּוֹ, וְאַחַר-כָּךְ נַעֲשֵׂית מִתְנַגֶּדֶת עָלָיו, וּכְשֶׁבָּא אֶל מוֹהֲרַנ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְרָאָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ שָׁלוֹם-בַּיִת, נִתְתָּרֵץ לוֹ הַגְּמָרָא (יְבָמוֹת סג; יוּמָא עב, ב): "זָכָה – נַעֲשֵׂית לוֹ עֵזֶר, לֹא זָכָה – נַעֲשֵׂית כְּנֶגְדּוֹ"; וְהָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב: "זָכָה – עֵזֶר, לֹא זָכָה – כְּנֶגְדּוֹ", מַה תֹּבֶת "נַעֲשֵׂית"? אֲבָל עַכְשָׁו מוּבָן בְּטוֹב: "זָכָה – נַעֲשֵׂית לוֹ עֵזֶר", כְּמוֹ אֵצֶל מוֹהֲרַנ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁמִּקֹּדֶם הָיְתָה מִתְנַגֶּדֶת, וְאַחַר-כָּךְ הִיא בְּעַצְמָהּ נַעֲשֵׂית עֵזֶר; "לֹא זָכָה – נַעֲשֵׂית כְּנֶגְדּוֹ", כְּגוֹן אֶצְלוֹ, שֶׁמִּקֹּדֶם הָיְתָה לוֹ לְעֵזֶר, כִּי הָיְתָה מְגֻדֶּלֶת אֵצֶל הַחֲסִידִים, וְאַחַר-כָּךְ נַעֲשֵׂית לוֹ מִתְנַגֶּדֶת.

פַּעַם-אַחַת אָמַר מוֹהֲרַנ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "בַּמֶּה יְזֻכֶּה וְכוּ' (תְּהִלִּים קיט, ט), יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁרַבִּי לִיפָּא הָיָה כָּשֵׁר מִמֶּנִּי, וְכָעֵת אֵיפֹה הוּא וְאֵיפֹה אֲנִי"?! "אִיךְ וַוייס אַז רַבִּי לִיפָּא אִיז גִּיוֶוען פְּרוּמֶער פַּאר מִיר, אוּן יֶעצְט וויא אִיז עֶר אוּן וויא בִּין אִיךְ" ?! . (שָׁם).

א-שמה

הוֹדָעַת הָעֲתִידוֹת בְּרֶמֶז לְרַבִּי אַהֲרֹן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָרַב מִבְּרַסְלֶב, שֶׁיִּהְיֶה נִפְטָר בְּחֹדֶשׁ אָב, וְכֵן הֱוָה [שֶׁנִּפְטַר מִכָּוָן בְּרֹאשׁ-חֹדֶשׁ אָב, וְאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ אָמְרוּ הַסִּימָן לָזֶה: בְּאֶחָד בְּאָב מֵת אַהֲרֹן (בַּמִּדְבָּר לג, לח)], שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, וְגַם מִשְּׁאָר אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁשָּׁמְעוּ מִפִּיו בְּעַצְמוֹ שֶׁסִּפֵּר מִזֶּה בְּעֵת מַחֲלָתוֹ קֹדֶם פְּטִירָתוֹ, וְגַם בַּשָּׁנָה הַזֹּאת הָיָה חָלוּשׁ מְאֹד בַּקַּיִץ, וּמִיָּד כְּשֶׁעָבַר חֹדֶשׁ מְנַחֵם-אָב נִתְמַלֵּא שִׂמְחָה עַל שֶׁכְּבָר הָיָה בְּטוּחַ שֶׁבְּוַדַּאי יְמַלֵּא שְׁנָתוֹ. (שָׁם ל"א).

א-שמו

מַה שֶּׁרְמֵז לְאֶחָד שֶׁיְּבוֹא אֵלָיו לְאַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ, עַל אוֹדוֹת מַחֲלָתוֹ הַחֲלִי-נוֹפֵל, רַחֲמָנָא לִצְלַן, שֶׁבְּקֹשׁ אָז מִמֶּנּוּ, וְכֵן הָיָה, שֶׁאַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ בָּא הָאִישׁ הַזֶּה עַל צִיּוּנוֹ הַקָּדוֹשׁ, וּמֵאָז וְהָלְאָה נִתְרַפֵּא מֵהַחֲלִי הַזֶּה, כָּל זֹאת שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ [וּבְזֶה אֲנִי מְסֻפָּק אִם אָמַר שֶׁשָּׁמַע זֹאת מִפִּיו בְּעַצְמוֹ אוֹ מִפִּי אַחֵר שֶׁשָּׁמַע מִמֶּנּוּ]. (שָׁם ל"ב).

א-שמז

הוֹדָעַת הָעֲתִידוֹת מֵרְפוּאַת בִּתּוֹ שָׂרָה עַל-יְדֵי הִתְעוֹרְרוּת הַשִּׂמְחָה, שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע מִפִּי אִישׁ אֶחָד שֶׁשָּׁמַע מִפִּיהָ בְּעַצְמָהּ. (שָׁם ל"ג).

א-שמח

אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁכָּךְ הָיְתָה הַמַּעֲשֶׂה, שֶׁהָיָה לְהּ כְּאֵב-שִׁנַּיִם, וְאָמַר לָהּ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁיִּהְיֶה לָהּ שִׂמְחָה, וְאָמְרָה: "הֲלוֹא כּוֹאֵב לִי"? אָמַר לָהּ שֶׁתַּעֲשֶׂה אֶת עַצְמָהּ כְּאִלּוּ שְׂמֵחָה, וְאָמַר: עוֹד יִהְיֶה זְמַן שֶׁתָּבוֹא מִזֶּה לְשִׂמְחָה כָּל-כָּךְ עַד שֶׁתִּתְרַקֵּד, וְאָז יִהְיֶה לָהּ רְפוּאָה שְׁלֵמָה, וְכֵן הָיָה, שֶׁהִגִּיעַ לָהּ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה עַד שֶׁבְּאֶמְצַע הַיּוֹם סָגְרָה הַ"לָּאדִין" [=תְּרִיסִים] וְרָקְדָה וְנִתְרַפְּאָה. (שָׁם).

א-שמט

מֵרַבִּי חַייקֶל, שֶׁהֶרְאָה לוֹ נְשִׁמַת הַמֵּת, שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע מֵאָבִיו כַּמָּה פְּעָמִים. (שָׁם אוֹת ל"ד).

אָמַר הַמַּעְתִּיק: כְּיָדוּעַ, הָיָה רַבִּי חַייקֶל הַחָזָן שֶׁל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. פַּעַם אַחַת בִּקֵּשׁ מֵרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁיַּרְאֶה לוֹ מֵת (נִפְטָר), וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "אֲבָל הֲלוֹא תִּתְפַּחֵד מִמֶּנּוּ"! וַיַּעַן וַיֹּאמַר: "אֵינֶנִּי כָּל-כָּךְ טִפֵּשׁ, עַד שֶׁאֶתְפַּחֵד מִמֶּנּוּ"! וַיֹּאמֶר לוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עוֹד הַפַּעַם: "אֲבָל תִּתְפַּחֵד" ! . כָּכָה עַד שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, וְהוּא הֵשִׁיב כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, שֶׁלֹּא יִתְפַּחֵד. וְהֶרְאָה לוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה נִשְׁמַת נִפְטָר אֶחָד, וַיִּתְחַלְחֵל וַיִּתְבַּהֵל מְאֹד, עַד שֶׁרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה נִתְיָרֵא, שֶׁלֹּא יָזִיק לוֹ הַפַּחַד. וַיֹּאמֶר לוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "הַאִם חָכָם כָּמוֹךָ יְכוֹלִים לְהַטְעוֹת בְּדִמְיוֹן"?! וַיִּחֲלַף הַפַּחַד מִמֶּנּוּ, וְכַעֲבֹר אֵיזֶה זְמַן בִּקֵּשׁ עוֹד הַפַּעַם מֵרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁיַּרְאֶה לוֹ נִפְטָר, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְפַּחֵד, וַיֵּאוֹת לוֹ וְהִבְטִיחַ לוֹ, וְזֶה הָיָה קֹדֶם חֲנֻכָּה. בְּאוֹתוֹ הָרְחוֹב, שֶׁיָּשַׁב רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה אוֹפֶה אֶחָד, וְאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, כְּשֶׁיָּשְׁבוּ לְסָעֲדַת מְלַוֵּה-מַלְכָּה, עַל-פִּי-רֹב הָיָה חָסֵר לָהֶם לֶחֶם, וְהָיוּ רְגִילִין לִכְנֹס לְהָאוֹפֶה הַזֶּה וְלִקְנוֹת הַשִּׁירַיִם מִשַּׁבָּת מַה שֶּׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לִמְכֹּר, מְשׁוּם שֶׁלֹּא הָיָה שָׁלֵם אוֹ לֹא נֶאֱפָה מִצַּד אֶחָד וְכוּ' בִּכְדֵי שֶׁיִּקְנוּ בְּזוֹל; וְהוּא הָיָה רָגִיל לְהֵיטִיב עִמָּהֶם בַּמִּקָּח בִּשְׁבִיל זֶה, וְנִפְטַר הָאוֹפֶה הַנַּ"ל בְּאֵלּוּ הַיָּמִים, וּבַחֲנֻכָּה אָמַר רַבֵּנוּ

זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶל הָרַב חַייקְל: "עַתָּה תִּרְאֶה נִפְטָר"! וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת הָאוֹפֶה הַנַּ"ל, שֶׁנִּפְטַר בְּסָמוּךְ. אֵיךְ שֶׁעָמַד לִפְנֵי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בִּכְרִיעָה וְהִשְׁתַּחֲוָיָה, וּבִקֵּשׁ מֵרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: הֱיוֹת שֶׁאֲנִי הֱיטַבְתִּי עִם הָאֲנָשִׁים הַמְקָרְבִים שֶׁלָּכֶם לְמִכֹּר לָהֶם בְּזוֹל לֶחֶם וְחַלָּה בִּשְׁבִיל סְעֻדַּת מְלַוֶּה-מַלְכָּה, וּבְכֵן אֲנִי מְבַקֵּשׁ מִכֶּם תִּקּוּן! וַיַּעַן רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וַיֹּאמֶר לוֹ: "יַעַן שֶׁהֱיטַבְתָּ עִם אֲנָשֵׁי הַמְקָרְבִים אֵלַי, אֲנִי אֶעֱסֹק בְּתִקּוּנְךָ"! וַיַּעֲלֵם הַנִּפְטָר. (שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי נַפְתָּלִי כֹּהֵן מִבֶּרְדִיצֶ'ב הַדַּר בִּירוּשָׁלַיִם ת"ו, שֶׁשָּׁמַע מֵחֲתָנוֹ, הָרַב אַבְרָהָם זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּרַבִּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶער). (שָׁם).

א-שנ

מֵעַמּוּדָא דְּנוּרָא (=עַמּוּד אֵשׁ), שֶׁהֶרְאָה לְמֹשֶׁה חִינְקֶעס, שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי אַבְרָהָם דֹּב זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו. (שָׁם אוֹת ל"ה).

א-שנא

הַמַּעֲשֶׂה מֵהַסּוֹחֲרִים, שֶׁנִּתְוַעֲדוּ עִמּוֹ סָמוּךְ לְנַאוְוירִיטְש, וּמַה שֶּׁהִפְלִיא לְדַבֵּר עִמָּהֶם כְּאִלּוּ הוּא אֶחָד מֵחֲבוּרָתָם, וּמַה שֶּׁכִּוֵּן לְאֶחָד מֵהֶם אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ שְׁתֵּי פְּעָמִים וּבְחָכְמָה נִפְלָאָה לְהִתְעַלֵּם וּלְהִתְכַּסּוֹת גַּם מֵאִתּוֹ עַיִן בְּסֵפֶר "שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים", כְּרַךְ ו' אוֹת ה' בַּאֲרִיכוּת (ראה להלן סימן תע"ב). שָׁמַעְתִּי כָּל זֹאת בַּאֲרִיכוּת מִפִּי אָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע מֵרַבִּי שְׁמוּאֵל מִטֶּעפְּלִיק שֶׁנָּסַע אִתּוֹ, כַּמּוּבָא בְּסֵפֶר "חַיֵּי-מוֹהַר"ן" סִימָן קנ"א, קס"ג. (שָׁם אוֹת ל"ו).

א-שנב

הַסִּפּוּר מִמַּה שֶׁאָמַר לְרַבִּי שְׁמוּאֵל עַל אוֹדוֹת הַשֵּׁנָה: "אַף-עַל-גַּב דְּאִיהוּ לֹא חָזֵי מַזָּלֵהּ חָזֵי" (מְגִילָה ג', א'), גַּם זֶה שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו בְּעַצְמוֹ. (שָׁם אוֹת ל"ז).

א-שנג

אָמַר הַמַּעְתִּיק: "שָׁמַעְתִּי, שֶׁרַבִּי שְׁמוּאֵל הַנַּ"ל לָן עִמּוֹ בְּיַחַד, וְשָׁאַל אוֹתוֹ אַדְמוּ"ר זַצַ"ל: "הֲשָׁמַעְתָּ אֵיזֶה דָּבָר בַּלַּיְלָה הַזֹּאת"? וְהֵשִׁיב לוֹ רַבִּי שְׁמוּאֵל: "לֹא, רַק כָּל הַלַּיְלָה לֹא יָכֹלְתִּי לִישֹׁן..." וְאָז אָמַר לוֹ אַדְמוּ"ר זַצַ"ל: "אַף-עַל-גַּב דְּאִיהוּ לֹא חָזֵי" וְכוּ'. וְהַמּוּבָן, שֶׁשָּׁמַע וְרָאָה אַדְמוּ"ר זַצַ"ל בְּאוֹתוֹ לַיְלָה דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים מְאֹד. (שָׁם).

א-שנד

הַסִּפּוּר מֵהַחֲלוֹם מֵעִנְיַן הַדָּג, שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע זֹאת מֵאֶחָד מֵאַנְשֵׁי אַדְמוּ"ר זַצַ"ל. (שָׁם אוֹת ל"ח).

א-שנה

אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי, שֶׁאֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ חָלַם לוֹ, שֶׁאָמַר לוֹ אֶחָד בַּחֲלוֹם: אִם יָבִיאוּ לְךָ מָחָר דָּג, תִּקָּנֶה אוֹתוֹ וּתְבִיאוֹ לְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּבַבֹּקֶר בָּא עָרֵל עִם דָּג לִמְכֹּר, וְקָנָה אוֹתוֹ וֶהֱבִיאוֹ לְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְתָכֶף שְׁאַל אוֹתוֹ: אֵיפֹה הַדָּג? וְנָתַן לוֹ. וְאָמַר רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֵיזֶה דִּבּוּר בִּזָיוֹן עַל הַדָּג, וְאָמַר עָלָיו: "אַ גְרוֹיסֶער שֶׁלֹא לִשְׁמָהּ" [=בַּעַל "שֶׁלֹא לִשְׁמָהּ" גָּדוֹל], וְאָמַר עָלָיו, שֶׁזֶּה גִּלְגּוּל אָבִיו שֶׁל זֶה שֶׁקָּנָה אוֹתוֹ, וּבִשְׁלוּ אוֹתוֹ עַל שַׁבַּת-קֹדֶשׁ וְהָיָה לוֹ תִּקּוּן. (שָׁם).

א-שנו

הַסִּפּוּר מֵהָאִישׁ מֵאוּמַן, שֶׁהִגִּיד לוֹ אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ, שֶׁהָיָה לוֹ מִקֹּדֶם אֵיזֶה שִׁבּוּעוֹת בַּחֲצִי הַלַּיְלָה, שָׁמַעְתִּי מֵהָרַב, רַבִּי זַלְמָן זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁשָּׁמַע מִפִּי זֶה הָאִישׁ בְּעַצְמוֹ. (שָׁם אוֹת ל"ט).

א-שנז

מַעֲשֶׂה בְּאִישׁ אֶחָד וּשְׁמוֹ רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִנֶּעמִירוֹב, אֲשֶׁר הִפְצִיר אֶת אַדְמוּ"ר זַצַ"ל, שֶׁיִּסְכִּים לוֹ לִנְסֹעַ לִמְקוֹם הַמִּלְחָמָה בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה. וְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל, מִדְּרָכָיו הַנֶּעֱלָמִים לִבְלִי לִדְחֹק אֶת עַצְמוֹ עַל שׁוּם דָּבָר, [כַּמּוּבָא מִזֶּה הַרְבֵּה בְּסִפּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים ("חַיֵּי מוֹהַר"ן" ת"ל-תל"ו, וְעוֹד)], וּמֵחֲמַת שֶׁאִף-פִּי-כֵן לֹא רָצָה בְּשׁוּם אֹפֶן לְהַסְכִּים לוֹ, עָנָה וְאָמַר לוֹ בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "תְּשַׁוֶּה בְּדַעְתְּךָ אֶת הַהֶן וְהַלָּאו", "זָאלְסְט זִיךְ פִּיר עָעמִין יָא מִיט נֵיין גְּלַייךְ" [הַיְנוּ: שֶׁיִּהְיֶה בֶּאֱמֶת שָׁוֶה אֶצְלוֹ בְּלִבּוֹ, אִם לִנְסֹעַ אוֹ לָאוֹ], אַחַר-כְּךָ תֹּאמַר חֲמִשָּׁה קַאפִּיטְלָעךְ תְּהִלִּים, אוֹן אַחַר-כָּךְ: "מַה שֶּׁיַּעֲלֶה בְּמַחְשַׁבְתְּךָ כָּךְ תַּעֲשֶׂה", "ווִי ס'וועט דִּיר אַרַיין קוּמֶען אִין דֶּער מַחֲשָׁבָה, אַזוֹי זָאלְסְטוּ טָאהן" ! . וְכֵן עָשָׂה הָאִישׁ הַנַּ"ל. וְאַחַר-כָּךְ בָּא לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל וְאָמַר לוֹ, שֶׁנָּפַל בְּדַעְתּוֹ "הֵן", וְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל לֹא הוּטַב זֹאת בְּעֵינָיו כְּלָל, כִּי יָדַע בָּרוּחַ כַּיּוֹם, שֶׁהָאֱמֶת לֹא הָיָה בִּלְבָבוֹ שָׁוֶה הַהֵן וְלָאו, כַּאֲשֶׁר פָּקַד עָלָיו, כִּי בֶּאֱמֶת מֵחֲמַת תַּבְעֶרֶת תַּאֲוַת מָמוֹן חָשַׁק וְרָצָה בְּכָל נַפְשׁוֹ לִנְסֹעַ הַנִּסִּיעָה הַנַּ"ל. וְאָמַר לוֹ אַדְמוּ"ר זַצַ"ל בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "נוּ, עִם דָּג קָטָן אֶפְשָׁר לִפְעָמִים לִתְפֹּס דָּג גָּדוֹל..." "נָא, מִיט אַפְּלַאטְצִיקְעל קָאן מֶען אַמָאל אַהֶעכְט חַאפִּין..." וּבְעֵת שֶׁאָמַר לוֹ אַדְמוּ"ר זַצַ"ל, לֹא הֵבִין כְּלָל הָאִישׁ הַנַּ"ל אֶת דְּבָרָיו אֵלּוּ. וְאַחַר-כָּךְ נָסַע הָאִישׁ הַנַּ"ל לְדַרְכּוֹ לַמָּקוֹם הַנַּ"ל, וְסִבֵּב שָׁם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁשָּׂכַר אוֹתוֹ עָשִׁיר אֶחָד לַעֲסָקָיו, וְהָיָה אֶצְלוֹ אֵיזֶה זְמַן וְנָשָׂא חֵן בְּעֵינָיו, וְהָיְתָה בֵּינֵיהֶם אַהֲבָה גְּדוֹלָה מְאֹד, וְהֶעְשִׁיר הַזֶּה הָיָה אִישׁ בְּלִיַּעַל וְרַע מַעֲלָלִים וְגַם כְּבָר בָּא בַּשָּׁנִים, וּמִיָּמָיו עוֹד לֹא נָשָׂא אִשָּׁה כְּלָל, אֲבָל מֵרֹב אַהֲבָתוֹ לְהָאִישׁ הַנַּ"ל, הִתְחִיל לְדַבֵּר עַל לִבּוֹ מִיּוֹם אֶל יוֹם בִּדְבָרִים רַכִּים וְטוֹבִים, עַד שֶׁהִתְחִיל לִפְעֹל אֶצְלוֹ מִעַט מִעַט, וְהִתְחִיל לַעֲזֹב אֶת דַּרְכּוֹ הָרַע, וְנָשָׂא אִשָּׁה

כְּשֶׁרָה וּצְנוּעָה, וְהִתְחִיל לֵילֵךְ בְּכָל יוֹם עֶרֶב וָבֹקֶר לְהִתְפַּלֵּל, עַד שֶׁבְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן נִתְהַפֵּךְ לְאִישׁ אַחֵר מַמָּשׁ, וְנַעֲשָׂה בֶּאֱמֶת אִישׁ כָּשֵׁר כְּכָל בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל הַכְּשֵׁרִים. וְכַאֲשֶׁר רַבִּי יִשְׂרָאֵל הַנַּ"ל מְנֻעְמִירוֹב הִבִּיט וְרָאָה, שֶׁפָּעֲלוּ כָּל-כָּךְ דְּבָרָיו בְּהַעֲשִׁיר הַזֶּה, מִיָּד נִזְכַּר בְּמַאֲמַר אַדְמוּ"ר זַצַ"ל שֶׁאָמַר לוֹ עַל עִנְיַן נְסִיעָתוֹ, שֶׁבְּדַג קָטָן יְכוֹלִים לַחְטֹף דָּג גָּדוֹל, כִּי בֶּאֱמֶת כֵּן הָיָה; גַּם שָׁם הַמִּשְׁפָּחָה שֶׁל הֶעָשִׁיר הַזֶּה "הֶעְבָט". שָׁמַעְתִּי כָּל זֹאת מִפִּי אָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע זֹאת מִפִּי מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְגַם מֵרַבִּי נַפְתָּלִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (שָׁם אוֹת מ').

א-שנח

הַמַּעֲשֶׂה מֵרַבִּי לֵייב מִכְפָּר וָואטְשֶׁעק, שֶׁהָיָה אַדְמוּ"ר זַצַ"ל אֶצְלוֹ עַל בְּרִית-מִילָה, וְאָמַר אָז, שֶׁהָיָה טוֹב פֹּה לְהַעֲמִיד חֶפָּה. וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן, שֶׁבָּא לְטַשְׁקֶעוּן, שֶׁכֵּן הָיָה הַמְּדֻבָּר, יָרַד מָטָר וְלֹא רָצָה לִנְסֹעַ לְשָׁם, וְהָיָה בִּכְפָר וָואטְשֶׁעק הַחֲתֻנָּה. וְאַחַר-כָּךְ מֵעִנְיַן רַבִּי יַעֲקֹב בַּעַל-מַגִּיהַ שֶׁאָמַר לוֹ וְכוּ', שָׁמַעְתִּי כָּל זֹאת מֵחֲתֻנּוֹ, הָרַב רַבִּי זַלְמָן מַגִּיד-מֵישָׁרִים, וְשָׁאַל אוֹתוֹ, אִם הָיָה בָּזֶה אֵיזֶה עִנְיָן, וְהֵשִׁיב לוֹ: הֵן גַּם שָׁמַעְתִּי, שֶׁסִּפֵּר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי לֵייב הַנַּ"ל, שֶׁאַחַר-כָּךְ בְּשַׁבָּת שֶׁאַחַר הַחֻפָּה לָקַח רַבִּי לֵייב שְׁנֵי דְּלָיִים עַל כְּתֵפוֹ וְנָשָׂא אוֹתָם מִן הַפְּרוֹזְדוֹר אֶל הַבַּיִת לְהַעֲמִידָם עַל הַשֻּׁלְחָן כְּעִנְיַן הַשִּׂמְחָה. וַיֹּאמֶר לְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁיְּבָרְכוֹ, שֶׁלַּשָּׁנָה הַבָּאָה יִתֵּן לוֹ גַּם-כֵּן כָּזֶה. וְהֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "אֱלֹקִים יוֹדֵעַ"! "גָּאט וויייסט"! וְנִבְהַל מְאֹד מִן הַמַּעֲנֶה הַזֹּאת, וּבִקֵּשׁ מֵרַבִּי לֵייבֶּלִי אַפְּטֶער, שֶׁהָיָה אָז הַמְלַמֵּד שֶׁלּוֹ, שֶׁיִּשְׁאַל עַל זֶה מֵרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְשָׁאַל אוֹתוֹ, וְהֵשִׁיב לוֹ שֶׁיְּצַוֶּה עָלָיו, שֶׁיָּבוֹא בְּעַצְמוֹ, וּבָא אֵלָיו, וְצִוָּה עָלָיו, שֶׁיָּבוֹא אֵלָיו לְאַחַר שְׁנֵי שָׁבוּעוֹת. וְאַחַר שְׁנֵי שָׁבוּעוֹת בָּא אֵלָיו עוֹד הַפַּעַם, וַיֹּאמֶר אֵלָיו, שֶׁהֶחֱלִיף זֹאת בַּעֲנִיוּת, שֶׁיְּחַזֵּר עַל הַפְּתָחִים, וְהִתְחִיל לְבְכּוֹת לְפָנָיו מְאֹד... וְצִוָּה עָלָיו, שֶׁיָּבוֹא עוֹד הַפַּעַם לְאַחַר שְׁנֵי שָׁבוּעוֹת, וְחָזַר וּבָא אֵלָיו, וְאָמַר לוֹ שֶׁזֶּה אִי-אֶפְשָׁר, [שֶׁלֹּא יִהְיֶה עָנִי], רַק עַל-כָּל-פָּנִים לֹא יְחַזֵּר עַל הַפְּתָחִים, וְיִגְנְבוּ אֶצְלְךָ בְּשָׁנָה זוֹ אֵיזֶה פְּעָמִים וְכוּ', וְאַחַר-כָּךְ יְרַחֵם עָלֶיךָ הָאֲדוֹן וְיִבְנֶה לְךָ "קֶרֶעטְשְׁמָע" קְטַנָּה, וּמִמֶּנָּה תִּתְפַּרְנֵס בְּדֹחַק גָּדוֹל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, עַד שֶׁכָּל בָּנֶיךָ יִהְיוּ מֻכְרָחִים לְהִפָּרֵד מִמְּךָ, אוֹ שֶׁיַּעַבְדוּ אֵצֶל אֲחֵרִים, אוֹ שֶׁיְּפַרְנְסוּ אֶת עַצְמָם בְּעִנְיָן אַחֵר. וְגַם גִּלָּה לוֹ כַּמָּה שָׁנִים יִחְיֶה, וְשֶׁבְּשָׁבוּעַ אֶחָד יָמוּתוּ הוּא וְאִשְׁתּוֹ, וְאַחַר-כָּךְ הָיָה מְכֻוָּן כְּכָל הַנַּ"ל, רַק שֶׁבְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן הַהוּא צִמְצֵם אֶת עַצְמוֹ גַּם בְּעִנְיַן דְּחִקּוֹ לְקַבֵּץ וְלֶאֱסֹף עַל-יָד עַל-יָד מָעוֹת לִכְתִיבַת סֵפֶר-תּוֹרָה לְבֵית-הַמִּדְרָשׁ דְּפֹה אוּמַן, וְחָקַק עָלָיו אֶת שְׁמוֹ וְנָתַן אוֹתָהּ לְהַבֵּית-הַמִּדְרָשׁ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁקֹּדֶם פְּטִירָתוֹ. גַּם אָז כְּשֶׁאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כְּכָל הַנַּ"ל, פִּזֵּר מִיָּד

בְּכָל יְכָלְתּוֹ מָעוֹת הַרְבֵּה לִצְדָקָה, כִּי יָדַע בְּבֵרוּר, שֶׁלֹּא יוֹעִיל לוֹ כְּלָל, אִם יִרְצֶה לְהִתְחַכֵּם בָּזֶה. (שָׁם אוֹת מ"א).

א-שנט

אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי אֲשֶׁר פַּעַם אַחַת הוֹשִׁיט מֹשֶׁה חִינְקָעס לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה צְנָצֶנֶת קַאוֶע, וּכְשֶׁהֶעֱמִיד אֶת הַקַּאוֶע עַל הַשֻּׁלְחָן, נִתְהַפֵּךְ הַצְּנָצֶנֶת וְנִשְׁפְּכָה הַקַּאוֶע, וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "כְּפִי הַנִּרְאֶה לֹא נִהְיֶה מְחֻתָּנִים"! "אַ פָּנִים מִיר וֶוועלִין קַיין מְחֻתָּנִים נִיט זַיין"! אָז הָיָה מֹשֶׁה הַנַּ"ל חָשׁוּף בָּנִים, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְאַחַר-כָּךְ אַחַר הִסְתַּלְקוּת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁגֵּרַשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ עַל סְמָךְ שֶׁאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה קֹדֶם פְּטִירָתוֹ בֵּין הַצַּוָּאוֹת, שֶׁאִם יְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, יִהְיוּ לוֹ בָּנִים עַיֵּן לְעֵיל אוֹת ח' (לעיל סעיף שי"א), וְלָקַח אֶת רַבִּי אַבְרָהָם דּוֹב זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נֶכֶד רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְחָתָן לוֹ, וְאַחַר-כָּךְ בְּעֵת הַמַּחֲלֹקֶת, שֶׁנִּתְרַחֵק מֹשֶׁה הַנַּ"ל, גֵּרֵשׁ רַבִּי אַבְרָהָם דּוֹב אֶת בִּתּוֹ, וְנִתְקָרְמוּ דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הַנַּ"ל. (שָׁם).

א-שס

שָׁמַעְתִּי בְּעֵת שֶׁיָּשַׁב אַדְמוּ"ר זַצַ"ל בִּבְּרֶסְלֶב, יָשַׁב פַּעַם אַחַת עִם אֲנָשִׁים, וּבְתוֹכָם הָיָה גַּם רַבִּי חַיִּים שָׂרָה'ס מִבְּרֶסְלֶב, וּפִתְאוֹם אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "הָאָדָם הוּא שׁוֹטֶה כָּל-כָּךְ, עַד שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁהַמַּלְאַךְ הַמָּוֶת הוֹלֵךְ אֲחוֹרֵי כְּתֵפָיו... הוּא מַחֲזִיק עֲדַיִן בִּשְׁטוּתָיו וַהֲבָלָיו..." וְהָאֲנָשִׁים הִשְׁתּוֹמְמוּ מְאֹד עַל הַדִּבּוּרִים הָאֵלֶּה, וְלֹא יָדְעוּ עַל מָה הֵם מְרַמְּזִין; אֲבָל הָרַב חַיִּים שָׂרָה'ס נִבְהַל מִזֶּה מְאֹד מְאֹד, כִּי נִכְנְסוּ הַדִּבּוּרִים הֵיטֵב בְּלִבּוֹ, וְיָדַע בְּנַפְשׁוֹ כִּי אַדְמוּ"ר זַצַ"ל מְרַמֵּז עָלָיו בְּאֵלּוּ הַדִּבּוּרִים, וְיָשַׁב אֵצֶל הַשֻּׁלְחָן בְּפַחַד גָּדוֹל. אַחַר-כָּךְ הָלְכוּ כָּל הָאֲנָשִׁים לְדַרְכָּם, וְרַבִּי חַיִּים הַנַּ"ל נִשְׁאַר יוֹשֵׁב אֵצֶל הַשֻּׁלְחָן, וְשָׁאַל אוֹתוֹ אַדְמוּ"ר זַצַ"ל: "מָה אַתָּה יוֹשֵׁב"? וְלֹא יָכֹל לְהָשִׁיבוֹ כִּי יָשַׁב בְּמָרָה שְׁחוֹרָה גְּדוֹלָה מְאֹד, וְנִכְנַס אַדְמוּ"ר זַצַ"ל לְחַדְרוֹ, וְהָלַךְ הָרַב חַיִּים אַחֲרָיו וַיֵּבְךְּ לְפָנָיו מְאֹד, וַיֹּאמֶר לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "רַבִּי, אֲנִי יוֹדֵעַ בְּוַדַּאי, אֲשֶׁר כַּוָּנָתְכֶם בְּהַדִּבּוּרִים הָיְתָה עָלַי, לָכֵן מְאֹד מְאֹד אֲבַקֶּשְׁכֶם לְעוֹרֵר רַחֲמִים עָלַי, שֶׁאֲשָׁאֵר בַּחַיִּים" וַיֹּאמֶר לוֹ אַדְמוּ"ר זַצַ"ל: "כֵּן הַדָּבָר, שֶׁהָיְתָה כַּוָּנָתִי עָלֶיךָ!... אַךְ אֲנִי צָרִיךְ לִנְסֹעַ עַל צִיּוּן קֶבֶר זְקֵנִי הַקָּדוֹשׁ, הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַצַ"ל, לְמַעַן'יבוּז' לְהִתְפַּלֵּל עֲבוּר הַיֶּלֶד שֶׁלִּי [שֶׁהָיָה אָז חוֹלֶה], לָכֵן תִּסַּע גַּם-כֵּן עִמִּי וְאֶתְפַּלֵּל גַּם עָלֶיךָ"! וְכֵן עָשָׂה, וְנָסַע רַבִּי חַיִּים הַנַּ"ל גַּם-כֵּן עִם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְמַעַן'יבוּז', וְהָלַךְ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל קֶבֶר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַצַ"ל וְהִתְמַהְמְהוּ שָׁם זְמַן רַב, וְאַחַר-כָּךְ אָמַר לְרַבִּי חַיִּים בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "עֲבוּרְךָ פָּעַלְתִּי יְשׁוּעָה וַעֲבוּרִי לֹא"! "דִּיר הָאבּ אִיךְ גִּיפּוֹילְט, אוּן מִיר - נִיט..."! וְאֵין אַתָּה

צָרִיךְ אֲפִלּוּ לְהִתְפַּלֵּל, אַךְ כֵּיוָן שֶׁאַתָּה פֹּה, לֵךְ גַּם-כֵּן", וְהָלַךְ אֶל קֶבֶר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, וְאָמַר לוֹ כַּמָּה שָׁנִים יִחְיֶה עוֹד. (שָׁם מ"ב).

א-שסא

וַיִּסְעוּ חֲזָרָה לִבְּרֶסְלֶב, וּבְאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְרַבִּי חַיִּים הַנַּ"ל: "הַיֶּלֶד שֶׁלִּי כְּבָר מֵת" וְכָךְ הָיָה, כִּי כְּשֶׁבָּאוּ לְבֵיתָם, מָצְאוּ שֶׁהַיֶּלֶד כְּבָר מֵת... וְלֹא רָצָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִכְנֹס לְעִיר בְּרֶסְלֶב עַל שַׁבַּת-קֹדֶשׁ, וְשָׁלַח הָאִישׁ הַנַּ"ל לִבְּרֶסְלֶב לִקְנוֹת חַלָּה עַל שַׁבַּת-קֹדֶשׁ, וְצִוָּה לוֹ, שֶׁיִּהְיֶה הַדָּבָר בְּסוֹד, שֶׁלֹּא יִתְוַדַּע לְאִשְׁתּוֹ; אַךְ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁאָלוּ אוֹתוֹ: אֵיפֹה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה? כִּי יָדְעוּ מִתְּחִלָּה שֶׁנָּסַע עִמּוֹ, וְהֵשִׁיב לָהֶם בְּסוֹד. (שָׁם).

א-שסב

וּבֵין כָּךְ עָבַר מַעֲשֶׂה מֵאַבְרָהָם פַּיֶּיעס, שֶׁהָיָה מְקֹרָב לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהוּא הָיָה מִקֹּדֶם אִישׁ מְכֹעָר, וְהָיָה רָגִיל לוֹמַר עַל עַצְמוֹ: "בַּגֵּיהִנּוֹם יִשְׁאוּ אֶת עֲוֹונוֹתַי עַל נַס"! "מַיינְע עֲוונות וועט מען ארוים טראגין אויף אַ פייַנדיל אין גיהנום"! וְהָיָה לוֹ בֵּן פִּגּוּם וְכוּ' וְכוּ', וְשָׁם בְּנוֹ הָיָה חַיִּים פַּיֶּיעס, וְעָשָׂה עִמּוֹ שִׁדּוּךְ עִם בַּת-יִשְׂרָאֵל נָכֶד הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, וְהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, אֲבִי זְקֵנוֹ שֶׁל הַכַּלָּה, לֹא הָיָה רוֹצֶה בְּהַשִּׁדּוּךְ, וְעַל-כֵּן בָּא לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה בְּהַשִּׁדּוּךְ, וְהָיָה רוֹצֶה לִטֹּל הֶחָתָן מִן הָעוֹלָם, וְהָיָה לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה רַחֲמָנוּת עַל הֶחָתָן, וּבִקֵּשׁ מֵהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁיַּנִּיחַ אוֹתוֹ, אֲבָל לֹא יִהְיוּ לוֹ בָּנִים - מִמֵּילָא לֹא יִהְיֶה לָהֶם הִתְקַשְּׁרוּת וְיִהְיֶה גֵּט, וְכֵן הָיָה. וּבַלַּיְלָה הֵקִיץ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת רַבִּי חַיִּים שָׂרָה'ס הַנַּ"ל וְהָלַךְ עִמּוֹ בַּיַּעַר לְהִתְבּוֹדֵד שָׁם, וְאַחַר-כָּךְ סִפֵּר לוֹ אֶת כָּל הַנַּ"ל, וְגַם סִפֵּר לוֹ כִּי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, אֲבִי זְקֵנָהּ, לָקַח מֵעִמּוֹ הַשָּׁנִים, וְהֶכְרַחְתִּי לִתֵּן לוֹ שָׁנִים אֲחֵרִים, וְהִגִּיד לוֹ כַּמָּה שָׁנִים, [וְעַיֵּן לְהַלָּן (בסעיף שס"ה) בַּאֲרִיכוּת]. וּבְעֵת שֶׁחַיִּים פַּיֶּיעס, [הֶחָתָן], הָיָה בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, כִּי נָסַע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, סִפֵּר לְאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה נָתַן לוֹ צֶעטְיל (=רְשִׁימָה) שֶׁל עֲבוֹדוֹת וְסִגּוּפִים, וְאָמַר לוֹ, שֶׁאִם יְקַיֵּם זֹאת, יִתְהַפֵּךְ גּוּפוֹ לִיהוּדִי כָּשֵׁר מַמָּשׁ אַךְ הָיָה קָשֶׁה לְקַיֵּם וְלֹא קִיֵּם. וּבְעֵת הַמַּחֲלֹקֶת מֵהָרַב מִסַּאוְרָן, רָצָה גַּם-כֵּן לַחֲלֹק, אָמַר לוֹ רַבִּי חַיִּים שָׂרָה'ס הַנַּ"ל: "שְׁתֹק הֲלוֹא אֲנִי יוֹדֵעַ כַּמָּה שָׁנִים תִּחְיֶה"! וְכוּ'. וְרַבִּי חַיִּים הַנַּ"ל חַי עוֹד הַרְבֵּה שָׁנִים כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (שָׁם אוֹת מ"ב).

א-שסג

בִּכְפָר אֶחָד סָמוּךְ לְזְלַאטִיפּאלֶע הָיָה דִּיר אִישׁ אֶחָד, שֶׁהָיָה מַחֲזִיק הַ"אַרענדָא" (=חֲכִירָה) מֵאָדוֹן הַכְּפָר וְהַ"קֶרעטְשְׁמִיס" (=אַכְסַנְיוֹת) אֲשֶׁר בִּסְבִיבוֹת כְּפָר הַנַּ"ל, וְכָל הָאֲנָשִׁים הַמַּחֲזִיקִים הַ"קֶרעטְשְׁמִיס" הָיוּ מְשַׁלְּמִין לוֹ הַ"ראטָעס" (=דְּמֵי שְׂכִירוּת); וְהָיְתָה לוֹ אִשָּׁה צְנוּעָה מְאֹד, נְדִיבַת לֵב מְאֹד, וְהָיְתָה מְרַחֶמֶת תָּמִיד עַל הַמַּחֲזִיקִים הַ"קֶרעטְשְׁמִיס". כְּשֶׁלֹּא

הָיָה לָהֶם לִפְעָמִים לְשַׁלֵּם לְבַעֲלָהּ הָ"רָאטָע", הֵיא נָתְנָה לָהֶם כֶּסֶף לְשַׁלֵּם. וַיְהִי הַיּוֹם, וְנֶחְלְתָה הָאִשָּׁה הַנַּ"ל בְּמַחֲלָה מְסֻכֶּנֶת מְאֹד, עַד שֶׁהָיְתָה נוֹטָה לָמוּת, וּבַעֲלָהּ הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּרוֹפְאִים גְּדוֹלִים הַרְבֵּה וְלֹא הוֹעִילוּ לָהּ כְּלוּם, וְהַ"קְרֶעטְשְׁמאֶריס" (=שׁוֹכְרֵי הָאַכְסַנְיוֹת) - הָיָה דָּוֶה לִבָּם מְאֹד עַל הָאִשָּׁה הַנַּ"ל, בְּיַדְעָם, שֶׁאִם, חַס וְשָׁלוֹם, תָּמוּת הָאִשָּׁה הַזֹּאת, יִהְיֶה מַר לָהֶם מְאֹד... וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם מִי שֶׁיְּרַחֵם עֲלֵיהֶם. גְּלַל כֵּן הִשְׁתַּדְּלוּ הַרְבֵּה, כָּלָם כְּאִישׁ אֶחָד בְּרִפּוּאָתָהּ וְנָסְעוּ אֶל הָרוֹפְאִים לַהֲבִיאָם. וּבֵינֵיהֶם הָיָה אִישׁ אֶחָד, שֶׁהָיָה מְקֹרָב מְעַט לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל בְּעֵת אֲשֶׁר יָשַׁב בְּזָלַאטִיפָּאלֶע, וְיָדַבֵּר הָאִישׁ עַל לֵב הַבַּעַל הַנַּ"ל, שֶׁיִּשְׁלַח פִּדְיוֹן לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל לְזָלַאטִיפָּאלֶע, וְכֵן עָשָׂה, וְשָׁלַח אוֹתוֹ עִם פִּדְיוֹן-נֶפֶשׁ לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל, וּבָעֵת הַהִיא הָיְתָה קְרוֹבָה מְאֹד, שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ, וּבָא זֶה הָאִישׁ לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל וְהֵבִיא לוֹ הַפִּדְיוֹן. וַיֹּאמֶר אֵלָיו רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁיָּבִיא לוֹ "רֶעבְּנִדִיל" (=שֵׁם מַטְבֵּעַ אֶחָד), וְהֵבִיא לוֹ הָאִישׁ הַנַּ"ל הָ"רֶעבְּנִדִיל", וְלָקַח אַדְמוּ"ר זַצַ"ל אֶת הָ"רֶעבְּנִדִיל" בְּיָדוֹ וְאָמַר לוֹ, שֶׁהָ"רֶעבְּנִדִיל" אֵינוֹ מַחֲזִיק הַמִּשְׁקָל, וְהָלַךְ הָאִישׁ הַנַּ"ל וְהֵבִיא לוֹ "רֶעבְּנִדִיל" אַחֵר, וְגַם זֶה הָיָה נֶחְסָר מִמִּשְׁקָלוֹ, וְכֵן הָיָה כַּמָּה פְּעָמִים, שֶׁבְּכָל פַּעַם שֶׁהֵבִיא לוֹ "רֶעבְּנִדִיל", וְהוּא זַצַ"ל שָׁקַל אוֹתוֹ וְלֹא הוּטַב בְּעֵינָיו, עַד שֶׁהָלַךְ לְחַלְקָן אֶחָד וְהֵבִיאוֹ לַאדְמוּ"ר עִם הַרְבֵּה "רֶעבְּנִדִילִיךְ", וְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל בָּחַר לוֹ "רֶעבְּנִדִיל" אֶחָד, שֶׁהָיָה לוֹ הַמִּשְׁקָל עַל כַּף הַמֹּאזְנַיִם כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, וְאָז אָמַר לוֹ: "לֵךְ וּנְסַע לְבֵיתְךָ, כִּי הָאִשָּׁה הַנַּ"ל כְּבָר שָׁבָה לִבְרִיאוּתָהּ"! וְנָסַע חֲזָרָה לְהַכְּפָר.

וְהִנֵּה הָאִישׁ הַנַּ"ל, בְּעֵת שֶׁאָמַר לוֹ אַדְמוּ"ר זַצַ"ל, שֶׁכְּבָר שָׁבָה לִבְרִיאוּתָהּ, הָיָה הַדָּבָר לְפֶלֶא בְּעֵינָיו, וְהִבִּיט עַל הַמּוֹרֶה-שָׁעוֹת בְּאֵיזֶה שָׁעָה אָמַר לוֹ אַדְמוּ"ר זַצַ"ל. וְכַאֲשֶׁר בָּא אֶל בֵּית הָ"רֶעזֶדאר", סִפְּרוּ לוֹ כָּל בְּנֵי הַבַּיִת מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה שָׁם, אַחֲרֵי שֶׁנָּסַע לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל, כִּי תֵּכֶף אַחַר נְסִיעָתוֹ הִתְחִילָה הָאִשָּׁה לִגְוֹעַ, וְנַעֲשָׂה קוֹל בְּכִיָּה וְרַעַשׁ גָּדוֹל בַּבַּיִת, עַד שֶׁהֵקִיצוּ אוֹתָהּ, וְאָמְרָה לְהֶם שֶׁנָּתַן לָהּ מְעַט מַיִם אֶל פִּיהָ, וְסִפְּרָה לָהֶם, כִּי כַּאֲשֶׁר יָצְאָה נִשְׁמָתָהּ וּבָאָה לִפְנֵי בֵּית-דִּין שֶׁל מַעְלָה, וְשָׁקְלוּ הָעֲוֹנוֹת וְהַזְּכֻיּוֹת שֶׁלָּהּ, וְהִכְרִיעוּ הָעֲוֹנוֹת וְגָזְרוּ דִּינָהּ לְמִיתָה, שֶׁלֹּא תַּחֲזֹר עוֹד לָזֶה הָעוֹלָם. בְּתוֹךְ-כָּךְ בָּא אַבְרֵךְ אֶחָד [וְתַאֲרָה צוּרָתוֹ כְּצוּרַת אַדְמוּ"ר זַצַ"ל] וְהֵבִיא "רֶעבְּנִדִיל" אֶחָד וְהִשְׁלִיךְ אֶל הַכַּף שֶׁל זְכֻיּוֹת, וְהִכְרִיעוּ הַזְּכֻיּוֹת, וּפָסְקוּ דִּינָהּ לְחַיִּים. וּכְפִי שֶׁסִּפְּרוּ לוֹ הָיָה זֶה הַדָּבָר, בְּעֵת אֲשֶׁר אַדְמוּ"ר זַצַ"ל עָסַק וְשָׁקַל כַּמָּה פְּעָמִים אֶת הָ"רֶעבְּנִדִיל" עַל כַּף הַמֹּאזְנַיִם כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. אָז הִשְׁתּוֹמֵם הָאִישׁ וַיִּתְפַּלֵּא מְאֹד עַל הַדָּבָר הַזֶּה, וְהֵבִין הֵיטֵב מַה שֶּׁאַדְמוּ"ר זַצַ"ל שָׁקַל כַּמָּה פְּעָמִים אֶת הָ"רֶעבְּנִדִיל"... מַה שֶּׁבְּעֵינָיו הָיָה הַדָּבָר לְפֶלֶא. וְהָאִשָּׁה שָׁבָה לִבְרִיאוּתָהּ תֵּכֶף בִּשְׁלֵמוּת. (שָׁם אות מ"ג).

א-שסד

בְּעִיר אַחַת הָיָה שׁוֹחֵט-וּבוֹדֵק וּשְׁמוֹ רַבִּי הִלֵּל, וְהָיָה מְקֹרָב לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל, וְאַחַר-כָּךְ נִתְרַחֵק וְלֹא נָסַע אֵלָיו כַּמָּה שָׁנִים, וְאַחַר-כָּךְ חָזַר וּבָא אֵלָיו, וַיִּירָא לְהִתְרָאוֹת לְפָנָיו, וּבִקֵּשׁ אֶת אִישׁ מִמְּקֹרָבָיו, שֶׁיֵּלֵךְ עִמּוֹ לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל וְהָלַךְ עִמּוֹ, וְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל הָיָה אָז בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ שֶׁלּוֹ. וּכְשֶׁבָּאוּ אֶל הַפֶּתַח וַיִּפְתְּחוּ אוֹתָהּ, נָפַל עֲלֵיהֶם פַּחַד וְאֵימָה גְּדוֹלָה, וְנִשְׁאַר הָאִישׁ הַהוּא עוֹמֵד אֲחוֹרֵי הַדֶּלֶת, וְרַבִּי הִלֵּל נִכְנַס לְהַבֵּית-מִדְרָשׁ, וְנִשְׁאַר עוֹמֵד אֲצֶל הַדֶּלֶת. וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כְּשֶׁרָאָה אָדָם עוֹמֵד אֲצֶל הַדֶּלֶת, הִתְקָרֵב עַצְמוֹ אֵלָיו וְנָתַן לוֹ שָׁלוֹם וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "זֶה אַתָּה הִלֵּל?! לוּלֵי הִתְמַהְמַהְתָּ עוֹד מְעַט, הָיִיתָ בָּא אֲלַי בְּתַכְרִיכֶךָ...! " "ס'אִיז דוּ הִלֵּל?! דוּ זָאלְסְט גִיוֶוועזִין וַוארְטִין נָאךְ אַ בִּיסֶעל, וָוואלְסְטוּ גִיוֶוועזִין גָעקוּמֶען צוּ מִיר מִיט דִי זָאקִין...! " [הַיְינוּ: לְאַחַר מוֹתוֹ]. וְהִתְחִיל רַבִּי הִלֵּל לְבַכּוֹת לְפָנָיו מְאֹד, כִּי נָפַל עָלָיו פַּחַד בְּשָׁמְעוֹ הַדִּבּוּרִים הָאֵלּוּ מִפִּי אַדְמוּ"ר זַצַ"ל. וְאַחַר-כָּךְ הוֹכִיחַ אוֹתוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עַל שֶׁנִּתְרַחֵק מִמֶּנּוּ זְמַן רַב כָּזֶה וְלֹא נָסַע אֵלָיו: "עַתָּה אֲנִי אוֹמֵר לְךָ שֶׁתַּעֲקֹר דִּירָתְךָ לְעִיר אַחֶרֶת וְאִם לֹא תְּצֵיֵּת לִי, בֶּטַח תִּתְחָרֵט" וְאַחַר-כָּךְ נָסַע רַבִּי הִלֵּל מֶמֶּנּוּ וְלֹא רָצָה לָבוֹא עוֹד לְבֵיתוֹ, רַק נָסַע לְאֵיזֶה עִיר הַסְּמוּכָה לְשָׁם וְשָׁלַח מִכְתָּב לְזוּגָתוֹ, כִּי הוּא יִמְכֹּר אֶת חֶזְקַת הַשְּׁחִיטָה שֶׁלּוֹ, וְהִיא תִּמְכֹּר אֶת הַבַּיִת, כִּי הוּא מֻכְרָח לַעֲקֹר דִּירָתוֹ מִשָּׁם; וְכֵן הָיָה, כִּי מָכַר אֶת חֶזְקַת הַשְּׁחִיטוּת, וְהִיא מָכְרָה אֶת הַבַּיִת, רַק אַחַר-כָּךְ נַעֲשָׂה מַחֲלֹקֶת מִשְׁכֵּן אֶחָד, שֶׁטָּעַן, שֶׁהוּא בַּר-מִצְרָא לִקְנוֹת הַבַּיִת, וְלֹא יָכְלָה זוּגָתוֹ לִגְבּוֹת אֶת הַמָּמוֹן, וְכָתְבָה אֵלָיו, שֶׁיָּבוֹא לְבֵיתוֹ לַעֲשׂוֹת גְּמָר מִמְכִירַת הַבַּיִת, וְלֹא יִשְׁהֶה שָׁם כְּלָל, רַק כְּשֶׁיִּגְמֹר הַדָּבָר יֵסַע מִשָּׁם, וְנִתְרַצָּה לַדָּבָר הַזֶּה, כִּי סָבוּר הָיָה, שֶׁלֹּא יַזִּיק לוֹ דָּבָר קָטָן כָּזֶה, יַעַן כִּי לֹא יִשְׁהֶה שָׁם כְּלָל, וְנָסַע לְשָׁם וְתֵכֶף מֵת שָׁם בָּעִיר הַנַּ"ל, וְנִתְקַיְּמוּ דִּבְרֵי אַדְמוּ"ר זַצַ"ל. (שָׁם אוֹת מ"ד).

א-שסה

בִּבְרֶסְלֶב הָיָה עָשִׁיר אֶחָד, שֶׁהָיָה מְקֹרָב לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל, וְהָיָה לוֹ בֵּן יָחִיד, וְעָשָׂה שִׁדּוּךְ עִבּוּרוֹ עִם נֶכְדַּת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַצַ"ל, וּכְשֶׁהִגִּיעַ זְמַן הַנִּשּׂוּאִין, בְּאוֹתוֹ זְמַן, נִפְטַר אֲצֶל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יֶלֶד אֶחָד, וְנָהַג רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שִׁבְעָה מִחוּץ לָעִיר, כִּי שָׂכַר לוֹ דִּירָה שָׁם, שֶׁהָיָה גַּן לְפָנֶיהָ, יַעַן לֹא הָיָה בְּקַו הַבְּרִיאָה, וְלָקַח אִתּוֹ אֶת רַבִּי חַיִּים שָׂרָהּ'ס, שֶׁיְּשַׁמֵּשׁ אוֹתוֹ שָׁם. וְהִנֵּה הֶעְשִׁיר הַנַּ"ל, טָרַם נָסַע לְחֻפַּת בְּנוֹ, הָלַךְ עִמּוֹ אֶל אַדְמוּ"ר זַצַ"ל לְקַבֵּל רְשׁוּת מֶמֶּנּוּ, וְקִבְּלוּ רְשׁוּת מֶמֶּנּוּ וְנָסְעוּ לְדַרְכָּם. בַּלַּיְלָה הַהוּא הֵקִיץ עַצְמוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִשְּׁנָתוֹ וְנָטַל יָדָיו, וְאָמַר לְרַבִּי חַיִּים הַנַּ"ל: "בּוֹא עִמִּי"! וְהָלַךְ עִמּוֹ אֶל הַגָּן, וְרָץ שָׁם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בֵּין הָאִילָנוֹת אָנָה וָאָנָה, וְרַבִּי חַיִּים הַנַּ"ל נִפְחַד מְאֹד, כְּשֶׁרָאָה זֹאת, עַד

שֶׁנִּסְמְרוּ שַׂעֲרוֹת רֹאשׁוֹ. בְּתוֹךְ-כָּךְ בָּא אֵלָיו רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ: "הֲרָאִיתָ? כִּי בָּא אֵלַי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, זְקֵנָהּ שֶׁל הַכַּלָּה, וְאָמַר, כִּי אֵינוֹ חָפֵץ בְּהֶחָתָן וְרוֹצֶה לִקַּח אֶת הֶחָתָן, וְהַכַּלָּה הִיא יְתוֹמָה". וְכִשְׁמֹעַ רַבִּי חַיִּים הַנַּ"ל זֹאת, נִתְפַּחֵד עוֹד יוֹתֵר, וְהוּא עוֹמֵד וְאַרְכֵּבוֹתָיו דָּא לְדָא נָקְשָׁן. וְתֵכֶף בָּא אֵלָיו עוֹד הַפַּעַם אַדְמוּ"ר זַצַ"ל וְאָמַר לוֹ: "פָּעַלְתִּי אֶצְלוֹ, שֶׁלֹּא יִקַּח אֶת הֶחָתָן, רַק שֶׁלֹּא יִהְיוּ לָהֶם בָּנִים..." וְאַחַר-כָּךְ נִכְנְסוּ אֶל הַבַּיִת. (שָׁם אוֹת מ"ה).

א-שסו

וְהִנֵּה מִמְּחֶרֶת בַּצָּהֳרַיִם עָמַד רַבִּי חַיִּים בַּחוּץ וַיַּרְא וְהִנֵּה שְׁלִיחַ מִיַּחַד מֵהַמְחֻתָּנִים רָץ לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל וְסִפֵּר לוֹ כִּי הֶחָתָן נֶחֱלָה בַּדֶּרֶךְ, וְאִי-אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן לִסַּע עִמּוֹ עַל הַחֻתָּנָה, בְּכֵן יְבַקֵּשׁ רַחֲמִים בַּעֲדוֹ. וַיֹּאמֶר לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "חֲזֹר לְדַרְכְּךָ הֶחָתָן יִהְיֶה בְּקוֹ הַבְּרִיאָה". וַיִּסְעוּ עִמּוֹ עַל הַחֻתָּנָה וַיַּעֲמִידוּ הַחֻפָּה, וּמִיָּד חָזַר הַשְּׁלִיחַ לְדַרְכּוֹ, וְנִתְפַּלֵּא מְאֹד רַבִּי חַיִּים הַנַּ"ל, מֵחֲמַת שֶׁיָּדַע מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה בַּלַּיְלָה הַקּוֹדֶמֶת, וְהַחֻתָּנָה הָיְתָה אָז, אַךְ נִתְקַיְּמוּ דִּבְרֵי אַדְמוּ"ר זַצַ"ל, שֶׁאָמַר לְרַבִּי חַיִּים הַנַּ"ל, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם בָּנִים, וְדָרוּ בְּיַחַד הַזּוּג הַנַּ"ל, וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם. וְאַחַר כַּמָּה שָׁנִים אַחֲרֵי פְּטִירַת אַדְמוּ"ר זַצַ"ל, הִשְׁתַּדֵּל הָרַב צְבִי אַרְיֵה, מוֹרֵה-צֶדֶק מִבְּרֶסְלֶב שֶׁהָיָה חָתָן רַבִּי חַיִּים שָׂרָה'ס הַנַּ"ל, שֶׁיִּתְגָּרְשׁוּ, מֵחֲמַת שֶׁחוֹתְנוֹ הָרַב חַיִּים סִפֵּר לוֹ כָּל הַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל, וְהָרַב רַבִּי צְבִי אַרְיֵה בְּעַצְמוֹ סִדֵּר לָהֶם הַגֵּט-פִּטּוּרִין, וְאַחַר-כָּךְ הָיָה לִשְׁנֵיהֶם בָּנִים.

הַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת סִפֵּר הָרַב, רַבִּי צְבִי אַרְיֵה זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּעַצְמוֹ. [וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסָעִיף מ"ב (סעיף שס"ב) מִזֶּה]. (שָׁם אוֹת מ"ה).

א-שסז

כְּשֶׁהָיָה אַדְמוּ"ר זַצַ"ל סָמוּךְ עוֹד עַל שֻׁלְחַן חוֹתְנוֹ רַבִּי אֶפְרַיִם, בִּכְפַר הוּסְיַאטִין, וְהִגִּיעַ לְחוֹתְנוֹ יוֹם הַיְאָרְצַייט שֶׁל אָבִיו, וְנָסַע חוֹתְנוֹ לְאַלֶכְסַנְדְּרִיוְקֶע הַסָּמוּךְ לְשָׁם וְלָקַח אִתּוֹ אֶת אַדְמוּ"ר זַצַ"ל. וּכְשֶׁבָּאוּ לְבֵית-הַמִּדְרָשׁ, וּבְנֵי הַנְּעוּרִים דְּשָׁם, כַּאֲשֶׁר רָאוּ אֶת אַדְמוּ"ר זַצַ"ל בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹן, אֲזַי הוּטַב בְּעֵינֵיהֶם לִכְנֹס עִמּוֹ בְּדִבָּרִים, אַךְ לֹא יָדְעוּ מֵהֵיכָן לְהַתְחִיל. וְאַחַר הַתְּפִלָּה נָתַן לָהֶם הָרַב אֶפְרַיִם זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יי"ש, כַּנָּהוּג, וּבִקְּשׁוּ בְּנֵי הַנְּעוּרִים מֵרַבִּי אֶפְרַיִם הַנַּ"ל, שֶׁיְּצַוֶּה לַחֲתָנוֹ הוּא אַדְמוּ"ר זַצַ"ל, שֶׁיִּלְמַד פֶּרֶק מִשְׁנָיוֹת, וְכֵן עָשָׂה. וְהָפַךְ עַצְמוֹ, פָּנָיו אֶל כֹּתֶל הַמִּזְרָח וְלָקַח מִשְׁנָיוֹת וְהִנִּיחַ עַל הַסְּטֶנְדֶּיעַר וְלָמַד, וַיִּתְמַהְמְהוּ בְּלִמּוּדוֹ עַד בּוֹשׁ. וְהַבְּנֵי הַנְּעוּרִים הִמְתִּינוּ שֶׁיִּסְיֵם לִמּוּדוֹ, לְמַעַן יִשְׁתּוּ הַיַּי"ש, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִשְׁתּוּ "לְחַיִּים" גַּם לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל, וּמִמֵּילָא יִהְיֶה לָהֶם שַׂיְכוּת לִכְנֹס עִמּוֹ בְּדִבָּרִים. וּכְשֶׁרָאוּ, שֶׁהוּא מִתְמַהְמֵהַּ הַרְבֵּה בְּלִמּוּדוֹ, בִּקְּשׁוּ אֶת הָרַב אֶפְרַיִם, שֶׁיֹּאמַר לוֹ שֶׁיְּסַיֵּם הַלִּמּוּד, וְנָטָה

אַדְמוּ"ר אֶת יָדוֹ עַל פְּנֵי חוֹתְנוֹ וַיִּתְעַלָּף, וְהִתְחִילוּ לַהֲקִיצוֹ, וּכְשֶׁהֵקִיץ שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ: מָה הָיָה לוֹ? וְהֵשִׁיב לָהֶם: כְּשֶׁנָּטָה אַדְמוּ"ר זַצַ"ל אֶת יָדוֹ עַל פָּנָיו, רָאָה אֶת הַמָּנוֹחַ, שֶׁהָיָה לוֹ יְאֹרְצַייט אֲחֶרְיו, עוֹמֵד לְנֶגְדּוֹ וְאָמַר לוֹ: "לְחָתָן כָּזֶה אוֹמְרִים שֶׁיִּלְמַד מִשְׁנָיוֹת"?! וְנִתְפַּחֵד וַיִּתְעַלָּף. הֵמָּה רָאוּ כֵּן תָּמְהוּ מְאֹד, וּמִן אָז וָהָלְאָה נִתְפַּרְסֵם שֵׁם אַדְמוּ"ר זַצַ"ל, שֶׁהוּא מְצַדִּיקֵי הַדּוֹר, וְהִתְחִילוּ לִנְסֹעַ אֵלָיו כַּמָּה אֲנָשִׁים וְנִתְקָרְבוּ עַל-יָדוֹ לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. (שָׁם אוֹת מ"ו).

א-שסח

מַה שֶּׁאָמַר אַדְמוּ"ר זַצַ"ל, שֶׁכָּל תִּינוֹק שֶׁיִּהְיֶה אָצְלוֹ קֹדֶם שֶׁבַע שָׁנִים, יִהְיֶה שָׁמוּר מִן הַחֵטְא עַד יוֹם חֻתָּנָתוֹ כִּמְדֻמֶּה לִי, שֶׁלֹּא אָמַר זֹאת רַק לְעִנְיַן מִקְוֵה-לַיְלָה, וְכֵן מוּבָן מֵהַזְּמַן שֶׁתַּפַּס לָזֶה. וְגַם נִרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי, שֶׁהָיְתָה כַּוָּנָתוֹ גַּם אַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ, לְכָל תִּינוֹק שֶׁיָּבוֹא אֶצְלוֹ קֹדֶם שֶׁבַע שָׁנִים, וְיֵקַיֵּם כְּמַאֲמָרוֹ הַקָּדוֹשׁ בִּנְתִינַת הַצְּדָקָה וַאֲמִירַת הָעֲשָׂרָה קַפִּיטְל תְּהִלִּים וְיֵדַעְתִּי מֵאֶחָד שֶׁבָּחַן זֹאת, וְכֵן הָיָה. (שָׁם עמ' פ"ט).

א-שסט

עַל אוֹדוֹת תּוֹעֶלֶת הַתְּפִלָּה וְכֵן לְעִנְיַן הַתּוֹעֶלֶת שֶׁל הַצְּדָקָה וּשְׁאָר עֲצוֹת שֶׁל צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, דְּזִמְנִין דְּלָא שָׁמַע, וְגַם בְּזִמְנִין דְּשָׁמַע נִמְצָא שְׁנוּיִים רַבִּים, כִּי לִפְעָמִים נִתְקַבְּלָה הַתְּפִלָּה בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה, וְלִפְעָמִים מֻכְרָח לְהַרְבּוֹת בָּהּ מוּבָן לְפִי עֲנִיּוּת דַּעְתִּי מִדִּבְרֵי מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁשָּׁמַעְתִּי בְּעַל-פֶּה, שֶׁהַתְּפִלָּה בְּאַרְבָּעִים יוֹם רְצוּפִים בְּלִי דִּלּוּג בֵּינָתַיִם, מְסֻגֶּלֶת בְּיוֹתֵר לְהוֹצִיא אֶת הַבַּקָּשָׁה אֶל הַפֹּעַל. (אַנְשֵׁי מוֹהֲר"ן עַמּוּד צ'; וע"ע לקמן סעיף תרע"ז).

א-תרעז

מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר לְאֶחָד מֵאַנַ"שׁ אִם יִהְיֶה לְךָ אַרְבָּעִים יוֹם הִתְבּוֹדְדוּת בְּרִצִּיפוּת בְּוַדַּאי יִהְיֶה לְךָ שִׁנּוּי לְטוֹבָה. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל שם סמ"ג.)

דִּבּוּרִים מִמּוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הַמֻּנָּחִים כְּעֵת בְּזִכְרוֹנִי, שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּי אָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, וּמְעַט אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִשְּׁאָר אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵינוּ

א-שע

אָמַר פַּעַם אַחַת לִבְנוֹ, רַבִּי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מְטוּלְטָשִׁין, שֶׁלֹּא יִסַּע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל לָדוּר שָׁם בְּקִבְיעוּת, עַד שֶׁיִּהְיֶה בֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה. (שָׁם אוֹת א').

א-שעא

עַל אוֹדוֹת אֲסֵפָתֵנוּ בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַקְּדוֹשִׁים, אָמַר פַּעַם אַחַת לִבְנוֹ רַבִּי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הַנַ"ל בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אֲנִי מְקַוֶּה, שֶׁיִּתְקַיֵּם הַדָּבָר עַד בִּיאַת הַגּוֹאֵל-צֶדֶק, אֲבָל

אַף-עַל-פִּי-כֵן מִי יוֹדֵעַ, חַס-וְשָׁלוֹם, מַה שֶּׁיַּעֲבֹר בָּזֶה מִגֹּדֶל וְעֹצֶם הַקִּטְרוּגִים, הַמִּתְעוֹרְרִים וּמִתְגַּבְּרִים עַל זֶה בְּכָל עֵת, אוּלַי, חַס-וְשָׁלוֹם, יִמְנְעוּ וְלֹא יַנִּיחוּ, חַס-וְשָׁלוֹם, בְּשׁוּם אֹפֶן לָבוֹא לְשָׁם - אוֹמֵר אֲנִי לְךָ, שֶׁתָּמִיד תִּהְיֶה בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה בְּאוּמַן! עֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה תִּתְיַצֵּב אֲפִלּוּ בַּשּׁוּק"! - "זֶאג אִיךְ דִּיר זְאלְסְט תָּמִיד זַיִין רֹאשׁ-הַשָּׁנָה אִין אוּמַן! עֶרֶב-רֹאשׁ-הַשָּׁנָה זְאלְסְט זִיךְ שְׁטֶעלִין אֲפִלּוּ אִין מַארְק"! בְּאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁרוֹאִים מִשָּׁם בֵּית צִיּוּנוֹ הַקָּדוֹשׁ, וְתֹאמַר שָׁם הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים, וְאַחַר-כָּךְ תִּתְפַּלֵּל שָׁם בְּאוּמַן בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה אֲפִלּוּ בְּאֵיזֶה עֲזָרָה [פָּאלִישׁ] שֶׁל בֵּית-הַמִּדְרָשׁ, וְכֵן תִּנְהַג כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. (שָׁם אוֹת ב').

א-שעב

עוֹד אָמַר פַּעַם אוֹדוֹת הַנְּסִיעָה לְאוּמַן עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, שֶׁאִם הָיָה הַדֶּרֶךְ לְשָׁם מְחֻפֶּה בְּסַכִּינִים - הָיִיתִי רוֹחֵשׁ עַל יָדַי וְרַגְלַי כְּדֵי לָבוֹא לְשָׁם עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה! (שָׁם אוֹת ג').

א-שעג

שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי נַחְמָן בְּרַבִּי שִׁכְנָא זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁשָּׁמַע לְעִנְיַן נְסִיעַת רֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְכוּ', וְהַיּוֹצֵא מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁכָּל נְסִיעָה וּנְסִיעָה שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד - יִהְיֶה לָהּ חֵלֶק בְּקֶץ הַגְּאֻלָּה. (שָׁם אוֹת ד').

א-שעד

אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי, שֶׁפַּעַם אַחַת בַּלַּיְלָה הָרִאשׁוֹן שֶׁל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה בְּאוּמַן אַחַר תְּפִלַּת-עַרְבִית, וְהוּא הֶאֱרִיךְ מְאֹד בִּתְפִלָּתוֹ, וְאַחַר הַתְּפִלָּה נִתְלַהֵב מְאֹד וְאָמַר לַאֲנָשָׁיו: "כְּשֶׁאֲנַחְנוּ מִתְקַבְּצִים לְכָאן, בְּוַדַּאי גַּם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אִתָּנוּ פֹּה בְּיַחַד; וּכְשֶׁרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה פֹּה, בְּוַדַּאי כָּל הַשִּׁבְעָה רוֹעִים הֵם גַּם-כֵּן אִתָּנוּ פֹּה"! וַיִּצְעַק בְּקוֹלוֹ: "אֲנִי כֹּה מַאֲמִין, מַמָּשׁ כְּמוֹ שֶׁרוֹאֶה אוֹתָם"! "אִיךְ גְּלֵייב אַזוֹי מַמָּשׁ אִיךְ זֶעה זֵיי"! (שָׁם).

א-שעה

אָמַר פַּעַם בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: "הַלִּמּוּד שֶׁל דִּינֵי הַתּוֹרָה נָתַן לָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל-יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם; וְהַלִּמּוּד שֶׁל קִיּוּם הַתּוֹרָה נָתַן לָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל-יְדֵי אַדְמוּ"ר זַצַ"ל. וְעַל זֶה מְרַמֵּז הַפָּסוּק (יְשַׁעְיָה י"ב, ג'): "וּשְׁאַבְתֶּם מַיִם בְּשָׂשׂוֹן מִמַּעְיְנֵי הַיְשׁוּעָה", וּמְתַרְגֵּם יוֹנָתָן: 'וּתְקַבְּלוּן אֶלְפַּן חֶדֶת בְּחֶדְוָה מִבְּחִירֵי דְּצַדִּיקַיָּא' . (שָׁם אוֹת ה').

א-שעו

פַּעַם-אַחַת עָמַד לְפָנָיו רַבִּי נַחְמָן בְּרַבִּי יוּדְל לַייב, שֶׁהָיָה אִישׁ כָּשֵׁר וְיָרֵא וְחָרֵד לִדְבַר הַשֵּׁם, וְעָסַק יוֹמָם וָלַיְלָה בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, וּבְבֵיתוֹ אֵין לֶחֶם וְשִׂמְלָה, כִּי הָיָה עָנִי גָּדוֹל, וְגַם אִשְׁתּוֹ הָיְתָה רָעָה וְכַעֲסָנִית וְהָיְתָה מְקַלֶּלֶת אוֹתוֹ תָּמִיד. וְעָמַד לְפָנָיו פַּעַם אַחַת בְּיוֹם חַמְשִׁי, שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ עֲדַיִן עַל צָרְכֵי שַׁבָּת. וְעוֹד אִישׁ אֶחָד עָמַד אָז לְפָנָיו, וְהִתְחִיל זֶה הָאִישׁ לְהִתְאַנַּח

עַל רַבִּי נַחְמָן הַנַּ"ל, עַל גֹּדֶל עֲנִיּוּתוֹ וְדַחְקוֹ הֶעָצוּם, כִּי הָיָה לוֹ רַחֲמָנוּת גָּדוֹל עָלָיו; וְנֶעֱר בּוֹ מוֹהֲרַנ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ בִּלְשׁוֹן תֹּמַהּ: "עָלָיו אַתָּה מִתְאַנֵּחַ?! שֶׁקֶם בַּחֲצוֹת-לַיְלָה וְעָסַק מֵאָז וְעַד הֵנָּה בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּבַקָּשׁוֹת וְתַחֲנוּנִים, וְגַם הוּא עָנִי וּבַעַל יִסּוּרִים, וְיֵשׁ לוֹ אִשָּׁה רָעָה, אֲשֶׁר עַל-יְדֵי כָּל זֶה לֹא יִרְאֶה פְּנֵי גֵּיהִנּוֹם... (עֵירוּבִין מ"א, א') - אַשְׁרֵי לוֹ וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ לְעוֹלְמֵי עַד! וְכוּ', הֲלוֹא עַל הַנָּגִיד מִשֶּׁה וְכוּ' יֵשׁ לְהִתְאַנֵּחַ, אֲשֶׁר אָכַל סְעֻדַּת הַצַּדִּיקִים בְּהַרְחָבָה גְּדוֹלָה, וְגַם שָׁתָה אַחַר-כֵּן יַיִן טוֹב, גַּם שָׂכַב עַצְמוֹ לִישֹׁן אַחַר-כָּךְ, [וְעָבַר עָלָיו מַה שֶּׁעָבַר, כַּיָּדוּעַ]... - עָלָיו יֵשׁ לְהִתְאַנֵּחַ! כִּי מִי יוֹדֵעַ כַּמָּה שָׁנִים יִהְיֶה מֻכְרָח לְהַזְדַּכֵּךְ בְּעֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים, עַד אֲשֶׁר יִזְדַּכֵּךְ וְיִצְטָרֵף מִזֶּהֳמַת הָעוֹלָם הַזֶּה"1 (שָׁם אוֹת ו').

א-שעז

רַבִּי שִׂמְחָה, חֲתַן הָרַב רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שְׁאַל מִמֶּנּוּ פַּעַם אַחַת עַל אוֹדוֹת מַה שֶּׁדֶּרֶךְ הַצַּדִּיקִים בַּעֲלֵי הַשָּׂגוֹת לְהַלְבִּישׁ הַשָּׂגוֹתֵיהֶם בְּמִקְרָאוֹת וּמַאֲמְרֵי חֲכָמֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה, וְלִפְעָמִים מְפָרְשִׁים מַאֲמָר אֶחָד שֶׁל חֲכָמֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה לְכַמָּה וְכַמָּה פָּנִים, וּבְכָל פַּעַם מְרַמְּזִים בּוֹ הַשָּׂגוֹת אֲחֵרוֹת; וְשָׁאַל אֶת מוֹהֲרַנ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אִם הַתַּנָּא אוֹ הָאֱמוֹרָא, בַּעַל הַמַּאֲמָר בְּעַצְמוֹ, גַּם הוּא כִּוֵּן לְכָל זֶה אִם לָאו? וְהֵשִׁיב לוֹ: לָאו! רַק מֵחֲמַת שֶׁעַל-יְדֵי מַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים זָכוּ לְרוּחַ-הַקֹּדֶשׁ נוֹרָא וְנִשְׂגָּב מְאֹד, הַנִּמְשָׁךְ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, אֲשֶׁר אֵין סוֹף לְדַעְתּוֹ יִתְבָּרַךְ; עַל-כֵּן בְּכָל דִּבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בְּרוּחַ-הַקֹּדֶשׁ כָּזֶה, מְלֻבָּשִׁים בּוֹ הַשָּׂגוֹת גְּבוֹהוֹת וְנוֹרָאוֹת מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר וְעֵרֶךְ, מַה שֶּׁגַּם הֵם בְּעַצְמָם לֹא יָדְעוּ מִזֶּה. [וְעַיֵּן בְּ"לִקּוּטֵי-מוֹהֲרַ"ן", סִימָן רפ"א, מַה שֶּׁכָּתַב שָׁם, שֶׁאֲפִלּוּ אִישׁ פָּשׁוּט כְּשֶׁיֵּשֵׁב עַצְמוֹ עַל הַסֵּפֶר וְיִחְשֹׁב הַרְבֵּה יוּכַל לִרְאוֹת בָּהֶם נִפְלָאוֹת, מַה שֶּׁהַמְחַבֵּר בְּעַצְמוֹ לֹא יָדַע מִזֶּה...]. (שָׁם אוֹת ז').

א-שעח

שָׁמַעְתִּי מֵאֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁנָּסַע עִמּוֹ פַּעַם אַחַת, וּבָאוּ לְבֵית-מָלוֹן וְאָכְלוּ שָׁם סְעֻדַּת הָעֶרֶב. וּבְשָׁעַת הָאֲכִילָה עָמַד בְּצִוְּארוֹ שֶׁל מוֹרֵנוּ מוֹהֲרַנ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עֶצֶם, וּפָתַח אֶת פִּיו כְּדַרְכּוֹ הַחוֹנֵק, וְנִבְהֲלוּ שָׁם מְאֹד. וְהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו הָיָה בְּעֶזְרוֹ, שֶׁבָּלַע מִיָּד אֶת הָעֶצֶם, וְלֹא הִזִּיק לוֹ כְּלוּם. אַחַר-כָּךְ עָנָה וְאָמַר לְהָאִישׁ הַנַּ"ל: "הֲרָאִיתָ שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁעָמַד הָעֶצֶם בְּצִוְּארִי הָיִיתִי מַבִּיט וּמִסְתַּכֵּל לְמַעְלָה, כִּי אֵין שׁוּם עֵצָה עַל כָּל דָּבָר, רַק לְתִלּוֹת עֵינָיו לַמָּרוֹם אֲפִלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁאֵין יְכוֹלִים לִצְעֹק, עַל-כָּל-פָּנִים יַעֲשֶׂה אָז מַה שֶּׁבִּיכְלָתוֹ". (שָׁם אוֹת ח').

א-שעט

דִּבֵּר פַּעַם-אַחַת מֵהַדֶּרֶךְ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל "הַנַּעוֹר בַּלַּיְלָה", שֶׁגִּלָּה אַדְמוּ"ר זַצַ"ל ("לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן" סִימָן נ"ב), וְאָמַר אָז בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: עוֹד יִהְיֶה זְמַן שֶׁתִּהְיֶה הַדֶּרֶךְ הַזּוֹ דֶּרֶךְ כְּבוּשָׁה לָרַבִּים, [כְּמוֹ עַכְשָׁו הִיא דֶּרֶךְ כְּבוּשָׁה לָרַבִּים לְהַנִּיחַ טַלִּית וּתְפִלִּין בְּכָל בֹּקֶר]. וְאוֹדוֹת הַפְּחָדִים שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה, אָמַר: שֶׁעַל זֶה נֶאֱמַר מַה דְּאִיתָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ פָּרָשַׁת שְׁלַח (ח"ג דף קנח:), בְּעִנְיַן הֲלִיכַת כָּלֵב לְחָבְרוֹן לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל קִבְרֵי הָאָבוֹת וְלֹא נִתְיָרֵא מֵהָעֲנָקִים; וְאִיתָא שָׁם עַל זֶה: "מָאן דְּאִיהוּ בְּדוֹחֲקָא לֹא אִסְתַּכַּל מִידֵי. כָּךְ כָּלֵב, בְּגִין דַּהֲוָה בְּדוֹחֲקָא, לֹא אִסְתַּכַּל מִידֵי וַאֲתָא לְצַלָּאָה עַל קִבְרֵי אַבְהָן וְכוּ'". וְכֵן כָּל אָדָם, מִי שֶׁיּוֹדֵעַ וּמְחַשֵּׁב עַצְמוֹ הֵיטֵב, שֶׁכְּהֶרֶף-עַיִן יִפְרְחוּ יָמָיו וְיִצְטָרֵךְ לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן מִכָּל מַעֲשָׂיו, וְלֹא יְוַתְּרוּ לוֹ עַל שׁוּם דָּבָר וְכוּ'; מִי שֶׁמְּחַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ עַל כָּל זֶה, בְּוַדַּאי לֹא יַבִּיט עַל שׁוּם מְנִיעָה מֵהַפְּחָדִים וְכַיּוֹצֵא. וּמִכָּל-שֶׁכֵּן שֶׁבֶּאֱמֶת אֵין בָּזֶה שׁוּם פַּחַד כְּלָל, כְּמוֹ שֶׁאָמַר אַדְמוּ"ר זַצַ"ל בְּפֵרוּשׁ, בְּעֵת שֶׁדִּבְּרוּ לְפָנָיו מִזֶּה וְאָמַר, שֶׁאִם הָיָה לוֹ בֵּן יָחִיד, הָיָה מְשַׁלְּחוֹ יְחִידִי בַּלַּיְלָה לַשָּׂדֶה וְלֹא הָיָה חוֹשֵׁשׁ לְשׁוּם דָּבָר. וְאָמַר זֹאת עַל כָּל אָדָם, שֶׁאֵין לִפְחֹד כְּלָל מִשּׁוּם דָּבָר, [כִּי שְׁלוּחֵי מִצְוָה אֵינָן נִזּוֹקִין (פְּסָחִים ח', ב')], בִּפְרָט מִצְוָה כָּזֹאת]. (שָׁם אוֹת ט').

א-שפ

סִפֵּר: שֶׁהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַצַ"ל הִתְפַּלֵּל פַּעַם אַחַת עִם הַחֶבְרַיָּא שֶׁלּוֹ, וְהִתְפַּלְּלוּ בְּהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל מְאֹד כְּדַרְכָּם. אַחַר-כָּךְ, כְּשֶׁנָּמְרוּ תְּפִלָּתָם רָאוּ, שֶׁהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַצַ"ל הוּא בְּפָנִים זוֹעֲפוֹת. אַחַר-כָּךְ עָנָה וְאָמַר לָהֶם: "בְּעֵת שֶׁהֱיִיתֶם מִתְפַּלְּלִים, הִכְנִיס הַבַּעַל-דָּבָר בְּכָל אֶחָד מִכֶּם מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל גַּאוּת וּרְמוּת-רוּחַ, שֶׁאַתֶּם מִתְפַּלְּלִים בְּהִתְלַהֲבוּת וּבְדִבְקוּת כָּזֶה, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה קִטְרוּג גָּדוֹל עֲלֵיכֶם, וְהָיָה לִי יְגִיעָה גְּדוֹלָה, עַד שֶׁהִמְתַּקְתִּי זֹאת". וְסִפֵּר זֹאת לְמַעַן דַּעַת כַּמָּה וְכַמָּה צְרִיכִים לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה עַל זֶה, לִזְכּוֹת לְהִנָּצֵל מִגַּאוּת שֶׁהִיא תּוֹעֲבַת הַשֵּׁם, כִּי יָכוֹל לִהְיוֹת, שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁכְּבָר נְקִיִּים מִכָּל הַתַּאֲווֹת וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת, אַף-עַל-פִּי-כֵן נִשְׁאָר בַּלֵּב גַּאֲוָה טְמוּנָה, חַס-וְשָׁלוֹם, וְכַמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה "הַנַּעוֹר בַּלַּיְלָה" הַנַּ"ל, [שֶׁאֲפִלּוּ מִי שֶׁכְּבָר קִיֵּם וְהִרְבָּה בְּהִתְבּוֹדְדוּת, בְּצַעֲקָה וּתְפִלָּה בַּלַּיְלָה, וּבְדֶרֶךְ יְחִידִי, עַד שֶׁיָּצָא מִכָּל הַתַּאֲווֹת וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת, אַף-עַל-פִּי-כֵן עֲדַיִן נִשְׁאַר בְּלִבּוֹ אֵיזֶה צַד גַּאוּת, שֶׁהוּא חוֹשֵׁב עַצְמוֹ לְאֵיזֶה דָּבָר וְהַמִּדָּה שֶׁל גַּאוּת גָּרוּעַ מֵהַכֹּל, כַּמְבֹאָר בְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה (סוֹטָה ד', ב'), שֶׁהִיא כְּעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה וּכְאִלּוּ בָּא עַל כָּל הָעֲרָיוֹת כֻּלָּם, עַיֵּן שָׁם]. וְעַל-כֵּן צְרִיכִין בִּשְׁבִיל זֶה לְבַד לְהִתְגַּבֵּר מְאֹד בִּתְפִלּוֹת וּצְעָקוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיַּעְזְרוֹ לְבַטֵּל גַּם אֶת זֹאת כַּמְבֹאָר שָׁם, וְלִזְכּוֹת לַעֲנָוָה אֲמִתִּית. (שָׁם אוֹת י').

א-שפא

אָמַר הַמַּעְתִּיק: אִישׁ אֶחָד מִטֶּעפְּלִיק נָסַע לְמוֹהַרַנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִבְּרֶסְלֶב לִשְׁמֹעַ מִפִּיו דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים. אַחַר-כָּךְ מָצָא בַּחֲדַר מוֹהַרַנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה חֲתִיכַת נְיָר כְּתוּב בְּכְתַב-יַד מוֹהַרַנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "בָּא אֵלַי אִישׁ אֶחָד מִטֶּעפְּלִיק וּשְׁמוֹ... וּמֵעַתָּה אַתְחִיל לוֹמַר תּוֹרָה בָּרַבִּים" [מֵחֲמַת שֶׁאַדְמוּ"ר זַצַ"ל קָצַב לוֹ מִסְפָּר, שֶׁאִם יִתְקָרְבוּ אֵלָיו אַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ אֲנָשִׁים חֲדָשִׁים כַּמִּסְפָּר שֶׁקָּצַב לוֹ, אָז יַתְחִיל לוֹמַר תּוֹרָה בָּרַבִּים, וְהָאִישׁ הַזֶּה הַשִּׁלִּים הַמִּסְפָּר, כֵּן אָמַר מוֹהַרַנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אַחַר-כָּךְ]. וְהָאִישׁ הַזֶּה נִתְרַחֵק מִמוֹהַרַנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כִּי לֹא הָיָה יָכוֹל כְּלָל לְהַכְנִיס בְּדַעְתּוֹ, כְּפִי שֶׁיָּדַע בְּנַפְשׁוֹ קְטָן מִדְּרֵגָתוֹ בַּעֲבוּדַת הַשֵּׁם, שֶׁעַל-יָדוֹ יַתְחִיל מוֹהַרַנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לוֹמַר תּוֹרָה בָּרַבִּים. וְהִנֵּה, אֵין מִן הַצָּרֹךְ לִסְתֹּר שְׁטוּת כָּזֶה, כִּי כְּבָר מְבֹאָר מִדִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה, שֶׁאֲפִלּוּ אִם יִתְאַסְּפוּ תִּשְׁעָה צַדִּיקִים נוֹרָאִים, אָסוּר לוֹמַר קַדִּישׁ וּקְדֻשָּׁה, וּכְשֶׁנִּצְטָרֵף לָהֶם אֲפִלּוּ פָּחוּת שֶׁבַּפָּחוּתִים, נִגְמַר בָּזֶה מַה שֶּׁנִּגְמַר. וְכֵן אֲפִלּוּ כְּשֶׁכָּל הָעֲשָׂרָה אֲנָשִׁים שְׁפָלִים וּפְחוּתִים, אַף-עַל-פִּי-כֵן עַל-יְדֵי הִתְוַעֲדוּתָם יַחַד נִתְהַוֶּה בָּזֶה קְדֻשַּׁת שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בִּקְדֻשָּׁה אוֹ קַדִּישׁ וּ"בָרְכוּ" וְכוּ', מַה שֶּׁאִי-אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת אֲפִלּוּ עַל-יְדֵי תִּשְׁעָה צַדִּיקִים. וְכָתַבְתִּי זֹאת, כִּי זֶה נִצְרָךְ גַּם לְעִנְיַן הַצְּרוּפִים מִן הַקִּבּוּץ שֶׁל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַמֻּכְרָחִים לְאַדְמוּ"ר זַצַ"ל, וְדַי לַמֵּבִין. (שָׁם).

א-שפב

בְּעִנְיַן לִמּוּד שֻׁלְחָן-עָרוּךְ, שֶׁהִזְהִיר אַדְמוּ"ר זַצַ"ל, שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁם מוֹרֵנוּ מוֹהַרַנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאַף-עַל-פִּי שֶׁדַּי לִלְמֹד סָעִיף אֶחָד לְבַד בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא, אֲבָל דַּוְקָא סָעִיף כָּזֶה, שֶׁהוּא פְּסַק-הֲלָכָה. (שָׁם אות י"א).

א-שפג

דִּבֵּר פַּעַם אַחַת מִמַּה שֶׁאִיתָא בְּסִפְרֵי אֱמֶת, שֶׁנִּשְׁמַת כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הוּא חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל, [וְכַמּוּבָא בְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה עַל פָּסוּק (בְּרֵאשִׁית ב', ז'): "וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים" - מָאן דְּנָפַח, מִתּוֹכוֹ נָפַח], וְאָמַר, שֶׁמִּזֶּה יְכוֹלִין לְהָבִין גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁיְּכוֹל לְהַשִּׂיג עַד אֵין שִׁעוּר, כִּי כְּשֶׁהַנְּשָׁמָה יוֹרֶדֶת לְזֶה הָעוֹלָם וּמִתְלַבֶּשֶׁת בְּהַגּוּף, שֶׁהוּא מְמַשְׁכָּא דְּחִוְיָא [=עוֹר הַנָּחָשׁ], וְהַנְּחָשִׁים וְהָעַקְרַבִּים סוֹבְבִים אוֹתָהּ מִכָּל צַד, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַקְּלִפּוֹת הַשּׁוֹכְנִים סְבִיב הַלֵּב, שֶׁשָּׁם מִשְׁכַּן הָאֱלִקוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל ה', ה'): "זֹאת יְרוּשָׁלַיִם בְּתוֹךְ הַגּוֹיִם שַׂמְתִּיהָ, וּסְבִיבוֹתֶיהָ אֲרָצוֹת" וִירוּשָׁלַיִם הִיא בְּחִינַת לֵב כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר ("לִקּוּטֵי מוֹהַ"ר"ן" כ', ד'; ח"ב א', ד') וּמֵאֵלּוּ הַקְּלִפּוֹת, הַשּׁוֹכְנִים סְבִיב הַלֵּב, נִמְשָׁכִים כָּל הַתַּאֲווֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת וְכָל מִינֵי עַקְמִימִיּוּת שֶׁבַּלֵּב וְכִבְיָכוֹל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ

בְּעַצְמוֹ נוֹתֵן לָהֶם כֹּחַ לָזֶה, כַּיָּדוּעַ. וּבְוַדַּאי הַנְּשָׁמָה מְסֻכֶּנֶת מְאֹד, שֶׁלֹּא תִּטְבַּע בֵּינֵיהֶם, וּבִשְׁבִיל זֶה נַעֲשֶׂה עִם כָּל אֶחָד מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה אֲבָל מִי שֶׁמִּתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ בְּכָל מִינֵי הִתְגַּבְּרוּת, עַד שֶׁמְּטַהֵר אֶת לִבּוֹ מִכָּל רַע, עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאָר בּוֹ שׁוּם אֶחְיָזָה מִשּׁוּם תַּאֲוָה וּמִדָּה רָעָה, אִם-כֵּן מַה נִּשְׁאָר בּוֹ? - הֲלוֹא לֹא נִשְׁאָר בּוֹ רַק הַחֵלֶק אֱלוֹק אֲשֶׁר בִּלְבָבוֹ. וְעַתָּה, הֱיֵשׁ קֵץ לְהַשְׁגּוֹתָיו, אֲשֶׁר יוּכַל לְהָבִין וּלְשַׁעֵר רוֹמְמוּת וְנוֹרָאוֹת דִּבּוּרֵיהֶם וּמַעֲשֵׂיהֶם וְדַרְכֵיהֶם! וְאַף-עַל-פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה כַּמָּה אֲלָפִים מַדְרֵגוֹת, אֲבָל בְּוַדַּאי כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק, כְּפִי מַה שֶּׁמְּטַהֵר עַצְמוֹ מֵהַתַּאֲוֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת, כְּמוֹ-כֵן נִטְהָר לִבּוֹ מֵהַקְּלִפּוֹת הַשּׁוֹכְנוֹת סְבִיבוֹ, וּכְמוֹ-כֵן זוֹכֶה לְהַשָּׂגָה עֲצוּמָה בֶּאֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. (שָׁם אוֹת י"ב).

א-שפד

בְּעֵת שֶׁשָּׁלַח לְהַדְפִּיס אֶת סִפְרוֹ "לִקּוּטֵי-הֲלָכוֹת", עָנָה וְאָמַר: "מִזֶּה שֶׁאֵינוֹ חוֹשֵׁב עַל תַּכְלִיתוֹ הָאֲחָרוֹן, מַה יִּהְיֶה בְּסוֹפוֹ, כְּשֶׁיִּהְיֶה שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ וְכוּ' - מִזֶּה אֵינוֹ מְדַבֵּר כְּלָל, כִּי זֶה הוּא דּוֹמֶה לִבְהֵמָה מַמָּשׁ; רַק מִי שֶׁחוֹשֵׁב הֵיטֵב, מַה יִּהְיֶה בְּסוֹפוֹ, וְלִבּוֹ חוֹשֵׁק וְכוֹסֵף מְאֹד לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ, וּבְוַדַּאי נַעֲשֶׂה עִמּוֹ מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה, כִּי הַהִתְגַּבְּרוּת גְּדוֹלָה מְאֹד כַּיָּדוּעַ לָנוּ - בִּשְׁבִיל זֶה הָאִישׁ חִבַּרְתִּי אֶת סִפְרִי, כִּי אוֹתוֹ יְחַזְּקוּ דְּבָרַי וְאוֹתוֹ יְאַמְּצוּ", כַּמּוּבָן, כָּל זֶה לַבָּקִי בִּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים. (שָׁם אוֹת י"ג).

א-שפה

דִּבֵּר פַּעַם אַחַת מֵהַחֲבֵרַיָּא הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַצַ"ל וְאָמַר, שֶׁכְּפִי תִּבְעֶרֶת הַלְּבָבוֹת שֶׁהָיָה לָהֶם, אִם הָיָה לָהֶם גַּם הַשִּׂיחוֹת וְהַדִּבּוּרִים שֶׁלָּנוּ - הָיָה נִתְבַּטֵּל אֶצְלָם כֹּחַ הַבְּחִירָה; אֲבָל עַכְשָׁו בְּדוֹרוֹת הַלָּלוּ הַהִתְגַּבְּרוּת גְּדוֹלָה כָּל-כָּךְ, שֶׁאַחַר כָּל הַדִּבּוּרִים שֶׁלָּנוּ עֲדַיִן הִתְגַּבְּרוּת כֹּחַ הַבְּחִירָה גָּדוֹל וְעָצוּם מְאֹד, אֲבָל אַף-עַל-פִּי-כֵן יֵשׁ לִי עוֹד שִׂיחָה כָּזוֹ, שֶׁגַּם עַכְשָׁו הָיְתָה מִתְבַּטֶּלֶת הַבְּחִירָה...! אֲבָל מַה תּוֹעֶלֶת יִהְיֶה בַּעֲבוּרַתְכֶם בִּלֹּא זֶה?... (שָׁם אוֹת י"ד).

א-שפו

יֵשׁ לִי לְלַמֵּד זְכוּת עַל הַנְּרוּעִים, שֶׁאִם הָיִיתִי כּוֹתְבָם, הָיוּ נִכְתָּבִים עַל כַּמָּה נְיָרוֹת [בּוֹיגֶען= גְּלִיוֹנוֹת], כְּפִי שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה עִם הָאָדָם בָּזֶה הָעוֹלָם. (שָׁם אוֹת ט"ו).

א-שפז

אָמַר: "הַיֵּצֶר הָרָע מַנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ עַל הָאָדָם הַכָּשֵׁר, שֶׁיִּדְבַּק בּוֹ אֵיזֶה דָּבָר שִׁגָּעוֹן". (שָׁם אוֹת ט"ז).

א-שפח

דִּבְּרוּ לְפָנָיו פַּעַם אַחַת מֵעִנְיַן הַפִּרְצָה, שֶׁנִּפְרְצָה בִּמְדִינַת אַשְׁכְּנַז, לְגַלֵּחַ אֶת הַזָּקָן וְהַפֵּאוֹת, וְעָמַד אָז לְפָנָיו הָרַב מֵאִיר מִטָּעפְּלִיק, שֶׁהָיָה אִישׁ יָרֵא וְחָרֵד לִדְבַר הַשֵּׁם, וְהִתְחִיל לְתָמֵהַּ מְאֹד עַל זֶה. עָנָה וְאָמַר: "אֵיךְ עוֹבְרִים בְּכָל יוֹם עַל חֲמִשָּׁה לְאוִין"? וְהֵשִׁיב לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "הֲלוֹא אֵיךְ עוֹבְרִים בְּכָל יוֹם זְמַן קְרִיאַת-שְׁמַע"?. (שָׁם אוֹת י"ז).

א-שפט

פַּעַם-אַחַת בָּא אֵלָיו הָרַב מֵאִיר הַנַּ"ל, וְשָׁאַל אוֹתוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל אִישׁ אֶחָד מִטָּעפְּלִיק, שֶׁהָיָה קָצַת כָּרוּךְ אַחֲרָיו, וְהֵשִׁיב לוֹ כִּלְאַחַר-יָד, כְּאוֹמֵר, שֶׁאֵין מִמִּי לְדַבֵּר. עָנָה וְאָמַר אֵלָיו: "שְׁמַע נָא בְּקוֹלִי! אִם תִּרְצֶה לְהַבִּיט בְּעַיִן כָּזוֹ - תְּחַיֵּב אֶת כָּל הָעוֹלָם! כִּי תְּנַסֶּה עַצְמְךָ וְתַבִּיט בְּכָל יוֹשְׁבֵי עִירְךָ הַנּוֹדָעִים לְךָ, וְתַתְחִיל מִן הַיּוֹשֵׁב בִּקְצֵה הָעִיר, וּכְשֶׁתַּבִּיט בּוֹ הֵיטֵב, בְּוַדַּאי תְּחַיְּבוֹ. וְכֵן תֵּלֵךְ מִבַּיִת לְבַיִת, עַד שֶׁתָּבוֹא לְבֵיתְךָ - שֶׁאַתָּה אִישׁ כָּשֵׁר [עֶרְלִיכֶער יוד] מִכָּל הָעִיר"?! (בִּלְשׁוֹן שְׁאֵלָה). וְהֵשִׁיב לוֹ: "גַּם אֲנִי אֵינִי אִישׁ כָּשֵׁר"! עָנָה מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ: (בִּלְשׁוֹן תֵּמַהּ): "גַּם אַתָּה אֵינְךָ אִישׁ כָּשֵׁר?! אִם-כֵּן מִי הוּא הָאִישׁ הַכָּשֵׁר? אֲבָל כְּשֶׁתַּבִּיט בְּעַיִן יָפָה, אֲזַי גַּם כְּשֶׁתַּבִּיט הֵיטֵב בְּהַגָּרוּעַ שֶׁבַּגְּרוּעִים, תִּמְצָא בּוֹ אֵיזֶה דָּבָר טוֹב, וּמִכָּל-שֶׁכֵּן בְּמִי שֶׁאֵינוֹ גָּרוּעַ כָּל-כָּךְ, וְכֵן בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְגַם בְּךָ נִמְצָא טוֹב וּבְדֶרֶךְ זֶה יְכוֹלִים לְזַכּוֹת אֶת כָּל הָעוֹלָם", [וְהַשִּׂיחָה הַזֹּאת מוּבָאָה הֵיטֵב לַבָּקִי בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים]. (שָׁם אוֹת י"ח).

א-שצ

עוֹד דִּבֵּר פַּעַם אַחַת מֵהַדֶּרֶךְ הַזֶּה לָדוּן אֶת הַכֹּל לְכַף זְכוּת, אֲפִלּוּ אֶת הַגָּרוּעַ שֶׁבַּגְּרוּעִים, וּלְחַפֵּשׂ וְלִמְצֹא בְּכָל אֶחָד אֵיזֶה מַעַט טוֹב, וְעַל-יְדֵי-זֶה מַעֲלִין אוֹתוֹ בָּאֱמֶת לְכַף זְכוּת, עַד שֶׁיְּכוֹלִין לַהֲשִׁיבוֹ בִּתְשׁוּבָה עַל-יְדֵי-זֶה, כַּמְבֹאָר כָּל זֶה בַּאֲרִיכוּת בְּסִפְרֵי אַדְמוּ"ר זַצַ"ל. וּבָעֵת שֶׁדִּבֵּר מִזֶּה, יָשַׁב אֶצְלוֹ אָבִי, הֲרִינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, וּמִתְּשׁוּקַת לִבּוֹ לִדְבָרָיו הַנְּעִימִים, דִּבֵּר אַחֲרָיו בְּלַחַשׁ כָּל מִלָּה וּמִלָּה. עָנָה וְאָמַר אֵלָיו מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁזֶּה דָּבָר פָּשׁוּט וְקַל?! אֲנִי אַסְבִּיר לְךָ קְשֵׁי הַדָּבָר, כִּי אַל תִּשְׂכַּח מַאֲמַר אַדְמוּ"ר זַצַ"ל (בְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן סִימָן רפ"ב), שֶׁבֶּאֱמֶת נִתְעַלִּים עַל-יְדֵי-זֶה לְכַף זְכוּת וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה; וְאִם הָיָה בְּיִכְלְתֵּנוּ לְקַיֵּם זֹאת, הָיָה בְּיִכְלְתֵּנוּ לְהָשִׁיב אֶת כָּל הָעוֹלָם בִּתְשׁוּבָה" ! . (שָׁם אוֹת י"ט).

א-שצא

פַּעַם-אַחַת דִּבֵּר עִם אֵיזֶה אֲנָשִׁים, שֶׁהָיוּ נוֹטִים לְדַרְכֵי הַחֲקִירָה, וְהִתְוַכְּחוּ עִמּוֹ אוֹדוֹת מַאֲמַר חֲכָמֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת י"ח, ב'): "קָשָׁה רְמָיָה לַמֵּת כְּמַחַט בַּבָּשָׂר הֶחָי", כַּיָּדוּעַ, שְׁאֵלָתָם בָּזֶה. וְהֵשִׁיב לָהֶם מַה שֶּׁמּוּבָא בְּסִפְרֵי אֱמֶת, שֶׁאַחַר מוֹת הָאָדָם, אַף-עַל-פִּי

שֶׁהַנְּשָׁמָה יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ וְאֵינוֹ יָכוֹל לָזוּז בְּשׁוּם אֵיבָר, אַף-עַל-פִּי-כֵן נִשְׁאָר בּוֹ קְסָטָא דְּחַיּוּתָא, וּבָזֶה הַחַיּוּת הַנִּשְׁאָר בּוֹ, נִרְגָּשׁ גַּם אַחַר-כָּךְ צַעַר הָרִמָּה וְתוֹלֵעָה, וְעוֹד בְּדִבּוּרִים כָּאֵלֶּה הִסְבִּיר לָהֶם עַד שֶׁהִשְׁתִּיקָם. וְאַחַר שֶׁיָּצָא מֵהֶם, הָלַךְ עִמּוֹ אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו, וְהִתְחִיל זֶה הָאִישׁ לַחֲזֹר לְפָנָיו כָּל דִּבְרֵי תְּשׁוּבָתוֹ שֶׁהֵשִׁיב לָהֶם, וְרָמַז לוֹ, שֶׁהוּא נֶהֱנֶה מְאֹד מַה שֶּׁסִּפֵּר גַּם לוֹ מִלִּבּוֹ הַמְבוּכָה הַנַּ"ל. עָנָה וְאָמַר לוֹ מוֹהֲרַנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בִּלְשׁוֹן תַּמָּהּ: "גַּם אַתָּה רוֹצֶה לְהָבִין בְּשִׂכְלְךָ? אוֹי לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה הֲלוֹא כְּשֶׁרַבּוֹתֵינוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמְרוּ (שם): 'קָשָׁה רְמָה לַמֵּת כְּמַחַט בַּבָּשָׂר הֶחָי', אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁהוּא אֱמֶת וְיַצִּיב וְנָכוֹן וְקַיָּם, וְאֵינִי רוֹצֶה כְּלָל לְהָבִין". (שָׁם אוֹת כ').

א-שצב

אָמַר: שֶׁכַּמָּה גְּדוֹלִים שָׁגוּ בָּזֶה, שֶׁנָּטוּ לְדַרְכֵי הַחֲקִירָה. וְאָמַר, שֶׁעַל זֶה נֶאֱמַר: "ה' בְּמִשְׁפָּט יָבוֹא עִם זִקְנֵי עַמּוֹ וְשָׂרָיו" (יְשַׁעְיָה ג', י"ד). (שָׁם אוֹת כ"א).

א-שצג

אָמַר: מַה שֶּׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָזַר לוֹ כָּל-כָּךְ לְעֵת זִקְנָתוֹ, הוּא מֵחֲמַת שֶׁלָּקַח עַצְמוֹ לְהִתְבּוֹדְדוּת וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ וְאָמַר, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר, בִּלְתִּי שֶׁיְּפָרֵשׁ מִקֹּדֶם שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. (שָׁם אוֹת כ"ב).

א-שצד

וְסִפֵּר, שֶׁפַּעַם אַחַת בְּלֵיל מוֹצָאֵי-שַׁבַּת-קֹדֶשׁ דִּבֵּר עִמּוֹ אַדְמוּ"ר זַצַ"ל מִמְּעֲרַת אֵלְיָהוּ, שֶׁהָיָה שָׁם בְּעֵת הֱיוֹתוֹ בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָז בְּתוֹךְ דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים: "צִיְּרְתִּי לִי בְּדַעְתִּי, כְּאִן עָמַד אֵלְיָהוּ וְהִתְבּוֹדֵד", "הָאבּ אִיךְ מִיר אוֹיס גִּימָאלְט, אט דָּא אִיז גֶעשְׁטַאנֶען אֵלְיָהוּ אוּן הָאט גִּיהַאט הִתְבּוֹדְדוּת". וּכְשֶׁאַדְמוּ"ר זַצַ"ל אָמַר לוֹ זֹאת, נִתְעוֹרֵר וְנִתְחַדֵּשׁ מְאֹד בָּזֶה, כִּי הִזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ: הֲלֹא גַּם אֵלְיָהוּ הָיָה בֶּן-אָדָם בָּזֶה הָעוֹלָם, וְהָיְתָה לוֹ הִתְבּוֹדְדוּת, וְעַל-יְדֵי-זֶה זָכָה לְמַדְרֵגָה כָּזוֹ, שֶׁלֹּא טָעַם טַעַם מִיתָה וְכוּ', כִּי הֵבִין מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁגַּם אֵלְיָהוּ לֹא זָכָה לְמַדְרֵגָתוֹ כִּי-אִם עַל-יְדֵי-זֶה, כִּי כָּל הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים לֹא בָּאוּ לְמַדְרֵגָתָם כִּי-אִם עַל-יְדֵי-זֶה! וְנִכְמוּבָא בִּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּמָקוֹם אַחֵר (לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן חֵלֶק ב', סִימָן ק')]. (שָׁם אוֹת כ"ג; וע"ע להלן סעיף תשכ"ד).

א-תשכד

בְּעֵת שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל הַתּוֹרָה ס"ו, דִּבֵּר עִם מוֹהֲרַנַ"תְּ מֵעְנְיַן מְעָרַת אֵלְיָהוּ, זְכוּר לַטּוֹב, וְהֵבִין מוֹהֲרַנַ"תְּ מֵרַבֵּנוּ, שֶׁלֹּא בָּא אֵלְיָהוּ לְמַדְרֵגָתוֹ כִּי-אִם עַל-יְדֵי הִתְבּוֹדְדוּת, וְנִתְעוֹרֵר מִזֶּה מוֹהֲרַנַ"תְּ זְצוּקַ"ל וְהָלַךְ אַחַר-כָּךְ לְאֵיזֶה עֲזָרַת נָשִׁים וְעָסַק בִּתְהִלִּים וְהִתְבּוֹדְדוּת בְּהִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה. בְּתוֹךְ כַּךְ הָיָה אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הָעִיר עוֹשֶׂה סְעֻדַּת אֵרוּסִין, וְרָצָה

שֶׁמּוֹהַרְנַ"תְּ גַּם-כֵּן יִהְיֶה עַל הַתְּנָאִים, וְחִפְּשׂוּ אוֹתוֹ וְלֹא מָצְאוּ אוֹתוֹ, וְהֵבִינוּ: מִסְתָּמָא הוּא עוֹסֵק בְּהִתְבּוֹדְדוּת וְהִתְחִילוּ לְצַעֵק בָּרְחוֹבוֹת: "רַבִּי נָתָן", "רַבִּי נָתָן", וְאָז יָצָא לַחוּץ וְהָלַךְ עִמּוֹ לַסְּעֻדָּה. (אֶבֶן"ה בַּרְזֶל, שיחות וסיפורים ממוהרנ"ת סכ"ד).]

א-שצה

אָמַר: שֶׁעַכְשָׁו, שֶׁיְּצִאוּ הַתְּפִלּוֹת שֶׁלּוֹ בָּעוֹלָם, עֲתִידִין לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן כְּשֶׁהוֹלֵךְ יוֹם אֶחָד שֶׁאֵין אוֹמְרִים אוֹתָם, וּבְצֵרוּף הֶכְרֵחַ הַתּוֹרָה לְהַתְּפִלָּה יְבֹאַר לָנוּ שֶׁכְּמוֹ-כֵן בְּסוֹף יָמָיו, וְהָעִקָּר אַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ, שֶׁזְּכִינוּ לְתוֹרָתוֹ בְּסִפְרֵי "לִקּוּטֵי-הֲלָכוֹת" - עֲתִידִין לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן, כְּשֶׁהוֹלֵךְ יוֹם שֶׁאֵין לוֹמְדִים אוֹתָם. (שָׁם אות כ"ד).

א-שצו

אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי, שֶׁאָמַר עַל הַתְּפִלּוֹת שֶׁלּוֹ לְשׁוֹן הַכָּתוּב (תְּהִלִּים ק"ב, י"ט): "תִּכָּתֵב זֹאת לְדוֹר אַחֲרוֹן, וְעַם נִבְרָא יְהַלֶּל יָהּ" עֲתִיד לְהִבָּרְאוֹת עָם שֶׁיְּהַלְּלוּ יָהּ בְּאֵלּוּ הַתְּפִלּוֹת. (שָׁם).

א-שצז

גַּם שָׁמַעְתִּי מֵהַוָתִיק, רַבִּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁפַּעַם אַחַת בִּימֵי הַסְּפִירָה הָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל צִיּוֹנוֹ הַקָּדוֹשׁ, וְאָמַר אָז עַל הַצִּיּוּן הַקָּדוֹשׁ הַתְּפִלָּה הַמַּתְחֶלֶת "אַתָּה יָצַרְתָּ" (בְּלִקּוּטֵי-תְּפִלּוֹת חֵלֶק ב', סִימָן ל"ו). וְאַחַר-כָּךְ, כְּשֶׁהָלַךְ, מִשָּׁם אָמַר בְּלָשׁוֹן תֵּמַהּ: "הֵם הַמִּתְנַגְּדִים שׁוֹאֲלִים אִם יֵשׁ בְּהַתְּפִלּוֹת רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ?! וּבֶאֱמֶת הֵם גְּבוֹהִים מֵרוּחַ-הַקֹּדֶשׁ! כִּי הֵם נִמְשָׁכִים מִשַּׁעַר הַחֲמִשִּׁים"! וְעַיֵּן בְּלִקּוּטֵי-הֲלָכוֹת הִלְכוֹת רֹאשׁ-חֹדֶשׁ, הֲלָכָה ו', שָׁם מוּבָן זֶה, כִּי הַדֶּרֶךְ לַעֲשׂוֹת מִתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת נִמְשָׁךְ מִשַּׁעַר הַנּוּן]. גַּם שָׁמַעְתִּי, שֶׁאָמַר, כִּי הַרְבֵּה אֲנָשִׁים זָכוּ כְּבָר לְגַן-עֵדֶן עַל-יְדֵי הַתְּפִלּוֹת שֶׁלּוֹ. (שָׁם).

א-שצח

אָמַר: אֲמִירַת סִפְרֵי אַדְמוּ"ר זַצַ"ל, שֶׁהֵם הַ"לִּקּוּטֵי-מוֹהֲרַ"ן" וְ"סֵפֶר-הַמִּדּוֹת" וְהַ"סִּפּוּרֵי-מַעֲשִׂיּוֹת" וְהַשִּׂיחוֹת שֶׁלּוֹ - שֶׁאֲמִירָה לְבַד מְסֻגֶּלֶת לְהַנְשָׁמָה כְּמוֹ אֲמִירַת סִפְרֵי הַזֹּהַר וְהַתִּקּוּנִים. (שָׁם אות כ"ה).

א-שצט

עוֹד אָמַר: שֶׁגַּם בִּימֵי אֱלוּל הַקְּדוֹשִׁים מִצְוָה לְאָמְרָם מִתְּחִלָּתָם וְעַד סוֹפָם, וּמוֹעִיל מְאֹד מְאֹד. (שָׁם אות כ"ו).

א-ת

שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי אַהֲרֹן נִיסָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאָמַר לוֹ פַּעַם: "אִם הָיִיתָ בְּשִׂמְחָה תָּמִיד – "שְׁטֶעְנְדִיג פְֿרֵיילִיךְ" - לֹא הָיִיתָ רוֹאֶה פְּנֵי גֵּיהִנּוֹם". (שָׁם אות כ"ז).

ו - מא

כַּיָּדוּעַ אָמַר מוֹהֲרַנַ"תְ זַ"ל לְרַבִּי אַהֲרֹן נִיסָן זַ"ל: "אִם תִּהְיֶה בְּשִׂמְחָה לֹא תִּהְיֶה רוֹאֶה פְּנֵי גֵּיהִנֹּם", וְסִפֵּר רַבִּי אַהֲרֹן קִיבְּלִיטְשֶׁער זַ"ל לְרַבִּי לֵוִי יִצְחָק זַ"ל שֶׁהוּא הִכִּיר אֶת רַבִּי אַהֲרֹן נִיסָן זֶה שֶׁמִּטְבָּעוֹ הָיָה בַּעַל מָרָה שְׁחוֹרָה, וְעַל כֵּן יָדַע מוֹהֲרַנַ"תְ זַ"ל שֶׁעָלָיו הִתְגַּבְּרוּת הַיֵּצֶר בְּיוֹתֵר בְּעִנְיַן זֶה, וְזֶה הָיָה נִסְיוֹנוֹ, וּבְהִתְגַּבְּרוּתוֹ עַל מִדָּה זוֹ יִתְעַלֶּה עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה רוֹאֶה פְּנֵי גֵּיהִנֹּם חָלִילָה.]

א-תא

אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי אֲשֶׁר פַּעַם אַחַת הָיְתָה שְׂרֵפָה בִּבְרֶסְלֶב, אַחַר-כָּךְ הָלַךְ מוֹהֲרַנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עִם עוֹד אֵיזֶה אֲנָשִׁים לְהַבִּיט עַל מְקוֹם הַשְּׂרֵפָה, וְרָאָה, שֶׁהַבַּעַל-הַבַּיִת בּוֹכֶה מְאֹד וּמְחַפֵּשׂ אַחַר אֵיזֶה חֲתִיכַת עֵץ אוֹ בַּרְזֶל, שֶׁיִּצְטָרֵךְ לוֹ עוֹד, בְּעֵת שֶׁיִּבְנֶה בֵּיתוֹ מֵחָדָשׁ, וְלִקֵּט אוֹתָם אֶחָד אֶחָד. עָנָה וְאָמַר לַאֲנָשָׁיו: "הַרְאִיתֶם אֵיךְ שֶׁזֶּה הַבַּעַל-הַבַּיִת שֶׁנִּשְׂרַף בֵּיתוֹ, עִם-כָּל-זֶה אֵינוֹ מְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ מִלְּחַזֵּר וּלְחַפֵּשׂ כָּל הַדְּבָרִים שֶׁיִּצְטָרְכוּ לוֹ בְּעֵת הַבִּנְיָן?! כֵּן הַדָּבָר בְּרוּחָנִיּוּת גַּם-כֵּן! - אַף שֶׁהַבַּעַל-דָּבָר מִתְגַּבֵּר מְאֹד עַל הָאָדָם וְכִמְעַט שֶׁשּׁוֹרֵף אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, אַף-עַל-פִּי-כֵן אָסוּר לוֹ לְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ! רַק צָרִיךְ לְלַקֵּט וּלְחַפֵּשׂ אֵיזֶה נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת מִתּוֹךְ רִבּוּי הַחֲטָאִים אֲשֶׁר נִכְשַׁל בָּהֶם, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, כַּמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה "אֲזַמְּרָה" וְכוּ' " ("לִקּוּטֵי-מוֹהֲרַ"ן", סִימָן רפ"ב). (שָׁם אוֹת כ"ט).

א-תב

דִּבֵּר פַּעַם אַחַת מִתַּבְעֶרֶת הַלֵּב שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁהוּא הָיָה הָרִאשׁוֹן, שֶׁזָּכָה לְעָבֹד אֶת בּוֹרְאוֹ יוֹמָם וָלַיְלָה בְּמִסִּירַת-נֶפֶשׁ וּלְפַרְסֵם שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה בָּעוֹלָם, וּבְתוֹךְ שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה עָנָה אֶחָד לְפָנָיו בִּלְשׁוֹן צַעַר וְגַנְיחָה: "הֵיאַךְ לוֹקְחִים לֵב כָּזֶה" ? גָּעַר בּוֹ מוֹהֲרַנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר אֵלָיו: "גַּם אַתָּה יֵשׁ לְךָ לֵב כָּזֶה אֶלָּא שֶׁאֵין אַתָּה מְלַבֵּב אוֹתָהּ" ! - "דּוּ הָאסְט אוֹיךְ דִּאס הַארְץ, נָאר דּוּ בַּאהַארְצְט עֶס נִיט" ! כִּי הַבְּחִירָה חָפְשִׁית אֵצֶל כָּל אָדָם, וְכָל אָדָם, אֲפִלּוּ הַגְּרוּעַ שֶׁבַּגְּרוּעִים- יֵשׁ בְּכֹחוֹ לִזְכּוֹת לְמַדְרֵגָה הַגְּדוֹלָה שֶׁבַּגְּדוֹלוֹת, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה (תְּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ רַבָּא פכ"ה), שֶׁצָּרִיךְ כָּל אָדָם לוֹמַר: מָתַי יַגִּיעוּ מַעֲשַׂי לְמַעֲשֵׂה אֲבוֹתַי? (שָׁם אוֹת כ"ח).

א-תג

עוֹד פַּעַם אַחַת דִּבֵּר עִם אֶחָד מֵאֵיזֶה עִנְיָן, שֶׁהָיָה לָזֶה שַׂיָּכוּת לְהָבִיא לוֹ רְאָיָה מִיִּצְחָק אָבִינוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם. וְשָׁאַל אוֹתוֹ זֶה הָאִישׁ: "מָה אַתֶּם מְדַמִּין אוֹתִי לְיִצְחָק אָבִינוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם"? הֵשִׁיב לוֹ: "מָה אַתָּה סוֹבֵר, שֶׁיִּצְחָק אָבִינוּ לֹא הָיָה לוֹ יֵצֶר הָרָע? אִם-כֵּן מִפְּנֵי-מָה זָכָה לִהְיוֹת יִצְחָק?!...". (שָׁם אוֹת כ"ט).

א-תד

פַּעַם-אַחַת עָמַד לְפָנָיו צְבִי דּב מֵאוּמַן, וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ בַּחֲקִירַת הָאֱלָקוּת, וְנִתְלַהֵב מְאֹד בְּרִשְׁפֵי שַׁלְהֶבֶת, וְעָנָה וְאָמַר לוֹ: "מָה אַתָּה מְדַבֵּר עִמִּי מַהַשֵּׁם? אֲנִי אוֹמֵר לְךָ 'וְאֶרְאֶה אֶת ה' " ! (יְשַׁעְיָה ו', א') וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "וּואס שְׁמוּעֶסְט דוּ מִיט מִיר פּוּן גָּאט? אִיךְ זָאג דִּיר 'וְאֶרְאֶה אֶת ה' " ! . (שָׁם אוֹת ל').

א-תה

אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי, שֶׁדִּבֵּר פַּעַם אֵיזֶה אִישׁ עִמּוֹ גַּם-כֵּן מֵחֲקִירַת אֱלָקוּת, וְאָמַר לוֹ בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "לְהִירְשׁ-בֶּר אָמַרְתִּי 'וְאֶרְאֶה אֶת ה' ", וְהוּא הֶאֱמִין לִי"! "אִיךְ הָאב הִירְשׁ בָּערְן גִיזָאגְט: 'וְאֶרְאֶה אֶת ה' ", אוּן עֶר הָאט מִיר גִיגְלוֹיבְּט" ! . (שָׁם).

א-תו

פַּעַם-אַחַת בְּעֶרֶב-רֹאשׁ-הַשָּׁנָה בַּבֹּקֶר, שָׁאַל אוֹתוֹ בְּנוֹ הָרַב יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עַל אוֹדוֹת שֶׁחַלָּשׁ לִבּוֹ מְאֹד, [כִּי לֹא הָיָה אָז בְּקַו הַבְּרִיאוּת], אִם יֹאכַל אֵיזֶה דָּבָר קֹדֶם לֶכְתּוֹ עַל צִיּוּנוֹ הַקָּדוֹשׁ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה בְּכֹחוֹ לְפָרֵשׁ שָׁם שִׂיחָתוֹ בְּהִתְעוֹרְרוּת הַלֵּב כָּרָאוּי; וְהֵשִׁיב לוֹ: לָאוּ! אֱמֹר, כַּאֲשֶׁר תּוּכַל, וּבִלְבַד שֶׁיִּהְיֶה קֹדֶם הָאֲכִילָה. (שָׁם אוֹת ל"א).

א-תז

גַּם בְּכָל עֲשֶׂרֶת-יְמֵי-תְּשׁוּבָה הִקְפִּיד מְאֹד שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל עַד אַחַר חֲצוֹת. (שָׁם אוֹת ל"ב).

א-תח

לְעִנְיַן הָאֱמוּנָה בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, אֲפִלּוּ בְּאוֹתָם שֶׁאֵין נִרְאִים לָעֵינַיִם כִּכְשֵׁרִים, אָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אֵין צָרִיךְ לוֹמַר, אִם אֵינִי שׁוֹמֵעַ מִפִּיו כְּלוּם, בְּוַדַּאי יֵשׁ לִי אֱמוּנָה בּוֹ יוֹתֵר מִזֶּה, אֲפִלּוּ אִם שׁוֹמֵעַ אֲנִי מִפִּיו שֶׁמְּדַבֵּר מְאֹד רַע (אֶפִּיקוֹרְסוּת) - אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁרַק עִם הַפֶּה מְדַבֵּר הוּא כָּךְ, בְּלִבּוֹ חוֹשֵׁב הוּא אַחֶרֶת..." - "וּוער שְׁמוּעֶסְט אַז אִיךְ הֶער פּוּן אִיהם גָּאר נִיט, הָאב אִיךְ אִין אִיהם אַוּדַאי אֱמוּנָה נָאךְ מֶעהר, אֲפִלּוּ אַז אִיךְ הֶער שׁוֹין פּוּן זַיין מוֹיל עֶר רֶעדְט וָעהר שְׁלֶעכְטְ'ס אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה אַז נָאר מִיט דֶעם מוֹיל רֶעדְט עֶר אַזוֹי, אִין הַאַרְצִין מֵיינְט עֶר אַנֶדֶערְש..." כִּי עֶצֶם הַנְּקֻדָּה שֶׁבִּפְנִימִיּוּת דִּפְנִימִיּוּת הַלֵּב שֶׁל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל - מַיִם רַבִּים וְעַזִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹתָהּ! אַף אִם יַעֲבֹר עָלָיו מַה שֶּׁיַּעֲבֹר. (שָׁם אוֹת ל"ג).

א-תט

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, הֲרִינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע מִפִּי רַבִּי עוּזֵר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהָאֲנָשִׁים שֶׁל אַדְמוּ"ר זַצַ"ל חִבְּרוּ יַחַד שְׁתֵּי אַזְהָרוֹתָיו שֶׁל אַדְמוּ"ר זַצַ"ל: שֶׁלֹּא יֵלֵךְ יוֹם אֶחָד בְּלִי שִׂיחָן-עֲרוּךְ, וְגַם הִזְהִיר מְאֹד לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין דְּרַבֵּנוּ תָּם [וְאָמַר שֶׁלִּדְעָתוֹ, תֵּכֶף כְּשֶׁמַּתְחִילִין

לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין, יַתְחִילוּ לְהַנִּיחַ שְׁנֵי הַזּוּגוֹת]. וְזֶה יָדוּעַ, שֶׁמִּצְוָה לִלְמֹד בִּתְפִלִּין דְּרַבֵּנוּ תָּם, עַל-כֵּן נָהֲגוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁלּוֹ, שֶׁהָיוּ מַנִּיחִין תְּפִלִּין דְּרַבֵּנוּ תָּם וְלָמְדוּ בָּהֶם שֻׁלְחָן-עָרוּךְ. (שָׁם אוֹת ל"ד).

א-תי

כִּי כַּאֲשֶׁר גָּבְהוּ שָׁמַיִם מֵאָרֶץ, כֵּן גָּבְהוּ דְּרָכָיו יִתְבָּרַךְ מִדַּרְכֵּינוּ וּמַחְשְׁבוֹתָיו מִמַּחְשְׁבוֹתֵינוּ, יֵשׁ אֲשֶׁר בִּשְׁפִלּוּת דַּעְתֵּנוּ - שְׁנֵי הֲפָכִים בְּנוֹשֵׂא אֶחָד וּלְאֵין סוֹף עוֹמֶק, וְהֶעֱלֶם תְּבוּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַלְתִּי הָפְכִּיִּים יֵחָשֵׁב. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר אַדְמוֹ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "אֲנִי מַאֲמִין שֶׁה' יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מֵהַמְּשׁוּלָּשׁ מְרוּבָּע"... (כּוֹכְבֵי אוֹר, אֱמֶת וֶאֱמוּנָה אוֹת י).

א-תיא

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי הֲרִינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ שֶׁשָּׁמַע מִמּוֹרֵנוּ רַבִּי נָתָן זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁקּוֹדֶם שֶׁהִתְחִיל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּסִפּוּר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַשִּׁבְעָה בֶּעטְלֶערס אָמַר אָז בָּזֶה הַלְּשׁוֹן: "אִיךְ וֶועל אַייךְ דֶּער צַיילְן וִוי אֶזוֹי מֶע אִיז אַמְאל פּוּן אַ מָרָה שְׁחוֹרָה פְּרַיילִיךְ גִּיוְואָרְן" אֲסַפֵּר לָכֶם אַיךְ פַּעַם נַעֲשׂוּ שְׂמֵחִים מִתּוֹךְ מָרָה שְׁחוֹרָה. (שָׁם אוֹת ט"ו).

א-תיב

רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה פָּקַד וְצִוָּה עַל כָּל אֶחָד לְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה עַד מָקוֹם שֶׁיַּד שִׂכְלוֹ מַגַּעַת. (חָכְמָה וּבִינָה בְּתָחְלָתוֹ).

א-תיג

רַבֵּנוּ הִתְפָּאֵר עַל עַצְמוֹ וְאָמַר: "אִיךְ הָאבּ גָּאר קֵיין נָאמָען נִיט" אֵין לִי כְּלַל שֵׁם. (שָׁם).

א-תיד

רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הִזְהִיר לְכָל אֲשֶׁר יְבַקֵּשׁ בִּזְכוּתוֹ, שֶׁיַּזְכִּירֵנוּ עַל שֵׁם אִמּוֹ "רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּייגָא", וְלֹא כִּשְׁאָר נִפְטָרִים אֲשֶׁר יִזָּכְרוּ עַל שֵׁם אֲבִיהֶם. (שָׁם אוֹת ג').

א-תטו

כָּל צַדִּיק הַדּוֹר - יֵשׁ בּוֹ בְּחִינַת מֹשֶׁה מֹשִׁיחַ כַּמּוּבָא בִּדְבָרָיו זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אֲבָל בְּוַדַּאי הָעִקָּר הוּא "הֶעְלִית עַל כֻּלָּנָה" - שֶׁהוּא מֹשֶׁה מָשִׁיחַ בְּעַצְמוֹ, כַּנִּשְׁמַע כַּמָּה פְּעָמִים מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּפֵירוּשׁ. (שָׁם אוֹת כ"א).

א-תטז

רַבֵּנוּ הֵעִיד בְּעַצְמוֹ עַל מוֹהַרְנַ"תְ וְרַבִּי נַפְתָּלִי תַּלְמִידָיו וְאָמַר: לְדַעַת מִמֶּנִּי יוֹדְעִים נָתָן וְנַפְתָּלִי מְעַט... "וויסְן פּוּן מִיר וֵוייסְט נָתָן נַפְתָּלִי אַבִּיסְל"... (שָׁם).

א-תיז

רַבֵּנוּ הָיָה עוֹלֶה לַתּוֹרָה תָּמִיד בְּפָרָשַׁת רְבִיעִי, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד מִדַּת נָצַח. - שְׁמַעְתִּי הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, וּמִסְתָּמָא שָׁמַע זֹאת מִפִּי מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ. (שָׁם אוֹת ל"ה).

א-תיח

יָדוּעַ שֶׁהָעִקָּר שֶׁל כָּל תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל רַבֵּנוּ, הָיָה מוֹרֵנוּ רַבִּי נָתָן זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְלָכֵן נִרְאָה בְּחוּשׁ כִּי בְּאִתְגַּלְיָא הָיְתָה עָלָיו מַחְלוֹקֶת פָּנִים וְאָחוֹר יוֹתֵר מֵעַל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כִּי בְּכָל מִינֵי מְסִירוֹת מָסְרוּהוּ, וּבְכָל מִינֵי חֲרוּפִים מֵקוֹלוֹת וּקְלָלוֹת בְּפָנָיו וּבְפָנֵי עֵינָיו חֵרְפוּהוּ וְקִלְלוּהוּ... בִּתְפִיסָה תָּפְסוּהוּ... וּמְבִיתוֹ גֵּרְשׁוּהוּ... וְגַם רָצוּ וְהִשְׁתַּדְּלוּ לְהָרְגוֹ וְלַהֲמִיתוֹ אוֹתוֹ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר הִכִּיר אֲמַתָּתוֹ. (שָׁם אוֹת לט).

א-תיט

אַף-עַל-פִּי שֶׁמַּרְבֶּה מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְדַבֵּר מִכָּל הַמִּדּוֹת טוֹבוֹת וִישָׁרוֹת, אֲבָל עִקַּר וְרוֹב דְּבָרָיו יְסוֹבְבוּ עַל עִנְיַן הַהִתְחַזְקוּת לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ כָּל הַנֶּחֱשָׁלִים וְהָעַיְפִים וְהַיְגֵעִים אֲשֶׁר עָמָלֵק רוֹדֵף אַחֲרֵיהֶם לְבַל יִתְיָאֲשׁוּ עַצְמָם מִן הָרַחֲמִים כִּי הוּא יִתְבָּרֵךְ חַנּוּן וְרַב לִסְלוֹחַ, וְכַאֲשֶׁר נִשְׁמַע וְנִרְאָה גַּם בְּעֵת יְצִיאַת נִשְׁמָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁעַד נְשִׁימָה הָאַחֲרוֹנָה כָּפַל וְשִׁלֵּשׁ "חַנּוּן הַמַּרְבֶּה לִסְלוֹחַ" פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר וְאַף עַל פִּי שֶׁאָמַר אָז עוֹד אֵיזֶה דִּבּוּרִים מוּעָטִים, אֲבָל עִקַּר אֲמִירָתוֹ לֹא הָיָה רַק זֹאת. כֵּן שָׁמַעְתִּי מֵאֲבִי הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, וּמִשְּׁאָר הָאֲנָשִׁים שֶׁעָמְדוּ בְּעֵת הִסְתַּלְקוּתוֹ. (חָכְמָה וּבִינָה לט).

רַבֵּנוּ צִיֵּרַךְ אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ אֵלָיו בְּמַאֲמָרוֹ הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר "נַחְמָן, נָתָן, שׁוֹחֲקִים עַל כָּל הָעוֹלָם" "נַחְמָן, נָתָן, לַאכְט אוֹיס דֶּער גַּאנְצֶער וֶועלְט". (שָׁם).

כְּבָר נוֹדַע מַה שֶּׁמּוֹרֵנוּ רַבִּי נָתָן זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה דִּבֵּר פַּעַם אַחַת מִפֵּירוּשׁ תֵּיבַת "נָצַח" "א�ייבִּיג". (שָׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה תְּפִלָּה א).

עַל-כָּל-פָּנִים צָרִיךְ לֵעָשׂוֹת כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁצָּרִיךְ לֶאֱחוֹז הַחוּטְרָא בִּשְׁנֵי רָאשֵׁיו לֶאֱחוֹז הַמַּקֵּל בִּשְׁנֵי קְצוֹתָיו. שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁכּוֹסְפִים וּמִתְגַּעְגְּעִים לִזְכוֹת לְתַכְלִית הַמַּעֲלָה, אֲבָל לְעֵמַת זֶה בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּכָפְלֵי כִּפְלַיִם צְרִיכִים לְהִתְגַּבֵּר בְּשִׂמְחָה וּלְקַיֵּם "בְּשִׂמְחָה יְגִילוּן כָּל הַיּוֹם", וְלִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ בְּכָל נְקוּדָה וּנְקוּדָה וּבְכָל שַׁעֲרָה וְשַׁעֲרָה אֵיךְ שֶׁהוּא. (שָׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה תְּפִלָּה א).

שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם אַדְמוֹ"ר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁסִּפֵּר בְּשֵׁם הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי שְׁנִיאוּר זַלְמָן מִלַּאדִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁפֵּרֵשׁ אֶת הַמִּקְרָא (תְּהִלִּים קיט, קכו) "רַבִּים רַחֲמֶיךָ ה' ", הַיְינוּ רַחֲמֶיךָ הָרַחְמָנוּת שֶׁעָלֶיךָ ה' כַּבִּיכוֹל רַבִּים וַעֲצוּמִים מְאֹד. (שָׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה תְּפִלָּה ז).

בְּפוּרִים מִצְוָה לְקַיֵּם מַאֲמַר חֲכָמֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה (מְגִילָה ז:) שֶׁחַיָּב אָדָם לִבְסוּמֵי וְכוּ' כִּפְשׁוּטוֹ, כֵּן שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ בְּשֵׁם אַדְמוֹ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּבְשֵׁם שְׁאָר צַדִּיקֵי אֱמֶת, שֶׁלֹּא כְּדַעַת הַמְפָרְשִׁים בָּזֶה בְּעִנְיַן אַחֵר. (שָׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה ב, ב).

א-תכה

סִפֵּר מוֹהֲרַנ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁשָּׁמַע מֵחוֹתְנוֹ רַבִּי דָּוִד צְבִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁכָּל הִתְרַחֲקוּתוֹ מֵהַחֲבְרַיָּא הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל תַּלְמִידֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְהַמַּגִּיד זַצַ"ל, הוּא מֵחֲמַת שֶׁנָּסַע פַּעַם אַחַת לִשְׁנֵי גְּדוֹלִים מֵהֶם, וְרָאָה וְהִבִּיט עַל גּוֹדֶל פְּרוּד הַלְּבָבוֹת שֶׁהָיָה בֵּינֵיהֶם, שֶׁזֶּה הָיָה מוּפְרָךְ בְּעֵינֵי זֶה עִם כָּל הַנִּלְוִים אֵלָיו, וְזֶה הָיָה מוּפְרָךְ בְּעֵינֵי זֶה עִם כָּל הַנִּלְוִים אֵלָיו, "אַז דֶּער אִיז בַּא דֶּעם גִּיוֶוען אָפּ גִּיפַּסְקֶעט מִיט אַלֶּע זַיינֶע מֶענטְשֶׁן אוּן אִיז בַּא דֶּעם גִּיוֶוען אָפּ גִּיפַּסְקֶעט מִיט אַלֶּע זַיינֶע מֶענטְשֶׁן", וְעַל יְדֵי זֶה נִתְרַחֵק מֵהֶם לְגַמְרֵי. (שָׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה ב, יא).

א-תרו

אַחַר-כָּךְ נִתְגַּדֵּל כְּדֶרֶךְ הַלּוֹמְדִים וְנָשָׂא לְאִשָּׁה אֶת בַּת הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק, רַבִּי דָּוִד צְבִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אַבַּ"ד דְּשַׁאריגְרַאד וְכָל הַגְּלִילוֹת. וְהִנֵּה אָבִיו הָיָה מִתְנַגֵּד עַל כְּלָלִיּוּת הַחֲסִידִים, וְגַם חוֹתְנוֹ הָיָה מִתְנַגֵּד גָּדוֹל, כִּי בִּתְחִלָּה רָצָה לְהִתְקָרֵב לְכַת הַחֲסִידִים וְנָסַע אֶל הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי פִּנְחָס מִקָּאריץ זַצַ"ל, וְנִרְאָה יָשָׁר בְּעֵינָיו, אַךְ שָׁמַע שָׁם אֵיךְ שֶׁמְּדַבְּרִים שָׁם מְאֹד עַל הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי מֵיכַלֶי מִזְּלָאטְשׁוֹב זַצַ"ל, אַחַר-כָּךְ נָסַע אֶל הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי מֵיכַלֶי מִזְּלָאטְשׁוֹב וְגַם הוּא יָשַׁר בְּעֵינָיו, אַךְ נָפַל גַּם מִזֶּה, מֵחֲמַת שֶׁשָּׁמַע שֶׁגַּם שָׁם מְדַבְּרִים עַל רַבִּי פִּנְחָס מִקָּאריץ זַצַ"ל וַאֲנָשָׁיו, "דֶּער אִיז בַּייא דֶּעם אָפּ גֶעפַּאסְקעט עֶר מִיט זַיינֶע מֶענטְשֶׁן אוּן דֶּער בַּיי דֶּעם", וְאָמַר: "אֲנִי מַאֲמִין, שֶׁשְּׁנֵיהֶם אֱמֶת, מַה שֶּׁזֶּה מְדַבֵּר עַל זֶה וְזֶה מְדַבֵּר עַל זֶה כֻּלּוֹ אֱמֶת". וּמֵחֲמַת זֶה נִתְרַחֵק מִכֻּלָּם, וְהָיָה רָגִיל לִקְבֹּעַ לוֹ שִׁעוּר בְּכָל יוֹם בְּמִכָּוֵן לְדַבֵּר עַל הַחֲסִידִים בִּכְדֵי לְהִתְרַחֵק מֵהֶם, אַף-עַל-פִּי שֶׁהָיָה צַדִּיק גָּדוֹל. (שם).]

אַדְמוֹ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הִזְהִיר לְכַמָּה וְכַמָּה שֶׁיִּשְׁתַּדְּלוּ לְחַדֵּשׁ בְּתוֹרָתוֹ, וְאָמַר לְאֶחָד אִם יִזְכֶּה לְכַוֵּן אֶל תּוֹכֶן כַּוָּנָתוֹ מַה טּוֹב. (שָׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה בְּסוֹפוֹ).

מוֹהֲרַנ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יָצָא פַּעַם אַחַת מִטְּבִילָתוֹ בַּמַּיִם וְנֶהֱנָה אָז מְאֹד מֵהַמַּיִם, וְאָמַר אָז לְאָבִי, שֶׁמֵּחֲמַת שֶׁהַמַּיִם נִמְשָׁכִים מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן לְאֵין עֵרֶךְ בְּרוּחָנִיּוּת כַּמּוּבָא בִּכְתָבֵי הָאָר"י זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל כֵּן גַּם בְּגַשְׁמִיּוּת יַגִּיעַ מֵהֶם טוֹבָה וְעוֹנֶג לָאָדָם. (שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים ב).

אַף-עַל-פִּי שֶׁיָּצָא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ: "מַיין פַּייעֶרל וֶוועט שׁוֹין טְלוּאִין בֵּיז מָשִׁיחַ וֶוועט קוּמֶען" "הָאֵשׁ שֶׁלִּי תּוּקַד עַד שֶׁיָּבוֹא הַמָּשִׁיחַ", מוּכְרָח בְּכָל זֹאת כָּל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְהַמְצִיא לָזֶה אִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא כָּל יְמֵי חַיָּיו כִּי כְּפִי עֻצְמָם פְּרוּשׁ "טְלוּאִין" הִבְהוּב, יֵשׁ בָּזֶה לְצַדֵּד

בְּפֵירוּשִׁים שׁוֹנִים, כִּי גַּם אִם לֹא נִשְׁאַר מֵהַתַּבְעֵרָה וְהַמּוֹקְדָה רַק נִיצוֹצוֹת קְטַנּוֹת וּמְעַטּוֹת נִקְרָא זֹאת בִּלְשׁוֹנֵנוּ בְּשֵׁם "טְלוּאִין" הִבָּהוּב. (שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים ג).

יָצָא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁל רַבֵּנוּ בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אַזַא טִישׁ וויא בַּייא מִיר וֶועט שׁוֹין נִיט זַיין בִּיז מָשִׁיחַ וֶועט קוּמֶען", "עֲרִיכַת שֻׁלְחָן כָּזֶה כְּמוֹ אֶצְלִי כְּבָר לֹא יִהְיֶה עַד בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ", וְהוֹסִיף בָּזֶה מוֹהַרְנַ"תְּ מֵעַצְמוֹ וְאָמַר: "אַזַא טִישׁ וויא בַּייא מִיר וֶועט שׁוֹין אוֹיךְ נִישְׁט זַיין בִּיז מָשִׁיחַ וֶועט קוּמֶען", "עֲרִיכַת שֻׁלְחָן כָּזֶה כְּמוֹ אֶצְלִי גַּם-כֵּן כְּבָר לֹא יִהְיֶה עַד בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ". (שָׁם).

בְּדִבֵּר אֶסְיפָתֵנוּ בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי שֶׁשָּׁמַע מֵרַבִּי יִצְחָק בֶּן מוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁלִּבּוֹ הָיְתָה חֲזָקָה בְּבִטָּחוֹן וּמוּבְטָח שֶׁתִּתְקַיֵּם הָאֶסְיפָּה הַזֹּאת עַד בִּיאַת הַגּוֹאֵל צֶדֶק, וּבְכָל זֹאת לֹא הָיְתָה בִּיכָלְתּוֹ לְבָרֵר בָּזֶה יְדִיעָה בְּרוּרָה וּמוּחְלֶטֶת, וְאֵין רְצוֹנִי לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה בִּכְתָב, וְאַף עַל פִּי כֵן הֵבִין וְהִשְׂכִּיל שֶׁבְּכָל זֹאת יִהְיֶה נִמְצָא מִפְלֶיטַת הַשְּׁאָרִית עַד בִּיאַת הַגּוֹאֵל וְאָמַר בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: "דָּא וֶועלְן זִיךְ שָׁאשְׁקֶען עֶטְלִיכֶע מֶענְטְשֶׁן, אוּן דָּא וֶועלְן זִיךְ שָׁאשְׁקֶען עֶטְלִיכֶע מֶענְטְשֶׁן" "כַּאן יִתְלַחֲשׁוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים וְכַאן יִתְלַחֲשׁוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים. (שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים ד).

מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר פַּעַם אַחַת, שֶׁסּוֹבֵב עַל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כְּעֵין הַנּוּסָח הַנִּזְכָּר בְּבִרְכַּת הַהַפְטָרָה "כִּי בְשֵׁם קָדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ שֶׁלֹּא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד", גַּם אָמַר פַּעַם אַחַת שֶׁהוּא מְקַוֶּה וּמְיַחֵל שֶׁיִּקּוּיִם בָּזֶה הַנֵּר מַאֲמַר הַכָּתוּב מִשְׁלֵי ד וְאוֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נוֹגַהּ הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם. (שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים ד).

מוֹהַרְנַ"תְּ דִּבֵּר פַּעַם אַחַת מֵהַפְלָגַת הַשֵּׂטָף מַיִם רַבִּים הַנִּמְצָאִים בָּזֶה הָעוֹלָם תַּאֲוֹת רָעוֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת, שְׂאֵלוֹת וּמְבוּכוֹת, אֱמוּנוֹת כּוֹזְבוֹת וְכַדּוֹמֶה, וְאָמַר שֶׁבְּכָל זֶה יְקוּיִם כַּמּוּבָא בְּרֵאשִׁ"י פָּרָשַׁת וַיֵּשֶׁב בְּמָשָׁל הַפֶּחָמִי נִיצוֹץ אֶחָד יוֹצֵא מִיּוֹסֵף שֶׁמְּכַלֶּה וְשׁוֹרֵף אֶת הַכֹּל. (שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים ד).

פַּעַם-אַחַת עָמַד מוֹהַרְנַ"תְּ בִּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים כְּנֶגֶד הַנְּבוֹכִים שֶׁהָיוּ בְּאוּמַאן אֲשֶׁר הִתְפָּאֲרוּ בְּרוֹב הִשְׁתַּדְּלוּתָם שֶׁיִּגְמְרוּ כִּרְצוֹנָם לְהַשְׁכִּיחַ שֵׁם יִשְׂרָאֵל וְהִבְדִּילוֹ מִן הָעַמִּים, וְכַאֲשֶׁר עָמְדוּ כְּנֶגְדּוֹ בִּרְאָיוֹתֵיהֶם מִמַּה שֶׁכְּבָר גָּמְרוּ בָּזֶה הָרְבֵּה, גַּם בְּיָמָיו בַּמְּדִינוֹת הָרְחוֹקוֹת כַּנּוֹדָע, עָנָה וְאָמַר: "זֹאת בָּרוּר לְדַעְתִּי שֶׁאִם תִּגְמְרוּ כִּרְצוֹנְכֶם יַחְזוֹר הָעוֹלָם לְתֹהוּ וָבֹהוּ כִּי לֹא לְאֶלָּה תַּהֲפוּכוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם". (שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים ה).

אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "עוֹד יִהְיֶה זְמַן שֶׁמִּי שֶׁיִּהְיֶה אִישׁ כָּשֵׁר פָּשׁוּט שֶׁיִּטּוֹל יָדָיו לְסִעוּדָה "אַז עֶר וֶועט זִיךְ וַואשְׁן צוּם עָסָן", יִהְיֶה חִדּוּשׁ גָּדוֹל כְּמוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב". (שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים ו).

פַּעַם-אַחַת אָמַר מוֹהַרַנַ"תְּ: "אֲנִי מַאֲמִין בְּכָל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, וְאִם אֵינִי שׁוֹמֵעַ מִפִּיו דְּבָרִים רָעִים בְּוַדַּאי אֲנִי מַאֲמִין: רַק אֶפְלוּ אִם אֲנִי שׁוֹמֵעַ בְּאָזְנַי דְּבָרִים רָעִים יוֹצְאִים מִפִּיו, אֲנִי מַאֲמִין שֶׁלֹּא נִמְצְאִים בִּלְבָבוֹ כְּכָל אֲשֶׁר הֵם יוֹצְאִים מִפִּיו". (שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים ז).

רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה קָרָא פַּעַם אַחַת לַסֵּפֶר "עֵץ הַחַיִּים" בְּשֵׁם סֵפֶר מוּסָר, וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: אֵיזֶה סֵפֶר-מוּסָר יָקָר הוּא "סֵע אַ טַייֶעֶר מוּסָר סֵפֶר סֵע אִיז". (שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים יב).

רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הִפְלִיג מְאֹד לְפָנַי מוֹהַרַנַ"תְּ בְּעוֹצֶם כֹּחַ הַתּוֹרָה לְהוֹצִיא אֶת הָאָדָם מִכָּל מִינֵי טִינוֹפֶת, וְאָמַר לוֹ בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "וְכִי יוֹדֵעַ אַתָּה אֶת כֹּחַ הַתּוֹרָה", "גְּלַייךְ דוּ וֵוייסְט דֶּעם כֹּחַ פּוּן דֶּער תּוֹרָה". (שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים יב).

רָאִיתִי בְּבֵית אָבִי, אִישׁ זָקֵן, אֲשֶׁר בִּימֵי נְעוּרָיו הִתְחִיל לִנְסוֹעַ לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עִם דּוֹדוֹ, שֶׁהָיָה מֵאַנְשֵׁי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְדוֹדוֹ שִׁבַּח אוֹתוֹ קְצַת לִפְנֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁהוּא בַּר אוּרִין. וְהִתְחִיל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְעוֹרְרוֹ עַל הַתְמָדַת הַלִּמּוּד, וְאָמַר לוֹ בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "שְׁפָּתֶיךָ לֹא תִשְׁבּוֹתָנָה, הַתּוֹרָה תְּרַוֶּה אוֹתְךָ, הַתּוֹרָה תְּחַזֵּק אוֹתְךָ, וְעוֹד כַּמָּה שְׁבָחִים חָשַׁב אָז, וּבַסּוֹף אָמַר: הַתּוֹרָה מַעֲשֶׂרֶת". "דִּי לִיפְּן זָאלְן דִּיר נִיט צוּ שְׁטַיין, דִּי תּוֹרָה וֵועט דִּיךְ קְוִויקְן, דִּי תּוֹרָה וֵועט דִּיךְ שְׁטַארְקְן דִּי תּוֹרָה מַאכְט רַייךְ". (שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים יב).

רַבֵּנוּ הָיָה מַאֲרִיךְ מְאֹד בִּתְפִלַּת עַרְבִית שֶׁבְּלֵיל רִאשׁוֹן בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְאָמַר פַּעַם אַחַת שֶׁזֶּה מֻחָמַת שֶׁהוּא מְזַדְּרֵז לְהַמְשִׁיךְ מִיַּד כָּל הַתִּקּוּנִים הַנִּמְשָׁכִים בְּכָל זֶה הַחֹדֶשׁ. (שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים יט).

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁשָּׁמַע מֵהָאִישׁ שֶׁנִּשְׁלַח מֵהָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי שָׁלוֹם מִפְּרָאבִישְׁט זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִשְׁבוֹת אֵצֶל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהֵעִיד שֶׁשָּׁמַע בְּזֶה הַלָּשׁוֹן מִפִּי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה "סֵפֶר הַמּוּסָר שֶׁלִּי הוּא הַתַּנַ"ךְ תּוֹרָה נְבִיאִים כְּתוּבִים. "מַיין מוּסָר סֵפֶר אִיז תַּנַ"ךְ". וּמוֹהַרַנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הֶאֱרִיךְ בָּזֶה, וְאָמַר, שֶׁצַּעֲקַת וּנְבוּאַת כָּל נָבִיא סוֹבֶבֶת לִנְפָשׁוֹת יִשְׂרָאֵל גַּם עַתָּה. (שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים כב).

א-תמא

לִבִּי אוֹמֵר לִי מִכְּתָלַי צֵרוּפַי עוֹד כַּמָּה דְּבָרִים בְּעַל-פֶּה, כִּי גְּזֵירַת הַכְּלָיָה שֶׁנִּמְצָא כָּעֵת לְמַעְלָה הוּא שְׁנִגְזְרָה בְּעֵת יְצִיאַת קְלִפַּת הַלְּצוֹן, שֶׁעַל זֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (ירושלמי ברכות ב, ח): 'קָשָׁה לֵיצָנוּת שֶׁתְּחִלָּתָן יִסּוּרִים וְסוֹפָן כְּלָיָה'. (שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים כב).

א-תמב

מְאֹד מְאֹד הִקְפִּיד אָבִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּשֵׁם מוֹהַרַנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל הַפּוֹנְמִים בְּדִבְרֵיהֶם כְּנֶגֶד הַמֶּמְשָׁלָה, וְכָל הַגְּזֵירוֹת הַמֵּציקוֹת לִנְפָשׁוֹת יִשְׂרָאֵל לֹא יָצְאוּ רַק מִלְּמַעְלָה,

כְּמַאֲמַר הַכָּתוּב (ישעיה י, ה): "אַשּׁוּר שֵׁבֶט אַפִּי", וּפֵירוּשׁ וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כִּי כָמוֹךָ וְכוּ' - שֶׁמּוּבָא בְּלִקּוּטֵי מוּהַרַ"ן סִימָן קסה - סוֹבֵב זֶה הַפֵּירוּשׁ גַּם עַל הַכְּלַל. (שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים כב).

לְהַעֲתִיק כָּל הַקֶּטַע הַמּוּבָא בְּשִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים אוֹת כג, כד.

א-תמג

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּשֵׁם מוֹהַרַנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עַל אוֹדוֹת אֲשֶׁר נֶחְלַשׁ דַּעְתּוֹ בִּרְאוֹתוֹ כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁגַּם בְּעִסְקֵי הַנֶּפֶשׁ נִתְקָיֵּם הַכָּתוּב (איכה ג, ט) "גַּם כִּי אֶזְעַק וְאֲשַׁוֵּעַ שָׂתַם תְּפִלָּתִי...", וְאָמַר בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אֵינִי יָכוֹל יוֹתֵר לְקָרֵר אֶת לִבִּי רַק בְּתִשְׁעָה בְּאָב וּבְיָמֵי בֵּין הַמְּצָרִים בַּאֲמִירַת הַקִּינוֹת, וּבְכָל יְמוֹת הַשָּׁנָה בִּתְפִלַּת חֲצוֹת, לְכָל הַפָּחוֹת לִבְכּוֹת עַל הַחוּרְבָּן [בֵּית הַמִּקְדָּשׁ] בַּכְּלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת] מַה שֶּׁאֵינֶנּוּ כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת". "אֵיךְ קֶען מִיר מֶערֶער נִיט קִילְן דָּאס הַאַרְץ, נָאר תִּשְׁעָה בְּאָב וּבֵין הַמְּצָרִים בַּייא דִּי קִינוֹת אוּן אַ גַאנְץ יָאר בַּיי תְּפִלַּת חֲצוֹת, חָאטְשׁ קְלָאגְן אוֹיף דֶּעם חוּרְבָּן [בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת] וּואס מֶע אִיז נִיט אָזוֹי וּויא מֶען דַארְף צוּ זַיין". (שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים כו).

א-תמד

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי שֶׁשָּׁמַע מִמּוֹהַרַנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁעִקַּר שִׁבִּירַת לְבָבוֹ בַּחֲצוֹת וְקִינוֹת הוּא בְּהַרְגָּשָׁתוֹ מִלַּת אֵיכָה אֵיכָה נֶחֱרַב הָאוּלָם וְכוּ'. (שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים כז).

א-תמה

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּשֵׁם מוֹהַרַנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁנִּזְכַּר בְּפֶרֶק שִׁירָה, שִׁבְעָה קוֹלוֹת מֵהַתַּרְנְגוֹל, אֲשֶׁר הִמְצִיא בְּטִבְעוֹ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ לְעוֹרֵר בְּנֵי-אָדָם מֵהַשֵּׁנָה, וְכַאֲשֶׁר יְעוֹרְרֵם בַּחֲצוֹת לַיְלָה עוֹד יִכְפֹּל וִישַׁלֵּשׁ וְכוּ' לְעוֹרֵר בְּכָל שָׁעָה עַד הַבֹּקֶר, שֶׁאִם לֹא יִתְעוֹרֵר הָאָדָם בַּחֲצוֹת יָקוּם עַל-כָּל-פָּנִים אַחַר-כָּךְ בְּכָל הָאֶפְשָׁרוּתוֹ לְהַקְדִּים, כִּי אִם לֹא נִתְעוֹרֵר לָקוּם גַּם בַּשָּׁעָה הַשְּׁנִית שֶׁאַחַר חֲצוֹת, יָקוּם עַל-כָּל-פָּנִים בְּשָׁעָה שְׁלִישִׁית, וְכֵן לְהַלָּן. וְזֶה הַכְּלָל נִמְצָא לְמוֹהַרַנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה גַּם מִשְּׁאָר עֲבוֹדוֹת. (שָׁם).

א-תמו

פַּעַם-אַחַת אָמַר מוֹהַרַנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: הָעִקָּר מַה שֶּׁהִכַּרְתִּי אֶת רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיְתָה מִשִּׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת אֲשֶׁר בְּחֹל. כְּפִי אֲשֶׁר בְּכַמָּה עִתִּים וְיָמִים לֹא מָשׁ מִתּוֹךְ אָהֳלוֹ, וְשָׁקַד עַל דַּלְתוֹתָיו יוֹם יוֹם. וּבְהַלְבָּשַׁת רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אוֹר תּוֹרָתוֹ וְהוֹדְעַת גְּדֻלָּתוֹ בְּשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת אֲשֶׁר בְּחֹל וְנִקְרְאוּ אָצְלוֹ בְּשֵׁם שִׂיחוֹת חֻלִּין. (שָׁם).

א-תמז

וְכֵן הֵבַנְתִּי גַּם מֵאָבִי זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁעִקַּר הַכָּרָתוֹ בְּגָדְלַת וְרוֹמְמוּת מוֹהַרַנ"תְ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וִידִיעוֹתָיו שָׁזָכָה עַל-יָדוֹ לִידַע מִגָּדְלַת וְרוֹמְמוּת רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיְתָה גַּם-כֵּן בְּרֹב שְׁקִידָתוֹ עַל דַּלְתֵי מוֹהַרַנ"תְ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּנְסִיעוֹתָיו הַתְּמִידִיּוֹת שְׁנֵי פְּעָמִים בְּכָל חֹדֶשׁ: שַׁבָּת אַחַת בְּבֵיתוֹ בְּטוּלְטְשִׁין, וְשַׁבָּת אַחַת בְּבֵית מוֹהַרַנ"תְ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עִם קְצָת יָמִים קֹדֶם הַשַּׁבָּת וְכֵן לְאַחֲרָיו. וְחוּץ נְסִיעוֹתָיו אֲשֶׁר נָסַע אִתּוֹ לְשַׁמְּשׁוֹ לְעֵת זְקֻנָתוֹ, וְהַנְּסִיעָה נִתְאָרְכָה כַּמָּה פְּעָמִים הֵן בְּקַיִץ וְהֵן בְּחֹרֶף. (שָׁם).

א-תמח

וְעַתָּה, כְּפִי אֲשֶׁר נוֹדָע הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֵּר אֵלֵינוּ רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעֵת שָׁגְלָה אֶת הַמַּאֲמָר שֶׁבִּלְקוּטֵי תִּנְיָנָא (סִימָן כח): דַּע שֶׁיֵּשׁ חִלּוּקִים בֵּין הַתּוֹרוֹת וְכוּ', וּמוֹהַרַנ"תְ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, מֵעֵצֶם הֶרְגֵּשׁוֹ בְּזַכּוּת לִבּוֹ אֶת עֹמֶק נוֹרְאוֹת דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, עַד כִּי בָּעֲרוּ בְּקִרְבּוֹ כְּלֵהֶבֶת שַׁלְהֶבֶת מַמָּשׁ, לֹא יָכֹל לְהִתְאַפֵּק, וְנָתַן אֶת קוֹלוֹ בִּפְנֵי כָּל הַנִּצָּבִים עָלָיו: אוּלַי כָּךְ הוּא הַפֵּרוּשׁ מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכְרוֹנָם לִבְרָכָה: אֵין בֶּן דָּוִד בָּא אֶלָּא בְּהֶסַח-הַדַּעַת, הַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה בָּעוֹלָם וְלֹא יֵדְעוּ כִּי כְּבָר הוּא. וּבְבֵאוּר יוֹתֵר שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: יְשׂוֹחֲחוּ "מָשִׁיחַ מָשִׁיחַ", וּלְבַסּוֹף הִנֵּה הוּא, "מֶע וֶועט שְׁמִיסֶען מָשִׁיחַ מָשִׁיחַ, צוּם סוֹף הָאט אִיז עֶר". וְרַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה גִּלָּה אֶת עֵינָיו וְהֶרְאָה לוֹ כִּי גַּם רַב נַחְמָן אָמַר כֵּן: אִי מִן חַיֵּי אֲנָא בְּסַנְהֶדְרִין פֶּרֶק חֵלֶק אִיתָא: כְּגוֹן אֲנָא, אֲבָל כִּמְדֻמֶּה לִי מֵאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁרַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה סַיֵּם אָז: אֲנָא הוּא. (שָׁם).

בִּדְבַר הַמַּחֲלֹקֶת הַנַּ"ל שֶׁהָיְתָה עָלָיו, עַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ פִּרְשַׁת בְּרֵאשִׁית שֶׁכָּתַב שָׁם לְעִנְיַן מֹשֶׁה: וְאָדָם אִתְקְרֵי אִיהוּ, וּבְגִינֵהּ אִתְמַר בְּגָלוּתָא בַּתְרָאָה: וּלְאָדָם לֹא מְצָא עֵזֶר, אֶלָּא כֻּלְּהוֹ כְּנֶגְדּוֹ. וְכַאֲשֶׁר יָצָא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ עַל כְּלָלִיּוּת הַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ בְּיָמָיו: כְּשֵׁם שֶׁהַחוֹלְקִים עָלַי אֵינָם יוֹדְעִים מִמֶּנִּי, כַּךְ גַּם אֵלּוּ הָאוֹחֲזִים מִמֶּנִּי אֵינָם יוֹדְעִים מִמֶּנִּי, "אַזוֹי וּוי דִּיא וָואס קְרִיגְען אוֹיף מִיר וַוייסֶען נִיט פּוּן מִיר, אַזוֹי דִּיא וָואס הַאלְטֶען פּוּן מִיר וַוייסֶען אוֹיךְ נִיט פּוּן מִיר". (שָׁם).

שֶׁשָּׁמַעְתִּי מֵאָבִי זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁשָּׁמַע מִפִּי מוֹהַרַנ"תְ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מְכֻוָּן יוֹתֵר הַגִּרְסָא הַמּוּבָא בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהַר"ן, שֶׁהָיְתָה הֶלֶדֶת רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּשָׁנַת תקל"א בְּחֹדֶשׁ נִיסָן, וַאֲשֶׁר לְפִי זֶה הָיְתָה הוֹרַדַת נִשְׁמָתוֹ לְזֶה הָעוֹלָם בְּסוֹף שָׁנַת תק"ל הַנַּ"ל, וּתְחִלַּת פִּרְסוּמוֹ וְהִתְגַּלּוּתוֹ בָּעוֹלָם הָיְתָה אַחַר-כָּךְ בְּשָׁנַת תקמ"ט. (שָׁם).

הָרַב זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטְּשֶׁערִין שָׁמַע מֵאָבִי אָבִיו הָרַב רַבִּי אַהֲרֹן זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִבְּרַסְלֶב, שֶׁנִּכְנַס פַּעַם אַחַת לְרַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְאָמַר לוֹ קְצָת בִּלְשׁוֹן תּוֹכָחָה: לָמָּה לֹא תִּקַּח אֶת

סִפְרִי וּתְעַיֵּן בּוֹ הֵיטֵב, עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ אֵיזֶה קֻשְׁיָא וְאַחַר-כָּךְ תּוֹסִיף וּתְעַיֵּן בּוֹ, עַד שֶׁתָּבִין וְתֵדַע אֶת הַתֵּרוּץ שֶׁעַל זֶה. וְכִשְׁמֹעַ הָרַב אֶת דְּבָרָיו חָזַר לְבֵיתוֹ וּפָתַח אֶת הַסֵּפֶר לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן וְהִתְחִיל לְעַיֵּן בּוֹ, עַד שֶׁעָלָה עַל דַּעְתּוֹ קֻשְׁיָא וּפְלִיאָה בִּדְבָרָיו. וְאַחַר-כָּךְ הוֹסִיף לִלְמֹד וּלְעַיֵּן בּוֹ, עַד שֶׁעָלָה עַל דַּעְתּוֹ הַתֵּרוּץ וְהַתְּשׁוּבָה שֶׁעַל הַקֻּשְׁיָא הַזֹּאת. וְחָזַר אַחַר-כָּךְ לְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר לְפָנָיו אֶת הַקֻּשְׁיָא וְהַתֵּרוּץ, וְהוֹטִבוּ דְּבָרָיו בְּעֵינֵי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְאָמַר לוֹ: אֲנִי יוֹדֵעַ מֵאֶחָד שֶׁחִבֵּר פֵּרוּשׁ עַל הַזֹּהַר, וְלֹא בְּרוּחַ-הַקֹּדֶשׁ, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן כֵּוָן אֶל הָאֱמֶת. כָּל זֹאת שָׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד, שֶׁשָּׁמַע זֹאת מִפִּי הָרַב זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטְּשֶׁעְרִין. (שָׁם).

א-תנב

נִתְעוֹרַרְתִּי לְהַכִּיר וּלְהִתְבּוֹנֵן בְּגֶדֶלֶת אָבִי הָרַב רַבִּי נַחְמָן זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטָּאלְטְשִׁין, כִּי הוּא אֲשֶׁר אָמַר עָלָיו מוֹהֲרַנ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בִּפְנֵי רַבִּי אַהֲרֹן בֶּן רַבִּי אַבְרָהָם חַיִּים מֵאוּמַן בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: אֲנִי מֵכִין אֶת הַכֹּל עִם הָעֵט, וְאַחַר-כָּךְ יִהְיֶה יְכֹלֶת גַּם לְרַבִּי נַחְמָן מִטָּאלְטְשִׁין לְהַנְהִיג הֶמּוֹן אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, אֲשֶׁר כִּנָּה אוֹתָם אָז בְּשֵׁם הַגַּלְגַּל. וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אִיךְ גְּרֵייט צוּא אַלְדִינְג מִיט דֶעם פֶּען, דֶער נָאךְ וֶועט נַחְמָן טָאלְטְשִׁינֶר אוֹיךְ קֶעגֶען פִּירֶען עֶס רֶעדִיל". כִּי אַף-עַל-פִּי שֶׁמַּחֲמַת שֶׁהָיָה יָתוֹם בִּלֹּא אָב וְאֵם לֹא עָלָה כָּל-כָּךְ בְּמַעֲלַת הַלִּמּוּד, אֲבָל גַּם הוּא קָרָא וְשָׁנָה הַרְבֵּה, מֵחֲמַת שֶׁהָעִקָּר הוּא הַשִּׁמּוּשׁ וְהַשְׁקִידָה תָּמִיד עַל דַּלְתֵי הָרַב. וְלֹא נִמְצָא כְּלָל בְּכָל אַנְשֵׁי מוֹהֲרַנ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שׁוֹקֵד עַל דַּלְתוֹתָיו כָּמוֹהוּ בְּעֶרֶךְ אַרְבָּעָה עָשָׂר שָׁנִים. כִּי אֲפִלּוּ רַבִּי מֹשֶׁה וְאָחִיו רַבִּי זַיְינְוֶועל כָּל יְמֵי חַיּוֹתָם בִּבְרַסְלֶב לֹא הָיוּ בָּאִים לְמוֹהֲרַנ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה רַק בְּשַׁבָּת בְּסוֹף הַסְּעֻדָּה שֶׁבַּלַּיְלָה וְיוֹם הַשַּׁבָּת וּבִסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית וּמוֹצָאֵי-שַׁבַּת-קֹדֶשׁ וְאַחַר-כָּךְ נִתְרַחֲקוּ לְהִתְיַשֵּׁב בְּטְשֶׁעְרִין, וְלֹא זָכוּ לַעֲמֹד לְפָנָיו רַק בְּקִצַּת הַזְּמַן שֶׁנִּתְעַכֵּב בְּטְשֶׁעְרִין, שָׁבוּעַ אוֹ שְׁתַּיִם בְּחֹרֶף, וְאַחַר-כָּךְ בְּקֵיץ שָׁבוּעַ אוֹ שְׁתַּיִם, וּבִימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה בְּאוּמַן. וּשְׁתֵּי פְּעָמִים אוֹ יוֹתֵר נָסַע אִתּוֹ יַחַד גַּם רַבִּי מֹשֶׁה הַנַּ"ל זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אֲבָל אֵין זֶה עוֹלֶה כְּלָל כְּנֶגֶד הַדִּבֵּרוּת וְהַשִּׁמּוּשׁ וְרִבּוּי הָעֲמִידָה לְפָנָיו שֶׁזָּכָה אָבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (שָׁם).

וְהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ סִבֵּב נִפְלְאוֹתָיו לְהוֹשִׁיבוֹ בְּטוּלְטְשִׁין, אֲשֶׁר לֹא רְחוֹקָה הִיא מִבְּרַסְלֶב, כְּעֶרֶךְ רְחוֹק הָעִיר נָעמִירוֹב מִבְּרַסְלֶב, כְּפִי הַמּוּבָן מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהָיְתָה בָּזֶה כַּוָּנָה נִפְלָאָה מַה שֶּׁנִּתְיַשֵּׁב בִּבְרַסְלֶב סָמוּךְ לְמוֹהֲרַנ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁיָּשַׁב בְּנָעמִירוֹב, וְלֹא עִם מוֹהֲרַנ"תְ בְּעִיר אַחַת, כִּי מוֹהֲרַנ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה רָצָה פַּעַם אַחַת בְּחַיֵּי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְהִתְיַשֵּׁב גַּם-כֵּן בִּבְרַסְלֶב, וְלֹא הִסְכִּים עַל זֶה רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּרֹב הֶכְרֵחַ הַמְּנִיעוֹת, אֲשֶׁר עַל-יָדָם כָּל הִתְהַוּוּת הַכֵּלִים לְקַבֵּל אֲבָל מֵחֲמַת שֶׁעַל-כָּל-פָּנִים לֹא

יָבוֹאוּ מְנִיעוֹת רַק בְּמִשְׁקָל וּבְמִדָּה, מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיָּצָא רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְהִתְיַשֵּׁב בִּבְרַסְלֶב, וְלֹא נִמְצָא מִבְּרַסְלֶב לְנֶעמִירוֹב אֲפִלּוּ שְׁנֵי פַּרְסָאוֹת רוֹסְיָאוֹת כַּנּוֹדָע וְכֵן סְבִיב אַחַר-כָּךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחוּק אָבִי מְמוֹרֵנ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, זֶה בִּבְרַסְלֶב וְזֶה בְּטָאלְטְשִׁין, שֶׁגַּם בֵּינֵיהֶם לֹא נִמְצָא רְחוּק אֲפִלּוּ שְׁנֵי פַּרְסָאוֹת כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. (שָׁם).

וְאִם הָיִיתִי זוֹכֶה בִּימֵי חַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים לְהַכִּיר וְלֵידַע כָּל-כָּךְ מֵחֲשִׁיבוּתוֹ וּמַעֲלָתוֹ, כַּאֲשֶׁר שַׂמְתִּי אֶל לִבִּי זֶה עֶרֶךְ שְׁלֹשָׁה שָׁנִים, יוֹדֵעַ אֲנִי בָּרוּר שֶׁלֹּא הָיוּ עוֹבְרִים עָלַי הַתְּלָאוֹת הַמְּשֻׁנּוֹת וַעֲנָיוּת וְדַחְקוּת כָּזֶה, אֲשֶׁר עַד הַיּוֹם לֹא יָצָאתִי מֵהֶם. כִּי הִנֵּה שַׂמְתִּי אֶל לִבִּי בִּדְבַר הַכְּתוּבִים שֶׁבְּעַנְיַן יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן, וַאֲשֶׁר מֵאֵלֵינוּ נָבִין שֶׁגַּם זוּלַת הַשֶּׁבַח שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו: לֹא מָשׁ וְכוּ', הָיָה עוֹבֵד ה' וּבוֹרַח מִן הַחֵטְא, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן אִם גַּם גְּדֻלָּה עֲבוֹדָתוֹ בְּכִפְלֵי כִּפְלַיִם וְלֹא לְהַדְבֵּק כָּל-כָּךְ לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, נִרְאֶה מִדִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁלֹּא הָיָה זוֹכֶה אַחַר-כָּךְ לְמַלֹּאת אֶת מְקוֹמוֹ וּלְקַבֵּל מֵאִתּוֹ סְמִיכוּת יָדָיו בְּמַעֲלָה מֻפְלֶגֶת כָּל-כָּךְ. וְגַם עֵינֵינוּ הָרוֹאוֹת שֶׁבְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת קָרְאָה אוֹתוֹ הַתּוֹרָה בְּשֵׁם מְשָׁרֵת לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, כִּי בְּפָרָשַׁת כִּי-תִשָּׂא וּבְמִשְׁפָּטִים בְּסוֹפָהּ נִזְכַּר בִּלְשׁוֹן הַכָּתוּב: וּמְשָׁרְתוֹ וְכוּ', וּבְפָרָשַׁת בְּהַעֲלֹתְךָ בְּהַכָּתוּב וַיַּעַן וְכוּ' מְשָׁרֵת מֹשֶׁה, וְגַם בִּתְחִלַּת סֵפֶר יְהוֹשֻׁעַ מַתְחִיל הַכָּתוּב: וַיְהִי אַחֲרֵי וְכוּ' מְשָׁרֵת מֹשֶׁה. וּכְפִי רוֹמְמוּת מוֹהַרְנ"תְ הַנַּ"ל, אֲשֶׁר זָכָה בְּכֹחַ רַבֵּנוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה בְּעַצְמוֹ, הֲלוֹא דָּבָר הוּא מַה שֶּׁהִזְכַּרְתִּי לְעֵיל שֶׁבְּכָל אַנְשֵׁי מוֹהַרְנ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כִּי לֹא נִמְצָא מְשָׁרֵת וּמְשַׁמֵּשׁ וְדָבוּק לְמוֹהַרְנ"תְ כָּמוֹהוּ, וּמְקַבֵּל מֵאִתּוֹ כָּל הַדִּבּוּרִים מִפֶּה לְפֶה, הַמַּכְרִחִים לַדִּבּוּרִים בְּכְתָב. וּבְרֹב הַרְגָּשָׁתוֹ אֶת דִּבְרֵי מוֹהַרְנ"תְ הִפְקִיר אֶת עַצְמוֹ מִנְּעוּרָיו, שֶׁלֹּא רָצָה לַחְשֹׁב כְּלָל בְּעִסְקֵי מְלָאכָה וַעֲבוֹדָה גַּשְׁמִיּוּת, וְהָלַךְ אֵלָיו רַגְלֵי שְׁנֵי פְּעָמִים בְּכָל חֹדֶשׁ כְּדֵי לִשְׁמֹעַ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים שֶׁקִּבֵּל מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וַאֲשֶׁר חֹדֶשׁ בָּהֶם בִּסְמִיכָתוֹ מִיָּדֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כַּמּוּבָא וּמוּבָן מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר, אֲשֶׁר הֵן הֵן סִפְרֵי לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת, אֲשֶׁר כְּבָר זִכּוּ אֶת הָרַבִּים לְאֵין עֵרֶךְ, כַּנּוֹדָע וּמְפֹרָסָם בְּכָל אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ. וּמִכָּל-שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ דּוֹמֶה הֶרְוֹאֶה אוֹתָם בְּסֵפֶר לִשְׁוֹמֵעַ אוֹתָם מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ כַּמּוּבָא גַּם מִזֶּה בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וּבְרֹב הַרְגָּשַׁת אָבִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁזָּכָה לְהָרְגִּישׁ בָּהֶם, קִבֵּל עַל עַצְמוֹ עֲנִיּוּת מֻפְלָג וְעָצוּם כַּמָּה שָׁנִים, וְטָרַח וְיָגַע לְהַעְתִּיק כָּל הַשִּׁשָּׁה כְּרָכִים בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיוּ רְאוּיִים לְדָפֹס מֵהֶם כִּי מִכְּתִיבַת מוֹהַרְנ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בָּרֹב מְהִירוּתוֹ נִדְבְּקוּ הַרְבֵּה מֵהָאוֹתִיּוֹת זֶה לָזֶה עַד שֶׁהָיָה קָשֶׁה לְדָפֹס מֵהֶם, וְלֹא קִבֵּל עַל זֶה פְּרָס וּמָעוֹת מִמּוֹהַרְנ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֲפִלּוּ פְּרוּטָה אֶחָת. וּמַאֲמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ עַל מוֹהַרְנ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁיֵּשׁ לָהֶם לְהַחֲזִיק לוֹ טוֹבָה, כִּי לוּלֵא הוּא לֹא הָיָה לָהֶם אֲפִלּוּ דַּף אֶחָד, סֵבַב אַחַר-כָּךְ זֶה הַמַּאֲמָר גַּם עַל אָבִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בִּשְׁקִידָתוֹ

וּיגִיעוֹתָיו לְהוֹצִיא לָאוֹר סְפָרֵי מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וְשָׁמַעְתִּי מֵאִתּוֹ, שֶׁבְּעֵת גָּמְרוּ אֶת כְּתִיבַת סִפְרֵי לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת, שָׁאַל אוֹתוֹ פַּעַם אַחַת מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: הַהִרְגַּשְׁתָּ בְּסִפְרֵי הִתְנוֹצְצוּת אֱלֹקוּת? וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "הָאסְט דוּ גֶעפִּילְט אִין מַיינֶע סְפָרִים הִתְנוֹצְצוּת אֱלֹקוּת"? וְהֵשִׁיב לוֹ: הֵן! וְהָיָה מְבֹאָר מִדְּבָרָיו, שֶׁכַּמָּה פְּעָמִים בְּרֹב הִרְגְּשָׁתוֹ וְהִתְנוֹצְצוּת אֱלֹקוּת שָׁזְרָחָה עָלָיו, מֵחֲמַת זֶה הֵכְרַח לְהַנִּיחַ אֶת הַקֻּלְמוֹס מִתּוֹךְ יָדוֹ וְלִפְסֹק לְגַמְרֵי מֵהַכְּתִיבָה. וְאַחַר-כָּךְ חָגַר אֶת מָתְנָיו לְהַדְפִּיס עַל-כָּל-פָּנִים אֶת הַכָּרֵךְ הָרִאשׁוֹן אוֹרַח-חַיִּים חֵלֶק א, אֲבָל עַל זֶה נִתְעוֹרֵר מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִתֵּן לוֹ קְצָת עַל הוֹצָאוֹת הַדֶּרֶךְ לְעִיר יַאס שֶׁבִּמְדִינוֹת וָואלָאכַייא. וְזוּגָתוֹ כְּשֶׁשָּׁמְעָה בְּטָאלְטְשִׁין שֶׁנָּסַע לְמְדִינַת וָואלָאכַייא, נָסְעָה לְבַרְסָלֶב לְהוֹדִיעַ לְמוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאִם לֹא יַסְפִּיקוּ עַל-כָּל-פָּנִים בְּלֶחֶם צַר וּמַיִם לַחַץ תִּגְוַע חַס וְשָׁלוֹם בְּרָעָב הִיא וְזַרְעָהּ. וְהֻכְרַח מוֹהַרְנַ"תְ לִכְתֹּב לִבְנוֹ רַבִּי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטָּאלְטְשִׁין לִתֵּן לָהּ בְּכָל שָׁבוּעַ אֵיזֶה סְכוּם, בְּאֹפֶן שֶׁתִּתְפָּרְנֵס עַל-כָּל-פָּנִים בְּצִמְצוּם. וְאָבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ בְּכָל מֶשֶׁךְ הַדֶּרֶךְ הִרְבָּה מְאֹד לְצַמְצֵם וּלְמַעֵט בַּהוֹצָאוֹת, וְגַם בִּתְחִלַּת הַדֶּרֶךְ הָלַךְ רַגְלִי כַּמָּה פְּעָמִים, כִּי גַּם הוֹצָאוֹת הַדְּפוּס בְּעַצְמָהּ הָיְתָה קָשֶׁה וְכָבֵד עַל מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כְּפִי עָצֶם עָנְיוּתוֹ וְהַסְתָּרָתוֹ מֵאֲנָשִׁי תֵּבֵל. (שָׁם).

וּמִדֵּי עָסְקִי לִכְתֹּב וּלְהוֹדִיעַ לְדוֹרוֹת חֲשִׁיבוּת וּמַעֲלוֹת אָבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הִנְנִי לְהוֹדִיעַ מַה שֶּׁזָּכָה פַּעַם אַחַת בְּלֵיל שַׁבַּת-קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת בְּשַׁלַּח שֶׁנִּקְרָא שַׁבַּת שִׁירָה, שֶׁנִּתְחַבֵּר אָז עִם מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בִּנְסִיעָתוֹ לְלִיפְיָוועץ, וְלֵילֵךְ אִתּוֹ שָׁם עַל שִׁמְחַת בֵּן זָכָר, בְּבֵית אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה לוֹ הֶכֵּרוּת עִם מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אֲבָל נִמְצָא אָז בְּזֹאת הַבַּיִת חַזָּן אֶחָד אֲשֶׁר מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בִּקֵּשׁ מִזֶּה הַחַזָּן לְנַגֵּן לִכְבוֹד שִׂמְחַת שַׁבָּת הַנַּ"ל. וְזֶה הַחַזָּן הָיָה מִצַּד הַמִּתְנַגְּדִים, וּכְדֵי לְהַכְעִיס לְמוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לֹא רָצָה בְּשׁוּם אֹפֶן לְנַגֵּן. וְעָנָה וְאָמַר מוֹהַרְנַ"תְ לְאָבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: נַגֵּן אַתָּה זִינְג דִּיא וְהִתְחִיל אָבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְנַגֵּן וּלְשׁוֹרֵר אֶת הַשִּׁירָה בִּנְעִימָה נִפְלָאָה לְכָל אֹזֶן הַשּׁוֹמֵעַ. וּמוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר לוֹ אַחַר-כָּךְ: לֹא יָדַעְתִּי כְּלָל, הֲלוֹא יֵשׁ בִּיכָלְתְּךָ לְנַגֵּן. וְהַחַזָּן הַנַּ"ל נִתְבַּיֵּשׁ אַחַר-כָּךְ לִפְנֵי כָּל הָעוֹמְדִים שָׁם. וְהָרַב זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטְּשֶׁערִין אָמַר פַּעַם אַחַת, שֶׁשָּׁמַע מֵאֲנָשִׁים הַבְּקִיאִים בְּאָבִי בִּימֵי בַּחֲרוּתוֹ, שֶׁבֶּאֱמֶת לֹא הָיָה לוֹ כְּלָל בִּתְחִלַּת יָמָיו קוֹל נְגִינָה נִפְלָאָה כָּזֶה, וּמֵאָז וָהָלְאָה הִתְחִיל לְנַגֵּן לִפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּסָעֻדּוֹת שַׁבַּת-קֹדֶשׁ וְכַדּוֹמֶה. וְלִפְנֵי הָעֲמוּד נִתְיָרֵא מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְהַעֲמִידוֹ, יַעַן אֲשֶׁר יָדַע שֶׁבִּרֹב תַּבְעֻרֶת לִבּוֹ וְהֶרְגֵּשׁוֹ דְּבוּרֵי הַתְּפִלָּה, וּבְתוֹסְפוֹת אֵימָתָא דְּצִבּוּרָא, יָכוֹל לְהַגְבִּיהַּ אֶת קוֹלוֹ עַד שֶׁיִּהְיֶה נִזּוֹק חַס וְשָׁלוֹם בְּהֶרְאָה כְּמוֹ שֶׁנִּזְדַּמֵּן לִפְעָמִים בֵּין הַחַזָּנִים. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן

אַחַר פְּטִירַת מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה נִתְעוֹרְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְהַעֲמִיד לִפְנֵי הָעַמּוּד בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְיוֹם-הַכִּפּוּרִים, וְהִתְעוֹרְרוּת הַצִּבּוּר מִתְּפִלָּתוֹ קָשֶׁה וְכָבֵד לְבָאֵר בִּכְתָב. וְהַגְּבִיר רַבִּי אַבָּא זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטְּשֶׁעְרִין הוֹכִיחַ פַּעַם אַחַת לַחֲתָנוֹ אַבְרָהָם יֵבִין, אֲשֶׁר לֹא נָסַע לְאוּמָן עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְאָמַר לוֹ שֶׁאִם לֹא הָיִינוּ זוֹכִים בְּאוּמָן רַק לִשְׁמֹעַ תְּפִלַּת רַבִּי נַחְמָן שֶׁבְּמוּסַף רֹאשׁ-הַשָּׁנָה גַּם-כֵּן כְּדַאי לִנְסֹעַ. וְכָל אַנְשֵׁי אוּמָן, אֲפִלּוּ הַמִּתְנַגְּדִים, הָיוּ נִבְהָלִים וּמִשְׁתּוֹמְמִים בְּשָׁמְעָם אֶת נְגִינָתוֹ וּתְפִלָּתוֹ. (שָׁם).

נִשְׁמַע פַּעַם אֶחָד מֵרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ, שֶׁהָיָה מְצַפֶּה עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים: אֶחָד טַלִּית נָאֶה וְחָזָק, אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא עֲדַיִן בֵּימֵיהֶם רַק כְּמוֹ טַלִּיתִים הַיִּשְׁמְעֵאלִים שֶׁאֵין בָּהֶם נוֹי כְּלָל. וְהַדָּבָר הַשֵּׁנִי הוּא, שֶׁתִּהְיֶה הַסֵּפֶר-תּוֹרָה כְּתוּבָה בְּסֵדֶר, וְלֹא בְּתִקּוּן הַגָּהָה שֶׁאַחַר-כָּךְ וּכְעֵין תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת, שֶׁהֵם פְּסוּלִים לְגַמְרֵי כְּשֶׁנִּכְתָּבִים שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן. וְהַדָּבָר הַשְּׁלִישִׁי הוּא, שֶׁיִּהְיֶה קוֹל הַחַזָּן נָעִים וּמִתְקַבֵּל לְמַטָּה וּלְמַעְלָה. (שָׁם).

בְּנוֹ רַבִּי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטָּאלְטְשִׁין, אֲשֶׁר אֵלָיו נִכְתְּבוּ רֻבָּם כְּכֻלָּם מֵהַמִּכְתָּבִים שֶׁבְּסֵפֶר "עָלִים לִתְרוּפָה", וּבְסֵפֶר "מִכְתְּבֵי מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה". אַף-עַל-פִּי שֶׁקָּרָא אוֹתוֹ פַּעַם אַחַת מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אוֹתוֹ וְאֶת רַבִּי אֶפְרַיִם זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּשֵׁם אַנְשֵׁי שׁוּק יַעַן אֲשֶׁר יָדַע בָּהֶם שֶׁיֵּשׁ בִּיכָלְתָּם לְהִתְעַלּוֹת בְּכֻלָּם כְּפָלַיִם, אֲבָל בְּתוֹךְ הַשּׁוּק בְּעַצְמוֹ הִרְבּוּ לְקַיֵּם קְבִיעַת עִתִּים לְתוֹרָה וְלִתְפִלָּה, וּבְרֹב הָאֱמוּנָה אֲשֶׁר בְּמַשָּׂאָם וּמַתָּנָם הִרְבּוּ לְקַדֵּשׁ ה' בָּרַבִּים. (שָׁם).

וְעַל אוֹדוֹת הַמִּכְתָּבִים הַנַּ"ל מִמּוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁנִּשְׁלְחוּ לְרַבִּי יִצְחָק הַנַּ"ל, אָמַר פַּעַם אַחַת מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁבִּרְצוֹנוֹתָיו וְכִסּוּפָיו הוֹצִיאָם מֵאִתּוֹ, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן עִקַּר הַהִשְׁתַּדְּלוּת לְקַבְּצָם וּלְחַבְּרָם לְהַעֲתִּיקָם הָיְתָה עַל-יְדֵי אָבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וּמוֹהַרְנַ"תְּ לֹא צִוָּה עַל זֶה בְּפֵרוּשׁ רַק כָּתַב וּבִקֵּשׁ קְצָת פְּעָמִים בְּמִכְתָּבָיו שֶׁיִּהְיוּ גְּנוּזִים. אֲבָל אָבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עָשָׂה זֹאת מִדַּעַת עַצְמוֹ לְחַבְּרָם בְּחִבּוּר שָׁלֵם כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. וְעַל אֲשֶׁר מֵחֲמַת זֶה יֵשׁ לְחַשֵּׁבוֹ כְּחִבּוּרוֹ בְּעַצְמוֹ. וּכְפִי הַנַּ"ל כְּמִסְפַּר כ"ו נִיסָן יֵשׁ לְפָרֵשׁ, שֶׁמֵּחֲמַת זֶה גַּם הַמִּכְתָּב הָרִאשׁוֹן שֶׁבִּשְׁנַת תקפ"ב הַנִּמְצָא שָׁם, נִכְתַּב גַּם-כֵּן מְכֻוָּן מַמָּשׁ בְּזֶה הַיּוֹם כ"ו נִיסָן וְעַיֵּן לְקַמָּן. (שָׁם).

רַבִּי עוֹזֵר מֵאוּמָן הַנִּזְכָּר בְּסִפְרֵי "כּוֹכְבֵי אוֹר" עַיֵּן שָׁם הָיָה מֵהַמְקֹרָבִים הָרִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר לְמוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וּבְהִיוֹתוֹ בֵּין הַמִּתְנַגְּדִים וְהַמַּחֲרִפִים הִרְבָּה לְמַסֵּר אֶת נַפְשׁוֹ גַּם עַל עֶצֶם הִתְקָרְבוּת, וּמִכָּל-שֶׁכֵּן עַל תַּהֲלוּכוֹתָיו רַגְלֵי לְמוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וְהִרְבָּה בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וְלִבְלִי לְהַבִּיט עַל הַשּׂוֹחֲקִים וְהַלֹּצִים. וּמוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הֵעִיד עָלָיו לְאַחַר פְּטִירָתוֹ, שֶׁהוּא אֲשֶׁר קִיֵּם בִּשְׁלֵמוּת מַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זְכרוֹנָם לִבְרָכָה עַל הַכָּתוּב אִם

נָבַלְתָּ וְכוּ': כָּל הַמְנַבֵּל עַצְמוֹ עַל דִּבְרֵי-תוֹרָה וְכוּ'. וּבְתְחִלַּת הִתְקָרְבוּתוֹ רָצָה דּוֹדוֹ מֵחָסִידֵי... לְהָרְגוֹ, וּבְנִסִּים גְּדוֹלִים נִמְלַט מֵאִתּוֹ. (שָׁם).

רַבִּי מֶנְדִּיל מִלַּאדִיזִין הַנַּ"ל, הָיָה בְּתוֹלַדְתּוֹ וּמִנְּעוּרָיו מִצַּד הַמִּתְנַגְּדִים, וְנִתְקָרֵב לְמוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל-יְדֵי רַבִּי יִצְחָק חַזָּן מִבְּרַסְלֶב, שֶׁנִּתְוַעֵד אִתּוֹ בִּכְפָר בְּמָקוֹם לְמוּדוֹ עִם נְעָרִים, אֲשֶׁר נִשְׂכַּר לָהֶם לְצָרְכֵי פַּרְנָסָתוֹ. וְרַבִּי יִצְחָק הָיָה דַּרְכּוֹ לוֹמַר דִּבְרֵי צַחוּת וֶועְרְטְלִיךְ בְּכָל עֵת, וּבְהִתְוַעֲדוֹ עִם רַבִּי מֶנְדִּיל הַנַּ"ל וְאָמַר אֵיזֶה דִּבְרֵי צַחוּת, וְעָנָה וְאָמַר לוֹ רַבִּי יִצְחָק: אַתָּה חָכָם, אֲבָל בִּבְרַסְלֶב נִמְצָא אִישׁ חָכָם יוֹתֵר מִמְּךָ. וְשָׁאַל אוֹתוֹ: מִי הוּא? וְהֵשִׁיב לוֹ: רַבִּי נָתָן וְנִכְנַס זֶה הַדִּבּוּר בְּאָזְנֵי רַבִּי מֶנְדִּיל, יַעַן אֲשֶׁר רָאָה וְהֵבִין בָּזֶה הָאִישׁ רַבִּי יִצְחָק שֶׁגַּם הוּא אִישׁ חָכָם וְנָבוֹן. וְהִתְחִיל לִכְסֹף לִנְסֹעַ לִבְרַסְלֶב לְמוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אֲבָל לֹא הָיָה יָכוֹל לִנְסֹעַ בְּאֶמְצַע הַזְּמַן שֶׁנִּשְׂכַּר בּוֹ לִלְמֹד עִם הַנְּעָרִים הַנַּ"ל. וְזֶה הָיָה בְּחֹרֶף, אֲשֶׁר הֶכְרַח לְהַמְתִּין עַד קֹדֶם פֶּסַח שֶׁחָזַר לְבֵיתוֹ לְטָאלְטְשִׁין. וּבְחֹל-הַמּוֹעֵד פֶּסַח נִתְוַעֵד אִתּוֹ בַּשּׁוּק רַבִּי מֵאִיר יְהוּדָה שֶׁיָּשַׁב אָז בְּטָאלְטְשִׁין בְּעֵת שֶׁרָצָה לִנְסֹעַ לְמוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל יָמִים אַחֲרוֹנִים שֶׁל פֶּסַח, וְנִתְעוֹרֵר עוֹד הַפַּעַם עַל-יְדֵי רַבִּי מֵאִיר יְהוּדָה הַנַּ"ל, עַד שֶׁשָּׂכַר אִתּוֹ בְּיִחַד אֶת הָעֲגָלָה. וּבָא לִפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְסִפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל לִבּוֹ בִּדְבַר מְבוּכוֹתָיו מִסִּפְרֵי הַחֻקִּירוֹת, אֲשֶׁר נִטְעָה וְנִתְעָה בָּהֶם קֹדֶם הִתְקָרְבוּתוֹ, וּמוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יָדַע מַה לַּהֲשִׁיבוֹ עַד שֶׁנָּהְפַּךְ לְאִישׁ כָּשֵׁר בְּכָל יְמֵי חַיָּיו וְכַאֲשֶׁר נִסַּפֵּר לְקַמָּן. כָּל זֶה שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (שָׁם).

וּמֵרַבִּי נָתָן ב"ר לֵייבְּלִי רְאוּבֵן זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שָׁמַעְתִּי, שֶׁרָאָה אוֹתוֹ פַּעַם אַחַת בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ בְּעֵת לְבִישַׁת הַטַּלִּית שֶׁהָיָה שָׁמֵחַ מְאֹד. וְסִפֵּר לוֹ, שֶׁבְּיוֹם הִתְוַעֲדוּתוֹ עִם רַבִּי יִצְחָק מְכֻוָּן מַמָּשׁ טֶרֶם שֶׁנִּתְוַעֵד אִתּוֹ, נִכְנַס בִּלְבָבוֹ כְּפִי עִצָּם מְבוּכוֹתָיו כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל שֶׁיִּפְסֹק לְגַמְרֵי מִלִּלְבֹּשׁ טַלִּית וּתְפִלִּין. אֲבָל מִיָּד בְּשָׁמְעוֹ שִׂבְחֵי מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִפִּי רַבִּי יִצְחָק הַנַּ"ל, חָשַׁב בְּדַעְתּוֹ לְהַמְתִּין עַל-כָּל-פָּנִים עַד שֶׁיְּדַבֵּר תְּחִלָּה עִם מוֹהַרְנַ"תְּ. וְכֵן הָיָה, שֶׁזָּכָה מוֹהַרְנַ"תְּ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהוֹצִיא מִלִּבּוֹ כָּל מְבוּכוֹתָיו עַד שֶׁנֶּהְפַּךְ לְאִישׁ כָּשֵׁר וּמַאֲמִין כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, וְהָיָה שָׂמֵחַ וְשָׂשׂ עַל זֶה בְּכָל יְמֵי חַיָּיו כְּמוֹצֵא שָׁלָל רָב. (שָׁם).

וּפַעַם-אַחַת שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה סִפּוּר בְּנִין בֵּית-הַכְּנֶסֶת אֲשֶׁר בְּאוּמַן שֶׁשָּׁמַע אָבִי מִפִּי מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כִּי בַּשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁאַחַר הִסְתַּלְקוּת רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לֹא נִמְצָא יוֹתֵר מִשִּׁשִּׁים אֲנָשִׁים שֶׁבָּאוּ לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל קִבְרוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּעֶרֶב-רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְגַם זֶה הַמִּסְפָּר הֵרִים מְאֹד אֶת הַבִּטָּחוֹן בְּלֵב מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁתִּהְיֶה נִקְבָּעָה זֹאת הָאֲסֵפָה לְדוֹרוֹת כַּנָּהוּג עַד הַיּוֹם, כִּי בִּתְחִלָּה לֹא עָלְתָה עַל דַּעְתּוֹ כְּלָל שֶׁיִּתְעוֹרֵר גַּם זֶה הַמִּסְפָּר לִנְסֹעַ לְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לְאַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ כְּמוֹ בִּימֵי חַיָּיו,

וּבְעֶרֶב-רֹאשׁ-הַשָּׁנָה נִסְכַּם בְּלֵב רַבִּי יוּדִיל וְרַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְזִיק, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וְעוֹד מִגְּדוֹלֵי תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, לְהִתְפַּלֵּל עַל זֶה הַמָּקוֹם שֶׁהִתְפַּלֵּל בּוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן שֶׁקֹּדֶם הִסְתַּלְּקוּתוֹ שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם "הָאַמְבַּאר", כַּמּוּבָא בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהַרַ"ן. אֲבָל מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה נִתְעַקֵּשׁ וְעָמַד כְּנֶגְדָּם בְּטַעֲנָתוֹ, שֶׁשָּׁמַע מִפִּי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאָמַר פַּעַם אַחַת אֵלָיו וְלַחֲבֵרוֹ רַבִּי נַפְתָּלִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: אֲנִי רוֹצֶה שֶׁתִּהְיוּ מְעֹרָבִים עִם הָעוֹלָם וּבַלָּשׁוֹן הַמָּרְגָּל בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אִיךְ וויל אִיר זָאלְט זַיין אוֹיס גֶעמִישְׁט מִיט דֶעֶר וֶועלְט". וְרָצָה מֵחֲמַת זֶה שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ כָּל הַצִּבּוּר בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם "שׁוֹמְרִים לַבֹּקֶר", שֶׁהוּא נִבְנָה אָז בְּסָמוּךְ עַל-יְדֵי אִישׁ אֶחָד, שֶׁרָצָה וְחָשַׁק שֶׁאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ יִתְפַּלְּלוּ שָׁם, וְגַם כָּל אַנְשֵׁי הַצִּבּוּר הַתְּמִידִי שֶׁבְּזֶה בֵּית-הַכְּנֶסֶת הִסְכִּימוּ עַל זֶה. וְכִי הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁהָיְתָה בְּחַיֵּי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה נִשְׁקַט וְנִשְׁתַּקַּע אַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִלֵּב רֻבָּם כְּכֻלָּם שֶׁל אַנְשֵׁי הָעִיר, וְנִתְמַהְמַהּ זֶה הַהַשְׁקֵט עַד תְּחִלַּת שְׁנַת תקצ"ה, שֶׁעָמַד מִי שֶׁעָמַד, כַּאֲשֶׁר נִסַּפֵּר לְקַמָּן. וְעַד זֹאת הַשָּׁנָה הָיוּ רְגִילִים אַנְשֵׁי הָעִיר לְבַקֵּשׁ אוֹרְחִים מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְסָעֹד אֶצְלָם בְּסָעֲדַת רֹאשׁ-הַשָּׁנָה]. (שָׁם).

אֲבָל מֵחֲמַת שֶׁשָּׁאַר תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עָמְדוּ בָּזֶה כְּנֶגֶד מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נִסְכַּם הַדָּבָר לְהִתְפַּלֵּל בַּהַאמְבַּר הַנַּ"ל שֶׁהִתְפַּלֵּל בּוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. וְלִפְנוֹת עֶרֶב כְּשֶׁנִּתְאַסְּפוּ לִתְפִלַּת הַמִּנְחָה, נִתְעוֹרֵר לְאֵין עֵרֶךְ תַּבְעֶרֶת לֵב מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּצַעַר וְיִסּוּרִים עַל עָבְרָם עַל דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִהְיוֹת מְעֹרָב עִם שְׁאָר נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, עַד שֶׁחָזַר וְנִתְלַבֵּשׁ בַּמַּלְבּוּשׁ הָעֶלְיוֹן לֵילֵךְ אֶל הַחוּץ וְלָבוֹא לְבֵית-הַמִּדְרָשׁ הַנַּ"ל, וְלִבְלִי לְהִתְפַּלֵּל כְּלָל עִם תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וְרַבִּי נַפְתָּלִי, בְּרֹאוֹת כֵּן מְמוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נִתְעוֹרֵר גַּם-כֵּן לֵילֵךְ אֶל הַבֵּית-הַמִּדְרָשׁ הַנַּ"ל, וְעַד שֶׁנִּתְעוֹרְרוּ גַּם שְׁאָר הַתַּלְמִידִים לֵילֵךְ אֶל הַבֵּית-הַמִּדְרָשׁ הַנַּ"ל. וְאַנְשֵׁי הַבַּיִת-הַמִּדְרָשׁ הַנַּ"ל קִבְּלוּ אוֹתָם בְּרֹב כָּבוֹד, וְהִתְפַּלְּלוּ עִמָּהֶם יַחַד עַד עֲשָׂרָה שָׁנִים. אֲבָל מֵחֲמַת שֶׁמִּשָּׁנָה לְשָׁנָה נִתּוֹסֵף הַצִּבּוּר הַנּוֹסְעִים לְאוּמָן עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, רְאוּ אַחַר-כָּךְ בְּסוֹף הָעֲשָׂרָה שָׁנִים שֶׁאֵין שׁוּם אֹפֶן וְיכֹלֶת כְּלָל לִסְבֹּל אֶת הַדְּחַק בְּזֶה הַבֵּית-הַכְּנֶסֶת, וְחָזְרוּ לָזֶה הַמָּקוֹם הַנַּ"ל הָאַמְבַּאר שֶׁהִתְפַּלֵּל שָׁם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וְאַחַר-כָּךְ בְּמֶשֶׁךְ שָׁנָה אוֹ שְׁנָתַיִם נִתְקַלְקֵל וְנֶחֱרַב קְצָת עַל-פִּי אֵיזֶה סִבָּה זֶה הָאַמְבַּאר, עַד שֶׁגַּם שָׁם לֹא הָיָה בְּאֶפְשָׁר לְהִתְפַּלֵּל, וְהִתְחִיל מוֹהַרְנַ"תְ לִשְׂכֹּר אֵיזֶה חֶדֶר גָּדוֹל, אֲשֶׁר חִפֵּשׂ וּמָצָא בְּכָל שָׁנָה, שֶׁיִּהְיֶה בְּיכֹלֶת שֶׁיִּכָּנְסוּ שָׁם כָּל הַצִּבּוּר לְהִתְפַּלֵּל בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה. אֲבָל אַחַר-כָּךְ סִבֵּב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּקְצָת שָׁנִים, שֶׁהָיָה קָשֶׁה וְכָבֵד לְאֵין עֵרֶךְ לִמְצֹא חֶדֶר כָּזֶה לִשְׂכֹּרוֹ, וְרָאָה מוֹהַרְנַ"תְ שֶׁאִם לֹא יִשְׁתַּדֵּל לִבְנוֹת עֲבוּר זֶה בֵּית-הַכְּנֶסֶת מִיֶּחֱד לְהִתְפַּלֵּל שָׁם בַּאֲסֵפַת הַקִּבּוּץ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה

לֹא תִתְקַיֵּם כְּלָל אֲסֵפַת הַקִּבּוּץ, כִּי בְּלִי סָפֵק יִהְיֶה נִמְצָא לִפְעָמִים שָׁנָה אַחַת שֶׁלֹּא יִהְיֶה לִשְׁכֹּר חֶדֶר כָּזֶה, וְתִתְבַּטֵּל הָאֲסֵפָה לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, מֵחֲמַת זֶה. וְנִתְעוֹרֵר בְּאֶמְצַע הַשָּׁנָה לְסַבֵּב בְּכָל הָעֲיָרוֹת שֶׁנּוֹסְעִים מֵהֶם לְאוּמָן לִימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, וּלְהַצִּיעַ לִפְנֵי אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּכָל עִיר וָעִיר לְהִתְנַדֵּב מָעוֹת לְצָרְכֵי זֶה הַבִּנְיָן. וְנָסַע תְּחִלָּה לְלַאדִיזִין, שֶׁנִּמְצָא שָׁם בְּעֵת הַזֹּאת קְצָת מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, וְהִצִּיעַ לִפְנֵיהֶם דִּבְרֵי הִתְעוֹרְרוּת כְּפִי רוֹמְמוּת רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּכְפִי גְּדֻלַּת וְנוֹרָאוֹת הָאֲסֵפָה עַל שְׁמוֹ בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַקָּדוֹשִׁים. וְרִבִּי מְנַחֵם מֶנְדִּיל הַנַּ"ל בְּאוֹת נב הָיָה בְּעֵת הַזֹּאת מִתּוֹשְׁבֵי לַאדִיזִין מִתְפָּרְנֵס מִמַּעֲשֵׂה יָדָיו, אֲבָל עֲנִיּוּתוֹ וְדַחְקוֹ הָיָה גָּדוֹל וְעָצוּם בְּעֵת הַזֹּאת, אֲבָל מִכֹּחַ מַמָּשׁ בְּיוֹם בּוֹא מוֹהַרְנַ"תְּ כַּנִּזְכַּר-לְעֵיל נִמְצָא תַּחַת יָדוֹ שְׁנֵי רוּבָּל, אֲשֶׁר זֹאת הָיְתָה כָּל רְכוּשׁוֹ וְלֹא יוֹתֵר, וּבְרֹב לַהֲבַת לִבּוֹ בְּשָׁמְעוֹ דִּבְרֵי מוֹהַרְנַ"תְּ רָץ לְבֵיתוֹ וְחָטַף אֶת אֵלֶּה הַשְּׁנֵי רוּבַּל-כֶּסֶף וֶהֱבִיאָם לְמוֹהַרְנַ"תְּ לְצֹרֶךְ הַבִּנְיָן. וְלֹא רָצָה תְּחִלָּה מוֹהַרְנַ"תְּ לְקַבֵּל אוֹתָם כְּלָל מֵיָּדוֹ, מֵחֲמַת הָרַחֲמָנוּת אֲשֶׁר עָלָיו מֵעֹצֶם עֲנִיּוּתוֹ. וְהִתְחִיל רִבִּי מֶנְדִּיל זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מִמּוֹהַרְנַ"תְּ לְרַחֵם עָלָיו בְּתַכְלִית הַהֶפֶךְ, וּלְזַכּוֹת אוֹתוֹ בִּזְכוּת נוֹרָא וְעָצוּם כָּזֶה, עַד שֶׁעָלָה עַל דַּעַת מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁבֶּאֱמֶת אֵין בְּיכֹלֶת לֵידַע בְּאֵיזֶה אֹפֶן גָּדוֹל בְּיוֹתֵר הָרַחֲמָנוּת, עַד שֶׁקִּבְּלָם מֵאִתּוֹ. כִּי כְּפִי שֶׁמַּסַר אֶת נַפְשׁוֹ כָּל-כָּךְ עַל הַנְּדָבָה הַזֹּאת, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חֵלֶק הָרִאשׁוֹן בַּבִּנְיָן הַזֶּה, יֵדַע וְהֶאֱמִין שֶׁזֶּה יִהְיֶה אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם יִסּוֹד גָּדוֹל וְחָזָק לְזֶה הַבִּנְיָן, בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה בִּיכָלְתּוֹ לְגָמְרוֹ. (שָׁם).

רַבִּי יְהוּדָה אֶלְיֶעֶזֶר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁנָּסַע עִם מוֹהַרְנַ"תְּ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. נִתְקָרֵב תְּחִלָּה לְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּסוֹף יָמָיו, וְהִתְחִיל לְהִתְוַדּוֹת לִפְנֵי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וּבְאוֹתוֹ הָעֵת לֹא הָיָה נוֹהֵג עוֹד רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִשְׁמֹעַ וִדּוּי-דְּבָרִים מֵהַטְּעָמִים הַכְּמוּסִים אִתּוֹ, אֲבָל רַבִּי יְהוּדָה אֶלְיֶעֶזֶר הַנַּ"ל לֹא יָדַע מִזֶּה, וְהִתְחִיל לְהִתְוַדּוֹת. וְהִפְסִיק אוֹתוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהוֹדִיעוֹ שֶׁאֵין נוֹהֵג כָּעֵת בְּזֹאת הַהַנְהָגָה, רַק שֶׁכְּבָר הִתְחִיל קְצָת לְהִתְוַדּוֹת אָמַר לוֹ קְצָת תִּקּוּנִים, וְעַל הַשְּׁאָר צִוָּה עָלָיו לְדַבֵּר עִם מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּבְדֶרֶךְ כְּלָל, וְלֹא לְפָרֵט לְפָנָיו אֶת הַחֲטָאִים. וְהַשָּׁעָה הַזֹּאת שֶׁנִּתְוַעֵד עִם רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיְתָה קֹדֶם סְעֻדָּתוֹ, וְצִוָּה עָלָיו רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁיִּסְעַד אִתּוֹ יַחְדָּו. וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: בְּכָל הַבָּטָה וְהַבָּטָה שֶׁאַבִּיט עָלֶיךָ אֵיטִיב עִמְּךָ וְעוֹל אִיךְ דִּיר אַ טוֹבָה טָאן. וְעוֹד יֵשׁ בָּזֶה קְצָת דִּבּוּרִים, וּמֵאַהֲבַת הַקִּצּוּר קִצַּרְתִּי. (שָׁם).

רַבִּי יִצְחָק אַיְזִיק יוֹסֵף זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֲבִיו שֶׁל רַבִּי פִּינְחָס יְהוֹשֻׁעַ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטְשֶׁעְרִין, מֵהַמְקֹרָבִים הָרִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר לְמוֹהַרְנַ"תְּ. מְאֹד מְאֹד הָיָה מֻפְלָג בְּמַעֲלָה. וּפַעַם אַחַת בְּיוֹם הַפּוּרִים בְּעֵת הַשְּׁתִיָּה, הִתְפָּאֵר לִפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁאֵין מִתְיָרֵא עוֹד מִפְּנֵי הַיֵּצֶר

הָרָע. וְאַחַר הַפּוּרִים לְמָחֳרָתוֹ נִכְנַס עוֹד הַפַּעַם לְמוֹהַרַנ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְשָׁאַל אוֹתוֹ מוֹהַרַנ"תְּ אִם הוּא זוֹכֵר מַה שֶׁהִתְפָּאֵר אֶתְמוֹל בְּעֵת הַשְׁתִיָה, וְהֵשִׁיב לוֹ: גַּם הַיּוֹם אֲנִי אוֹמֵר כֵּן. וְשָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי פִּינְחָס יְהוֹשֻׁעַ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאָמַר לוֹ פַּעַם אַחַת מוֹהַרַנ"תְּ: "אָבִיךְ הָיָה צַדִּיק". - "דַּיין טַאטָע איז גיוֶוען אַ צַדִּיק". (שָׁם).

קֹדֶם הִתְקָרְבוּתוֹ בִּבְרַסְלֶב פַּעַם בְּלֵיל יוֹם-כִּפּוּר הָלַךְ מוֹהַרַנ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה דֶּרֶךְ בֵּית-הַמִּדְרָשׁ, וְרָאָה בְּעַד הַחַלּוֹן אֶת הָרַב יִצְחָק אַיְזִיק יוֹסֵף סוֹפֵר הַנַּ"ל עוֹמֵד וְגוֹמֵר תְּהִלִּים בְּקוֹל רָם וּבְהִתְלַהֲבוּת עֲצוּמָה. וְנִתְוַדַּע עוֹד, שֶׁזֶּה גּוֹמֵר עַתָּה פַּעַם שֵׁנִי תְּהִלִּים כְּמִנְיַן "כֹּפֶר", וּבְעֵת גְּמַר הַפַּעַם הַשֵּׁנִי עֲדַיִן בְּהִתְעוֹרְרוּת וְהִתְלַהֲבוּת עֲצוּם כְּמוֹ בְּהַתְחָלַת פַּעַם הָרִאשׁוֹן. וּבְכֵן רָאָה מוֹהַרַנ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁנֶּפֶשׁ יְקָרָה זוֹ רָאוּי לְאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְקָרְבוֹ, וּבְכֵן הִתְחִיל לַעֲסֹק עִמּוֹ לְקָרְבוֹ, אֲבָל לֹא הָיָה כָּל-כָּךְ בְּאִתְגַּלְיָא, עַד פּוּרִים שָׁנָה זוֹ, שֶׁהָיָה מְעַט מְבֻשָּׁם, בָּא בְּעַצְמוֹ לְמוֹהַרַנ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְעָמַד עַל פְּתָחוֹ וְצָעַק: הָרַבִּי, הָרַבִּי, הַגַּדְלוּת שֶׁלּוֹ, "דֶּער רַבִּי, דֶּער רַבִּי, זַיין גְּרוֹיסְקֵייט" קֹדֶם פּוּרִים הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּטוּלְטְשִׁין, וּבִשְׁבִיל שֶׁהָיָה עָנִי כְּדֶרֶךְ הַסּוֹפְרִים הָלַךְ רַגְלִי. וּבַחֲזִירָתוֹ לִבְרַסְלֶב נִזְדַּמֵּן לוֹ נִסָּיוֹן גָּדוֹל, וְעָמַד בַּנִּסָּיוֹן. (שָׁם).

וּמַה מְּאֹד שִׁבַּח מוֹהַרַנ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת כְּתִיבַת תְּפִלִּין שֶׁלּוֹ, וְחֵפֶץ הָיָה שֶׁכָּל אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ יִתְפַּלְּלוּ בִּתְפִלִּין כְּתַב יָדוֹ. וְכֵן פַּעַם, אַחַר פְּטִירַת הַסּוֹפֵר הַנַּ"ל, שֶׁהָיָה אֵצֶל אֶחָד תְּפִלָּיו, וּנְתָנָם לְסוֹפֵר לְבָדְקָן. כְּשֶׁפָּתַח הַסּוֹפֵר אֶת הַתְּפִלִּין וְרָאָה אֶת הַנָּחַת הַפָּרָשִׁיוֹת אֵיךְ שֶׁמַּנָּחִים בַּבָּתִּים, מְכֻוָּן כַּהֲלָכָה בְּכָל הַפָּרָטִים וְדִקְדּוּקִים וְהַכְּתִיבָה, אָמַר: עֵדוּת הִיא עַל צִדְקַת הַסּוֹפֵר, וּתְפִלִּין כָּאֵלּוּ אֵין צְרִיכִים בְּדִיקָה. (שָׁם).

רַבִּי שׁוֹאֵל מִטֶּפְּלִיק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה חָדוּשׁ נִפְלָא בְּתַבְעֶרֶת לִבּוֹ וְרִיצָתוֹ לְקַיֵּם בַּעֲצַת רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל-פִּי הַמִּשְׁנָה: הַנֵּעוֹר בַּלַּיְלָה וְכוּ' וְכוּ'. וְכָל תְּפִלָּתוֹ וְתוֹרָתוֹ הָיְתָה בְּהִתְלַהֲבוּת גְּדוֹלָה, וְעַל-יָדוֹ נִתְעוֹרֵר וְנִתְקָרֵב גַּם רַבִּי מֵאִיר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטֶּפְּלִיק. וְשָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁשָּׁמַע מֵרַבִּי מֵאִיר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה דַּרְכּוֹ שֶׁל רַבִּי שׁוֹאֵל הַנַּ"ל, שֶׁכַּאֲשֶׁר בָּאוּ אֵלָיו בְּנֵי הַנְּעוּרִים בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ וְשָׁאֲלוּ מֵאִתּוֹ בַּגְּמָרָא אוֹ בַּתּוֹסָפוֹת וְכוּ' אֵיזֶה דְּבָרִים שֶׁהָיָה קָשֶׁה לְהוֹלְמָם, וְהֵשִׁיב לָהֶם שֶׁיַּגִּיד לָהֶם לְאַחַר שָׁעָה. וּבְתוֹךְ כָּךְ נִכְנַס לַחֶלֶק הַשֵּׁנִי מֵהַבַּיִת-הַמִּדְרָשׁ שֶׁהַנָּשִׁים מִתְפַּלְּלִים שָׁם בַּבֹּקֶר, וְהִשְׁתַּטַּח, וּבִקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: גַּל עֵינַי וְכוּ', עַד שֶׁנִּתְגַּלָּה לוֹ הַפֵּרוּשׁ. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁמֵּרֹב הֶכְרֵחַ הַנְּפִילוֹת הַמַּגִּיעִים מִלְּמַעְלָה, כַּמּוּבָא בְּמָקוֹם אַחֵר אָמַר לוֹ פַּעַם אַחַת מוֹהַרַנ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: שׁוֹאֵל, עֲדַיִן אֵין לִי הֲנָאָה מִמְּךָ. וְשָׁאַף-עַל-פִּי-כֵן אִם הָיִיתִי רוֹאֶה שֶׁאַתָּה נוֹפֵל, וְנִתְחַזַּקְתָּ וְנִשְׁאַרְתָּ עַל עָמְדְךָ, אָז הָיִיתִי

נָהֶנָה. "שׁוֹאֵל, אִיךְ הָאבּ נָאךְ פּוּן דִּיר קַיין הֲנָאָה נִיט, אִיךְ זָאל זַייעֶן ווִי דוּא פַאלְסְט אַרָאפְּ, אוּן דָּער נָאךְ זָאל אִיךְ זֶעהִין ווִי דִי דָּער הַאלְסְט זִיךְ, וָואלְט אִיךְ פּוּן דִּיר הֲנָאָה גֶעהַאט". גַּם שָׁמַעְתִּי פַּעַם אַחַת בְּשֵׁם רַבִּי מֵאִיר הַנַּ"ל, שֶׁהֵבִין מִדִּבְרֵי מוֹהַרְנַ"תְ, שֶׁמֻּחְמַת זֶה לֹא הֶאֱרִיךְ יָמִים, וְנִתְקַיֵּם בּוֹ הַכָּתוּב בַּחֲנוֹךְ: וְאֵינֶנּוּ כִּי לָקַח אוֹתוֹ אֱלֹקִים, מֻּחְמַת שֶׁיָּדַע בּוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּפֹּל וְלֹא יִתְחַזֵּק בְּאֹפֶן שֶׁיָּשׁוּב וְיִתְעַלֶּה. (שָׁם).

וְרַבִּי מֵאִיר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ עָלָה וְנִתְעַלָּה אַחַר-כָּךְ עַל-יְדֵי מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּהַדְרָנָה. (שָׁם).

א-תע

מַעֲשֶׂה "הַזְּבוּב וְעַכָּבִישׁ" סִפֵּר רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כְּשֶׁבָּא מִנְּסִיעָתוֹ לְנָאוְוורִיטְשׁ, הַנִּזְכָּר בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהַר"ן, וּבִנְסִיעָתוֹ לָקַח עִמּוֹ אִישׁ עָשִׁיר וְנִכְבָּד וְירֵא אֱלֹקִים, רַבִּי שְׁמוּאֵל מִטֶּפְּלִיק, שֶׁהָיְתָה פַּרְנָסָתוֹ בַּחֲנוּת "מָאנָאפַאקְטוּר", אֲשֶׁר גַּם זוּגָתוֹ בְּעַצְמָהּ הָיְתָה בִּיכֹלֶת לְהַשְׁגִּיחַ עַל הַחֲנוּת. וְעִם רַבִּי שְׁמוּאֵל לָקַח בְּתְחִלָּה אֶת רַבִּי נַפְתָּלִי מִנֶּעמִירוֹב לְנַסֵּעַ אִתּוֹ עַד לִיפְּיוֶוועץ, וּבְלִיפְּיוֶוועץ הֶכְרַח לְהַחֲזִיר אֶת רַבִּי נַפְתָּלִי לְבֵיתוֹ, כִּי הָיָה אִישׁ חָלוּשׁ וְלֹא הָיָה בִּיכֹלְתּוֹ לְהִיוֹת נָע וְנָד בְּדֶרֶךְ רָחוֹק כָּזֶה, וּמִכָּוָן בִּימֵי הַקֹּר וְהַחֹרֶף אֲשֶׁר מֵחֲצִי טֵבֵת וָהָלְאָה. וְלָקַח בְּלִיפְּיוֶוועץ בִּמְקוֹם רַבִּי נַפְתָּלִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת רַבִּי אַיְזִיק יוֹסֵף מִלִּיפְּיוֶוועץ. וְהוּא וְרַבִּי שְׁמוּאֵל הַנַּ"ל הֵן הֵן הַשְּׁנֵי אֲנָשִׁים הַנִּרְמָזִים בַּמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל, וְשִׁנָּה אֶת לְבוּשָׁיו בִּתְחִלַּת הַנְּסִיעָה לִהְיוֹת נִדְמֶה כְּסוֹחֵר, וְהִזְהִיר מְאֹד אֶת שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים הַנַּ"ל שֶׁלֹּא יוֹדִיעוּ בְּשׁוּם מָקוֹם מִי הוּא. וְקֹדֶם הַנְּסִיעָה לָקַח רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שְׁלֹשִׁים רֶענְדְלִיךְ וְנָתַן לְרַבִּי שְׁמוּאֵל הַנַּ"ל, וְקָנָה בְּעַד זֶה עֲגָלָה עִם סוּסִים, וְגַם שָׂכַר אִישׁ אֶחָד שֶׁיִּהְיֶה מְיֻחָד לְהוֹלִיךְ אֶת הַסּוּסִים. וְאֵלֶּה הָאֲנָשִׁים לֹא יָדְעוּ כְּלָל לְהֵיכָן הֵם נוֹסְעִים, רַק בְּכָל פָּרְשַׁת דְּרָכִים שָׁאֲלוּ אֶת רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ לִנְסֹעַ, וְהָרְאָה לָהֶם. וְהָיָה לְרַבִּי שְׁמוּאֵל וּלְרַבִּי אַיְזִיק יוֹסֵף הַנַּ"ל כַּמָּה סְפוּרִים מִזֹּאת הַנְּסִיעָה, וְאֵלֶּה שְׁנֵי הַסִּפּוּרִים שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁשָּׁמַע אוֹתָהּ מִפִּי רַבִּי שְׁמוּאֵל הַנַּ"ל, הַיְנוּ מַה שֶּׁעָמְדוּ פַּעַם אַחַת עִם הָעֲגָלָה אֵצֶל אַכְסַנְיָא, וְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְרַבִּי שְׁמוּאֵל נִכְנְסוּ לְאַכְסַנְיָא, וּמָצְאוּ שָׁם אֶת בַּעַל-הַבַּיִת שֶׁנִּשָּׂא בְּחֵקוֹ תִּינוֹק בְּעֶרֶךְ שְׁתֵּי שָׁנִים, וּמֵיד בִּכְנִיסַת רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה רָאָה רַבִּי שְׁמוּאֵל שֶׁזֶּה הַתִּינוֹק מַרְאֶה לְאָבִיו עַל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאוֹמֵר לוֹ בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: הִנֵּה יְהוּדִי טוֹב, "הָאט גוּטָער יוּד". וְאָבִיו הַבַּעַל-הַבַּיִת הַנַּ"ל בִּרֵר טִרְדָּתוֹ בִּמְכִירַת הַיַּיִן-שָׂרָף לְהָעֲרֵלִים שֶׁנִּמְצְאִים שָׁם לֹא הִבִּיט וְלֹא הִטָּה כְּלָל אֶת אָזְנוֹ לְדִבְרֵי הַתִּינוֹק. וְרַבִּי שְׁמוּאֵל נִבְהַל מְאֹד בְּשָׁמְעוֹ זֹאת מִפִּי הַתִּינוֹק, כִּי בְּכָל הָאֶלְפִּים אֲנָשִׁים אֲשֶׁר נִתְוַעֲדוּ עִמָּהֶם בְּדַרְכָּם הָרָחוֹק לֹא נִמְצָא שׁוּם אִישׁ שֶׁיֵּדַע וְיַכִּיר בִּפְנֵי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כִּי רַב וְנָדוֹל הוּא בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרָא בִּלְשׁוֹנֵנוּ

"גוּטָעֶר יוּד", מֵרֹב הִתְדַּמּוּתוֹ כְּאִישׁ סוֹחֵר כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. וְאוּלָם מֵחֲמַת שֶׁגַּם רַבִּי שְׁמוּאֵל עָמַד בְּסָמוּךְ לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, חָשַׁשׁ רַבִּי שְׁמוּאֵל פֶּן עָלָיו בְּעַצְמוֹ הֶרְאָה הַתִּינוֹק בְּיָדוֹ לְאָבִיו כִּי הָיָה בַּעַל צוּרָה כְּמוֹ אַדְמוּ"ר גָּדוֹל, וְהוֹצִיא רַבִּי שְׁמוּאֵל מַטְבֵּעַ מִכִּיסוֹ, וְהָלַךְ לַתִּינוֹק וְנָתַן לוֹ, וְאָמַר לוֹ: נָכוֹן שֶׁאֲנִי יְהוּדִי טוֹב? "אַ יָא אִיךְ בִּין אַ גוּטָעֶר יוּד"? וְהֵשִׁיב הַתִּינוֹק: לֹא וְהֶרְאָה לוֹ עוֹד הַפַּעַם בְּיָדוֹ עַל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ, וְאָמַר לוֹ: זֶה הוּא גוּטָעֶר יוּד. וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יָצָא מִיָּד אֶל הַחוּץ, וְיָשַׁב עַל הָעֲגָלָה. וּבִנְסִיעָתָם הִתְחִיל רַבִּי שְׁמוּאֵל לִתְמֹהַּ עַל דִּבְרֵי הַתִּינוֹק, וְעָנָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר: מִי אֵפוֹא יִהְיֶה בְּאֵלֶּה הַיָּמִים מֵבִין... "וְוער דָּען זָאל זַיין בְּאֵלֶּה הַיָּמִים אַ מֵבִין"?: (שָׁם).

א-תעא

וְהִנֵּה בִּנְסִיעָתָם, אֲשֶׁר בְּכָל פָּרָשַׁת דְּרָכִים הֶרְאָה לָהֶם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְהֵיכָן לִנְסֹעַ כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, נִזְדַּמֵּן קְצָת פְּעָמִים שֶׁהָיוּ נוֹסְעִים עַל הַדֶּרֶךְ שֶׁכְּבָר נָסְעוּ בּוֹ פַּעַם אַחַת, וְכַמָּה יָמִים אַחַר מַעֲשֶׂה הַתִּינוֹק הַנַּ"ל נִזְדַּמֵּן גַּם-כֵּן שֶׁנָּסְעוּ עוֹד הַפַּעַם בְּדֶרֶךְ הָאַכְסַנְיָא הַנַּ"ל, שֶׁהָיָה שָׁם זֶה הַתִּינוֹק, וְכַאֲשֶׁר רָאָה רַבִּי שְׁמוּאֵל שֶׁזֹּאת הִיא הָאַכְסַנְיָא בְּקֹשׁ מֵהַמּוֹלִיךְ אֶת הָעֲגָלָה שֶׁיַּעֲמֹד שָׁם, וְנִכְנַס לְאַכְסַנְיָא כְּדֵי לִרְאוֹת עוֹד הַפַּעַם אֶת הַתִּינוֹק הַנַּ"ל, וּמָצָא לְבַעַל-הַבַּיִת יוֹשֵׁב עַל הָאָרֶץ בַּאֲבֵלוּת אַחַר הַתִּינוֹק הַנַּ"ל. (שָׁם).

ו - לו

בְּהֶמְשֵׁךְ לַמּוּבָא בְּחֵלֶק א' סִימָן תעא, אָמַר רַבֵּנוּ אַחַר כָּךְ: "יֶלֶד זֶה הָיָה נִשְׁמָתוֹ מִנִּשְׁמוֹת הַיַּנּוּקוֹת, וְהַיַּנּוּקָא כְּשֶׁמְּגַלֶּה הַסּוֹדוֹת בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם".]

א-תעב

סִפּוּר הַשֵּׁנִי - שֶׁלָּנוּ פַּעַם אַחַת בְּבֵית הַמָּלוֹן שֶׁנִּמְצָא שָׁם הַרְבֵּה אוֹרְחִים מֵהָעֲיָרוֹת הַסְּמוּכוֹת אֲשֶׁר הִכִּירוּ זֶה אֶת זֶה, וְכָל נְסִיעָתָם הָיְתָה בִּמְדִינַת פָּאלִיסָע, אֲשֶׁר עִקַּר הַמִּסְחָרִים הוּא בְּכָל הַיּוֹצֵא מֵהַיְעָרוֹת וְהֶחָרְשִׁים הַגְּדוֹלִים הַנִּמְצָאִים שָׁם: עֲצִים, קְרָשִׁים, גַּלְגַּלִּים, זֶפֶת וְכַדּוֹמֶה. וּבִזְמַן הַחֹרֶף הַנַּ"ל, שֶׁהַלֵּילוֹת אֲרֻכּוֹת, יָשְׁבוּ סוֹחֲרִים רַבִּים סָבִיב הַשֻּׁלְחָן הַגָּדוֹל שֶׁעָמַד שָׁם בְּאֶמְצַע הַבַּיִת, וְדִבְּרוּ זֶה עִם זֶה בְּמִסְחָרֵיהֶם, כְּדֶרֶךְ הַסּוֹחֲרִים. וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יָשַׁב בֵּינֵיהֶם, וְהִרְכִּיב אֶת דְּבָרָיו גַּם-כֵּן בְּאֶמְצָעוּת דִּבְרֵיהֶם, וּבִפְרָטֵי מִסְפְּרֵי הַסְּכוּמִים שֶׁבִּקְנְיֵנֵיהֶם, וּשְׁמוֹת הָאֲדוֹנִים שֶׁסָּחֲרוּ עִמָּהֶם, כְּמִי שֶׁכְּבָר נִמְצָא בֵּינֵיהֶם מִזְּמַן רַב. וְרַבִּי שְׁמוּאֵל הַנַּ"ל עָמַד מֵאַחֲרָיו וּמִשְׁתּוֹמֵם, וְנִתְפַּלֵּא מְאֹד בְּשָׁמְעוֹ וּבְהַבִּיטוֹ עַל כָּל זֶה. וְגַם הִרְבָּה לְהִתְפַּלֵּא עַל אֲשֶׁר לֹא שָׁאֲלוּ וְדָרְשׁוּ מֵאִתּוֹ הַסּוֹחֲרִים מִי הוּא וּמֵאַיְזֶה מָקוֹם הוּא, הַבָּקִי כָּל-כָּךְ בִּפְרָטֵי מִסְחָרֵיהֶם כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. וְאַחַר-כָּךְ בְּעֶרֶךְ שָׁעָה אוֹ שָׁתַּיִם נִתְפַּרְדוּ הַסּוֹחֲרִים כָּל אֶחָד לִמְקוֹמוֹ שֶׁרָצָה לִישֹׁן שָׁם, וְלֹא נִשְׁאַר אֵצֶל הַשֻּׁלְחָן רַק רַבֵּנוּ

זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְעוֹד אִישׁ אֶחָד מֵהַסּוֹחֲרִים שֶׁעֲדַיִן נִתְעַכֵּב בִּישִׁיבָתוֹ אֵצֶל הַשֻּׁלְחָן. וְזֶה הַסּוֹחֵר הִתְחִיל לְהַבִּיט בִּפְנֵי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְאָמַר לְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "אַתֶּם נוֹדָעִים לִי מְאֹד" "אֵיר זָעְנְט מִיר זֵייעֶר קֶעְנְטְלִיךְ"! וְהֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: אַתֶּם סוֹבְרִים שֶׁאֲנִי פִּלּוֹנִי זֶה, וְהִזְכִּיר לוֹ שֵׁם הַפִּלּוֹנִי, וְכֵן לְדַעַת הַסּוֹחֵר, שֶׁבֶּאֱמֶת הָיְתָה עָלָיו כַּוָּנָתוֹ. וְכַאֲשֶׁר רָאָה הַסּוֹחֵר שֶׁעֲדַיִן לֹא נוֹדַע לוֹ, עָנָה וְאָמַר שֵׁנִית לְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "אֲנִי יוֹדֵעַ" "אִיךְ וֵוייס שׁוֹין". וְהֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עוֹד הַפַּעַם: אַתֶּם סוֹבְרִים שֶׁאֲנִי פִּלּוֹנִי, וְהִזְכִּיר אוֹתוֹ עוֹד הַפַּעַם בִּשְׁמוֹ, וְכֵן גַּם-כֵּן עוֹד הַפַּעַם לְשֵׁם זֶה הָאִישׁ אֲשֶׁר עָלָיו נִדְמָה לַסּוֹחֵר עַל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁזֶּה הוּא. וּבְתוֹךְ כָּךְ פָּנָה זֶה הַסּוֹחֵר גַּם-כֵּן לִמְקוֹמוֹ. וְהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה, לֹא עָלָה כְּלָל עַל דַּעְתּוֹ שֶׁל הַסּוֹחֵר לִתְמֹהַּ וּלְהִתְפַּלֵּא עַד שֶׁיֵּעָמֵד עַל זֶה, וְיִרְצֶה דַּוְקָא לַחְקֹר וְלֵידַע מִי הוּא זֶה הָאִישׁ הַמְכַוֵּן כָּל-כָּךְ לְדַעְתּוֹ, הַבָּקִי כָּל-כָּךְ בְּמִסְחֲרֵי שְׁאָר הַסּוֹחֲרִים כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. וְקֹדֶם אוֹר הַיּוֹם הִשְׁכִּים רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְנָסַע לְדַרְכּוֹ כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. (שָׁם).

א-שנא

הַמַּעֲשֶׂה מֵהַסּוֹחֲרִים, שֶׁנִּתְוַעֲדוּ עִמּוֹ סָמוּךְ לְנַאוְוירִיטְש, וּמַה שֶּׁהִפְלִיא לְדַבֵּר עִמָּהֶם כְּאִלּוּ הוּא אֶחָד מֵחֲבוּרָתָם, וּמַה שֶּׁכְּבָר לְאֶחָד מֵהֶם אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ שְׁתֵּי פְּעָמִים וּבְחָכְמָה נִפְלָאָה לְהִתְעַלֵּם וּלְהִתְכַּסּוֹת גַּם מֵאִתּוֹ עַיֵּן בְּסֵפֶר "שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים", כֶּרֶךְ ו' אוֹת ה' בַּאֲרִיכוּת (ראה להלן סימן תע"ב). שָׁמַעְתִּי כָּל זֹאת בַּאֲרִיכוּת מִפִּי אָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע מֵרַבִּי שְׁמוּאֵל מִטֶּעפְּלִיק שֶׁנָּסַע אִתּוֹ, כַּמּוּבָא בְּסֵפֶר "חַיֵּי-מוֹהַר"ן" סִימָן קנ"א, קס"ג. (שָׁם אוֹת ל"ו).]

א-תעג

וַיַּעַן אֲשֶׁר יָצָאתִי לְהוֹדִיעַ קְצָת מַעֲשִׂיּוֹת מֵרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הִנְנִי אַגִּב אֹרְחָא לְסַפֵּר גַּם מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי מֵרַבִּי יְחִיאֵל מֶנְדִּיל זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁשָּׁמַע מֵהָרַב רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטֶּשֶׁערִין, שֶׁנָּסַע עִם רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְוולְטשִׁיסְק [בְּעֵת הַנְּשׂוּאִין שֶׁל בִּתּוֹ מָרִים, זְכרוֹנָהּ לִבְרָכָה]. בְּאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ פַּעַם אַחַת בְּתוֹךְ הַלַּיְלָה צִוָּה עָלָיו רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁיֵּשֵׁב אִתּוֹ עַל הָעֲגָלָה, וְשֶׁיְצַוֶּה לְהָעֶרֶל הַבַּעַל-עֲגָלָה שֶׁיִּסָּקְשֵׁר אֶת הַחֲבָלִים מֵהַסּוּסִים לָעֲגָלָה בְּעַצְמָהּ [וְלֹא שֶׁיֹּאחֲז אוֹתָם בְּתוֹךְ יָדוֹ], וּלְהַנִּיחַ אֶת הַסּוּסִים שֶׁיֵּלְכוּ מֵעַצְמָם. וּמִיָּד נִתְכַּפֶּל עֲלֵיהֶם אֲפֵלּוּת וְחֶשְׁכַת הַלַּיְלָה בְּכָפֶל כָּפוּל וּמְכֻפָּל כְּזֶה עַד שֶׁבִּישִׁיבָתוֹ סָמוּךְ לְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל הָעֲגָלָה וְלֹא הָיָה בְּיִכְלְתּוֹ לִרְאוֹת אֶת רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וְנִתְעַכֵּב הַדָּבָר עַד עֶרֶךְ שָׁעָה אוֹ שְׁתַּיִם. וְהָעֲגָלָה עִם הַסּוּסִים הִגִּיעוּ וּבָאוּ לְעִיר, אֲשֶׁר בְּתְחִלָּה לֹא יָדַע הָרַב הַנַּ"ל שֵׁם הָעִיר. וְהַסּוּסִים עָמְדוּ מֵעַצְמָן אֵצֶל

בֵּית-אַכְסַנְיָא שֶׁלֹּא הָיָה גַּג עַל הַבַּיִת, וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יָרַד עִמּוֹ מֵהָעֲגָלָה וְנִכְנְסוּ אֶל הַבַּיִת. וְנִמְצָא שָׁם בַּבַּיִת אִישׁ מְשֻׁרֶת, אֲשֶׁר הֵכִין מִיָּד לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה חֶדֶר מְיֻחָד וְשָׁכַב שָׁם לִישֹׁן, וְהָרַב רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק הַנַּ"ל יָשַׁב שָׁם בַּבַּיִת הַגָּדוֹל עִם הַמְשֻׁרֶת בְּיַחַד. וְקֹדֶם שֶׁשָּׁכַב רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בַּחֶדֶר הַנַּ"ל צִוָּה לְהָכִין עֲבוּרוֹ תַּבְשִׁיל לִסְעֻדַּת הַלַּיְלָה, וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שָׁכַב שָׁם בַּחֶדֶר הַנַּ"ל עַד שֶׁנִּגְמַר הַבִּשּׁוּל מֵהַתַּבְשִׁיל הַנַּ"ל. אַחַר שֶׁאָמְרָה הַמְשֻׁרֶתֶת לַמְשֻׁרֶת שֶׁנִּגְמַר הַבִּשּׁוּל מֵהַתַּבְשִׁיל, אָמַר הַמְשֻׁרֶת לְהָרַב הַנַּ"ל לְהָקִיץ לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מֵהַשֵּׁנָה, [כִּי הַמְשֻׁרֶת לֹא יָדַע כְּלָל מִי הוּא, וְהָרַב רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק הֵבִין מֵעַצְמוֹ שֶׁכֵּן רְצוֹן רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁלֹּא יְגַלֶּה מִי הוּא]. וְלֹא רָצָה הָרַב לְהָקִיץ בְּעַצְמוֹ לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְעָנָה לַמְשֻׁרֶת: אִם אַתָּה רוֹצֶה, לֵךְ וַהֲקִיצוֹ בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: יְהוּדִי, יְהוּדִי, קוּם לֶאֱכוֹל אֲרוּחַת-עֶרֶב, "יוּד, יוּד, שְׁטַייט אוֹיף עֶסֶן וֶוועטשֶׁערֶע" וְנִתְעוֹרֵר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אַךְ לֹא רָצָה לֶאֱכֹל, אֲבָל צִוָּה שֶׁגַּם בְּלֹא זֶה יְשַׁלֵּם בְּעַד הַתַּבְשִׁיל כַּנַּהוּג. וְחָזַר וְעָלָה עִמּוֹ מִיָּד עוֹד הַפַּעַם עַל הָעֲגָלָה, וְצִוָּה עוֹד הַפַּעַם שֶׁהֶעָרֵל יִקְשֹׁר אֶת הַחֲבָלִים מֵעַל הַסּוּסִים לָעֲגָלָה, שֶׁיֵּלְכוּ וְיָרוּצוּ הַסּוּסִים מֵעַצְמָם כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, עַד שֶׁחָזְרוּ וּבָאוּ לְתוֹךְ הָעִיר וְהַבַּיִת-מָלוֹן שֶׁנָּסְעוּ מִשָּׁם בְּתְחִלַּת הַלַּיְלָה כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. וּבְעֵת יְשִׁיבַת הָרַב עִם הַמְשֻׁרֶת כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, שָׁאַל מֵהַמְשֻׁרֶת שֵׁם הָעִיר הַנַּ"ל, וְהֵשִׁיב לוֹ. וְיָדַע וְהֵבִין הָרַב שֶׁזֹּאת הָעִיר הוּא בְּעֶרֶךְ כַּמָּה מֵאוֹת פַּרְסָאוֹת מִמְּקוֹם הָעִיר וְהַבַּיִת-מָלוֹן הַנַּ"ל, שֶׁנָּסְעוּ מִשָּׁם וְחָזְרוּ לְשָׁם. וּבְאֶמְצַע חֲזָרָתָם כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהוּא מַחֲזִיק טוֹבָה לַמְשֻׁרֶת שֶׁהֵקִיץ אוֹתוֹ. (שָׁם).

א-תעד

וְעוֹד מַעֲשֶׂה אַחַת שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי יְחִיאֵל מֶנְדִּיל הַנַּ"ל, שֶׁשָּׁמַע מֵהָרַב רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק הַנַּ"ל מִטְּשֶׁעֶרִין, שֶׁפַּעַם אַחַת נָסַע לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִבְּרֶסְלֶב, וְלָן בְּבֵיתוֹ הַגָּדוֹל שֶׁהָיָה מָקוֹם הָאוֹרְחִים. וּמֵחֲדַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לֹא נִמְצָא שׁוּם פֶּתַח אֶל הַחוּץ רַק לְזֹאת הַבַּיִת, וּמֵהַבַּיִת נִמְצָא פֶּתַח אֶל הַחוּץ מִצַּד מַעֲרָב. וּפִתְאֹם בְּאֶמְצַע הַלַּיְלָה שָׁמַע הָרַב הַנַּ"ל קוֹל רַעַשׁ מֵחֲדַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כְּמוֹ מִכַּמָּה אֲלָפִים אֲנָשִׁים, וְהָרַב יָדַע בָּרוּר שֶׁלֹּא נִמְצָא שָׁם בַּחֶדֶר שׁוּם אָדָם חוּץ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, יַעַן אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא כְּלָל מִזֶּה הַחֶדֶר הַקָּטָן שׁוּם פֶּתַח אֶל הַחוּץ רַק דֶּרֶךְ זֹאת הַבַּיִת שֶׁשָּׁכַב שָׁם הָרַב כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, וְהַבַּיִת הָיְתָה סְגוּרָה מִבִּפְנִים בַּלַּיְלָה כַּנַּהוּג. וְגַם חֲדַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה קָטָן מֵהָכִיל כְּלָל הַרְבֵּה אֲנָשִׁים, וּמִכָּל-שֶׁכֵּן וְכָל-שֶׁכֵּן אֲלָפִים אֲנָשִׁים כְּפִי הָרַעַשׁ הַנַּ"ל שֶׁיָּצָא מִשָּׁם. וְנָפַל עַל הָרַב פַּחַד וְרַעַד גָּדוֹל וְעָצוּם מִקּוֹל הָרַעַשׁ הַזֶּה, עַד שֶׁמֵּרֹב הָרַעַד וְהַחֲרָדָה שֶׁחָרְדוּ בּוֹ כָּל אֵיבָרָיו נָפַל מֵהַמִּשְׁכָּב עַל הָאָרֶץ, וְגַם נִתְיָרֵא אַחַר-כָּךְ מִלְּהַזִּיז אֶת עַצְמוֹ וְלָקוּם מֵהָאָרֶץ עַד שֶׁנִּשְׁקַע

הָרַעַשׁ. וַיָּקָם אַחַר-כָּךְ מֵהָאָרֶץ וַיֵּצֵא אֶל הַחוּץ, וְנִתְעַכֵּב שָׁם בַּחוּץ עַד שֶׁהֵאִיר הַיּוֹם. וְגַם אַחַר-כָּךְ נִתְבַּיֵּשׁ וְנִתְיָרֵא מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִשְׁאֹל מֵאִתּוֹ מַה זֶּה וְעַל מַה זֶּה, כִּי הֵבִין שֶׁאֵין זֶה רְצוֹנוֹ שֶׁיִּשְׁאָלֶנּוּ. (שָׁם).

שארית ישראל-מכתבים (אנ"ש)

תִּרְאוּ לִשְׁמֹחַ מְאֹד שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָזֹר לָכֶם לְהַשִּׂיא יְתוֹמָה. וְאֵצֶל רַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה מִצְוַת הַכְנָסַת כַּלָּה מֵהַמִּצְוֹת גְּדוֹלוֹת. כַּךְ שָׁמַעְתִּי מֵאַדְמוּ"ר רַבִּי נָתָן זַ"ל וְעִקַּר הַמִּצְוָה כְּשֶׁהִיא בְּשִׂמְחָה. (שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל ג).

שָׁמַעְתִּי שֶׁאַדְמוּ"ר נָתָן זְצוּקַ"ל לֹא הִסְכִּים לִנְסֹעַ קוֹדֶם שִׁשִּׁים שָׁנָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְהִשְׁתַּקֵּעַ. (שָׁם כו).

יָדוּעַ לָכֶם מַה שֶּׁאָמַר מוֹרֵנוּ מוהרנ"ת זְצוּקַ"ל בְּעֵת שֶׁדִּבֵּר מִמַּה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל מֵעַנְיַן הַגִּלְגּוּל שֶׁבְּאֵם יֹאמַר הָאָדָם עֶקֶט מִיט מִיר דָּא יוֹעִיל לוֹ שֶׁלֹּא יִתְגַּלְגֵּל עוֹד לִהְיוֹת בְּסַכָּנָה עֲצוּמָה בָּזֶה הָעוֹלָם, וְאַף עַל פִּי כֵן סִיֵּם מוֹרֵנוּ מוהרנ"ת זְצַ"ל שֶׁבְּאֵם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכְּשֶׁיִּתְגַּלְגֵּל יִזְכֶּה גַּם כֵּן לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל צִיּוּן אַדְמוּ"ר הַקָּדוֹשׁ זַ"ל הָיָה מְרוּצֶה גַּם לְהִתְגַּלְגֵּל. (שָׁם לב).

דִּבַּרְתִּי עִם רַבִּי אַבְרָהָם סוֹפֵר וְנִתְבָּרֵר הַדָּבָר, אַז דִּיא אֶסִיפָּה פִּין אַנ"ש בְּפוֹלִין כְּמוֹ בְּשָׁנָה הָעָבַר אִיז נָאר אַ טוֹבָה לְהִתְפַּלֵּל בְּמִתִינוּת וּבְהִתְעוֹרְרוּת אָבֶּער וֶועגֶן תִּקּוּן פִּין רֹאשׁ הַשָּׁנָה דַּארְפִּין כָּל אנ"ש בֵּינְקֶען לְאוּמִין. כִּי רֹאשׁ הַשָּׁנָה שָׁם וְלֹא בְּשׁוּם מָקוֹם, כֵּן אָמַר מוהרנ"ת זַ"ל. (שָׁם סב).

שָׁמַעְתִּי מֵאַנ"ש שֶׁסִּפְּרוּ שֶׁרַבֵּנוּ זַצַ"ל זִי"ע הָיָה אוֹהֵב מְאֹד אַ גִיפְּרֶעגֶעלְטָן חָסִיד (שָׁם צד).

הִנֵּה רָאִיתִי בְּמִכְתָּב הָעִתִּים מוּזֶעט הַנִּקְרָא יוּד מַה שֶּׁעַתָּה נִתְעוֹרְרוּ בְּחוּץ לַמְּדִינָה לַעֲשׂוֹת בָּאֳוִיר סְפִינָה עַל 500 אִישׁ וְלֵילֵךְ בְּשָׁעָה 150 וֶוערְסְט מַה שֶּׁזֶּה מִן הַסִּימָנִים הָאַחֲרוֹנִים שֶׁל רַבֵּנוּ זַצַ"ל זִי"ע קוֹדֶם בִּיאַת הַגּוֹאֵל וְאָמַר בִּלְשׁוֹנוֹ הַקָּדוֹשׁ עֶס וֶועט זַיין אַ סַאךְ מַאשִׁינֶען אִין עֶס וֶועט זַיין אַ מַאשִׁין צוּ פָאהְרֶן אִין דֶּער לוּפְטָן אִין אַ יוּד וֶועט זַיין אַייְנְצְ פַאהְרֶן דַּאוֶועגְן, וֶועט עֶר זִיךְ אוֹיף זֶעצֶן נָאךְ פַאהְרֶן דַּאוֶועגְן קֵיין יְרוּשָׁלַיִם פְּרֶעגְן מָשִׁיחַ הַקָּדוֹשׁ אַ עֶצָה וויא אֶזוֹי צוּ דַאוֶועגְן אִין וֶועט נָאךְ צוּרִיק קוּמֶען צוּם דַּאוֶועגְן אַ הֵיים. וְיִדּוּעַ מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי נַפְתָּלִי זַצַ"ל שֶׁבְּאֵם יִשְׁמַע מִזֶּה הַמַּאשִׁין אָז הָיָה מְרַקֵּד בִּכְלֵיזְמֶר בְּהַשּׁוּק. (שָׁם צד).

א-תקג

אֶזוֹי וויא מוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל הָאט אַמָאהָל גִיזָאגְט לְאֶחָד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים שֶׁהָיָה דָּר בָּעִיר אוּמַאן וּשְׁמוֹ רַבִּי מֹשֶׁה בֶּן רַבִּי אַבְרָהָם חַיִּים, שֶׁהָיָה דַּרְכּוֹ לְהִתְפַּלֵּל בִּדְבֵיקוּת נִפְלָא וּמוֹהַרְנַ"תְ שִׁבַּח מְאֹד אֶת תְּפִלָּתוֹ. וְאַחַר כַּךְ לְאַחַר אֵיזֶה זְמַן נָפַל מִזֶּה מֵחֲמַת מִקְרֵי וּפְגָעֵי הַזְּמַן וְהִתְגַּבְּרוּת הַבַּעַל-דָּבָר, וּמוֹהַרְנַ"תְ זַ"ל הָיָה לוֹ יִסּוּרִים גְּדוֹלִים מִזֶּה בִּבְחִינַת: "כִּי מְרַחֲמֵם

יְנַהֲגֵם". וְעִקַּר הָרַחֲמָנוּת הוּא עַל הָרוּחָנִיּוּת כַּמּוּבָן. וְאָמַר לוֹ בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "מִשֶּׁה דִּי בִּיסְט אַרַאפּ גִּיפַאלְן?! הֵייבּ אָן אוֹיף סְנַיְיעָס מֵחָדָשׁ, וָואִרְן אֲפִלּוּ אִיךְ אִיךְ הָאבּ שׁוֹין אַ וַוייסֶע בָּארְד הָאבּ אִיךְ נָאךְ אוֹיךְ בְּדֵעָה צוּ וֶוערְן אֵין עֶרְלִיכֶער יוּד, וּבִפְרַט דִּיא וָואס דִּיא בִּיסְט נָאךְ אַ יוּנְגֶער מַאן" ! . (שָׁם).

א-תרסט

כְּשֶׁהָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ פַּעַם בְּאוּמַן, שָׁמַע, שֶׁרַבִּי מֹשֶׁה בֶּן רַבִּי אַבְרָהָם חַיִּים מִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה וּכְשֶׁחָזַר אַחַר-כָּךְ לְבֵיתוֹ, אָמַר: בְּכָל הַמִּנְיָן שֶׁל הָרַב רַבִּי נַפְתָּלִי, שֶׁשָּׁם הִתְפַּלֵּל רַבִּי מֹשֶׁה, לֹא שָׁמַעְתִּי שׁוּם אָדָם מִתְפַּלֵּל כְּמוֹ מֹשֶׁה בֶּן רַבִּי אַבְרָהָם חַיִּים זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. כְּשֶׁבָּא אַחַר-כָּךְ מוֹהַרְנַ"תְּ בְּפַעַם אַחֶרֶת לְאוּמַן, רָאָה שֶׁרַבִּי מֹשֶׁה הַנַּ"ל נִתְקָרֵר, חִזְּקוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר לוֹ: "מֹשֶׁה, דּוּא בִּיסְט אַרַאפּ גִּיפַאלְן פָּאלְג מִיר קֶעֶר זִיךְ אוּם, גְּלַייבּ מִיר אִיךְ הָאבּ שׁוֹין אַ וַוייסֶע בָּארְד אוּן הָאבּ נָאךְ אוֹיךְ בְּדֵעָה צוּ זַיין אַ עֶרְלִיכֶער יוּד". (אֲבָנֶ"הָ בַּרְזֶל).

א-תרפ

פַּעַם-אַחַת אָמַר: "אַ וָוא אַ וַוייסֶע בָּארְד אוּן אִיךְ הָאבּ נָאךְ בְּדֵעָה צוּ זַיין אַ בְּרֶסְלֶבֶר חָסִיד". (אֲבָנֶ"הָ בַּרְזֶל).]

מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל אָמַר: שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶהוּ כֹּחַ בָּנָה הַקְּלִפּוֹת, אִם בְּהַמָּמוֹן שֶׁל הַגְּבִירִים אִם בְּהָרְצוֹנוֹת שֶׁל הָעֲנִיִּים. (שָׁם קלה).

ראבר"נ

ליקוטים-ביאהל"ק

עַל מוֹהַרְנַ"תְּ לְבַד סָמַךְ רַבֵּנוּ אֶת יָדָיו, וְעַל יָדוֹ לְבַד זָכִינוּ לְהַשְׁאֲרַת סִפְרוֹ הַקָּדוֹשׁ, כַּאֲשֶׁר הֵעִיד עָלָיו בָּזֶה (חיי"מ סעיף שס"ט): "יֵשׁ לוֹ חֵלֶק גָּדוֹל בְּסִפְרֵי בֶּאֱמֶת כֻּלּוֹ", "עֶר הָאט אַ גְּרוֹיסְן חֵלֶק אִין מַיין סֵפֶר, טַאקֶע גָּאר" ! (בְּיאוּר הַלִּקּוּטִים סימן א, סעיף י' הערה ב').

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זַ"ל שֶׁהָיְתָה כַּוָּנַת אַדְמוּ"ר זַ"ל (בְּמַאֲמַר "אַקְרוּקְתָּא" שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק א סִימָן ג') שֶׁיִּהְיֶה עִקַּר הַלִּמּוּד בְּבֵירוּר הֲלָכָה מִתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה וּבִלְמוּד הַנִּסְתָּר וְהַפְּנִמִיּוּת. (שָׁם סימן ג', סעיף ד').

תְּבִין נִפְלָאוֹת בְּשֵׁם הַכְּנוּי שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל שְׁטֶעֶרְן (מֻצָּח בְּלַע"ז) וְכוּ' וְגַם בְּתוֹאַר פָּנָיו הָיָה מְצֻחוֹ נִפְלָא וּמְשׁוּנֶה בְּגַדְלוֹ. (שָׁם סימן כ'; בחדש בהשמטות עמ' שכ"ט).

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זַ"ל בְּשֵׁם מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל שֶׁדִּבֵּר פַּעַם אַחַת מֵעִנְיַן הַזֶּה שֶׁל הַשֵּׂכֶל וְהָעוֹנֶשׁ וְאָמַר שֶׁאַחַר כָּל מַה שֶּׁמֵּבִיא מִזֶּה (בְּדִבָּרָיו הַקְּדוֹשִׁים וּבִשְׁאָר סִפְרֵי אֱמֶת) אֵין שׁוּם אוֹפֶן וְיכוֹלֶת לְהַגִּיעַ וּלְהָבִיא בְּמוֹחֵנוּ וְדַעְתֵּנוּ אֶת צִיּוּרֵי מַהוּתֵיהֶם וְאֵיכוּתֵיהֶם, גַּם מְבוּאָר וְנִרְאֶה

מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁצַּעַר הַבּוּשָׁה גָּדוֹל מְאֹד יוֹתֵר מֵעוֹנֶשׁ גֵּיהִנֹּם, שֶׁהַכַּוָּנָה הִיא עַל צַעַר הַבּוּשָׁה שֶׁמִּתְבַּיְּשִׁים בְּעוֹנְשֵׁי הַגֵּהִנֹּם בְּעַצְמוֹ. (שם סימן כב, מפתח ט"ו).

מְבוּאָר מִדְּבָרֵי מהרנ"ת זַ"ל בעל-פה אֲשֶׁר כְּמוֹ נִתַּן לָנוּ אוֹר הַתּוֹרָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ כֵּן יִהְיֶה נִתַּן לָנוּ אוֹר הַתְּפִלָּה עַל יְדֵי מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ. (שם, מפתח כ"ט).

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי שֶׁשָּׁמַע ממוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל שֶׁבְּהַמַּאֲמַר וְהַשָּׁגָה הַזֹּאת (הַיְינוּ בְּמַאֲמַר "וְיִהְי מִקֵּץ" שֶׁבְּסִימָן נד, חֵלֶק א') פָּקַד וְצִוָּה עָלָיו אַדְמוּ"ר זַ"ל מֵאָז וְהָלְאָה לְחַדֵּשׁ בְּתוֹרָתוֹ וְשֶׁעַל זֶה סָבַב בְּכֹלֶל הָעִנְיָן אֵין אָדָם דָּן וְכוּ' לְדַמּוֹת מִילְתָא לְמִילְתָא מֵעַצְמוֹ אֶלָּא אִם כֵּן קִבְּלָה מֵרַבּוֹ וְכוּ' וְאָמַר אָז [מַה שֶּׁמּוּבָא בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן, בְּהַשִּׂיחָה עֲבוֹדַת ה' אוֹת פ"ד] שֶׁהַמְשִׁיךְ לַאֲנָשָׁיו כֹּחַ הַמְּדַמֶּה בְּרוּר וְזָךְ וְעִקַּר דְּבָרָיו הָיוּ עַל מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא שֶׁקִּבֵּל אָז מֵאִתּוֹ בֵּירוּר הַמְּדַמֶּה לְחַדֵּשׁ וּלְדַמּוֹת מִילְתָא לְמִילְתָא וּבְלִי טָעוּת וְהֵיפֶךְ חַס-וְשָׁלוֹם, וְהוּא שֶׁיְּסוֹבֵב עָלָיו בְּהַכָּתוּב בְּיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמֶּה בְּמְדַמֶּה דְקֶדֶשָׁה. (שם סימן נד, אות ד).

אַדְמוּ"ר זַ"ל גִּלָּה וְהִמְשִׁיךְ תִּקּוּן הַהַשָּׂגָה הַזֹּאת (הַיְינוּ מַאֲמַר ס"א) בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הָרִאשׁוֹן כְּשֶׁהִגִּיעַ עָלָיו הַמַּחֲלָה שֶׁנִּסְתַּלֵּק מֵאִתּוֹ וְהִפְלִיא לְהַמְשִׁיךְ בָּהּ סְמִיכָה לְתַלְמִידוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל (כַּמּוּבָא מִזֶּה בְּסֵפֶר פַּרְפְּרָאוֹת לַחָכְמָה) וְתִקּוּן הַכְּתִיבָה וְהַהַדְפָּסָה לְסִפְרוֹ שֶׁנִּדְפַּס בַּשָּׁנָה הַזֹּאת וְגַם אַחַר כַּךְ בְּיוֹם הִסְתַּלְקוּתוֹ סְבִיב ה' יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּשְׁמַע לְתַלְמִידוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל הַנַּ"ל בְּצַעֲקָתוֹ וּתְפִלָּתוֹ הוֹשִׁיעָנָא אֶבֶן שְׁתִיָּה וְכוּ' וְכֵן אַחַר כַּךְ כְּשֶׁנִּמְלְאוּ יְמֵי תַּלְמִידוֹ הַנַּ"ל הָיְתָה הִסְתַּלְקוּתוֹ בְּהַשָּׁגַת הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְהִרְבָּה לְהַזְהִיר אָז מְאֹד עַל מְצִוַת הַהַדְפָּסָה וְהַכְּתִיבָה כְּמַאֲמַר הַכָּתוּב הַנַּ"ל עֲשׂוֹת סְפָרִים הַרְבֵּה אֵין קֵץ (גַּם נִרְאֶה וּמְבוּאָר מִדְּבָרָיו בע"פ שֶׁהוּא הַצַּדָּקָה אֲשֶׁר גְּדֹלָה כְּמוֹ כֵּן חִיּוּבָהּ וְרוֹמְמוּתָהּ וְכוּ'). (שם סימן סא, סעיף מח).

סִפֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ מֵאַדְמוּ"ר זַ"ל שֶׁבַּאֲמִירָתוֹ הַהַשָּׂגָה הַזֹּאת (הַיְינוּ מַאֲמַר "וַיֹּאמֶר בּוֹעַז" - סִימָן סה) הִפְלִיא בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ וְחָכְמָתוֹ (בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה) לִהְיוֹת מַרְאֶה בְּאֶצְבָּעוֹ עֲצוּמַת מַרְאֶה הָעֵינַיִם שֶׁעַל יְדֵי הָאֶצְבַּע בְּעֵת שֶׁדִּבֵּר מִזֶּה. (שם סימן סה בהתחלה).

דִּבּוּרוֹ וּמַאֲמָרוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּעִנְיַן לִמּוּדֵי סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים: "הַיינְט אַז מַיין סֵפֶר אִיז שׁוֹין פַאראַנְדֶן אוֹיף דֶעם וועלְט מוּז מֶען נאר לֶערְנֶען מַיין סֵפֶר", "כַּיּוֹם שֶׁסִּפְרֵי כְּבָר נִמְצָא בָּעוֹלָם בְּהֶכְרַח לִלְמוֹד בּוֹ". (שם סימן רפב; בחדש בהשמטות עמ' של"א).

אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל לְמוֹהַרְנַ"תְּ וּלְרַבִּי נַפְתָּלִי שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה מֵהֶם מַלְאָכִים בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן לְאַחַר פְּטִירָתָם וְגַם גִּלָּה לָהֶם אֶת הַשֵּׁמוֹת שֶׁיִּהְיוּ נִקְרָאִים בָּהֶם וְכָתְבוּ אוֹתָם בְּפִנְקְסֵיהֶם. (שם חֵלֶק ב, סי' ה' סעיף ב').

מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי מֵאֶחָד מֵאַנַ"שׁ שֶׁשָּׁמַע מֵרַבִּי אַבְרָהָם מִפְּעטֶעְרבּוּרג, בְּזֹאת הָעֵת שֶׁאַחַר בֹּא רַבֵּנוּ זַ"ל מִלְעמְבֶּעְרג, רָכַב פַּעַם אַחַת רַבֵּנוּ זַ"ל לְחוּץ לָעִיר לִשְׁאִיבַת הָאֲוִיר שֶׁהָיָה מוּכְרָח

לוֹ וְזֶה הָאִישׁ רַבִּי אַבְרָהָם מִפָּעטֶערבוּרג הָלַךְ אַחֲרָיו רַגְלִי בְּמִרוּצָה בְּאוֹפֶן שֶׁיִּשְׁתַּוֶּה אִתּוֹ וְרַבֵּנוּ זַ"ל סִפֵּר לְפָנָיו אֶת צַעֲרוֹ בְּמַחֲלָתוֹ (מַחֲלַת הָרִיאָה) שֶׁנִּתְקַלְקֵל קוֹלוֹ מֵחֲמַת הַמַּחֲלָה. וְאָמַר אָז לְפָנָיו שֶׁהָאוֹבֵד אֶת קוֹלוֹ בְּמַחֲלָתוֹ אֵין מוֹעִיל לוֹ אֲפִלּוּ זְכוּת אָבוֹת. וְאַחַר כַּךְ אָמַר לוֹ שֶׁכְּשֶׁיִּהְיֶה אִישׁ כָּשֵׁר יָבִין אֶת דְּבָרָיו, "אַז דּוּא וֶוועסְט זַיין אַיין עֶרְלִיכֶער יוּד וֶוועסְטוּ פַּאר שְׁטֵיין וְואס אִיךְ זָאג". וּכְפִי הַנִּרְאֶה שֶׁזֹּאת הַמַּעֲשֶׂה הָיְתָה בְּסוֹף הַקַּיִץ תקס"ט שֶׁבְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה תק"ע שֶׁאַחַר זֶה אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל זֹאת הַתּוֹרָה (הַיְינוּ תּוֹרָה ה' חֵלֶק ב) וּבְזֹאת הַתּוֹרָה מְבוֹאָר דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים הַנַּ"ל שֶׁבְּאִבּוּד הַקּוֹל אֵין מוֹעִיל זְכוּת אָבוֹת (כִּי הַקּוֹל הוּא מֵאֵשׁ מַיִם רוּחַ שֶׁהֵם תְּלַת אֲבָהָן כמוב"פ וְזֶה הָאִישׁ רַבִּי אַבְרָהָם הַנַּ"ל הָיָה רָחוֹק מִלְּהַעֲמִיק בִּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים) וּכְפִי הַנִּרְאֶה מִכָּל זֶה שֶׁהַצַּדִּיק מִשְׁתַּתֵּף לְיִשְׂרָאֵל בְּצָרָתָם וּמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ בְּשִׁבְילָם הַמַּחֲלוֹת שֶׁאֵין מוֹעִיל לָהֶם לֹא רְפוּאוֹת וְכוּ', וְשֶׁזֹּאת הָיְתָה מַחֲלָתוֹ בְּהָרִיאָה. וְכַאֲשֶׁר בִּיאֵר אַחַר כָּל כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּעִנְיַן הָרִיאָה וְגַם בִּשְׁעַת אֲמִירַת תּוֹרָתוֹ שֶׁהָיָה עוֹסֵק תָּמִיד בְּאֵלֶּה הַתְּקוּנִים שֶׁהוֹצִיא מִפִּיו. הֲבָנְתִּי מֵאָבִי (שֶׁקִּבֵּל ממורנ"ת זַ"ל גַּם תְּנוּעַת רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁבַּאֲמִירַת תּוֹרָתוֹ) שֶׁבִּלְשׁוֹנוֹ הַקָּדוֹשׁ וּתְנוּעוֹתָיו, שֶׁהוֹצִיא מִפִּיו אֵלֶּה הַתֵּיבוֹת: "דַּארְף מָען שְׁרַייֶען פּוּן דֶּעם הָארְץ", (צָרִיךְ לִצְעוֹק מִתּוֹךְ הַלֵּב), שֶׁמַּשָּׁךְ מְאֹד תֵּיבַת הָארְץ, וְכֵן בְּתֵיבַת "מְמַעֲמְקִים" וְתֵיבוֹת "מֵעוֹמְקָא דְּלִבָּא". (שם, סעיף ז).

הִנְנִי לְהַצִּיג לְפָנֶיךָ הַקּוֹרֵא גַּם רָאשֵׁי פְּרָקִים מֵהַמְּכְתָּב אֲשֶׁר הֵבֵנְתִּי בְּעִנְיָן זֶה לִשְׁלוֹחַ לְהַמּוּפְלָג בְּתוֹרָה וּבְיִרְאָה וְכוּ', עַל אוֹדוֹת הַנְּסִיעָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁדִּבְּרָנוּ בְּהֶיוֹתִי אֶצְלוֹ אֵין בְּיכָלְתִּי לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי לְבָרֵר וְלִקְבּוֹעַ גַּם הֲהֶלְכָה כְּמוֹתוֹ כִּי מַה נַּעֲשָׂה בְּבוֹא הַגְּאֻלָּה הַכְּלָלִיּוּת לִנְסוֹעַ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הַאִם נֶחְשָׁב עַל-יְדֵי-זֶה חַס-וְשָׁלוֹם לְנִפְרָדִים וְנִתְרַחֲקִים מֵאַדְמוּ"ר זַ"ל עַל אֲשֶׁר אָמַר (בספר "חיי-מוהר"ן", סימן קצז) "אֲנִי רוֹצֶה לְהִשָּׁאֵר בֵּינֵיכֶם" ?, וְכֵן הַס מִלְּהַזְכִּיר וְלוֹמַר דָּבָר כָּזֶה שֶׁאֵין לוֹ שַׁחַר כִּי הֲלֹא נוֹדַע שֶׁדִּבְּרָה תּוֹרָה כִּלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם וְכֵן גַּם הֵמָּה דִּבְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים הָאֱלֹה כִּי כָּל זֶה דִּבֵּר וְאָמַר מֵחֲמַת שֶׁמַּעוֹצָם הַסַּכָּנָה שֶׁנִּסְתַּכְּנוּ אָז מְאֹד רַבִּים בְּכֻלָּם שֶׁל הַנּוֹסְעִים לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יָדַע בְּרוּחַ כַּיּוֹם שֶׁלֹּא יִתְעוֹרֵר גַּם אֶחָד מֵעִיר לִנְסֹעַ לְשָׁם עַל קִבְרוֹ הַקָּדוֹשׁ כִּי גַּם כְּשֶׁנִּשְׁאַר בַּמְּדִינָה הַזֹּאת נִתְפָּרְדוּ מְאֹד הָרְבֵּה מֵאֲנָשָׁיו אַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ הקַ' כִּי בְּהָרִאשׁ-הַשָּׁנָה בִּימֵי חַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים בָּאוּ אֵלָיו לְאוּמַן עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן לְעֶרֶךְ חֲמֵשׁ אוֹ שֵׁשׁ מֵאוֹת אֲנָשִׁים (וּבְלָשׁוֹן בְּנֵי אָדָם בְּדֶרֶךְ אוּמְדָנָא הָיוּ מַרְגְּלָא לְפוּמְיֵיהוּ לוֹמַר שֶׁבָּאוּ אֵלָיו אָז בְּעֶרֶךְ אֶלֶף אֲנָשִׁים כֵּן שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זַ"ל בְּשֵׁם מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל), וְאַחַר כַּךְ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָרִאשׁוֹן שֶׁאַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּאוּ לְמִסְפָּר וְלֹא הָיוּ רַק עֶרֶךְ שִׁשִּׁים אֲנָשִׁים וְלֹא יוֹתֵר וְאַלְפֵי אֲלָפִים קַל וָחוֹמֶר שֶׁאִם הָיָה נוֹסֵעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְהִסְתַּלֵּק שָׁם שֶׁבְּוַדַּאי לֹא הָיוּ נִמְצָאִים רַק יְחִידִים מִיְּחִידִים מִגְּדוֹלֵי

אֲנָשָׁיו שֶׁהָיוּ נוֹסְעִים לְשָׁם וּבְרִבּוֹת הַזְּמַן הָיָה נִשְׁכַּח הַדָּבָר לְגַמְרֵי, אֲבָל בְּנִדּוֹן דִּידָן וּבְאֵלֶּה הַיָּמִים שֶׁכְּבָר זָכִינוּ לִשְׁמוֹעַ קוֹל הַקּוֹרֵא בַּמִּדְבָּר פַּנּוּ דֶּרֶךְ ה' כָּל גֵּיא יִנָּשֵׂא וְכָל הַר וְגִבְעָה יִשְׁפָּלוּ וְכוּ' וּבְמַיִם עֲזִים נָתַן לָנוּ ה' יִתְבָּרַךְ אֶת הַדֶּרֶךְ וְהַנְּתִיבָה בְּנִפְלָאוֹת שֶׁלֹּא הָיוּ מֵעוֹלָם, וְכָל מְחִיר הַנְּסִיעָה לְבַעַל הַסְּפִינָה בְּרָצוֹא וָשׁוֹב הוּא בְּכ"ה רו"כ וְהַדֶּרֶךְ כָּבוּשׁ וּתְמִידִי עַד שֶׁיֵּשׁ בִּיכוֹלֶת לִנְסֹעַ וְלָבוֹא בְּרָצוֹא וָשׁוֹב גַּם מִשָּׁם לְאוּמָאן לִימֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַקְּדוֹשִׁים, וְאֵיךְ נִכָּנֶה וְנִקָּרֵא בְּשֵׁם פִּירוּד וְהַרְחָקָה מֵאַדְמוּ"ר הַקָּדוֹשׁ זַ"ל לְהַיּוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ עִיר אֶקִינוּ וּבְתַכְלִית הַהֵיפֶךְ נִכָּנֶה וְנִקָּרֵא בְּשֵׁם קִירוּב וּדְבֵיקוּת לְאַדְמוּ"ר זַ"ל לְהַיּוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הָעַמָּמִים וְיֵשׁ שֶׁגַּם בִּמְקוֹמוֹ מִמְּדִינַת רוּסְיָה רָחוֹק וְכָבֵד עָלָיו הַדָּבָר כִּמְאַרְצֵינוּ מַמָּשׁ כַּנּוֹדָע. (שם סִימָן קנה).

רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק הָיָה לוֹ אָח וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁיַּעֲסוֹק בְּלִמּוּד הַרְבֵּה, וּפַעַם אַחַת רָאָה שֶׁעִם רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק עוֹסֵק רַבֵּנוּ זַ"ל וְעִמּוֹ אֵינוֹ עוֹסֵק כָּל כַּךְ וְהָלַךְ וְהִתְעַנָּה, אַחַר כַּךְ כְּשֶׁבָּא אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר לוֹ: "וואס הָאט דָאס צוּ דִיר וָואס אִיךְ הָאב מִיט רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק דַּיִין זַאךְ אִיז לֶעְרְנֶען", "מַה זֶּה עִסְקְךָ מַה שֶּׁיֵּשׁ לִי עִם רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק הִעָנְיָן שֶׁלְּךָ הוּא לִמּוּד הַתּוֹרָה. (שם).

ר"א זַ"ל סִפֵּר שֶׁפַּעַם אַחַת הָיָה אָבִיו רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין זַ"ל מְיַגֵּעַ אֶת עַצְמוֹ בַּעֲשִׂיַּת הַסֻּכָּה שֶׁל מוֹהֲרַנַ"תְ זַ"ל בְּעֶרֶב סֻכּוֹת, וּבַלַּיְלָה אָמַר לְמוֹהֲרַנַ"תְ זַ"ל אִם מְיַגְּעִין אֶת עַצְמוֹ כָּל הַיּוֹם בַּעֲשִׂיַּת הַסֻּכָּה אָז טוֹעֲמִין טַעַם אַחֵר בְּהַסֻּכָּה, אָמַר לוֹ מוֹהֲרַנַ"תְ זַ"ל זֶה לֹא בָּחַנְתָּ וְלֹא נִסִּיתָ עֲדַיִן לְצַעֲוֹק כָּל הַיּוֹם לִפְנֵי ה' יִתְבָּרַךְ רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם הַטְעֲמֵנוּ טַעַם סֻכָּה, אֵיזֶה טַעַם שֶׁטּוֹעֲמִין אַחַר כַּךְ בְּהַסֻּכָּה. (שם).

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּשֵׁם מוֹהֲרַנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁנִּזְכַּר בְּפֶרֶק שִׁירָה, שִׁבְעָה קוֹלוֹת מֵהַתַּרְנְגוֹל, אֲשֶׁר הִמְצִיא בְּטִבְעוֹ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ לְעוֹרֵר בְּנֵי-אָדָם מֵהַשֵּׁנָה, וְכַאֲשֶׁר יְעוֹרְרֵם בַּחֲצוֹת לַיְלָה, עוֹד יִכְפֹּל וִישַׁלֵּשׁ וְכוּ' לְעוֹרֵר בְּכָל שָׁעָה עַד הַבֹּקֶר, שֶׁאִם לֹא יִתְעוֹרֵר הָאָדָם בַּחֲצוֹת יָקוּם עַל-כָּל-פָּנִים אַחַר-כָּךְ בְּכָל הָאֶפְשָׁרוּתוֹ לְהַקְדִּים, כִּי-אִם לֹא נִתְעוֹרֵר לָקוּם גַּם בַּשָּׁעָה הַשֵּׁנִית שֶׁאַחַר חֲצוֹת, יָקוּם עַל-כָּל-פָּנִים בְּשָׁעָה שְׁלִישִׁית, וְכֵן לְהַלָּן. וְזֶה הַכְּלָל נִמְצָא לְמוֹהֲרַנַ"תְ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, גַּם מִשְּׁאָר עֲבֵדוֹת. (שָׁם שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים ל').

פַּעַם-אַחַת אָמַר מוֹהֲרַנַ"תְ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: הָעִקָּר מַה שֶּׁהִכַּרְתִּי אֶת רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיְתָה מִשִּׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת אֲשֶׁר בְּחֹל. כְּפִי אֲשֶׁר בְּכַמָּה עִתִּים וְיָמִים לֹא מָשׁ מִתּוֹךְ אָהֳלוֹ, וְשָׁקַד עַל דַּלְתוֹתָיו יוֹם יוֹם. וּבְהַלְבָּשַׁת רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אוֹר

תּוֹרָתוֹ וְהוֹדָעַת גְּדֻלָּתוֹ בְּשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת אֲשֶׁר בְּחֹל וְנִקְרְאוּ אֶצְלוֹ בְּשֵׁם שִׂיחוֹת חֻלִּין. (שָׁם ל"ד).

וְכֵן הֵבַנְתִּי גַּם מֵאָבִי, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁעִקַּר הַכָּרָתוֹ בִּגְדֻלַּת וְרוֹמְמוּת מוֹהַרַנ"תְּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וִידִיעוֹתָיו, שֶׁזָּכָה עַל-יָדוֹ לֵידַע מִגְּדֻלַּת וְרוֹמְמוּת רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיְתָה גַּם-כֵּן בְּרֹב שְׁקִידָתוֹ עַל דַּלְתֵי מוֹהַרַנ"תְּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וּנְסִיעוֹתָיו הַתְּמִידִיּוֹת שְׁנֵי פְּעָמִים בְּכָל חֹדֶשׁ: שַׁבָּת אַחַת בְּבֵיתוֹ בְּטוּלְטְשִׁין, וְשַׁבָּת אַחַת בְּבֵית מוֹהַרַנ"תְּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עִם קְצַת יָמִים קֹדֶם הַשַּׁבָּת וְכֵן לְאַחֲרָיו. וְחוּץ נְסִיעוֹתָיו, אֲשֶׁר נָסַע אִתּוֹ לְשַׁמְּשׁוֹ לְעֵת זְקֻנָתוֹ, וְהַנְּסִיעָה נִתְאָרְכָה כַּמָּה פְּעָמִים: הֵן בְּקֵיץ וְהֵן בַּחֹרֶף. (שָׁם ל"ה).

כְּפִי אֲשֶׁר נוֹדָע הַדָּבָר, אֲשֶׁר דִּבֵּר אֵלֵינוּ רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּעֵת שֶׁגִּלָּה אֶת הַמַּאֲמָר שֶׁבִּלְקוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן כ"ח: דַּע שֶׁיֵּשׁ חִלּוּקִים בֵּין הַתּוֹרוֹת וְכוּ', וּמוֹהַרַנ"תְּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, מֵעִצָּם הֶרְגֵּשׁוֹ בְּזַכּוּת לִבָּבוֹ אֶת עֹמֶק נוֹרְאוֹת דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, עַד כִּי בָּעֲרוּ בְּקִרְבּוֹ כְּלַהֶבֶת שַׁלְהֶבֶת מַמָּשׁ, לֹא יָכֹל לְהִתְאַפֵּק, וְנָתַן אֶת קוֹלוֹ בִּפְנֵי כָּל הַנִּצָּבִים עָלָיו: אוּלַי כָּךְ הוּא הַפֵּרוּשׁ מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: אֵין בֶּן דָּוִד בָּא אֶלָּא בְּהֶסַח-הַדַּעַת, הַיְנוּ: שֶׁיִּהְיֶה בָּעוֹלָם וְלֹא יֵדְעוּ כִּי כְּבָר הוּא. וּבְבֵאוּר יוֹתֵר שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "יְשׂוֹחֲחוּ 'מָשִׁיחַ מָשִׁיחַ', וּלְבַסּוֹף הִנֵּה הוּא" "מָען וֶועט שְׁמִיסָען 'מָשִׁיחַ מָשִׁיחַ', צוּם סוֹף הָאט אִיז עָר" וְרַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, גִּלָּה אֶת עֵינָיו וְהֶרְאָה לוֹ, כִּי גַּם רַב נַחְמָן אָמַר כֵּן: "אִי מִן חַיֵּי אֲנָא" בְּסַנְהֶדְרִין פֶּרֶק חֵלֶק אִיתָא: כְּגוֹן אֲנָא, אֲבָל כְּמִדָּמֶה לִי מֵאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁרַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, סִיֵּם אָז: "אֲנָא הוּא". (שָׁם ל"ו).

בִּדְבַר הַמַּחֲלֹקֶת הַנַּ"ל שֶׁהָיְתָה עָלָיו, עַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית שֶׁכָּתַב שָׁם לְעִנְיַן מֹשֶׁה: "וְאָדָם אִתְקְרֵי אִיהוּ, וּבְגִינֵהּ אִתְּמַר בְּנָלוּתָא בַּתְרָאָה": וּלְאָדָם לֹא מָצָא עֵזֶר, אֶלָּא כֻּלְּהוֹ כְּנֶגְדּוֹ. וְכַאֲשֶׁר יָצָא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ עַל כְּלָלִיּוּת הַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ בְּיָמָיו: כְּשֵׁם שֶׁהַחוֹלְקִים עָלַי אֵינָם יוֹדְעִים מִמֶּנִּי, כָּךְ גַּם אֵלּוּ הָאוֹחֲזִים מִמֶּנִּי אֵינָם יוֹדְעִים מִמֶּנִּי "אַזוי ווי דִּיא וָואס קְרִיגָען אוֹיף מִיר וַוייסָען נִיט פּוּן מִיר, אַזוי דִּיא וָואס הַאלְטָען פּוּן מִיר וַוייסָען אוֹיךְ נִיט פּוּן מִיר". (שָׁם ל"ט).

שֶׁשָּׁמַעְתִּי מֵאָבִי, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁשָּׁמַע מִפִּי מוֹהַרַנ"תְּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, מָכְוָן יוֹתֵר הַגִּרְסָא הַמּוּבָא בְּסֵפֶר "חַיֵּי מוֹהַר"ן", שֶׁהָיְתָה הֻלֶּדֶת רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בִּשְׁנַת תקל"א בְּחֹדֶשׁ נִיסָן, וַאֲשֶׁר לְפִי זֶה הָיְתָה הוֹרַדַת נִשְׁמָתוֹ לָזֶה הָעוֹלָם בְּסוֹף שְׁנַת תק"ל הַנַּ"ל, וּתְחִלַּת פְּרִסוּמוֹ וְהִתְגַּלּוּתוֹ בָּעוֹלָם הָיְתָה אַחַר-כָּךְ בִּשְׁנַת תקמ"ט. (שָׁם מ"ב).

הָרַב זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטְּשֶׁעְרִין שָׁמַע מֵאֲבִי אָבִיו, הָרַב רַבִּי אַהֲרֹן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִבְּרֶסְלֶב, שֶׁנִּכְנַס פַּעַם אַחַת לְרַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְאָמַר לוֹ קְצָת בִּלְשׁוֹן תּוֹכָחָה: לָמָּה לֹא תִּקַּח אֶת סִפְרֵי וְתִעַיֵּן בּוֹ הֵיטֵב, עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ אֵיזֶה קֻשְׁיָא וְאַחַר-כָּךְ תּוֹסִיף וּתְעַיֵּן בּוֹ, עַד שֶׁתָּבִין וְתֵדַע אֶת הַתֵּרוּץ שֶׁעַל זֶה. וְכִשְׁמֹעַ הָרַב אֶת דְּבָרָיו חָזַר לְבֵיתוֹ וּפָתַח אֶת הַסֵּפֶר "לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן" וְהִתְחִיל לְעַיֵּן בּוֹ, עַד שֶׁעָלָה עַל דַּעְתּוֹ קֻשְׁיָא וּפִלְיָאָה בִּדְבָרָיו. וְאַחַר-כָּךְ הוֹסִיף לִלְמֹד וּלְעַיֵּן בּוֹ, עַד שֶׁעָלָה עַל דַּעְתּוֹ הַתֵּרוּץ וְהַתְּשׁוּבָה שֶׁעַל הַקֻּשְׁיָא הַזֹּאת. וְחָזַר אַחַר-כָּךְ לְרַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְאָמַר לְפָנָיו אֶת הַקֻּשְׁיָא וְהַתֵּרוּץ, וְהוּטְבוּ דְּבָרָיו בְּעֵינֵי רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְאָמַר לוֹ: "אֲנִי יוֹדֵעַ מֵאֶחָד, שֶׁחִבֵּר פֵּרוּשׁ עַל הַזֹּהַר, וְלֹא בְּרוּחַ-הַקֹּדֶשׁ, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן כְּוִן אֶל הָאֱמֶת". כָּל זֹאת שָׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד, שֶׁשָּׁמַע זֹאת מִפִּי הָרַב זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטְּשֶׁעְרִין. (שָׁם מ"ג).

נִתְעוֹרַרְתִּי לְהַכִּיר וּלְהִתְבּוֹנֵן בְּגֶדֶלֶת אָבִי הָרַב רַבִּי נַחְמָן, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, מִטָּאלְטְשִׁין, כִּי הוּא אֲשֶׁר אָמַר עָלָיו מוֹהַרְנַ"תְּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּפִנֵי רַבִּי אַהֲרֹן בֶּן רַבִּי אַבְרָהָם חַיִּים מֵאוּמַן בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: אֲנִי מֵכִין אֶת הַכֹּל עִם הָעֵט, וְאַחַר-כָּךְ יִהְיֶה יְכֹלֶת גַּם לְרַבִּי נַחְמָן מִטָּאלְטְשִׁין לְהַנְהִיג הֶמּוֹן אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, אֲשֶׁר כִּנָּה אוֹתָם אָז בְּשֵׁם "הַגַּלְגַּל". וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אִיךְ גְּרֵייט צוּא אַלְדִינְג מִיט דֶּעֶר פֶּעֶן, דֶּעֶר נָאךְ וֶועט נַחְמָן טָאלְטְשִׁינֶר אוֹיךְ קֶעֶנֶען פִּירֶען עֶס רֶעדִיל". כִּי אַף-עַל-פִּי שֶׁמַּחֲמַת שֶׁהָיָה יְתוֹם בְּלֹא אָב וְאֵם לֹא עָלָה כָּל-כָּךְ בְּמַעֲלַת הַלִּמּוּד, אֲבָל גַּם הוּא קָרָא וְשָׁנָה הַרְבֵּה, מַחֲמַת שֶׁהָעִקָּר הוּא הַשִּׂמּוּשׁ וְהַשְׁקִידָה תָּמִיד עַל דַּלְתֵי הָרַב. וְלֹא נִמְצָא כְּלָל בְּכָל אַנְשֵׁי מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שׁוֹקֵד עַל דַּלְתוֹתָיו כְּמוֹהוּ בְּעֶרֶךְ אַרְבָּעָה עָשָׂר שָׁנִים, כִּי אֲפִלּוּ רַבִּי מֹשֶׁה וְאָחִיו רַבִּי זַיְינְוֶעל כָּל יְמֵי הֱיוֹתָם בִּבְרֶסְלֶב לֹא הָיוּ בָּאִים לְמוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה רַק בְּשַׁבָּת בְּסוֹף הַסְּעֻדָּה שֶׁבַּלַּיְלָה וְיוֹם הַשַּׁבָּת וּבִסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית וּמוֹצָאֵי-שַׁבַּת-קֹדֶשׁ וְאַחַר-כָּךְ נִתְרַחֲקוּ לְהִתְיַשֵּׁב בְּטֶשֶׁעְרִין, וְלֹא זָכוּ לַעֲמֹד לְפָנָיו רַק בְּקִצַּת הַזְּמַן שֶׁנִּתְעַכֵּב בְּטֶשֶׁעְרִין, שָׁבוּעַ אוֹ שְׁתַּיִם בַּחֹרֶף, וְאַחַר-כָּךְ בַּקַּיִץ שָׁבוּעַ אוֹ שְׁתַּיִם, וּבִימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה בְּאוּמַן. וּשְׁתֵּי פְּעָמִים אוֹ יוֹתֵר נָסַע אִתּוֹ יַחַד גַּם רַבִּי מֹשֶׁה הַנַּ"ל זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אֲבָל אֵין זֶה עוֹלֶה כְּלָל כְּנֶגֶד הַדְּבֵקוּת וְהַשִּׂמּוּשׁ וְרִבּוּי הָעֲמִידָה לְפָנָיו, שֶׁזָּכָה אָבִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (שָׁם מ"ד).

וְהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ סִבֵּב נִפְלְאוֹתָיו לְהוֹשִׁיבוֹ בְּטוּלְטְשִׁין, אֲשֶׁר לֹא רְחוֹקָה הִיא מִבְּרֶסְלֶב, כְּעֶרֶךְ רְחוֹק הָעִיר נָעמִירוֹב מִבְּרֶסְלֶב, כְּפִי הַמּוּבָן מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהָיְתָה בְּזֶה כַּוָּנָה נִפְלָאָה מַה שֶּׁנִּתְיַשֵּׁב בִּבְרֶסְלֶב סְמוּךְ לְמוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁיָּשַׁב בְּנָעמִירוֹב, וְלֹא עִם מוֹהַרְנַ"תְּ בְּעִיר אַחַת, כִּי מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה רָצָה פַּעַם אַחַת בְּחַיֵּי רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, לְהִתְיַשֵּׁב גַּם-כֵּן בִּבְרֶסְלֶב, וְלֹא הִסְכִּים עַל זֶה רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּרֹב

הֶכְרֵחַ הַמְנִיעוֹת, אֲשֶׁר עַל-יָדָם כָּל הִתְהַוּוּת הַכֵּלִים לְקַבֵּל אֶבָל מֵחֲמַת שֶׁעַל-כָּל-פָּנִים לֹא יָבוֹאוּ מְנִיעוֹת רַק בְּמִשְׁקָל וּבְמִדָּה, מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיָּצָא רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, לְהִתְיַשֵּׁב בִּבְּרֶסְלֶב, וְלֹא נִמְצָא מִבְּרֶסְלֶב לְנֶעְמִירוֹב אֶפִלּוּ שְׁתֵּי פַּרְסָאוֹת רוּסִיָּאוֹת, כַּנּוֹדָע, וְכֵן סְבִיב אַחַר-כָּךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחוּק אֲבִי מִמּוֹהֲרַנ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, זֶה בִּבְּרֶסְלֶב וְזֶה בְּטוּלְטְשִׁין, שֶׁגַּם בֵּינֵיהֶם לֹא נִמְצָא רְחוּק אֶפִלּוּ שְׁתֵּי פַּרְסָאוֹת כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. (שָׁם מ"ד).

וְאִם הָיִיתִי זוֹכֶה בִּימֵי חַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים לְהַכִּיר וְלֵידַע כָּל-כָּךְ מֵחֲשִׁיבוּתוֹ וּמַעֲלָתוֹ, כַּאֲשֶׁר שַׂמְתִּי אֶל לִבִּי זֶה עֶרֶךְ שְׁלֹשָׁה שָׁנִים, יוֹדֵעַ אֲנִי בָּרוּר, שֶׁלֹּא הָיוּ עוֹבְרִים עָלַי הַתְּלָאוֹת הַמְּשֻׁנּוֹת וַעֲנָיוּת וְדַחְקוּת כָּזוֹ, אֲשֶׁר עַד הַיּוֹם לֹא יָצָאתִי מֵהֶם, כִּי הִנֵּה שַׂמְתִּי אֶל לִבִּי בִּדְבַר הַכְּתוּבִים שֶׁבְּעִנְיַן יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן, וַאֲשֶׁר מֵאֵלֵינוּ נָבִין, שֶׁגַּם זוֹלַת הַשֶּׁבַח שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו: "לֹא מָשׁ וְכוּ'", הָיָה עוֹבֵד ה' וּבוֹרֵחַ מִן הַחֵטְא, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן אִם גַּם גְּדֻלָּה עֲבוֹדָתוֹ בְּכִפְלַיִם וְלֹא לְהַדְבֵּק כָּל-כָּךְ לְמשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, נִרְאֶה מִדִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁלֹּא הָיָה זוֹכֶה אַחַר-כָּךְ לְמַלֵּא אֶת מְקוֹמוֹ וּלְקַבֵּל מֵאִתּוֹ סְמִיכוּת יָדָיו בְּמַעֲלָה מֻפְלֶגֶת כָּל-כָּךְ. וְגַם עֵינֵינוּ הָרוֹאוֹת שֶׁבְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת קָרְאָה אוֹתוֹ הַתּוֹרָה בְּשֵׁם מְשָׁרֵת לְמשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, כִּי בְּפָרָשַׁת "כִּי-תִשָּׂא" וּבְ"מִשְׁפָּטִים" בְּסוֹפָהּ נִזְכַּר בִּלְשׁוֹן הַכָּתוּב: "וּמְשָׁרְתוֹ וְכוּ'", וּבְפָרָשַׁת "בְּהַעֲלֹתְךָ" בְּהַכָּתוּב: "וַיַּעַן וְכוּ' מְשָׁרֵת משֶׁה", וְגַם בִּתְחִלַּת סֵפֶר יְהוֹשֻׁעַ מַתְחִיל הַכָּתוּב: "וַיְהִי אַחֲרֵי וְכוּ' מְשָׁרֵת משֶׁה". וּכְפִי רוֹמְמוּת מוֹהֲרַנ"תְּ הַנַּ"ל, אֲשֶׁר זָכָה בְּכֹחַ רַבֵּנוּ לִפְנֵי משֶׁה בְּעַצְמוֹ, הֲלוֹא דָּבָר הוּא מַה שֶּׁהִזְכִּירוּתִי לְעֵיל, שֶׁבְּכָל אַנְשֵׁי מוֹהֲרַנ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כִּי לֹא נִמְצָא מְשָׁרֵת וּמְשַׁמֵּשׁ וְדָבוּק לְמוֹהֲרַנ"תְּ כָּמוֹהוּ, וּמְקַבֵּל מֵאִתּוֹ כָּל הַדִּבּוּרִים מִפֶּה לְפֶה, הַמַּכְרִחִים לַדִּבּוּרִים בִּכְתָב. וּבְרֹב הַרְגָּשָׁתוֹ אֶת דִּבְרֵי מוֹהֲרַנ"תְּ הִפְקִיר אֶת עַצְמוֹ מִנְּעוּרָיו, שֶׁלֹּא רָצָה לַחְשֹׁב כְּלָל בְּעִסְקֵי מְלָאכָה וַעֲבוֹדָה גַּשְׁמִיּוֹת, וְהָלַךְ אֵלָיו רַגְלֵי שְׁנֵי פְּעָמִים בְּכָל חֹדֶשׁ כְּדֵי לִשְׁמֹעַ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים שֶׁקִּבֵּל מֵרַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וַאֲשֶׁר חִדֵּשׁ בָּהֶם בִּסְמִיכָתוֹ מִיָּדֵי רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כַּמּוּבָא וּמוּבָן מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר, אֲשֶׁר הֵן הֵן סִפְרֵי לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת, אֲשֶׁר כְּבָר זִכּוּ אֶת הָרַבִּים לְאֵין עֵרֶךְ, כַּנּוֹדָע וּמְפֻרְסָם בְּכָל אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ. וּמִכָּל-שֶׁכֵּן שֶׁאֵינוֹ דּוֹמֶה הָרוֹאֶה אוֹתָם בְּסֵפֶר לַשּׁוֹמֵעַ אוֹתָם מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ כַּמּוּבָא גַּם מִזֶּה בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה.

וּבְרֹב הַרְגָּשַׁת אֲבִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁזָּכָה לְהַרְגִּישׁ בָּהֶם, קִבֵּל עַל עַצְמוֹ עֲנָיוּת מֻפְלֶגֶת וַעֲצוּמָה כַּמָּה שָׁנִים, וְטָרַח וְיָגַע לְהַעְתִּיק כָּל הַשִּׁשָּׁה כְּרָכִים, בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיוּ רְאוּיִים לְדִפּוֹס מֵהֶם. כִּי מִכְּתִיבַת מוֹהֲרַנ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּרֹב מְהִירוּתוֹ נִדְבְּקוּ הָרְבֵּה מֵהָאוֹתִיּוֹת זֶה לָזֶה, עַד שֶׁהָיָה קָשֶׁה לְדִפּוֹס מֵהֶם, וְלֹא קִבֵּל עַל זֶה פְּרָס וּמָעוֹת מִמּוֹהֲרַנ"תְּ

זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶפִלּוּ פְּרוּטָה אַחַת. וּמַאֲמַר רַבֵּנוּ, זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ עַל מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם לְהַחֲזִיק לוֹ טוֹבָה, כִּי לוּלֵא הוּא לֹא הָיָה לָהֶם אֶפִלּוּ דַּף אֶחָד סֵבֶּב אַחַר-כָּךְ זֶה הַמַּאֲמָר גַּם עַל אָבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּשִׁקִּידָתוֹ וִיגִיעוֹתָיו לְהוֹצִיא לָאוֹר סִפְרֵי מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וְשָׁמַעְתִּי מֵאִתּוֹ, שֶׁבְּעֵת גָּמְרוֹ אֶת כְּתִיבַת סִפְרֵי "לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת", שָׁאַל אוֹתוֹ פַּעַם אַחַת מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: הַהִרְגַּשְׁתָּ בְּסִפְרֵי הִתְנוֹצְצוּת אֱלָקוּת? וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "הָאסְט דוּ עֶפּעֶס גֶעפִילְט אִין מַיינֶע סְפָרִים הִתְנוֹצְצוּת אֱלָקוּת"? וְהֵשִׁיב לוֹ: הֵן וְהָיָה מְבֹאָר מִדְּבָרָיו, שֶׁכַּמָּה פְּעָמִים בְּרֹב הִרְגָּשְׁתוֹ וְהִתְנוֹצְצוּת אֱלֹקוּת שֶׁזָּרְחָה עָלָיו, מֵחֲמַת זֶה הֶכְרַח לְהַנִּיחַ אֶת הַקֶּלְמוֹס מִתּוֹךְ יָדוֹ וְלִפְסֹק לְגַמְרֵי מֵהַכְתִּיבָה. וְאַחַר-כָּךְ חָגַר אֶת מָתְנָיו לְהַדְפִּיס עַל-כָּל-פָּנִים אֶת הַכֶּרֶךְ הָרִאשׁוֹן אֹרַח-חַיִּים חֵלֶק א', אֲבָל עַל זֶה נִתְעוֹרֵר מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִתֵּן לוֹ קְצָת עַל הוֹצָאוֹת הַדֶּרֶךְ לְעִיר יַאס שֶׁבִּמְדִינוֹת וָואלָאכַייא. וְזוּגָתוֹ, כְּשֶׁשָּׁמְעָה בְּטוּלְטְשִׁין, שֶׁנָּסַע לְמִדִינַת וָואלָאכַייא, נָסְעָה לְבֶרְסָלֶב לְהוֹדִיעַ לְמוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאִם לֹא יִסְפִּיקוּ, עַל-כָּל-פָּנִים בְּלֶחֶם צַר וּמַיִם לַחַץ, תִּגְוַע חַס וְשָׁלוֹם בְּרָעָב הִיא וְזַרְעָהּ. וְהֶכְרַח מוֹהַרְנַ"תְ לִכְתֹּב לִבְנוֹ רַבִּי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטְּאלְטְשִׁין, לִתֵּן לָהּ בְּכָל שֶׁבּוֹעַ אֵיזֶה סְכוּם, בְּאֹפֶן שֶׁתִּתְפָּרְנֵס עַל-כָּל-פָּנִים בְּצִמְצוּם. וְאָבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ בְּכָל מֶשֶׁךְ הַדֶּרֶךְ הִרְבָּה מְאֹד לְצַמְצֵם וּלְמַעֵט בַּהוֹצָאוֹת, וְגַם בִּתְחִלַּת הַדֶּרֶךְ הָלַךְ רַגְלִי כַּמָּה פְּעָמִים, כִּי גַּם הוֹצָאוֹת הַדְּפוּס בְּעַצְמָהּ הָיְתָה קָשֶׁה וְכָבֵד עַל מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כְּפִי עֹצֶם עֲנִיּוּתוֹ וְהַסְתָּרָתוֹ מֵאַנְשֵׁי תֵּבֵל. (שָׁם מ"ז).

וּמִדֵּי עָסְקִי לִכְתֹּב וּלְהוֹדִיעַ לְדוֹרוֹת חֲשִׁיבוּת וּמַעֲלוֹת אָבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הִנְנִי לְהוֹדִיעַ מַה שֶּׁזָּכָה פַּעַם אַחַת בְּלֵיל שַׁבַּת-קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת בְּשַׁלַּח, שֶׁנִּקְרָא שַׁבַּת שִׁירָה, שֶׁנִּתְחַבֵּר אָז עִם מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בִּנְסִיעָתוֹ לְלִיפְיוֶעץ, וְלֵילֵךְ אִתּוֹ שָׁם עַל שִׂמְחַת בֵּן זָכָר, בְּבֵית אִישׁ אֶחָד, שֶׁהָיָה לוֹ הֶכֵּרוּת עִם מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אֲבָל נִמְצָא אָז בְּזֶה הַבַּיִת חַזָּן אֶחָד, אֲשֶׁר מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בִּקֵּשׁ מִזֶּה הַחַזָּן לְנַגֵּן לִכְבוֹד שִׂמְחַת שַׁבָּת הַנַּ"ל. וְזֶה הַחַזָּן הָיָה מִצַּד הַמִּתְנַגְּדִים, וּכְדֵי לְהַכְעִיס לְמוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לֹא רָצָה בְּשׁוּם אֹפֶן לְנַגֵּן. וְעָנָה וְאָמַר מוֹהַרְנַ"תְ לְאָבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: נַגֵּן אַתָּה זִינְג דִּיא וְהִתְחִיל אָבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְנַגֵּן וּלְשׁוֹרֵר אֶת הַשִּׁירָה בִּנְעִימָה נִפְלָאָה לְכָל אֹזֶן הַשּׁוֹמֵעַ. וּמוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר לוֹ אַחַר-כָּךְ: לֹא יָדַעְתִּי כְּלָל, הֲלֹא יֵשׁ בִּיכָלְתְּךָ לְנַגֵּן. וְהַחַזָּן הַנַּ"ל נִתְבַּיֵּשׁ אַחַר-כָּךְ לִפְנֵי כָּל הָעוֹמְדִים שָׁם. וְהֶרֶב זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטְּשֶׁערִין אָמַר פַּעַם אַחַת, שֶׁשָּׁמַע מֵאֲנָשִׁים הַבְּקִיאִים בְּאָבִי בִּימֵי בַּחֲרוּתוֹ, שֶׁבֶּאֱמֶת לֹא הָיָה לוֹ כְּלָל בִּתְחִלַּת יָמָיו קוֹל נְגִינָה נִפְלָא כָּזֶה, וּמֵאָז וְהָלְאָה הִתְחִיל לְנַגֵּן לִפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בִּסְעֻדּוֹת שַׁבַּת-קֹדֶשׁ וְכַדּוֹמֶה. וְלִפְנֵי

הָעֲמוּד נִתְיָרֵא מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְהַעֲמִידוֹ, יַעַן אֲשֶׁר יָדַע שֶׁבְּרֹב תַּבְעֵרַת לְבָבוֹ וְהֶרְגֵּשׁוֹ דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה, וּבְתוֹסְפוֹת אֵימָתָא דְּצִבּוּרָא, יָכוֹל לְהַגְבִּיהַּ אֶת קוֹלוֹ, עַד שֶׁיִּהְיֶה נִזּוֹק, חַס וְשָׁלוֹם, בְּהֶרְאָה, כְּמוֹ שֶׁנִּזְדַּמֵּן לִפְעָמִים בֵּין הַחַזָּנִים. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן אַחַר פְּטִירַת מוֹהַרְנַ"תְ, זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נִתְעוֹרְרוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְהַעֲמִידוֹ לִפְנֵי הָעֲמוּד בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְיוֹם-הַכִּפּוּרִים, וְהִתְעוֹרְרוּת הַצִּבּוּר מִתְפַּלָּתוֹ קְשָׁה וְכָבֵד לְבָאֵר בִּכְתָב. וְהַגְּבִיר, רַבִּי אַבָּא זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטְּשֶׁעְרִין, הוֹכִיחַ פַּעַם אַחַת לַחֲתָנוֹ אַבְרָהָם יֵבִין, אֲשֶׁר לֹא נָסַע לְאוּמַן עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְאָמַר לוֹ, שֶׁאִם לֹא הָיִינוּ זוֹכִים בְּאוּמַן רַק לִשְׁמֹעַ תְּפִלַּת רַבִּי נַחְמָן שֶׁבְּמוּסַף רֹאשׁ-הַשָּׁנָה גַּם-כֵּן כְּדַאי לְנְסֹעַ וְכָל אַנְשֵׁי אוּמַן, אֲפִלּוּ הַמִּתְנַגְּדִים, הָיוּ נִבְהָלִים וּמִשְׁתּוֹמְמִים בְּשָׁמְעָם אֶת נְגִינָתוֹ וּתְפִלָּתוֹ. (שָׁם מ"ח).

נִשְׁמַע פַּעַם אֶחָד מֵרַבֵּנוּ, זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּעַצְמוֹ, שֶׁהָיָה מְצַפֶּה עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים: אֶחָד טַלִּית נָאֶה וְחָזָק, אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא עֲדַיִן בִּימֵיהֶם רַק כְּמוֹ טַלִּיתִים הַיִּשְׁמְעֵאלִים, שֶׁאֵין בָּהֶם נוֹי כְּלָל. וְהַדָּבָר הַשֵּׁנִי הוּא, שֶׁתִּהְיֶה הַסֵּפֶר-תּוֹרָה כְּתוּבָה בְּסֵדֶר, וְלֹא בְּתִקּוּן הַגָּהָה שֶׁאַחַר-כָּךְ וּכְעַיִן תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת, שֶׁהֵם פְּסוּלִים לְגַמְרֵי כְּשֶׁנִּכְתָּבִים שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן. וְהַדָּבָר הַשְּׁלִישִׁי הוּא, שֶׁיִּהְיֶה קוֹל הַחַזָּן נָעִים וּמִתְקַבֵּל לְמַטָּה וּלְמַעְלָה. (שָׁם מ"ט).

בָּנוֹ, רַבִּי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטּוּלְטְשִׁין, אֲשֶׁר אֵלָיו נִכְתְּבוּ רֻבָּם כְּכֻלָּם מֵהַמִּכְתָּבִים שֶׁבַּסֵּפֶר "עֲלִים לִתְרוּפָה", וּבַסֵּפֶר "מִכְתְּבֵי מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה". אַף-עַל-פִּי שֶׁקָּרָא אוֹתוֹ פַּעַם אַחַת מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אוֹתוֹ וְאֶת רַבִּי אֶפְרַיִם זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּשֵׁם אַנְשֵׁי שׁוּק, יַעַן אֲשֶׁר יָדַע בָּהֶם, שֶׁיֵּשׁ בִּיכָלְתָּם לְהִתְעַלּוֹת בְּכֵפֶל כִּפְלַיִם, אֲבָל בְּתוֹךְ הַשּׁוּק בְּעַצְמוֹ הִרְבּוּ לְקַיֵּם קְבִיעַת עִתִּים לְתוֹרָה וּלְתְפִלָּה, וּבְרֹב הָאֱמוּנָה אֲשֶׁר בְּמַשָּׂאָם וּמַתָּנָם הִרְבּוּ לְקַדֵּשׁ ה' בָּרַבִּים. (שָׁם נ').

וְעַל אוֹדוֹת הַמִּכְתָּבִים הַנַּ"ל מִמּוֹהַרְנַ"תְ, שֶׁנִּשְׁלְחוּ לְרַבִּי יִצְחָק הַנַּ"ל, אָמַר פַּעַם אַחַת מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁבִּרְצוֹנוֹתָיו וְכִסּוּפָיו הוֹצִיאָם מֵאִתּוֹ, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן עִקַּר הַהִשְׁתַּדְּלוּת לְקַבְּצָם וּלְחַבְּרָם לְהַעֲתִיקָם הָיְתָה עַל-יְדֵי אָבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וּמוֹהַרְנַ"תְ לֹא צִוָּה עַל זֶה בְּפֵרוּשׁ רַק כָּתַב וּבִקֵּשׁ קְצָת פְּעָמִים בְּמִכְתָּבָיו שֶׁיִּהְיוּ גְּנוּזִים. אֲבָל אָבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עָשָׂה זֹאת מִדַּעַת עַצְמוֹ לְחַבְּרָם בְּחִבּוּר שָׁלֵם כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. וְעַל אֲשֶׁר מֻחֲמַת זֶה יֵשׁ לְחַשְּׁבוֹ כְּחִבּוּרוֹ בְּעַצְמוֹ. וּכְפִי הַנַּ"ל בְּמִסְפַּר כ"ו נִיסָן יֵשׁ לְפָרֵשׁ, שֶׁמֻּחֲמַת זֶה גַּם הַמִּכְתָּב הָרִאשׁוֹן שֶׁבִּשְׁנַת תקפ"ב הַנִּמְצָא שָׁם, נִכְתַּב גַּם-כֵּן מְכֻוָּן מַמָּשׁ בְּזֶה הַיּוֹם כ"ו נִיסָן וְעַיֵּן לְקַמָּן. (שָׁם).

רַבִּי עוֹזֵר מֵאוּמַן הַנִּזְכָּר בְּסִפְרֵי "כּוֹכְבֵי אוֹר" עַיֵּן שָׁם הָיָה מֵהַמְקֹרָבִים הָרִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר לְמוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וּבְהִיוֹתוֹ בֵּין הַמִּתְנַגְּדִים וְהַמַּחֲרִפִים הִרְבָּה לְמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ גַּם

עַל עֶצֶם הִתְקָרְבוּת, וּמִכָּל-שֶׁכֵּן עַל תַּהֲלוּכוֹתָיו רַגְלֵי לְמוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וְהִרְבָּה בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וְלִבְלִי לְהַבִּיט עַל הַשּׁוֹחֲקִים וְהַלֵּצִים. וּמוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הֵעִיד עָלָיו לְאַחַר פְּטִירָתוֹ, שֶׁהוּא אֶשֶׁר קַיֵּם בִּשְׁלֵמוּת מַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זְכרוֹנָם לִבְרָכָה, עַל הַפָּתוּב: "אִם נָבַלְתָּ וְכוּ'": "כָּל הַמְנַבֵּל עַצְמוֹ עַל דִּבְרֵי-תוֹרָה וְכוּ'". וּבִתְחִלַּת הִתְקָרְבוּתוֹ רָצָה דּוֹדוֹ לְהָרְגוֹ, וּבְנִסִּים גְּדוֹלִים נִמְלַט מֵאִתּוֹ. (שָׁם נ"א).

רַבִּי מֶנְדִּיל מִלַּאדִיזִין הַנַּ"ל, הָיָה בְּתוֹלְדָתוֹ וּמִנְּעוּרָיו מִצַּד הַמִּתְנַגְּדִים, וְנִתְקָרֵב לְמוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל-יְדֵי רַבִּי יִצְחָק חַזָּן מִבְּרֶסְלֶב, שֶׁנִּתְוַעֵד אִתּוֹ בִּכְפָר בִּמְקוֹם לִמּוּדוֹ עִם נְעָרִים, אֲשֶׁר נִשְׁכַּר לָהֶם לְצָרְכֵי פַּרְנָסָתוֹ. וְרַבִּי יִצְחָק הָיָה דַּרְכּוֹ לוֹמַר דִּבְרֵי צַחוּת וֶוערְטְלִיךְ בְּכָל עֵת, וּבְהִתְוַעֲדוֹ עִם רַבִּי מֶנְדִּיל הַנַּ"ל וְאָמַר אֵיזֶה דִּבְרֵי צַחוּת, וְעָנָה וְאָמַר לוֹ רַבִּי יִצְחָק: אַתָּה חָכָם, אֲבָל בִּבְרֶסְלֶב נִמְצָא אִישׁ חָכָם יוֹתֵר מִמְּךָ וְשָׁאַל אוֹתוֹ: מִי הוּא? וְהֵשִׁיב לוֹ: רַבִּי נָתָן וְנִכְנַס זֶה הַדִּבּוּר בְּאָזְנֵי רַבִּי מֶנְדִּיל, יַעַן אֲשֶׁר רָאָה וְהֵבִין בְּזֶה הָאִישׁ, רַבִּי יִצְחָק, שֶׁגַּם הוּא אִישׁ חָכָם וְנָבוֹן. וְהִתְחִיל לִכְסֹף לִנְסֹעַ לִבְרֶסְלֶב לְמוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אֲבָל לֹא הָיָה יָכוֹל לִנְסֹעַ בְּאֶמְצַע הַזְּמַן, שֶׁנִּשְׁכַּר בּוֹ לְלַמֵּד עִם הַנְּעָרִים הַנַּ"ל. וְזֶה הָיָה בַּחֹרֶף, אֲשֶׁר הַכֶּרַח לְהַמְתִּין עַד קֹדֶם פֶּסַח, שֶׁחָזַר לְבֵיתוֹ לְטוּלְטְשִׁין. וּבְחֹל-הַמּוֹעֵד פֶּסַח נִתְוַעֵד אִתּוֹ בַּשּׁוּק רַבִּי מֵאִיר יְהוּדָה, שֶׁיָּשַׁב אָז בְּטוּלְטְשִׁין, בְּעֵת שָׁרְצָה לִנְסֹעַ לְמוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל יָמִים אֲחֵרוֹנִים שֶׁל פֶּסַח, וְנִתְעוֹרֵר עוֹד הַפַּעַם עַל-יְדֵי רַבִּי מֵאִיר יְהוּדָה הַנַּ"ל, עַד שֶׁשָּׂכַר אִתּוֹ בְּיַחַד אֶת הָעֲגָלָה. וּבָא לִפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְסִפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל לְבָבוֹ בְּדִבַּר מְבוּכוֹתָיו מִסִּפְרֵי הַחֲקִירוֹת, אֲשֶׁר נִטְעָה וְנִתְעָה בָּהֶם קֹדֶם הִתְקָרְבוּתוֹ, וּמוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יָדַע מַה לַּהֲשִׁיבוֹ, עַד שֶׁנָּהְפַּךְ לְאִישׁ כָּשֵׁר בְּכָל יְמֵי חַיָּיו, וְכַאֲשֶׁר נִסְפַּר לְקַמָּן. כָּל זֶה שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (שָׁם נ"ב).

וּמֵרַבִּי נָתָן ב"ר לֵייבְּלִי רְאוּבֵן זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שָׁמַעְתִּי, שֶׁרָאָה אוֹתוֹ פַּעַם אַחַת בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ בְּעֵת לְבִישַׁת הַטַּלִּית, שֶׁהָיָה שָׂמֵחַ מְאֹד. וְסִפֵּר לוֹ, שֶׁבְּיוֹם הִתְוַעֲדוּתוֹ עִם רַבִּי יִצְחָק מָכְוֵן מַמָּשׁ, טֶרֶם שֶׁנִּתְוַעֵד אִתּוֹ, נִכְנַס בִּלְבָבוֹ כְּפִי עִצָּם מְבוּכוֹתָיו כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, שֶׁיִּפְסֹק לְגַמְרֵי מִלְּלַבֵּשׁ טַלִּית וּתְפִלִּין. אֲבָל מִיָּד בְּשָׁמְעוֹ שִׂבְחֵי מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִפִּי רַבִּי יִצְחָק הַנַּ"ל, חָשַׁב בְּדַעְתּוֹ לְהַמְתִּין עַל-כָּל-פָּנִים, עַד שֶׁיְּדַבֵּר תְּחִלָּה עִם מוֹהַרְנַ"תְּ. וְכֵן הָיָה, שֶׁזָּכָה מוֹהַרְנַ"תְּ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהוֹצִיא מִלִּבּוֹ כָּל מְבוּכוֹתָיו, עַד שֶׁנָּהְפַּךְ לְאִישׁ כָּשֵׁר וּמֵאֲמִין כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, וְהָיָה שָׂמֵחַ וְשָׂשׂ עַל זֶה בְּכָל יְמֵי חַיָּיו כְּמוֹצֵא שָׁלָל רָב. (שָׁם נ"ג).

וּפַעַם-אַחַת שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה סִפּוּר בִּנְיַן בֵּית-הַכְּנֶסֶת אֲשֶׁר בְּאוּמַן, שֶׁשָּׁמַע אָבִי מִפִּי מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כִּי בַּשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁאַחַר הִסְתַּלְקוּת רַבֵּנוּ, זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה,

לֹא נִמְצָא יוֹתֵר מִשִּׁשִּׁים אֲנָשִׁים, שֶׁבָּאוּ לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל קִבְרוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּעֶרֶב-רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְגַם זֶה הַמִּסְפָּר הֵרִים מְאֹד אֶת הַבִּטָּחוֹן בְּלֵב מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁתִּהְיֶה נִקְבָּעָה זֹאת הָאֲסֵפָה לְדוֹרוֹת כַּנָּהוּג עַד הַיּוֹם, כִּי בִּתְחִלָּה לֹא עָלָה עַל דַּעְתּוֹ כְּלָל, שֶׁיִּתְעוֹרֵר גַּם זֶה הַמִּסְפָּר לִנְסֹעַ לְרַבֵּנוּ, זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לְאַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ כְּמוֹ בִּימֵי חַיָּיו, וּבְעֶרֶב-רֹאשׁ-הַשָּׁנָה נִסְכַּם בְּלֵב רַבִּי יוּדְל וְרַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְזִיק, זְכרוֹנָם לִבְרָכָה, וְעוֹד מִגְּדוֹלֵי תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ, זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, לְהִתְפַּלֵּל עַל זֶה הַמָּקוֹם, שֶׁהִתְפַּלֵּל בּוֹ רַבֵּנוּ, זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּעַצְמוֹ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן שֶׁקֹּדֶם הִסְתַּלְקוּתוֹ שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם "הָאַמְבַּאר", כַּמּוּבָא בַּסֵּפֶר "חַיֵּי מוֹהַרַ"ן" סִימָן רכ"א. אֲבָל מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה נִתְעַקֵּשׁ וְעָמַד כְּנֶגְדָּם בְּטַעֲנָתוֹ, שֶׁשָּׁמַע מִפִּי רַבֵּנוּ, זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאָמַר פַּעַם אַחַת אֵלָיו וְלַחֲבֵרוֹ רַבִּי נַפְתָּלִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "אֲנִי רוֹצֶה שֶׁתִּהְיוּ מְעֹרָבִים עִם הָעוֹלָם" וּבַלָּשׁוֹן הַמֻּרְגָּל בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אִיךְ וויל אִיר זָאלְט זַיין אוֹיס גֶעמִישְׁט מִיט דֶער וועלְט". וְרָצָה מֵחֲמַת זֶה, שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ כָּל הַצִּבּוּר בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם "שׁוֹמְרִים לַבֹּקֶר", שֶׁהוּא נִבְנָה אָז בְּסָמוּךְ עַל-יְדֵי אִישׁ אֶחָד, שֶׁרָצָה וְחָשַׁק, שֶׁאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ יִתְפַּלְּלוּ שָׁם, וְגַם כָּל אַנְשֵׁי הַצִּבּוּר הַתָּמִידִי שֶׁבְּזֶה בֵּית-הַכְּנֶסֶת הִסְכִּימוּ עַל זֶה. [כִּי הַמַּחֲלֹקֶת, שֶׁהָיְתָה בְּחַיֵּי רַבֵּנוּ, זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נִשְׁקַט וְנִשְׁתַּקַּע אַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ, זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, מִלֵּב רֻבָּם כְּכֻלָּם שֶׁל אַנְשֵׁי הָעִיר, וְנִתְמַהְמַהּ זֶה הַהִשְׁקֵט עַד תְּחִלַּת שְׁנַת תקצ"ה, שֶׁעָמַד מִי שֶׁעָמַד, כַּאֲשֶׁר נִסַּפֵּר לְקַמָּן. וְעַד זֹאת הַשָּׁנָה הָיוּ רְגִילִים אַנְשֵׁי הָעִיר לְבַקֵּשׁ אוֹרְחִים מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְסָעֹד אֶצְלָם בְּסָעֲדַת רֹאשׁ-הַשָּׁנָה]. אֲבָל מֵחֲמַת שֶׁשְּׁאַר תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ, זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עָמְדוּ בָּזֶה כְּנֶגֶד מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נִסְכַּם הַדָּבָר לְהִתְפַּלֵּל בַּהָאַמְבַּר הַנַּ"ל, שֶׁהִתְפַּלֵּל בּוֹ רַבֵּנוּ, זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. וְלִפְנוֹת עֶרֶב כְּשֶׁנִּתְאַסְּפוּ לִתְפִלַּת הַמִּנְחָה, נִתְעוֹרֵר לְאֵין עֵרֶךְ תַּבְעֶרֶת לֵב מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּצַעַר וְיִסּוּרִים עַל עָבְרָם עַל דִּבְרֵי רַבֵּנוּ, זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, לְהִיוֹת מְעֹרָב עִם שְׁאָר נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, עַד שֶׁחָזַר וְנִתְלַבֵּשׁ בַּמַּלְבּוּשׁ הָעֶלְיוֹן לֵילֵךְ אֶל הַחוּץ וְלָבוֹא לְבֵית-הַמִּדְרָשׁ הַנַּ"ל, וְלִבְלִי לְהִתְפַּלֵּל כְּלָל עִם תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ, זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וְרַבִּי נַפְתָּלִי, בִּרְאוֹת כֵּן מִמּוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נִתְעוֹרֵר גַּם-כֵּן לֵילֵךְ אֶל הַבֵּית-הַמִּדְרָשׁ הַנַּ"ל, וְעַד שֶׁנִּתְעוֹרְרוּ גַּם שְׁאָר הַתַּלְמִידִים לֵילֵךְ אֶל הַבֵּית-הַמִּדְרָשׁ הַנַּ"ל. וְאַנְשֵׁי הַבֵּית-הַמִּדְרָשׁ הַנַּ"ל קִבְּלוּ אוֹתָם בְּרֹב כָּבוֹד, וְהִתְפַּלְּלוּ עִמָּהֶם יַחַד עַד עֲשָׂרָה שָׁנִים. אֲבָל מֵחֲמַת שֶׁמִּשָּׁנָה לְשָׁנָה נִתּוֹסֵף צִבּוּר הַנּוֹסְעִים לְאוּמָן עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, רָאוּ אַחַר-כָּךְ בְּסוֹף הָעֲשָׂרָה שָׁנִים, שֶׁאֵין שׁוּם אֹפֶן וְיכֹלֶת כְּלָל לִסְבֹּל אֶת הַדּוֹחַק בְּזֶה הַבֵּית-הַכְּנֶסֶת, וְחָזְרוּ לְזֶה הַמָּקוֹם הַנַּ"ל הָאַמְבַּאר שֶׁהִתְפַּלֵּל שָׁם רַבֵּנוּ, זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וְאַחַר-כָּךְ בְּמֶשֶׁךְ שָׁנָה אוֹ שְׁנָתַיִם נִתְקַלְקֵל וְנֶחֱרַב קְצָת עַל-פִּי אֵיזֶה סִבָּה זֶה הָאַמְבַּאר, עַד שֶׁגַּם שָׁם לֹא

הָיָה בְּאֶפְשָׁר לְהִתְפַּלֵּל, וְהִתְחִיל מוֹהֲרַנ"תְ לִשְׁכֹּר אֵיזֶה חֶדֶר גָּדוֹל, אֲשֶׁר חִפֵּשׂ וּמָצָא בְּכָל שָׁנָה, שֶׁיִּהְיֶה בִּיכֹלֶת, שֶׁיִּכָּנְסוּ שָׁם כָּל הַצִּבּוּר לְהִתְפַּלֵּל בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה. אֲבָל אַחַר-כָּךְ סִבֵּב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּקָצָת שָׁנִים, שֶׁהָיָה קָשֶׁה וְכָבֵד לְאֵין עֶרֶךְ לִמְצֹא חֶדֶר כָּזֶה לְשָׁכְרוֹ, וְרָאָה מוֹהֲרַנ"תְ, שֶׁאִם לֹא יִשְׁתַּדֵּל לִבְנוֹת עֲבוּר זֶה בֵּית-הַכְּנֶסֶת מְיֻחָד לְהִתְפַּלֵּל שָׁם בַּאֲסִפַּת הַקִּבּוּץ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה, לֹא תִתְקַיֵּם כְּלָל אֲסִפַּת הַקִּבּוּץ, כִּי בְּלִי סָפֵק יִהְיֶה נִמְצָא לִפְעָמִים שָׁנָה אַחַת, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לִשְׁכֹּר חֶדֶר כָּזֶה, וְתִתְבַּטֵּל הָאֲסִפָּה לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, מֵחֲמַת זֶה. וְנִתְעוֹרֵר בְּאֶמְצַע הַשָּׁנָה לְסַבֵּב בְּכָל הָעֲיָרוֹת, שֶׁנּוֹסְעִים מֵהֶם לְאוּמַן לִימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, וּלְהַצִּיעַ לִפְנֵי אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּכָל עִיר וָעִיר לְהִתְנַדֵּב מָעוֹת לְצָרְכֵי זֶה הַבִּנְיָן. וְנָסַע תְּחִלָּה לְלַאדִיזִין, שֶׁנִּמְצָא שָׁם בָּעֵת הַזֹּאת קְצָת מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, וְהִצִּיעַ לִפְנֵיהֶם דִּבְרֵי הִתְעוֹרְרוּת כְּפִי רוֹמְמוּת רַבֵּנוּ, זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וּכְפִי גְּדֻלַּת וְנוֹרְאוֹת הָאֲסִפָּה עַל שְׁמוֹ בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַקְּדוֹשִׁים. וְרִבִּי מְנַחֵם מֶנְדִּיל הַנַּ"ל בְּאוֹת נ"ב הָיָה בָּעֵת הַזֹּאת מִתּוֹשָׁבֵי לַאדִיזִין מִתְפָּרְנֵס מִמַּעֲשֵׂה יָדָיו, אֲבָל עֲנִיּוּתוֹ וְדָחְקוֹ הָיָה גָּדוֹל וְעָצוּם בָּעֵת הַזֹּאת, אֲבָל מָכְוָן מַמָּשׁ בְּיוֹם בּוֹא מוֹהֲרַנ"תְ כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל נִמְצָא תַּחַת יָדוֹ שְׁנֵי רוּבָּל, אֲשֶׁר זֶה הָיָה כָּל רְכוּשׁוֹ וְלֹא יוֹתֵר, וּבְרֹב לַהֲבַת לִבּוֹ בְּשִׁמְעוֹ דִּבְרֵי מוֹהֲרַנ"תְ רָץ לְבֵיתוֹ וְחָטַף אֶת אֵלֶּה הַשְּׁנֵי רוּבָּל-כֶּסֶף וְהֵבִיאָם לְמוֹהֲרַנ"תְ לְצֹרֶךְ הַבִּנְיָן. וְלֹא רָצָה תְּחִלָּה מוֹהֲרַנ"תְ לְקַבֵּל אוֹתָם כְּלָל מִיָּדוֹ, מֵחֲמַת הָרַחֲמָנוּת אֲשֶׁר עָלָיו מֵעֹצֶם עֲנִיּוּתוֹ. וְהִתְחִיל רַבִּי מֶנְדִּיל זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מִמּוֹהֲרַנ"תְ לְרַחֵם עָלָיו בְּתַכְלִית הַהֵפֶךְ, וּלְזַכּוֹת אוֹתוֹ בִּזְכוּת נוֹרָא וְעָצוּם כָּזֶה, עַד שֶׁעָלָה עַל דַּעַת מוֹהֲרַנ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁבֶּאֱמֶת אֵין בִּיכֹלֶת לֵידַע, בְּאֵיזֶה אֹפֶן גָּדוֹל בְּיוֹתֵר הָרַחֲמָנוּת, עַד שֶׁקִּבְּלָם מֵאִתּוֹ. כִּי כְּפִי שֶׁמָּסַר אֶת נַפְשׁוֹ כָּל-כָּךְ עַל הַנְּדָבָה הַזֹּאת, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חֵלֶק הָרִאשׁוֹן בַּבִּנְיָן הַזֶּה, יָדַע וְהֶאֱמִין, שֶׁזֶּה יִהְיֶה, אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם יִסּוֹד גָּדוֹל וְחָזָק לָזֶה הַבִּנְיָן, בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה בִּיכְלָתוֹ לְגָמְרוֹ. (שָׁם נ"ה).

רַבִּי יְהוּדָה אֱלִיעֶזֶר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁנָּסַע עִם מוֹהֲרַנ"תְ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. נִתְקָרֵב תְּחִלָּה לְרַבֵּנוּ, זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּסוֹף יָמָיו, וְהִתְחִיל לְהִתְוַדּוֹת לִפְנֵי רַבֵּנוּ, זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וּבְאוֹתוֹ הָעֵת לֹא הָיָה נוֹהֵג עוֹד רַבֵּנוּ, זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, לִשְׁמֹעַ וִדּוּי-דְּבָרִים מֵהַטְּעָמִים הַכְּמוּסִים אִתּוֹ, אֲבָל רַבִּי יְהוּדָה אֱלִיעֶזֶר הַנַּ"ל לֹא יָדַע מִזֶּה, וְהִתְחִיל לְהִתְוַדּוֹת. וְהִפְסִיק אוֹתוֹ רַבֵּנוּ, זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהוֹדִיעוֹ, שֶׁאֵין נוֹהֵג כָּעֵת בְּזֹאת הַהֲנָהָגָה, רַק שֶׁכְּבָר הִתְחִיל קְצָת לְהִתְוַדּוֹת, אָמַר לוֹ קְצָת תִּקּוּנִים, וְעַל הַשְּׁאָר צִוָּה עָלָיו לְדַבֵּר עִם מוֹהֲרַנ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּבְדָרְךְ כְּלָל, וְלֹא לְפָרֵט לְפָנָיו אֶת הַחֲטָאִים. וְהַשָּׁעָה הַזֹּאת, שֶׁנִּתְוַעֵד עִם רַבֵּנוּ, זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיְתָה קֹדֶם סְעֻדָּתוֹ, וְצִוָּה עָלָיו רַבֵּנוּ, זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁיִּסְעַד אִתּוֹ יַחְדָּו.

וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "בְּכָל הַבָּטָה וְהַבָּטָה, שֶׁאַבִּיט עָלֶיךָ, אֵיטִיב עִמְּךָ" וְוועל אִיךְ דִּיר אַ טוֹבָה טָאן. וְעוֹד יֵשׁ בָּזֶה קְצָת דִּבּוּרִים, וּמֵאַהֲבַת הַקִּצּוּר קִצַּרְתִּי. (שָׁם נ"ו).

רַבִּי יִצְחָק אַיְזִיק יוֹסֵף זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָבִיו שֶׁל רַבִּי פִּנְחָס יְהוֹשֻׁעַ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטְּשֶׁעְרִין, מֵהַמְקֹרָבִים הָרִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר לְמוֹהַרְנַ"תְ. מְאֹד מְאֹד הָיָה מֻפְלָג בְּמַעֲלָה. וּפַעַם אַחַת בְּיוֹם-הַפּוּרִים הָעֵת הַשְׁתִּיָּה, הִתְפָּאֵר לִפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְ, שֶׁאֵין מִתְיָרֵא עוֹד מִפְּנֵי הַיֵּצֶר הָרָע. וְאַחַר הַפּוּרִים לְמָחֳרָתוֹ נִכְנַס עוֹד הַפַּעַם לְמוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְשָׁאַל אוֹתוֹ מוֹהַרְנַ"תְ, אִם הוּא זוֹכֵר מַה שֶׁהִתְפָּאַר אֶתְמוֹל בְּעֵת הַשְׁתִּיָּה, וְהֵשִׁיב לוֹ: "גַּם הַיּוֹם אֲנִי אוֹמֵר כֵּן" וְשָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי פִּנְחָס יְהוֹשֻׁעַ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאָמַר לוֹ פַּעַם אַחַת מוֹהַרְנַ"תְ: "אָבִיךְ הָיָה צַדִּיק" "דַּיין טַאטָע אִיז גִיווען אַ צַדִּיק". (שָׁם נ"ז).

קֹדֶם הִתְקָרְבוּתוֹ בִּבְרֶסְלֶב פַּעַם בְּלֵיל יוֹם-כִּפּוּר הָלַךְ מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה דֶּרֶךְ בֵּית-הַמִּדְרָשׁ, וְרָאָה בְּעֵד הַחַלּוֹן אֶת הָרַב יִצְחָק אַיְזִיק יוֹסֵף סוֹפֵר הַנַ"ל עוֹמֵד וְגוֹמֵר תְּהִלִּים בְּקוֹל רָם וּבְהִתְלַהֲבוּת עֲצוּמָה. וְנִתְוַדַּע עוֹד, שֶׁזֶּה גּוֹמֵר עַתָּה פַּעַם שְׁנִיָּה תְּהִלִּים כְּמִנְיַן "כֹּפֶר", וּבְעֵת גְּמַר הַפַּעַם הַשְּׁנִיָּה עֲדַיִן בְּהִתְעוֹרְרוּת וְהִתְלַהֲבוּת עֲצוּמָה כְּמוֹ בְּהַתְחָלַת פַּעַם הָרִאשׁוֹנָה. וּבְכֵן רָאָה מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁנֶּפֶשׁ יְקָרָה זוֹ רָאוּי לְאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְקָרְבוֹ, וּבְכֵן הִתְחִיל לַעֲסֹק עִמּוֹ לְקָרְבוֹ, אֲבָל לֹא הָיָה כָּל-כָּךְ בְּאִתְגַּלְיָא, עַד פּוּרִים שְׁנָה זוֹ, שֶׁהָיָה מְעַט מְבֻשָּׁם, בָּא בְּעַצְמוֹ לְמוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְעָמַד עַל פִּתְחוֹ וְצָעַק: "הַרְבֵּי, הָרַבִּי, הַגְּדוֹלוּת שֶׁלּוֹ" "דֶּער רֶבִּי, דֶּער רֶבִּי, זַיין גְּרוֹיסְקֵייט", קֹדֶם פּוּרִים הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּטוּלְטְשִׁין, וּבִשְׁבִיל שֶׁהָיָה עָנִי כְּדֶרֶךְ הַסּוֹפְרִים, הָלַךְ רַגְלִי. וּבַחֲזָרָתוֹ לִבְרֶסְלֶב נִזְדַּמֵּן לוֹ נְסִיּוֹן גָּדוֹל, וְעָמַד בַּנִּסָּיוֹן. (שָׁם נ"ז).

וּמַה מְּאֹד שִׁבַּח מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת כְּתִיבַת תְּפִלִּין שֶׁלּוֹ, וְחָפֵץ הָיָה, שֶׁכָּל אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ יִתְפַּלְּלוּ בִּתְפִלִּין כְּתַב יָדוֹ. וְכֵן פַּעַם, אַחַר פְּטִירַת הַסּוֹפֵר הַנַ"ל, שֶׁהָיָה אֵצֶל אֶחָד תְּפִלָּיו, וּנְתָנָם לְסוֹפֵר לְבָדְקָן. כְּשֶׁפָּתַח הַסּוֹפֵר אֶת הַתְּפִלִּין וְרָאָה אֶת הַנָּחַת הַפָּרָשִׁיוֹת, אֵיךְ שֶׁמָּנָחִים בַּבָּתִּים, מִכֵּוָן כַּהֲלָכָה בְּכָל הַפְּרָטִים וְדִקְדּוּקִים וְהַכְּתִיבָה, אָמַר: "עֵדוּת הִיא עַל צִדְקַת הַסּוֹפֵר, וּתְפִלִּין כָּאֵלּוּ אֵין צְרִיכִים בְּדִיקָה". (שָׁם).

רַבִּי שׁוֹאֵל מִטֶּפְּלִיק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה חָדוּשׁ נִפְלָא בְּתַבְעֶרֶת לִבּוֹ וְרִיצָתוֹ לְקַיֵּם בַּעֲצַת רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עַל-פִּי הַמִּשְׁנָה: הַנַּעוֹר בַּלַּיְלָה וְכוּ' וְכוּ'. וְכָל תְּפִלָּתוֹ וְתוֹרָתוֹ הָיְתָה בְּהִתְלַהֲבוּת גְּדוֹלָה, וְעַל-יָדוֹ נִתְעוֹרֵר וְנִתְקָרֵב גַּם רַבִּי מֵאִיר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטֶּפְּלִיק. וְשָׁמַעְתִּי מֵאֲבִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁשָּׁמַע מֵרַבִּי מֵאִיר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, דַּרְכּוֹ שֶׁל רַבִּי שׁוֹאֵל הַנַ"ל, שֶׁכַּאֲשֶׁר בָּאוּ אֵלָיו בְּנֵי הַנְּעוּרִים בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ וְשָׁאֲלוּ מֵאִתּוֹ בַּגְּמָרָא אוֹ בַּתּוֹסָפוֹת וְכוּ' אֵיזֶה דְּבָרִים שֶׁהָיָה קָשֶׁה לְהוֹלְמָם, וְהֵשִׁיב לָהֶם, שֶׁיַּגִּיד לָהֶם לְאַחַר שָׁעָה. וּבְתוֹךְ כָּךְ

נִכְנַס לַחֵלֶק הַשֵּׁנִי מִבֵּית-הַמִּדְרָשׁ, שֶׁהַנְּשִׁים מִתְפַּלְּלוֹת שָׁם בַּבֹּקֶר, וְהִשְׁתַּטַּח, וּבִקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: גַּל עֵינַי וְכוּ', עַד שֶׁנִּתְגַּלָּה לוֹ הַפֵּרוּשׁ. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁמֵּרֹב הֶכְרֵחַ הַנִּפְלִאוֹת הַמַּגִּיעִים מִלְּמַעְלָה, כְּמוּבָא בְּמָקוֹם אַחֵר, אָמַר לוֹ פַּעַם אַחַת מוֹהֲרַנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "שׁוֹאֵל, עֲדַיִן אֵין לִי הֶנָאָה מִמְּךָ. וְשֶׁאַף-עַל-פִּי-כֵן אִם הָיִיתִי רוֹאֶה שֶׁאַתָּה נוֹפֵל, וְנִתְחַזַּקְתָּ וְנִשְׁאַרְתָּ עַל עָמְדְךָ, אָז הָיִיתִי נֶהֱנֶה" "שׁוֹאֵל, אִיךְ הָאב נָאךְ פּוּן דִּיר קַיין הֲנָאָה נִיט, אִיךְ זָאל זַייֶן וְוִי דּוּא פַאלְטְ אַרַאפְּ, אוּן דָּער נָאךְ זָאל אִיךְ זֶעהִין וְוִי דִי דָּער הַאלְטְ זִיךְ, וְואלְט אִיךְ פּוּן דִּיר הֲנָאָה גֶעהַאט". גַּם שָׁמַעְתִּי פַּעַם אַחַת בְּשֵׁם רַבִּי מֵאִיר הַנַּ"ל, שֶׁהֵבִין מִדִּבְרֵי מוֹהֲרַנַ"תְּ, שֶׁמַּחֲמַת זֶה לֹא הֶאֱרִיךְ יָמִים, וְנִתְקַיֵּם בּוֹ הַכָּתוּב בַּחֲנוֹךְ: "וְאֵינֶנּוּ כִּי לָקַח אוֹתוֹ אֱלֹקִים", מֵחֲמַת שֶׁיָּדַע בּוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּפֹּל וְלֹא יִתְחַזֵּק, בְּאֹפֶן שֶׁיָּשׁוּב וְיִתְעַלֶּה. (שָׁם).

וְרַבִּי מֵאִיר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ עָלָה וְנִתְעַלָּה אַחַר-כָּךְ עַל-יְדֵי מוֹהֲרַנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּהַדְרָגָה. (שָׁם נ"ח).

מַעֲשֶׂה הַזְּבוּב וְעַכָּבִישׁ סִפֵּר רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כְּשֶׁבָּא מִנְּסִיעָתוֹ לְנָאוְוִירִיטְשׁ, הַנִּזְכָּר בְּסֵפֶר "חַיֵּי מוֹהֲרַ"ן", וּבִנְסִיעָתוֹ לָקַח עִמּוֹ אִישׁ עָשִׁיר וְנִכְבָּד וִירֵא אֱלֹקִים, רַבִּי שִׁמְואֵל מִטֶּפְּלִיק, שֶׁהָיְתָה פַּרְנָסָתוֹ בַּחֲנוּת "מָאנָאפַאקְטוּר", אֲשֶׁר גַּם זוּגָתוֹ בְּעַצְמָהּ הָיְתָה בִּיכֹלֶת לְהַשְׂגִּיחַ עַל הַחֲנוּת. וְעִם רַבִּי שְׁמוּאֵל לָקַח בִּתְחִלָּה אֶת רַבִּי נַפְתָּלִי מִנֶּעמִירוֹב לְנַסֵּעַ אִתּוֹ עַד לִיפְּיוֶוע, וּבְלִיפְּיוֶוע הֶכְרַח לְהַחֲזִיר אֶת רַבִּי נַפְתָּלִי לְבֵיתוֹ, כִּי הָיָה אִישׁ חָלוּשׁ וְלֹא הָיָה בְּיכָלְתּוֹ לִהְיוֹת נָע וָנָד בְּדֶרֶךְ רָחוֹק כָּזֶה, וּמִכֶּוָּן בִּימֵי הַקֹּר וְהַחֹרֶף אֲשֶׁר מֻחֲצֵי טֵבֵת וְהָלְאָה. וְלָקַח בְּלִיפְּיוֶוע בִּמְקוֹם רַבִּי נַפְתָּלִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת רַבִּי אַיְזִיק יוֹסֵף מִלִּיפְּיוֶוע. וְהוּא וְרַבִּי שְׁמוּאֵל הַנַּ"ל הֵן הֵן הַשְּׁנֵי אֲנָשִׁים, הַנִּרְמָזִים בַּמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל, וְשִׁנָּה אֶת לְבוּשָׁיו בְּתִחִלַּת הַנְּסִיעָה לִהְיוֹת נִדְמֶה כְּסוֹחֵר, וְהִזְהִיר מְאֹד אֶת שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים הַנַּ"ל, שֶׁלֹּא יוֹדִיעוּ בְּשׁוּם מָקוֹם מִי הוּא. וְקֹדֶם הַנְּסִיעָה לָקַח רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שְׁלֹשִׁים רֶענְדְלִיךְ וְנָתַן לְרַבִּי שְׁמוּאֵל הַנַּ"ל, וְקָנָה בְּעַד זֶה עֲגָלָה עִם סוּסִים, וְגַם שָׂכַר אִישׁ אֶחָד, שֶׁיִּהְיֶה מְיֻחָד לְהוֹלִיךְ אֶת הַסּוּסִים. וְאֵלֶּה הָאֲנָשִׁים לֹא יָדְעוּ כְּלָל, לְהֵיכָן הֵם נוֹסְעִים, רַק בְּכָל פְּרָשַׁת דְּרָכִים שָׁאֲלוּ אֶת רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ לִנְסֹעַ, וְהֶרְאָה לָהֶם. וְהָיָה לְרַבִּי שְׁמוּאֵל וּלְרַבִּי אַיְזִיק יוֹסֵף הַנַּ"ל כַּמָּה סְפוּרִים מִזֹּאת הַנְּסִיעָה, וְאֵלֶּה שְׁנֵי הַסִּפּוּרִים שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁשָּׁמַע אוֹתָהּ מִפִּי רַבִּי שְׁמוּאֵל הַנַּ"ל, הַיְנוּ: מַה שֶּׁעָמְדוּ פַּעַם אַחַת עִם הָעֲגָלָה אֵצֶל אַכְסַנְיָא, וְרַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְרַבִּי שְׁמוּאֵל נִכְנְסוּ לְאַכְסַנְיָא, וּמָצְאוּ שָׁם אֶת בַּעַל-הַבַּיִת, שֶׁנָּשָׂא בְּחֵיקוֹ תִּינוֹק בְּעֶרֶךְ שְׁתֵּי שָׁנִים, וּמֵיָּד בִּכְנִיסַת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה רָאָה רַבִּי שְׁמוּאֵל, שֶׁזֶּה הַתִּינוֹק מַרְאֶה לְאָבִיו עַל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְאוֹמֵר לוֹ בְּזֶה

הַלָּשׁוֹן: "הִנֵּה יְהוּדִי טוֹב" "הָאט גוּטָער יוּד". וְאָבִיו, בַּעַל-הַבַּיִת הַנַּ"ל, בָּרַב טִרְדָּתוֹ בְּמִכִירַת הַיַּיִן-שָׂרָף לְהָעֲרֵלִים שֶׁנִּמְצָאִים שָׁם לֹא הִבִּיט וְלֹא הִטָּה כְּלָל אֶת אָזְנוֹ לְדִבְרֵי הַתִּינוֹק. וְרַבִּי שְׁמוּאֵל נִבְהַל מְאֹד בְּשָׁמְעוֹ זֹאת מִפִּי הַתִּינוֹק, כִּי בְּכָל הָאֲלָפִים אֲנָשִׁים אֲשֶׁר נִתְוַעֲדוּ עִמָּהֶם בְּדַרְכָּם הָרָחוֹק לֹא נִמְצָא שׁוּם אִישׁ שֶׁיֵּדַע וְיַכִּיר בְּפָנֵי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כִּי רַב וְגָדוֹל הוּא בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּקְרָא בִּלְשׁוֹנֵנוּ "גּוּטָער יוּד", מֵרֹב הִתְדַּמּוּתוֹ כְּאִישׁ סוֹחֵר כַּנַּזְכַּר-לְעֵיל. וְאוּלָם מֵחֲמַת שֶׁגַּם רַבִּי שְׁמוּאֵל עָמַד בְּסָמוּךְ לְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, חֲשַׁשׁ רַבִּי שְׁמוּאֵל פֶּן עָלָיו בְּעַצְמוֹ הֶרְאָה הַתִּינוֹק בְּיָדוֹ לְאָבִיו כִּי הָיָה בַּעַל צוּרָה כְּמוֹ אַדְמוּ"ר גָּדוֹל, וְהוֹצִיא רַבִּי שְׁמוּאֵל מַטְבֵּעַ מִכִּיסוֹ, וְהָלַךְ לַתִּינוֹק וְנָתַן לוֹ, וְאָמַר לוֹ: "נָכוֹן, שֶׁאֲנִי יְהוּדִי טוֹב"? "אַ יָא אִיךְ בִּין אַ גוּטָער יוּד"? וְהֵשִׁיב הַתִּינוֹק: לֹא וְהֶרְאָה לוֹ עוֹד הַפַּעַם בְּיָדוֹ עַל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ, וְאָמַר לוֹ: "זֶה הוּא גּוּטָער יוּד". וְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יָצָא מִיָּד אֶל הַחוּץ, וְיָשַׁב עַל הָעֲגָלָה. וּבִנְסִיעָתָם הִתְחִיל רַבִּי שְׁמוּאֵל לִתְמֹהַּ עַל דִּבְרֵי הַתִּינוֹק, וְעָנָה רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר: מִי אֶפוֹא יִהְיֶה בְּאֵלֶּה הַיָּמִים מֵבִין... "ווֹער דֶען זָאל זַיין בְּאֵלֶּה הַיָּמִים אַ מֵבִין". (שָׁם כְּרַךְ שִׁשִּׁי ג').

וְהִנֵּה בִּנְסִיעָתָם, אֲשֶׁר בְּכָל פָּרְשַׁת דְּרָכִים הֶרְאָה לָהֶם רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, לְהֵיכָן לִנְסֹעַ כַּנַּזְכַּר-לְעֵיל, נִזְדַּמֵּן קְצָת פְּעָמִים, שֶׁהָיוּ נוֹסְעִים עַל הַדֶּרֶךְ שֶׁכְּבָר נָסְעוּ בּוֹ פַּעַם אַחַת, וְכַמָּה יָמִים אַחַר מַעֲשֶׂה הַתִּינוֹק הַנַּ"ל נִזְדַּמֵּן גַּם-כֵּן, שֶׁנָּסְעוּ עוֹד הַפַּעַם בְּדֶרֶךְ הָאַכְסַנְיָא הַנַּ"ל, שֶׁהָיָה שָׁם זֶה הַתִּינוֹק, וְכַאֲשֶׁר רָאָה רַבִּי שְׁמוּאֵל שֶׁזֹּאת הִיא הָאַכְסַנְיָא, בִּקֵּשׁ מֵהַמּוֹלִיךְ אֶת הָעֲגָלָה שֶׁיַּעֲמֹד שָׁם, וְנִכְנַס לְאַכְסַנְיָא כְּדֵי לִרְאוֹת עוֹד הַפַּעַם אֶת הַתִּינוֹק הַנַּ"ל, וּמָצָא לְבַעַל-הַבַּיִת יוֹשֵׁב עַל הָאָרֶץ בַּאֲבֵלוּת אַחַר הַתִּינוֹק הַנַּ"ל. (שָׁם ד').

סִפּוּר הַשֵּׁנִי שֶׁלָּנוּ פַּעַם אַחַת בְּבֵית הַמָּלוֹן שֶׁנִּמְצָא שָׁם הַרְבֵּה אוֹרְחִים מֵהָעֲיָרוֹת הַסְּמוּכוֹת אֲשֶׁר הִכִּירוּ זֶה אֶת זֶה, וְכָל נִסְיעָתָם הָיְתָה בִּמְדִינַת פָּאלִיסָע, אֲשֶׁר עִקַּר הַמִּסְחָרִים הוּא בְּכָל הַיּוֹצֵא מֵהַיְעָרוֹת וְהֶחָרָשִׁים הַגְּדוֹלִים הַנִּמְצָאִים שָׁם: עֵצִים, קְרָשִׁים, גַּלְגַּלִּים, זֶפֶת וְכַדּוֹמֶה. וּבִזְמַן הַחֹרֶף הַנַּ"ל, שֶׁהַלֵּילוֹת אֲרֻכּוֹת, יָשְׁבוּ סוֹחֲרִים רַבִּים סְבִיב הַשֻּׁלְחָן הַגָּדוֹל, שֶׁעָמַד שָׁם בְּאֶמְצַע הַבַּיִת, וְדִבְּרוּ זֶה עִם זֶה בְּמִסְחָרִיהֶם, כְּדֶרֶךְ הַסּוֹחֲרִים. וְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יָשַׁב בֵּיניֵהֶם, וְהִרְכִּיב אֶת דְּבָרָיו גַּם-כֵּן בְּאֶמְצָעוּת דִּבְרֵיהֶם, וּבִפְרָטֵי מִסְפְּרֵי הַסְּכוּמִים שֶׁבִּקְנִיָנֵיהֶם, וּשְׁמוֹת הָאֲדוֹנִים שֶׁסָּחֲרוּ עִמָּהֶם, כְּמִי שֶׁכְּבָר נִמְצָא בֵּינֵיהֶם מִזְּמַן רַב. וְרַבִּי שְׁמוּאֵל הַנַּ"ל עָמַד מֵאַחֲרָיו וּמִשְׁתּוֹמֵם, וְנִתְפַּלֵּא מְאֹד בְּשָׁמְעוֹ וּבְהַבִּיטוֹ עַל כָּל זֶה. וְגַם הִרְבָּה לְהִתְפַּלֵּא עַל אֲשֶׁר לֹא שָׁאֲלוּ וְדָרְשׁוּ מֵאִתּוֹ הַסּוֹחֲרִים, מִי הוּא וּמֵאַיְזֶה מָקוֹם הוּא, הַבָּקִי כָּל-כָּךְ בִּפְרָטֵי מִסְחָרִיהֶם כַּנַּזְכַּר-לְעֵיל. וְאַחַר-כָּךְ בְּעֶרֶךְ שָׁעָה אוֹ שְׁתַּיִם נִתְפָּרְדוּ הַסּוֹחֲרִים כָּל אֶחָד לִמְקוֹמוֹ, שֶׁרָצָה לִישֹׁן שָׁם, וְלֹא נִשְׁאַר אֶצֶל הַשֻּׁלְחָן רַק

רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְעוֹד אִישׁ אֶחָד מֵהַסּוֹחֲרִים, שֶׁעֲדַיִן נִתְעַכֵּב בִּישִׁיבָתוֹ אֵצֶל הַשֻּׁלְחָן. וְזֶה הַסּוֹחֵר הִתְחִיל לְהַבִּיט בִּפְנֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְאָמַר לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: אַתֶּם נוֹדָעִים לִי מְאֹד... אֵיר זָעְנְט מִיר זַייֶעֶר קֶעְנְטְלִיךְ.... וְהֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: אַתֶּם סוֹבְרִים, שֶׁאֲנִי פְּלוֹנִי זֶה, וְהִזְכִּיר לוֹ שֵׁם הַפְּלוֹנִי, וְכֵן לְדַעַת הַסּוֹחֵר, שֶׁבֶּאֱמֶת הָיְתָה עָלָיו כַּוָּנָתוֹ. וְכַאֲשֶׁר רָאָה הַסּוֹחֵר, שֶׁעֲדַיִן לֹא נוֹדַע לוֹ, עָנָה וְאָמַר שֵׁנִית לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: אֲנִי יוֹדֵעַ אִיךְ וַוייס שׁוֹין. וְהֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עוֹד הַפַּעַם: אַתֶּם סוֹבְרִים, שֶׁאֲנִי פְּלוֹנִי, וְהִזְכִּיר אוֹתוֹ עוֹד הַפַּעַם בִּשְׁמוֹ, וְכֵן גַּם-כֵּן עוֹד הַפַּעַם לְשֵׁם זֶה הָאִישׁ, אֲשֶׁר עָלָיו נִדְמָה לַסּוֹחֵר עַל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁזֶּה הוּא. וּבְתוֹךְ כָּךְ פָּנָה זֶה הַסּוֹחֵר גַּם-כֵּן לְמְקוֹמוֹ. וְהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה, שֶׁלֹּא עָלָה כְּלָל עַל דַּעְתּוֹ שֶׁל הַסּוֹחֵר לְתְמֹהַּ וּלְהִתְפַּלֵּא, עַד שֶׁיַּעֲמֹד עַל זֶה, וְיִרְצֶה דַּוְקָא לַחְקֹר וְלֵידַע, מִי הוּא זֶה הָאִישׁ הַמְכֻוָּן כָּל-כָּךְ לְדַעְתּוֹ, הַבָּקִי כָּל-כָּךְ בְּמִסְחָרֵי שְׁאָר הַסּוֹחֲרִים כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. וְקֹדֶם אוֹר הַיּוֹם הִשְׁכִּים רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְנָסַע לְדַרְכּוֹ כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. (שָׁם ה').

וְיַעַן אֲשֶׁר יָצָאתִי לְהוֹדִיעַ קְצָת מַעֲשִׂיּוֹת, מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הִנְנִי אַגֵּב אֹרְחָא לְסַפֵּר גַּם מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי מֵרַבִּי יְחִיאֵל מֶנְדִּיל זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁשָּׁמַע מֵהָרַב רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטְּשֶׁעְרִין, שֶׁנָּסַע עִם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְוִוילְטְשִׁיסְק בְּעֵת הַנְּשׂוּאִין שֶׁל בְּתוֹ מֹרִים, זִכְרוֹנָהּ לִבְרָכָה. בְּאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ פַּעַם אַחַת בְּתְחִלַּת הַלַּיְלָה צִוָּה עָלָיו רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁיֵּשֵׁב אִתּוֹ עַל הָעֲגָלָה, וְשֶׁיְּצַוֶּה לְהָעָרֵל הַבַּעַל-עֲגָלָה, שֶׁיִּקְשֹׁר אֶת הַחֲבָלִים מֵהַסּוּסִים לָעֲגָלָה בְּעַצְמָהּ וְלֹא שֶׁיֹּאחֲזוּ אוֹתָם בְּתוֹךְ יָדוֹ, וּלְהַנִּיחַ אֶת הַסּוּסִים שֶׁיֵּלְכוּ מֵעַצְמָם. וּמִיָּד נִתְכַּפֵּל עֲלֵיהֶם אֲפֵלּוּת וְחֶשְׁכַת הַלַּיְלָה בְּכָפֶל כְּפוּל וּמְכֻפָּל כָּזֶה, עַד שֶׁבִּישִׁיבָתוֹ סָמוּךְ לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל הָעֲגָלָה וְלֹא הָיָה בִּיכָלְתּוֹ לִרְאוֹת אֶת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וְנִתְעַכֵּב הַדָּבָר עַד עֶרֶךְ שָׁעָה אוֹ שְׁתַּיִם, וְהָעֲגָלָה עִם הַסּוּסִים הִגִּיעוּ וּבָאוּ לָעִיר, אֲשֶׁר בְּתְחִלָּה לֹא יָדַע הָרַב הַנַּ"ל שֵׁם הָעִיר. וְהַסּוּסִים עָמְדוּ מֵעַצְמָן אֶצֶל בֵּית-אַכְסַנְיָא, שֶׁלֹּא הָיָה גַּג עַל הַבַּיִת, וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יָרַד עִמּוֹ מֵהָעֲגָלָה וְנִכְנְסוּ אֶל הַבַּיִת. וְנִמְצָא שָׁם בַּבַּיִת אִישׁ מְשֻׁרַת, אֲשֶׁר הֵכִין מִיָּד לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה חֶדֶר מְיֻחָד וְשָׁכַב שָׁם לִישֵׁן, וְהָרַב רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק הַנַּ"ל, יָשַׁב שָׁם בַּבַּיִת הַגָּדוֹל עִם הַמְשֻׁרַת בְּיַחַד. וְקֹדֶם שֶׁשָּׁכַב רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בַּחֶדֶר הַנַּ"ל, צִוָּה לְהָכִין עֲבוּרוֹ תַּבְשִׁיל לִסְעֻדַּת הַלַּיְלָה, וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שָׁכַב שָׁם בַּחֶדֶר הַנַּ"ל, עַד שֶׁנִּגְמַר הַבִּשּׁוּל מֵהַתַּבְשִׁיל הַנַּ"ל. אַחַר שֶׁאִמְרָה הַמְשֻׁרֶתֶת לַמְשֻׁרַת שֶׁנִּגְמַר הַבִּשּׁוּל מֵהַתַּבְשִׁיל, אָמַר הַמְשֻׁרַת לְהָרַב הַנַּ"ל לְהָקִיץ לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מֵהַשֵּׁנָה, כִּי הַמְשֻׁרַת לֹא יָדַע כְּלָל מִי הוּא, וְהָרַב רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק הֵבִין מֵעַצְמוֹ, שֶׁכֵּן רְצוֹן רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁלֹּא יְגַלֶּה מִי הוּא. וְלֹא רָצָה הָרַב

לְהָקִיץ בְּעַצְמוֹ לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְעָנָה לַמְשָׁרֵת: "אִם אַתָּה רוֹצֶה, לְךָ וַהֲקִיצוֹ בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "יְהוּדִי, יְהוּדִי, קוּם לְאֶכוֹל אֲרוּחַת-עֶרֶב" "יוּד, יוּד, שְׁטֵייט אוֹיף עֶסֶן וְוועטְשֶׁערֶע" וְנִתְעוֹרֵר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אַךְ לֹא רָצָה לֶאֱכֹל, אֲבָל צִוָּה, שֶׁגַּם בְּלֹא זֶה יִשְׁלַם בְּעַד הַתַּבְשִׁיל, כַּנָּהוּג. וְחָזַר וְעָלָה עִמּוֹ מִיָּד עוֹד הַפַּעַם עַל הָעֲגָלָה, וְצִוָּה עוֹד הַפַּעַם, שֶׁהֶעָרֵל יְקַשֵּׁר אֶת הַחֲבָלִים מֵעַל הַסּוּסִים לָעֲגָלָה, שֶׁיֵּלְכוּ וְיָרוּצוּ הַסּוּסִים מֵעַצְמָם כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, עַד שֶׁחָזְרוּ וּבָאוּ לְתוֹךְ הָעִיר וְהַבַּיִת-מָלוֹן, שֶׁנָּסְעוּ מִשָּׁם בְּתְחִלַּת הַלַּיְלָה כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. וּבְעֵת יְשִׁיבַת הָרֹב עִם הַמְשָׁרֵת כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, שְׁאַל מֵהַמְשָׁרֵת שֵׁם הָעִיר הַנַּ"ל, וְהֵשִׁיב לוֹ. וְיָדַע וְהֵבִין הָרַב, שֶׁזֹּאת הָעִיר הוּא בְּעֶרֶךְ כַּמָּה מֵאוֹת פַּרְסָאוֹת מִמְּקוֹם הָעִיר וְהַבַּיִת-מָלוֹן הַנַּ"ל, שֶׁנָּסְעוּ מִשָּׁם וְחָזְרוּ לְשָׁם. וּבְאֶמְצַע חֲזָרָתָם כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהוּא מַחֲזִיק טוֹבָה לַמְשָׁרֵת, שֶׁהֶחֱקִיץ אוֹתוֹ. (שָׁם ו').

וְעוֹד מַעֲשֶׂה אַחַת שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי יְחִיאֵל מֶנְדִּיל הַנַּ"ל, שֶׁשָּׁמַע מֵהָרַב רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק הַנַּ"ל מִטְשֶׁעְרִין, שֶׁפַּעַם אַחַת נָסַע לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִבְּרֶסְלֶב, וְלָן בְּבֵיתוֹ הַגָּדוֹל, שֶׁהָיָה מְקוֹם הָאוֹרְחִים. וּמֵחֲדַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לֹא נִמְצָא שׁוּם פֶּתַח אֶל הַחוּץ רַק לְזֹאת הַבַּיִת, וּמֵהַבַּיִת נִמְצָא פֶּתַח אֶל הַחוּץ מִצַּד מַעֲרָב. וּפִתְאוֹם בְּאֶמְצַע הַלַּיְלָה שָׁמַע הָרַב הַנַּ"ל קוֹל רַעַשׁ מֵחֲדַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כְּמוֹ מִכַּמָּה אֲלָפִים אֲנָשִׁים... וְהָרַב יָדַע בָּרוּר, שֶׁלֹּא נִמְצָא שָׁם בַּחֲדַר שׁוּם אָדָם חוּץ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, יַעַן אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא כְּלָל מִזֶּה הַחֲדַר הַקָּטָן שׁוּם פֶּתַח אֶל הַחוּץ רַק דֶּרֶךְ זֶה הַבַּיִת, שֶׁשָּׁכַב שָׁם הָרַב כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, וְהַבַּיִת הָיָה סָגוּר מִבִּפְנִים בַּלַּיְלָה, כַּנָּהוּג. וְגַם חֲדַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה קָטָן מֵהָכִיל כְּלַל הָרְבֵּה אֲנָשִׁים... וּמִכָּל-שֶׁכֵּן וְכָל-שֶׁכֵּן אֲלָפִים אֲנָשִׁים כְּפִי הָרַעַשׁ הַנַּ"ל, שֶׁיָּצָא מִשָּׁם. וְנִפַּל עַל הָרַב פַּחַד וְרַעַד גָּדוֹל וְעָצוּם מִקּוֹל הָרַעַשׁ הַזֶּה, עַד שֶׁמֵּרֹב הָרַעַד וְהַחֲרָדָה, שֶׁחָרְדוּ בּוֹ כָּל אֵיבָרָיו, נָפַל מֵהַמִּשְׁכָּב עַל הָאָרֶץ, וְגַם נִתְיָרֵא אַחַר-כָּךְ מִלְּהָזִיז אֶת עַצְמוֹ וְלָקוּם מֵהָאָרֶץ, עַד שֶׁנִּשְׁקַע הָרַעַשׁ. וַיָּקָם אַחַר-כָּךְ מֵהָאָרֶץ וְיָצָא אֶל הַחוּץ, וְנִתְעַכֵּב שָׁם בַּחוּץ, עַד שֶׁהֵאִיר הַיּוֹם. וְגַם אַחַר-כָּךְ נִתְבַּיֵּשׁ וְנִתְיָרֵא מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִשְׁאֹל מֵאִתּוֹ, מַה זֶּה וְעַל מַה זֶּה, כִּי הֵבִין, שֶׁאֵין זֶה רְצוֹנוֹ שֶׁיִּשְׁאָלֶנּוּ. (שָׁם).

רַבֵּינוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר פַּעַם אַחַת עַל אוֹדוֹת הַנְּסִיעָה שֶׁנָּסְעוּ אֵלָיו אַנ"ש, וְאָמַר פַּעַם אַחַת בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "צוּא מִיר פָּארִין, זָענִין זִיךְ אֶזוֹי פִּיל מִתְנַבֵּר דִּי מְנִיעוֹת, אַז אֶפְּלוּ אַ פָּאטָער מִיט אַ זִין וָואס זַייא זָענִין בֵּיידֶע פִּין מַייְנֶע לַייט, קֶען דֶּער פָּאטָער זַיין אַ מוֹנֵעַ דֶּעם זִין נִיט צוּא דֶּער לְאַזִין אִים פָּארִן" לְנַסֵּעַ אֵלַי, כֹּה מִתְגַּבְּרוֹת הַמְּנִיעוֹת, שֶׁאֲפִלּוּ אָב וּבֵן, שֶׁשְּׁנֵיהֶם מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמִי, יָכוֹל הָאָב לִהְיוֹת הַמּוֹנֵעַ שֶׁל בְּנוֹ לֹא לָתֵת לוֹ לִנְסֹעַ. וְכֵן עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר בִּפְרָטִיּוּת שֶׁנּוֹגֵעַ לַעֲסָקָיו הַקְּדוֹשִׁים, נִמְצָא כָּל פַּעַם, שֶׁמִּתְגַּבְּרוֹת הַמְּנִיעוֹת

מֵאַנַ"שׁ בְּעַצְמָם, וְגַם כִּי דַּיְיקָא מֵעוֹצֶם מַעֲלָתָם עָמְדוּ בְּסוּג תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, אֲשֶׁר הַיֵּצֶר מִתְגָּרֶה בָּהֶם יוֹתֵר מִבְּכֻלָּם, כַּמְּבֹאָר בְּמַסֶּכֶת סֻכָּה דַּף י"ב ע"א. (- מִכְתָּבִים מֵרַבִּי אַבְרָהָם מִטּוּלְטְשִׁין זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה).

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי שֶׁשָּׁמַע מִמּוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁמְּאֹד הִקְפִּיד רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל הַכָּאַת הַבָּנִים, כִּי יֵשׁ בָּזֶה סַכָּנָה. וּבִלְשׁוֹן תֵּמָהּ אָמַר פַּעַם אַחַת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לְמוֹהַרְנַ"תְּ: "לְיֶלֶד מַרְבִּיצִים"? "אַ קִינְד שֶׁאגְט מֶען"? וּמַאֲמַר הַכָּתוּב: "וְאוֹהֲבוֹ שִׁחֲרוֹ מוּסָר", פֵּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וְלָמְדוּ: "כֹּד תִּמְחֵי לִינוּקָא לֹא תִמְחֵי אֶלָּא בְּעַרְקָתָא דְּמַסַאנָא" בָּבָא בַּתְרָא כ"א, ב', יַעַן אֲשֶׁר בָּזֶה לְבַד לֹא נִמְצָא סַכָּנָה כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. (- שָׁם).

הִנֵּה נִמְצָא וִויכּוּחַ גָּדוֹל וְעָצוּם בֵּינֵי וּבֵין רַבִּי דָּוִד צְבִי נ"י דְּאִשְׁיוּוסְקֶע בְּכַמָּה דְּבָרִים נְחוּצִים שֶׁבְּדַרְכֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּבִפְרַט בְּעִנְיַן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר בָּזֶה הַדָּבָר נִמְצָאִים עוֹד מֵהָרַאשִׁים שֶׁבְּאַנַ"שׁ הַמַּסְכִּימִים אִתּוֹ, וּלְהַעֲלוֹת עַל הַכְּתַב מִכָּל זֶה בִּפְרָטִיּוּת קָצָרָה הַיְרִיעָה מֵהָכִיל. וְיוּחֲקוּ הַדְּבָרִים בַּסֵּפֶר, כִּי רְצוֹנִי חָזָק וְאַמִּיץ שֶׁיְּקוּיָּם הַכָּתוּב "וְסֵפֶר כָּתַב אִישׁ רִיבִי" כְּפֵירוּשׁ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּלִיקוּ"א סִימָן ס"א וּלְחַבֵּר עַל זֶה סֵפֶר מְיוּחָד.

רַבֵּינוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר פַּעַם אַחַת עַל אוֹדוֹת הַנִּסְיעָה שֶׁנָּסְעוּ אֵלָיו אַנַ"שׁ, וְאָמַר פַּעַם אַחַת בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "צוּא מִיר פָּארִין, זֶענְען זִיךְ אֶזוֹי פִיל מִתְגַּבֵּר דִּי מְנִיעוֹת, אַז אֲפִלּוּ אַ פָּאטָער מִיט אַ זִין וּואס זַייא זֶענְען בֵּיידֶע פִּין מַיינֶע לַייט, קֶען דֶּער פָּאטָער זַיין אַ מוֹנֵעַ דֶּעם זִין נִיט צוּא דֶּער לָאזִין אִים פָּארִין" לִנְסוֹעַ אֵלַי, כֹּה מִתְגַּבְּרוֹת הַמְּנִיעוֹת, שֶׁאֲפִלּוּ אָב וּבֵן שֶׁשְּׁנֵיהֶם מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמִי, יָכוֹל הָאָב לְהִיוֹת הַמּוֹנֵעַ שֶׁל בְּנוֹ לֹא לָתֵת לוֹ לִנְסוֹעַ. וְכֵן עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר בִּפְרָטִיּוּת שֶׁנּוֹגֵעַ לַעֲסָקָיו הַקָּ', נִמְצָא כָּל פַּעַם שֶׁמִּתְגַּבְּרִים הַמְּנִיעוֹת מֵאַנַ"שׁ בְּעַצְמָם, וְגַם כִּיי דַּיְיקָא מֵעוֹצֶם מַעֲלָתָם עָמְדוּ בְּסוּג תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אֲשֶׁר הַיֵּצֶר מִתְגָּרֶה בָּהֶם יוֹתֵר מִבְּכוּלָּם, כַּמְּבוּאָר בְּמַסֶּכֶת סֻכָּה דַּף י"ב ע"א.

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי שֶׁשָּׁמַע ממוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁמְּאֹד הִקְפִּיד רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל הַכָּאַת הַבָּנִים כִּי יֵשׁ בָּזֶה סַכָּנָה. וּבִלְשׁוֹן תֵּימָה אָמַר פַּעַם אַחַת רַבֵּנוּ למוֹהַרְנַ"תְּ: לְיֶלֶד מַרְבִּיצִים, אַ קִינְד שֶׁאגְט מֶען?. וּמַאֲמַר הַכָּתוּב: "וְאוֹהֲבוֹ שִׁחֲרוֹ מוּסָר", פֵּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה וְלָמְדוּ: כַּד תִּמְחֵי לִינוּקָא לֹא תִמְחֵי אֶלָּא בְּעַרְקָתָא דְּמַסַאנָא בָּבָא בַּתְרָא כא, ב, יַעַן אֲשֶׁר בָּזֶה לְבַד לֹא נִמְצָא סַכָּנָה כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל.

כִּי כַּאֲשֶׁר גָּבְהוּ שָׁמַיִם מֵאָרֶץ, כֵּן גָּבְהוּ דְּרָכָיו יִתְבָּרַךְ מִדְּרָכֵינוּ וּמַחְשְׁבוֹתָיו מִמַּחְשְׁבוֹתֵינוּ, יֵשׁ אֲשֶׁר בִּשְׁפָלוּת דַּעְתֵּנוּ שְׁנֵי הֲפָכִים בְּנוֹשֵׂא אֶחָד וּלְאֵין סוֹף עֹמֶק, וְהֶעֱלֵם תְּבוּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ לְבִלְתִּי הָפְכִּיִים יֵחָשֵׁב. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר אַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "אֲנִי מַאֲמִין, שֶׁה' יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מֵהַמְּשֻׁלָּשׁ מְרֻבָּע". ("כּוֹכְבֵי אוֹר" אֱמֶת וֶאֱמוּנָה אוֹת י').

שֶׁמַּעְתִּי מֵאָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע מִמּוֹרֵנוּ רַבִּי נָתָן זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁקֹּדֶם שֶׁהִתְחִיל רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּסִפּוּר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַשִּׁבְעָה בֶּעטְלֶערְס, אָמַר אָז בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אֲסַפֵּר לָכֶם, אֵיךְ פַּעַם נַעֲשׂוּ שְׂמֵחִים מִתּוֹךְ מָרָה שְׁחוֹרָה", "אֵיךְ וֶועל אַייךְ דֶּער צַיילן וּוי אֲזוֹי מֶע אִיז אַמָאל פּוּן אַ מָרָה שְׁחוֹרָה פְּרַיילִיךְ גִּיוָואָרן".

רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה פָּקַד וְצִוָּה עַל כָּל אֶחָד לְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה, עַד מָקוֹם שֶׁיַּד שִׂכְלוֹ מַגַּעַת. (חָכְמָה וּבִינָה בְּתַחְלָתוֹ).

רַבֵּנוּ הִתְפָּאֵר עַל עַצְמוֹ, וְאָמַר: "אֵין לִי כְּלָל שֵׁם", "אֵיךְ הָאב גָּאר קֵיין נָאמֶען נִיט". (שָׁם).

רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הִזְהִיר לְכָל אֲשֶׁר יְבַקֵּשׁ בִּזְכוּתוֹ, שֶׁיַּזְכִּירֶנּוּ עַל שֵׁם אִמּוֹ "רַבֵּנוּ נַחְמָן בֶּן פֵּייגָא", וְלֹא כִּשְׁאָר נְפָטָרִים, אֲשֶׁר יִזְכְּרוּ עַל שֵׁם אֲבִיהֶם. (חָכְמָה וּבִינָה ג').

כָּל צַדִּיק הַדּוֹר יֵשׁ בּוֹ בְּחִינַת מֹשֶׁה מָשִׁיחַ כַּמּוּבָא בִּדְבָרָיו זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אֲבָל בְּוַדַּאי הָעִקָּר הוּא הֶעְלִית עַל כֻּלָּנָה, שֶׁהוּא מֹשֶׁה מָשִׁיחַ בְּעַצְמוֹ, כַּנִּשְׁמַע כַּמָּה פְּעָמִים מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּפֵרוּשׁ. (חָכְמָה וּבִינָה כ"א).

רַבֵּנוּ הֵעִיד בְּעַצְמוֹ עַל מוֹהַרַנַ"תְּ זְרַבִּי נַפְתָּלִי תַּלְמִידָיו וְאָמַר: "לַדַּעַת מִמֶּנִּי יוֹדְעִים נָתָן וְנַפְתָּלִי מְעַט..." "וויסְן פּוּן מִיר וַוייסְט נָתָן נַפְתָּלִי אַבִּיסְל...". (חָכְמָה וּבִינָה כ"א).

עֲלִיָּתוֹ לַתּוֹרָה שֶׁל רַבֵּנוּ הָיָה תָּמִיד בְּפָרָשַׁת רְבִיעִי, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד מִדַּת נֶצַח. שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, וּמִסְתָּמָא שָׁמַע זֹאת מִפִּי מוֹהַרַנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ. (חָכְמָה וּבִינָה ל"ה).

יָדוּעַ, שֶׁהָעִקָּר שֶׁל כָּל תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל רַבֵּנוּ, הָיָה מוֹרֵנוּ רַבִּי נָתָן זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְלָכֵן נִרְאֶה בְּחוּשׁ, כִּי בְּאִתְגַּלְיָא הָיְתָה עָלָיו מַחֲלֹקֶת פָּנִים וְאָחוֹר יוֹתֵר מֵעַל רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כִּי בְּכָל מִינֵי מְסִירוּת מְסָרוּהוּ, וּבְכָל מִינֵי חֲרוּפִים מְקוֹלוֹת וּקְלָלוֹת בְּפָנָיו וּבְפָנֵי עֵינָיו חֲרָפוּהוּ וְקִלְלוּהוּ... בְּתִפְיסָה תְּפָסוּהוּ... וּמְבֵיתוֹ גֵּרְשׁוּהוּ... וְגַם רָצוּ וְהִשְׁתַּדְּלוּ לְהָרְגוֹ וְלַהֲמִיתוֹ אוֹתוֹ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר הִכִּיר אֲמִתָּתוֹ. (חָכְמָה וּבִינָה ל"ט).

אַף-עַל-פִּי שֶׁמַּרְבֶּה מוֹהַרַנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְדַבֵּר מִכָּל הַמִּדּוֹת טוֹבוֹת וְיִשָּׁרוֹת, אֲבָל עִקַּר וְרֹב דְּבָרָיו יְסוֹבְבוּ עַל עִנְיַן הַהִתְחַזְּקוּת לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ כָּל הַנֶּחֱשָׁלִים וְהָעֲיֵפִים וְהַיְגֵעִים, אֲשֶׁר עָמָלֵק רוֹדֵף אַחֲרֵיהֶם לְבַל יִתְיָאֲשׁוּ עַצְמָם מִן הָרַחֲמִים, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ חַנּוּן וְרַב לִסְלֹחַ, וְכַאֲשֶׁר נִשְׁמַע וְנִרְאֶה גַּם בְּעֵת יְצִיאַת נִשְׁמָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁעַד נְשִׁימָה הָאַחֲרוֹנָה כָּפַל וְשִׁלֵּשׁ "חַנּוּן הַמַּרְבֶּה לִסְלֹחַ" פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, וְאַף-עַל-פִּי שֶׁאָמַר אָז עוֹד אֵיזֶה דִּבּוּרִים מוּעָטִים, אֲבָל עִקַּר אֲמִירָתוֹ לֹא הָיָה רַק זֹאת. כֵּן שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, וּמִשְּׁאָר הָאֲנָשִׁים שֶׁעָמְדוּ בְּעֵת הִסְתַּלְקוּתוֹ. (חָכְמָה וּבִינָה ל"ט).

רַבֵּנוּ צֶרֶף אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ אֲלֵיהוּ בְּמַאֲמָרוֹ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁאָמַר: "נַחְמָן, נָתָן, שׁוֹחֲקִים עַל כָּל הָעוֹלָם" "נַחְמָן, נָתָן, לַאכְט אוֹיס דֶּיר גַאנְצֶער וועלְט". (שָׁם).

כְּבָר נוֹדַע, מַה שֶּׁמּוֹרֵנוּ רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, דִּבֵּר פַּעַם אַחַת מִפֵּרוּשׁ תֵּבַת "נֶצַח" "א�ייבִּיג". (שָׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה תְּפִלָּה א').

עַל-כָּל-פָּנִים צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁצָּרִיךְ לֶאֱחֹז הַחֻטְרָא בִּשְׁנֵי רָאשִׁין לֶאֱחֹז הַמַּקֵּל בִּשְׁנֵי קְצוֹתָיו, שֶׁאַף-עַל-פִּי שֶׁכּוֹסְפִים וּמִתְגַּעְגְּעִים לְזָכוֹת לְתַכְלִית הַמַּעֲלָה, אֲבָל לְעֵמַת זֶה בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּכָפְלֵי כְפָלַיִם צְרִיכִים לְהִתְגַּבֵּר בְּשִׂמְחָה וּלְקַיֵּם: "בְּשִׂמְךָ יְגִילוּן כָּל הַיּוֹם", וְלִהְיוֹת שְׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ בְּכָל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה וּבְכָל שַׁעֲרָה וְשַׁעֲרָה, אֵיךְ שֶׁהוּא. (שָׁם, תְּפִלָּה א').

שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם אַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁסִּפֵּר בְּשֵׁם הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי שְׂנֵיאוּר זַלְמָן מִלַּאדִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁפֵּרֵשׁ אֶת הַמִּקְרָא (תְּהִלִּים קי"ט, קכ"ו): "רַבִּים רִחֲמֶיךָ ה' ", הַיְינוּ: רַחֲמֶיךָ הָרַחֲמָנוּת שֶׁעָלֶיךָ ה' כִּבְיָכוֹל רַבִּים וַעֲצוּמִים מְאֹד. (שָׁם תְּפִלָּה ז').

בְּפוּרִים מִצְוָה לְקַיֵּם מַאֲמַר חֲכָמֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה (מְגִלָּה ז'): שֶׁחַיָּב אָדָם לְבְסוּמֵי וְכוּ' כְּפִשׁוּטוֹ, כֵּן שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, הֲרֵינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, בְּשֵׁם אַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּבְשֵׁם שְׁאָר צַדִּיקֵי אֱמֶת, שֶׁלֹּא כְּדַעַת הַמְפָרְשִׁים בָּזֶה בְּעִנְיָן אַחֵר. (שָׁם ב', ב').

סִפֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁשָּׁמַע מֵחוֹתְנוֹ, רַבִּי דָּוִד צְבִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁכָּל הִתְרַחֲקוּתוֹ מֵהַחֲבֵרַיָּא הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל תַּלְמִידֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְהַמַּגִּיד זַצַ"ל, הוּא מֵחֲמַת שֶׁנִּסְעַ פַּעַם אַחַת לִשְׁנֵי גְּדוֹלִים מֵהֶם, וְרָאָה וְהִבִּיט עַל גֹּדֶל פֵּרוּד הַלִּבָּבוֹת שֶׁהָיָה בֵּינֵיהֶם, שֶׁזֶּה הָיָה מָפְרָךְ בְּעֵינֵי זֶה עִם כָּל הַנִּלְוִים אֵלָיו, וְזֶה הָיָה מָפְרָךְ בְּעֵינֵי זֶה עִם כָּל הַנִּלְוִים אֵלָיו, "אַז דֶּער אִיז בַּא דֶּעם גִּיוֶוען אָפּ גִיפֶּסְקֶעט מִיט אַלֶּע זַיינָע מֶענטשֶׁן אוּן דֶער אִיז בַּא דֶּעם גִּיוֶוען אָפּ גִיפֶּסְקֶעט מִיט אַלֶּע זַיינָע מֶענטשֶׁן", וְעַל יְדֵי זֶה נִתְרַחֵק מֵהֶם לְגַמְרֵי. (שָׁם ב', י"א).

אַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הִזְהִיר לְכַמָּה וְכַמָּה, שֶׁיִּשְׁתַּדְּלוּ לְחַדֵּשׁ בְּתוֹרָתוֹ, וְאָמַר לְאֶחָד, אִם יִזְכֶּה לְכַוֵּן אֶל תֹּכֶן כַּוָּנָתוֹ, מַה טּוֹב. (שָׁם בְּסוֹפוֹ).

מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יָצָא פַּעַם אַחַת מִטְּבִילָתוֹ בַּמַּיִם וְנֶהֱנָה אָז מְאֹד מֵהַמַּיִם, וְאָמַר אָז לְאָבִי, שֶׁמֻּחֲמֶת שֶׁהַמַּיִם נִמְשָׁכִים מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן לְאֵין עֵרֶךְ בְּרוּחָנִיּוּת כַּמּוּבָא בְּכִתְבֵי הָאֲרִ"י זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עַל-כֵּן גַּם בְּגַשְׁמִיּוּת יַגִּיעַ מֵהֶם טוֹבָה וְעֹנֶג לָאָדָם. (שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים ב').

אַף-עַל-פִּי שֶׁיָּצָא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ: "מַיין פַּייעֶרל וועט שׁוֹין טְלוּאִין בִּיז מָשִׁיחַ וועט קוּמֶען" "הָאֵשׁ שֶׁלִּי תּוּקַד, עַד שֶׁיָּבוֹא הַמָּשִׁיחַ", מֻכְרָח בְּכָל זֹאת כָּל אֶחָד מֵאֲנַשֵּׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְהַמְצִיא לָזֶה אִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא כָּל יְמֵי חַיָּיו, כִּי כְּפִי עֶצֶם פֵּרוּשׁ "טְלוּאִין" "הִבְהוּב", יֵשׁ בָּזֶה לְצַדֵּד

בְּפֵרוּשִׁים שׁוֹנִים, כִּי גַּם אִם לֹא נִשְׁאַר מֵהַתַּבְעֵרָה וְהַמּוֹקְדָה רַק נִיצוֹצוֹת קְטַנּוֹת וּמְעַטּוֹת נִקְרָא זֹאת בִּלְשׁוֹנֵנוּ בְּשֵׁם "טְלוּאִין" הִבָּהוּב. (שָׁם ג').

יָצָא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁל רַבֵּנוּ בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אַזַּא טִישׁ וויא בַּייא מִיר וֶועט שׁוֹין נִיט זַיין בִּיז מָשִׁיחַ וֶועט קוּמֶען", "עֲרֵיכַת שֻׁלְחָן כָּזֶה כְּמוֹ אֶצְלִי כְּבָר לֹא יִהְיֶה עַד בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ", וְהוֹסִיף בָּזֶה מוֹהַרְנַ"תְּ מֵעַצְמוֹ וְאָמַר: "אַזַּא טִישׁ וויא בַּייא מִיר וֶועט שׁוֹין אוֹיךְ נִישְׁט זַיין בִּיז מָשִׁיחַ וֶועט קוּמֶען", "עֲרֵיכַת שֻׁלְחָן כָּזֶה כְּמוֹ אֶצְלִי גַּם כֵּן כְּבָר לֹא יִהְיֶה עַד בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ". (שָׁם ד').

בְּדִבֵּר אֲסַפְּתֶנוּ בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי שֶׁשָּׁמַע מֵרַבִּי יִצְחָק בֶּן מוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁאַף-עַל-פִּי שֶׁלִּבּוֹ הָיָה חָזָק בְּבִטָּחוֹן, וּמַבְטָח שֶׁתִּתְקַיֵּם הָאֲסֵפָה הַזֹּאת עַד בִּיאַת הַגּוֹאֵל צֶדֶק, וּבְכָל זֹאת לֹא הָיְתָה בִּיכָלְתּוֹ לְבָרֵר בָּזֶה יְדִיעָה בְּרוּרָה וּמֻחְלֶטֶת, וְאֵין רְצוֹנִי לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה בִּכְתָב, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הֵבִין וְהִשְׂכִּיל, שֶׁבְּכָל זֹאת יִהְיֶה נִמְצָא מִפְלֶטֶת הַשְׁאָרָתוֹ עַד בִּיאַת הַגּוֹאֵל וְאָמַר בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: "דָּא וֶועלְן זִיךְ שָׁאשְׁקֶען עֶטְלִיכֶע מֶענְטְשֶׁן, אוּן דָּא וֶועלְן זִיךְ שָׁאשְׁקֶען עֶטְלִיכֶע מֶענְטְשֶׁן" "כָּאן יִתְלַחֲשׁוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים, וְכָאן יִתְלַחֲשׁוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים". (שָׁם ד').

מוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר פַּעַם אַחַת, שֶׁסּוֹבֵב עַל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כְּעֵין הַנֶּפֶשׁ הַנִּזְכָּר בְּבִרְכַּת הַהַפְטָרָה: "כִּי בְשֵׁם קָדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שֶׁלֹּא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד", גַּם אָמַר פַּעַם אַחַת, שֶׁהוּא מְקֻוֶּה וּמְיַחֵל, שֶׁיִּקַּיְמוּ בָּזֶה הַנֵּר מַאֲמַר הַכָּתוּב: (מִשְׁלֵי ד'): "וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם". (שָׁם ד').

מוֹהַרְנַ"תְּ דִּבֵּר פַּעַם אַחַת מֵהַהַפְלָגַת הַשֵּׂטֶה מַיִם רַבִּים, הַנִּמְצָאִים בָּזֶה הָעוֹלָם: תַּאֲוֹות רָעוֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת, שְׂאֵלוֹת וּמְבוּכוֹת, אֱמוּנוֹת כּוֹזְבוֹת וְכַדּוֹמֶה, וְאָמַר, שֶׁבְּכָל זֶה יְקָיֵּם, כַּמּוּבָא בְּרַשִׁ"י פָּרָשַׁת "וַיֵּשֶׁב" בְּמָשָׁל הַפֶּחָמִי: נִיצוֹץ אֶחָד יוֹצֵא מִיּוֹסֵף, שֶׁמְּכַלֶּה וְשׁוֹרֵף אֶת הַכֹּל. (שָׁם ד').

פַּעַם-אַחַת עָמַד מוֹהַרְנַ"תְּ בִּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים כְּנֶגֶד הַנְּבוֹכִים, שֶׁהָיוּ בְּאוּמַן, אֲשֶׁר הִתְפָּאֲרוּ בְּרֹב הִשְׁתַּדְּלוּתָם, שֶׁיְּגַמְּרוּ כִּרְצוֹנָם לְהַשְׁכִּיחַ שֵׁם יִשְׂרָאֵל וְהִבָּדְלוּ מִן הָעַמִּים, וְכַאֲשֶׁר עָמְדוּ כְּנֶגְדּוֹ בִּרְאָיוֹתֵיהֶם מִמַּה שֶׁכְּבָר גָּמְרוּ בָּזֶה הַרְבֵּה, גַּם בְּיָמָיו בַּמְּדִינוֹת הָרְחוֹקוֹת, כַּנּוֹדָע, עָנָה וְאָמַר: "זֹאת בָּרוּר לְדַעְתִּי, שֶׁאִם תְּגַמְּרוּ כִּרְצוֹנְכֶם יַחֲזֹר הָעוֹלָם לְתֹהוּ וָבֹהוּ... כִּי לֹא לְאֶלָּה תַּהְפּוּכוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם...". (שָׁם ה').

אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "עוֹד יִהְיֶה זְמַן, שֶׁמִּי שֶׁיִּהְיֶה אִישׁ כָּשֵׁר פָּשׁוּט, שֶׁיִּטֹּל יָדָיו לְסַעֲדָה "אַז עָר וֶועט זִיךְ וַואשֶׁן צוּם עָסָן", יִהְיֶה חִדּוּשׁ גָּדוֹל כְּמוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב". (שָׁם ו').

פַּעַם-אַחַת אָמַר מוֹהֲרַנַ"תְּ: "אֲנִי מַאֲמִין בְּכָל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, וְאִם אֵינִי שׁוֹמֵעַ מִפִּיו דְּבָרִים רָעִים בְּוַדַּאי אֲנִי מַאֲמִין רַק אֲפִלּוּ אִם אֲנִי שׁוֹמֵעַ בְּאָזְנַי דְּבָרִים רָעִים יוֹצְאִים מִפִּיו, אֲנִי מַאֲמִין, שֶׁלֹּא נִמְצָאִים בִּלְבָבוֹ, כְּכָל אֲשֶׁר הֵם יוֹצְאִים מִפִּיו...". (שָׁם ז').

רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה קָרָא פַּעַם אַחַת לַסֵּפֶר "עֵץ הַחַיִּים" בְּשֵׁם סֵפֶר מוּסָר, וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אֵיזֶה סֵפֶר-מוּסָר יָקָר הוּא" "סֵע אַ טַייֶעֶר מוּסָר סֵפֶר סֵע אִיז". (שָׁם י"ב).

רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הִפְלִיג מְאֹד לִפְנֵי מוֹהֲרַנַ"תְּ בְּעִצָּם כֹּחַ הַתּוֹרָה לְהוֹצִיא אֶת הָאָדָם מִכָּל מִינֵי טִנֹּפֶת, וְאָמַר לוֹ בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "וְכִי יוֹדֵעַ אַתָּה אֶת כֹּחַ הַתּוֹרָה"?, "גְּלַייְךְ דוּ וַוייסְט דֶּעם כֹּחַ פּוּן דֶּעֶר תּוֹרָה"? (שָׁם י"ב).

רָאִיתִי בְּבֵית אָבִי, אִישׁ זָקֵן, אֲשֶׁר בִּימֵי נְעוּרָיו הִתְחִיל לִנְסֹעַ לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עִם דּוֹדוֹ, שֶׁהָיָה מֵאַנְשֵׁי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְדוֹדוֹ שִׁבַּח אוֹתוֹ קְצָת לִפְנֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהוּא בַּר אוֹרִין. וְהִתְחִיל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְעוֹרְרוֹ עַל הַתְמָדַת הַלִּמּוּד, וְאָמַר לוֹ בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "שְׁפָּתֶיךָ לֹא תִשְׁבֹּתְנָה, הַתּוֹרָה תְּרַוֶּה אוֹתָךְ, הַתּוֹרָה תְּחַזֵּק אוֹתָךְ, וְעוֹד כַּמָּה שְׁבָחִים חָשַׁב אָז, וּבַסּוֹף הֵרִים אֶת קוֹלוֹ וְאָמַר הַתּוֹרָה מַעֲשֶׂרֶת". "דִּי לִיפְּן זָאלְן דִּיר נִיט צוּ שְׁטַיין, דִּי תּוֹרָה וֶועט דִּיךְ קְוויקְן, דִּי תּוֹרָה וֶועט דִּיךְ שְׁטַארְקְן, דִּי תּוֹרָה מַאכְט רַייךְ". (שָׁם י"ב).

רַבֵּנוּ הָיָה מַאֲרִיךְ מְאֹד בִּתְפִלַּת עַרְבִית שֶׁבְּלֵיל רִאשׁוֹן בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְאָמַר פַּעַם אַחַת, שֶׁזֶּה מֻחֲמַת שֶׁהוּא מְזַדְּרֵז לְהַמְשִׁיךְ מִיָּד כָּל הַתִּקּוּנִים הַנִּמְשָׁכִים בְּכָל זֶה הַחֹדֶשׁ. (שָׁם י"ט).

שָׁמַעְתִּי מֵאֲבִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁשָּׁמַע מֵהָאִישׁ שֶׁנִּשְׁלַח מֵהָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי שָׁלוֹם מִפְּרָאבִישְׁט זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִשְׁבֹּת אֵצֶל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהֵעִיד, שֶׁשָּׁמַע בְּזֶה הַלָּשׁוֹן מִפִּי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "סֵפֶר הַמּוּסָר שֶׁלִּי הוּא הַתַּנַ"ךְ" תּוֹרָה נְבִיאִים כְּתוּבִים. "מַיין מוּסָר סֵפֶר אִיז תַּנַ"ךְ". וּמוֹהֲרַנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הֶאֱרִיךְ בָּזֶה, וְאָמַר, שֶׁצַּעֲקַת כָּל נָבִיא וּנְבוּאָתוֹ סוֹבֶבֶת לְנַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל גַּם עַתָּה. (שָׁם כ"א).

לְבִי אוֹמֵר לִי מִכְּתָלֵי צֵרוּפֵי עוֹד כַּמָּה דְּבָרִים בָּעַל פֶּה, כִּי גְּזֵרַת הַכְּלָיָה, שֶׁנִּמְצָא כָּעֵת לְמַעְלָה, הוּא שֶׁנִּגְזְרָה בְּעֵת יְצִיאַת קְלִפַּת הַלָּצוֹן, שֶׁעַל זֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: קָשָׁה לֵיצָנוּת, שֶׁתְּחִלָּתָן יִסּוּרִים וְסוֹפָן כְּלָיָה. (שָׁם כ"ב).

מְאֹד מְאֹד הִקְפִּיד אָבִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּשֵׁם מוֹהֲרַנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל הַפּוֹגְמִים בְּדִבְרֵיהֶם כְּנֶגֶד הַמֻּמְשָׁלָה, וְכָל הַגְּזֵרוֹת הַמְּציקוֹת לְנַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל לֹא יָצְאוּ רַק מִלְּמַעְלָה, כְּמַאֲמַר הַכָּתוּב: "אַשּׁוּר שֵׁבֶט אַפִּי", וּפֵרוּשׁ וְאַהֲבְתָּ לְרֵעֲךָ כִּי כָמוֹךָ וְכוּ', שֶׁמּוּבָא בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן סִימָן קס"ה, סוֹבֵב זֶה הַפֵּרוּשׁ גַּם עַל הַכְּלָל. (שָׁם).

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּשֵׁם מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עַל אוֹדוֹת אֲשֶׁר נֶחְלַשׁ דַּעְתּוֹ בִּרְאוֹתוֹ כַּמָּה פְּעָמִים, שֶׁגַּם בְּעִסְקֵי הַנֶּפֶשׁ נִתְקָיֵם הַכָּתוּב: "גַּם כִּי אֶזְעַק וְאַשַּׁוֵּעַ שָׂתַם תְּפִלָּתִי..." וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אֵינִי יָכוֹל יוֹתֵר לְקָרֵר אֶת לִבִּי רַק בְּתִשְׁעָה בְּאָב וּבְיוֹמֵי בֵּין הַמְּצָרִים בַּאֲמִירַת הַקִּינוֹת, וּבְכָל יְמוֹת הַשָּׁנָה בִּתְפִלַּת חֲצוֹת, לְכָל הַפָּחוֹת לִבְכּוֹת עַל הַחֻרְבָּן בֵּית הַמּוֹחִין בְּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת מַה שֶּׁאֵינֶנּוּ, כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת". "אֵיךְ קֶען מִיר מֶעֲרֶער נִיט קִילֶן דָּאס הַאַרְץ, נָאר תִּשְׁעָה בְּאָב וּבֵין הַמְּצָרִים בַּייא דִּי קִינוֹת אוּן אַ נַאנְץ יָאר בַּיי תְּפִלַּת חֲצוֹת, חָאטְשׁ קְלָאגֶן אוֹיךְ דָּעם חוּרְבָּן בֵּית הַמּוֹחִין בְּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת וָואס מָע אִיז נִיט אֲוֵוי וויא מָען דַארְף צוּ זַיין". (שָׁם כ"ו).

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, שֶׁשָּׁמַע מִמּוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁעִקַּר שִׁבִירַת לִבּוֹ בַּחֲצוֹת וְקִנּוֹת הוּא בְּהַרְגָּשָׁתוֹ מִלַּת אֵיכָה אֵיכָה נָחֳרַב הָאוּלָם וְכוּ'. (שָׁם כ"ז).

מֵרַבִּי אֶפְרַיִם זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הוּא בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי נַפְתָּלִי תַּלְמִיד רַבֵּנוּ, שָׁמַעְתִּי, שֶׁסִּפֵּר מִמּוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהֶאֱרִיךְ פַּעַם אַחַת לְדַבֵּר בְּעִנְיָן זֶה בְּעִצָּם גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר נִרְאֶה לָעֵינַיִם גַּם בְּהַבְּרִיּוֹת שֶׁל זֶה הָעוֹלָם לְבָד. (הַקְדָּמַת כּוֹכְבֵי אוֹר).

נוֹדָע מַאֲמַר אַדְמוּ"ר זְצַ"ל שֶׁאָמַר פַּעַם אַחַת עַיִן חַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן רפד בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "מְמֻנֶּי אֶפְשָׁר לְדַעַת גְּדֻלּוּת ה' " "פּוּן מִיר קָאן מָען וויסָן נָאטְ'ס גְרוֹיסְקֵייט".

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, הֱרִינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁיֵּשׁ לַעֲסֹק בְּסִפְרֵי מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יוֹתֵר מִבְּסִפְרֵי אַדְמוּ"ר זְצַ"ל בְּעַצְמוֹ, כִּי בְּיָמֵינוּ אֵלֶּה, שֶׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁעוֹבֵר בְּגוּף וּבְנֶפֶשׁ, צָרִיךְ לִהְיוֹת עִקַּר הַלִּמּוּד בְּסִפְרֵי מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עַל אֲשֶׁר עַל-יָדוֹ הָיָה בְּיכֹלֶת אַדְמוּ"ר זְצַ"ל לְהוֹרִיד אֶת דְּבָרָיו הַנּוֹרָאִים וּלְעוֹרֵר וּלְחַזֵּק בָּהֶם גַּם אֲנָשִׁים מְגֻשָּׁמִים וּמֻנָּחִים בְּעֹמֶק הַשְּׁאוֹל-תַּחְתִּיּוֹת כָּמוֹנוּ. גַּם כִּי בָּאֳמֶת כָּל דִּבְרֵי מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף, הַכֹּל מֵאַדְמוּ"ר זְצַ"ל מֵעַצְמוֹ, הֵן בְּאִתְגַּלְיָא, כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, הֱרִינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר פַּעַם בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: מִיּוֹם שֶׁנִּתְקָרַבְתִּי לְאַדְמוּ"ר זְצַ"ל, לֹא מִבַּעְיָא דִּבּוּר שֶׁל תּוֹרָה אֵינִי יָכוֹל לוֹמַר רַק הַמֻּשְׁרָשׁ בִּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים הֵן הַכְּתוּבִים, וְהֵן הַבִּלְתִּי כְּתוּבִים, כִּי אַדְמוּ"ר זְצַ"ל הִרְבָּה לְדַבֵּר וְלָשִׂיחַ עִמּוֹ גַּם כַּמָּה וְכַמָּה דִּבּוּרִים וְשִׂיחוֹת שֶׁלֹּא הֵבִיא אוֹתָם עַל הַכְּתָב, רַק אֲפִלּוּ דִּבְרֵי צַחוּת בְּעִסְקֵי חֹל, אֵינִי יָכוֹל לוֹמַר רַק הַמֻּשְׁרָשׁ בִּדְבָרֵי אַדְמוּ"ר זְצַ"ל וְהֵן בְּאִתְכַּסְיָא. (שָׁם).

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, הֱרִינִי כַּפָּרַת מִשְׁכָּבוֹ, שֶׁשָּׁמַע מִפִּי מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאָמַר פַּעַם בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אֲנִי אֵצֶל אַדְמוּ"ר זְצַ"ל כְּעֵט אֵצֶל הַסּוֹפֵר". (שָׁם).

ליקוטים-נחלי אמונה

רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר פַּעַם, עַל אוֹדוֹת הַנְּסִיעָה שֶׁנָּסְעוּ אֵלָיו אַנַ"שׁ, בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "בִּשְׁבִיל לִנְסֹעַ אֵלַי מִתְגַּבְּרִים כָּל-כָּךְ הַמְּנִיעוֹת, עַד שֶׁאֲפִלּוּ אָב וּבְנוֹ, שֶׁשְּׁנֵיהֶם מֵאַנְשַׁי, יָכוֹל הָאָב לִהְיוֹת מוֹנֵעַ לִבְנוֹ לְבִלִי לְהַנִּיחַ לוֹ לִנְסֹעַ..." "צוּ מִיר פָּארָן זָענָען זִיךְ אֶזוֹי פִּיל מִתְגַּבֵּר דִּי מְנִיעוֹת אַז אֲפִלּוּ אַ פָּאטֶער מִיט אַ זוּן וָואס זֶייא זָענָען בֵּיידֶע פּוּן מַיינֶע לַייט, קֶען דֶּער פָּאטֶער זַיין אַ מוֹנֵעַ דֶּעם זוּן נִיט צוּ דֶּער לֶאזֶן פָּארָן...". (נַחֲלֵי אֱמוּנָה י').

רַבִּי יוּדְל הָיָה לְבַעַל מוֹפֵת בְּהַסְכָּמַת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ. (שָׁם).

שְׁמַעְתִּי מֵאָבִי וְאָמַר שֶׁשָּׁמַע מִמּוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּשֵׁם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַצַ"ל, וְגַם קְצָת שָׁמַע מִפִּי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ, שֶׁהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הִתְפָּאֵר וְאָמַר וְכוּ' וְכוּ', זָכָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְסוֹד קְרִיאַת הַתּוֹרָה בְּשַׁבָּת, וְכָתַב בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ וְכוּ' וְכוּ'.

גַּם זֶה שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, שֶׁשָּׁמַע מִמּוֹהַרְנַ"תְּ בְּשֵׁם רַבֵּנוּ זַצַ"ל וְכוּ' וְכוּ', בְּעִנְיַן הַשְׁלֵמַת הַפָּרָשָׁה הַמְחֻיֶּבֶת בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וְעַל פִּי הָאֲרִ"י זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעֶרֶב שַׁבָּת דַּיְיקָא. (שָׁם).

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר, לְמָה אֲנִי דּוֹמֶה, לְאִישׁ אֶחָד שֶׁעָשָׂה כְּרוּז בְּכָל הָעוֹלָם, מִי בָּכֶם כָּל אִישׁ מְנֻגָּע וִידוּעַ חֹלִי יָבוֹא אֵלַי וְאַרְפֵּהוּ וְרָצוֹ כֻּלָּא עַלְמָא אַבַּתְרָא. וְאָמַר לְאֶחָד מֵהֶם: מַה כּוֹאֵב לְךָ? וְאָמַר: הָרֹאשׁ, עָנָה וְאָמַר: לִי כּוֹאֵב הָרֹאשׁ כִּפְלֵי כִּפְלַיִם מִמְּךָ, וְכֵן לְכָל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁאַל לוֹ מַחֲלוֹתָיו וְעָנָה, כִּי בּוֹ כָּל מַחֲלָה וּמַחֲלָה שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִכָּל בָּאֵי-עוֹלָם, אָצְלוֹ הוּא בְּכִפְלֵי כִּפְלַיִם, אַךְ שְׁלַחְתִּי אַחֲרֵיכֶם, כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי מֵרוֹפֵא אֶחָד גָּדוֹל בְּמַעֲלָה פְּרָאפֶּעסֶר, שֶׁיָּכוֹל לְרַפְּאוֹת גַּם אוֹתִי מִתַּחֲלוּאֵי הָעֲצוּם. וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁיּוּכַל לְרַפֵּא אֶתְכֶם, שֶׁכְּאֵבְכֶם וּמַחֲלַתְכֶם קְטַנָּה מִכְּאֵבִי. וְהַנִּמְשָׁל: כִּי זֶה כָּל מְגַמַּת מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, לְגַלּוֹת מִי הוּא הָרוֹפֵא בֶּאֱמֶת, שֶׁעַל-יְדֵי סִבָּה נִתְוַדַּע מִמֶּנּוּ, לֹא מֵחֲמַת שֶׁהוּא חוֹשֵׁב עַצְמוֹ לְגָדוֹל מִכָּל בְּנֵי-עוֹלָם. אַדְרַבָּה כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל רַק עַל-יְדֵי עֹצֶם כְּאֵבוֹ וּמַחֲלָתוֹ, חָתַר עַד שֶׁמָּצָא הָרוֹפֵא, וְרוֹצֶה לְהֵטִיב לַאֲחֵרִים. (נַחֲלֵי אֱמוּנָה כ').

יָדוּעַ מִמּוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עַל-פִּי כְּתָבֵי הָאֲרִ"י זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁגַּם בְּכָל הַשְּׁבוּעוֹת וְהַסְּפִירוֹת עִקַּר הַתִּקּוּן הוּא בִּבְחִינַת מַלְכוּת שֶׁל כָּל מִדָּה וּמִדָּה, כִּי כָּל מִדָּה וּסְפִירָה הוּא כְּלוּל מִכָּל הַסְּפִירוֹת וְהַמִּדּוֹת, כַּיָּדוּעַ. (שָׁם).

ליקוטים-חכמה ותבונה

רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר עַל הָרַב הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, מה"ר אַהֲרֹן הָרַב מִבְּרֶסְלֶב זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהָלַךְ לְחֻפָּתוֹ בְּכֶתֹנֶת נְקִיָּה, וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר, שֶׁהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּזְכוּת אָבוֹת שֶׁיִּהְיֶה רַב בִּבְרֶסְלֶב, וְאָמַר עוֹד: "אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהַחֲזִיק טוֹבָה גַּם לְהַסּוּסִים,

שֶׁהֵבִיאוּ לָנוּ רַב כָּשֵׁר כָּזֶה" וְאָמַר עוֹד, שֶׁיִּשְׂאוּ אוֹתוֹ עַל נֵס, כְּשֶׁיֵּלְכוּ לִקְרַאת מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, וְיִתְפָּאֲרוּ בּוֹ. (הַקְדָּמַת חָכְמָה וּתְבוּנָה).

בְּלֵיל הַשַּׁבָּת שֶׁבְּגִמַר הַחֲנֻכָּה, וְהוּא הַשַּׁבָּת הָאַחֲרוֹן שֶׁהָיְתָה לוֹ בִּימֵי חַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים, עָסַק אָז מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בִּתְפִלַּת יוֹם-הַכִּפּוּרִים שֶׁהוּא בִּפְעֻלַּת הַסְּלַח נָא הַשַּׁיָּךְ לָזֶה וְאַחַר-כָּךְ נִגַּשׁ וְנִתְעַלָּה וְנִסְתַּלֵּק בְּמָאוֹר רַבּוֹ. בְּיוֹם וָא"ו פָּרָשַׁת וַיִּגַּשׁ וַיְצָאָה נִשְׁמָתוֹ בְּ"חַ'נ'וּ' הַמְ'רְבָּה לְסְלֹחַ" שֶׁבְּמִסְפַּר שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ, כִּי "חַנּוּן הַמַּרְבֶּה לְסְלוֹחַ" עוֹלֶה כְּמִסְפַּר שְׁמוֹ "נָתָן". (חָכְמָה וּתְבוּנָה דַּף י"א).

מוּבָן מֵרָחוֹק בְּדִבְרֵי הַצַּחוּת, שֶׁשָּׁאַל רַבֵּנוּ לְתַלְמִידוֹ הַנַּ"ל בְּתִשְׁעָה בְּאָב הָאַחֲרוֹן שֶׁבִּימֵי חַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים לִפְנוֹת עֶרֶב, שֶׁנִּזְכַּר אָז בְּעִנְיַן הַעֲלָמַת הַזִּכָּרוֹן שֶׁל הַיֶּלֶד וְהַזֵּקֵן שֶׁלְּמַעְלָה מִכֻּלָּם, עַד שֶׁאֵינוֹ נִקְרָא בְּשֵׁם זִכָּרוֹן כְּלָל "עֶר גְּדֵיינְקְט גָאר נִישְׁט", "הוּא זוֹכֵר לֹא כְּלוּם". וְעָנָה וְאָמַר אָז: אֵיזֶה פָּנִים יֵשׁ לִי בֵּינֵיכֶם? וְהֵשִׁיב לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּדִבְרֵי צַחוּת "וויא גָאר נִישְׁט", וְחָזַר אַדְמוֹ"ר וְאָמַר לוֹ "הֲלֹא גַּם אַתֶּם אֶפֶס וָאַיִן", "אִיר זָענְט זִיךְ אוֹיךְ גָאר נִישְׁט". (שָׁם).

שָׁמַעְתִּי פַּעַם אַחַת מֵאָבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁשַּׁיָּךְ גַּם לָעִנְיָן זֶה, כִּי מַמָּשׁ כְּמוֹ הַחֵרֵשׁ הַמַּבִּיט עַל הַשְּׂמֵחִים וּמִתְעַנְּגִים בְּעֹנֶג נְגִינַת הַכְּלֵי זֶמֶר, וְהוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְצַיֵּר כְּלָל בְּדַעְתּוֹ, אֵיזֶה טַעַם יְכוֹלִים לְהַרְגִּישׁ בְּמַה שֶׁהַמְנַגֵּן מוֹלִיךְ וּמֵבִיא בְּיָדוֹ עַל הַכְּלִי עִם הַנִּימִין לְכָאן וּלְכָאן עַד שֶׁמְּמַלֵּא אֶת פִּיו בְּשְׂחוֹק וְלַעַג מִכָּל זֶה, וּכְמוֹ כֵן מַמָּשׁ הֵם הַחֵרְשִׁים מִלִּשְׁמֹעַ אֶת דִּבְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים וְכָל דִּבְרֵיהֶם אַךְ לְמוֹתָר אֶצְלָם, עַד שֶׁעוֹד הֵם מִתְפַּלְּאִים וּמִתְמִיהִים עַל כָּל הַמִּתְעַנְּגִים בָּהֶם וּמַרְגִּישִׁים אֶת נֹעַם מְתִיקוּת דִּבְרֵיהֶם כְּנֹקֶף דְּבַשׁ מַמָּשׁ. (שָׁם).

שָׁמַעְתִּי וְהֵבַנְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ זַצַ"ל, שֶׁאָמַר שֶׁזֶּה יֵצֶר הָרַע גָּדוֹל אֵצֶל כַּמָּה בְּנֵי אָדָם, וּבִפְרַט הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה, שֶׁבִּשְׁבִיל דָּבָר אֶחָד שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם שֶׁהוּא מִצְוָה הֵם מַפְקִירִים הַכֹּל וּבָאִים עַל יְדֵי זֶה לִידֵי קִלְקוּלִים רַבִּים וּבִפְרַט כְּשֶׁבָּאִים עַל יְדֵי זֶה לִידֵי מַחְלֹקֶת. (- הִלְכוֹת גְּזֵילָה הֲלָכָה ה, י).

אַשְׁרֵינוּ מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ, שֶׁה' יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו הֵסִיר מֵאִתָּנוּ מַסְוֶה הָעִוָּרוֹן הַמְסַמֵּא אֶת הָעֵינַיִם וּמוֹנֵעַ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים לְהִסְתַּכֵּל בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הַנּוֹרָאִים, וְגַם חוֹלְקִים וּמִתְנַגְּדִים עָלָיו וְעַל אֲנָשָׁיו וְעַל סִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים וְהַנּוֹרָאִים מְאֹד, בָּרוּךְ ה' אֲשֶׁר הִצִּילָנוּ מִזֶּה וְהִבְדִּילָנוּ מִן הַתּוֹעִים בְּכַמָּה וְכַמָּה בְּחִינוֹת, בְּוַדַּאי רָאוּי לָנוּ לִשְׂמוֹחַ בָּזֶה כָּל יְמֵינוּ לְעוֹלָם בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה שֶׁאֵין לָהּ קֵץ, וְאֵין שׁוּם מָרָה שְׁחוֹרָה וְעַצְבוּת שֶׁתּוּכַל לְבַלְבֵּל חַס וְשָׁלוֹם מִשִּׂמְחָה זֹאת לְעוֹלָם, כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי וְהֵבַנְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּפֵרוּשׁ, כִּי עִקַּר הַהִתְחַזְּקוּת הוּא שִׂמְחָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "כִּי חֶדְוַת ה' הִיא מָעוּזְכֶם".

(- עָלִים לִתְרוּפָה, ט).

בְּעֵת שֶׁעוֹבְרִים הַהַרְפַּתְקָאוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים אִי אֶפְשָׁר לְהַרְגִּישׁ חַסְדֵי ה', רַק אַחַר כָּךְ כְּשֶׁמַּרְחִיב קְצָת, אָז רוֹאִים נִפְלָאוֹת חַסְדֵי ה'. זֹאת אֲנִי יוֹדֵעַ מִכְּבָר מְיָמִים רַבִּים וּכְבָר דִּבַּרְתִּי מִזֶּה עִם אֲדוֹנֵינוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ, וְאָמַר לִי שֶׁכֵּן הוּא, אַךְ אַף עַל פִּי כֵן הָיָה כַּנָּתוֹ שֶׁיִּתְחַזֵּק הָאָדָם דַּיְיקָא בְּעֵת הַדּוֹחַק הַגָּדוֹל לְמָצוֹא אֵיזֶה הַרְחָבָה עַד שֶׁיִּרְגִּישׁ אָז דַּיְיקָא חַסְדֵי ה' וְנִפְלְאוֹתָיו, וְעַל-כָּל-פָּנִים יַאֲמִין בָּהֶם בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁבְּוַדַּאי ה' יִתְבָּרַךְ טוֹב לַכֹּל בְּכָל עֵת, וּכְבָר עָזַר לוֹ הַרְבֵּה וּבְוַדַּאי לֹא יַעֲזוֹב אוֹתוֹ גַּם עַתָּה. וְזֶה עִקַּר הַמִּלְחָמָה לַהֲפוֹךְ הַיָּגוֹן וַאֲנָחָה דַּיְיקָא לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה. (- עָלִים לִתְרוּפָה, רנא).

ליקוטים-ימי התלאות

פַּעַם כְּשֶׁהוֹשִׁיט מֹשֶׁה חִינְקָעס לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כּוֹס תֵּה, נִשְׁפַּךְ מִמֶּנָּה מְעַט, נֶעֱנָה לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ: "דוּ וֶועסְט שׁוֹין מַיין מְחוּתָּן נִישְׁט זַיין", "מְחוּתָּן שֶׁלִּי כְּבָר לֹא תִּהְיֶה", אַחַר-כָּךְ לְאַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כְּשֶׁהִשְׁתַּדֵּךְ עִם רַבִּי אַבְרָהָם בֶּערְנְיוּ נֶכֶד רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הִתְפָּאֵר שֶׁהִנֵּה לֹא קָיְמוּ דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אוּלָם רָאוּ בַּעֲלִיל שֶׁאֶחָד מִדְּבָרָיו לֹא חָזְרוּ רֵיקָם, כִּי אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁפָּרְצָה הַמַּחְלֹקֶת הַגְּדוֹלָה גֵּרֵשׁ מִבֵּיתוֹ אֶת חֲתָנוֹ הַיָּקָר בְּבִזָּיוֹן גָּדוֹל, עַד שֶׁלְּבְסוֹף הוֹדָה הוּא בְּעַצְמוֹ שֶׁאֵכֵן נִתְקַיְּמוּ דְּבָרָיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (- קוּנְטְרֵס יְמֵי הַתְּלָאוֹת).

וְגַם זֹאת הוֹעִיל לִי הַרְבֵּה מַה שֶּׁהוֹדִיעַ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁבְּעֵת הַלִּמּוּד אֵין לַעֲמֹד עַל דָּבָר קָשֶׁה עַד כְּדֵי לְתָרֵץ וּלְיַשֵּׁב הַדָּבָר בְּשָׁעָה זוֹ דַּוְקָא, מִלִּבַּד שֶׁבְּטֵלִים מֵהֶמַת זֶה זְמַן רַב, עוֹד לִפְעָמִים נִמְאָס כָּל הַלִּמּוּד. וּבְכֵן אֵין לַעֲמֹד הַרְבֵּה, רַק לְסַמֵּן שֶׁבְּמָקוֹם זֶה צָרִיךְ עִיּוּן, וְ"תוֹרָה עֲנִיָּה בְּמָקוֹם זֶה וַעֲשִׁירָה בְּמָקוֹם אַחֵר", וְגַם מֵהֶמַת הַבְּקִיאוּת בְּלִמּוּד הַרְבֵּה יִתְיַשֵּׁב הַדָּבָר מֵאֵלָיו בְּלִי יְגִיעָה בְּרֶגַע אַחַת, וּבִדְרָכִים אֵלּוּ בְּעֵצוֹת יְשָׁרוֹת אֵלּוּ שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הֵבִיא מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה גַּם אֶת ר' בָּרוּךְ דַּיִן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְהַתְמָדָה. (- קוּנְטְרֵס יְמֵי הַתְּלָאוֹת).

סִפֵּר מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁקֹּדֶם אֵיזֶה רֶגֶל וְיוֹם-טוֹב שֶׁאז הָעִקָּר הוּא הַשִּׂמְחָה כַּמְפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה, וְשָׁמַחְתָּ בְּחַגֶּיךָ וְכוּ' (דברים טז), וּבִפְרַט עַל-פִּי עִנְיַן רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נָפַל לְמָרָה שְׁחוֹרָה בְּחוֹשְׁבוֹ מִי יוֹדֵעַ אִם יוּכַל לְקַיֵּם זֹאת, וּבִפְרַט בְּעֵת הַמַּחְלֹקֶת, אֲבָל עִם דֶּרֶךְ הַהִתְחַזְּקוּת שֶׁל ה"עוֹד מְעַט" שֶׁהוֹדִיעוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְעִנְיַן לִמּוּד הַתּוֹרָה, אָז מִיָּד עָלָה בְּדַעְתּוֹ אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִזְכֶּה לְשִׂמְחָה מְעַט וְאוּלַי עוֹד מְעַט, וְעוֹד מְעַט עַד שֶׁיֵּצֵא מֵהַמָּרָה שְׁחוֹרָה לְגַמְרֵי. (- קוּנְטְרֵס יְמֵי הַתְּלָאוֹת).

ליקוטים-מי הנחל

מָצָאתִי מִכְתְּבֵי מוֹרֵנוּ מוֹהַרְנַ"תְ, זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: "וְזֶהוּ תְּ'חִ'לָּ'ה' רָאשֵׁי תֵּבוֹת: לְכָל תַּכְלִית ה'וּא חוֹקֶר אִיּוֹב כ"ח. כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרוּךְ הוּא בְּמַחֲשָׁבָה תְּחִלָּה שֶׁל כָּל בְּרִיאַת הָעוֹלָם וְשֶׁל כָּל נִבְרָא וְנִבְרָא בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת תֵּכֶף הִבִּיט וְחָקַר עַד סוֹף כָּל הַתַּכְלִיתִין עַד הַתַּכְלִית הָאַחֲרוֹן וְזֶהוּ "תְּחִלָּה לְכָל תַּכְלִית הוּא חוֹקֵר", לְכָל תַּכְלִית דַּיְקָא, כִּי גַּם הַתַּכְלִית יֵשׁ לוֹ תַּכְלִית, וְגַם זֶה הַתַּכְלִית יֵשׁ לוֹ עוֹד תַּכְלִית וְכוּ', כַּמְבֹאָר בְּמַאֲמַר רַבִּי יוֹנָתָן מְשִׁתְּעֵי בְּסִימָן י"ח, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּמַחֲשָׁבָה תְּחִלָּה לְכָל תַּכְלִית, הוּא חוֹקֵר וְהָבִן", עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. (מֵי הַנַּחַל סִימָן י"ח).

בְּ"לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן" סִימָן רכ"א: עַל יְדֵי שְׁנּוֹתְנִין מַעֲשֵׂר נִצּוֹל מִשּׁוֹנְאִים וְכוּ' וּמְסִיּם שָׁם בְּסוֹף "שִׁוִּיתִי ה' לְנֶגְדִּי תָמִיד, בְּחִינַת מִתְנַגֵּד", וְאֵינוֹ מוּבָן שָׁם פֵּרוּשׁ הַדָּבָר מַה זֶּה שַׁיָּךְ לְהַתְחָלַת הָעִנְיָן. שָׁמַעְתִּי שֶׁרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר אָז בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אֲבָל לְמִתְנַגֵּד שֶׁלִּי אֵין לִי שׁוּם עֵצָה רַק הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַדּוֹ: שִׁוִּיתִי ה' לְנֶגְדִּי תָמִיד, בְּחִינַת מִתְנַגֵּד". (שָׁם סִימָן רכ"א).

ליקוטים-השתפכות הנפש

אָמַר: שֶׁכָּל עִסְקוֹ הוּא תְּפִלָּה "לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן" חֵלֶק ב' סִימָן צ"ג וְהוּא הֵאִיר עֵינֵינוּ בְּחֶשְׁכַת אֲפֵלָתֵנוּ לְלַמֵּד אוֹתָנוּ דְּרָכִים יְשָׁרִים, אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בָּזֶה. וְאָמַר לַאֲנָשָׁיו: "תְּנוּ לְבַבְכֶם לִי, וְאוֹלִיךְ אֶתְכֶם עַל דֶּרֶךְ חָדָשׁ, שֶׁהוּא הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁן, שֶׁדָּרְכוּ בּוֹ אֲבוֹתֵינוּ מֵעוֹלָם". (הִשְׁתַּפְּכוּת הַנֶּפֶשׁ בְּהַקְדָּמָה).

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי מוֹרִי, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אֲשֶׁר פַּעַם אַחַת יָשַׁב אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, זֵכֶר-צַדִּיק-לִבְרָכָה, בְּחַדְרוֹ וּבָכָה כָּל-כָּךְ הַרְבֵּה מְאֹד לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהַדְּמָעוֹת יָרְדוּ מֵעֵינָיו עַל הָאָרֶץ, עַד שֶׁנִּתְלַחְלַח הָאָרֶץ כָּל-כָּךְ מֵהַדְּמָעוֹת, עַד שֶׁנִּדְבַּק עֲקֵב הַמִּנְעָל שֶׁלּוֹ אֶל הָאָרֶץ מֵחֲמַת לַחְלוּחִית הַדְּמָעוֹת. (שָׁם).

וְכֵן עוֹד שָׁמַעְתִּי מִפִּיו, אֲשֶׁר פַּעַם אַחַת בִּימֵי הַסַּכּוֹת הַקְּדוֹשִׁים, כְּשֶׁהִקִּיף אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, זֵכֶר-צַדִּיק-לִבְרָכָה, אֶת הַבִּימָה בְּהָאֶתְרוֹג וּמִינָיו, רָאוּ אֲנָשָׁיו אַחַר-כָּךְ עַל הַקַּרְקַע, בְּמָקוֹם שֶׁהָלַךְ סְבִיב הַבִּימָה, שֶׁנִּתְלַחְלַח הַקַּרְקַע מֵהַדְּמָעוֹת שֶׁלּוֹ, שֶׁשָּׁפַךְ אָז בְּעֵת הַקִּיפוֹ אֶת הַבִּימָה. (שָׁם).

סִפֵּר הָרַב רַבִּי נַפְתָּלִי, זֵכֶר-צַדִּיק-לִבְרָכָה, בְּתְחִלַּת הִתְקָרְבוּתוֹ לַאֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, זֵכֶר-צַדִּיק-לִבְרָכָה, רָאָה בַּחֲלוֹם, שֶׁבָּא אֵלָיו אֶחָד מֵעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְשָׁאַל אוֹתוֹ לְאֵיזֶה צַדִּיק הוּא מְקֹרָב. הֵשִׁיבוֹ: לְאַדְמוֹ"ר מִבְּרֶסְלֶב, זֵכֶר-צַדִּיק-לִבְרָכָה. וַיְבַקְּשֵׁהוּ, שֶׁיֹּאמַר לוֹ אֵיזֶה דְּבַר-תּוֹרָה שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו. וּלְפִי שֶׁזֶּה הָיָה תֵּכֶף אַחֲרֵי שָׁמְעוֹ מֵאֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, זֵכֶר-צַדִּיק-לִבְרָכָה, אֶת הַתּוֹרָה: "תְּהוֹמֹת יְכַסְיֻמוּ" שֶׁבְּ"לִקּוּטֵי-מוֹהַר"ן" חֵלֶק רִאשׁוֹן, סִימָן ט', הַמַּתְחֶלֶת: "כִּי עִקַּר הַחִיּוּת מְקַבְּלִין מֵהַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: תְּפִלָּה לְאֵל חַיִּי וְכוּ'",

אָמַר לוֹ הָרַב נַפְתָּלִי, הַדִּבּוּר הַזֶּה מֵהַתְחָלַת הַתּוֹרָה הַזֹּאת. וּבְשָׁמְעוֹ זֹאת נִתְלַהֵב מְאֹד בְּהִתְלַהֲבוּת עָצוּם וְנִשְׂגָּב וּבְתִשּׁוּקָה עֲצוּמָה וְנִשְׂגָּבָה, וּמִגֹּדֶל הִתְלַהֲבוּתוֹ וּתְשׁוּקָתוֹ הֵרִים עַצְמוֹ הָאִישׁ מֵהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן לְמַעְלָה לְמַעְלָה, עַד שֶׁנֶּעְלַם מֵאִתּוֹ. וְאַחַר-כָּךְ בָּא הָרַב נַפְתָּלִי, זֶכֶר-צַדִּיק-לִבְרָכָה, לַאֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, זֶכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, וַיְסַפֵּר לוֹ אֶת מַרְאֵה הַחֲלוֹם הַזֶּה. עָנָה וְאָמַר לוֹ אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, זֶכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה: "וְכִי אַתֶּם סְבוּרִים, אֲשֶׁר גַּם בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן שׁוֹמְעִים אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתִי כְּשָׁמְעֲכֶם כָּאן לֹא כֵן הִיא. שָׁם כְּשֶׁשּׁוֹמְעִין אֵיזֶה דִּבּוּר מִשְּׁמִי הוּא עִנְיָן אַחֵר לְגַמְרֵי". (שָׁם אות נ).

ליקוטים-נחלי אמונה

רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר פַּעַם, עַל אוֹדוֹת הַנְּסִיעָה שֶׁנָּסְעוּ אֵלָיו אַנַ"ש, בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "בִּשְׁבִיל לְנָסוֹעַ אֵלַי מִתְגַּבְּרִים כָּל כַּךְ הַמְּנִיעוֹת, עַד שֶׁאֲפִלּוּ אָב וּבְנוֹ שֶׁשְּׁנֵיהֶם מֵאַנְשַׁי, יָכוֹל הָאָב לִהְיוֹת מוֹנֵעַ לִבְנוֹ לִבְלִי לְהָנִיחַ לוֹ לִנְסוֹעַ", "צוּ מִיר פָּארְן זֶענֶען זִיךְ אֶזוֹי פִּיל מִתְגַּבֵּר דִּי מְנִיעוֹת אַז אֲפִלּוּ אַ פָּאטֶער מִיט אַ זוּן וָואס זַייא זֶענֶען בֵּיידָע פּוּן מַיְינָע לַייט, קֶען דֶּער פָּאטֶער זַיין אַ מוֹנֵעַ דֶּעם זוּן נִיט צוּ דֶּער לֶאזְן פָּארְן". (ראבר"נ בְּמִכְתָּבִים נַחֲלֵי אֱמוּנָה י).

רַבִּי יוּדְל הָיָה לְבַעַל מוֹפֵת בְּהַסְכָּמַת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ. (ראבר"נ, בְּנַחֲלֵי אֱמוּנָה מִכְתָּב י).

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי וְאָמַר שֶׁשָּׁמַע מִמּוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּשֵׁם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַצַ"ל, וְגַם קְצַת שָׁמַע מִפִּי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ שֶׁהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הִתְפָּאֵר וְאָמַר וְכוּ' וְכוּ', זָכָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְסוֹד קְרִיאַת הַתּוֹרָה בְּשַׁבָּת, וְכָתַב בְּלָשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ וְכוּ' וְכוּ'. גַּם זֶה שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי שֶׁשָּׁמַע מִמּוֹהַרְנַ"תְּ בְּשֵׁם רַבֵּנוּ זַצַ"ל וְכוּ' וְכוּ', בְּעִנְיַן הַשְׁלָמַת הַפָּרָשָׁה הַמְּחוּיֶּבֶת בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה וְעַל פִּי הָאֲרִ"י זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעֶרֶב שַׁבָּת דַּיְיקָא. (שָׁם).

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר, לְמָה אֲנִי דּוֹמֶה, לְאִישׁ אֶחָד שֶׁעָשָׂה כְּרוּז בְּכָל הָעוֹלָם, מִי בָּכֶם כָּל אִישׁ מְנוּעָ וְיָדוּעַ חוֹלִי יָבֹא אֵלַי וַאֲרַפֵּהוּ, וְרָצוּ כּוּלָּא עַלְמָא אַבַּתְרָא. וְאָמַר לְאֶחָד מֵהֶם מַה כּוֹאֵב לְךָ, וְאָמַר הָרֹאשׁ, עָנָה וְאָמַר לִי כּוֹאֵב הָרֹאשׁ כִּפְלֵי כִּפְלַיִם מִמְּךָ, וְכֵן לְכָל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁאַל לוֹ מַחֲלוֹתָיו וְעָנָה כִּי בוֹ כָּל מַחֲלָה וּמַחֲלָה שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִכָּל בָּאֵי עוֹלָם, אָצְלוֹ הוּא בִּכְפָלַי כִּפְלַיִם, אַף שֶׁלַּחְתִּי אַחֵרִיכֶם, כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי מֵרוֹפֵא אֶחָד גָּדוֹל בְּמַעֲלָה פְּרָאפֶעסֶער שֶׁיָּכוֹל לְרַפְּאוֹת גַּם אוֹתִי מִתַּחֲלוּאַי הֶעָצוּם. וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁיּוּכַל לְרַפְּאוֹת אֶתְכֶם שֶׁכְּאֵבְכֶם וּמַחֲלַתְכֶם קְטַנָּה מִכְּאֵבִי, וְהַנִּמְשָׁל כִּי זֶה כָּל מַגְמַת מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְגַלּוֹת מִי הוּא הָרוֹפֵא בֶּאֱמֶת שֶׁעַל יְדֵי סִבָּה נִתְוַדַּע מִמֶּנּוּ,

לֹא מֵחֲמַת שֶׁהוּא חוֹשֵׁב עַצְמוֹ לְגָדוֹל מִכָּל בְּנֵי עוֹלָם. אַדְרַבָּה כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל רַק עַל-יְדֵי עוֹצֶם כְּאֵבוֹ וּמַחֲלָתוֹ חָתַר עַד שֶׁמָּצָא הָרוֹפֵא, וְרוֹצֶה לְהֵטִיב לַאֲחֵרִים. (נַחֲלֵי אֱמוּנָה כ).

יָדוּעַ מִמּוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל פִּי כִּתְבֵי הָאֲרִ"י זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁגַּם בְּכָל הַשְּׁבוּעוֹת וְהַסְּפִירוֹת עִקָּר הַתִּקּוּן הוּא בִּבְחִינַת מַלְכוּת שֶׁל כָּל מִדָּה וּמִדָּה, כִּי כָּל מִדָּה וּסְפִירָה הוּא כְּלוּל מִכָּל הַסְּפִירוֹת וְהַמִּדּוֹת כַּיָּדוּעַ. (שָׁם).

ליקוטים-חכמה ותבונה

רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר עַל הָרַב הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא מה"ר אַהֲרֹן הָרַב מִבְּרַסְלֶב זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁהָלַךְ לְחֻפָּתוֹ בְּכֶתוֹנֶת נְקִיָּה. וְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר שֶׁהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּזְכוּת אֲבוֹת שֶׁיִּהְיֶה רַב בִּבְרַסְלֶב, וְאָמַר עוֹד, "אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהַחֲזִיק טוֹבָה גַּם לְהַסּוּסִים שֶׁהֵבִיאוּ לָנוּ רַב כָּשֵׁר כָּזֶה". וְאָמַר עוֹד שֶׁיִּשְׁאוּ אוֹתוֹ עַל נֵס כְּשֶׁיֵּלְכוּ לִקְרַאת מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ וְיִתְפָּאֲרוּ בּוֹ. (הַקְדָּמַת חָכְמָה וּתְבוּנָה).

בְּלֵיל הַשַּׁבָּת שֶׁבְּגְמַר הַחֲנֻכָּה וְהוּא הַשַּׁבָּת הָאַחֲרוֹן שֶׁהָיְתָה לוֹ בִּימֵי חַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים עָסַק אָז בִּתְפִלַּת יוֹם הַכִּפֻּרִים שֶׁהוּא בְּפָעֳלַת הַסֶּלַח נָא הַשַּׁיָּךְ לָזֶה וְאַחַר כַּךְ נִגַּשׁ וְנִתְעַלָּה וְנִסְתַּלֵּק בְּמְאוֹר רַבּוֹ בְּיוֹם וָא"ו פָּרָשַׁת וַיִּגַּשׁ וַיְצָאָה נִשְׁמָתוֹ בְּחַ'נ'וּן הַמַּ'רְבֶּה לִסְלוֹחַ שֶׁבְּמִסְפַּר שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ. (חָכְמָה וּתְבוּנָה דף י"א).

מוּבָן מֵרָחוֹק בְּדִבְרֵי הַצַּחוּת שֶׁשָּׁאַל לְתַלְמִידוֹ הַנַּ"ל בְּתִשְׁעָה בְּאָב הָאַחֲרוֹן שֶׁבִּימֵי חַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים לִפְנוֹת עֶרֶב שֶׁנִּזְכַּר אָז בְּעוֹצֶם הַעֲלָמַת הַזִּכָּרוֹן שֶׁל הַיֶּלֶד וְהַזָּקֵן שֶׁלְּמַעְלָה מִכֻּלָּם עַד שֶׁאֵינוֹ נִקְרָא בְּשֵׁם זִכָּרוֹן כְּלַל "עֶר גְּדֵיינְקְט נָאר נִישְׁט", וְעָנָה וְאָמַר אָז אֵיזֶה פָּנִים יֵשׁ לִי בֵּינֵיכֶם. וְהֵשִׁיב לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּדִבְרֵי צַחוּת "וויא נָאר נִישְׁט", וְחָזַר אַדְמוֹ"ר וְאָמַר לוֹ הֲלֹא גַּם אַתָּם אֶפֶס וְאַיִן, "אִיר זָענְט זִיךְ אוֹיךְ נָאר נִישְׁט". (שָׁם).

שָׁמַעְתִּי פַּעַם אַחַת מֵאָבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁשִּׁיָּךְ גַּם לְעִנְיָן זֶה כִּי מַמָּשׁ כְּמוֹ הַחֹרֶשׁ הַמַּבִּיט עַל הַשְּׁמָחִים וּמִתְעַנְּגִים בְּעוֹלָם נִגִּינַת הַכֵּלִי זֶמֶר וְהוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְצַיֵּר כְּלַל בְּדַעְתּוֹ אֵיזֶה טַעַם יְכוֹלִים לְהַרְגִּישׁ בְּמַה שֶׁהַמְנַגֵּן מוֹלִיךְ וּמֵבִיא בְּיָדוֹ עַל הַכֶּלִי עִם הַנִּימִין לְכַאן וּלְכַאן עַד שֶׁמְּמַלֵּא אֶת פִּיו בְּשְׂחוֹק וְלַעַג מִכָּל זֶה, וּכְמוֹ כֵן מַמָּשׁ הֵם הַחֲרָשִׁים מִלִּשְׁמוֹעַ אֶת דִּבְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים וְכָל דִּבְרֵיהֶם אַךְ לְמוֹתָר אֲצָלָם עַד שֶׁעוֹד הֵם מִתְפַּלְאִים וּמִתְמִיהִים עַל כָּל הַמִּתְעַנְּגִים בָּהֶם וּמַרְגִּישִׁים אֶת נוֹעַם מְתִיקוּת דִּבְרֵיהֶם כְּנוֹפֶת דְּבַשׁ מַמָּשׁ. (שָׁם).

ליקוטים-מי-הנחל

מָצָאתִי מִכְּתְבֵי מוֹרֵנוּ מורנ"ת זַ"ל וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וְזֶהוּ תְּ'חִ'לָּ'ה' רָאשֵׁי תֵּיבוֹת לְ'כָל תַּ'כְלִית ה'וּא ח'וֹקֶר אִיּוֹב כ"ח כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרוּךְ הוּא בְּמַחֲשָׁבָה תְּחִלָּה שֶׁל כָּל בְּרִיאַת הָעוֹלָם וְשֶׁל כָּל נִבְרָא וְנִבְרָא בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת תֵּיכֶף הִבִּיט וְחָקַר עַד סוֹף כָּל הַתַּכְלִיתִין עַד הַתַּכְלִית

הָאַחֲרוֹן וְזֶהוּ תְּחִלָּה לְכָל תַּכְלִית הוּא חוֹקֵר, לְכָל תַּכְלִית דַּיְיקָא כִּי גַּם הַתַּכְלִית יֵשׁ לוֹ תַּכְלִית וְגַם זֶה הַתַּכְלִית יֵשׁ לוֹ עוֹד תַּכְלִית וְכוּ' כַּמְּבוּאָר בְּמַאֲמַר רַבִּי יוֹנָתָן מִשְׁתַּעֵי בְּסִימָן י"ח, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּמַחֲשָׁבָה תְּחִלָּה לְכָל תַּכְלִית, הוּא חוֹקֵר וְהֶבֵן, עַד כַּאן לְשׁוֹנוֹ. (מֵי הַנַּחַל סִימָן יח).

בְּלִקּוּטֵי מוהר"ן סִימָן רכא, עַל יְדֵי שֶׁנּוֹתְנִין מַעֲשֵׂר נִיצוֹל מִשּׁוֹנְאִים וְכוּ' וּמְסַיֵּם שָׁם בַּסּוֹף שִׁוִּיתִי ה' לְנֶגְדִּי תָּמִיד בְּחִינַת מִתְנַגֵּד וְאֵינוֹ מוּבָן שָׁם פֵּירוּשׁ הַדָּבָר מַה זֶּה שַׁיָּךְ לְהַתְחָלַת הָעִנְיָן שֶׁמַּעְתִּי שֶׁרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר אִז בְּזֶה הַלָּשׁוֹן אֲבָל לְמִתְנַגֵּד שֶׁלִּי אֵין לִי שׁוּם עֵצָה רַק הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַדּוֹ שִׁוִּיתִי ה' לְנֶגְדִּי תָּמִיד בְּחִינַת מִתְנַגֵּד. (שָׁם סִימָן רכא).

אָמַר, שֶׁכָּל עִסְקוֹ הוּא תְּפִלָּה לִיקו"מ חֵלֶק ב סִימָן צג וְהוּא הֵאִיר עֵינֵינוּ בְּחֶשְׁכַת אֲפֵלָתֵנוּ לְלַמֵּד אוֹתָנוּ דְּרָכִים יְשָׁרִים אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בָּזֶה. וְאָמַר לָאֲנָשָׁיו: תְּנוּ לְבַבְכֶם לִי וְאוֹלִיךְ אֶתְכֶם עַל דֶּרֶךְ חָדָשׁ, שֶׁהוּא הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁן, שֶׁדָּרְכוּ בּוֹ אֲבוֹתֵינוּ מֵעוֹלָם. (הִשְׁתַּתְּפְכוּת הַנֶּפֶשׁ בְּהַקְדָּמָה).

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי מוֹרִי, זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אֲשֶׁר פַּעַם אַחַת יָשַׁב אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, זֵכֶר-צַדִּיק-לִבְרָכָה, בְּחַדְרוֹ וּבָכָה כָּל-כָּךְ הַרְבֵּה מְאֹד לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהַדְּמָעוֹת יָרְדוּ מֵעֵינָיו עַל הָאָרֶץ, עַד שֶׁנִּתְלַחְלַח הָאָרֶץ כָּל-כָּךְ מֵהַדְּמָעוֹת, עַד שֶׁנִּדְבַּק עֲקֵב הַמִּנְעָל שֶׁלּוֹ אֶל הָאָרֶץ מֵחֲמַת לַחְלוּחִית הַדְּמָעוֹת. (שם).

וְכֵן עוֹד שָׁמַעְתִּי מִפִּיו, אֲשֶׁר פַּעַם אַחַת בִּימֵי הַסַּכּוֹת הַקְּדוֹשִׁים, כְּשֶׁהִקִּיף אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, זֵכֶר-צַדִּיק-לִבְרָכָה, אֶת הַבִּימָה בְּהָאֶתְרוֹג וּמִינָיו, רָאוּ אֲנָשָׁיו אַחַר-כָּךְ עַל הַקַּרְקַע, בְּמָקוֹם שֶׁהָלַךְ סְבִיב הַבִּימָה, שֶׁנִּתְלַחְלַח הַקַּרְקַע מֵהַדְּמָעוֹת שֶׁלּוֹ, שֶׁשָּׁפַךְ אָז בְּעֵת הַקִּיפּוֹ אֶת הַבִּימָה. (שם).

סִפֵּר הָרַב רַבִּי נַפְתָּלִי, זֵכֶר-צַדִּיק-לִבְרָכָה, אוֹדוֹת הַדִּבּוּר הַזֶּה. בִּתְחִלַּת הִתְקָרְבוּתוֹ לַאֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, זֵכֶר-צַדִּיק-לִבְרָכָה, רָאָה בַּחֲלוֹם, שֶׁבָּא אֵלָיו אֶחָד מֵעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְשָׁאַל אוֹתוֹ לְאֵיזֶה צַדִּיק הוּא מְקָרֵב. הֵשִׁיבוֹ: לָאַדְמוּ"ר מִבְּרֶסְלֶב, זֵכֶר-צַדִּיק-לִבְרָכָה. וַיְבַקְּשֵׁהוּ, שֶׁיֹּאמַר לוֹ אֵיזֶה דִּבּוּר-תּוֹרָה שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו. וּלְפִי שֶׁזֶּה הָיָה תֵּכֶף אַחֲרֵי שָׁמְעוֹ מֵאֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, זֵכֶר-צַדִּיק-לִבְרָכָה, אֶת הַתּוֹרָה "תְּהוֹמֹת יְכַסְיֻמוּ" שֶׁבְּ"לִקּוּטֵי-מוֹהֲר"ן" חֵלֶק רִאשׁוֹן, סִימָן ט, הַמַּתְחֶלֶת: כִּי עִקַּר הַחִיּוּת מְקַבְּלִין מֵהַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי וְכוּ', אָמַר לוֹ הָרַב נַפְתָּלִי הַדִּבּוּר הַזֶּה מֵהַתְחָלַת הַתּוֹרָה הַזֹּאת. וּבְשָׁמְעוֹ זֹאת נִתְלַהֵב מְאֹד בְּהִתְלַהֲבוּת עָצוּם וְנִשְׂגָּב וּבְתִשׁוּקָה עֲצוּמָה וְנִשְׂגָּבָה, וּמִגֹּדֶל הִתְלַהֲבוּתוֹ וּתְשׁוּקָתוֹ הֵרִים עַצְמוֹ הָאִישׁ מֵהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן לְמַעְלָה לְמַעְלָה, עַד שֶׁנֶּעְלַם מֵאִתּוֹ. וְאַחַר-כָּךְ בָּא הָרַב נַפְתָּלִי, זֵכֶר-צַדִּיק-לִבְרָכָה, לַאֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, וְיִסַּפֵּר לוֹ אֶת

מַרְאֶה הַחֲלוֹם הַזֶּה. עָנָה וְאָמַר לוֹ אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, זֶכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה: וְכִי אַתֶּם סְבוּרִים, אֲשֶׁר גַּם בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן שׁוֹמְעִים אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתִי כְּשֶׁמְּעֻכָם כָּאן לֹא כֵן הִיא. שָׁם כְּשֶׁשּׁוֹמְעִין אֵיזֶה דִּבּוּר מִשְּׁמִי הוּא עִנְיָן אַחֵר לְגַמְרֵי. (שם).

רינת ציון-מכתבים (ר"א שטרנהרץ)

שָׁמַעְתִּי מֵאָאָ"ז שֶׁתּוֹרָה א' שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן נֶאֱמְרָה קוֹדֶם הִתְקָרְבוּתוֹ שֶׁל מוהרנ"ת זַ"ל, אַךְ כְּשֶׁבָּא אֶל רַבֵּנוּ זַ"ל וְסִפֵּר לְפָנָיו בְּקוּבְלָנָא רַבָּא אֵיךְ שֶׁיֵּשׁ לוֹ יִסּוּרִים מִבְּנֵי בֵּיתוֹ וּמֵאָבִיו וּמֵאַנְשֵׁי עִירוֹ, שֶׁאֵבֵד הַחֵן שֶׁלּוֹ אֶצְלָם שֶׁהָיָה לוֹ מִקּוֹדֶם הִתְקָרְבוּתוֹ, וּמִתְגָּרִין בּוֹ עַל תְּפִלָּתוֹ וְחוֹשְׁשִׁ פֶּן לֹא נִתְקַבְּלָה תְּפִלָּתוֹ, וְאָז הֶרְאָה לוֹ אַדְמוּ"ר זַ"ל זֶה הַמַּאֲמָר, וְאָמַר לוֹ אָז תִּלְמַד תּוֹרָה בְּכֹחַ וְיִתְתַּקֵּן הַכֹּל, וְכֵן הָיָה בְּעֶזְרָתוֹ יִתְבָּרֵךְ (רִנַּת צִיּוֹן א).

חֲלַם לְהַקָּדוֹשׁ הר' ש"א זִלְלֹהָ"ה שֶׁהָיָה בְּאֵיזֶה יַעַר גָּדוֹל וְתָעָה שָׁם, וְלֹא הָיָה לוֹ שׁוּם דֶּרֶךְ לַחֲזוֹר וְלֵיצֵא מִשָּׁם, עַד שֶׁמָּצָא בַּיִת קָצָר וְאָרוֹךְ וְנִכְנַס לְשָׁם וְרָאָה אַבְרֵךְ אֶחָד שֶׁהָיָה מְאוּיָם מְאֹד עַד שֶׁנִּתְיָרֵא לְדַבֵּר עִמּוֹ, וְזֶה הָאַבְרֵךְ שָׁאַל אוֹתוֹ מַה לְּךָ פֹּה, וְהֵשִׁיב הר' ש"א אֵינִי יוֹדֵעַ הַדֶּרֶךְ לֵיצֵא וְלַחֲזוֹר לִמְקוֹמִי, וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאַבְרֵךְ לְךָ נִצְרָךְ לְאֵיזוֹ חֶרֶב שֶׁיֵּשׁ לָהּ שְׁנֵי פִּיּוֹת (שֶׁאֹרְכָּן בֹּל"א) וְתַחְגּוֹר עַל מָתְנֶיךָ שֶׁהֵם יֵרֵכֶיךָ וְתֵדַע אֵיךְ לִקָּלוֹעַ אִתָּהּ, וְאָז תּוּכַל לִמְצוֹא וְלֵידַע הַדֶּרֶךְ הַנִּצְרָךְ לְךָ, וְהֶרְאָה לוֹ לְחֶדֶר אַחַר בְּפֶתַח קָצָר וְקָטָן, וּכְשֶׁנִּכְנַס לְשָׁם, יָשְׁבוּ שָׁם אֲנָשִׁים עַל כִּסְאוֹת לְמִשְׁפָּט, וַיִּשְׁאֲלוּ אוֹתוֹ מִי הֵבִיאֲךָ הֲלוֹם, וַיַּעֲנֶה וַיֹּאמֶר, אַבְרֵךְ אֶחָד מֵחֶדֶר הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא מְאוּיָם וְנוֹרָא מְאֹד דְּחַף אוֹתִי לְכַאן, וְאַגַּב רָאָה שָׁם כְּלֵי זַיִן רַבִּים חֲרֻבוֹת וּקְשָׁתוֹת, וַיֶּחֱרַד מְאֹד, וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו, אִם יֵשׁ לְךָ יְדִיעָה בְּמִשְׁפָּט, יִתְּנוּ לְךָ חֶרֶב פִּיפִיּוֹת. אַךְ תִּקָּלַע בְּיוֹשֶׁר בְּמִשְׁפָּט וּבִצְדָקָה גַּם כֵּן, וּבְתוֹךְ כַּךְ סְבָבוּ אוֹתוֹ עֲנָנִים כָּאֵלּוּ עַד שֶׁנֶּחְשַׁךְ לוֹ, וְדָחֲפוּ אוֹתוֹ לַחֶדֶר הָרִאשׁוֹן, וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו שָׁם תִּלְמוֹד אֲצִלּוֹ מִשְׁפָּט וּצְדָקָה וְתִרְאֶה עַיִן בְּעַיִן אֵיךְ לֵיצֵא וְלֵילֵךְ לְדַרְכְּךָ הַנִּצְרָךְ לְךָ, וְהַקִּיץ מִשְּׁנָתוֹ. וְזֶה הָיָה סָמוּךְ לְהִתְקָרְבוּתוֹ לְאַדְמוּ"ר זלל"ה, וַתִּפָּעֶם רוּחוֹ מְאֹד מִן הַחֲלוֹם, וַיִּסַּע תֵּיכֶף אֶל רַבֵּנוּ זְצַ"ל שֶׁיְּפַתֵּר לוֹ חֲלוֹמוֹ. וּכְשֶׁבָּא אֵלָיו זְצַ"ל בְּאֵימָה וּבִרְתֶּת וְזִיעַ, וְרָצָה לְסַפֵּר לוֹ אֶת חֲלוֹמוֹ, אָמַר אֵלָיו אַדְמוּ"ר זְצַ"ל, יוֹסֵף אָמַר "הֲלֹא לֵאלֹקִים פִּתְרוֹנִים", מִקּוֹדֶם אוֹמַר לְךָ דִּבְרֵי תוֹרָה, וְאָמַר לְפָנָיו זוּ הַתּוֹרָה הַנַּ"ל וְנִפְתַּר לוֹ הַחֲלוֹם כֻּלּוֹ, וְאָז אָמַר הָרַב ש"א מִפְּנֵי זֶה דְּחָפוּ אוֹתִי אֶצְלֵיכֶם, כָּל הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה שֶׁלִּי אֲנִי מוֹסֵר לָכֶם, וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלָיו רַבֵּנוּ זְצַ"ל, אַף עַל פִּי כֵן עֲדַיִן צָרִיךְ אַתָּה עוֹד הַרְבֵּה לְחַסְדֵי ה' (שם ב).

"ה' אָנֹכִי" יָדוּעַ שֶׁהַתּוֹרָה הַזּוֹ נֶאֱמְרָה בִּזְלַאטִיפָּאלְיֶע, בְּחַג שָׁבוּעוֹת, עַל יְדֵי אֶחָד שֶׁבָּא עַל שָׁבוּעוֹת אֶל רַבֵּנוּ זַלְלַ"ה בְּתוֹךְ הַבָּאִים. כִּי שָׁבוּעוֹת הָיָה מֵהַזְּמַנִּים הַקְּבוּעִים כַּיָּדוּעַ וְאוֹתוֹ הָאִישׁ הָיָה מְקוֹרָב חָדָשׁ שֶׁלֹּא הָיָה עֲדַיִן אֵצֶל רַבֵּנוּ זַלְלַ"ה מִקּוֹדֶם, אִישׁ כָּשֵׁר וְיָרֵא שָׁמַיִם

וּבַר דַּעַת גָּדוֹל, וּמִסְחָרוֹ הָיָה מֻצְלָח שֶׁעָמַד בְּעִירוֹ. וְהוּא הָיָה הַמַּסְפִּיק לָהֶם כָּל צָרְכֵיהֶם אוֹכֶל וּמַלְבּוּשִׁים וְכֵיוֹצֵא עַל יְדֵי הַשָּׂרִים הַמְמוּנִים עֲלֵיהֶם. וְהַשָּׂרִים הָיוּ מְצַעֲרִים אוֹתוֹ עַד לְמַדֵּי בְּחֻשְׁבּוֹנוֹתֵיהֶם אִתּוֹ. וּמֵחֲמַת שֶׁרָצוּ שֶׁיִּתֵּן לָהֶם בְּכָל פַּעַם שׁוֹחַד, הֶעֱלִילוּ עָלָיו כַּמָּה פְּעָמִים וְהִפְחִידוּ אוֹתוֹ שֶׁיִּמְסְרוּ אוֹתוֹ לַמַּלְכוּת, וּמֵחֲמַת שֶׁכָּל מְחָיָתוֹ וּפַרְנָסָתוֹ הָיְתָה רַק מִזֶּה, נִדְמֶה לוֹ שֶׁאִם יִמְסְרוּהוּ לַמַּלְכוּת יַפְסִיד כָּל פַּרְנָסָתוֹ, וּמֵחֲמַת שֶׁהָיָה אִישׁ כָּשֵׁר בְּלִבֵּל אוֹתוֹ גַּם זֹאת שֶׁכָּל בִּטְחוֹנוֹ הוּא בְּאִיסּוּר מִמַּאֲמַר הַתַּנָּא בְּאָבוֹת "הֱוֵי זְהִירִין בָּרְשׁוּת", שֶׁזֶּה מַמָּשׁ כְּמוֹ מִבְטָח בּוֹגֵד שֶׁעוֹבֵד לְמַלְכוּת הָרְשָׁעָה, כְּאִלּוּ חַס וְשָׁלוֹם אֵין לוֹ אֱקֵי. וּבְבוֹאוֹ אֶל אַדְמוּ"ר זַלְלַ"ה בְּעֶרֶב שַׁבּוּעוֹת, וְקִבֵּל שָׁלוֹם, וְרַבֵּנוּ קִבְּלוֹ בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת, וְהִתְחִיל לְסַפֵּר לִפְנֵי אַדְמוּ"ר הֵאִיךְ שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת מְצָרוֹת שׁוֹנוֹת, עַד שֶׁלֹּא דַּי שֶׁאֵין לוֹ עוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא אַף גַּם עוֹלָם הַבָּא בְּוַדַּאי לֹא יִהְיֶה לוֹ. וּמֵחֲמַת טִרְדַּת עֶרֶב יוֹם טוֹב אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַלְלַ"ה כָּעֵת אֵין זְמַן לְדַבֵּר בַּאֲרִיכוּת אִם-יִרְצֶה-הַשֵּׁם בְּיוֹם-טוֹב נְדַבֵּר, וְהָלַךְ הָאִישׁ וְלֹא סִפֵּר לְרַבֵּנוּ זַלְלַ"ה שׁוּם פְּרָטִיּוּת, וּבִפְרָט בְּיוֹם טוֹב בְּוַדַּאי לֹא הָיָה זְמַן לְסַפֵּר, וּבְתוֹךְ כַּךְ אָמַר אָז אַדְמוּ"ר זַלְלַ"ה הַתּוֹרָה הַזֹּאת הַמַּתְחֶלֶת כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ וכו' וְצָרִיךְ לְהָשִׁיב הַמְּלוּכָה לְשֵׁם יִתְבָּרַךְ, נִבְהַל הָאִישׁ הַנַּ"ל כִּי זֶה נִצְרַךְ לוֹ, וְאֵיךְ יָדַע רַבֵּנוּ שֶׁזֶּה נוֹגֵעַ אֵלָיו לְמַחְשְׁבוֹתָיו וְעִנְיָנָיו, כִּי הוּא לֹא סִפֵּר לְרַבֵּנוּ זַלְלַ"ה שׁוּם פְּרָטִים, וּכְפִי שֶׁמְּבֵאר רַבֵּנוּ זַלְלַ"ה שָׁם שֶׁלָּזֶה נִצְרַךְ וִידוּי דְּבָרִים וכו', וְהוּא מְקוֹרֵב חָדָשׁ שֶׁעֲדַיִן לֹא הִתְוַודָּה לִפְנֵי אַדְמוּ"ר זַלְלַ"ה, עָלָה בְּדַעְתּוֹ שֶׁיִּתְוַודֶּה בְּוַדַּאי אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם אַחֲרֵי יוֹם טוֹב וְיַסֵּפֵר לְפָנָיו כָּל מְאוֹרְעוֹתָיו. וּבְתוֹךְ כַּךְ הִזְכִּיר רַבֵּנוּ זַלְלַ"ה הַלָּאו שֶׁל "לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים", וְחָשַׁב בְּדַעְתּוֹ שֶׁגַּם זֶה שַׁיָּךְ אֲלֵי שֶׁאֲנִי עוֹבֵר כְּסֵדֶר עַל זֶה הַלָּאו, שֶׁכָּל בִּטְחוֹנִי בְּפַרְנָסָתִי הִיא עַל זֶה מֵהַמַּלְכוּת, וְנָפַל לְעַצְבוּת עַל יְדֵי זֶה שֶׁיִּצְטָרֵךְ לְהִתְוַודּוֹת. וְאַגַּב נִזְכַּר בְּהַבִּלְבּוּלִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַל זֶה שֶׁמּוּכְרָח תָּמִיד לֵילֵךְ לְבֵית הַשָּׂרִים הַנַּ"ל לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹנוֹת אִתָּם, וּבְנֵי בֵיתָם מְדַבְּרִים אִתּוֹ הַרְבֵּה, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לִיזָּהֵר מֵהֶם, כִּי אֶצְלָם זֶהוּ לִשְׂחוֹק, אַךְ הוּא בְּפָנִימִיּוּתוֹ יֵשׁ לוֹ יִסּוּרִים מִזֶּה. וּכְשֶׁאָמַר אַדְמוּ"ר זַ"ל שֶׁעַל יְדֵי שֶׁרוֹאִין אֶת הַצַּדִּיק בְּחִינַת "וְהָיוּ עֵינֶיךָ רוֹאוֹת" וכו', הִרְגִּישׁ הָאִישׁ שֶׁאֵלָיו כִּיְוֵון רַבֵּנוּ זֶה, שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִתְבַּטְּלִים הָעַצְבוּת וְהַתַּאֲוֹת, וּבֶאֱמֶת הָיָה לוֹ לְהָאִישׁ הַנַּ"ל מִיחוּשׁ מִכְּבָר שֶׁעַצְמוֹתָיו הָיוּ כּוֹאֲבִים לוֹ וְלֹא הָיָה יוֹדֵעַ רְפוּאָה לָזֶה, וּכְשֶׁשָּׁמַע שֶׁעַל יְדֵי וִדּוּי דְּבָרִים וכו' כַּמְבוּאָר בִּפְנִים, הַכְּלַל רָאָה שֶׁכָּל הַתּוֹרָה הַזּוֹ נֶאֱמְרָה בִּשְׁבִילוֹ. הַכְּלַל מֵאָז וְהָלְאָה נִתְקָרֵב כָּל כַּךְ, עַד שֶׁהִשְׁלִיךְ אֶת פַּרְנָסָתוֹ הַנַּ"ל, וְנָסַע הַרְבֵּה פְּעָמִים אֶל רַבֵּנוּ זַלְלַ"ה, וְגַם קֵירֵב הַרְבֵּה אֲנָשִׁים כָּאֵלּוּ שֶׁהָיוּ פּוֹחֲזִים וְרֵיקִים, וְגַם הֵם נַעֲשׂוּ מֻרְכָּבָה כַּמְבוּאָר שָׁם עַיֵּן שָׁם, וּבְהַתּוֹרָה הַזֹּאת נִכְלְלוּ גַּם כֵּן גְּדוֹלֵי מְקוֹרְבָיו שֶׁהָיוּ גַּם כֵּן עַל חַג הַשָּׁבוּעוֹת הַנַּ"ל, הַיְינוּ הָרַב רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְזִיק וְהָרַב רַבִּי יוּדְל וְהָרַב הר'

אַהֲרֹן זַלְ"ה, וַעֲלֵיהֶם רוֹמֵז אַדְמוּ"ר זַלְ"ה מַה שֶּׁנֶּאֱמַר שָׁם וּבְכָל פַּעַם שֶׁבָּאִין אֶל הַצַּדִּיק וּמִתְוַדִּים וכו' (שם ד).

הַתּוֹרָה ה' בַּחֲצוֹצְרוֹת הַנֶּאֱמָרָה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַהִתְקָרְבוּת מוהרנ"ת זַלְ"ה, הַגַּם שֶׁזֶּה דִּבֵּר אַדְמוּ"ר לְעִנְיַן הַפִּינְקְטִין שֶׁהֵם גְּזֵרוֹת שֶׁנִּשְׁמְעוּ, לְבַטְלָן וּלְהַמְתִּיקָן כַּיָּדוּעַ, אַךְ הָעִקָּר נֶאֱמָרָה כְּמַעַט כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְעִנְיַן מוהרנ"ת הֵן עַל הֶעָבַר שֶׁלּוֹ וְהֵן עַל הֶעָתִיד, אֵיךְ לַעֲבוֹד עֲבוֹדַת ה' לְהַבָּא, וְכֵן לִשְׁאָר אַנַ"שׁ שֶׁבָּאוּ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לְאַדְמוּ"ר זַלְ"ה, הָיוּ כַּמָּה מַאֲנַשֵׁי הַקִּבּוּץ שֶׁכָּל אֶחָד אָמַר שֶׁכְּיֵון אַדְמוּ"ר זַלְ"ה בְּדִבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים רַק בִּשְׁבִילוֹ, הָיְינוּ כְּפִי שֶׁזֶּה מוהרנ"ת זַ"ל הָיָה מְקוּרָב חָדֶשׁ מִשְּׁלִשָּׁה שָׁבוּעוֹת, וַעֲדַיִן לֹא סִפֵּר אֶת כָּל לִבּוֹ מִמַּדּוֹתָיו וַעֲבוֹדָתוֹ אֵיךְ שֶׁעָבַר עָלָיו מִשָּׁנִים הַקּוֹדְמוֹת הֵן בְּגַשְׁמִיּוּת וְהֵן בְּרוּחָנִיּוּת, לְאַדְמוּ"ר זַלְ"ה, אַךְ דְּבָרִים פְּרָטִים, כִּי לֹא הִסְפִּיק עוֹד הַזְּמַן קָצָר מִן קוֹדֶם רֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁנִּתְקָרֵב לְדַבֵּר אוֹדוֹתָיו, בָּרִאשׁוֹן כִּי שֶׁאִם כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר כְּמוֹ הַצָּמֵא שֶׁתַּאֵב לִשְׁאוֹב וְלִשְׁתּוֹת לְכַבּוֹת וּלְרַוּוֹת אֶת צְמָאוֹנוֹ, כַּיָּדוּעַ שֶׁאַדְמוּ"ר אָמַר מִקּוֹדֶם רֹאשׁ-הַשָּׁנָה עַל פ' "אַתֶּם נִצָּבִים" וְכַיּוֹצֵא שֶׁגַּם זֶה הֵבִין מוהרנ"ת זַ"ל. שֶׁאַדְמוּ"ר זַלְ"ה נוֹתֵן לוֹ כְּמוֹ תַּחְבּוּשֶׁת וּמָזוֹר לִרְפוּאָתוֹ הַנִּצְרָךְ לְחַיָּיו, אַךְ אַף עַל פִּי כֵן בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה בְּהַתּוֹרָה בַּחֲצוֹצְרוֹת הַמְדַבֶּרֶת מֵעִנְיַן שִׂמְחַת כָּל הַמְּצוֹת, וּמֵעִנְיַן "בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ", שֶׁאֵין רוֹצֶה שְׂכַר עוֹלָם הַבָּא רַק שְׂכַר מִצְוָה אַחֶרֶת, עַיֵּן שָׁם, וְכֵן לְפַשֵּׁט מִלֵּב עַקְמוּמִיּוּת עַל יְדֵי קוֹלוֹת בַּתְּפִלָּה, וּלְפָנוֹת הַמֹּחַ מִמַּחֲשָׁבוֹת הַנִּקְרָאִים חֻמֵּץ הַמּוּבָא שָׁם, זֶה הָיָה מַמָּשׁ כְּמוֹ שֶׁדִּבֵּר אַדְמוּ"ר רַק עֲבוּר תִּקּוּן נַפְשׁוֹ לְבַד, מֵחֲמַת שֶׁמוהרנ"ת זַלְ"ה הָיָה מִקּוֹדֶם הִקָּרְבוּתוֹ לְאַדְמוּ"ר זַלְ"ה בַּעַל מַחֲשָׁבָה לְאֵין שִׁעוּר שֶׁזֶּה הָיָה אֶצְלוֹ יִסּוּרִים לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמֵחֲמַת זֶה לֹא הָיָה הַשִּׂמְחָה שֶׁלּוֹ מֵהַמְּצוֹת בִּשְׁלֵימוּת רַק בִּשְׁבִיל עוֹלָם הַבָּא, וְהַגַּם שֶׁהָיָה גַּם מִקּוֹדֶם יֵרֵא שָׁמַיִם גָּדוֹל וְעָצוּם, אַךְ לֹא הִרְגִּישׁ שׁוּם חַיּוּת מִמִּדַּת הַיִּרְאָה וְהָאַהֲבָה, כְּפִי שֶׁמְּבוֹאָר בְּהַתּוֹרָה הַזֹּאת מִזֶּה, וּמֵאָז הִתְפַּלֵּל בְּקוֹלוֹת בְּחִינַת רְעָמִים עַיֵּן שָׁם וְאָז כְּשֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַלְ"ה וְתַאֲמִין כִּי כָּל מַצּוּתָא וּמְרִיבָה שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַצַּדִּיקִים הַשְּׁלֵימִים אֵין זֶה רַק שֶׁיִּנָּרְשׁוּ סִיטְרִין אוֹחֳרָנִין, עִם הַפְּסוּק אוֹזֶן שׁוֹמַעַת וכו', אָמְרוּ אַחַר כַּךְ [אַנְשֵׁי] הַקִּבּוּץ לְמוהרנ"ת זַלְ"ה שֶׁבָּזֶה נִתְיַשֵּׁב דַּעְתָּם כָּל כַּךְ כִּי לֹא הֵבִינוּ מִקּוֹדֶם אֵיךְ יִהְיֶה עַל אוֹר קָדוֹשׁ וְטָהוֹר וּבְהִיר כָּזֶה אֵיזֶה קִינְטוּר, וּבִפְרַט חַס וְשָׁלוֹם מַחֲלוֹקֶת, אַךְ כְּשֶׁשָּׁמְעוּ מֵאַדְמוּ"ר הַפֵּירוּשׁ שֶׁל זֶה הַפְּסוּק אוֹזֶן שׁוֹמַעַת וכו' הֵבִינוּ שֶׁזֶּה לְטוֹבָתָם עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב הַתּוֹרָה הַזֹּאת, וּמֵאָז וָהָלְאָה לֹא הָיָה קָשֶׁה לָהֶם שׁוּם קוּשְׁיוֹת מֵהַמַּחֲלוֹקֶת אֲפִלּוּ עַל גְּדוֹלֵי גְּדוֹלִים, כִּי זֶה רַק כְּדֵי שֶׁיִּזְכּוּ הֲמוֹן עַם לְחַיִּים בְּחִינַת תּוֹכָחַת חַיִּים, וּמוהרנ"ת אָמַר שֶׁבָּזֶה הַתּוֹרָה גִּלָּה לוֹ רַבֵּנוּ זַלְ"ה כָּל הַיַּהֲדוּת אֵיךְ לְהִתְנַהֵג, הָיְינוּ אֵיךְ לְהִתְפַּלֵּל, וְאֵיךְ לַעֲשׂוֹת מִצּוֹת בְּשִׂמְחָה מֵהַמְּצוָה בְּעַצְמָה, וּמִדַּת הַיִּרְאָה וְאַהֲבָה,

וּלְטַהֵר אֶת הַמֹּחַ מִמַּחֲשָׁבוֹת כַּמְּבוּאָר שָׁם, כֵּן נִזְכֶּה לִדְרוֹךְ בִּנְתִיבוֹת הַקְּדוֹשִׁים הָאֵלּוּ, שֶׁדָּרְכוּ בּוֹ כַּמָּה מִמְּקוּבָּלֵי אַדְמוּ"ר זַלְלַ"ה, וְהָעִקָּר עַל יְדֵי מוהרנ"ת זַלְלַ"ה שֶׁעַל יָדוֹ נִשְׁאַר לָנוּ יְרוּשָׁה גְּדוֹלָה הַזֹּאת בָּזֶה וּבַבָּא (שם ה).

אבני"ה ברזל

הַקְדָּמַת הַמּוֹצִיא לָאוֹר:

הִנֵּה כַּאֲשֶׁר זִכַּנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִהְיוֹת עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ בְּאוּמָן בְּיַחַד עִם תַּלְמִידַי, רַבִּי אַבְרָהָם זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְכוּ'. נִתְעוֹרְרוּ עַל יְדֵי תַּלְמִידֵי רַבִּי אַבְרָהָם זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וּבִפְרָט הָרַב רַבִּי לֵוִי יִצְחָק שְׁלִיטָ"א, וְהָרַב רַבִּי מֹשֶׁה גְּלִידְמַן מִטְשֶׁעְנְסְטָחוֹב זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְהָרַב רַבִּי מֹשֶׁה שְׁמוּאֵל זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְהָרַב רַבִּי אֵלְיָהוּ חַיִּים רוֹזִין זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְהָרַב רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן רַבִּי בָּרוּךְ מִבַּרְדִּיטְשׁוֹב זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וְכָתַבְנוּ כָּל יוֹם שָׁעָה אוֹ יוֹתֵר עֶרֶךְ ב' חֳדָשִׁים הַשִּׂיחוֹת וְהַסִּפּוּרִים הַמּוּבָאִים בָּזֶה הַסֵּפֶר, שֶׁשָּׁמְעוּ מִפִּי רַבִּי אַבְרָהָם זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהִתְקָרְבוּת מוֹהַרַנ"תְּ, שֶׁשָּׁמְעוּ מִפִּי רַבִּי אַבְרָהָם זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בַּאֲרִיכוּת. וְשָׁסַפֵּר גַּם רַבִּי יִשְׂרָאֵל כֹּהֵן זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אַחַר פְּטִירַת רַבִּי אַבְרָהָם זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וּמְאֹד נֶהֱנוּ וְהִתְעַלֶּהָבוּ מִזֶּה הָרַב רַבִּי גֶּעצִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּשְׁאָר אַנַ"שׁ הַגְּדוֹלִים הָעוֹבְדִים מֵאוּמָן. וְהִנֵּה, כַּאֲשֶׁר יָדוּעַ גְּדֻלַּת וְצִדְקַת הָרַב אַבְרָהָם זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וַעֲבוֹדָתוֹ הַנִּלְהָבָה בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ בַּעֲבוֹדַת ה', עַד שֶׁאַנַ"שׁ אָמְרוּ עָלָיו "אֶחָד הָיָה אַבְרָהָם", וְכֵן עֲבוֹדָתוֹ הַנִּלְהָבָה שֶׁל תַּלְמִידוֹ הַמְּבֻהָק מוֹרֵנוּ רַבִּי יִשְׂרָאֵל כֹּהֵן זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אֲשֶׁר מַמָּשׁ לָאוֹ כָּל מוֹחָא סָבִיל לְהַשִּׂיג עֲבוֹדָתָם, וְאַשְׁרֵי עַיִן רָאֲתָה אוֹתָם הֶלֹא לְמִשְׁמַע אֹזֶן דָּאֲבָה נַפְשֵׁנוּ וּשְׁנֵיהֶם נִפְטְרוּ בְּשֵׁם-טוֹב, וְזֶכֶר אַחֲרֵיהֶם הִנִּיחוּ רַק בְּתַלְמִידֵיהֶם וּבְסִפּוּרֵיהֶם וְדִבְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים. עַל-כֵּן קָרָאנוּ הַסֵּפֶר הַזֶּה עַל שְׁמָם "אֲבָנֶי"ה בַּרְזֶל", ר"ת אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחְמָן יִשְׂרָאֵל הַכֹּהֵן, "בַּרְזֶל", שֶׁהָיוּ מְחֻדָּדִין בַּעֲבוֹדַת ה' כַּבַּרְזֶל. זְכוּתָם יָגֵן עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, אָמֵן. (הַקְדָּמַת אֲבָנֶי"ה בַּרְזֶל).

אַבָנֶי"ה בַּרְזֶל

א-תקי (תקט)

דַּרְכּוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זְצוּק"ל הָיָה בְּהֶעְלֵם גָּדוֹל, שֶׁאֲפִלּוּ מִפָּנַי חוֹתְנוֹ הָיָה מַסְתִּיר אֶת עַצְמוֹ מְאֹד וּבְעֵת שֶׁנָּסַע חוֹתְנוֹ בַּחֹרֶף עַל הַנָּהָר הַקָּפוּא רָאָה אֶת רַבֵּנוּ זְצוּק"ל, שֶׁהָלַךְ שָׁם בַּנָּהָר לְשַׂחֵק שָׁם יַחַד עִם הַנְּעָרִים הַקְּטַנִּים וְסָבַר חוֹתְנוֹ, שֶׁהוּא מְבַטֵּל זְמַנּוֹ, וְאֵינוֹ לוֹמֵד כְּלָל, וְהִנֵּה הוּא הָיָה בַּעַל מַכְנִיס אוֹרֵחַ גָּדוֹל, וְכָל הַצַּדִּיקִים הָיוּ רְגִילִים לְהִתְאַכְסֵן אֶצְלוֹ. פַּעַם אַחַת נִתְאַכְסֵן אֶצְלוֹ אֶחָד מִתַּלְמִידֵי הַמַּגִּיד, וְסִפֵּר לְפָנָיו חוֹתְנוֹ צַעֲרוֹ, הֱיוֹת שֶׁלָּקַח לְחָתָן אֶת נֶכֶד הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, אוּלָם דֶּא עָקָא, שֶׁאֵינוֹ לוֹמֵד כְּלָל, עַד שֶׁאֲפִלּוּ אֶת קְרִיאַת הַתּוֹרוֹת כָּרָאוּי

בְּוַדַּאי שָׂכַח, וְאָמַר הָאוֹרֵחַ, שֶׁבְּוַדַּאי אֵינוֹ כֵּן, כִּי יָרֵא לְדַבֵּר עַל נֶכֶד הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, וְחוֹתְנוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הִתְוַכַּח עִמּוֹ, עַד שֶׁאָמַר לוֹ הָאוֹרֵחַ: "אִם-כֵּן אֶבְחַן אוֹתוֹ", וְהִתְחִיל לִבְחֹן אֶת רַבֵּנוּ זְצוּק"ל בְּפֵרוּשׁ הַמִּשְׁנָה: "הַכֶּלֶב וְהַגְּדִי שֶׁקְּפְצוּ מֵרֹאשׁ הַגַּג" שֶׁבְּמַסֶּכֶת בָּבָא קַמָּא, וְעָשָׂה רַבֵּנוּ עַצְמוֹ כְּלֹא יוֹדֵעַ לִקְרֹא, וְאָמַר: "הַכֶּלֶב וְהַגְּדִי שֶׁקְּפְצוּ מַארְשׁ". נִתְבַּיֵּשׁ הָאוֹרֵחַ הַנַּ"ל מְאֹד, וַיֹּאמֶר לוֹ חוֹתְנוֹ הֲלֹא אָמַרְתִּי לָכֶם, שֶׁכְּבָר שָׂכַח אֶפִלּוּ כֹּשֶׁר הַקְּרִיאָה, עִם כָּל זֶה לֹא הִקְפִּיד הַצַּדִּיק הַנַּ"ל עַל רַבֵּנוּ זְצוּק"ל לְפָנָיו חוֹתְנוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהָיָה יָרֵא לַעֲשׂוֹת אֲבָה וְשִׁנְאָה בֵּינוֹ לְבֵין חוֹתְנוֹ, מֵחֲמַת שֶׁהוּא מִזֶּרַע הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, אוּלָם כְּשֶׁפָּגַשׁ אֶת רַבֵּנוּ אַחַר-כָּךְ מִתַּחַת כֹּתֶל הַבַּיִת בְּהַצְנֵעַ, שְׁאָלוֹ: הֲיִתְכֵּן כָּזֹאת? הֲלֹא אַתָּה נֶכֶד הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְנֶכֶד רַבִּי נַחְמָן מֵהָארִידֶעְנְקָא וְחוֹתְנָכֶם פִּזֵּר לְנַדֵּן סַךְ רַב מֵחֲמַת יְחוּסְךָ וְהִנְּךָ לֹא לוֹמֵד כְּלָל, עַד שֶׁאֶפִלּוּ שָׂכַחְתָּ אֵיךְ לִקְרֹא תֵּבוֹת כָּרְאוּי, וּבֵין אֵלּוּ הַדִּבּוּרִים שֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ הִכָּה אוֹתוֹ עַל לֶחְיוֹ... וּבָכָה רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הַרְבֵּה וְלֹא עָנָה אוֹתוֹ דָּבָר... כְּשֶׁנָּסַע הַצַּדִּיק הַנַּ"ל לְדַרְכּוֹ וְעָבַר דֶּרֶךְ הַיַּעַר שָׁמַע קוֹל צְעָקָה, וַיֹּאמֶר לְבַעַל-הָעֲגָלָה, שֶׁיַּטֶּה גַּם הוּא אֶת אָזְנוֹ לְקוֹל הַצְּעָקָה וְשָׁמְעוּ, שֶׁזֶּה קוֹל אָדָם וְהִטָּה אָזְנוֹ יוֹתֵר וְשָׁמַע, שֶׁזֶּה קוֹל תְּפִלָּה, וְיָרַד מִן הָעֲגָלָה וְהָלַךְ אַחַר הַקּוֹל, וּבָא עַד מְקוֹם רַבֵּנוּ זְצוּק"ל וּמָצָאוּ אֶת רַבֵּנוּ עוֹמֵד מְעֻטָּף בְּטַלִּית וּתְפִלִּין וְצוֹעֵק בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת עַד לֵב הַשָּׁמַיִם וּסְבִיבוֹ הָיְתָה הָאֲדָמָה לַחָה מֵהַדְּמָעוֹת שֶׁהִזִּיל וּמִנְעָלָיו הָיוּ רְטֻבוֹת וּשְׁקוּעוֹת בְּלַחְלוּחִית הָאֲדָמָה שֶׁנֶּעֶשְׂתָה מִן הַדְּמָעוֹת וְהַבְּכִיּוֹת שֶׁבָּכָה וְנִבְהַל מְאֹד, וְהִמְתִּין, עַד שֶׁרַבֵּנוּ זְצוּק"ל סִיֵּם אֶת תְּפִלָּתוֹ, וְאָז הִתְחִיל לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ, שֶׁיִּמְחֹל לוֹ עַל הַהַכָּאוֹת וְהַזִּלְזוּלִים שֶׁהִכָּהוּ וּבִזָּהוּ, אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְצוּק"ל, שֶׁהוּא מוֹחֵל לוֹ, בְּתְנַאי שֶׁיְּבַטִּיחַ לוֹ, שֶׁלֹּא יְפַרְסֵם הַדָּבָר לְאַף אָדָם, וְכֵן שֶׁיְּחַזֵּר אֶל חוֹתְנוֹ וְיַשְׁלִים בֵּינוֹ לְבֵין חוֹתְנוֹ, וְחָזַר הַצַּדִּיק וְאָמַר לְחוֹתְנוֹ, וְכִי מַה יּוֹדְעִים אָנוּ פֵּרוּשִׁים עַל נֶכְדֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, וּבְכֵן מֵהַנָּכוֹן, שֶׁלֹּא יִתְעָרֵב בְּעִנְיָנָיו שֶׁל רַבֵּנוּ וּמֵחֲמַת שֶׁהוּא הֶאֱרִיךְ יָמִים אַחַר רַבֵּנוּ זְצוּק"ל, סִפֵּר כָּל הַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל לִבְנוֹ, וּבְנוֹ סִפֵּר לְאַנ"ש מַעֲשֶׂה זֶה שֶׁשָּׁמְעוּ מֵאֲבִיו זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (אֲבָנֶי"ה בַּרְזֶל שיחות וסיפורים מרביז"ל, ס"ט).

א-תקיא

רַבֵּנוּ זְצוּק"ל הָיָה בְּקַטְנוּתוֹ הַצָּנֵעַ לֶכֶת מְאֹד וְהָיָה נוֹהֵג לִתֵּן לְבַעַל-הָעֲגָלָה שֶׁל חוֹתְנוֹ אֵיזֶה סְכוּם, כְּדֵי שֶׁיִּסַּע עִמּוֹ בַּבֹּקֶר קֹדֶם אוֹר הַיּוֹם אֶפִלּוּ בַּחֹרֶף לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל קֶבֶר הַצַּדִּיק, רַבִּי יְשַׁעְיָה מִיאנוֹב זַצַ"ל, וְהָיָה חוֹזֵר חֲזָרָה עוֹד קֹדֶם אוֹר הַיּוֹם, עַד שֶׁלֹּא יָדַע מִזֶּה חוֹתְנוֹ מְאוּמָה. פַּעַם אַחַת רָאָה חוֹתְנוֹ שֶׁהַסּוּסִים מְזִיעִים, וְהֵבִין שֶׁהֲלֹא דָּבָר הוּא, עַד שֶׁשָּׁאַל לְמִשְׁרָתוֹ וְהֶכְרַח לְהַגִּיד לוֹ הָאֱמֶת. (אֲבָנֶי"ה בַּרְזֶל, שם סי"ד).

א-תקיב

כְּשֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ לְמוֹהַרְנַ"תְ מִדַּרְכֵי עֲבוֹדָתוֹ, שֶׁעָבַד אֶת ה', אָמַר: "הָיִיתִי רָגִיל בְּנְדָרִים" (עיין בשבחי הר"ן סעיף ט"ו), שְׁאַל אוֹתוֹ מוֹהַרְנַ"תְ: הֲלֹא עַל-פִּי הַדִּין שֶׁבִּגְמָרָא אֵין נָכוֹן לִנְדֹּר, הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ וְאָמַר: "דָּאס מײַנְט מָען אַזוֹינָע שְׁלֶימַאזָעלְנִיקֶעס ווִי אִיהר". (אֲבָנֶ"הָ בַּרְזֶל שם סט"ו; וע"ע בשו"ע יור"ד סי' ר"ג, סעיפים: ו-ז; וע"ע בליקו"ה ח"א הל' ברכת השחר ה, צ (דף קמו.:

.

א-תקיג

רַבֵּנוּ אָמַר עַל מַה שֶּׁאוֹכֵל חָתָן בְּבֵית חוֹתְנוֹ לְאַחַר חֻתָּנָתוֹ וְלִפְעָמִים נַעֲשִׂים מְרִיבוֹת בַּבַּיִת וְכַדּוֹמֶה: "אֶפְלּוּ אִם זוֹרְקִים לַחָתָן אֶת הַשְּׁמִיכָה וְהַכָּרִים לַחוּץ, אוּלָם אַחַר-כָּךְ מִתְפַּשְּׁרִים וּמַכְנִיסִים אוֹתָם בַּחֲזָרָה לַבַּיִת, לֹא יַרְחִיק עַצְמוֹ הֶחָתָן מִזֶּה לְיַלֵּךְ אֶל הַמַּשָּׂא וּמַתָּן וְלִסְחֹר", וְדִבֵּר מוֹהַרְנַ"תְ פַּעַם מִזֶּה וְאָמַר, שֶׁהַנִּי מִילֵי בְּאַבְרֵךְ שֶׁתּוֹרָתוֹ אֻמָּנוּתוֹ, אוּלָם אִם לוֹמֵד רַק קְצָת וְהַשְּׁאָר הוּא מְבַטֵּל מִלִּמּוּדוֹ, מִצְוָה לְדַבֵּר עִם הָאַבְרֵךְ הַזֶּה, שֶׁיֵּלֵךְ לִסְחֹר בְּמַשָּׂא וּמַתָּן וְיִקְבַּע עִתִּים לַתּוֹרָה מִדֵּי יוֹם. (אֲבָנֶ"הָ בַּרְזֶל, שם סט"ו).

א-תקיד

אִישׁ אֶחָד עָשָׂה סֵכָּה יְקָרָה וְעָלָה לוֹ בְּסָכוּם רַב וּבִקֵּשׁ אֶת רַבֵּנוּ זְצוּק"ל עַל קִדּוּשׁ לְהַסֵּכָּה, וְהָלַךְ עִמּוֹ מוֹהַרְנַ"תְ, וְהֵעִיר מוֹהַרְנַ"תְ שֶׁהַסֵּכָּה אֵינָהּ כְּשֵׁרָה כָּל-כָּךְ עַל-פִּי הַדִּין, וְרַבֵּנוּ זְצוּק"ל שָׁתַק וּכְשֶׁרָאָה מוֹהַרְנַ"תְ, שֶׁרַבֵּנוּ זְצוּק"ל שׁוֹתֵק, שָׁתַק גַּם הוּא. בַּדֶּרֶךְ חֲזָרָה אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְצוּק"ל: "יְהוּדִי שֶׁמְּיַגֵּעַ עַצְמוֹ כָּל-כָּךְ וּמוֹצִיא כָּל-כָּךְ הוֹצָאוֹת עַל הַסֵּכָּה, אַתָּה בָּא לְפָסְלָהּ מֵחֲמַת חֲמָרוֹת יְתֵרוֹת וְלִשְׁבֹּר רוּחוֹ?..." (אֲבָנֶ"הָ בַּרְזֶל, שם סי"ז).

א-תקטו

כְּשֶׁהָיָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּלֶעמְבֶּערְג בִּקֵּשׁ אוֹתוֹ אִישׁ חָסִיד בַּעַל מַכְנִיס אוֹרְחִים גְּדוֹל, שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים אֶצְלוֹ הַרְבֵּה אוֹרְחִים, שֶׁיָּבוֹא לֶאֱכֹל אֶצְלוֹ אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְצוּק"ל: "הֲלֹא יֵשׁ לְךָ בִּלְעָדַי גַּם הַרְבֵּה אוֹרְחִים" עָנָה לוֹ הָאִישׁ הֶחָסִיד הַנַּ"ל: "רוֹצֶה אֲנִי לִזְכּוֹת לְקַיֵּם מִצְוַת הַכְנָסַת אוֹרְחִים גַּם בָּכֶם". אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְצוּק"ל: "אִם כֵּן רוֹצֶה אֲנִי בְּעַצְמִי אֶת הַמִּצְוָה בִּי...", וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הִפְצִיר בּוֹ מְאֹד, עַד שֶׁהֻכְרַח רַבֵּנוּ לְהַבְטִיחוֹ שֶׁיֹּאכַל אֶצְלוֹ סְעֻדָּה אַחַת, וְאָכַל אֶצְלוֹ, אַחַר-כָּךְ, כְּשֶׁסִּפֵּר זֹאת רַבֵּנוּ זְצוּק"ל אָמַר, הִתְקַנֵּאתִי בּוֹ, כְּשֶׁרָאִיתִיו יוֹשֵׁב כְּמוֹ "גּוּטֶער יוּד" - רַבִּי עִם חֲסִידִים, וְהִנֵּה כָּל הַגּוּטֶע יוּדִין כְּשֶׁנּוֹסְעִים מֵהֶם נוֹתְנִים לָהֶם הַחֲסִידִים מָעוֹת, וְהוּא עוֹד נָתַן לְכָל אוֹרְחָיו מָעוֹת צְדָקָה. (אֲבָנֶ"הָ בַּרְזֶל, שם סי"ח).

א-תקטז

כְּשֶׁהֵבִיא הַשּׁוֹחֵט מִטָּעפְּלִיק אֶת הַכֹּסֵא שֶׁעָשָׂה לְרַבֵּנוּ, כַּמְסַפֵּר בַּסֵּפֶר "חַיֵּי מוֹהַר"ן" (סימן פד), שְׁאַל אוֹתוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "כַּמָּה זְמַן עָשִׂיתָ אוֹתוֹ"? עָנָה: "שֶׁעָבַד כְּשָׁעָה אַחַת כָּל יוֹם בְּמֶשֶׁךְ חֲצִי שָׁנָה", כִּי הָיָה כִּסֵּא נָאֶה וּמְצֻיָּר בְּצִיּוּרִים נָאִים. אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זִצוּ"ל: "אַזוֹי! הָאסְטוּ מִיר אִין זִיעֶן גִּיהַאט אַהַאלְבּ יָאר אַלֶּע טָאג" ! - (= כך! חשבת עלי במשך חצי שנה כל יום!) (אֲבָנֶ"הָ בַּרְזֶל, שם ס"כ).

א-תקיז

פַּעַם-אַחַת אָמַר רַבֵּנוּ זִצוּ"ל: "וָואס יוּדִין פַּארְמָאגְן "אַקְדָּמוּת" מִיט דֶּעם נִיגוּן". (אֲבָנֶ"הָ בַּרְזֶל, שם סכ"ג).

א-תקיח

פַּעַם-אַחַת אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים פָּעַלְתִּי אֲצָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: א. דָּאס גַּדְלוּת הָאב אִיךְ שׁוֹין פּוּן אַייךְ צוּבְּרָאכְן וּוי אַזוֹי אִיהר וָועט דַּאוִּינֶען וָועט מָען זָאגְן, אַיי עֶר אִיז אַ בְּרַאסְלִיוֶוער. ב. אַ עֲבֵרָה וָועט אַייךְ שׁוֹין נִיט בַּאקוּמֶען אֲפִלּוּ אִיהר וָועט טָאן וָועט דָּאס זַיין אָהן הֶעְנָט אוּן אָהן פִּיס. ג. מְפָרְסָמִים שֶׁל שֶׁקֶר וָועט אִיהר זִייעֶר פָּנִים נִיט קֶעֶנֶען אֲן קוּקְן אִיהר הָאט שׁוֹין פַּארְזוּכְט דֶּעם אוּנְגַארִישְׁן וַויין. (אֲבָנֶ"הָ בַּרְזֶל, שם סכ"ו).

א-תקיט

מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בְּשַׁבּוּעוֹת אוֹ בַּחֲנֻכָּה, שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִצוּ"ל, בְּעֵת שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עַל הַשֻּׁלְחָן עִם אַנַ"שׁ: "וָוער הָאט דָּאס אִין זִיךְ אַזָא עַזּוּת, צוּ הָאבְּן בַּיי מַיין טִישׁ אַ הֶרְהוּר רַחֲמָנָא לִצְלַן, אִיךְ מֵיין נִיט טְשֶׁערִיעֶר נִיט בְּרֶסְלֶבֶר נִיט טָעפְּלִיקֶער", וְטִירָאוִויצֶער לֹא הִזְכִּיר, וְהֵבִינוּ אַנַ"שׁ, מִי הוּא אוֹתוֹ הָאִישׁ, כִּי הָיָה שָׁם אֶחָד מִטִּירָאוִויצָע, שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ שְׁלוֹם בַּיִת כִּשְׁתֵּי שָׁנִים, וְתֵכֶף קָם רַבֵּנוּ זִצוּ"ל מִן הַשֻּׁלְחָן וְנִכְנַס לְחַדְרוֹ, וְהָאִישׁ הַנַּ"ל עָמַד עַל הַפֶּתַח וּבָכָה הַרְבֵּה מְאֹד, וְגַם אַנַ"שׁ בִּקְּשׁוּ מֵרַבֵּנוּ זִצוּ"ל בַּעֲדוֹ, עַד שֶׁהִבְטִיחַ שֶׁיִּחָזֵר לְבֵיתוֹ וְיִשְׁלִים מִיָּד עִם בְּנֵי-בֵיתוֹ. (אֲבָנֶ"הָ בַּרְזֶל, שם סכ"ז).

א-תקכ

עַל הַגְּמָרָא: "הַאי צוּרְבָא מֵרַבָּנָן וְכוּ' מוֹסִיפְנָא לֵיהּ" (חגיגה ה. אם תלמיד-חכם עובר על מדותיו, מוסיף לו מלאך המות שנים על שנותיו), הִקְשָׁה רַבֵּנוּ זִצוּ"ל: "וְכִי מַלְאַךְ הַמָּוֶת אוֹהֵב אֶת הַתַּלְמִיד חָכָם, עַד שֶׁמּוֹסִיף לַתַּלְמִיד חָכָם שָׁנִים? וְאָמַר: כִּי הִנֵּה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כֵּיוָן שֶׁעָבְרוּ רֹב שְׁנוֹתָיו שֶׁל אָדָם וְלֹא חָטָא מֻבְטָח הוּא, שֶׁלֹּא יֶחֱטָא עוֹד, עַל-כֵּן מוֹסִיף לוֹ מַלְאַךְ הַמָּוֶת וְהַיֵּצֶר הָרַע בְּשִׁנְאָתוֹ אֶת הָאָדָם, עוֹד שָׁנִים עַל שְׁנוֹתָיו, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ רֹב שְׁנוֹתָיו לְלֹא חֵטְא כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְהַחְטִיאוֹ עוֹד. (אֲבָנֶ"הָ בַּרְזֶל, שמסכ"ט).

א-תקכא

סֵפֶר "שִׁבְחֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב" נִכְתַּב לְאַחַר הִסְתַּלְקוּת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, שֶׁנִּתְקַבְּצוּ הַתַּלְמִידִים יַחַד וְסִפְּרוּ כָּל אֶחָד מַה שֶּׁיָּדַע, וְהִתְקַבְּצוּת הָיְתָה אֵצֶל הָרַב מֵעִיר לִינִיץ, שֶׁהָיָה מִתַּלְמִידֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְהוּא יָדַע הַרְבֵּה מַעֲשִׂיּוֹת מֵהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זְצוּק"ל, וּמִזֶּה נַעֲשָׂה הַסֵּפֶר "שִׁבְחֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב". (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם ס"ל).

א-תקכב

מְגִלַּת סְתָרִים הָרִאשׁוֹן (ראה ימי מוהרנ"ת סימן י"א), נֶאֱמַר, בְּעֵת שֶׁנָּסַע רַבֵּנוּ זְצוּק"ל בַּדֶּרֶךְ מִלְּאדִיזִין לִבְרַסְלֶב, וְעָבְרוּ חַיָּלִים הַנִּקְרָאִים קוֹזָקִים, וְהִתְחִיל רַבֵּנוּ זַצ"ל לְדַבֵּר מִמְּדִינַת רוּסְיָא, וּמַה שֶּׁיִּהְיֶה לְעִתִּיד כָּל סֵדֶר הִשְׁתַּלְשְׁלוּת הַגְּאֻלָּה, וְיָשַׁב אֵצֶל רַבֵּנוּ זְצוּק"ל חוֹתְנוֹ, רַבִּי יוֹסְקָא, עִם מוֹהַרְנַ"תְּ וְרַבִּי נַפְתָּלִי זְצוּק"ל, וְצִוָּה רַבֵּנוּ לְמוֹהַרְנַ"תְּ וְרַבִּי נַפְתָּלִי, שֶׁלֹּא יְסַפְּרוּ זֹאת לְשׁוּם אָדָם, וְעַל רַבִּי יוֹסְקָא אָמַר רַבֵּנוּ: עָלָיו אֲנִי עֵרֵב וְאַחְרַאי וְכֵן הָיָה. כְּשֶׁרָצָה אַחַר-כָּךְ מוֹהַרְנַ"תְּ לַחֲזֹר אֵיזֶה דִּבּוּר עִם הָרַב, רַבִּי יוֹסְקָא, רָאָה שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלוּם, רַק סִפֵּר, שֶׁזֹּאת שָׁמַע, שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זְצוּק"ל לְבַסּוֹף: "אַ בּוֹים מִיט גִּילְדֶענֶע בְּלֶעטֶער", וְגַם הַשְּׁנֵי אֲנָשִׁים מִטֶּעפְּלִיק לֹא שָׁמְעוּ כְּלָל. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סל"א).

א-תקכג

מְגִלַּת סְתָרִים הַשֵּׁנִי נֶאֱמַר אַחַר פְּטִירַת הַיֶּלֶד הַקָּדוֹשׁ, רַבִּי שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם זְכוּרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּעֵת שֶׁהִתְאוֹנְנָה זוּגָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זְכוּרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בִּפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְּ וְרַבִּי נַפְתָּלִי, מַדּוּעַ נָתַן וְהִנִּיחַ רַבֵּנוּ שֶׁיִּסְתַּלֵּק הַיֶּלֶד... וְלֹא הֵגֵן עָלָיו בִּתְפִלָּתוֹ, וְרַבֵּנוּ שָׁמַע זֹאת מִמָּנָּה וְאָמַר: "אִיהִר אִיז אַשָּׁאד דָּאס קִינְד"? וְנָתַן קוֹלוֹ בִּבְכִי וּבִדְמָעוֹת שְׁלִישׁ, עַד שֶׁבֵּרְחוּ מִלְּפָנָיו מִפְּנֵי הַבּוּשָׁה. וְזֹאת מוּבָא בְּ"חַיֵּי מוֹהַרַ"ן" (סימן כ"ח) וּבְ"יְמֵי מוֹהַרְנַ"תְּ" (סימן י"א). בַּבֹּקֶר לְמָחֳרָת אָמַר לָהֶם רַבֵּנוּ זְצוּק"ל: מִפְּנֵי מַה בֵּרַכְתֶּם? אִם לֹא בֵּרַכְתֶּם, הָיִיתִי מְסַפֵּר לָכֶם "שַׁיְינְס" כַּמְּבוּאָר קָצָת, וְאָמַר אָז הַתּוֹרָה (שבליקוטי מוהר"ן ח"א סי') ס"ה: "וַיֹּאמֶר בּוֹעַז אֶל רוּת" וְכוּ', אַחַר-כָּךְ קָרָא אוֹתָם וּפָתַח אֶת הַדֶּלֶת שֶׁל בֵּית-הַמִּדְרָשׁ, שֶׁהָיָה אֵצֶל בֵּית-רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְאָז הָיָה הָרַב מִבְּרֶסְלֶב בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ וְלֹא רָצָה רַבֵּנוּ זַצ"ל, שֶׁיִּהְיֶה בְּעֵת הַסְּפּוּר, וְכֵיוָן שֶׁפָּתַח רַבֵּנוּ זְצוּק"ל אֶת הַדֶּלֶת, פָּתַח הָרַב הַנַּ"ל אֶת הַדֶּלֶת הַשֵּׁנִיָּה וְיָצָא לַחוּץ. אָז הָלַךְ רַבֵּנוּ זְצוּק"ל תֵּכֶף וְסָגַר אֶת הַדֶּלֶת וְסִפֵּר לָהֶם שֵׁנִית אֶת מְגִלַּת הַסְּתָרִים. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סל"ב).

א-תקכד

רַבֵּנוּ זְצוּק"ל אָמַר הַשְׁכֵּיבָה וְהַמְנוּחָה בַּעֲצִימַת עֵינַיִם חֲצִי שָׁעָה, אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵין יְשֵׁנִים, הִיא הִתְחַדְּשׁוּת הַמֹּחִין. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סל"ג).

א-תקכה

אָמַר פַּעַם לְאֶחָד, שֶׁצְּרִיכִין לִשְׁמֹר אֶת אַלִּינְקֶע זַייט, שֶׁאִם אֵין לוֹ אֶלָּא כַּר אֶחָד יַנִּיחַ אוֹתוֹ תַּחַת צַד הַגַּב וְלֹא תַּחַת הָרֹאשׁ, כִּי לְהָרֹאשׁ אֵינוֹ מַזִּיק כָּל-כָּךְ, אִם אֵין לוֹ כַּר תַּחְתָּיו, וְאָמַר גַּם שֶׁצְּרִיכִין לִשְׁמֹר הַשֵּׁנָה, "מְ'דַארְף הִיטִין דֶּעם שֶׁלָאף". (אֲבָנֶי"ה בַּרְזֶל, שם).

א-תקכו

בְּעֵת שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל אֶת הַתּוֹרָה שֶׁבְּסִימָן י"ז - "וַיְהִי הֵם מְרִיקִים שַׁקֵּיהֶם", הָלַךְ לְטַיֵּל עִם מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר לוֹ: "רְאֵה עֵשֶׂב זֶה יֵשׁ לָהּ תְּמוּנָה כָּזוֹ וְעֵשֶׂב זֶה יֵשׁ לָהּ תְּמוּנָה אַחֶרֶת, תַּעֲנוּג זֶה גָּדוֹל הוּא מֵהַתַּאֲוָה הַיְדוּעָה", "דָּאס אִיז שׁוֹין אַ גְּרֶעסֶערֶער תַּעֲנוּג וִוי דִּי תַּאֲוָה" !. (שיחות השייכות לתורות מתוך ביאהל"ק שהדפיס ר"ש הורביץ).

א-תקכז

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ: "אֵיךְ יָכוֹל לִהְיוֹת נַחַת בָּעוֹלָם הַזֶּה אִם יֵשׁ אֶת הַתַּאֲוָה הַיְדוּעָה בָּעוֹלָם", "וִוי אֶזוֹי קֶען זַיין עוֹלָם הַזֶּה אַז עֶס אִיז דָּא דִּי תַּאֲוָה אוֹיף דִּי וֶועלְט". (שם; נכפל להלן סעיף תרפ"ה, ושם בשם מוהרנ"ת, וצ"ע).

א-תקכח

שַׁיָּיךְ לתורה "סכנה גדולה להיות מפורסם" (ליקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן יח): מקודם סִפְּרוּ לִפְנֵי רַבֵּנוּ זַ"ל מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בְּאַלְט קָאסְטַאנְטִין (הַיְינוּ בְּקָאנְסְטַאנְטִין יְשָׁן) שֶׁהָיוּ שָׁם חֲשׁוּבִים וּגְדוֹלִים כַּמָּה מְפוּרְסָמִים, וְנָתַן בַּעַל הַבַּיִת אֶחָד לְמְפוּרְסָם אֶחָד עוֹף הַנִּקְרָא גְּנַר, וְחָרָה לַמְּפוּרְסָם הַשֵּׁנִי עַד שֶׁהִתְחִיל לִנְקוֹם מֵהַשֵּׁנִי, וְנַעֲשָׂה עַל יְדֵי זֶה גַּנָּב, וְנוֹאֵף, וְרוֹצֵחַ, וְאָמַר לָהֶם רַבֵּנוּ זַ"ל וֶועְרְטֶל (=דְּבַר צַחוּת), כִּי הֲלֹא גְּנַר רָאשֵׁי-תֵּיבוֹת גַּנָּב, נוֹאֵף, רוֹצֵחַ. וְאָמַר אַחַר כַּךְ הַתּוֹרָה "סַכָּנָה גְּדוֹלָה לִהְיוֹת מְפוּרְסָם". (שם).

א-תקכט

כְּשֶׁגָּמַר רַבֵּנוּ זַ"ל תּוֹרָה ו' קָרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְכוּ' אָמַר: "אוּן אַמָאל גִּיט מֶען אַ פַּאטְשׁ", "פַּעַם נוֹתְנִים סְטִירָה". וְקִיֵּם זֹאת מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל, פַּעַם אַחַת הָיָה אִישׁ אֶחָד מֵאַנַ"ש אוֹמֵר תְּהִלִּים בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה וְאֶחָד מֵהַלּוֹמְדִים לָמַד, וְאָמַר שֶׁמְּבַלְבֵּל אוֹתוֹ מֵהַלִּמּוּד, וְהָלַךְ הַלַּמְדָן וְהִכָּה אוֹתוֹ, וְאָז בָּא מוֹהַרְנַ"תְּ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וְהִרְגִּישׁ זֹאת וְשָׁאַל עַל מָה הִכִּיתָ אוֹתוֹ, עָנָה לוֹ אֶפְשָׁר גַּם אַתָּה רוֹצֶה לְהַכּוֹת אוֹתִי? וּבְתוֹךְ הַדִּבּוּרִים הוֹשִׁיט לוֹ הַלֶּחִי, וּבָא לוֹ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁעַתָּה יְקַיֵּם מַאֲמַר רַבֵּנוּ זַ"ל הַנַּ"ל, וְקִיֵּם בּוֹ תֵּיכֶף וְהִכָּה אוֹתוֹ עַל הַלֶּחִי. (שם). (ע"ע להלן בח"ב סעיף תשמ"ט; וע"ע בח"ב סעיף רב"י, ובח"ד סעיף ל"ב).

ב-רבי

כַּיָּדוּעַ, שֶׁלֵּל רַבֵּנוּ מִאֹד בְּחִנּוּךְ הַבָּנִים, הֵן אֶת עִנְיַן הַשַּׁעֲשׁוּעַ עִמָּהֶם, כַּמְבֹאָר בַּסֵּפֶר "שִׂיחוֹת הָרַ"ן" סִימָן נ"ט, וְהֵן אֶת הַהַכְאוֹת לַיְלָדִים. אוּלָם אָמַר רַבֵּנוּ: "פַּעַם נוֹתְנִים סְטִירָה..." "אַמָּאל גִּיט מָען אַ פַּאטְשׁ..." וְהָיוּ אַנַ"שׁ אוֹמְרִים שֶׁתְּדִיר צָרִיךְ הָאָדָם לְדָחוֹת אֶת הַ"פַּעַם" לְפַעַם אַחֵר:

ד-לב

עַל מַאֲמַר רַבֵּינוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְעִנְיַן תּוֹרָה ו' שֶׁבְּלִיקוּטֵי-מוֹהֲרַ"ן - שֶׁאָמַר: "אַמָּאל גִּיט מָען אַ פַּאטְשׁ" – "פַּעַם נוֹתְנִים סְטִירָה" (ראה לעיל ח"א סעיף תקכ"ט) - אָמְרוּ: מֵאַחַר שֶׁאִי-אֶפְשָׁר לָדַעַת מָתַי הוּא הַפַּעַם הַזֶּה, כִּי אַף שֶׁחוֹשֵׁב שֶׁמֵּן הָרָאוּי שֶׁיִּתֵּן סְטִירָה וְהַכָּאָה לְעִנְיַן זֶה וְזֶה, אַף-עַל-פִּי-כֵן מֵאַחַר שֶׁיָּכוֹל לִהְיוֹת שֶׁמֵּהָרָאוּי לִיתֵּן הַכָּאָה בְּפַעַם אַחֶרֶת, עַל-כֵּן יִמְנַע עַצְמוֹ תָּדִיר מִלְּהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּדָרְךָ זוּ: (- שיש"ק ח"ד, סעיף ל"ב; וכ"ה בח"ב, סעיף רב"י, עיי"ש).

ב–תשמט

פַּעַם יָשַׁב מוֹהֲרַנַ"תְּ עִם אַנַ"שׁ בְּאֵיזֶה מָקוֹם בִּסְעוּדַת שַׁבָּת וְכָל פַּעַם כְּשֶׁהִתְחִלּוּ לְזַמֵּר אֵיזֶה נִגּוּן בְּנוּסַח שֶׁלָּנוּ אוֹ כְּשֶׁרָצוּ לְדַבֵּר דִּבּוּרִים בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ, הִפְרִיעַ לָהֶם אֵיזֶה מִתְנַגֵּד, בְּזֶה שֶׁהִתְחִיל לְזַמֵּר נִגּוּן אַחֵר וְלוֹמַר אֵיזֶה דִּבּוּרִים, פָּנָה אֲלֵיהֶם מוֹהֲרַנַ"תְּ וְאָמַר לוֹ "בַּשֶּׁלְחָן שֶׁלָּנוּ שָׁרִים אֶת הַנִּגּוּנִים שֶׁלָּנוּ וּמְדַבְּרִים אֶת הַשִּׂיחוֹת שֶׁלָּנוּ", "בַּיי אוּנְזֶער טִישׁ אוּנְזֶערֶע נִגּוּנִים אוּנְזֶערֶע שִׂיחוֹת". וְשָׁאַל בַּעֲזוּתוֹ, וְאִם לֹא?! "טָאמֶער נִישְׁט"?! עָנָה לוֹ מוֹהֲרַנַ"תְּ "פַּאטְשְׁט מָען" - יִסְתְּרוּ לְךָ בַּפָּנִים. (ראה לעיל בח"א, סעיף תקכ"ט).]

א-תקל

כְּשֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל הַתּוֹרָה "חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם" (בליקוטי-מוהר"ן ח"א, סימן כב), וּמֻחָמַת שֶׁנֶּאֶמְרָה פִּתְאֹם, בְּעֵת שֶׁהָיָה רַבֵּנוּ זַ"ל בַּחֶדֶר הַקָּטָן, עַל כֵּן לֹא הָיָה שׁוּם אִישׁ יוֹדֵעַ שֶׁאוֹמֵר תּוֹרָה, אַחַר כַּךְ נַעֲשָׂה רַעַשׁ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל תּוֹרָה, וּבָאוּ אֲנָשִׁים מִן הַשּׁוּק וְנַעֲשָׂה דּוֹחַק גָּדוֹל, וְאָז אָמַר מוֹהֲרַנַ"תְּ "עִם הַגּוּף אֵינִי יוֹדֵעַ מַה נַּעֲשָׂה, אֲבָל הָרֹאשׁ שָׁמַרְתִּי שֶׁיִּהְיֶה אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ"ל". (שם).

א-תקלא

חסר

המשך שיחות השייכות לתורות מביאהל"ק הישן להלן סעיפים: תרס"ב-תרס"ו.]

א-תקלב

פַּעַם-אַחַת אָמַר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "אִם הָיָה לִי עֵדִין אֶת זוּגָתִי הָרִאשׁוֹנָה, הָיִיתִי עוֹלֶה לַמָּרוֹם בְּשׁוּק מֶעזְבּוּז בְּאֶמְצַע הַיּוֹם לְעֵינֵי כֹּל, וְלֹא כְּמוֹ אֵלְיָהוּ שֶׁעָלָה בַּמְּדְבָּר..." (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, המשך שיחות וסיפורים מרביז"ל סנ"ח).

א-תקלג

רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל אָמַר: "צְרִיכִין לְהַעֲמִיד לְכָל יֶלֶד פָּאקִין קֹדֶם רֶבַע שָׁנָה, וְאִם לֹא הוּא כְּמוֹ שׁוֹפֵךְ דָּמִים, וַאֲפִלּוּ אִם דָּרִים הַרְחֵק מִן הָעִיר מְחֻיָּבִים לִסַּע עֲבוּר זֶה, וַאֲפִלּוּ בִּזְמַן שֶׁהַקֹּר גָּדוֹל וּלְהַעֲמִיד לְיֶלֶד פָּאקִין קֹדֶם רֶבַע שָׁנָה. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סל"ד).

א-תקלד

אָמַר: מִינֵי יְרָקוֹת, שֶׁאֶפְשָׁר לְאָכְלָם עִם קְלִיפָּתָם, יֵשׁ לְהִזָּהֵר כְּשֶׁמְּקַלְּפָם לֹא לִטֹּל קְלִפָּתָם לְגַמְרֵי, כִּי קְלִפָּתָם הִיא קְלִפַּת נֹגַהּ וּצְרִיכִין לְבָרֵר מִמֶּנּוּ אֶת הַטּוֹב. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סל"ה).

א-תקלה

פַּעַם אָמַר רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל, שֶׁהָיָה צָרִיךְ לִפְעֹל לְמַעְלָה אֵיזֶה דָּבָר וְהִשְׁתַּמֵּשׁ עִם עֲבוֹדָה זוֹ שֶׁל אֶחָד מֵאַנַ"שׁ, שֶׁצָּם מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, וְאָמַר אַחַר-כָּךְ: וְכִי יֵשׁ עוֹד חִדּוּשׁ בַּדָּבָר, שֶׁהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הָיָה הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, אַחַר שֶׁהָיוּ לוֹ תַּלְמִידִים צַדִּיקִים וְשִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים מֻפְלָגִים כָּאֵלּוּ? (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סל"ז).

א-תשלב

עוֹד סִפֵּר: כִּי פַּעַם אַחַת בְּעֵת חֲדָוָותָא נִכְנַס לְרַבֵּנוּ זַ"ל בֵּין אֲנָשָׁיו מַארְשָׁלִיק =בַּדְחָן, וְנָטַל רְשׁוּת לְבַדַּחַ דַּעְתָּם, וְדִמָּה אֶת עַצְמוֹ לְגַלָּח, וְעָשָׂה כְּמִנְהָגוֹ, וְיָצָא. וְאַחַר כַּךְ דִּמָּה אֶת עַצְמוֹ לְצַדִּיק, שֶׁקּוֹרִין "גִּיטֶער יוּד", וְעָשָׂה כְּמִנְהָגוֹ. וּבְתוֹךְ כַּךְ עָנָה רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר: "אִיהֵר זָעט וָואס לֹא מֶעְנְטְשׁ קֶען פּוּן זִיךְ מַאכְן! הָאט עֶרְשְׁט אִיז עֶר גִּיוָוען אַ גַּלַּח, אָט אִיז עֶר שׁוֹין לֹא גוּטֶער יוּד", (- "רוֹאִים אַתֶּם מַה שֶּׁאָדָם יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מֵעַצְמוֹ! זֶה עַתָּה הוּא הָיָה גַּלַּח, וְהִנֵּה הוּא כְּבָר צַדִּיק"); כְּלוֹמַר: כִּי יֵשׁ בְּחִירָה בָּזֶה הָעוֹלָם, לְהֵעָשׂוֹת מִמַּדְרֵיגָה שְׁפֵלָה וּטְמֵאָה לְהִתְהַפֵּךְ לְמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה וּקְדוֹשָׁה. וְהַמַּארְשָׁלִיק הַזֶּה סִפֵּר זֹאת כָּל יָמָיו בְּשֵׁם רַבֵּנוּ זַ"ל זִיעַ"א. (שָׁם ד).]

א-תקלו

פַּעַם כְּשֶׁהָיָה רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל עַל חֲתֻנָּה אַחַת, הָיָה שָׁם בַּדְּחָן שֶׁהֶחֱלִיף אֶת בְּגָדָיו פַּעַם לְרַבִּי, וּפַעַם לְכֹמֶר, נַעֲנָה רַבֵּנוּ וְאָמַר בְּצַחוּת: הִנֵּה הָאָדָם הוּא מַלְאָךְ וּכְבָר הוּא כּוֹמֶר. - "אָט אִיז

מָען אַ מַלְאָךְ אָט אִיז מָען אַ גַּלְח..." (ראה מדרש תנחומא משפטים י). (אָבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סל"ח; וע"ע להלן סעיף תשל"ב).

א-תקלז

עַל הַחֲתָנָה שֶׁל בִּתּוֹ שָׂרָה'קֶע הָיָה הַמַּכָּה בַּתּוֹךְ נָכְרִי, וְצִוָּה רַבֵּנוּ זְצוּק"ל לְשָׁלְחוֹ וּלְהָבִיא אַחֵר בִּמְקוֹמוֹ. (אָבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם ס"מ).

א-תקלח

רַבֵּנוּ זְצוּק"ל אָמַר: "אֶפְלוּ מְ'אִיז שׁוֹין אַ עֶרְלִיכֶער יוּד אִין דֶּעם גִּלְגּוּל וֶוער וֶוייסְט וָואס מְ'הָאט אָן גִיאַרְבֶּעט אִין יֶענֶעם גִּלְגּוּל". (אָבָנֶי"הָ בַּרְזֶל,סמ"ב; ועיין מהרש"א נדה ל: ד"ה: "כי לך תכרע כל ברך" – הרב שליט"א; וכ"כ בחומת אנ"ך לחיד"א זיע"א בישעיה מה עיי"ש).

א-תקלט

פַּעַם-אַחַת בְּעֵת סְעֻדָּה שְׁלִישִׁית יָשַׁב רַבֵּנוּ בְּחַדְרוֹ הַמְיֻחָד כְּדַרְכּוֹ תָּמִיד, וּבַחֲדָר הַגָּדוֹל הַסָּמוּךְ יָשְׁבוּ מוֹהַרְנַ"תְ וְרַבִּי נַפְתָּלִי, וְשָׁלַח אֲלֵיהֶם אֶת הַמְשָׁרֵת לוֹמַר לָהֶם, שֶׁיְּזַמְּרוּ זְמִירוֹת וְתֵכֶף כִּשְׁמֹעַ מוֹהַרְנַ"תְ הִתְחִיל לְזַמֵּר, אַחַר-כָּךְ שָׁאַל רַבֵּנוּ זְצוּק"ל שְׁתֵּי שְׁאֵלוֹת: א. מַדּוּעַ לֹא הֱיִיתֶם מְזַמְּרִים? וְהַשֵּׁנִית: כְּשֶׁצִּוִּיתִי לְזַמֵּר, הָיָה צָרִיךְ רַבִּי נַפְתָּלִי לְזַמֵּר, כִּי יֵשׁ לוֹ קוֹל נְגִינָה. (אָבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, סמ"ה).

א-תקמ

בְּעֵת שֶׁהָיָה רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, הִבְטִיחַ לְהָרַב, רַבִּי אַבְרָהָם קַאלִיסְקֶער זַצַ"ל, שֶׁתֵּכֶף כְּשֶׁיָּבוֹא לְחוּץ-לָאָרֶץ יִסַּע אֶל הָרַב רַבִּי שְׁנֵיאוּר זַלְמָן הָרַב מִלַּאדִי, לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּעִנְיַן מָעוֹת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וּלְתַוֵּךְ הַשָּׁלוֹם בֵּינֵיהֶם, וְקִיֵּם זֹאת, כִּי בְּבוֹאוֹ נָסַע תֵּכֶף אֶל הָרַב מִלַּאדִי, וּבִקֵּשׁ אָז הָרַב מֵרַבֵּנוּ זְצוּק"ל לוֹמַר לְפָנָיו תּוֹרָה, וְלֹא רָצָה, וְאָמַר הָרַב תּוֹרָה בְּעֶרֶךְ שְׁמוֹנֶה שָׁעוֹת, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֵׁשׁ שָׁעוֹת, וְאָמַר רַבֵּנוּ זְצוּק"ל אַחַר-כָּךְ שֶׁבְּסִיּוּם דְּרָשָׁתוֹ כְּוַן מְאֹד, שֶׁסִּיֵּם אָז בְּפֵרוּשׁ הַפָּסוּק: "רַחֲמֶיךָ רַבִּים ה'", וּפֵרַשׁ: "עֶס אִיז שׁוֹין אוֹיף דִּיר גָּאט אַלֵּיין אַ גְּרוֹיסּ רַחֲמָנוּת". (אָבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סמ"ו).

א-תקמא

פַּעַם-אַחַת הָיְתָה אֵיזוֹ סְעֻדַּת שִׂמְחָה בְּבֵית מָרַת אִדֵּל, בַּת רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּאוּמַאן, וּבָאוּ לִסְעֻדָּה נְשִׁים מֵהָעִיר וְיָשְׁבוּ כַּנָּהוּג, הַגְּבָרִים בְּחֶדֶר אֶחָד וְהַנָּשִׁים בְּחֶדֶר אַחֵר. וְאַנַ"שׁ דִּבְּרוּ בֵּינֵיהֶם אֵיזֶה זְמַן וְסָבְרוּ הַנָּשִׁים שֶׁכְּבָר בֵּרְכוּ אַנַ"שׁ בִּרְכַּת-הַמָּזוֹן אָמְרָה לָהֶם אָדֵל שֶׁלְּדַעְתָּהּ עֲדַיִן לֹא בֵּרְכוּ אַנַ"שׁ בִּרְכַּת-הַמָּזוֹן, "ווארום מַיין טַאטְנס לַייט אַז זֵיי בֶּענְטְשְׁן

הֶערְט מָען", וְאַחַר-כָּךְ בָּאֶמֶת נִשְׁמַע מֵאַנַ"שׁ רַעַשׁ מִקּוֹל בְּרִכַּת-הַמָּזוֹן. (אֶבְנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם סמ"ז).

א-תקמב

פַּעַם-אַחַת בָּא הָרַב בֶּער מִטְשֶׁעִרִין אֶל רַבֵּנוּ זְצוּק"ל עַל שַׁבָּת אַחַת וְעַל הַשַּׁבָּת שֶׁהָיְתָה קְבִיעוּת לָבוֹא אֶל רַבֵּנוּ זְצוּק"ל, כַּיָּדוּעַ, לֹא בָּא, וְשָׁאַל אוֹתוֹ רַבֵּנוּ זְצוּק"ל: הֵיכָן הָיִיתָ בַּשַּׁבָּת הַקְּבוּעָה, הֵשִׁיב לְרַבֵּנוּ זְצוּק"ל, שֶׁמֵּחֲמַת שֶׁשָּׁהָה בְּבֵיתוֹ בְּאוֹתוֹ שַׁבָּת אֶחָד מִנְּכְדֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, שֶׁבָּא אֵלָיו לְהִתְאַכְסֵן אֶצְלוֹ וּלְבַקְּשׁוֹ נְדָבָה עֲבוּרוֹ כִּי הוּא הָיָה עָשִׁיר גָּדוֹל וּבַעַל צְדָקָה וּמִפְּנֵי זֶה לֹא בָּא... אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְצוּק"ל: הִצְרַכְתָּ לָקַחַת מַקֵּל וּלְהַכּוֹתוֹ וְכִי מִפְּנֵי מַה אֵינוֹ יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה? וּפַרְנָסָה כְּבָר יִתֵּן לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ... (אֶבְנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם סמ"ח).

א-תקמג

פַּעַם-אַחַת יָשַׁב רַבֵּנוּ זְצוּק"ל לוֹמַר תּוֹרָה בְּחַג-הַשָּׁבוּעוֹת אַחַר מִנְחָה, בְּעוֹד שֶׁהָיְתָה הַחַמָּה זוֹרַחַת, וְיָשְׁבוּ כָּל הַלַּיְלָה אֵצֶל הַשֻּׁלְחָן וְהִתְפַּלְּלוּ עַרְבִית בְּתוֹךְ הַסְּעֻדָּה וְיָשְׁבוּ כָּךְ, עַד שֶׁהִתְחִילָה הַחַמָּה עוֹד הַפַּעַם לִזְרֹחַ בְּבֹקֶר יוֹם הַשֵּׁנִי עָנָה רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר: "דִּי זוּן קֶער זִיךְ פַּאר חִדּוּשֶׁן אוּן זָאגְן אֵיידָער אִיךְ בִּין אַוֶועק גִּיגַאנְגָען הָאבּ אִיךְ אַייךְ גִּיטָראפְּן אִיךְ בִּין גִּיקוּמֶען צוּרִיק הָאבּ אִיךְ אַייךְ וַייטָער גִּיטָראפְּן". (אֶבְנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם סמ"ט).

א-תקמד

אָמַר רַבֵּנוּ: "בְּשָׁבוּעוֹת אִיז דֶּער עִיקָּר דֶּאס אוֹיף זַיין, אוּן הוֹשַׁעְנָא רַבָּא דֶּער עִיקָּר דֶּאס זָאגְן". (אֶבְנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם .

א-תקמה

רַבֵּנוּ זְצוּק"ל אָמַר עַל רַבִּי אַהֲרֹן זְצוּק"ל מִבְּרַסְלֶב: "נִיט נָאר אִים דַּאְרְפָּן מִיר דַּאנְקֶען וָואס עֶר אִיז בַּיי אוּנְז רַב, נָאר אֲפִלּוּ דִּי פֶּערְד וָואס הָאבּן אִיהם גִּיבְּרַאכְט...". (אֶבְנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם סנ"ב).

א-תקמו

פַּעַם-אַחַת אָמַר רַבֵּנוּ עַל רַבִּי אַהֲרֹן הָרַב מִבְּרַסְלֶב: "אִיךְ הָאבּ אִים גִּיעֶנְעבֶּן אַ בֵּירוּר הַמְּדַמֶּה אִין פַּסְקִינֶען שְׁאֵלוֹת". (אֶבְנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם).

א-תקמז

פַּעַם-אַחַת אָמַר רַבֵּנוּ עַל רַבִּי אַהֲרֹן הָרַב מִבְּרַסְלֶב: "אַז אוֹיף אַ פַּיינְדֶל וֶועט מֶען אִיהם אַקֶעגְן טָראגְן מָשִׁיחַ". (אֶבְנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם).

א-תקמח

מַעֲשֶׂה מִבַּת רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁבָּא רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ לְבֵיתָהּ לְבַקְּרָהּ, כִּי הָיְתָה חוֹלָה מְאֹד, וְיָשַׁב אֶצְלָהּ רַבֵּנוּ בְּצַעַר גָּדוֹל וְנִרְדַּם וּבָא אֵלָיו הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ: "מַה אַתָּה כָּל-כָּךְ בְּצַעַר"? אָמַר אֵלָיו: "הֲלֹא בִּתִּי כָּל-כָּךְ חוֹלָה" אָמַר לוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב: "הֲלֹא כָּתוּב בִּתְהִלִּים" 'מַגְדִּיל יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ וְעוֹשֶׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ לְדָוִד וּלְזַרְעוֹ עַד עוֹלָם' פֵּירוּשׁ: 'מַגְדִּיל יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ' מַאן מַלְכֵי רַבָּנָן, 'וְעוֹשֶׂה חֶסֶד' הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ, לְמִי שֶׁמְּשִׁיחַ וּמְסַפֵּר מֵהֶם לְדָוִד וּלְזַרְעוֹ עַד עוֹלָם", זֶהוּ רַבֵּנוּ וְיוֹצְאֵי חֲלָצָיו, שֶׁבָּאִים מִזֶּרַע דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם. וְסִפֵּר לָהּ אָז רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מַעֲשֶׂה מֵהָרַב הַמַּהַרְשָׁ"א, וְנִתְרַפְּאָה. (אֲבָנֶי"ה בַּרְזֶל, שם סנ"ג).

א-תקמט

הָרַב, רַבִּי יִצְחָק מֵחַרְשִׁיוַואטָע, שֶׁהָיָה מְקֹרָב לְרַבֵּנוּ זְצוּק"ל הָיָה לוֹ אָח וּלְקָחוֹ לְחָתָן רָאנְדאר אֶחָד, שֶׁדָּר בִּכְפָר סְמוּךְ לִבֶּרְסֶלֶב וְרָצָה חוֹתְנוֹ, בַּעַל הָאַכְסַנְיָה, שֶׁיֵּשֵׁב עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה, כִּי הָיָה בָּחוּר טוֹב, וְהוּא, כְּשֶׁהָיָה שָׁם, וְלֹא הָיוּ לוֹ חֲבֵרִים נִתְבַּטֵּל מִלִּמּוּדוֹ וְהָיָה יוֹצֵא מִבֵּית-הַמִּדְרָשׁ אֶל הַנָּהָר, וְהָיָה שָׁם נַפָּח אֶחָד, שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה בְּמַלְאכְתּוֹ, וְהָיָה עוֹמֵד וּמִסְתַּכֵּל עַל עֲבוֹדָתוֹ וְכֵן עַל הַדָּגִים שֶׁצּוֹדִין שָׁם, וְהָיָה עוֹמֵד כָּךְ לְלֹא מַלְבּוּשׁ עֶלְיוֹן וּלְלֹא חֲגוֹרָה. פַּעַם אַחַת נָסַע דַּרְכּוֹ שָׁם רַבֵּנוּ זְצוּק"ל וּכְשֶׁרָאָה הָאַבְרֵךְ הַנַּ"ל, אֵיךְ שֶׁעֲגָלָה עוֹבֶרֶת וְהִיא מְלֵאָה מֵאֲנָשִׁים וְעַל מַדְרֵגוֹת הָעֲגָלָה שֶׁמַּבַּחוּץ עוֹמְדִים אֲנָשִׁים מִכָּאן וּמִכָּאן הֵבִין שֶׁזֶּה "גּוּטֶער יוּד", וְעוֹד מְעַט יַעֲבֹר לְיָדוֹ, כִּי שָׁם הָיָה הַדֶּרֶךְ וְהִתְבַּיֵּשׁ שֶׁיִּרְאוּהוּ כָּךְ, וְעַל-כֵּן הִתְחִיל לָרוּץ לְבֵיתוֹ, אֲבָל תֵּכֶף רָמַז רַבֵּנוּ זְצוּק"ל בְּיָדָיו שֶׁיָּבוֹא אֶצְלוֹ, וְהֻכְרַח לָבוֹא וּבְקֹשׁ מִמֶּנּוּ, שֶׁיַּרְאֶה לָהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ הַנְּחוּצָה לָהֶם לְדַרְכָּם, כִּי מִשָּׁם יָצְאוּ כַּמָּה דְּרָכִים לְמָקוֹמוֹת שׁוֹנִים, וּבֵין הַדְּבּוּרִים שֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ, שָׁאַל אוֹתוֹ: מִי הוּא? וְעָנָה לוֹ, אָמַר רַבֵּנוּ: "אַזוֹי מַיין יְצָחָק'ל'ס בְּרוֹדֶעֶר רָאוּי שֶׁיִּתְנַהֵג כָּךְ? וְהוֹכִיחַ אוֹתוֹ וְאָמַר לוֹ מִסְתָּמָא לָקַח אוֹתְךָ חוֹתְנְךָ "פַּאר דֶעם גּוּטֶן קִינְד" כְּדֵי שֶׁתִּלְמַד וְכוּ' וְאַתָּה מִתְבַּטֵּל וְיוֹצֵא לְהִסְתַּכֵּל עַל הַנַּפָּח וְהַדָּגִים וְכוּ'? עַד שֶׁנִּתְמַלֵּא תְּשׁוּבָה וַחֲרָטָה וּבוּשָׁה, וּבָכָה הַרְבֵּה וּמֵאָז נַעֲשָׂה מַתְמִיד גָּדוֹל. וְרַבֵּנוּ זְצוּק"ל קָרַב אוֹתוֹ מְאֹד מְאֹד, וְאָמַר לוֹ אָז, תֵּדַע, שֶׁעֵינַי שֶׁלִּי הוּא רַק רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְכֵן הָוָה וּבָא אֶל רַבֵּנוּ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְהָיָה עֵיף מֵהַדֶּרֶךְ, וְהִנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ לִישֹׁן אֵצֶל הַשְּׁטִיבֶּל שֶׁל רַבֵּנוּ זְצוּק"ל קֹדֶם הַ"זְכֹר-בְּרִית".

בְּעֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, רָאָה שֶׁאֲנָשִׁים נִכְנָסִים עִם פִּדְיוֹנוֹת לְרַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְיוֹצְאִים עִם עֵינַיִם בּוֹכְיוֹת וּפְנֵיהֶם אֲדֻמִּים מֵרֹב הַבְּכִי, וְשָׁאַל לְאַנַ"שׁ: מַה עוֹשִׂין שָׁם? הֵשִׁיבוּ לוֹ, שֶׁעוֹשִׂין וִדּוּי דְּבָרִים, וְחָשַׁב לְעַצְמוֹ: מַה אֶעֱשֶׂה עַתָּה? כִּי רָצָה לְהִשְׁתַּמֵּט מִזֶּה, וְהָיָה לוֹ

חֲרָטָה עַל שֶׁבָּא, בְּלֵית בְּרֵרָה דְּחַף אֶת עַצְמוֹ לְהִכָּנֵס עִם עוֹד אֶחָד, וְתֶכֶף רָמַז רַבֵּנוּ זְצוּק"ל לְהָאֶחָד שֶׁיֵּצֵא וְיָצָא. אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: "נוּ", וְהָיָה נִרְאֶה כְּאֶחָד, שֶׁאֵין לוֹ עַל מַה לְּהִתְוַדּוֹת, וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְצוּק"ל, שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים, אֱמוֹר הַיְינוּ: הִתְוַדֵּה, וְהוּא עָנָה בְּכָל פַּעַם אֵין לִי עַל מַה לְּהִתְוַדּוֹת... אָז אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְצוּק"ל: "מִיךְ וֶועסְטוּ נַארְן"? וַאֲחָזוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בִּשְׁתֵּי יָדָיו, וְהוֹצִיאוֹ לַחוּץ, וְנָסַע אַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לְבֵיתוֹ. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סעיף ס"א).

א-תקנ

רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר: "הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁל הַכְּשֵׁרִים הוּא דִּבּוּק, דֶּער יֵצֶר הָרַע פּוּן אֵיין עֶרְלִיכְן יוּדִין אִיז אֵיין דִּבּוּק". (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סעיף ס"ב).

א-תקנא

אָמַר: "דֶּער יֵצֶר הָרַע הָאט פַיינְט אֵיין עֶרְלִיכְן יוּדִין טְשֶׁעפְּעט עֶר אִיהם צוּ אֵיין שִׁגָּעוֹן" רַחֲמָנָא לִצְלַן. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם).

א-תקנב

אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "כַּמָּה צַדִּיקִים זֶענֶען עֶרְשְׁט אוֹיס גִּיבְּרַאכְט גִּיוָואוְרן פּוּן זֵייעֶרע תַּאֲוֹות עֶרְשְׁט אוֹיף דִּי עֶלְטֶער"; וְעִם זֶה יֵשׁ הֶמְשֵׁךְ לַשִּׂיחָה, שֶׁדִּבַּרְתִּי עִם רַבִּי אַבְרָהָם זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁבָּזֶה נִיחָא, מַה שֶּׁבִּיאֵר אָבִיו, רַבִּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, מַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אוֹדוֹת זְקֵנֵי עַם-הָאָרֶץ: כָּל זְמַן שֶׁמַּזְקִינִים דַּעְתָּן מִטַּרֶפֶת וְכוּ', עַל-פִּי הַמָּשָׁל מִסּוֹחֵר אֶחָד, שֶׁנָּסַע עִם בַּעַל-עֲגָלָה גּוֹי שִׂכּוֹר בְּכָל מָקוֹם שֶׁהִגִּיעוּ לְקֶרֶעטְשְׁמָע, נִכְנַס הַגּוֹי לִשְׁתּוֹת וְשָׁתָה עִם הַשִּׂכּוֹרִים זְמַן רַב וְאַגַּב הִגִּיעוּ גַּם לְקֶרֶעטְשְׁמָע שֶׁהָיְתָה חֲרֵבָה, וְגַם אָז יָרַד הַגּוֹי מֵהָעֲגָלָה אֶל הַחֲרֵבָה, וּבְכָל חֲלוֹן פֶּתַח וְהִסְתַּכֵּל וְנָנַח. כְּשֶׁעָלָה בַּחֲזָרָה עַל הָעֲגָלָה, שְׁאָלוֹ הַסּוֹחֵר: "מַה זֶּה שָׁגַם אַצָּל הַחֲרֵבָה יָרַדְתָּ מֵהָעֲגָלָה לְהִסְתַּכֵּל וְלִנְנֹחַ"? הֵשִׁיב לוֹ הַגּוֹי, שֶׁזֹּאת עָשָׂה בְּזָכְרוֹ אֶת הַיָּמִים הַטּוֹבִים שֶׁהָיָה לִי כָּאן, שֶׁהָיִיתִי שׁוֹתֶה יַחַד עִם הַחֲבֵרִים וְאָכַלְנוּ וְשָׁתִינוּ וְשָׂכַרְנוּ וְהָיִינוּ שְׂמֵחִים, וְעַכְשָׁיו אוֹי וַאֲבוֹי עַל זֶה יֵשׁ לְקוֹנֵן. כֵּן, זְקֵנֵי עַם-הָאָרֶץ שֶׁמִּנְעוּרֵיהֶם הֶרְגִּלוּ בְּתַאֲוֹותֵיהֶם וְלֹא הָיָה לָהֶם שׁוּם גַּעֲגוּעִים לִשְׁבֹּר אֶיזֶה תַּאֲוָה, וּבְכֵן לְעֵת זִקְנוּתָם, שֶׁהֵיֵּצֶר מִתַּאֲוֹותֵיהֶם נִשְׁאַר, אֲבָל הַגּוּף וְאֵיבָרָיו חָרֵב, אֵין בְּמַה לְמַלְּאוֹת תַּאֲוֹותֵיהֶם, וְזוֹכְרִים אֵיךְ שֶׁבְּאֵיבְרִים אֵלּוּ עָשׂוּ מַה שֶּׁעָשׂוּ, וְהָיָה לָהֶם תַּעֲנוּג, וְעַכְשָׁו אֵינָם יְכוֹלִים לְמַלְּאוֹת תַּאֲוֹותֵיהֶם... אוֹי וַאֲבוֹי לָהֶם וְדַעְתָּם מְטֹרֶפֶת וּמְבֻלְבֶּלֶת וּמְשֻׁגָּע מִזֶּה, אֲבָל זְקֵנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁכָּל יְמֵי-נְעוּרֵיהֶם הָיוּ מְלֵאֵי גַּעֲגוּעִים לְאֵי הִתְמַלְּאוּת הַתַּאֲוֹות וְחָפְצוּ רַק לִשְׁבְּרָם וּלְנַתְּצָם, אוּלָם בִּימֵי הַנְּעוּרִים הָיוּ מְלֵאֵי צַעַר מֵהַתַּאֲוֹות וְהָאֵיבָרִים הַבְּרִיאִים וְהַשְּׁלֵמִים הַמְסֻגָּלִים לָהֶם, וּבְכָל פַּעַם נִסּוּ לְשַׁבְּרָם וְהָיָה לָהֶם יִסּוּרִים וְכוּ', אָמְנָם, כְּשֶׁהִגִּיעוּ יְמֵי הַזִּקְנָה וְנֶחְלְשׁוּ הָאֵיבָרִים, וּבְכֵן דַּעְתָּן

מִתְיַשֶּׁבֶת עֲלֵיהֶם. כִּי אֵין לָהֶם עוֹד מִלְחָמָה כְּמוֹ בִּימֵי נְעוּרֵיהֶם, וּשְׂמֵחִים, שָׂעֵל כָּל פָּנִים בְּסוֹף יְמֵיהֶם זָכוּ לְמַה שֶׁרָצוּ. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל מִכְּתַב-יַד ר"מ אַנְשִׁין).

א-תקנג

פַּעַם פִּלְפְּלוּ וְהִתְוַכְּחוּ לִפְנֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֵיזֶה אֲנָשִׁים בְּאֵיזֶה בֵּאוּר וּפֵרוּשׁ אֵיזֶה דָּבָר, זֶה אָמַר שֶׁכֵּן הַפְּשָׁט וְזֶה אָמַר שֶׁכֵּן הַפְּשָׁט וְכֵן שְׁלִישִׁי וּרְבִיעִי אָמְרוּ פְּשָׁטִים אֲחֵרִים, עַד שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל פְּשָׁט אֶחָד, שֶׁהוּא רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ, וּפְשָׁט זֶה אָמַר הָאוֹמֵר בְּשֵׁם הַטַּ"ז. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סעיף ס"ג).

א-תקנד

שִׁבַּח רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת הַפֵּרוּשׁ "בְּאֵר הֵיטֵב" שֶׁעַל הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ. וְאָמַר רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחְמָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁכְּלָל הוּא בִּלְמוּד ה"בְּאֵר הֵיטֵב", שֶׁבְּאֵיזֶה פּוֹסֵק שֶׁגּוֹמֵר ה"בְּאֵר הֵיטֵב" דְּבָרָיו, כֵּן דַּעְתּוֹ לַהֲלָכָה. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם).

א-תקנה

אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: קָשֶׁה וְכָבֵד עַל מַלְאַךְ-הַמָּוֶת לְהָמִית לְבַדּוֹ אֶת כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וּבְכֵן הֶעֱמִיד לוֹ עוֹזְרִים בְּכָל מָקוֹם הָרוֹפְאִים לְהָמִית בְּגַשְׁמִיּוּת, וְהַמְפָרְסָמִים שֶׁל שֶׁקֶר לְהָמִית בְּרוּחָנִיּוּת. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סעיף ס"ד).

א-תקנו

אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: אַז דִּי דֵאקְטוֹרִים פַּארִיכְטֶן יָא אַמָאל, אִיז נָאר וּוי מָען פַּארלַאטָעט אַזוֹי וּוי מָען לַייגְט אַ לַאטָע". (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם).

א-תקנז

אָמַר רַבֵּנוּ פַּעַם: "פַּאר צְוֵויי הָאבּ אִיךְ מוֹרָא: פַּאר אַיין גּוֹי אִין פַּאר אַיין פַּאלְשִׁין גּוּטָן יוּדִין, זֵיי וַוייסְן גָּאר נִיט אַזוֹי וַוייט פּוּן זַייעֶר כֹּחַ, זֵיי זָאלְן דָּאס וּויסְן וָואלְטָן זַייא נָאךְ עֶרגָּער גֵיוָוען", ה' יִשְׁמְרֵנוּ. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם).

א-תקנח

רַבִּי שִׁמְעוֹן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה רָצָה לִלְמֹד אֶת עַצְמוֹ מְלֶאכֶת הַשְׁחִיטָה וְשָׁאַל אֶת אַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ שֶׁיִּלַּמֵּד אֶת עַצְמוֹ דָּאקְטוֹרְיָא. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן: אַתָּם רוֹצִים, שֶׁאהֱיֶה רוֹצֵחַ"? הֵשִׁיב אַדְמוּ"ר זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "וְכִי אֵין זוֹ רְצִיחָה, שֶׁלּוֹקְחִין אֶת הַתַּרְנְגוֹל שֶׁהוּא גִּלְגּוּל שֶׁל אִישׁ זָקֵן וְאַתָּה תּוֹפֵס אוֹתוֹ בְּזָקְנוֹ וְשׁוֹחֲטוֹ בְּמַחֲשֶׁבֶת פִּגּוּל..." וּמֵאָז בִּטֵּל מַחֲשַׁבְתּוֹ מִלְהְיוֹת שׁוֹחֵט וּבוֹדֵק. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סעיף ס"ה; וע"ע לעיל בסעיף ד"ש).

א-תקנט

רַבִּי חַייקל זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה מְנַגֵּן בְּשַׁבַּת-קֹדֶשׁ וּבְתוֹךְ הַנִּגּוּן הִזְדַּמֵּן לוֹ לוֹמַר תֵּבַת אוֹי, וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְצוּק"ל: "בְּשַׁבָּת אֵין אוֹמְרִים 'אוֹי' ". (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סעיף ס"ו).

א-תקס

רַבִּי מֵאִיר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה סִפֵּר, אֲשֶׁר אַבְרֶךְ סִפֵּר לִפְנֵי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁסִּיֵּם מַסֶּכֶת נְדָה, וְשָׁאַל אוֹתוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: אִם-כֵּן אִמְרוּ לִי: מִפְּנֵי מַה, כְּשֶׁיֵּשׁ לְאָדָם עַיִן הָרָע הוּא מְגַהֵק בְּפִיו? דְּהַיְינוּ: "גֶּעֶנֶעצִין", וּבְסָמוּךְ אָמַר הַתּוֹרָה סִימָן נ"ה בְּ"לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן", וְשָׁם מָרֵמָז הָעִנְיָן הַנַּ"ל, וְשַׁיָּךְ לָזֶה גַּם עִנְיָן הַגִּיהוּק שֶׁבְּטֶמְאַת הַנִּדָּה. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סעיף ס"ז).

א-תקסא

בְּעֵת שֶׁאָמַר אַדְמוּ"ר הַתּוֹרָה ט' תִּקּוּנִין, אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁהִרְגִּישׁ קוֹלוֹת וּבְרָקִים בְּמֹחוֹ. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סעיף ס"ח).

א-תקסב

פַּעַם סִפֵּר רַבֵּנוּ זְצוּק"ל לְבִתּוֹ אָדִיל מִמִּפְרָסָם אֶחָד, שֶׁמֶּשֶׁךְ זְמַן רַב הָיָה מִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוּת, מֵחֲמַת שֶׁחָתוּל אַחַת גָּרְדָה וְנָקְשָׁה הַדֶּלֶת, וְהָיָה נִדְמֶה לוֹ, שֶׁחָסִידָיו דּוֹחֲפִים אֶת עַצְמָם אֵצֶל הַדֶּלֶת כְּדֵי לִשְׁמֹעַ תְּפִלָּתוֹ, וְאַחַר-כָּךְ נוֹדַע לוֹ, שֶׁהָיָה זֶה רַק חָתוּל, הֲרֵי שֶׁהִתְפַּלֵּל לְשֵׁם הֶחָתוּל רַחֲמָנָא-לִצְלַן. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סעיף י"ג).

סִיפּוּרִים נִפְלָאִים

א-תקסג

פַּעַם בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ בִּנְסֹעַ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִבְרֶסְלֶב, וְהַיּוֹם הָיָה עוֹד גָּדוֹל, אָמַר לַאֲנָשָׁיו: כְּמֻדָּמַנִי, שֶׁכְּשֶׁנָּבוֹא לִבְרֶסְלֶב, יִהְיֶה נָאךְ דֶּער בָּאד וְכֵן הָיָה, שֶׁכְּשֶׁבָּאוּ לָעִיר, כְּבָר נִשְׂרַף בְּיוֹם זֶה בֵּית הַמֶּרְחָץ. (סִפּוּרִים נִפְלָאִים).

א-תקסד

סִפֵּר מֹשֶׁה חִינְקֶעס, שֶׁפַּעַם בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּם כְּשֶׁהָלַךְ לַמִּקְוֶה, וְהַדֶּרֶךְ הָיָה דֶּרֶךְ בֵּית-רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הִשְׁקִיף לְבֵית-רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעֵד סְדָקֵי הַלָּאדִין כְּדֵי לִרְאוֹת, מַה עוֹשֶׂה רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְרָאָה אֶת רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מֵאֲחוֹרָיו וּפָנָיו אֶל הַכֹּתֶל. בַּצָּהֳרַיִם, כְּשֶׁבָּא אֶל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אָמַר לוֹ: "צְרִיכִין לִסְתֹּם וּלְהַטִּיחַ אֶת הַסְּדָקִים, כִּי גַּם רְאִיָּה אַחַת מֵהַסְּדָקִים מְבַלְבֶּלֶת אוֹתִי". "אֵיין קוּק פּוּן אַשְׁפֶּערְינָג אִיז מִיךְ אוֹיךְ מְבַלְבֵּל". (סִפּוּרִים נִפְלָאִים).

א-תקסה

פַּעַם-אַחַת בָּאוּ לְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אִישׁ וְאִשָּׁה בְּבַקָּשָׁה, שֶׁיִּתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם וִיבָרְכֵם בְּבָנִים. אָמַר לָהֶם רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אִיהֶר וֶועט בַּיי מִיר עֶעהאלְפֶּן וֶועֶרן צוּוישֶׁן טָאג אוּן נַאכְט" וְזֶה הָאִישׁ הַנַּ"ל הָיָה דַּר בִּכְפָר אֶחָד סָמוּךְ לְאוּמַן, וּפַעַם אַחַת אַחַר הִסְתַּלְקוּת רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בָּא הָאִישׁ הַנַּ"ל וְאִשְׁתּוֹ לְאוּמַאן בִּשְׁבִיל טְבִילַת מִצְוָה, וְאָז בְּבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת, בְּעֵת שֶׁזּוּגָתוֹ הָלְכָה לְבֵית הַטְּבִילָה, הָלַךְ הוּא וְהִשְׁתַּטַּח עַל צִיּוּן רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְהִתְפַּלֵּל שָׁם הָאִישׁ בְּדָמָעוֹת שְׁלִישׁ, וְחָזְרוּ מִשָּׁם וְנָסְעוּ לְבֵיתָם וְנִפְקְדוּ בַּשָּׁנָה הַזֹּאת בְּבֵן זָכָר וְקָרְאוּ אוֹתוֹ נַחְמָן עַל שֵׁם רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. לְאַחַר זְמַן, כְּשֶׁנִּתְגַּדֵּל בְּנָם נַחְמָן, יָצְאָה אִז הַגְּזֵרָה לָקַחַת אֶת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לַצָּבָא. וְהַבָּחוּר נַחְמָן הַנַּ"ל הָיָה גַּם-כֵּן צָרִיךְ לְהִתְיַצֵּב בְּמִפְקַד הַקְּרוּאִים, וְהָלַךְ לִפְנֵי הִתְיַצְּבוּתוֹ לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל צִיּוּן הַקָּדוֹשׁ שֶׁל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּבָכָה שָׁם הַרְבֵּה, וְסִפֵּר אַחַר-כָּךְ לְאָבִיו וְאִמּוֹ, שֶׁחָלַם לוֹ, שֶׁבָּא אֵלָיו אַבְרֵךְ, שֶׁצִּוְּתוֹ כָּךְ וְכָךְ וְהִכִּירוּ הוֹרָיו, שֶׁזֶּה צִוְּתָה רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ: "הֲלֹא נִקְרֵאתָ בִּשְׁמִי, מִשּׁוּם כָּךְ לֹא תִּשָּׂרֵת אֲצָלָם". וְנַעֲשָׂה לוֹ נֵס, שֶׁיִּצְאָה צָרַעַת עַל גּוּפוֹ, וּפָטְרוּהוּ מֵעֲבוֹדַת הַצָּבָא, וּלְאַחַר זְמַן קָצָר נִתְרַפֵּא וְנַעֲשָׂה בָּרִיא כְּמִקֹּדֶם. (סִפּוּרִים נִפְלָאִים).

א-תקסו

מַעֲשֶׂה, שֶׁהָיָה אֵצֶל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁחָלָה אֶחָד פִּתְאוֹם בַּלַּיְלָה מְאֹד, וּבָאוּ קְרוֹבָיו שֶׁל הַחוֹלֶה לְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְבַקְּשׁוֹ לְרַפּוֹאתוֹ. הִתְחִיל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְדַחוֹת אוֹתָם קְצָת, אוּלָם הֵם הִתְעַקְּשׁוּ עִם רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּזֶה. עַד שֶׁאָמַר לָהֶם: "וּבְכֵן הָבִיאוּ לִי שְׁנֵי מֵאוֹת רוּבַּל-כֶּסֶף וּבָהֶם יִהְיוּ כָּל מִינֵי מָעוֹת", וְהִתְחִילוּ לְחַפֵּשׂ אַחַר מָעוֹת, וְהָיָה קָשֶׁה לָהֶם לִמְצֹא בַּלַּיְלָה וְעָבַר זְמַן רַב, עַד שֶׁמָּצְאוּ הַמַּטְבְּעוֹת, וּמַטְבֵּעַ אַחַת שֶׁל חֲמִשָּׁה רוּבַּל חִפְּשׂוּ וְלֹא מָצְאוּ, עַד שֶׁמֵּת הַחוֹלֶה, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְנַעֲשָׂה יוֹם, וְאָז מָצְאוּ מַטְבֵּעַ שֶׁל חֲמֵשׁ רוּבַּל-כֶּסֶף בְּכִיסוֹ שֶׁל הַחוֹלֶה... (סִפּוּרִים נִפְלָאִים).

א-תקסז

רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר לְרַבִּי לִפָּא: "קוּק מִיךְ הָאן", "וּמַה שֶׁאֵינִי אוֹמֵר זֹאת לָהֶם וְהֶרְאָה בְּיָדוֹ עַל רַבִּי נָתָן וְרַבִּי נַפְתָּלִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הוּא, מֵחֲמַת שֶׁהֵם רוֹאִים אוֹתִי בְּכָל עֵת". עוֹד אָמַר לוֹ אָז: "דָּאס זָעהְסְטוּ מִיךְ אִיצְטֶער זָאלְסְט מִיךְ זָעהֶן רֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְכוּ'". (סִפּוּרִים נִפְלָאִים).

עד כאן סיפורים נפלאים; וההמשך להלן סעיפים: תקע"ה-תרד; תשכ"א-תשכ"ד, ו-תשכ"ז. עתה חוזר להמשך אבני"ה ברזל.]

א-תקסח

סִפֵּר רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק מִטֶּעפְּלִיק, שֶׁפַּעַם אַחַת, כְּשֶׁהָיָה בְּלֶעמְבֶּערְג עִם רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, רָאוּ שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים גְּדוּדִים שֶׁל אַנְשֵׁי חַיִל, אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁיֵּלֵךְ וְיִסְפֹּר כָּךְ וְכָךְ שׁוּרוֹת וּבַשּׁוּרָה הַזֹּאת יִסְפֹּר כָּךְ וְכָךְ אֲנָשִׁים, אֵין זֹאת אֵיהם אַרוֹיף רִיקֶן דֶּעם פָּאלֶע, וְכֵן עָשָׂה, וְרָאָה שֶׁהוּא מְלֵבָּשׁ בְּתַכְרִיכִים, וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁכָּאן הוּא הַדֶּרֶךְ שֶׁהַמַּלְאֲכֵי חַבָּלָה מוֹלִיכִין אֶת הָאָדָם לְהַגֵּיהִנֹּם. (אֲבָנֶי"הָ בְּרָזֶל, המשך שו"ס מרביז"ל, סעיף ע"ד).

א-תקסט-א

שָׁמַעְתִּי מֵאַנַ"שׁ, אֲשֶׁר רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר עַל כָּל דָּבָר תּוֹרָה, חוּץ מִשְּׁלֹשָׁה דְּבָרִים: א. עַל שֶׁכָּל מַה שֶׁתִּינוֹק עוֹשֶׂה, הוּא חָכְמָה, ב. מַה שֶׁיְּשֵׁנִים מַנִּיחִים הַיָּד תַּחַת הַלֶּחִי. וְהַשְּׁלִישִׁי אֵינִי זוֹכֵר, וְכִמְדֻמֶּה, מַה שֶּׁנּוֹתְנִים שָׁלוֹם בַּיָּד. (אֲבָנֶי"הָ בְּרָזֶל, שם סעיף ס"ט).

א-תקסט-ב

שָׁמַעְתִּי מֵר"נ, פַּעַם אַחַת הָיָה רַבִּי בְּעֶר מְחַתָּנוֹ שֶׁל אָדִל בַּת אַדְמוּ"ר זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּטִירָאוויץ וְלֹא הָיָה לוֹ בַּלַּיְלָה אֵשׁ לְהַדְלִיק הַנֵּר, וְהָלַךְ לְבֵית אֶחָד לְבַקֵּשׁ אֵשׁ וְנֵעוֹר בַּעַל-הַבַּיִת מֵהַשֵּׁנָה וְלָקַח אֶצְלוֹ אֵשׁ לְהַדְלִיק הַנֵּר, וְרָצָה בַּעַל-הַבַּיִת לַחֲזֹר לִישׁוֹן עוֹד, וְאָמַר לוֹ רַבִּי דּוֹב זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁיֵּשׁ לוֹ קַבָּלָה מֵרַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כְּשֶׁמְּקִיצִין אֶחָד מֵהַשֵּׁנָה בַּלַּיְלָה, הוּא בְּוַדַּאי מִן הַשָּׁמַיִם, וְעַל-כֵּן אַל יַנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ הָאָדָם לִישׁן עוֹד שֵׁנִית. (אֲבָנֶי"הָ בְּרָזֶל, שם סעיף ע').

א-תקע

פַּעַם אָמַר רַבֵּנוּ: "מַיינֶע אַלֶע לַייט זַיינֶען עֶרְלִיכֶע יוּדִין נָאר יַעקִיל וויל ניט זַיין קַיין עֶרְלִיכֶער יוּד בַּיְיסָן אִיהם דִּי הִינְד". וְכֵן נִתְקַיְּם, שֶׁנִּשְׁכּוּ אוֹתוֹ כְּלָבִים. הוּא הָיָה דָּר בְּטְשֶׁעְרִין. (אֲבָנֶי"הָ בְּרָזֶל, שם בסוף עמ' תק"ד).

א-תקעא

פַּעַם-אַחַת, כְּשֶׁשָּׁלַח רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת זַלְמָן הַקָּטָן לְהַחוֹזֶה מִלּוּבְּלִין בְּשָׁבִיל קַבָּלַת הַהַסְכָּמוֹת לַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ "לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן", שָׁלְחוּ עִמּוֹ מוֹהֲרַנ"תְּ וְרַבִּי נַפְתָּלִי קְוִויטְלַאךְ (=פתקאות), כְּשֶׁהִבִּיט הַחוֹזֶה בַּקְוִויטֶל הִתְפַּעֵל מֵהַקְוִויטֶל שֶׁל רַבִּי נַפְתָּלִי יוֹתֵר מִשֶּׁל מוֹהֲרַנ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּכְשֶׁסִּפֵּר זֹאת רַבִּי זַלְמָן לְרַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אָמַר רַבֵּנוּ: "הוּא חוֹזֶה בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם, כִּי רַבִּי נַפְתָּלִי הָיָה מִתְפַּלֵּל אָז וּמוֹהֲרַנ"תְּ יָשַׁן וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁעָשָׂה צְרָכָיו אָז. (אֲבָנֶי"הָ בְּרָזֶל, שם בסוף עמ' תק"ה).

א-תקעב

פַּעַם-אַחַת קֹדֶם פֶּסַח הָיוּ מְסַיְּדִין בְּסִיד אֶת בֵּית רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל בִּבְרֶסְלֶב, וְהָיוּ מוֹצִיאִים אֶת כָּל כְּלֵי הַבַּיִת לַחוּץ, כַּנָּהוּג, וְעַל הַכֵּלִים הַנִּשְׁאָרִים הָיוּ פּוֹרְשִׂים וּוילָאוֹת שֶׁלֹּא יִתְלַכְלְכוּ, וּפֶרְשָׂה בַּת רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, מָרַת אָדֶל, עַל הַשָּׁעוֹן מִטְפַּחַת רֹאשׁ קָאפִּין טִיכֶל, כְּשֶׁבָּא רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל אֶל הַבַּיִת וְרָאָה זֹאת אָמַר לָהּ: "נִיט מִיט אַזוֹי אַ זַאךְ פַּאר שְׁפָּרַייט מָען, וָואהרום עֶס אִיז הַייְנְט פַּארהַאנְדֶן אַזָעלְכָע פַּארמִישְׁטָע מֹחוֹת וָואס דָאס אִיז זַיי אוֹיךְ מְבַלְבֵּל". (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, המשך שו"ס מרביז"ל, סעיף ה').

א-תקעג

פַּעַם-אַחַת בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, כְּשֶׁהִתְחִילוּ לְהִתְפַּלֵּל הוֹדוּ כַּנָּהוּג, הָלַךְ רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל אֶל רַבִּי נַפְתָּלִי וְאָמַר לוֹ: "נַפְתָּלִי מְקֻוֶּה"? וַיַּעַן וַיֹּאמֶר: "אֵלֵךְ אַחַר הַתְּפִלָּה". אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל: "רֹאשׁ חֹדֶשׁ דַּארְף מָען פְּרִיעֶר גֵיין אִין וַואסֶער אַרַיין", וְתֵכֶף חָלַץ רַבִּי נַפְתָּלִי אֶת הַטַּלִּית וְהִתְפַּלִּין וְהָלַךְ אֶל הַמִּקְוֶה. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סעיף ו').

א-תקעד

פַּעַם, כְּשֶׁנִּכְנַס מוֹהֲרַנַ"תְּ לְרַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל לְחַדְרוֹ, עָנָה רַבֵּנוּ לְמוֹהֲרַנַ"תְּ וְאָמַר לוֹ בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אוּנְזֶערֶע צָרוֹת אוּנְזֶערֶע יְסוּרִים טָעמֶען גְּרוֹיסָע פֶּערְל אוּן שְׁרֶהקֶען קְלֵיינֶע פֶּערְל", שֶׁלְּבָתּוֹ שֶׁל מְפֻרְסָם אֶחָד קָנָה לָהּ מַתָּנָה חוֹתָנָהּ, רַבִּי לֵיבּ מְדוֹבְּרָאוְנֶע זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, פְּנִינִים גְּדוֹלִים, וּלְבָתּוֹ שָׂרָה שֶׁהָיְתָה גַּם-כֵּן כַּלָּתוֹ, קָנָה מַתָּנָה רַק פְּנִינִים קְטַנִּים. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סעיף ח').

המשך סיפורים נפלאים

א-תקעה

סִפֵּר רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מַעֲשֶׂה בְּעָנִי אֶחָד, שֶׁהָיָה מִתְפָּרְנֵס מִטִּיט, שֶׁהָיָה חוֹפֵר טִיט וּמַכְרִם. פַּעַם אַחַת, כְּשֶׁחָפַר מָצָא אֶבֶן טוֹב, וְהֵבִין, שֶׁשָּׁוְיוֹ הוֹן רַב מְאֹד, אוּלָם לֹא יָדַע כַּמָּה שָׁוְיוֹ, וְהָלַךְ לְסוֹחֵר שֶׁיֵּאָמֵד אוֹתָהּ בְּשָׁוְיָהּ. אָמַר לוֹ הַסּוֹחֵר: בְּמִדִינָה זוֹ אֵין אָדָם, שֶׁיּוּכַל לְשַׁלֵּם לְךָ שָׁוְיוֹ, כִּי הוּא שָׁוֶה הוֹן רַב, וְצָרִיךְ לִסַּע עֲבוּר מְכִירָתָהּ לְלוֹנְדוֹן, לְעִיר הַמְּלוּכָה, אוּלָם הוּא הָיָה עָנִי, וְלֹא הָיָה לוֹ כֶּסֶף לִסַּע, וְהָלַךְ וּמָכַר אֶת רְכוּשׁוֹ הַדַּל וְהָלַךְ מִבֵּיתוֹ לְבֵית לֶאֱסֹף נְדָבוֹת, עַד שֶׁהִסְפִּיק לוֹ לִסַּע עַד הַיָּם, וְרָצָה לַעֲלוֹת עַל הַסְּפִינָה, אוּלָם לֹא הָיוּ לוֹ מַסְפִּיק מָעוֹת, וְהָלַךְ לְהַקַּאפִּיטַאן וְהֶרְאָה לוֹ הַמַּרְגָּלִית. כְּשֶׁרָאָה הַקַּאפִּיטַאן אֶת הָאֶבֶן, הֵבִין, שֶׁאָדָם עָשִׁיר הוּא וּלְקָחוֹ עַל הַסְּפִינָה בְּכָבוֹד גָּדוֹל, וְנָתַן לוֹ חֶדֶר מְיֻחָד מִמַּדְרֵגָה הָרִאשׁוֹנָה וְסִדֵּר לוֹ כָּל הַתַּעֲנוּגִים כְּאֶחָד מֵהַנְּגִידִים הַגְּדוֹלִים.

וְהִנֵּה בְּחַדְרוֹ הָיָה חַלּוֹן שֶׁפָּנָה לַיָּם, וְדַרְכּוֹ הָיָה תָּמִיד לְשַׂמֵּחַ נַפְשׁוֹ עִם הַמַּרְגָּלִית וּבִפְרָט בְּעֵת הָאֲכִילָה הָיָה מִשְׂתַּעֲשֵׁעַ עִמּוֹ, כִּי הַשִּׂמְחָה וְהָרָחֲבַת הַלֵּב טוֹבָה וּרְפוּאָה, שֶׁיִּתְעַכֵּל הַמַּאֲכָל בְּנָקֵל. פַּעַם אַחַת כְּשֶׁיָּשַׁב לֶאֱכֹל כְּהֶרְגֵּלוֹ וְהַמַּרְגָּלִית הָיְתָה מֻנַּחַת עַל הַשֻּׁלְחָן בְּשָׁבִיל לְהִתְעַלֵּס בָּהּ, נִרְדַּם מֵרֹב עֲיֵפוּתוֹ, בֵּינְתַיִם בָּא הַמְּשָׁרֵת וְלָקַח אֶת הַמַּפָּה וְהַפֵּרוּרִים שֶׁעָלֶיהָ עִם הַמַּרְגָּלִית, כִּי לֹא יָדַע, שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ מַרְגָּלִית, וְהִשְׁלִיךְ הַכֹּל לַיָּם... כְּשֶׁהֵקִיץ מִשְּׁנָתוֹ וְהֵבִין כָּל זֶה הָיָה לוֹ צַעַר גָּדוֹל וְכִמְעַט שֶׁיָּצָא מִדַּעְתּוֹ: כִּי מַה יַּעֲשֶׂה עַתָּה, הֲרֵי הַקַּפִּיטַאן הוּא גַּזְלָן, שֶׁיַּהֲרֹג אוֹתוֹ בְּעַד מְחִיר הַנְּסִיעָה... עַל-כֵּן עָשָׂה אֶת עַצְמוֹ שָׁמֵחַ כְּאִלּוּ לֹא אֵרַע דָּבָר. וְהִנֵּה הַקַּפִּיטַאן הָיָה בְּכָל יוֹם בָּא לְחַדְרוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ וּכְשֶׁבָּא אֵלָיו שׂוּב הַקַּפִּיטַאן, לֹא הִבְחִין עַל פָּנָיו מְאוּמָה, כִּי הוּא עָשָׂה אֶת עַצְמוֹ שָׂמֵחַ, עַד שֶׁלֹּא הִכִּיר בּוֹ שׂוּם שִׁנּוּי. אָמַר לוֹ הַקַּפִּיטַאן: הֲלֹא אֲנִי רוֹאֶה, שֶׁהִנְּךָ אָדָם חָכָם וְיָשָׁר לֵב, וּבָכֵן שְׁמַע לְבַקָּשָׁתִי: בְּרְצוֹנִי לִקְנוֹת הַרְבֵּה תְּבוּאָה וּלְמָכְרָה בְּלוֹנְדוֹן, וּבָזֶה אוּכַל לְהַרְוִיחַ הַרְבֵּה, אוּלָם אֲנִי יָרֵא, שֶׁמָּא יֹאמְרוּ, שֶׁגָּנַבְתִּי אֶת הַכֶּסֶף לִקְנִיַּת הַתְּבוּאָה, עַל-כֵּן יִהְיֶה נָא הַקִּנְיָן עַל שִׁמְךָ, וַאֲנִי אֲשַׁלֵּם לְךָ עֲבוּר זֶה סְכוּם רַב, וְהוּטַב הַדָּבָר בְּעֵינֵי הֶעָנִי, וְעָשׂוּ כֵן וְהִנֵּה, כְּשֶׁבָּאוּ לְלוֹנְדוֹן מֵת הַקַּפִּיטַאן... וְנִשְׁאַר הַכֹּל אֵצֶל זֶה הֶעָנִי, וְהָיָה עֵרֶךְ הַתְּבוּאָה כֶּפֶל כְּפָלַיִם מֵעֶרְכָּהּ שֶׁל הַמַּרְגָּלִית... כְּשֶׁסִּיֵּם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת הַסִּפּוּר אָמַר: "הַמַּרְגָּלִית לֹא הָיְתָה שֶׁלּוֹ, וְהָא רְאָיָה שֶׁנֶּאֱבְדָה מִמֶּנּוּ. הַתְּבוּאָה כֵּן הָיְתָה שֶׁלּוֹ, וְהָא רְאָיָה שֶׁנִּשְׁאַר אֶצְלוֹ". "אוֹן וָואס עֶר אִיז גֶּעקוּמֶען צוּ זַיין זַאךְ אִיז נָאר וַוייל עֶר הָאט זִיךְ דֶּעֶר הַאלְטָן". (סִפּוּרִים נִפְלָאִים מרבי נפתלי אות ב').

א-תקעז (תקעו)

אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מָשִׁיחַ יִכְבֹּשׁ אֶת הָעוֹלָם רַק עִם הָאֲנָשִׁים הַפְּשׁוּטִים הָאוֹמְרִי תְּהִלִּים בְּפְשִׁיטוּת וּתְמִימוּת וְלֹא עִם הַהוֹלְכִים בְּחָכְמוֹת. וְסִפֵּר לָזֶה מָשָׁל מִמֶּלֶךְ אֶחָד, שֶׁהָלַךְ לָצוּד חַיּוֹת נָעוּולַאוָע, וְהָיָה לָבוּשׁ כְּאִישׁ פָּשׁוּט, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה נֹחַ לוֹ יוֹתֵר לַצַּיִד, בְּאֶמְצַע פִּתְאוֹם יָרַד מָטָר גָּדוֹל, מַמָּשׁ מַבּוּל מַיִם, וְכָל שָׂרֵי הַמְּלוּכָה נִתְפַּזְּרוּ כֻּלָּם מֻחֲמַת הַמָּטָר וְכוּ', וְהַמֶּלֶךְ הָיָה בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה, וְחִפֵּשׂ מָקוֹם לְהִסָּתֵר בּוֹ, עַד שֶׁמָּצָא בַּיִת שֶׁל כַּפְרִי אֶחָד. הִכְנִיסוֹ הַכַּפְרִי לְבֵיתוֹ בְּכָבוֹד וְהִלְבִּישׁוֹ מַלְבּוּשִׁים חַמִּים וְנָתַן לוֹ אֹכֶל כַּפְרִי וּפְשׁוּט וְהִסְתִּיק עֲבוּרוֹ אֶת תַּנּוּר הַחֶרֶף וְהִנִּיחוֹ לִישֹׁן עָלֶיהָ כְּדֵי שֶׁיִּתְחַמֵּם, וְכָל-כָּךְ הָיָה עָרֵב וּמָתֹק לַמֶּלֶךְ אֲכִילָתוֹ וְשִׁנָּתוֹ אֵצֶל הַכַּפְרִי, שֶׁחָשַׁב, שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא טָעַם טַעַם עֶרֶב כָּזֶה, כִּי הָיָה עָיֵף וְיָגֵעַ וְכוּ', וְשָׂרֵי הַמְּלוּכָה חִפְּשׂוּ אֶת הַמֶּלֶךְ, עַד שֶׁבָּאוּ לְבֵית הַכַּפְרִי, וְרָאוּ, שֶׁהַמֶּלֶךְ יָשֵׁן, וְהִמְתִּינוּ, עַד שֶׁנֵּעוֹר, וְרָצוּ שֶׁיַּחֲזֹר הַמֶּלֶךְ עִמָּהֶם לְבֵיתוֹ. אָמַר לָהֶם הַמֶּלֶךְ: "כְּיוָן שֶׁאַתֶּם לֹא הִצַּלְתֶּם אוֹתִי, וְכָל אֶחָד נִתְפַּזֵּר לְהַצִּיל אֶת עַצְמוֹ, וְרַק זֶה הַכַּפְרִי הִצִּיל אוֹתִי, וְאָצְלוֹ טָעַמְתִּי

טַעַם מָתֹק כָּזֶה עַל-כֵּן הוּא יָבִיא אוֹתִי לְבֵיתִי בָּעֲגָלָה שֶׁלּוֹ וּבְאֵלּוּ הַמַּלְבּוּשִׁים שֶׁהִלְבִּישַׁנִי אֵשֵׁב עַל כִּסֵּא הַמְּלוּכָה, וְסִיֵּם עַל זֶה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר: "בְּעִקְבוֹת מְשִׁיחָא יְהֶיֶה מַבּוּל "מֵעֶן וֶועט שִׁיכְּן מִיט אֶפִּיקוּרְסוּת" לֹא שֶׁל מַיִם רַק שֶׁל מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְיִכָּסּוּ כָּל הֶהָרִים הַגְּבוֹהִים וַאֲפִלּוּ בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא הָיָה מַבּוּל, רַק מֵחֲמַת שֶׁיָּרַד בְּכֹחַ נִתְזוּ גַּם שָׁם הַמַּיִם, "דָּאס הֵייסְט עֶס וֶועט אַריין שְׁפְּרִיצְן אֲפִלּוּ אִין דִּי כְּשֵׁר'ע הֶערְצֶער" וְעִם חָכְמוֹת לֹא יוּכְלוּ לִתֵּן עֵצָה, וְכָל שָׂרֵי הַמְּלוּכָה יִתְפַּזְּרוּ וְהַמְּלוּכָה לֹא תַּעֲמֹד עַל עָמְדָהּ,ג וֶועט זִיךְ נִיט דֶּער הַאלְטֶן נָארש עִם פְּשׁוּטֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁאוֹמְרִים תְּהִלִּים בִּפְשִׁיטוּת וְכוּ', וְעַל-כֵּן כְּשֶׁיָּבֹא מָשִׁיחַ, הֵם יִתְּנוּ הַכֶּתֶר מְלוּכָה בְּרֹאשׁוֹ. (שם שם, סעיף ד').

א-תקעח

מַעֲשֶׂה מֵאִישׁ אָדוֹן אֶחָד, שֶׁנָּסַע עִם בַּעַל עֲגָלָה לְבֶערְלִין וּשְׁאָר הָעֲיָרוֹת הַגְּדוֹלוֹת, וְהָלַךְ הָאָדוֹן לַעֲסָקָיו, וְנִשְׁאַר בַּעַל הָעֲגָלָה, שֶׁשְּׁמוֹ הָיָה אִיוָואן עִם הָעֲגָלָה בְּאֶמְצַע הַשּׁוּק, וְנִגַּשׁ אֵלָיו אִישׁ חַיִל אֶחָד וּשְׁאָלוֹ: "מִי אַתָּה? וּמַדּוּעַ עוֹמֵד אַתָּה בְּאֶמְצַע הָרְחוֹב"? בְּלָשׁוֹן גֶּרמָנִית, "וואר דָּא"?, וְחָשַׁב אִיוָואן הָעֲגָלוֹן, שֶׁשּׁוֹאֲלוֹ אֶת שְׁמוֹ, וְאָמַר לוֹ: 'אִיוָואן', וְהִכָּה אוֹתוֹ הָאִישׁ חַיִל, וְצָעַק לוֹ שׁוּב: "וֶוער דָּא", וְהוּא עָנָה לוֹ שׁוּב: 'אִיוָואן', וְהִכָּה אוֹתוֹ שׁוּב וְצָעַק עָלָיו בְּצַעֲקָה וּשְׁאָלוֹ "וֶוער דָּא"?, עַד שֶׁלִּקְחוּ עִם הָעֲגָלָה וְהֶעֱמִידוּ בְּאֵיזֶה רְחוֹב צָדָדִי, כְּשֶׁבָּא הָאָדוֹן אַחַר גְּמַר עֲסָקָיו וְלֹא מָצָאוֹ, וְחִפְּשׂוֹ עַד שֶׁמָּצָאוֹ, וְאָמַר לוֹ: "אִיוָואן, הֵיכָן הָיִיתָ"?, עָנָה לוֹ אִיוָואן בְּלַחַשׁ וּבְפַחַד: "אַל תֹּאמַר כָּאן 'אִיוָואן' אֶלָּא 'וֶוער דָּא'," כִּי חָשַׁב, שֶׁהָאִישׁ חַיִל הִכָּה אוֹתוֹ עַל אָמְרוֹ "אִיוָואן" וְלֹא "וֶוער דָּא". אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁיָּצְאוּ מֵהָעִיר, אָמַר לוֹ הָעֲגָלוֹן: "עַתָּה שׁוּב אַתָּה יָכוֹל לִקְרֹא אוֹתִי אִיוָואן". כְּשֶׁסִּיֵּם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה סִפּוּר זֶה, אָמַר: "כְּשֶׁנִּמְצָא הָאָדָם אֶצְלִי הוּא בִּבְחִינַת "וֶוער דָּא' 'מִי הוּא', כִּי נִתְבַּטֵּל חָמְרוֹ וִישׁוּתוֹ, אוּלָם כְּשֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנִּי שׁוּב הוּא כְּאוֹתוֹ "אִיוָואן הַמְגֻשָּׁם", "בַּיי מִיר אִיז "וֶוער דָּא' מֶען גֵייט אַרוֹיס פּוּן מִיר אִיז וִוידֶער 'אִיוָואן' ". (שם שם, סעיף ה').

א-תקעט

סִפֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מַעֲשֶׂה מִמָּרוֹר שֶׁבְּלֵיל הַסֵּדֶר, שֶׁפַּעַם הָלַךְ יְהוּדִי קַבְּצָן עִם גּוֹי גֶּרמָנִי -קַבְּצָן כְּמוֹתוֹ - לִנְדֹּד עַל פְּנֵי הָעֲיָרוֹת. בְּדַרְכָּם לִמֵּד הַיְּהוּדִי אֶת הַגֶּרמָנִי, שֶׁיַּעֲשֶׂה אֶת עַצְמוֹ כִּיהוּדִי, וְלֹא יִקָּשֶׁה עָלָיו הַדָּבָר, כֵּיוָן שֶׁלְּשׁוֹנָם דּוֹמָה, וְהַיְּהוּדִים הֵרֵי רַחֲמָנִים הֵם, וּבְוַדַּאי יְרַחֲמוּ עָלָיו. כֵּיוָן שֶׁהִתְקָרֵב חַג-הַפֶּסַח לִמְּדוֹ, אֵיךְ שֶׁיִּתְנַהֵג בְּבֵית-הַיְּהוּדִי שֶׁיְּזַמִּינוֹ לְשֻׁלְחַן הַסֵּדֶר: בַּתְּחִלָּה עוֹשִׂין קִדּוּשׁ וְאַחַר-כָּךְ רוֹחֲצִים יָדַיִם, אוּלָם שָׁכַח לוֹמַר לוֹ, שֶׁאוֹכְלִים גַּם מָרוֹר. וְכֵן הָיָה, שֶׁהִזְמִינוֹ יְהוּדִי אֶחָד אֵלָיו לַסֵּדֶר, אוּלָם הוּא הָיָה רָעֵב מִכָּל הַיּוֹם, וְצִפָּה שֶׁכְּבָר יַגִּיעוּ לֶאֱכֹל אֶת הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים שֶׁאָמַר לוֹ הַיְּהוּדִי. אוּלָם הוּא רָאָה,

כִּי נָתְנוּ לוֹ חֲתִיכַת כַּרְפַּס בְּמֵי-מֶלַח וּשְׁאָר הַדְּבָרִים הַנּוֹהֲגִים בַּסֵּדֶר, וְאוֹמְרִים אֶת הַהַגָּדָה זְמַן רַב, וְהוּא בְּעֵינַיִם צוֹפִיּוֹת מְצַפֶּה כְּבָר לַאֲכִילָה... וְהִנֵּה... כַּאֲשֶׁר הִבְחִין, כִּי בּוֹצְעִים כְּבָר אֶת הַמַּצָּה... שָׂמַח, כִּי הִנֵּה עוֹד מְעַט קָט יוּכַל לְהַשְׁקִיט אֶת רַעֲבוֹנוֹ... וּפִתְאוֹם נוֹתְנִים לוֹ... מָרוֹר, וְכַאֲשֶׁר הִכְנִיסוֹ לַפֶּה, נַעֲשָׂה לוֹ מַר וְנִשְׂרָף לְשׁוֹנוֹ בְּפִיו, וְחָשַׁב, שֶׁזֶּהוּ כָּל הַסְּעֻדָּה, וְרַק זֶה אוֹכְלִים, וּבָרַח תֵּכֶף בְּמְרִירוּת וְרָעָב וְחָשַׁב לְעַצְמוֹ: יְהוּדִים אֲרוּרִים! אַחַר כָּל הַחֲגִיגָה נוֹתְנִים לִי לֶאֱכֹל מָרוֹר?! וּבָא לְבֵית-הַמִּדְרָשׁ וְנִרְדַּם שָׁם. אַחַר-כָּךְ בָּא הַיְהוּדִי בְּפָנִים שְׂמֵחוֹת שָׂבֵעַ מַאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, וּשְׁאָלוֹ: אֵיךְ הָיָה לְךָ הַסֵּדֶר? וְסִפֵּר לוֹ בְּכַעַס מִמַּה שֶׁעָבַר עָלָיו. אָמַר לוֹ הַיְהוּדִי: אוֹי גֶּרְמָנִי שׁוֹטֶה! אִם הָיִיתָ מְחַכֶּה רַק עוֹד מְעַט - הָיִיתָ אוֹכֵל כָּל טוּב כְּמוֹנִי! וְסִפֵּר זֹאת רַבֵּנוּ לוֹמַר, שֶׁזִּכּוּךְ הַגּוּף בָּא בְּמְרִירוּת, אוּלָם הָאָדָם חוֹשֵׁב, שֶׁתָּמִיד יִהְיֶה רַק הַמְּרִירוּת, עַל-כֵּן בּוֹרֵחַ תֵּכֶף, אוּלָם אִם יַמְתִּין מְעַט וְיִסְבֹּל מְעַט הַמְּרִירוּת מִזִּכּוּךְ גּוּפוֹ, יַרְגִּישׁ אַחַר-כָּךְ כָּל מִינֵי חַיּוּת וְתַעֲנוּג. (שם שם).

א-תקפ

סִפֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, פַּעַם אַחַת חָלַם אִישׁ אֶחָד שֶׁבָּעִיר וּוִינָה שֶׁתַּחַת הַגֶּשֶׁר הָעוֹמֵד בְּמָקוֹם זֶה וְזֶה, נִמְצָא שָׁם אוֹצָר גָּדוֹל, וְנָסַע לְשָׁם וְנֶעֱמַד אֵצֶל הַגֶּשֶׁר וְחִפֵּשׂ עֵצוֹת, אֵיךְ לַחְפֹּר שָׁם, כִּי בַּיּוֹם אֵינוֹ יָכוֹל מֵחֲמַת הָעוֹבְרִים וְשָׁבִים, וּבֵין כָּךְ עָבַר שָׁם אִישׁ חַיִל וְשָׁאַל אוֹתוֹ: "יְהוּדִי, מָה אַתָּה עוֹמֵד וְחוֹשֵׁב"? וְחָשַׁב בְּדַעְתּוֹ, שֶׁטּוֹב שֶׁיְּסַפֵּר לוֹ חֲלוֹמוֹ, כְּדֵי שֶׁהוּא יְסַיְּעוֹ וְיִתְחַלְּקוּ יַחְדָּו, וְסִפֵּר לוֹ, עָנָה וְאָמַר לוֹ: אוֹי יְהוּדִי טִפֵּשׁ, מַה אַתָּה שָׂם לֵב לַחֲלוֹמוֹת"? "מִיר הָאט זִיךְ אוֹיךְ גִּיחָלוֹמְ'ת אַז דָּא אוּן דָּא בַּא דֶּעם אוּן דֶּעם" וְהִזְכִּיר הָעִיר שֶׁל הָאִישׁ וּשְׁמוֹ שֶׁל הָאִישׁ הַזֶּה "אִין מַאנִיזַאן אִיז דָּא אַ אוֹצָר, וֶוועל אִיךְ פָּאךְ צוּ יֶענֶעם"? הִשְׁתּוֹמֵם הַיְהוּדִי, כִּי הִזְכִּיר שְׁמוֹ וְשֵׁם עִירוֹ בְּדִיּוּק, וְנָסַע לְבֵיתוֹ וְחָפַר בְּהַמַּגִיזַאן שֶׁלּוֹ וּמָצָא הָאוֹצָר... אַחַר-כָּךְ אָמַר הַיְהוּדִי: "אִיצְט וֶויס אִיךְ שׁוֹין: דֶּער אוֹצָר אִיז בַּא מִיר, נָאר וויִסְן פּוּן דֶּעם אוֹצָר מוּז מֶען פָּארְן קַיין וויִן"... כָּךְ בְּעִנְיַן עֲבוֹדַת ה', שֶׁהָאוֹצָר הוּא אֵצֶל כָּל אֶחָד בְּעַצְמוֹ, אוּלָם לֵידַע מֵהָאוֹצָר מֻכְרָח לְנְסֹעַ לְהַצַּדִּיק. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁרַמַּז רַבֵּנוּ לְחֶסְרוֹן הַדִּבּוּר, שֶׁאֵין צָרִיךְ לְנְסֹעַ לְמֶרְחַקִּים וְלַעֲשׂוֹת דְּבָרִים מַפְלִאִים כְּדֵי לִמְצֹא אֶת הָאוֹצָר, אֶלָּא כָּל אֶחָד בִּמְקוֹמוֹ אֶצְלוֹ נִמְצָא הָאוֹצָר אֶלָּא שֶׁרַק רַבּוּ הַלְּבוּשִׁים, וְצָרִיךְ לְחַפְּשׂוֹ הֵיטֵב וּכְשֶׁיְּחַפְּשׂוֹ הֵיטֵב, יִמְצָא אֶת הָאוֹצָר בִּמְקוֹמוֹ הוּא, וְלֹא כִּיהוּדִי זֶה, שֶׁבִּזְבֵּז זְמַנּוֹ עֲבוּר זֶה. (שם שם).

א-תקפא

פַּעַם-אַחַת נָפַל בֶּן-מֶלֶךְ אֶחָד לְשִׁגָּעוֹן, שֶׁהוּא תַּרְנְגוֹל הוֹדוּ הַנִּקְרָא "הִנְדִּיק", וְצָרִיךְ הוּא לֵישֵׁב עָרֹם תַּחַת הַשֻּׁלְחָן וְלִנְהֹר חֲתִיכוֹת לֶחֶם וַעֲצָמוֹת כְּמוֹ הִנְדִּיק, וְכָל הָרוֹפְאִים נוֹאֲשׁוּ מִלַּעֲזֹר לוֹ וּלְרַפְּאוֹתוֹ מִזֶּה, וְהָיָה הַמֶּלֶךְ בְּצַעַר גָּדוֹל מִזֶּה, עַד שֶׁבָּא חָכָם אֶחָד וְאָמַר:

אֲנִי מְקַבֵּל עַל עַצְמִי לְרַפְּאוֹתוֹ! וְהָלַךְ וְהִפְשִׁיט גַּם-כֵּן אֶת עַצְמוֹ עָרֹם וְיָשַׁב תַּחַת הַשֻּׁלְחָן אֵצֶל בֶּן-הַמֶּלֶךְ הַנַּ"ל וְגַם כֵּן גָּרַר פֵּרוּרִים וַעֲצָמוֹת. וּשְׁאָלוֹ בֶּן-הַמֶּלֶךְ: "מִי אַתָּה? וּמַה אַתָּה עוֹשֶׂה פֹּה"? וְהֵשִׁיב לוֹ: "וּמַה אַתָּה עוֹשֶׂה פֹּה"? אָמַר לוֹ: "אֲנִי הִנְדִּיק"! אָמַר לוֹ: "אֲנִי גַּם-כֵּן הִנְדִּיק"! וְיָשְׁבוּ שְׁנֵיהֶם יַחַד כָּךְ אֵיזֶה זְמַן, עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ רְגִילִים זֶה עִם זֶה. וְאָז רָמַז הֶחָכָם לִבְנֵי-הַבַּיִת לְהַשְׁלִיךְ לָהֶם כֻּתָּנוֹת, וְאָמַר הֶחָכָם "הָאִנְדִּיק" לְבֶן-הַמֶּלֶךְ: "אַתָּה חוֹשֵׁב, שֶׁהִנְדִּיק אֵינוֹ יָכוֹל לֵילֵךְ עִם כֻּתּוֹנֶת? יְכוֹלִים לִהְיוֹת לָבוּשׁ כֻּתּוֹנֶת, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן יִהְיֶה הִנְדִּיק כִּי בְּמָקוֹם אֶחָד רָאִיתִי הִנְדִּיקֶעס לְבוּשִׁים בְּכָתֻּנוֹת..." וְלָבְשׁוּ שְׁנֵיהֶם הַכֻּתּוֹנֶת, וְאַחַר אֵיזֶה זְמַן רָמַז וְהִשְׁלִיכוּ לָהֶם גַּם מִכְנָסַיִם. וְאָמַר לוֹ הֶחָכָם גַּם-כֵּן כַּנַּזְכָּר-לְעֵיל: "אַתָּה חוֹשֵׁב, שֶׁעִם מִכְנָסַיִם לֹא יְכוֹלִים לִהְיוֹת הִנְדִּיק?! וְכוּ'", עַד שֶׁלָּבְשׁוּ הַמִּכְנָסַיִם, וְכֵן עִם שְׂאָר הַבְּגָדִים. וְאַחַר-כָּךְ רָמַז וְהִשְׁלִיכוּ לָהֶם מַאֲכְלֵי אָדָם מֵהַשֻּׁלְחָן, וְאָמַר לוֹ: "אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁאִם אוֹכְלִים מַאֲכָלִים טוֹבִים כבר אינך הינדיק?! אפשר לאכול כאדם ולהיות הינדיק! "אִיז מֶען שׁוֹין קֵיין הִנְדִּיק נִישְׁט?! מֶען קֶען עֶסֶן אוֹן אוֹיךְ זַיין אַ הִנְדִּיק"! וְאָכְלוּ. וְאַחַר-כָּךְ אָמַר לוֹ: "אַתָּה חוֹשֵׁב, שֶׁהִנְדִּיק מֻכְרָח לִהְיוֹת דַּוְקָא תַּחַת הַשֻּׁלְחָן? יְכוֹלִים לִהְיוֹת הִנְדִּיק וְלִהְיוֹת אֵצֶל הַשֻּׁלְחָן"! וְכֵן הִתְנַהֵג עִמּוֹ, עַד שֶׁרִפֵּא אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וְזֶה בְּחִינַת, מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה (מדרש שוחר טוב קטז, ה) עַל הַפָּסוּק הַנֶּאֱמַר בִּשְׁלֹמֹה (מלכים א ה, יא): "וַיֶּחְכַּם מִכָּל הָאָדָם" – 'אֲפִלּוּ מִן הַשּׁוֹטִים', וְהַנִּמְשָׁל מוּבָן לַמְּבִינִים.

אָמַר הַכּוֹתֵב (ר' שמואל הורביץ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה): יְכוֹלִים לוֹמַר, שֶׁהָאָדָם רוֹצֶה לְהִתְקָרֵב לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם הֲלֹא הוּא הִנְדִּיק הוּא מְלֻבָּשׁ בְּחָמְרִיּוּת וְכוּ', וּבְדָרָךְ זֶה יְכוֹלִים מְעַט מְעַט לְקָרֵב אֶת עַצְמוֹ לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, עַד שֶׁנִּכְנָסִים לְגַמְרֵי. וְכֵן בְּהִתְקָרְבוּת אֲנָשִׁים עַל דֶּרֶךְ זֶה, וְדַי לַמֵּבִין. (מַעֲשִׂיּוֹת וּמְשָׁלִים).

א-תקפב

סִפֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מַעֲשֶׂה, שֶׁהָיָה פַּעַם מֶלֶךְ אֶחָד וְהָיָה חוֹזֶה בַּכּוֹכָבִים וְרָאָה, שֶׁאִם לֹא יִקָּצְרוּ הַתְּבוּאָה בְּשָׁנָה זוֹ עַד זְמַן מְסֻיָּם תִּתְקַלְקֵל כָּל הַתְּבוּאָה וְהַזְּמַן הָיָה קָצָר מְאֹד... וַיְעַצְּוּהוּ יוֹעֲצָיו לְקַח קוֹצְרִים וְלִתֵּן לָהֶם כָּל הַתַּעֲנוּגִים וְכָל צָרְכָם, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם הַרְחָבַת הַדַּעַת לַעֲבֹד יוֹם וְלַיְלָה, כְּדֵי שֶׁיִּסְפִּיקוּ לְקַצֵּר קֹדֶם הַזְּמַן הַנַּ"ל. וְהִנֵּה הֵם אַדְרַבָּא הִתְעַנְּגוּ בְּתַעֲנוּגֵיהֶם וְשָׁכְחוּ מִצִּוּוּי הַמֶּלֶךְ, וְעָבַר הַזְּמַן הַנַּ"ל, וְלֹא קָצְרוּ הַתְּבוּאָה, וְנִתְקַלְקְלָה כָּל הַתְּבוּאָה... לֹא יָדְעוּ מַה לַּעֲשׂוֹת, כִּי הַמֶּלֶךְ יִכְעַס עֲלֵיהֶם עַד מְאֹד, וְיֵעָץ לָהֶם חָכָם אֶחָד עֵצָה: הֱיוֹת שֶׁהַמֶּלֶךְ אוֹהֵב אֵיזֶה צִפּוֹר מְיֻחֶדֶת. וּבָזֶה שֶׁיְּבִיאוּ לוֹ זֶה הַצִּפּוֹר אָז עַל יְדֵי הַנַּחַת רוּחַ וְהַתַּעֲנוּג שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מִזֶּה, יְכַפֵּר לָהֶם עַל הַכֹּל. אוּלָם לְהַשִּׂיג צִפּוֹר זֶה הוּא קָשֶׁה מְאֹד, כִּי הוּא שׁוֹכֵן עַל עֵץ גָּבוֹהַּ וְלֹא הָיָה לָהֶם סוּלָם לָעֲלוֹת, וְהַזְּמַן קָצָר

מְאֹד. נָתַן לָהֶם הֶחָכָם שׁוּב עֵצָה: הֱיוֹת שֶׁהֵם הַרְבֵּה אֲנָשִׁים, עַל-כֵּן יַעֲמִידוּ אֶת עַצְמָם אֶחָד עַל חֲבֵרוֹ, עַד שֶׁיַּגִּיעוּ לְהַצְפּוֹר, וְהִתְחִילוּ לָרִיב זֶה עִם זֶה, כִּי כָּל אֶחָד רָצָה שֶׁהוּא יִהְיֶה לְמַעְלָה וַחֲבֵרוֹ תַּחְתָּו, וְכָךְ בְּאֶמְצַע מְרִיבָתָם פָּרַח הַצִּפּוֹר וּבָרַח... וְנִשְׁאַר לָהֶם רַק כַּעַס הַמֶּלֶךְ עַל הִתְרַשְּׁלוּתָם מִקְּצִירַת הַתְּבוּאָה כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל. וְהָעִנְיָן הוּא, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרָא הָאָדָם וְנָתַן לוֹ כָּל הַתַּעֲנוּגִים וְכָל טוּב, כְּדֵי שֶׁיִּקְצֹר הַתְּבוּאָה קֹדֶם שֶׁיִּתְקַלְקֵל וְשֶׁיַּעֲבֹד אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּמֹחִין נְקִיִּים, אֲבָל הוּא מִתְרַשֵּׁל עַל-יְדֵי הַתַּעֲנוּגִים, עַד שֶׁנִּכְשָׁל בְּהַתְּבוּאָה, שֶׁכְּבָר נִתְקַלְקֵל וְנִפְגַּם הַמּוֹחִין מַעֲוֹנוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלַן, אוּלָם עֲדַיִן יֵשׁ תִּקְוָה עַל-יְדֵי הַצִּפּוֹר הַמְּרַמֵּז לַצַּדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, וּבָזֶה הָיָה נִתְכַּפֵּר לָהֶם הַכֹּל אוּלָם עַל-יְדֵי הַמַּחֲלֹקֶת וְהַקְּנָאָה, שֶׁכָּל אֶחָד רוֹצֶה לִהְיוֹת לְמַעְלָה מֵחֲבֵרוֹ, עַל-יְדֵי זֶה נִתְרַחֲקִים וְאֵין זוֹכִין לְהִתְקַשֵּׁר לְהַצַּדִּיק וְכוּ', וְדַי לַמֵּבִין. (מַעֲשִׂיּוֹת וּמְשָׁלִים).

א-תקפג

בְּעִנְיַן הַסֵּפֶר אֵלִים מֵרַבִּי יש"ר מִקַּנְדִּיָא אָמַר רַבֵּנוּ, שֶׁהוּא סֵפֶר יָקָר מְאֹד, וְחִבְּרוֹ אִישׁ אֱלֹקִים, רַבִּי יוֹסֵף קַאנְדִּיָא זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. כִּי בְּיָמָיו נִתְקַבְּצוּ חֲמֵשׁ מֵאוֹת תַּלְמִידִים מֻפְלָגֵי תּוֹרָה, וְהִתְחִילוּ לִלְמֹד בְּסִפְרֵי חֲקִירָה וּבְמוֹרָה-נְבוּכִים, עַד שֶׁנִּתְפַּקְּרוּ וְכָפְרוּ בֵּאלֹקִים חַיִּים, וַיָּבוֹאוּ כָּל הַתַּלְמִידִים הַנַּ"ל לְהַצַּדִּיק רַבִּי יוֹסֵף קַנְדִּיָא זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁגַּם הוּא יָסַכִּים עִמָּהֶם עַל הַדָּבָר הָרַע הַזֶּה. וְהַצַּדִּיק הַנַּ"ל, כְּשֶׁשָּׁמַע הַדָּבָר הַזֶּה אֲחָזָתוּ פַּלָצוּת, וְהִתְחִילוּ הֵם לְהַרְאוֹת לוֹ רְאָיוֹת וּלְהָתְוַכֵּחַ עִמּוֹ, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לַהֲשִׁיבָם מֵדָּבָר הַזֶּה. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם: תְּנוּ לִי אֵיזֶה זְמַן, וְאָשִׁיב אֶתְכֶם, וַיִּתְּנוּ לוֹ אֵיזֶה זְמַן, וְהָלְכוּ לָהֶם. וְהַצַּדִּיק הַנַּ"ל שָׁלַח אִגְרוֹת לְכָל הָרַבָּנִים הַגְּדוֹלִים שֶׁיָּבוֹאוּ אֵלָיו מֵהֶרָה. וַיָּבוֹאוּ אֵלָיו, וַיִּסַּפֵּר לָהֶם הַדָּבָר הַנַּ"ל וַיִּתְפַּלְּלוּ כֻּלָּם אֶל ה' וַיָּצוּמוּ לַיְלָה וְיוֹם, וְגַם הַצַּדִּיק הַנַּ"ל נָפַל עַל פָּנָיו אַרְצָה שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לֵילוֹת, לֶחֶם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה. אַחַר הַשְּׁלֹשָׁה יָמִים קָם מֵהֶרָה מֵעַל הָאָרֶץ, וַיֹּאמֶר: "עֵת לַעֲשׂוֹת לַה' הֵפֵרוּ תוֹרָתֶיךָ", וַיִּקַּח עֵט סוֹפֵר בְּיָדוֹ וַיִּכְתֹּב בְּלִי מַרְגֹּעַ לֹא אָכַל וְלֹא שָׁתָה, לֹא לָמַד וְלֹא הִתְפַּלֵּל, רַק כָּתַב בְּעֵט סוֹפֵר. וַיְחַבֵּר אֶת הַסֵּפֶר הַנַּ"ל הַנִּקְרָא "סֵפֶר אֵלִים", וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁבָּאוּ כָּל הַתַּלְמִידִים, וַיִּקַּח אֶת הַסֵּפֶר הַנַּ"ל וַיִּתֵּן בְּיָדָם, וְעִם הַסֵּפֶר הַזֶּה נִצַּח אוֹתָם, וְנַעֲשׂוּ כֻּלָּם צַדִּיקִים גְּמוּרִים. (מַעֲשִׂיּוֹת וּמְשָׁלִים).

א-תקפד

הָרַב הַמַּהַרְשָׁ"א זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה רַב בְּאֵיזֶה קְהִלָּה וְהָיָה יוֹשֵׁב וְלוֹמֵד עִם הַיְשִׁיבָה שֶׁלּוֹ כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, וְאַז הָיָה נָהוּג, שֶׁרַב הָעִיר הָיָה כְּפוּף תַּחַת מֶמְשֶׁלֶת רַב הַמְּדִינָה, שֶׁהָיְתָה מָרוּתוֹ עַל כָּל רַבָּנֵי הָעֲיָרוֹת, וְהָיוּ מַכְרִחִים כָּל הָרַבָּנִים שֶׁל הַקְּהִלּוֹת הַשַּׁיְכִים לְרַב הַמְּדִינָה לָבוֹא לְפָנָיו וּלְקַבֵּל פָּנָיו וְלִטֹּל מִמֶּנּוּ רְשׁוּת כַּנָּהוּג בַּדּוֹרוֹת שֶׁלְּפָנֵינוּ, כְּשֶׁבָּאוּ

כָּל רַבָּנֵי הַקְּהִלּוֹת לְקַבֵּל פְּנֵי רַב הַמְּדִינָה, לֹא הָלַךְ אֲלֵיהֶם הָרַב הַמַּהַרְשָׁ"א, רַק יָשַׁב וְלָמַד כְּמִנְהָגוֹ, וְדָן אוֹתוֹ רַב הַמְּדִינָה לְכַף זְכוּת וְאָמַר: אוּלַי מֵחֲמַת שֶׁטָּרוּד הוּא בְּלִמּוּדוֹ, עַל-כֵּן לֹא בָּא לְקַבֵּל פָּנַי. וְנָסַע רַב הַמְּדִינָה אֶל הַמָּקוֹם, אֲשֶׁר הָיָה חוֹנֶה שָׁם הָרַב הַקָּדוֹשׁ הַמַּהַרְשָׁ"א זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. כְּשֶׁבָּא אֶל הָעִיר, חָרְדוּ לִקְרָאתוֹ כָּל תּוֹשָׁבֵי הָעִיר כַּנָּהוּג, וּבָאוּ כֻּלָּם לְקַבֵּל פָּנָיו. וְהִנֵּה הָרַב הַמַּהַרְשָׁ"א זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שׁוּב לֹא אָבָה לָלֶכֶת לְקַבֵּל פָּנָיו, וְדָנוֹ שׁוּב רַב הַמְּדִינָה לְכַף זְכוּת, וְתָלָה גַּם זֹאת בְּצִדְקָתוֹ מֵחֲשָׁשׁוֹ לְבִטּוּל תּוֹרָה, שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְבַטֵּל מִלִּמּוּדוֹ. עַד שֶׁעָמַד רַב הַמְּדִינָה וְהָלַךְ בְּעַצְמוֹ אֶל בֵּית-הַכְּנֶסֶת, שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב שָׁם הַמַּהַרְשָׁ"א עִם תַּלְמִידָיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כְּשֶׁבָּא אֶל הַבַּיִת-כְּנֶסֶת, לֹא זָז הָרַב הַמַּהַרְשָׁ"א מִמְּקוֹמוֹ וְלֹא הִפְסִיק מִלִּמּוּדוֹ וְלֹא נָתַן לוֹ שָׁלוֹם כְּלָל, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן דָּנוֹ לְכַף זְכוּת גַּם עַכְשָׁו... וְאָמַר: אוּלַי גַּם זֶה מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְהַפְסִיק לְמִּדוֹ, בְּתוֹךְ כָּךְ בָּא בַּחוּר יְפֵה תֹּאַר לְבֵית-הַכְּנֶסֶת, וּמִיָּד חָרַד הַמַּהַרְשָׁ"א לְקָרְאתוֹ וְקָם מִלְּפָנָיו מְלֹא קוֹמָתוֹ וְחָלַק לוֹ כָּבוֹד וְדִבֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה מְאֹד.... אָז קָצַף רַב הַמְּדִינָה מְאֹד עַל הַמַּהַרְשָׁ"א זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְכָעַס עָלָיו כָּל-כָּךְ, עַד שֶׁבִּזָּה אוֹתוֹ, וְאָמַר לוֹ: "בַּתְּחִלָּה, כְּשֶׁלֹּא בָּאתָם אֵלַי לְעִירִי לְקַבֵּל פָּנַי דַּנְתִּי אֶתְכֶם לְכַף זְכוּת וְתָלִיתִי זֹאת בְּבִטּוּל תּוֹרָה אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁבָּאתִי לִמְקוֹמְכֶם וְלֹא בָּאתֶם אֵלַי, שׁוּב דַּנְתִּי אֶתְכֶם לְכַף זְכוּת וְתָלִיתִי זֹאת גַּם-כֵּן בְּבִטּוּל תּוֹרָה אַחַר-כָּךְ, כְּשֶׁבָּאתִי לְבֵית-הַכְּנֶסֶת וְלֹא נִתַּתֶּם לִי שָׁלוֹם שׁוּב דַּנְתִּי אֶתְכֶם לְכַף זְכוּת וְתָלִיתִי זֹאת גַּם-כֵּן בְּבִטּוּל תּוֹרָה, מֵחֲמַת שֶׁאֵין אַתֶּם רוֹצִים לְהַפְסִיק מִן הַתּוֹרָה כְּלָל וּכְלָל, אוּלָם עַכְשָׁו אֲנִי רוֹאֶה שֶׁשֶּׁקֶר הַדָּבָר, כִּי הֲלֹא אֶת הַבָּחוּר כִּבַּדְתֶּם וְדִבַּרְתֶּם עִמּוֹ הַרְבֵּה וְעוֹד בְּאֶמְצַע הַלִּמּוּד? וְכָעַס עָלָיו מְאֹד. אָמַר לוֹ הַמַּהַרְשָׁ"א עַתָּה תִּרְאֶה מוֹפֵת, שֶׁהַבָּחוּר הַזֶּה יֵהָרֵג בְּעוֹד שְׁתֵּי שָׁעוֹת. מֵרֹב כַּעַסוֹ עַל הַמַּהַרְשָׁ"א לֹא הֶאֱמִין לָזֶה הָרַב וְרָצָה לְהַכְחִישׁ זֹאת לְפָנָיו כֹּל, וְלָקַח אֶת הַבָּחוּר הַנַּ"ל וְהָלַךְ עִמּוֹ וְדִבֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה הַרְבֵּה, כְּדֵי שֶׁיַּעֲבֹר הַשְּׁתֵּי שָׁעוֹת וְלֹא יֵהָרֵג וְכָךְ יַכְחִישׁ דִּבְרֵי הַמַּהַרְשָׁ"א זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. וְהִנֵּה מִדֵּי עָבְרָם בָּעִיר חָלַף וְעָבַר לְיָדֵם אֵיזֶה אָדוֹן נָכְרִי וְיָרָה בְּקֶנֶה שְׂרֵפָה לְפִי תֻּמּוֹ בְּאֵיזֶה עוֹף וְכִיּוֹצֵא כְּדַרְכָּם, וְטָעָה וּפָגַע בַּבָּחוּר הַנַּ"ל וְנֶהֱרַג מִיָּד בְּסוֹף שְׁתֵּי שָׁעוֹת כְּדִבְרֵי הַמַּהַרְשָׁ"א זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה... תֵּכֶף רָץ רַב הַמְּדִינָה הַנַּ"ל וּבָא אֶל הַמַּהַרְשָׁ"א זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּמוֹרָא. אָמַר לוֹ הַמַּהַרְשָׁ"א זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַתָּה תִּרְאֶה, שֶׁעוֹד מְעַט יְבִיאוּ לְפֹה הָרוֹג, וְכָךְ בְּתוֹךְ שֶׁהָיוּ מְדַבְּרִים, נִשְׁמַע קוֹל בָּעִיר שֶׁהֵבִיאוּ אֵיזֶה הָרוֹג אֶל הָעִיר. נִבְהַל רַב הַמְּדִינָה הַנַּ"ל מְאֹד וְשָׁאַל אֶת הַמַּהַרְשָׁ"א זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְפֶשֶׁר הַדָּבָר, גִּלָּה לוֹ הַמַּהַרְשָׁ"א זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת כָּל הָעִנְיָן, הֱיוֹת שֶׁהַבָּחוּר הַנַּ"ל, הָיָה גִּלְגּוּל אַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, וְעָנְשׁוֹ שֶׁל אַחְאָב הוּא, שֶׁנּוֹלַד בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה וְנֶהֱרַג, וּמֵחֲמַת זֶה חָלַק לוֹ כָּבוֹד כָּל-כָּךְ, וְתֵכֶף שֶׁבָּא בָּחוּר זֶה לָעוֹלָם תֵּכֶף נִבְרָא מַשְׁחִית וּמַזִּיק כְּדֵי לְהָרְגוֹ,

וְהָיָה הַמַּזִּיק עוֹמֵד בַּמָּקוֹם הַהוּא, דְּהַיְנוּ: מִחוּץ לָעִיר, וְהָיָה מְצַפֶּה שֶׁיַּגִּיעַ זְמַנּוֹ שֶׁל זֶה הַבָּחוּר הַנַּ"ל, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה נֶהֱרָג עַל יָדוֹ וְעַתָּה מֵחֲמַת שֶׁאַתֶּם עִכַּבְתֶּם אוֹתוֹ כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, עַד שֶׁנֶּהֱרַג כָּאן בָּעִיר עַל יְדֵי הָאָדוֹן הַנַּ"ל. עַל-יְדֵי-זֶה הָיוּ מְכֻרָּחִים לִתֵּן לְהַמַּשְׁחִית הַנַּ"ל אִישׁ אַחֵר בִּמְקוֹמוֹ. וְזֶהוּ הַנֶּהֱרָג, שֶׁנֶּהֱרַג עַל יָדוֹ, וֶהֱבִיאוּהוּ עַתָּה לָעִיר. וְכָעֵת צְרִיכִים אַתֶּם לְקַבֵּל תְּשׁוּבָה, כִּי עַל יְדֵכֶם נֶהֱרַג זֶה הֶהָרוּג, כִּי אַתֶּם סִבַּבְתֶּם זֹאת עַל יְדֵי הָעִכּוּב שֶׁעִכַּבְתֶּם אֶת הַבָּחוּר פֹּה כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, אָז נָפַל רַב הַמְּדִינָה לִפְנֵי רַגְלֵי הַמַּהַרְשָׁ"א וּפִיֵּס אוֹתוֹ וְהִתְחַנֵּן לְפָנָיו, שֶׁיִּמְחוֹל לוֹ. וּבִקֵּשׁ אוֹתוֹ שֶׁיִּתֵּן לוֹ תְּשׁוּבָה. אָמַר הַמַּהַרְשָׁ"א: תְּשׁוּבָתְךָ הִיא, שֶׁתְּסַלֵּק וְתַעֲבִיר מִיָּדְךָ אֶת כֶּתֶר הָרַבָּנוּת מֵהַמְּדִינָה, וְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ כָּךְ. (מַעֲשִׂיּוֹת וּמְשָׁלִים).

א-תקפה

סִפֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מַעֲשֶׂה, שֶׁהָיָה בִּזְמַן הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁמְּנַגֵּן וּמְתוֹפֵף אֶחָד הָיָה עִוֵּר וְהָיָה מְנַגֵּן עַל הַחֲתֻנּוֹת, וּמִזֶּה הָיְתָה פַּרְנָסָתוֹ. לְאַחַר פְּטִירָתוֹ נִתְוַדְּעוּ כֻּלָּם, שֶׁלֹּא הָיָה עִוֵּר כָּלָל וְכָלָל, וְהָיוּ לוֹ עֵינַיִם טוֹבוֹת וְרַק כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל בְּנָשִׁים, עָשָׂה עַצְמוֹ כָּל יְמֵי-חַיָּיו כְּעִוֵּר, עַד שֶׁכָּל הָעוֹלָם חָשְׁבוּהוּ לְעִוֵּר. וְעוֹד הָיָה אִישׁ אֶחָד גִּבּיר גָּדוֹל, אוֹלָם קַמְצָן גָּדוֹל, שֶׁלֹּא נָתַן אֲפִלּוּ פְּרוּסַת לֶחֶם לְעָנִי לִצְדָקָה, וְהָיָה נִבְזֶה בְּעֵינֵי כֻּלָּם בִּשְׁבִיל זֶה, וְהָיָה אָז בָּעִיר אִישׁ אֶחָד בַּעַל-צְדָקָה גָּדוֹל וְהָיָה תּוֹמֵךְ בְּכָל הָעֲנִיִּים בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְכָל מַחְסוֹרָם וְכוּ', הֵפֶךְ מִמָּשׁ מֵהֶעָשִׁיר הַקַּמְצָן הַזֶּה. וְהִנֵּה, כַּאֲשֶׁר נִפְטַר הַגִּבּיר הַנַּ"ל, שֶׁכֻּלָּם הָיוּ מְבַזִּים אוֹתוֹ מֵחֲמַת קַמְצָנוּתוֹ. לְמָחֳרַת פְּטִירָתוֹ, כְּשֶׁהָלְכוּ הָעֲנִיִּים לְהַבַּעַל צְדָקָה הַנַּ"ל שֶׁיְּפַרְנְסֵם, אָמַר לָהֶם, שֶׁעַכְשָׁו אֵין לוֹ יוֹתֵר מַה לִּתֵּן לָהֶם, מֵחֲמַת שֶׁכָּל מַה שֶׁהָיָה נוֹתֵן לָהֶם כָּל הַשָּׁנִים, הָיָה מִשֶּׁל זֶה הַגִּבּיר הַקַּמְצָן שֶׁמֵּת עַתָּה... וּמֵחֲמַת שֶׁלֹּא רָצָה לֵהָנוֹת מֵהַכָּבוֹד שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ עַל נְדִיבוּת לִבּוֹ, וּכְדֵי שֶׁתִּהְיֶה נַעֲשֵׂית הַמִּצְוָה בְּלִי שׁוּם פְּנִיּוֹת, וְלָכֵן הָיָה נוֹתֵן אֶת הַצְּדָקוֹת לְאִישׁ הַזֶּה שֶׁיְּחַלְּקֵם. וְאוֹתוֹ חָשְׁבוּ כֻּלָּם לְקַמְצָן גָּדוֹל, וְעַכְשָׁו שֶׁמֵּת, אֵין יוֹתֵר מִי שֶׁיִּתֵּן, וְאָז יָדְעוּ כֻּלָּם גְּדֻלָּתוֹ. וְשָׁאַל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב לְתַלְמִידָיו הַצַּדִּיקִים: מִי מִשְּׁנֵי הַצַּדִּיקִים הַנִּסְתָּרִים הָאֵלּוּ חָשׁוּב יוֹתֵר? וְלֹא יָדְעוּ הַתַּלְמִידִים לְהַכְרִיעַ בָּזֶה. נַעֲנָה לָהֶם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְאָמַר: "גַּם בַּשָּׁמַיִם אֵין יוֹדְעִים לְהַכְרִיעַ, מִי מֵהֶם חָשׁוּב יוֹתֵר" "אֵין הַיְמָל וֵוייסְט מֶען אוֹיךְ נִישְׁט". (מַעֲשִׂיּוֹת וּמְשָׁלִים).

א-תקפו

סִפֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מַעֲשֶׂה מֵ"טֶעטְנְדָא וֶרעטְנְדָא", הוּא שֵׁם מַלְבּוּשׁ מְיֻחָד, שֶׁלּוֹבְשִׁים אוֹתוֹ הַכְּמָרִים בְּעֵת לְוָיַת מֵתֵיהֶם, שֶׁפַּעַם אַחַת הָיָה אֵיזֶה רַב נִכְבָּד, שֶׁהָלַךְ לְקַבֵּץ נְדָבוֹת עֲבוּר עָנְיָן חָשׁוּב, שֶׁהָיָה צָרִיךְ עֲבוּרוֹ כַּמָּה מֵאוֹת אֲדוּמִים, וּבָא לְגִבּיר אֶחָד וּתְבָעוֹ וְהִפְצִירוֹ לָזֶה, אָמַר לוֹ הֶעָשִׁיר: אִם מִתְכַּוֵּן אַתָּה בֶּאֱמֶת בִּדְבָרֶיךָ, אֶבְחָנְךָ בְּדָבָר זֶה, הֱיוֹת שֶׁיֵּשׁ אֶצְלִי

מַלְבּוּשׁ כָּזֶה שֶׁל הַכְּמָרִים וְאִם תַּלְבִּישֵׁהוּ עָלֶיךָ וְתֵלֵךְ לָבוּשׁ עִמָּהּ בִּרְחוֹבוֹת הָעִיר, אָז אֵדַע לְנָכוֹן, כִּי הִנְּךָ מִתְכַּוֵּן בֶּאֱמֶת בִּדְבָרֶיךָ, וְאָז אָכֵן אֶתֵּן לְךָ כָּל הַכֶּסֶף הַנִּצָּרֵךְ לְךָ לִצְדָקָה. הִסְכִּים לָזֶה הָרַב וְעָשָׂה כֵּן. לָבַשׁ אֶת הַמַּלְבּוּשׁ הַזֶּה וְסָבַב עִמָּהּ בִּרְחוֹבוֹת הָעִיר. כְּשֶׁסִּיֵּם נָתַן לוֹ הֶעָשִׁיר אֶת הַכֶּסֶף הַנִּצָּרֵךְ לוֹ לִצְדָקָה כְּהַבְטָחָתוֹ, אַחַר-כָּךְ בִּקֵּשׁ הָרַב מֵהֶעָשִׁיר, שֶׁיִּתֵּן לוֹ בְּמַתָּנָה אֶת הַטֶּעְנְדָא וֶרֶעְנְדָא הַמַּלְבּוּשׁ הַנַּ"ל, וְנָתַן לוֹ. קֹדֶם פְּטִירַת הָרַב הִנִּיחַ צַוָּאָה, שֶׁמִּמַּלְבּוּשׁ הַטֶּעְנְדָא וֶרֶעְנְדָא יַעֲשׂוּ לוֹ אֶת הַתַּכְרִיכִין, וְכֵן עָשׂוּ לוֹ, אוּלָם לִשְׁנֵי אֲצָבְעוֹת מֵהָרֶגֶל לֹא הִסְפִּיק הַמַּלְבּוּשׁ לְכַסּוֹתָם, וְהִשְׁלִימוּ לוֹ זֹאת מֵחֲתִיכָה אַחֶרֶת. לְאַחַר שָׁנִים רַבּוֹת הָיוּ צְרִיכִים מְשׁוּם מָה לְפַנּוֹת אֶת קִבְרוֹ שֶׁל הָרַב וְרָאוּ הַקַּבְּרָנִים שֶׁכָּל גּוּפוֹ שָׁלֵם וְלֹא שָׁלְטָה בּוֹ רִמָּה מִלְּבַד הַחֲתִיכָה קְטַנָּה שֶׁסְּבִיב אֲצָבְעוֹת הָרֶגֶל, שֶׁלֹּא הָיָה מְלֻבָּשׁ וּמְעֻטָּף מֵהַטֶּעְנְדָא וֶרֶעְנְדָא, וְהִשְׁתּוֹמְמוּ הַקַּבְּרָנִים עַל זֶה, וְחָקְרוּ לְדָבָר זֶה, עַד שֶׁנּוֹדַע לָהֶם סִפּוּר הַדָּבָר. מַעֲשֶׂה זֶה סִפֵּר מוֹהַרַ"ר פִּנְחָס קִיבְּלִיטְשֶׁער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּשֵׁם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּכְשֶׁשָּׁאֲלוּ לְרַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין אִם שָׁמַע סִפּוּר זֶה, אָמַר שֶׁלֹּא שָׁמַע זֹאת, אוּלָם רַבִּי פִּנְחָס הוּא בַּר-סַמְכָא עַל סִפּוּרָיו. (מַעֲשִׂיּוֹת וּמְשָׁלִים).

א-תקפז

כְּשֶׁנָּסַע רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִזְּלַאטִיפְּלְיֶע לִבְרֶסְלֶב דֶּרֶךְ אוּמַן כִּי כֵן הַדֶּרֶךְ שָׁבַת בְּאוּמַן, וְאָז הָיָה הַמַּעֲשֶׂה, שֶׁכְּשֶׁנָּסַע וְהֶרְאָה בְּיָדָיו לְכִוּוּן בֵּית-הַחַיִּים וְאָמַר: "פֹּה טוֹב לְהִקָּבֵר", "דָּא אִיז גוּט צוּ לִיגֶן". הָיוּ אָז בְּאוּמַן שִׁלְשָׁה אֶפִּיקוֹרְסִים גְּדוֹלִים מְאֹד: "חַיְקִיל" וּשְׁנֵי חֲתָנָיו, שֶׁאֶחָד הָיָה שְׁמוֹ "הִירְשׁ בָּער" וְהַשֵּׁנִי הָיָה שְׁמוֹ "לַאנְדָא", שֶׁהָיָה רוֹפֵא בְּאוּמַן גַּם כֵּן אֶפִּיקוֹרֹס גָּדוֹל אֲבָל לֹא כְּהִירְשׁ בָּער, שֶׁהָיָה אֶפִּיקוֹרֹס גָּדוֹל בְּיוֹתֵר. הֵם הָיוּ אֲנָשִׁים חֲשׁוּבִים וּמְכֻבָּדִים וּקְרוֹבִים לַמַּלְכוּת, וְקִבְּלוּ מַתָּנָה מֵהַמֶּלֶךְ חֵרֶב שֶׁל זָהָב, כִּי הָיוּ חֲכָמִים גְּדוֹלִים וְנוֹדְעוּ בְּכָל אֶרֶץ רוּסְיָא וְגַם בְּשָׁאר אַרְצוֹת. דִּרְכָּם הָיָה, כְּשֶׁבָּא צַדִּיק מְפֻרְסָם לְאוּמַן, הָלְכוּ אֶצְלוֹ לִשְׂחֹק מִמֶּנּוּ, וְאִם בֶּאֱמֶת הוּא חָכָם לְדַבֵּר אִתּוֹ וּפַעַם אַחַת, כְּשֶׁהָרַב הַצַּדִּיק מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב רָצָה לִהְיוֹת רַב בְּאוּמַן, הֵם לֹא הִנִּיחוּ, וְכֵן הָרַב מִשְׁפִּיטִיווֹקָא וְכוּ' וּכְשֶׁרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שָׁבַת שָׁם, אָמַר חַיְקִיל, אֲנִי אֵלֵךְ לְתָהוֹת עַל קַנְקַנּוֹ, וְאַתֶּם תִּישָׁנוּ, וְאִם יֵשׁ עִם מִי לְדַבֵּר, אָז תֵּלְכוּ אַתֶּם גַּם-כֵּן. כְּשֶׁבָּא חַיְקִיל הַנַּ"ל לְבֵית-רַבֵּנוּ, שָׁאַל אוֹתוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "מַה רוֹצֶה יְהוּדִי? "וָואס ווִיל אַ אִיד"? עָנָה וְאָמַר: "שָׁמַעְתִּי, שֶׁבָּא אָדָם גָּדוֹל, וּבָאתִי לִרְאוֹתוֹ". עָנָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר: "הֲלֹא אָדָם גָּדוֹל דָּר מִמּוּלִי, כִּי מוּל הַבַּיִת, שֶׁהִתְאַכְסֵן שָׁם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הִתְאַכְסֵן שָׁם שַׂר אֶחָד גֶּעְנִירַאל, מַדּוּעַ לֹא תֵלֵךְ לִרְאוֹתוֹ"? וְהָיָה זֶה כְּמוֹ סְטִירָה בְּפָנָיו, וְשָׁתַק. וְאַחַר-כָּךְ, כְּשֶׁהָלַךְ לְבֵיתוֹ, עָנָה וְאָמַר לַחֲתָנָיו: "אַף שֶׁדִּבַּרְתִּי

עִמּוֹ דְּבָרִים מוּעָטִים, וְהוּא נָתַן לִי בְּזָיוֹן קְצָת, אַף-עַל-פִּי-כֵן, אֲנִי רוֹאֶה, שֶׁיֵּשׁ עִם מִי לְדַבֵּר. (סִפּוּרִים נִפְלָאִים).

א-תקפח

כְּשֶׁמַּעַם דְּבָרָיו הֶחְלִיטוּ כֻּלָּם לְגַמְרֵי אֵלָיו וּבָאוּ אֶל רַבֵּנוּ בְּאֶמְצַע הַסְּעֻדָּה, וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר אָז תּוֹרָה וּכְשֶׁנִּכְנְסוּ, הִפְסִיק בַּאֲמִירַת הַתּוֹרָה וְסִבֵּב בְּחָכְמָתוֹ לְאֵיזֶה חֶשְׁבּוֹן עָמֹק, וְהֵם כְּשָׁמְעָם זֹאת אָמְרוּ זֶה לָזֶה: "דְּאַס מֵיינְט עֶר נִיט זַיינָע חֲסִידִים, דְּאַס מֵיינְט עֶר אוּנְז" וְהֶעֱמִיקוּ מַחֲשַׁבְתָּם בַּחֶשְׁבּוֹן וְלֹא יָדְעוּ אוֹתוֹ. אָמְרוּ אֶל רַבֵּנוּ: "כֵּיוָן שֶׁאַתָּם יוֹדְעִים אֶת הַחֶשְׁבּוֹן, תְּגַלּוּ לָנוּ נָא אוֹתוֹ" וְאָמַר לָהֶם. וּמְאֹד מָצָא חֵן בְּעֵינֵיהֶם וַיַּחְשְׁבוּהוּ לְחָכָם גָּדוֹל וַיְבַקְּשׁוּ מִמֶּנּוּ, שֶׁיִּשָּׁאֵר בְּאוּמַן וְהֶרְאוּ לוֹ אֶת הַסֵּפֶר "יֵין לְבָנוֹן", שֶׁחִבֵּר רַבָּם נַפְתָּלִי וַיְיֶעל. (סִפּוּרִים נִפְלָאִים).

א-תקפט

וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים הַנַּ"ל עָשׂוּ בֵּינֵיהֶם קֶשֶׁר בִּשְׁבוּעָה, שֶׁלֹּא יַזְכִּירוּ שֵׁם ה', הַיְינוּ: שֶׁלֹּא יָבוֹא לָהֶם שׁוּם סָפֵק בְּמַחֲשָׁבָה, אִם יֵשׁ ה' וְכוּ', כִּי דֶּרֶךְ הַמְחַקְּרִים וְחוֹשְׁבֵי הַמַּחֲשָׁבוֹת, שֶׁפַּעַם הֵם גּוֹמְרִים בְּמַחֲשַׁבְתָּם, שֶׁכֵּן הָאֱמֶת וְאַחַר-כָּךְ בָּא לָהֶם מַחֲשָׁבָה, שֶׁסּוֹתֶרֶת כָּל הָרִאשׁוֹנוֹת, שֶׁהָאֱמֶת הוּא דַּוְקָא לְהִפּוּךְ, וְהֵם חָקְרוּ כָּל-כָּךְ שָׁנִים וְכוּ' עַל-כֵּן גָּמְרוּ בִּשְׁבוּעָה כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, שֶׁלֹּא יַנִּיחוּ לְכָנֵס בְּמֹחָם שׁוּם מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, וְגַם בְּדִבּוּר לֹא יְדַבְּרוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי אוֹמְרִים הָעוֹלָם, שֶׁדָּבָר הָרָגִיל בִּלְשׁוֹן הָאָדָם הוּא הֶכְרַח הַמְצִיאוּת, עַל-כֵּן הִסְכִּימוּ, שֶׁלֹּא יְדַבְּרוּ מֵה' כְּלָל וּכְלָל, אוּלָם כַּאֲשֶׁר בָּאוּ אֶל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהָיוּ אֲצִלוֹ אֵיזוֹ שָׁעוֹת, בְּכָל פַּעַם בָּא לָהֶם בְּפִיהֶם שֵׁם ה', וְהָיָה אוֹמֵר הִירְשׁ בָּע�ר: "מִזְמַן נִשְׁבַּעְתִּי לִבְלִי לְהַזְכִּיר שֵׁם ה', אוּלָם בְּכָל עֵת שֶׁאֲנִי בָּא לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, "רַייסְט מָען מִיר בַּיי דִי פֶּאלִיס, הִירְשׁ בָּער עֶס אִיז דָּא אַ גָּאט אוֹיף דֶּער וֶועלְט". (סִפּוּרִים נִפְלָאִים).

א-תקצ

וְהִנֵּה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה נִזְהָר לִבְלִי לוֹמַר לָהֶם תּוֹרָה וּכְשֶׁהָיוּ בָּאִים לְפָנָיו, הָיָה מְסַבֵּב דִּבּוּרָיו לְדָבָר אַחֵר וְאָמַר לְרַבִּי נַפְתָּלִי, שֶׁהוּא יְדַבֵּר רַק עִם לַאנְדָא, וְעִם הִירְשׁ בָּעֶר כְּלָל וּכְלָל לֹא. וּלְרַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר, שֶׁהוּא יְדַבֵּר עִם הִירְשׁ בָּעֶר. (סִפּוּרִים נִפְלָאִים).

א-תקצא

פַּעַם-אַחַת אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְמוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁיְּסַפֵּר לְהִירְשׁ בָּעֶר מַעֲשֶׂה מֵהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. הִתְפַּלֵּא מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּלִבּוֹ, הֲלֹא שָׁמַע מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁיְּזַהֵר מִלּוֹמַר תּוֹרָה לְפָנָיו? עָנָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה

וְאָמַר: "וְאַסְ מֵיינְסְטוּ מֵיין אִיךְ "סַפְּרוּ בַּגּוֹיִם אֶת כְּבוֹדוֹ". וְהִנֵּה בְּתְחִלַּת בִּיאַת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְאוּמִין חָשְׁבוּ אוֹתוֹ לְחָכָם גָּדוֹל, אֲבָל לֹא כְּרַבָּם "נַפְתָּלִי יַיזְעל", וְאַחַר-כָּךְ הֶעֱרִיכוּהוּ חָכָם כְּמוֹתוֹ, אוּלָם אַחַר-כָּךְ נוֹכְחוּ לָדַעַת, שֶׁהוּא חָכָם יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, כִּי הָיָה לָהֶם אֵיזֶה קֻשְׁיָא מֵרַבָּם הַנַּ"ל, וְלֹא יָדְעוּ תֵּרוּץ עָלֶיהָ וְהָלְכוּ אוֹדוֹת זֶה לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִשְׁאֹל מִמֶּנּוּ וְתֵכֶף כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לְבֵיתוֹ, הִקְשָׁה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מֵעַצְמוֹ זֹאת הַקֻּשְׁיָא וְגַם עָנָה לָהֶם תֵּרוּץ נָכוֹן וְנִתְפַּלְּאוּ מְאֹד, נַעֲנוּ וְאָמְרוּ לוֹ: זֹאת יָדַעְנוּ עַתָּה, שֶׁהִנָּכֶם חָכָם יוֹתֵר מִוַּוייזְעל, כִּי הוּא לֹא יָדַע תֵּרוּץ עַל הַקֻּשְׁיָא, וְאַתֶּם יְדַעְתֶּם תֵּרוּץ, אוּלָם זֹאת פְּלִיאָה בְּעֵינֵינוּ: מֵהֵיכָן יְדַעְתֶּם הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁלָּנוּ? הִסְבִּיר לָהֶם רַבֵּנוּ, שֶׁזֶּה מֵחֲמַת חָכְמָה, כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֹחַ נָקִי וְזַךְ יָכוֹל לְהָכִיר הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁל הַשֵּׁנִי, וְנִתְקַבֵּל אֶצְלָם תֵּרוּץ זֶה. אַחַר-כָּךְ בְּיָצְאָם מֵרַבֵּנוּ הִשְׁתּוֹמְמוּ עוֹד יוֹתֵר וְאָמְרוּ זֶה לָזֶה: "אוֹתָנוּ חֲכָמִים כָּמוֹנוּ יָכוֹל הוּא לְהַתְעוֹת כָּל-כָּךְ? הֲלֹא זֶה אִי-אֶפְשָׁר בְּשֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי בְּשׂוּם אֹפֶן וְכוּ', וְכִי מִי יֵשׁ לוֹ מֹחַ צַח כָּזֶה?...". (סִפּוּרִים נִפְלָאִים).

א-תקצב

כְּשֶׁנִּבְאוּ פַּעַם אֶל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָיָה לָהֶם בְּאֶמְתַּחְתָּם סֵפֶר בִּלְשׁוֹן יָוָן גְּרִיכִישׁ בּוּךְ וְשָׁאַל אוֹתָם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: מַה זֹּאת? וְעָנוּ אוֹתוֹ כְּלְאַחַר-יָד, וְאָמְרוּ: "זֶה אֵינוֹ בִּשְׁבִילְכֶם" כָּךְ הָיָה אֵיזֶה פְּעָמִים, שֶׁשָּׁאַל אוֹתָם, וְהֵם עָנוּ לוֹ כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, וְלָקַח רַבֵּנוּ הַסֵּפֶר בְּיָדוֹ וְאָחַז מִסְפַּר דַּפִּים מֵהַסֵּפֶר וְאָמַר לָהֶם בְּעַל-פֶּה מַה שֶּׁכָּתוּב שָׁם וְצִיּוּן הַדַּף וְהַשּׁוּרָה... וְנִתְפַּלְּאוּ מְאֹד. (סִפּוּרִים נִפְלָאִים).

א-תקצג

הַכְּלָל, שֶׁהֵם נִתְקַשְּׁרוּ אֵלָיו מְאֹד, וְנִכְנַס אַהֲבָתוֹ בְּלִבָּם מְאֹד מֵחֲמַת גֹּדֶל חָכְמָתוֹ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהָיוּ רְגִילִין לִכְנֹס אֶצְלוֹ, וְהָיָה נָחְשָׁב מְאֹד בְּעֵינֵיהֶם. וּפַעַם אַחַת, כְּשֶׁדִּבְּרוּ מִמְּשִׁיחַ עָנוּ וְאָמְרוּ לְרַבֵּנוּ: "אֲתָכֶם הָיִינוּ רוֹצִים לְמָשִׁיחַ". וּפַעַם אַחַת אָמְרוּ לוֹ, שֶׁאִם הָיָה הַקֵּיסָר הַזֶּקֵן חַי הָיָה לוֹקֵחַ הַנֶּזֶר וְהַכֶּתֶר מַלְכוּת מֵרֹאשׁוֹ וּמַכְתִּיר אֶתְכֶם מֵחֲמַת חָכְמַתְכֶם הַמְפֻלֶּגֶת, אֲבָל מַה נַּעֲשֶׂה, שֶׁכַּיּוֹם הַמֶּלֶךְ אֵינוֹ חָכָם. (סִפּוּרִים נִפְלָאִים).

א-תקצד

לִבְסוֹף הִתְקָרְבוּ בִּשְׁלֵמוּת לְרַבֵּנוּ, עַד שֶׁבְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן לְחַיֵּי רַבֵּנוּ בְּאוּמַן שְׁנַת תקע"א הִתְפַּלְּלוּ יַחַד בְּקִבּוּץ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וּבָאָה שִׂפְחַת הֵירֹשׁ בֶּער לִקְרֹא לוֹ, שֶׁיֵּלֵךְ לִשְׁתּוֹת קַאווֶה וְכוּ', עָנָה וְאָמַר לָהּ: "זֶה לֹא", הַיְינוּ: קוֹדֶם תְּקִיעַת שׁוֹפָר אֵינוֹ הוֹלֵךְ לִשְׁתּוֹת. עַמּוּ חָזַר מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת הַתּוֹרָה: "תִּקְעוּ תּוֹכָחָה" שֶׁבְּסִימָן ח' לִקּוּטֵי תִּנְיָנָא, כִּי הָיָה דֹּחַק רַב בַּבַּיִת, וּמוֹהַרְנַ"תְ מֵרֹב הַדֹּחַק הָיוּ רַק אָזְנָיו פּוֹנִים לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה,

כִּי עַל גּוּפוֹ הָיָה עָלָיו דַּחַק אֲנָשִׁים, וְאֶת הִירֹשׁ בָּעֵר לֹא דָחֲקוּ כִּי יָרְאוּ מִמֶּנּוּ, מֵחֲמַת שֶׁהָיָה קָרוֹב לַמַּלְכוּת וְאָדָם נִכְבָּד, עַל-כֵּן שָׁמַע הֵיטֵב אֶת הַתּוֹרָה. (סִפּוּרִים נִפְלָאִים).

א-תקצה

לְאַחַר הִסְתַּלְקוּת רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כְּשֶׁבָּכָה פַּעַם מוֹהַרַנַ"תְּ וְהִתְאוֹנֵן מְאֹד עַל הִסְתַּלְקוּת רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, עָנוּ וְאָמְרוּ אֵלָיו: "אַייְךְ פָּעהְלְט דָּער רַבִּי? אוּנְז פָּעהְלְט דֶּער רַבִּי, וֶוען דֶּער רַבִּי זָאל לֶעבֶּן וָואלְטֶן מִיר גִּיוָווארְן בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה וְצַדִּיקִים גְּמוּרִים" ! (סִפּוּרִים נִפְלָאִים).

א-תקצו

אַחַר הִסְתַּלְקוּת רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה חִלּוּקֵי דֵּעוֹת בֵּין אַנַ"שׁ, הֵיכָן יַנִּיחוּ אֶת רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כִּי אַנְשֵׁי הַחֶבְרָא קַדִּישָׁא לֹא רָצוּ שֶׁיַּנִּיחוּ אֶת רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה רַק עַל בֵּית-הַחַיִּים הֶחָדָשׁ, מֵחֲמַת שֶׁעַל הַיָּשָׁן כְּבָר לֹא הָיָה מָקוֹם פָּנוּי, וְאַנַ"שׁ מִטָּעְפְּלִיק רָצוּ לִקַּח אֶת רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְעִירָם, וְאַנַ"שׁ מִטִּירְהָאוּיצָא רָצוּ לִקַּח אוֹתוֹ לְעִירָם, וְרַק מוֹהַרַנַ"תְּ הָיָה יְחִידִי, שֶׁצָּעַק וְטָעַן, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ בְּבֵרוּר, שֶׁרְצוֹן רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה דַּוְקָא לָנוּחַ עַל בֵּית-הַחַיִּים הַיָּשָׁן, וּמוּבָן, שֶׁנִּגֶּד כָּל אַנַ"שׁ הָיְתָה דַּעְתּוֹ מִתְבַּטֶּלֶת, מֵחֲמַת שֶׁהָיָה רַק אֶחָד, אֲבָל תֵּכֶף בָּא הִירֹשׁ בָּעֵר אֶל מוֹהַרַנַ"תְּ וְשָׁאַל אוֹתוֹ: "אִם יוֹדְעִים אַתֶּם בְּבֵירוּר, שֶׁרְצוֹן רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה לָנוּחַ עַל בֵּית-הַחַיִּים הַיָּשָׁן? אִם-כֵּן חַכּוּ נָא מְעַט" וְהָלַךְ תֵּכֶף אֶל מוֹשֵׁל הָעִיר וְלָקַח רִשָּׁיוֹן עֲבוּר שְׁנֵי מְקוֹמוֹת קְבוּרָה, וּמֵחֲמַת כֵּן יָכְלוּ עוֹד לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה בַּיִת קָטָן, וְזֶה הַבַּיִת נִתְעוֹרְרָה אֵשֶׁת רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הַשֵּׁנִיָּה לִבְנוֹתוֹ מִמָּמוֹנָהּ, וְאָמַר רֹאבֶר"נ רֶמֶז עַל זֶה עַל-פִּי מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה "בֵּיתוֹ זוֹ אִשְׁתּוֹ". וְאַחֲרֵי פְּטִירַת רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה נִשְׁאֲרוּ הֵם יְדִידִים אֲהוּבִים לְאַנַ"שׁ וּמִכָּל שֶׁכֵּן לְמוֹהַרַנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וּמוֹהַרַנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה לוֹ צַוּוּי מֵרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁיְּדַבֵּר עִם רַבִּי הִירֹשׁ בָּעֵר, כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, עַל-כֵּן בְּכָל פַּעַם, שֶׁהָיָה מוֹהַרַנַ"תְּ בְּאוּמַן הָיָה מְבַקְּרוֹ וּמְדַבֵּר עִמּוֹ. פַּעַם אַחַת נִכְנַס עִמּוֹ בַּחֲקִירוֹת גְּדוֹלוֹת כָּל-כָּךְ, עַד שֶׁצָּעַק מוֹהַרַנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר: מַה רָצָה רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִמֶּנִּי?... (סִפּוּרִים נִפְלָאִים).

א-תקצז

פַּעַם-אַחַת הָיָה אֶחָד אֵצֶל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְשָׁאֲלוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "בַּמֶּה מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בִּנְפִילָתוֹ מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ"? עָנָה וְאָמַר: "עִם דַּף גְּמָרָא". עָנָה רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר אֵלָיו: "אֲנִי מְחַיֶּה אֶת עַצְמִי בְּ'בְּרוּךְ אֱלֹקֵינוּ שֶׁבְּרָאָנוּ לִכְבוֹדוֹ וְהִבְדִּילָנוּ מִן הַתּוֹעִים' וְכוּ', כִּי אֲנִי דָּר בְּעִיר גְּדוֹלָה, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ אֶפִּיקוֹרְסִים גְּדוֹלִים שֶׁכּוֹפְרִים בַּכֹּל". (סִפּוּרִים נִפְלָאִים).

א-תקצח

יֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁאָחַד מֵהַטָּעָמִים, שֶׁבָּחַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לָדוּר בְּאוּמָן הָיָה כְּדֵי לְרוֹמֵם וּלְנַשֵּׂא אֶת מוֹהַרְנַ"תְ וְרִבֵּי נַפְתָּלִי, שֶׁהָיָה לִבָּם נִשְׁבָּר מְאֹד וּכְשֶׁיִּרְאוּ, שֶׁיֵּשׁ אֶפִּיקוֹרְסִים גְּדוֹלִים כָּאֵלּוּ, יְחַיּוּ אֶת עַצְמָם עַל שֶׁהֵם לְפָחוֹת מַאֲמִינִים בָּהּ'. (סִפּוּרִים נִפְלָאִים).

א-תקצט

פַּעַם-אַחַת בָּא מוֹהַרְנַ"תְ אֶצְלָם וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ אֵיזֶה חֶשְׁבּוֹן עָמֹק: הֱיוֹת שֶׁכֹּמֶר אֶחָד חָכָם גָּדוֹל יָגַע אֶת עַצְמוֹ כַּמָּה שָׁנִים עַל זֶה עַד שֶׁפִּתָּרָהּ. בִּקֵּשׁ מֵהֶם מוֹהַרְנַ"תְ, שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ חֶדֶר מְיֻחָד וְשָׁהָה שָׁם עֶרֶךְ שָׁעָה וְחֵצִי וְעָמַד עִם רֶגֶל אֶחָד עַל הַסַּפְסָל וְהַשִּׁנְיָה עַל הָאָרֶץ וְהִתְעַמֵּק בַּחֶשְׁבּוֹן וּפִתְרוֹ בַּמָּקוֹם. וְסִפְּרוּ לוֹ, שֶׁזֶּה הַכֹּמֶר יָגַע אֶת עַצְמוֹ כַּמָּה שָׁנִים בְּפִתְרוֹן הַחֶשְׁבּוֹן וּכְשֶׁפִּתְרוֹ עָשָׂה יוֹם-טוֹב וּסְעֻדָּה מֵרֹב שִׂמְחָה. לִקַּח מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת הַחֶשְׁבּוֹן שׁוּב וְצָרַף אֵלֶיהָ אֵיזֶה מִסְפָּר, וְאָמַר לָהֶם: "עַתָּה אֲפִלּוּ יְיַגֵּעַ אֶת עַצְמוֹ הַכֹּמֶר כַּמָּה שָׁנִים לֹא יַעֲמֹד עָלֶיהָ"! (סִפּוּרִים נִפְלָאִים).

א-תר

מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה חָשׁוּב מְאֹד בְּעֵינֵי הָאֶפִּיקוֹרְסִים הַנַּ"ל, מֵחֲמַת שֶׁרָאוּ צִדְקוֹ וַיְשָׁרְנוּתוֹ וּמְסִירוּתוֹ בְּכָל לֵב וָנֶפֶשׁ אֶל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וַיִּישַׁר בְּעֵינֵיהֶם מְאֹד. וּבְעֵת הַמַּחֲלֹקֶת הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיָה עָלָיו, אָמַר הֵירֵשׁ בֶּער לְמוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "אִם תַּסְכִּימוּ אֲזַי אֶכְתֹּב בַּקָּשָׁה לְהַקֵּיסָר בְּעַצְמוֹ, וְאָז בְּתוֹךְ כ"ד שָׁעוֹת לֹא יִשָּׁאֵר שְׁרִיד וּפְלֵיט מִן הַמִּתְנַגְּדִים..." עָנָהוּ מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר אֵלָיו: "אֵינִי מְאַחֵל לָהֶם דָּבָר גָּדוֹל כָּזֶה, שֶׁיִּהְיוּ הֵם הַנִּרְדָּפִים וַאֲנִי הָרוֹדֵף אֲנִי אֵין לִי שׁוּם עֵצָה מֵאֲשֶׁר תִּפְלֶה". (סִפּוּרִים נִפְלָאִים).

א-תרא

פַּעַם-אַחַת, כְּשֶׁחָזַר לַאֲנָדָא מִבַּאר-דִּיטְשׁוֹב, הֵבִיא לְבֵיתוֹ מַתָּנוֹת הַרְבֵּה וְכוּ' וּכְשֶׁשָּׁמַע תֵּכֶף בְּבוֹאוֹ, שֶׁמּוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה נִמְצָא בָּעִיר, הָלַךְ אֵלָיו מִיָּד, עוֹד קֹדֶם שֶׁהָלַךְ לְבֵיתוֹ, וְדִבֵּר עִמּוֹ מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מֵהַתַּכְלִית, שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה אֵינוֹ כְּלוּם וְכוּ' וְהָעוֹלָם הוּא מָלֵא יְגוֹנוֹת וְכוּ'. וְהָיָה לְפֶלֶא בְּעֵינָיו: הֲלֹא עַתָּה בָּאתִי מִבַּאר-דִּיטְשׁוֹב, וְיֵשׁ לִי כָּל טוּב? הִמְשִׁיךְ מוֹהַרְנַ"תְ וְאָמַר: "יָכוֹל אֶחָד לָבוֹא מִבַּאר-דִּיטְשׁוֹב עִם מַתָּנוֹת הַרְבֵּה, וְיָבִיא לְאִשְׁתּוֹ טַבַּעַת זָהָב, וְלֹא תִּישַׂר בְּעֵינֶיהָ וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה מַחֲלֹקֶת, עַד שֶׁיִּהְיֶה אֶצְלוֹ טוֹב מָוֶת מֵחַיִּים", וְכֵן הָוָה, תֵּכֶף, כְּשֶׁהָלַךְ לְבֵיתוֹ וְנָתַן לְאִשְׁתּוֹ אֶת טַבַּעַת הַזָּהָב, שֶׁהֵבִיא לָהּ בְּמַתָּנָה, לֹא יָשְׁרָה בְּעֵינֶיהָ הַמַּתָּנָה, וְנַעֲשָׂה בֵּינֵיהֶם מַחֲלֹקֶת, עַד שֶׁהָיָה אֶצְלוֹ מַמָּשׁ טוֹב מָוֶת מֵחַיִּים, וּבָא אֶל מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ בַּאֲנָחָה: "אוֹי הָאט אִיהר גוּט צוּגִיטְרַאפְּן"! (סִפּוּרִים נִפְלָאִים).

א-תרב

בְּעֵת הַמַּחֲלֹקֶת עַל מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה נָתְנוּ לוֹ הִתְחַזְּקוּת שֶׁלֹּא יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ וְסִפְּרוּ לוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בָּעוֹלָם: שֶׁהָיָה רוֹפֵא אֶחָד, שֶׁהָיָה לוֹ תַּלְמִיד מִתְלַמֵּד, שֶׁהָיָה גַּם עוֹזֵר לוֹ בַּעֲבוֹדָתוֹ. בִּרְבוֹת הַיָּמִים הִתְחִילוּ הֶמוֹן הָעָם לַעֲשׂוֹת עֵסֶק וּפִרְסוּם מֵהַתַּלְמִיד יוֹתֵר מֵהָרוֹפֵא, עַד שֶׁנִּתְפָּרְסֵם בָּעוֹלָם וְנִתְכַּבֵּד יוֹתֵר. פַּעַם אַחַת עָשָׂה הַמֶּלֶךְ סְעֻדָּה וְיָשְׁבוּ כָּל אֶחָד לְפִי כְּבוֹדוֹ הוֹשִׁיבוּ אֶת הַתַּלְמִיד הָעוֹזֵר לִפְנֵי מְקוֹמוֹ, עָנָה הָרוֹפֵא וְאָמַר לְתַלְמִידוֹ: "דוּ וַייסְט דָּאךְ יָא דֶּעם חִילּוּק פּוּן מִיר בִּיז דִּיר". עָנָה הַתַּלְמִיד וְאָמַר לְרַבּוֹ, " מוֹרִי אַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ וְאַל יִהְיֶה לְךָ חֲלִישׁוּת הַדַּעַת מִזֶּה, כִּי כֵּן מִנְהָג עוֹלַם הַשֶּׁקֶר, הַנִּמְצָא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, תִּשְׁעִים וּשְׁמוֹנָה אֲחוּז אֵינָם יוֹדְעִים מִן הָאֱמֶת, וְרַק שְׁנֵי אֲחוּז יוֹדְעִים וּמַכִּירִים בְּהָאֱמֶת. וְסִימוּ וְאָמְרוּ לְמוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁכְּמוֹ כֵן מִתְנַהֵג הַדָּבָר .בְּעִנְיַן רַבֵּנוּ וּמוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאֵין הָעוֹלָם יוֹדְעִים וּמַכִּירִים עֶרְכָּם. (סִפּוּרִים נִפְלָאִים).

א-תרג

אַחַר פְּטִירַת מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה נָסַע הִירְשׁ בֶּער לַאֲמֶרִיקָה וְהָיָה כּוֹתֵב מִכְתְּבֵי יְדִידוּת לְהָרַב נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶער זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. כְּשֶׁנִּפְטַר כָּתְבוּ בָּנָיו לְהָרַב נַחְמָן הַנַּ"ל בַּאֲרִיכוּת מִפְּטִירָתוֹ וְאֵיךְ שֶׁנִּפְטַר בִּתְשׁוּבָה וְחָזַר הָרַבָּה לִפְנֵי הִסְתַּלְקוּתוֹ עַל הַתֵּבוֹת: "אוֹי דֶּער רַבִּי אוֹי דֶּער רַבִּי" וְכוּ'. (סִפּוּרִים נִפְלָאִים).

[עד כאן סיפורים נפלאים; וההמשך לעיל סעיפים: תקס"ג-תקס"ח. ולהלן סעיפים: תשס"א-תשס"ד, ו-תשס"ז.עתה חוזר להמשך אבני"ה ברזל.]

א-תרד

כְּשֶׁהָיָה [מוֹהַרְנַ"תְּ] תִּינוֹק עֲדַיִן, נִכְנַס בְּלִבּוֹ הִרְהוּרִים וּמַחֲשָׁבוֹת מֵעִנְיַן יוֹם הַמִּיתָה, כִּי הָיָה רָגִיל לֵישֵׁב עִם זְקֵנוֹ, הָרַב רַבִּי יִצְחָק דַּאנְצִיג זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּמִזְרָח בֵּית-הַכְּנֶסֶת וְהָיָה מַכִּיר הֵיטֵב אֶת כָּל הַזְּקֵנִים שֶׁיָּשְׁבוּ בַּמִּזְרָח, כִּי הָיוּ רְגִילִים לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִמּוֹ. פַּעַם אַחַת מֵת אֶחָד מֵהַזְּקֵנִים, וְהָיָה קָשֶׁה לוֹ הַדָּבָר, כִּי לֹא הֵבִין הֵיכָן הַזָּקֵן הַנַּ"ל, וְשָׁאַל אֶת זְקֵנוֹ עַל זֶה, הֵשִׁיב לוֹ זְקֵנוֹ שֶׁהַזָּקֵן הַהוּא מֵת... שָׁאַל אוֹתוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: מַה זֶּה מֵת? וְהֵשִׁיב לוֹ וְכוּ', וְשָׁאַל שׁוּב: מַה נַּעֲשָׂה עִמּוֹ? הֵשִׁיב לוֹ, שֶׁמַּטְמִינִים אוֹתוֹ בָּאָרֶץ וּמְכַסִּין אוֹתוֹ בֶּעָפָר. וּמֵאָז הָיְתָה קָשֶׁה לוֹ מַה זֹּאת, וְכִי זֶהוּ הַתַּכְלִית שֶׁל כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה?... "אֶט דָאס אִיז דֶּער תַּכְלִית פּוּן דֶּער וועלְט"? וּמֵאָז הִתְחִיל לִבְעֹר בְּלִבּוֹ, וְהִתְחִיל לְחַפֵּשׂ וּלְהַרְהֵר, מַהוּ הַתַּכְלִית וְכוּ', וְאָמַר פַּעַם מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁמֵּאָז קַטְנוּתוֹ הָיְתָה קָשֶׁה לוֹ תָּמִיד קַשְׁיָא זוֹ, וְגַם עַתָּה עֲדַיִן קָשֶׁה, וְאֵינוֹ מוּבָן לוֹ הַדָּבָר. וְכִי זֶהוּ הַתַּכְלִית שֶׁל כָּל עִנְיְנֵי עוֹלָם הַזֶּה? וְכִי כָּךְ סֵדֶר הָעוֹלָם? וְהֵבִין בְּדַעְתּוֹ, שֶׁבְּהֶכְרֵחַ בְּוַדַּאי יֵשׁ תַּכְלִית אַחֶרֶת לָגַמְרֵי. (אבני"ה ברזל, סעיף א').

א-תרה

מְקַטְנוּתוֹ הִתְנַהֵג מוֹהַרְנַ"תְ תָּמִיד בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת וּכְשֶׁהִתְנַסָּה לִפְנֵי הַמְלַמֵּד בְּתַלְמוּדוֹ, הָיוּ מְחַפְּשִׂין שְׁאָר הַיְלָדִים קֻשְׁיוֹת וְתֵרוּצִים וּמוֹהַרְנַ"תְ זַצַ"ל אָמַר הַפְּרוּשׁ בִּפְשִׁיטוּת, וְאָמַר: "וְכִי מָה אֶעֱשֶׂה, שֶׁאֵין לִי קֻשְׁיוֹת". וּשְׁאָר חֲבֵרָיו חִפְּשׂוּ קֻשְׁיוֹת, עַד שֶׁקִּלְקְלוּ הַפְּשַׁט וְהָיָה הַמְלַמֵּד אוֹמֵר, שֶׁטּוֹב לוֹ יוֹתֵר אֱמִירַת הַפְּשָׁט שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְ מֵהַקֻּשְׁיוֹת שֶׁל שְׁאָר הַתַּלְמִידִים. (שם).

א-תרו

אַחַר-כָּךְ נִתְגַּדֵּל כְּדֶרֶךְ הַלּוֹמְדִים וְנָשָׂא לְאִשָּׁה אֶת בַּת הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק, רַבִּי דָּוִד צְבִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אַבַ"ד דְּשַׁארִיגְרַאד וְכָל הַגְּלִילוֹת. וְהִנֵּה אָבִיו הָיָה מִתְנַגֵּד עַל כְּלָלִיּוּת הַחֲסִידִים, וְגַם חוֹתְנוֹ הָיָה מִתְנַגֵּד גָּדוֹל, כִּי בִּתְחִלָּה רָצָה לְהִתְקָרֵב לְכַת הַחֲסִידִים וְנָסַע אֶל הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי פִּנְחָס מִקָּארִיץ זַצַ"ל, וְנִרְאֶה יָשָׁר בְּעֵינָיו, אַךְ שָׁמַע שָׁם אֵיךְ שֶׁמְּדַבְּרִים שָׁם מְאֹד עַל הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי מֵיכֶלֶ מִזְּלָאטְשׁוֹב זַצַ"ל, אַחַר-כָּךְ נָסַע אֶל הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי מֵיכֶלֶ מִזְּלָאטְשׁוֹב וְגַם הוּא יָשַׁר בְּעֵינָיו, אַךְ נָפַל גַּם מִזֶּה, מֵחֲמַת שֶׁשָּׁמַע שֶׁגַּם שָׁם מְדַבְּרִים עַל רַבִּי פִּנְחָס מִקָּארִיץ זַצַ"ל וַאֲנָשָׁיו, "דֶּער איז בַּייא דֶּעם אָפּ גֶעפַאסְקֶעט עֶר מִיט זַיינֶע מֶעטְשֶׁן אוּן דֶּער בַּיי דֶּעם", וְאָמַר: "אֲנִי מַאֲמִין, שֶׁשְּׁנֵיהֶם אֱמֶת, מַה שֶּׁזֶּה מְדַבֵּר עַל זֶה וְזֶה מְדַבֵּר עַל זֶה כֻּלּוֹ אֱמֶת". וּמֵחֲמַת זֶה נִתְרַחֵק מִכֻּלָּם, וְהָיָה רָגִיל לְקַבֵּעַ לוֹ שִׁעוּר בְּכָל יוֹם בְּמָקוֹם לְדַבֵּר עַל הַחֲסִידִים בִּכְדֵי לְהִתְרַחֵק מֵהֶם, אַף-עַל-פִּי שֶׁהָיָה צַדִּיק גָּדוֹל. (שם).

א-תכה

סִפֵּר מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁשָּׁמַע מֵחוֹתְנוֹ רַבִּי דָּוִד צְבִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁכָּל הִתְרַחֲקוּתוֹ מֵהַחֲבֵרַיָּא הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל תַּלְמִידֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְהַמַּגִּיד זַצַ"ל, הוּא מֵחֲמַת שֶׁנָּסַע פַּעַם אַחַת לִשְׁנֵי גְּדוֹלִים מֵהֶם, וְרָאָה וְהִבִּיט עַל גּוֹדֶל פְּרוּד הַלְּבָבוֹת שֶׁהָיָה בֵּינֵיהֶם, שֶׁזֶּה הָיָה מוּפְרָךְ בְּעֵינֵי זֶה עִם כָּל הַנִּלְוִים אֵלָיו, וְזֶה הָיָה מוּפְרָךְ בְּעֵינֵי זֶה עִם כָּל הַנִּלְוִים אֵלָיו, "אַז דֶּער איז בַּא דֶּעם גֵּיוֶוען אָפּ גִיפַּסְקֶעט מִיט אַלֶע זַיינֶע מֶעטְשֶׁן", וְעַל יְדֵי זֶה נִתְרַחֵק מֵהֶם לְגַמְרֵי. (שִׁשּׁוֹן וְשִׂמְחָה ב, יא).]

א-תרז

מוֹהַרְנַ"תְ זַצַ"ל אָמַר: קוֹדֶם שֶׁנִּתְקָרַבְתִּי לְרַבֵּנוּ זַצַ"ל, לֹא הָיִיתִי מֵבִין, מַהִי מַעֲלָתוֹ וְצִדְקָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ יוֹתֵר מֵחֲמִי, כִּי אַרְבָּעִים שָׁנָה לֹא שָׁכַב עַל מִטָּתוֹ לִישֹׁן, מִפְּנֵי שֶׁהָיָה מִתְיָרֵא מִמִּקְרֶה, רַק סָמַךְ אֶת עַצְמוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן. וּכְשֶׁנִּרְדַּם אֵצֶל הַשֻּׁלְחָן הָיָה אוֹחֵז נֵר בְּיָדוֹ וּכְשֶׁהִגִּיעַ הָאֵשׁ עַל יָדוֹ הֵכִרַח לְהָקִיץ, וְחָזַר וְלָמַד. וְכֵן בְּכָל יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ לֹא נָטַל יָדָיו

לְאָכִילַת קֶבַע מֵחֲמַת חֲמִרוֹת נְטִילַת יָדַיִם, רַק אָכַל פַּת כִּסְנִין. וְרַק בְּשַׁבָּת הָיָה נוֹטֵל יָדָיו לְאָכִילָה וּבְחֲמִרוֹת גְּדוֹלוֹת. (שם).

א-תרח

חוֹתַן מוֹהַרְנַ"תְּ, הֲלֹא הוּא רַבִּי דָּוִד צְבִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נִשְׁאַר יָתוֹם בְּקַטְנוּתוֹ, וּבָא אֵלָיו אָבִיו אַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ מֵעוֹלָם הָאֱמֶת לִלְמֹד עִמּוֹ תּוֹרָה. וּכְשֶׁהִתְחִיל הַדָּבָר לְהִתְוַדַּע בֵּין אֲנָשִׁים, שׁוּב לֹא בָּא לִלְמֹד עִמּוֹ עוֹד. (שם; וע"ע להלן בח"ד, סעיף תר"נ).

א-תרט

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאַחַר שֶׁנִּתְקָרֵב לַצַּדִּיקִים מִתַּלְמִידֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַצַ"ל, שֶׁהוּא מֵבִין, אֲשֶׁר יֵשׁ חִלּוּק גָּדוֹל בֵּין חָמְיו וּבֵין הַצַּדִּיקִים הַמִּתְנַהֲגִים בְּדֶרֶךְ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, כִּי חָמְיו אַף-עַל-פִּי, שֶׁהָיָה צַדִּיק גָּדוֹל, כַּיָּדוּעַ, אוּלָם, כָּל עֲבוֹדָתוֹ לֹא הָיְתָה בְּהִתְלַהֲבוּת כְּדֶרֶךְ הַצַּדִּיקִים הַנַּ"ל. (שם).

א-תרי

פַּעַם-אַחַת אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ: קֹדֶם שֶׁנִּתְקָרַבְתִּי לְרַבֵּנוּ זַצַ"ל, לֹא יָכֹלְתִּי לְצַיֵּר בְּמוֹחִי, אֵיךְ יָכוֹל לִהְיוֹת, שֶׁהָיָה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אָדָם כְּמוֹ שְׁאָר אֲנָשִׁים. אַךְ אַחַר-כָּךְ, אַחַר שֶׁנִּתְקָרַבְתִּי לְרַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל וְרָאִיתִי גְּדֻלָּתוֹ זְצוּקַ"ל, וְרָאִיתִי, שֶׁאַף-עַל-פִּי-כֵן הוּא אָדָם, אָז הֵבַנְתִּי, שֶׁגַּם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה אָדָם. (שם).

א-תריא

פַּעַם-אַחַת אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ זַצַ"ל הַחִלּוּק שֶׁיֵּשׁ בֵּין חָסִיד לְמִתְנַגֵּד, הוּא כְּמוֹ הַחִלּוּק, שֶׁיֵּשׁ בֵּין קְנִיזְשׁ קַר לְחַם, קְנִיזְשׁ פַּשְׁטִידָא מְבֻשֶּׁלֶת עִם תַּבְלִינִים רַבִּים. אַף-עַל-פִּי שֶׁכָּל הַמִּינִים שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה, יֶשְׁנָם בָּזֶה, רַק זֶה מֵחֲמַת שֶׁהוּא חַם טַעֲמוֹ טוֹב יוֹתֵר בְּהַרְבֵּה מִזֶּה שֶׁהוּא קַר. (שם).

א-תריב

סִפֵּר רַבִּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁכְּשֶׁהָיָה בִּמְדִינַת קִיר"ה אָכַל אֵצֶל אֶחָד בְּשַׁבָּת וְנָתַן לוֹ לֶאֱכֹל מָרָק, וְאָמַר לוֹ הַבַּעַל הַבַּיִת כַּמָּה פְּעָמִים: "אִכְלוּ אִכְלוּ, כִּי הַמָּרָק חַם", וְכִפֵּל וְאָמַר כֵּן כַּמָּה פְּעָמִים, כְּשֶׁסִּפֵּר זֹאת רַבִּי נַחְמָן, אָמַר אַף-עַל-פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת הָיָה הַמָּרָק כָּחוּשׁ אַף-עַל-פִּי-כֵן מֵחֲמַת שֶׁהָיְתָה חַמָּה הָיְתָה טוֹבָה, כֵּן גַּם בְּדַרְכֵי הַיַּהֲדוּת, מֵאַחַר שֶׁהוּא חַם הוּא טוֹב. (שם).

א-תריג

מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה מְגֻדָּל בֵּין הַמִּתְנַגְּדִים, וְהָיָה קָשֶׁה לוֹ לְהִתְקָרֵב לְהַחֲסִידִים. אַךְ אַחַר שְׁתֵּי שָׁנִים שֶׁאכַל מְזוֹנוֹת עַל שֻׁלְחָן חוֹתְנוֹ, חָזַר לֶאֱכֹל מְזוֹנוֹת עַל שֻׁלְחָן אָבִיו, וְאָז נִתְחַבֵּר עִם רַבִּי לִפָּא, וְהִתְוַכַּח עִמּוֹ רַבִּי לִפָּא וְטָעַן עִמּוֹ, כִּי הַחֲסִידִים הֵם אַנְשֵׁי

אֱמֶת וְרָאוּי לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם וּלְהִתְחַבֵּר עִמָּהֶם. וּפַעַם אַחַת בָּא לְנֶעמִירוֹב אִישׁ אֶחָד מֵעִיר הָאנִיפָּאלְיֶע, אֲשֶׁר הָרַבִּי רַבִּי זוּשָׁא זַצַ"ל הָיָה שָׁם, וְקָיְמוּ בּוֹ מִצְוַת הַכְנָסַת אוֹרְחִים וּכְשֶׁנָּטַל יָדָיו לַאֲכִילָה, בֵּרֵךְ בִּרְכַּת נְטִילַת יָדַיִם וּבִרְכַּת הַמּוֹצִיא בְּכַוָּנָה, וַיִּישַׁר מְאֹד בְּעֵינֵיהֶם. שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ: הַאִם אַתֶּם מַכִּירִים אֶת הָרַבִּי רַבִּי זוּשָׁא? וְעָנָה לָהֶם: בְּוַדַּאי אֲנִי מַכִּירוֹ וְגַם רָגִיל אֲנִי לְהִכָּנֵס אֶצְלוֹ וְכָל הַהִתְעוֹרְרוּת לַעֲבוֹדַת ה' שֶׁיֵּשׁ לִי קִבַּלְתִּי מִמֶּנּוּ, וְסִפֵּר לָהֶם עוֹד קְצָת מִסֵּדֶר עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל רַבִּי זוּשָׁא זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אֵיךְ שֶׁבַּחֲצוֹת לַיְלָה מַפִּיל אֶת עַצְמוֹ מִמִּטָּתוֹ וְצוֹעֵק וְאוֹמֵר: זוּשָׁא, זוּשָׁא הִתְעוֹרֵר כְּבָר אֶת הַשְּׁאָר כְּבָר תִּישַׁן בַּקֶּבֶר... "זוּשָׁא, זוּשָׁא הֵייבּ זִיךְ שׁוֹין אוֹיף דִּי רֶעשְׁט וֶועסְטוּ שׁוֹין דָּער שֶׁאפְּן אִין קֶבֶר...", וְעוֹד שְׁאָר עֲבוֹדוֹת כָּאֵלּוּ, וְנִתְעוֹרְרוּ מְאֹד לִנְסֹעַ וּלְהִתְקָרֵב לְאַנְשֵׁי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, כִּי רָאוּ שֶׁהֵם אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים, וְעִנְיָן זֶה הָיָה כַּמָּה שָׁנִים קֹדֶם הִתְקָרְבוּתוֹ לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּמֵאָז נִשְׁתַּנָּה הַרְבֵּה יוֹתֵר לְטוֹבָה, כִּי רָאָה שֶׁהָאֱמֶת עִם הַחֲסִידִים, וְהִתְחִיל מֵאָז לִנְסֹעַ אֶל הַצַּדִּיקִים הַהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, כְּמוֹ: לְרַבִּי מָרְדְּכַי מִקְרֶעמֶנִיץ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וּלְהָרַב הַצַּדִּיק מִבַּארְדִיטְשׁוֹב וּשְׁאָר צַדִּיקִים. וְהָיָה אָז לְמוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יְסוּרִים וּמְנִיעוֹת גְּדוֹלוֹת מֵאֲבִיו וּמֵחוֹתְנוֹ וְאִשְׁתּוֹ וְאַף-עַל-פִּי-כֵן, אִם הָיָה מִרְגִּישׁ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ טוֹבָה גְּדוֹלָה בַּעֲבוֹדַת ה', לֹא הָיָה מִסְתַּכֵּל עֲלֵיהֶם כְּלָל, אַדְּ כֵּיוָן שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ עֵדֵין טוֹבָה שְׁלֵמָה כִּי-אִם מְעַט, עַל-כֵּן לֹא הָיָה חָזָק כָּל-כָּךְ בָּזֶה. (שם, סעיף ב').

א-תריד

פַּעַם אַחַת יָשַׁב עִם חֲסִידִים מִתַּלְמִידֵי הָרַב מִבַּארְדִיטְשׁוֹב בִּסְעֻדַּת מְלַוֶּה-מַלְכָּה, וְהִפִּילוּ גּוֹרָל בֵּינֵיהֶם: אֶת מִי לִשְׁלֹחַ לִקְנוֹת "בֵּייגֶל" עֲבוּר הַסְּעֻדָּה, וְנָפַל הַגּוֹרָל עַל מוֹהַרְנַ"תְּ זַצַ"ל, וְהָלַךְ לִקְנוֹת. בְּאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ נָפַל עָלָיו מְרִירוּת גָּדוֹל מֵעִנְיַן הָעֲלִיּוֹת וְהַיְרִידוֹת, שֶׁהָיָה לוֹ אֲפִלּוּ אַחַר הִתְקָרְבוּתוֹ לַחֲסִידִים, וְנִכְנְסוּ בּוֹ הִרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה, וְחָשַׁב וְהִרְהֵר לְעַצְמוֹ: "וְכִי עַל זֶה נִבְרֵאתִי לֵילֵךְ לִקְנוֹת בֵּייגֶל?..." וְהָיָה קָשֶׁה עָלָיו לְחַזֵּק עַצְמוֹ, וְגַם קִנֵּא מְאֹד כְּשֶׁרָאָה אֲנָשִׁים זְקֵנִים בְּנֶעמִירוֹב שֶׁאוֹמְרִים "שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם" בְּלֵיל-שַׁבָּת מֵעֹמֶק הַלֵּב בֶּאֱמֶת, וְלֹא הָלַךְ יוֹתֵר לִקְנוֹת בֵּייגֶל, אֶלָּא הָלַךְ לְעֶזְרַת הַנָּשִׁים שֶׁל בֵּית-הַמִּדְרָשׁ וְהִתְחִיל לוֹמַר תְּהִלִּים בְּלֵב נִשְׁבָּר וְהִתְעוֹרְרוּת וְאָמַר עַד קַאפִּיטֶל נוּ"ן, וְהִתְגּוֹלֵל עַצְמוֹ לָאָרֶץ מֵרֹב הַצַּעַר, עַד שֶׁהִתְיַגֵּעַ מְאֹד וַיִּישַׁן וַיַּחֲלֹם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה, וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה, וְהִתְחִיל לַעֲלוֹת עַל הַסֻּלָּם וְעָלָה קְצָת וְנָפַל... וְעָלָה עוֹד קְצָת וְחָזַר וְנָפַל וְעָלָה עוֹד קְצָת וְחָזַר וְנָפַל וְכֵן כַּמָּה פְּעָמִים, וּבְכָל פַּעַם כָּל מַה שֶׁעָלָה יוֹתֵר הָיְתָה הַנְּפִלָּה גְּדוֹלָה יוֹתֵר, וְשׁוּב עָלָה עַד לְרוֹם הַמַּדְרֵגוֹת, וְאָז נָפַל וְלֹא יָכוֹל הָיָה לַעֲלוֹת עוֹד... וּבָא אֶחָד בַּחֲלוֹמוֹ וְאָמַר לוֹ: "דְּרַאפֶּע זִיךְ אוּן הַאלְט זִיךְ", סִפּוּר זֶה הָיָה בְּעֶרֶךְ שָׁנָה קֹדֶם הִתְקָרְבוּתוֹ לְרַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל, אַחַר-כָּךְ, כְּשֶׁבָּא

אֶל רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל, הִכִּיר בּוֹ מוֹהַרְנַ"תְ, שֶׁהוּא הָאֶחָד שֶׁאָמַר לוֹ: "דְּרַאפֶּע זִיךְ אוּן הַאלְט זִיךְ". (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סעיף ג').

א-תרטו

אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁהֶכְרַח שׁוּב לֶאֱכוֹל עַל שֻׁלְחַן חָמִיו, הֵבִינוּ חֲבֵרָיו הַחֲסִידִים, שֶׁבְּבֵית חוֹתְנוֹ לֹא יוּכַל לְהִתְנַהֵג כְּחָסִיד וְעַל כֵּן יְעָצוּהוּ, שֶׁלֹּא יִסַּע עִם בְּנֵי בֵיתוֹ אֶל חָמִיו, רַק זוּגָתוֹ תִּסַּע אֲלֵיו לְבַדָּהּ. וְאָז נָתַן ה' בְּרַעְיוֹנוֹתָיו, שֶׁלֹּא לְצַיֵּת לָהֶם וְנָתַן תָּמִיד שֶׁבַח וְהוֹדָאָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁלֹּא שָׁמַע אֲלֵיהֶם, כִּי אִם הָיוּ נִפְרָדִים, חַס וְשָׁלוֹם, לֹא הָיָה יָכוֹל אַחַר-כָּךְ לְקַבֵּל דַּעַת רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל כָּרָאוּי. וְאָז מָסַר לוֹ אֶחָד אִגֶּרֶת, שֶׁיִּמְסְרֵהוּ לְיַד הָרַב רַבִּי מָרְדְּכַי מִקְרֶעמִינְיץ, וּמוֹהַרְנַ"תְ, מֵחֲמַת שֶׁהָיָה יָרֵא מֵחֲמִיו שֶׁלֹּא יַרְגִּישׁ שֶׁנַּעֲשָׂה חָסִיד, לֹא נִכְנַס לְבֵית הָרַב רַבִּי מָרְדְּכַי זַצַ"ל עַד הַפֶּסַח. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סעיף ד').

א-תרטז

כְּשֶׁנִּכְנַס רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל לְגוּר בִּבְרַסְלֶב, הִתְלַהֵב מוֹהַרְנַ"תְ זְכֵרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר בְּהִתְעוֹרְרוּת: "אֶט אַ צִינְד קָאן זַיין אַז אִיךְ וֶועל וֶועלְן אַיין עֶרְלִיכְער יוּד". וְהִנֵּה רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל אָמַר אָז לְרַבִּי יוּדְל זְכֵרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, "אִיךְ וֶעה אַ נַייֶע נְשָׁמָה אוֹיף דֶער אוּקְריינְע סְמוּךְ לִבְרַסְלֶב". וְהִפְלִיג רַבֵּנוּ בִּשְׁבַח נְשָׁמָה זוֹ, וּמֵחֲמַת רִבּוּי הַשְׁבָחִים לֹא רָצָה רַבִּי יוּדְל לְהַאֲמִין שֶׁרַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל כְּוִין זֹאת עַל רַבִּי נָתָן. אַךְ אַחַר הִסְתַּלְקוּת רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל, הֵבִין, שֶׁרַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל בֶּאֱמֶת כְּוִין זֹאת עַל מוֹהַרְנַ"תְ. וְעַל-כֵּן שָׁלַח אֶת בָּנָיו אֶל מוֹהַרְנַ"תְ זְצוּקַ"ל שֶׁיִּלְמְדוּ מִדַּרְכּוֹ. וְאָמַר פַּעַם: לִסְחֹר עִם נְעָרִים, הַיְינוּ: לַעֲסֹק עִם בְּנֵי הַנְּעוּרִים בְּעִנְיַן יִרְאַת שָׁמַיִם, מָסַר זֹאת רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל לְמוֹהַרְנַ"תְ זַצַ"ל. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סעיף ה').

א-תריז

אָז, כְּשֶׁנִּכְנַס רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל לִבְרַסְלֶב, אָמַר מוֹהַרְנַ"תְ זְצוּקַ"ל בְּצַחוּת: "עַתָּה יֵשׁ כְּבָר בִּיכֹלֶת בְּסִכּוּם מַטְבֵּעַ קְטַנָּה לִנְסֹעַ אֶל רַבֵּנוּ", וְהָיוּ אוֹמְרִים בְּדַרְךְ צַחוּת "אַפִּיטָקָע אַ גוּטָער יוּד", הַיְינוּ: בְּעַד אַפָּאטַאקִיל סְכוּם מַטְבֵּעַ קְטַנָּה, יְכוֹלִין לִסַּע לְרַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל, כִּי בְּרָחוֹק הָיָה קָשֶׁה לִסַּע מֵחֲמַת מְנִיעַת אֲבִיו וְחָמִיו וְאִשְׁתּוֹ וְגַם מֵחֲמַת מְנִיעַת הַמּוֹחַ, הַיְינוּ: שֶׁאֵינוֹ מַרְגִּישׁ טוֹבָה שְׁלֵמָה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲבָל עַתָּה, מֵחֲמַת שֶׁהוּא קָרוֹב לְרַבֵּנוּ, יִתְבַּטְּלוּ קְצָת הַמְּנִיעוֹת. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם).

א-תריח

וְהִנֵּה רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל בָּא לִבְרַסְלֶב בְּסוֹף הַשָּׁבוּעַ, וְאָז הָיָה יוֹם הַשּׁוּק יָרִיד, וּבָאוּ אֲנָשִׁים וְסִפְּרוּ בַּשּׁוּק מַעֲנְיַן רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל, שֶׁהוּא מְמַאֵס בְּמִנְהֲגֵי הַמְפֻרְסָמִים, שֶׁעוֹשִׂים אֶת הַהִתְאַסְּפוּת בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה עִקָּר וְיסוֹד בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהוּא אֵינוֹ מְדַבֵּר עִם אֲנָשָׁיו רַק מִתּוֹרָה

וּתְפִלָּה, וְהוּא מְצַוֶּה לְהִתְוַדּוֹת לְפָנָיו, וְאֶחָד, שֶׁשָּׁמוֹ וָואלְפְּטְשֶׁע נְתַנְאֶלְ'ס, אָמַר בְּדַרְכּוֹ לֵיצָנוּת וּגְנַאי עַל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי רַבֵּנוּ זְצוּק"ל: "אֲנִי רָאִיתִי וויִדוֹנִיק", וּכְשֶׁשָּׁמַע זֹאת רַבִּי נַפְתָּלִי בִּזָּה אֶת וָואלְפְּטְשֶׁע נְתַנְאֶלְ'ס הַנַ"ל וְאָמַר לוֹ: "אוֹתוֹ אַתָּה מְבַזֶּה? הֲרֵי בְּזֹאת חָפַצְתִּי וְזֶהוּ רְצוֹנִי דַּיְיקָא" וְנָסַע אָז רַבִּי לִפָּא לְרַבֵּנוּ זְצוּק"ל עַל שַׁבָּת וּכְשֶׁחָזַר רַבִּי לִיפָּא מֵרַבֵּנוּ זְצוּק"ל לְבֵיתוֹ, עָמַד תַּחַת הָרִבָּע וְאָמַר סְלִיחוֹת וַעֲנֵנוּ בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה וּבְקוֹל חָזָק, וַיִּישַׁר מְאֹד אֲמִירָתוֹ אֶת הַסְּלִיחוֹת בְּעֵינֵי מוֹהַרְנַ"תְּ וְרַבִּי נַפְתָּלִי זְצוּק"ל, כִּי הוּא הָיָה כְּבָר קְצַת חָסִיד יָשָׁן, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן נִתְחַמֵּם וְנִתְחַדֵּשׁ, אִם-כֵּן זֶהוּ חִדּוּשׁ, עַל-כֵּן נִתְעוֹרְרוּ גַּם הֵם וְהָלְכוּ רַבִּי נָתָן וְרַבִּי נַפְתָּלִי לַשּׁוּק לִשְׁכֹּר עֲגָלָה שֶׁתַּסִּיעֵם לְבָרֶסְלֶב, וּפָגְעוּ בְּרַבִּי לֵיבּוּשׁ, שֶׁרָצָה גַּם לְסַע לְאֵיזֶה מָקוֹם דֶּרֶךְ עִיר בָּרֶסְלֶב. וַיֹּאמֶר לָהֶם, שֶׁגַּם הוּא יִסַּע עִמָּהֶם לְרַבֵּנוּ זְצוּק"ל, וַיִּסְעוּ יַחְדָּו וּבָאוּ לְבֵית רַבִּי בָּעֶרל דּוּבְרִישֶׁעס, וְרָאוּ שֶׁרַבִּי בָּעֶרל דּוּבְרִישֶׁעס הוּא מְלֵא מִמַּעֲשִׂיּוֹת וּמוֹפְתִים מֵרַבֵּנוּ זְצוּק"ל. וְסִפֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: "הָאבּ אִיךְ גִּיזֶען אַז דִּי שְׁטוּבּ אִיז שׁוֹין פּוּל מִיט דֶּעם רֶעבֶּן", אַחַר-כָּךְ בָּאוּ וְנִכְנְסוּ לְרַבֵּנוּ זַצַ"ל וְסִפְּרוּ לְפָנָיו, כָּל אֶחָד אֶת יְחוּסוֹ מֵאֲבוֹתָיו, כִּי גַּם רַבִּי נַפְתָּלִי הָיָה יַחְסָן גָּדוֹל, כִּי הָיָה נֶכֶד הָרַב מִסְקָאהָל, וְגַם רַבִּי לֵיבּוּשׁ הָיָה יַחְסָן. וְעָנָה רַבֵּנוּ זַצַ"ל וְאָמַר: "גַּאלָע גּוּטֶע יוּדֶן", אַחַר-כָּךְ אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ זַצַ"ל לְרַבֵּנוּ, שֶׁהוּא קְצַת קָרוֹב מִשְׁפָּחָתוֹ, וְאָז אָמַר רַבֵּנוּ זַצַ"ל: "אִם גַּם קָרוֹב אַתָּה אֵלַי, שׁוּב כְּבָר אֵינִי בּוֹדֵד" "אַצִינְד בִּין אִיךְ שׁוֹין נִיט עֶלִינְט" וְאָז אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְצוּק"ל: "מִיר קָאנֶען זִיךְ שׁוֹין פּוּן לַאנְג נָאר מִיר הָאבֶּן זִיךְ שׁוֹין אַ צַייט נִיט גִּיזֶען", וְאָז סִפֵּר לָהֶם רַבֵּנוּ זְצוּק"ל שְׁלשָׁה מַעֲשִׂיּוֹת. (אֲבָנֶי"ה בַּרְזֶל, שם סעיף ו').

א-תריט

מַעֲשֶׂה א': מִמּוֹרֵנוּ, הָרַב רַבִּי מָרְדְּכַי מִנֶּעסְכִיז, שֶׁפַּעַם אַחַת בָּא אֵלָיו אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו וְשָׁטַח לְפָנָיו דַּאֲגָתוֹ וְצַעֲרוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּעִנְיַן פַּרְנָסָה, וְשֶׁאֵין לוֹ מָעוֹת לְשַׁלֵּם שְׂכַר דִּירָה וְכוּ', אָמַר לוֹ רַבִּי מָרְדְּכַי: רְצוֹנִי הוּא, שֶׁכָּל הַבִּנְיָן שֶׁאַתָּה דָּר בּוֹ, יִהְיֶה כֻּלּוֹ שֶׁלְּךָ, וְהִנֵּה הָאִישׁ הַנַ"ל הָיָה דָּר בְּדִירָה גְּדוֹלָה, שֶׁדָּרוּ שָׁם שְׁכֵנִים הַרְבֵּה וְגַם אַכְסַנְיָא הָיְתָה שָׁם וּכְשֶׁנִּכְנַס הָאִישׁ לְבֵיתוֹ אַחַר זְמַן מוּעָט, מֵת בַּעַל הַבַּיִת וְעָבַר הַבִּנְיָן בִּירֻשָּׁה לְיוֹרְשָׁיו, וְאָז יָרַד הַבִּנְיָן וְנָפַל הַבַּיִת מֵהַצָּלָחָתוֹ, כִּי מֵתוּ בּוֹ כַּמָּה אֲנָשִׁים שֶׁשָּׁכְרוּ דִּירוֹת שָׁם, וּמִזֶּה יָצָא שֵׁם רַע עַל הַדִּירָה, כִּי אָמְרוּ הַתּוֹשָׁבִים שֶׁמְּסֻכָּן לָדוּר בּוֹ, וְעַל-כֵּן פָּסְקוּ הָעוֹבְרֵי דְּרָכִים לִכָּנֵס לְאַכְסַנְיָה וְגַם הַשְּׁכֵנִים יָצְאוּ מִשָּׁם וְעָשׂוּ הַיּוֹרְשִׁים מִכְרָז לִמְכָרָהּ וְלֹא הָיָה שׁוּם קוֹנֶה שֶׁיִּקְנֶה אוֹתָהּ, מֵחֲמַת הַשֵּׁם רַע וּבְכָל עֵת פְּחָתוּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִמְּחִירָהּ עַד שֶׁיָּרַד מְחִירָהּ לִמְעַט מְאֹד מָעוֹת, וְאָז נִזְכַּר הָאִישׁ הַנַ"ל בְּדִבְרֵי רַבּוֹ רַבִּי מָרְדְּכַי מֶנֶּעסְכִיז זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הַנַ"ל, שֶׁאָמַר לוֹ שֶׁרוֹצֶה שֶׁכָּל הַבִּנְיָן יִהְיֶה שֶׁלּוֹ, וְהָלַךְ וְקָנָה אוֹתָהּ בְּמְחִיר זוֹל, וּמֵאָז הִתְחִילָה לַחֲזוֹר הַהַצָּלָחָה

שֶׁל הַבַּיִת וְהִתְחִילוּ שׁוּב לִשְׁכֹּן בּוֹ עוֹבְרֵי הַדְּרָכִים, עַד שֶׁנַּעֲשָׂה עָשִׁיר. אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁהָיָה פַּעַם אֵצֶל רַבִּי מָרְדְּכַי רַבּוֹ וְרָצָה לַחֲזֹר וְלִנְסֹעַ לְבֵיתוֹ וְנִכְנַס לִטֹּל רְשׁוּת מֵרַבּוֹ כַּנַּהוּג, הֵבִין מִתְּנוּעוֹתָיו שֶׁל רַבִּי מָרְדְּכַי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאֵינוֹ נוֹתֵן לוֹ רְשׁוּת לַחֲזֹר בְּלֵב שָׁלֵם כְּמוֹ שֶׁהָיָה רָגִיל תָּמִיד, וּפָחַד לִנְסוֹעַ לְבֵיתוֹ, וְכֵן הָיָה כַּמָּה פְּעָמִים, שֶׁבְּכָל פַּעַם שֶׁנִּכְנַס לִטֹּל רְשׁוּת לִנְסֹעַ לְבֵיתוֹ, הִבְחִין שֶׁאֵין רַבּוֹ מַסְכִּים לָזֶה וְכָךְ נִתְמַהְמֵהּ אֵצֶל רַבִּי מָרְדְּכַי מֶשֶׁךְ י"ג שָׁנִים, וְסִפֵּר רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁכְּשֶׁהָיָה שָׁם בַּחֲזָרָתוֹ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מָצָא שָׁם עוֹד אֶת הָאִישׁ הַנַּ"ל, שֶׁפָּחַד לַחֲזֹר לְבֵיתוֹ, שֶׁלֹּא יִקָּרֵהוּ מִקְרֶה כְּמוֹ שֶׁקָּרָה לְהַרְבֵּה אֲנָשִׁים בְּבֵית זֶה, אוּלָם לְאַחַר שֶׁנִּפְטַר רַבִּי מָרְדְּכַי, חָזַר לְבֵיתוֹ וְנִפְטַר תֵּכֶף, וּבְסִפּוּר זֶה רָמַז לָהֶם רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה שֶׁיִּתְּנוּ מְאֹד אֶת לִבָּם לְכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁיּוֹצֵא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ אֲפִלּוּ בְּמִלֵּי דְעַלְמָא, אֲפִלּוּ עַל תְּנוּעוֹתָיו, וּלְבַל יְדַמּוּ בְּנַפְשָׁם, שֶׁהוּא מְדַבֵּר דְּבָרִים פְּשׁוּטִים חָלִילָה. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם).

א-תרכ

מַעֲשֶׂה ב': הוּא מֵהָרַב רַבִּי שְׁנֵיאוּר זַלְמָן מִלַּאדִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהָיָה לוֹ תַּלְמִיד שֶׁאָמַר שְׁמוֹנֶה שְׁנִים תּוֹרָה עַל פִּי חֲסִידוּת עַל תּוֹרָה אַחַת שֶׁל הָרַב, וּבְסִפּוּר זֶה רָמַז לָהֶם שֶׁיִּשְׁתַּדְּלוּ מְאֹד לְחַדֵּשׁ בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם).

א-תרכא

מַעֲשֶׂה ג': מֵהִתְקָרְבוּת רַבִּי מִיכָל מִזְלָאטְשׁוֹב זַצַ"ל לְהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַצַ"ל: שֶׁבְּעֵת שֶׁנִּכְנַס רַבִּי מִיכָל לְהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, נָפַל עָלָיו יִרְאָה וָפַחַד מֵהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, וְאַחַר-כָּךְ נָפַל מִזֶּה, וְעָלָה בְּדַעְתּוֹ שֶׁל רַבִּי מִיכָל זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁמִּשּׁוּם כֵּן נָפַל מִיִּרְאָתוֹ אֶת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, מִשּׁוּם שֶׁהוּא רַבִּי מִיכָל הִנּוֹ בּוּר וְעַם-הָאָרֶץ, וּכְמוֹ שֶׁמּוּבָא בַּגְּמָרָא, "בְּתְחִלָּה הַתַּלְמִיד-חָכָם נִדְמֶה בְּעֵינֵי עַם-הָאָרֶץ כִּכְלִי זָהָב וכו' וְאַחַר-כָּךְ כִּכְלִי חֶרֶס, כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁבַּר שׁוּב אֵין לוֹ תַּקָּנָה", וְתָפַס אוֹתוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ: "מִיכָלִי בִּיסְט אַ עַם הָאָרֶץ", וְנָפַל עַל רַבִּי מִיכָל זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יִרְאָה וּמוֹרָא מֵהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, שֶׁרָאָה שֶׁכְּוָן לְמַחֲשַׁבְתּוֹ. וְהִנֵּה מוֹהַרְנַ"תְ הָיָה לוֹ גַּם-כֵּן כָּךְ, וְעָלָה בְּדַעְתּוֹ גַּם-כֵּן עִנְיָן הַנַּ"ל, וְסִפֵּר לוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה זֹאת הַמַּעֲשֶׂה, וְאָחַז אוֹתוֹ בְּיָדוֹ וְאָמַר לוֹ: "מִיכָל בִּיסְט אַ עַם הָאָרֶץ", וּבָזֶה כִּוֵּן לוֹ מַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁחָשַׁב אָז. וְנִתְבַּהֵל וְנִשְׁתּוֹמֵם מְאֹד, בִּרְאוֹתוֹ בְּעֵינָיו כִּי לֹא נֶעְלַם מֵאִתּוֹ כָּל מַחְשְׁבוֹתָיו וְרַעְיוֹנוֹתָיו הָעוֹלִים עַל לִבּוֹ, וּמֵאָז נִמְשְׁכוּ אֵלָיו בְּהִתְקָרְבוּת גָּדוֹל מְאֹד וכו'. וְכַמּוּבָא בְּסֵפֶר "כּוֹכְבֵי אוֹר" חֵלֶק אַנְשֵׁי מוֹהַרַ"ן סִימָן ג'. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם).

א-תרכב

אַחַר-כְּךָ, מֵחֲמַת שֶׁשָּׁמְעוּ שֶׁאצֶל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הָעִקָּר הוּא לִהְיוֹת אֲצִלּוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, הֵבִינוּ שֶׁאִי-אֶפְשָׁר לִהְיוֹת שָׁם שְׁמוֹנָה יָמִים רְצוּפִים וּלְהִתְמַהְמֵהַּ עַד רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, עַל-כֵּן נָסְעוּ תֵּכֶף לְבֵיתָם וּבָאוּ בַּחֲזָרָה עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְכִמְדֻמֶּה, שֶׁאז הָיָה גַּם-כֵּן מַעֲשֶׂה, שֶׁרָמְזוּ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְמוֹהַרְנַ"תְ זְצוּק"ל, שֶׁיֹּאכַל עִמּוֹ בְּיַחַד, וְנִתְבַּיֵּשׁ לֶאֱכֹל עִמּוֹ, וְנִתְחָרֵט אַחַר-כְּךָ עַל זֶה כָּל יְמֵי חַיָּיו. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם).

א-תרכג

כְּשֶׁבָּא מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְרַבֵּנוּ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, רָאָה שֶׁיֵּשׁ אֲנָשִׁים שֶׁמִּתְפַּלְּלִים כָּרָאוּי, וְהִתְקַנֵּא בָּהֶם מְאֹד, כִּי הוּא לֹא הָיָה יָכוֹל אָז לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה כָּרָאוּי, וְאַחַר-כְּךָ שָׁמַע מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת הַתּוֹרָה "בַּחֲצוֹצְרוֹת" שֶׁבְּסִימָן ה', וְאָמַר, שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ שׁוּם הַשָּׂגָה בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל, אֶלָּא זֹאת מָצָא חֵן בְּעֵינָיו פֵּרוּשׁ הַפָּסוּק: "אֹזֶן שׁוֹמַעַת תּוֹכַחַת חַיִּים וְכוּ'", כִּי זֹאת הָיָה נִצְרָךְ לוֹ מְאֹד, כְּדֵי שֶׁיִּתְרַץ לוֹ עִקַּר קַשְׁיָתוֹ שֶׁל חוֹתְנוֹ, הָרַב רַבִּי דָּוִד צְבִי זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁחָלַק מְאֹד עַל כְּלָלִיּוּת הַחֲסִידִים, מֵחֲמַת שֶׁרָאָה, שֶׁהַחֲסִידִים חוֹלְקִים אֶחָד עַל הַשֵּׁנִי. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סעיף ח'; וע"ע לעיל בסעיפים: תכ"ה, ו-תר"ו).

א-תרכד

בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַנַּ"ל, לִקַּח מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עִמּוֹ אֶת רַבִּי זַלְמָן הַקָּטָן, שֶׁהוּא גַּם-כֵּן לֹא הָיָה מַסְכִּים עִם הַמִּנְהָג שֶׁל שְׁתִיַּת יַיִן-שָׂרָף, וְאָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "אַתָּה שַׁיָּךְ לַחֲבוּרָתֵנוּ, וּמְקֻדָּם זֶה זְמַן רַב, הָיָה מַעֲשֶׂה שֶׁכָּעַס מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל הָרַב רַבִּי זַלְמָן, עַל שֶׁהָיָה בְּכַעַס עַל הַחֲסִידִים שֶׁמִּשְׁכְּנוּ הַתִּפְלִין שֶׁלָּהֶם עֲבוּר יַיִן-שָׂרָף. וְאַחַר-כָּךְ הֵבִין מוֹהַרְנַ"תְ, שֶׁצָּדְקוּ דְּבָרָיו שֶׁל רַבִּי זַלְמָן הַקָּטָן. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם).

א-תרכה

אַחַר-כְּךָ בַּעֲשֶׂרֶת-יְמֵי-תְּשׁוּבָה נִכְנַס לְרַבֵּנוּ זְצוּק"ל וְסִפֵּר לְפָנָיו כָּל לִבּוֹ, וְאָז אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "אוּן וַוייטֶער אִיז גוּט אַז מְ'רֶעט זִיךְ אוֹיס וְכוּ' " וְאָז בְּשַׁבָּת תְּשׁוּבָה אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הַתּוֹרָה ו', קְרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ. וְאָז הָיָה לוֹ הִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה כַּמְבֹאָר בְּ"חַיֵּי-מוֹהַר"ן". וּבַעֲשֶׂרֶת-יְמֵי-תְּשׁוּבָה נָתַן לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הַנְהָגוֹת לְפִי שׁוֹרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ, הַיְינוּ: לִמּוּד חַ"י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת בְּכָל יוֹם, וּמֵעֵת לְעֵת בְּשָׁבוּעַ לֹא יֹאכַל דָּבָר מִן הַחַי, וְיִהְיֶה נָעוֹר שְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אַחַת רְצוּפִים, וְאַחַר-כָּךְ נָסַע לְבֵיתוֹ, וּבְשִׁמְחַת-תּוֹרָה נִתְקַבְּצוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ אֵצֶל מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִשְׂמֹחַ בְּשִׂמְחַת יוֹם-טוֹב וְנִזְכְּרוּ בִּגְדֻלַּת רַבֵּנוּ זְצוּק"ל וּבְהַזְמִירוֹת שֶׁלּוֹ. "הָאבֶּן זַיי זִיךְ גִידְרַאפֶּעט אוֹיף דִי וֶוענְט" מִגֹּדֶל הַדְּבֵקוּת וְהַגַּעְגּוּעִים, וְהָיְתָה לָהֶם חֲרָטָה גְּדוֹלָה עַל מַה שֶּׁלֹּא נָסְעוּ כָּל מֶשֶׁךְ

יְמֵי הֶחָג לְרַבֵּנוּ זְצוּק"ל, וְעַל-כֵּן הִסְכִּימוּ בְּדַעְתָּם לִסַּע תֵּכֶף בְּמוֹצָאֵי-יוֹם-טוֹב אַחַר הַבְדָּלָה. כְּשֶׁנּוֹדַע מִזֶּה לְאָבִיו, כָּעַס עָלָיו וְאָמַר לוֹ: אִם-כֵּן שׁוּב אַל תָּבוֹא עוֹד אֶל בֵּיתִי וְאַף-עַל-פִּי-כֵן נָסַע מוֹהַרְנַ"תְּ זְצוּק"ל עִם אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּמוֹצָאֵי-יוֹם-טוֹב. וּמָצְאוּ עוֹד אֶת רַבֵּנוּ זְצוּק"ל יוֹשֵׁב אֵצֶל הַשֻּׁלְחָן עִם הַבַּעֲלֵי בָּתִּים, שֶׁהָיָה רָגִיל לֵישֵׁב בְּשִׁמְחַת-תּוֹרָה עִם הַבַּעֲלֵי בָּתִּים לְבַד, אַף-עַל-פִּי שֶׁהָיוּ אָז עוֹד גַּם-כֵּן רַבֵּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק וְרַבִּי יוּדְל, שֶׁלֹּא נָסְעוּ לְבֵיתָם מִפְּנֵי רְחוּק הַדֶּרֶךְ. אָז גַּם זָמְרוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בַּשּׁוּק: "צַהֲלִי וְרֹנִי יוֹשֶׁבֶת בְּרֶסְלֶב", וְאָז אָמַר רַבֵּנוּ זְצוּק"ל הַתּוֹרָה מ"ח, עַל אֲשֶׁר מְעַלְתָּם בִּי, שֶׁהָיָה פֶּלֶא בָּזֶה, כִּי הִיא תּוֹרָה שֶׁל סֵכוּת, וְלֹא אֲמָרָהּ רַבֵּנוּ רַק בְּשִׁמְחַת-תּוֹרָה, אַךְ הִמְתִּין בַּאֲמִירָתָהּ, כִּי בְּעִקַּר רָצָה שֶׁיִּשְׁמַע זֹאת מוֹהַרְנַ"תְּ זְצוּק"ל. (אָבְנֵי"הָ בְּרֶזֶל, שם סעיף ט').

א-תרכו

אַחַר-כָּךְ נָסַע מוֹהַרְנַ"תְּ זְצוּק"ל לְבֵיתוֹ וְלֹא הָלַךְ לְבֵית-אָבִיו, רַק לְבֵית זְקֵנוֹ, אֲבִי אָבִיו, הוּא רַבִּי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִדַּאנְצִיג. וּכְשֶׁנָּסַע וְעָבַר שָׁם רַבִּי דָּוִד צְבִי חוֹתְנוֹ, סִפְּרוּ לוֹ עַל חוֹתְנוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ זְצוּק"ל, שֶׁנַּעֲשָׂה חָסִיד, וְהָיוּ לָהֶם אָז סְפֵקוֹת אִם לִדְרֹשׁ מִמֶּנּוּ גֵּט פִּטּוּרִין, כִּי זוּגָתוֹ הָיְתָה מְרֻצָּה לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ גֵּט, אֶלָּא שֶׁלֹּא רָצְתָה לַעֲשׂוֹת דָּבָר זֶה לְלֹא רְשׁוּת אָבִיהָ, וְגַם אֲבִי מוֹהַרְנַ"תְּ עַצְמוֹ, הָרַב רַבִּי נַפְתָּלִי הֶעְרִץ, יָעַץ אוֹתָהּ לְקַבֵּל גֵּט פִּטּוּרִין, אוּלָם כְּשֶׁשָּׁאַל אוֹתָהּ אָז רַבִּי דָּוִד צְבִי: "לֶעְרְנְט עֶר חָאטְשׁ", וַתַּעַן וַתֹּאמַר, שֶׁהוּא לוֹמֵד דַּוְקָא הַרְבֵּה יוֹתֵר מִבַּתְּחִלָּה. עָנָה וְאָמַר לָהּ: כֵּיוָן שֶׁכֵּן אֲנִי אוֹמֵר לָךְ, שֶׁלֹּא לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ גֵּט, וַתֹּאמֶר אֵלָיו: "וּמַאיִן אֶקַּח פַּרְנָסָה"?, וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ: "בַּיי אַזוֹי אַ מַאן וויל'סְטוּ פַּרְנָסָה, מִיט דֶּעד נָאז זָאלְסְטוּ אַקֶּערְן אוּן דוּ זָאלְסְט אִים גֶּעבֶּן פַּרְנָסָה", וְנִתְפַּשְׁרוּ אַחַר-כָּךְ שֶׁיִּסַּע לְפָרָקִים בִּשְׁבִיל מִסְחָר, וּלְעֵת עַתָּה לֹא יִסַּע עוֹד אֶל רַבֵּנוּ זְצוּק"ל עַד חֲנֻכָּה, שֶׁהָיָה זְמַן קְבוּעַ לְהִיוֹת אֵצֶל רַבֵּנוּ, וְהָיָה מֻכְרָח לְהַסְכִּים עִמָּהֶם מִפְּנֵי הַשָּׁלוֹם. (אָבְנֵי"הָ בְּרֶזֶל, שם סעיף י').

א-תרכז

אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁעָמַד פַּעַם אַחַת לְהִתְפַּלֵּל וְלֹא הָיָה יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי, רָצָה מְאֹד לִסַּע לְרַבֵּנוּ זְצוּק"ל, אַךְ הָיָה יָרֵא מִפְּנֵי הַהֶסְכֵּם הַנַּ"ל, וְהָיָה מַר לוֹ מְאֹד, וְחָשַׁב בְּדַעְתּוֹ בְּהִתְמַרְמְרוּת הֲלֹא בְּסָמוּךְ בְּבְרֶסְלֶב יוֹשֵׁב אָדָם שֶׁיָּכוֹל לְהָאִיר לִי בַּעֲבוֹדַת ה' וַאֲנִי אֵינֶנִּי יָכוֹל לִנְסוֹעַ אֵלָיו? וְהֶחְלִיט בְּדַעְתּוֹ, שֶׁבְּעֵת שֶׁאֲבִיו יֹאכַל אֶת סְעֻדַּת הַצָּהֳרַיִם, בְּתוֹךְ כָּךְ יִסַּע לְרַבֵּנוּ זְצוּק"ל וְקֹדֶם סְעֻדַּת עַרְבִית כְּבָר יוּכַל לְהִיוֹת חֲזָרָה בְּבֵיתוֹ, וְלֹא יַרְגִּישׁ וְיֵדַע אָבִיו מִזֶּה כְּלָל. וְכֵן עָשָׂה, וְנָסַע. בְּאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ יָרַד גֶּשֶׁם שׁוֹטֵף, וְלֹא יָכוֹל הָיָה לְהַגִּיעַ לִבְרֶסְלֶב רַק בַּלַּיְלָה וּכְשֶׁנִּכְנַס אֶל רַבֵּנוּ זְצוּק"ל לְאַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית וְסִפֵּר לְרַבֵּנוּ זְצוּק"ל אֶת כָּל הַמְּנִיעוֹת

שֶׁהָיוּ לוֹ, אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל: "אַז עָס אִיז גָאר שְׁלֶעכְט צִיהְט מָען זִיךְ צוּם אֱמֶת וּוי אִיז פָּארְט דִּיעֶר אֱמֶת", וְאָז אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל הַתּוֹרָה שֶׁבְּסִימָן קי"ב צוֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה וְכוּ'. (אֲבָנֶי"ה בַּרְזֶל, שם סעיף י"א).

א-תרכח

אַחַר-כְּךָ בְּסוֹף הַחֹרֶף, בְּעֵת שֶׁהִשִּׂיא רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל אֶת בִּתּוֹ שָׂרָה, עִם בֶּן הָרַב רַבִּי לֵיב דְּאבְּרָאוְונֶער, שְׁלָחָה אֵשֶׁת רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל שְׁלִיחַ לְנָעמְרוֹב לִקְנוֹת שָׁם לֶעקִיךְ כְּדֵי לִיקְחוֹ לְמֶעדְוְועדוּבְקָא שֶׁשָּׁם, הָיְתָה הַחֲתֻנָּה. כְּשֶׁנוֹדַע זֹאת לְמוֹהַרְנַ"תְ זְצוּקַ"ל, רָצָה גַּם הוּא לְסַע לְשָׁם כְּדֵי לִהְיוֹת בַּחֲתֻנָּה, אוּלָם הֵבִין שֶׁאִם יִסַּע כָּעֵת לְרַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל, מִי יוֹדֵעַ אִם יַנִּיחוּ אוֹתוֹ אָבִיו וְחוֹתְנוֹ עוֹד לָבוֹא וְלַחֲזֹר לְבֵיתוֹ, כִּי הֵבִין שֶׁיִּהְיֶה מֻכְרָח לִשְׁהוֹת שָׁם עַד אַחַר חַג-הַפֶּסַח, מֵחֲמַת שֶׁהַדֶּרֶךְ רְחוֹקָה מְאֹד. וְלָקַח אִתּוֹ עַל כָּל פָּנִים אֶת הַשְּׁטָעְרְן טִיכְל שֶׁל זוּנְתוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עַל כָּל פָּנִים אֵיזֶה חֵפֶץ יָקָר וְחָשׁוּב, שֶׁיּוּכַל לְהִתְקַיֵּם בִּתְמוּרָתוֹ, אוּלָם אַחַר-כְּךָ נִתְיַעֵץ עִם חֲבֵרוֹ רַבִּי לֵיפָּא אוֹדוֹת זֶה, וְאָמַר לוֹ רַבִּי לֵיפָּא, שֶׁלֹּא נָכוֹן הַדָּבָר, כִּי-אִם יִקַּח ה"שְׁטָעְרְן טִיכְל" בְּוַדַּאי יִהְיֶה גּוּט, כִּי תִּתְבַּיֵּשׁ שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהּ בַּמֶּה לֵילֵךְ לְבֵית-הַכְּנֶסֶת, אֶלָּא יוֹתֵר טוֹב שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מִדַּת הַבִּטָּחוֹן לְבָטֵחַ בַּה', וְשָׁמַע לְדָבָרָיו וְנָסַע מִבֵּיתוֹ, אוּלָם לֹא הָיָה יוֹדֵעַ אֶת הַדֶּרֶךְ לְמֶעדְוְודִיבְקָע וְיָשַׁב עַצְמוֹ לִסַּע קֹדֶם לְקְהִלַּת קְדֹשׁ לִינִיץ וְשָׁם יְבָרֵר אֶת הַדֶּרֶךְ הַנּוֹסַעַת לְמֶעדְוְודִיבְקָע, וְכֵן עָשָׂה וְנָסַע לְלִינִיץ. וְהִנֵּה תֵּכֶף כְּשֶׁנָּסַע מִבֵּיתוֹ, הֵבִין אֲבִיו שֶׁמִּסְתָּמָא יִהְיֶה בְּלִינִיץ אֵצֶל רַבִּי גְּדַלְיָה מִלִּינִיץ זַצַ"ל, וְלָכֵן שָׁלַח אֲבִיו שְׁלִיחַ עִם אִגֶּרֶת לְהָרַב רַבִּי גְּדַלְיָה, וְכָתַב לוֹ בַּקָּשָׁה, שֶׁכַּאֲשֶׁר יָבוֹא אֵלָיו בְּנוֹ רַבִּי נָתָן, תֵּיכֶף יִשְׁלַח אוֹתוֹ בַּחֲזָרָה בִּגְזֵרַת כִּבּוּד אָב. וְהִנֵּה מֵחֲמַת שֶׁנִּתְעָה מוֹהַרְנַ"תְ בַּדֶּרֶךְ, הִשִּׂיגוּ הַשְּׁלִיחַ וְהִגִּיעַ לְלִינִיץ עוֹד טֶרֶם שֶׁבָּא לְשָׁם מוֹהַרְנַ"תְ וְכַאֲשֶׁר בָּא מוֹהַרְנַ"תְ לְלִינִיץ, נִכְנַס לְבֵית רַבִּי גְּדַלְיָה וְשָׁאַל אֶת אַנְשֵׁי הַבַּיִת, אִם יוּכַל לִכָּנֵס אֵלָיו, הֵשִׁיבוּ לוֹ שֶׁהוּא יָשֵׁן כָּעֵת, וְסִפְּרוּ לוֹ גַּם מֵהַשְּׁלִיחַ שֶׁל אֲבִיו, וְתֵכֶף שָׁאַל וּבֵרֵר אֶת הַדֶּרֶךְ לְמֶעדְוְודִיבְקָע וְנָסַע מִשָּׁם תֵּכֶף, בְּעוֹד שֶׁרַבִּי גְּדַלְיָה זְכוּרֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה יָשֵׁן, בַּדֶּרֶךְ נִפְגַּשׁ עִם רַבִּי יוּדֶל בִּכְפָר אֶחָד, וְקָרָא אֵז רַבִּי יוּדֶל אֶת הַמְגִלָּה, וּבַתְּחִלָּה הָיָה מְעַיֵּן בְּכַוָּנוֹת הָאֲרִ"י זְצוּקַ"ל, כִּי הוּא הָיָה מִתְפַּלֵּל עִם כַּוָּנוֹת הָאֲרִ"י עַל-פִּי צַוָּואַת רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל, וְהִגִּיעוּ אֶל בֵּית-רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל קֹדֶם סְעֻדַּת פּוּרִים. וְתֵכֶף יָשְׁבוּ לְקַיֵּם סְעֻדַּת פּוּרִים, וְאָז אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל: "שׁוּשַׁן פּוּרִים אִיז אוֹיךְ פּוּרִים", וְהָיָה עַל הַחֲתֻנָּה, וְאָז אָמַר רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל עַל הַזֶּמֶר הַיָּדוּעַ שֶׁמְּזַמְּרִים בְּעֵת הַחֻפָּה, שֶׁבָּזֶה הַנִּגּוּן קוֹרְאִים לְכָל הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל בְּנֵי הַזּוּג. (אֲבָנֶי"ה בַּרְזֶל, שם סעיף י"ב).

א-תרכט

וְהִנֵּה אַחַר פֶּסַח, כְּשֶׁנָּסַע בַּחֲזָרָה עִם רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל לְבֵיתוֹ, הָיָה אָז רַבֵּנוּ אֵצֶל הָרַב רַבִּי גְּדַלְיָה זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהִתְפַּלְּלוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵינוּ בְּקוֹל רָם וּבִפְרָט מוֹהַרְנַ"תְּ. שְׁאַל רַבִּי גְּדַלְיָה אֶת רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל: "הֲלֹא כְּשֶׁנִּכְנָסִין לַמֶּלֶךְ נִכְנָסִין בְּקוֹל דְּמָמָה דַקָּה, וּמַדּוּעַ מַרְעִישִׁים הֵם כָּל-כָּךְ בִּתְפִלָּתָם"? הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל: "אִיךְ הַאלְט פּוּן אַמְאלְדִיגֶע חֲסִידִים, וְואס זֵיי זָענֶען אַרַיין גֶעשְׁפְּרוּנְגֶען מִיט דֶעם פַּאר שְׁמְאלְצִינֶעם אַרְבֶּל אִין הֵיכַל הַמֶּלֶךְ". (אָבְנֵי"ה בַּרְזֶל, שם סעיף י"ד).

א-תרל

בְּאוֹתוֹ הַקִּיץ שֶׁנָּסַע מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶל רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, נָסַע אָז רַבֵּנוּ אֶל הָרַב רַבִּי בָּרוּךְ זְצוּקַ"ל לְטוּלְטְשִׁין, וּבִקֵּשׁ מוֹהַרְנַ"תְּ מֵרַבֵּנוּ, שֶׁיִּקַּחֵהוּ עִמּוֹ, וְלֹא רָצָה רַבֵּנוּ, וּכְשֶׁהִפְצִיר בּוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל: "סְ'שְׁטֵייט דִּיר נִיט אָהֶן וּוי אַזוֹי דִּיא וָועסְט מִיר אָנֶזֶען פַּאר אִים", הֵבִין מוֹהַרְנַ"תְּ זְצוּקַ"ל, שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְהִתְעַקֵּשׁ עַל זֶה, וְנָסַע רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל לְבַדּוֹ. וְנֶהֱנָה מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִזֶּה כָּל יְמֵי חַיָּיו. כְּשֶׁבָּא רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל אֶל רַבִּי בָּרוּךְ וְיָשַׁב אֶצְלוֹ, הָיָה מִתְאַנֵּחַ. שָׁאַל אוֹתוֹ רַבִּי בָּרוּךְ: "עַל מָה אַתָּם מִתְאַנְּחִים"? הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל: "מִשּׁוּם שֶׁאֲנִי מִתְגַּעְגֵּעַ לָבוֹא לְמַדְרֵגַתְכֶם". אָמַר לוֹ רַבִּי בָּרוּךְ: "הֲלֹא אַתֶּם כְּבָר בְּמַדְרֵגַת צַדִּיק פְּלוֹנִי". הֵשִׁיב לוֹ: "כְּבָר הִגַּעְתִּי מִזְּמַן לְמַדְרֵגָתוֹ". וְכָךְ מָנָה לוֹ כַּמָּה מַדְרֵגוֹת שֶׁל צַדִּיקִים, שֶׁכְּבָר זָכָה לְהַגִּיעַ אֲלֵיהֶם, וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ כָּל פַּעַם: "מִזְּמַן הִגַּעְתִּי לְמַדְרֵגָתָם", עַד שֶׁאָמַר לוֹ הֲרֵי כְּבָר הִגַּעְתֶּם גַּם לְמַדְרֵגַת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל: "גַּם לְמַדְרֵגָתוֹ כְּבָר הִגַּעְתִּי מִזְּמַן, וְהִגַּעְתִּי לָזֶה עוֹד בְּעֵת שֶׁהָיִיתִי בֶּן י"ג שָׁנִים". וְדָחַף אוֹתוֹ רַבִּי בָּרוּךְ בְּכַעַס גָּדוֹל, עַד שֶׁכִּמְעַט נָפַל מִן הָעֲלִיָּה, וּבָאָה אִמּוֹ מָרַת פֵּייגָא זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מֵעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְהֶחֱזִיקָה בּוֹ שֶׁלֹּא יִפֹּל, וּמֵאָז הִתְחִילָה הַמַּחֲלֹקֶת בֵּינֵיהֶם. (אָבְנֵי"ה בַּרְזֶל, שם סעיף ט"ו).

א-תרלא

קֹדֶם לָזֶה הָיָה עוֹד מַעֲשֶׂה, שֶׁשָּׁאַל רַבִּי בָּרוּךְ לְאֶחָד שֶׁנָּסַע אֶל רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל: "מַה עוֹשֶׂה הַפִּילְמֶעניק שֶׁלָּנוּ"? הֵשִׁיב לוֹ: "הָיִיתִי שָׁם בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְהָיוּ מִתְפַּלְּלִים תְּפִלָּה כָּזוֹ, שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא שָׁמַעְתִּי תְּפִלָּה כָּזוֹ וְאָמַר תּוֹרָה, שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא שָׁמַעְתִּי תּוֹרָה כָּזוֹ" אָמַר הָרַב רַבִּי בָּרוּךְ זְצוּקַ"ל: "וּואסְזָשֶׁע אִיז עֶר גָּאט"? אַחַר-כָּךְ, כְּשֶׁהָיָה רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל בְּלֶעמְבֶּעְרג, הָיָה רָגִיל רַבִּי בָּרוּךְ לִשְׁאֹל אֶת אֲחוֹתוֹ, הֵיא אֵם רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל, עַל בְּרִיאוּתוֹ וּשְׁלוֹמוֹ. פַּעַם אֶחָד שָׁאֲלָה אוֹתוֹ: "מִפְּנֵי מָה חוֹלֵק הוּא עַל בָּנָהּ"? הִצְטַדֵּק רַבִּי בָּרוּךְ לְפָנֶיהָ וְסִפֵּר לָהּ, שֶׁפַּעַם כְּשֶׁלֹּא הֵבִין פֵּרוּשׁ בְּאֵיזֶה מָקוֹם בְּסֵפֶר הַזֹּהַר, קִבֵּל עַל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יֶחֱלֹק עוֹד עַל

רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל, וּמִיָּד נוֹדַע לוֹ הַפֵּרוּשׁ שֶׁל הַזֹּהַר. וּמֵאֵלּוּ הַדִּבּוּרִים חָשְׁבָה בְּנַפְשָׁהּ אֲחוֹת רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל, שֶׁכְּבָר אֵינוֹ חוֹלֶק עוֹד עָלָיו. וְעַל-כֵּן כְּשֶׁחָזַר רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל מִלֶּעמְבֶּערְג, הִפְצִירָה בְּרַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל שֶׁיִּסַּע אֵלָיו, וְאָז בְּוַדַּאי יִהְיֶה נַעֲשֶׂה בֵּינֵיהֶם שָׁלוֹם אֲמִתִּי. וְאָמַר אָז רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל: "אֲפִלּוּ אִם יָבוֹא מַלְאָךְ מִן הַשָּׁמַיִם וְיֹאמַר לִי, שֶׁדּוֹדִי רַבִּי בָּרוּךְ, בְּשָׁלוֹם עִמִּי לֹא אַאֲמִין לוֹ אַךְ מֵחֲמַת שֶׁאֵין דַּרְכִּי לְהִתְעַקֵּשׁ עַל שׁוּם דָּבָר, עַל-כֵּן מֻכְרָח אֲנִי לִסַּע", וְנָסַע וְכוּ', וּבְאוֹתוֹ שַׁבָּת בַּקִּיץ הָרִאשׁוֹן שֶׁל הִתְקָרְבוּת מוֹהֲרַנ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶל רַבֵּנוּ, שֶׁנָּסַע אָז רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל לְהָרֶב הַצַּדִּיק רַבִּי בָּרוּךְ, הָיָה אָז מוֹהֲרַנ"תְ אֵצֶל רַבִּי יוּדֶל, וְאֵצְלוֹ הָיוּ כְּתָבִים מִן הַתּוֹרוֹת שֶׁנֶּאֶמְרוּ קֹדֶם שֶׁנִּתְקָרֵב מוֹהֲרַנ"תְ וְלִקַּח אָז מוֹהֲרַנ"תְ אֵלּוּ הַכְּתָבִים אֶצְלוֹ וְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם כָּל יוֹם הַשַּׁבָּת-קֹדֶשׁ וְכִמְעַט כָּל הַלַּיְלָה, וְאָז נִכְנַס בְּלִבּוֹ מַחֲשָׁבָה, שֶׁכָּעֵת יוֹכַל לְקַיֵּם הַצִּוּוּי שֶׁל רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל, שֶׁצִּוָּה עָלָיו, שֶׁיִּהְיֶה נָעוֹר שְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה, שֶׁבְּכָל הַלַּיְלָה יְעַיֵּן בַּכְּתָבִים, וּמֵחָר יַחֲזֹר רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל לְבֵיתוֹ, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ פָּנַאי לִישֵׁן, וְאַחַר-כָּךְ יִטְּטָרֵךְ לִסַּע לְבֵיתוֹ, וְגַם-כֵּן לֹא יוּכַל לִישֵׁן, וְכֵן הָיָה. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם).

א-תרלב

בִּימֵי הַקִּיץ הַנַּ"ל, כְּשֶׁרָאוּ בְּנֵי-בֵּיתוֹ אִמָּץ לְבָבוֹ וְכוּ', וְאֵיךְ שֶׁכַּוָּנָתוֹ בְּאֱמֶת לַשָּׁמַיִם הִתְחִיל אֲבִיו לְהִתְפַּיֵּס עִמּוֹ קְצָת, וְעִם כָּל זֹאת גָּרָה עָלָיו אֶת בְּנֵי-בֵּיתוֹ, וְהָיְתָה אָז רְגִילָה אִשְׁתּוֹ לִשְׁלֹחַ אֵלָיו לְבֵית-הַמִּדְרָשׁ אֶת גִּיסוֹ כְּדֵי לְדַבֵּר עִמּוֹ, שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל גַּם לַעֲסֹק בְּמִסְחָר בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה, כִּי בְּבֵיתוֹ לֹא הָיָה לָהּ פְּנַאי לְדַבֵּר עִמּוֹ, כִּי תֵּכֶף כְּשֶׁאוֹכֵל אֲכִילָתוֹ, רָץ לְבֵית-הַמִּדְרָשׁ לְלִמּוּדוֹ, וּמְשׁוּם-כָּךְ הָלַךְ גִּיסוֹ אֵלָיו לְבֵית-הַמִּדְרָשׁ וְדִבֵּר עִמּוֹ וְשָׁאַל אוֹתוֹ: "מַה יִּהְיֶה אוֹדוֹת פַּרְנָסָה"? וַיַּעַן לוֹ מוֹהֲרַנ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "דִּי בִּיסְט טַאקֵי גִּירֶעכְט נָאר וָואס זָאהל אִיךְ פָּארְט טָאהֶן מֶען וֶועט דָּאךְ אָבֶּער פָּארְט מוּזֶן לִיגֶן מִיט דִּי פִּיס צוּ דֶּער טִיר", וְאַחַר-כָּךְ לְאַחַר זְמַן הָיָה מַעֲשֶׂה, שֶׁחָלָה בְּנוֹ יְחִידוֹ שֶׁל גִּיסוֹ הַנַּ"ל, וְהָלַךְ גִּיסוֹ אֶל אֲרוֹן-הַקֹּדֶשׁ וּבָכָה, וְאָמַר בִּתְפִלָּתוֹ שֶׁהוּא מוֹסֵר אֶת עַצְמוֹ לְמִיתָה בִּשְׁבִיל חַיֵּי בְּנוֹ, וְנִתְקַיֵּם כֵּן, כִּי תֵּכֶף וּמִיָּד הִתְחִיל בְּנוֹ לְהִתְרַפֵּא, וְהוּא בְּעַצְמוֹ נֶחֱלָה וָמֵת, וְכָתַב אִגֶּרֶת לִפְנֵי פְּטִירָתוֹ אֶל מוֹהֲרַנ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וּבִקֵּשׁ בּוֹ מִמֶּנּוּ שֶׁיִּרְאֶה לְהַשְׁגִּיחַ עַל בְּנוֹ הַיָּתוֹם, וְהִזְכִּיר בַּמִּכְתָּב אֶת דִּבְרֵי מוֹהֲרַנ"תְ, שֶׁאָמַר לוֹ: "הֲלֹא מֻכְרָחִים לָמוּת" וְאָמַר: "אַיי טוּט מִיר בַּאנָק, אַיי זָענְט אִיר גִּירֶעכְט אוּן הָאט גוּט צוּ גִּיטְרָאפְּן אַז מְ'וֶועט אַמָאל לִיגֶן מִיט דִּי פִּיס צוּ דֶּער טִיר..." וְאָמַר: "אוֹי בִּין אִיךְ דִּיךְ מְקַנֵּא", וְאַחַר-כָּךְ הִתְפַּשְׁרוּ עִם מוֹהֲרַנ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁיִּסַּע לְבַארְדִיטְשׁוֹב רַק לִקְנוֹת סְחוֹרָה אֲבָל שְׁאָר הַטְּרֵדוֹת לֹא יִהְיוּ עָלָיו כְּלָל, וְעָשָׂה כֵּן וְכוּ', וְכַמּוּבָא בַּאֲרִיכוּת בַּסֵּפֶר "כּוֹכְבֵי אוֹר", בַּחֵלֶק "אַנְשֵׁי מוֹהֲר"ן". (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סעיף ט"ז).

א-תרלג

פַּעַם בִּתְחִלַּת הִתְקָרְבוּת מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְרַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל רָאָה אֶצְלוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת הַסֵּפֶר "שִׁבְחֵי הָאֲר"י" זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְשָׁאַל אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ בְּהַלְוָאָה, וְאַחַר-כָּךְ, כְּשֶׁהֶחֱזִירוֹ שְׁאָלוֹ רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל: "וואס הָאסְטוּ דִיר עֶפּעס אַרוֹיס גֶעגעבֶּען פּוּן דֶּאזְרט"? עָנָה וְאָמַר, שֶׁמָּצָא חֵן בְּעֵינָיו, מַה שֶּׁכָּתוּב שָׁם שֶׁרַבִּי חַיִּים וִיטַאל זְצוּקַ"ל הָיָה בְּעֵינֵי עַצְמוֹ עָנָו וְשָׁפָל מְאֹד וּכְשֶׁנִּכְנַס אֶל הָאֲר"י זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְנִתְקָרֵב אֵלָיו, הִתְחִיל הָאֲר"י זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְשַׁבְּחוֹ וּלְפָאֲרוֹ מְאֹד, וְהָיָה אֶצְלוֹ פֶּלֶא גָּדוֹל מַה זֹּאת, וְאָמַר אֵלָיו: "הֲלֹא יוֹדֵעַ אֲנִי בְּעַצְמִי אֶת שִׁפְלוּתִי... וְכוּ', וּמַה זֹּאת שֶׁמַּעֲלָתוֹ מְרוֹמֶם וּמְשַׁבֵּחַ אוֹתִי כָּל-כָּךְ..."? עָנָה הָאֲר"י זְצוּקַ"ל וְאָמַר לוֹ: "בְּעִקְבוֹתָא דִּמְשִׁיחָא בְּמִיעוּט פְּעָלוֹת יַגִּיעוּ לְמַדְרֵגַת רַבִּי עֲקִיבָא..." וּמַה שֶּׁתָּפַס לוֹ דַּוְקָא רַבִּי עֲקִיבָא, הוּא כִּי מְבֹאָר בְּכִתְבֵי הָאֲר"י זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁרַבִּי חַיִּים וִיטַאל הָיָה לוֹ נִשְׁמַת רַבִּי עֲקִיבָא, וְעַל-כֵּן מֵחֲמַת שֶׁכַּיּוֹם בְּמַעַט פְּעָלוֹת אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגַת רַבִּי עֲקִיבָא, מֵבִין שֶׁעַל-כֵּן מְשַׁבְּחוֹ רַבֵּנוּ כָּל-כָּךְ, עָנָה רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ: "אָט דְּאס הָאבּ אִיךְ טַאקֵי גֶעמֵיינְט" כִּי זֶה הָעִנְיָן בְּעַצְמוֹ הָיָה גַּם כֵּן אֵצֶל מוֹהַרְנַ"תְּ זְצוּקַ"ל, שֶׁהָיָה בְּעֵינָיו עָנָו וְשָׁפָל וְסַבְלָן, מַמָּשׁ: "אַ שְׁטִיקְל בְּלָאטָע" כַּאֲשֶׁר רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל בְּעַצְמוֹ הֵעִיד עָלָיו, וּכְשֶׁנִּתְקָרֵב לְרַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל, שִׁבְּחוֹ וּפֵאֲרוֹ רַבֵּנוּ מְאֹד, וְהָיָה אֶצְלוֹ זֹאת חִדּוּשׁ וּפֶלֶא, וּבָזֶה שֶׁרָאָה בַּסֵּפֶר אֶת הַנַּ"ל תִּרֵץ לוֹ זֹאת. (אֲבָנֶי"ה בְּרֶזֶל, שם).

א-תרלד

סִפֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ זַצַ"ל, כְּשֶׁנִּתְקָרַבְתִּי לְרַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל "הָאבּ אִיךְ מַיין מֹחַ אִין גַאנְצֶן אַוועק גִילֵייגְט, כְּאִלּוּ אֵין לִי שׁוּם שֵׂכֶל וּכְשֶׁשָּׁמַעְתִּי דִּבּוּר מֵרַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל, הָאבּ אִיךְ נָאךְ אַ שְׁטִיקְל שֵׂכֶל, נָאךְ אַ דִּבּוּר נָאךְ אַ שְׁטִיקְל שֵׂכֶל. וְכֵן אָמְרוּ עָלָיו מִגְּדוֹלֵי אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵינוּ, שֶׁזֶּה הַחִלּוּק בֵּין מוֹהַרְנַ"תְּ לִשְׁאָר תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל, שֶׁגַּם הֵם יָדְעוּ, שֶׁרַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל הוּא הָעִקָּר, אוּלָם הֵם גַּם-כֵּן מַשָּׂהוּ... "זֶעגֶען עֶפּעס..." וְיֵשׁ לָהֶם גַּם אֵיזוֹ דֵּעָה, אוּלָם מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יָדַע בְּעַצְמוֹ, שֶׁהוּא בִּלְעֲדֵי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֵינוֹ כְּלוּם וּכְאַיִן מַמָּשׁ, אַשְׁרֵי לוֹ. (אֲבָנֶי"ה בְּרֶזֶל, שם).

א-תרלה

אֶחָד הִתְאוֹנֵן לִפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְּ זַצַ"ל בָּזֶה, שֶׁאֵין לוֹ דִּבּוּרִים לְדַבֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בִּשְׁעַת הִתְבּוֹדְדוּת. גָּעַר בּוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר לוֹ: "הֲכִי אֵינְךְ יָכוֹל לוֹמַר: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם רַאטְיֶוועט מִיךְ, זָאגְט מֶען טוֹיזֶנְט מָאל רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם...". (אֲבָנֶי"ה בְּרֶזֶל שיחות וסיפורים ממוהרנ"ת סעיף א').

א-תרלו

אֶחָד שְׁאַל לְמוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר לוֹ, שֶׁרוֹצֶה לַעֲזֹב אֶת עֲבוֹדָתוֹ בַּחֲנוּת וְלִחְיוֹת עַל נְדָבוֹת וְלַעֲבֹד אֶת ה' כְּדַבְּעִי. אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: "עַכְשָׁו לְבָּךְ בּוֹעֵר לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ הַאלְסְטוּ דֶּער בַּייא, אוּלָם אַחַר-כָּךְ, כְּשֶׁתִּפֹּל מִזּוֹ הַהִתְלַהֲבוּת, וְגַם לֹא יִהְיֶה לְךָ פַּרְנָסָה מַה תַּעֲשֶׂה אָז, וְלֹא הִסְכִּים מוֹהַרְנַ"תְּ לְמַחֲשַׁבְתּוֹ, אֶלָּא אָמַר לוֹ: "עֲשֵׂה לְךָ שִׁעוּרִים קֹדֶם שֶׁתֵּלֵךְ לַחֲנוּת, וְגַם בַּחֲנוּת עַצְמָהּ תָּכִין לְךָ סְפָרִים וּבְעֵת שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְךָ קוּנִים תִּלְמֹד בָּהֶם, וְתִשְׁתּוֹקֵק וְתִכְסוֹף, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְסַבֵּב סִבּוֹת לְטוֹבָה שֶׁתּוּכַל לְהִפָּטֵר מֵהָעֲבוֹדָה לְגַמְרֵי וְכוּ', וְשָׁמַע לַעֲצַת מוֹהַרְנַ"תְּ וְעָשָׂה כֵּן וְעָזְרוֹ הַשי"ת אַחַר-כָּךְ וְעָשָׂה לוֹ כִּרְצוֹנוֹ, וְיָכוֹל הָיָה לָשֶׁבֶת רַק עַל הַתּוֹרָה וְהָעֲבוֹדָה. כְּמִדָּמֶה שֶׁהָאִישׁ הַנַּ"ל הָיָה רַבִּי חַיִּים לִירְסְמַן הַזָּקֵן. (אָבְנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם ס"ב).

א-תרלז

מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה רָגִיל לִקַּח לְבֵיתוֹ אֶת הָאוֹרְחִים הַנִּשְׁאָרִים בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ, אַף-עַל-פִּי שֶׁשּׁוּם אָדָם לֹא רָצָה לְקַחְתָּם. פַּעַם בְּשַׁבָּת אַחַת לָקַח אוֹרֵחַ אֶחָד שֶׁהָיָה לָבוּשׁ בִּבְגָדִים נִבְזִים וּמְגֻנִּים מְאֹד, עַד שֶׁבְּנוֹ רַבִּי יִצְחָק, שֶׁהָיָה אָז יֶלֶד קָטָן, לֹא רָצָה לְהִתְקָרֵב וְלָשֶׁבֶת אֵצֶל שֻׁלְחָן הַשַּׁבָּת בְּגָלַל אוֹרֵחַ זֶה, וְהִכָּה אוֹתוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ. כְּשֶׁבָּא אַחַר-כָּךְ מוֹהַרְנַ"תְּ אֶל רַבֵּנוּ זְצוּק"ל וְדָרְכוּ הָיָה לְסַפֵּר הַכֹּל לְפָנָיו רַבֵּנוּ זְצוּק"ל, סִפֵּר לוֹ גַּם זֹאת, וְאָז אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְצוּק"ל, "צֻוויייֶען הָאסְטוּ נִישְׁט גוּט גִימַאכְט, אֵין מָאל וויל אִיךְ טַאקֶע זְאלְסְט נָעמֶען אַ אוֹרֵחַ הָגוּן זְאלְסְט קֶעגֶען רֶעדֶן מִיט אִיהֶם, אוּן וויידֶער אַ קִינְד שֶׁאגְט מֶען?..." בִּתְמִיהָה. (אָבְנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם ס"ד).

א-תרלח

פַּעַם בְּלֵיל יוֹם-טוֹב רִאשׁוֹן שֶׁל חַג-הַסֻּכּוֹת בְּעֵת הַסְּעֻדָּה, אָמַר רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין לְמוֹהַרְנַ"תְּ זְצוּק"ל שֶׁכָּעֵת אַחַר שֶׁהִתְיַגֵּעַ מֻשָּׁךְ כָּל הַיּוֹם בִּבְנְיַת הַסֻּכָּה טוֹעֲמִים טַעַם אַחֵר בְּקְדֻשַּׁת הַסֻּכָּה, נָעֲנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ זְצוּק"ל וְאָמַר לוֹ: "אוּלָם זֹאת לֹא נִסִּיתָ עֲדַיִן לְצָעֵק כָּל הַיּוֹם: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם הַטְעִימֵנִי טַעַם סֻכָּה", וְכִי אֵיזֶה טַעַם הָיִיתָ טוֹעֵם אַחַר-כָּךְ בְּקְדֻשַּׁת הַסֻּכָּה"? (אָבְנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם סי"ב).

א-תרלט

סִפֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ פַּעַם אַחַת בְּעֶרֶב פּוּרִים בְּתַעֲנִית אֶסְתֵּר צָעַקְתִּי לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: "הַצִּלֵנִי מִקְלִפַּת הָמָן-עֲמָלֵק, וְדוֹמֶה הָיָה עָלַי הַדָּבָר, כְּאִלּוּ הָמָן-עֲמָלֵק עוֹמֵד עָלַי לְהַכּוֹתֵנִי בְּמוֹט בַּרְזֶל..." "מִיט אִירָאנְג" (אָבְנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם סי"ג).

א-תרמ

בְּבֶרְסְלֶב הָיָה אִישׁ אֶחָד מְשֻׁגָּע וְדַרְכּוֹ הָיָה לְצַעֵק: "מַיין זַייֶדע הָאט גִיהַאט טוֹיזֶנְט רֶעגְנְדַלַאךְ" וּפַעַם אַחַת כְּשֶׁיָּשַׁב מוֹהֲרַנַ"תְ בְּסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית בָּא הַמְשֻׁגָּע הַנַ"ל, וְהִתְחִיל לְצַעֵק כְּדַרְכּוֹ הַנַ"ל, וּמֵחֲמַת זֶה נִתְבַּלְבֵּל הַשֻּׁלְחָן, וְאָז הִתְחִיל לְדַבֵּר מוֹהֲרַנַ"תְ מֵהַמִּדְרָשׁ, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יֵשׁ לוֹ אוֹצַר מְשֻׁגָּעִים, וְהִזְכִּיר אָז מַאֲמַר חָאֲרַ"י זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁכָּל אֶחָד מֵחֲמַת הָעֲבֵרוֹת שֶׁלּוֹ הָיָה רָאוּי לִהְיוֹת מְשֻׁגָּע מַמָּשׁ, וְכוּ' וְהָאֲרִיךְ בְּשִׂיחָה זוֹ מְאֹד, לְבַסּוֹף כְּשֶׁסִּיֵּם אָמַר: "אַז פּוּן אַ מְשֻׁגִּינֶעם קָאן וֶוערְן אַזַא שְׁמוּעֶס דַּארְף מֶען מְשֻׁגָּעִים אוֹיךְ". (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סי"ד).

א-תרמא

פַּעַם-אַחַת יָשַׁן הָרַב נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בַּחֲדַר מוֹהֲרַנַ"תְ, וְשָׁמַע אֵיךְ שֶׁמוֹהֲרַנַ"תְ מְסַדֵּר תִּקּוּן חֲצוֹת וּמִתְבּוֹדֵד לַאֲחֲרֶיהָ וְאָמַר: "אַתָּה יוֹדֵעַ רָזֵי עוֹלָם" "דוּא וַוייסְט דִּי סוֹדוֹת פּוּן דִּי וֶועלְט, דֶּער רַבִּי עֶר אִיז אַ סוֹד פּוּן דֶּער וֶועלְט", וְאוֹתִי קֵרַבְתָּ לְרַבִּי כָּזֶה. וְהִתְחִיל לְבַקֵּשׁ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיְּצַיֵּת אֶת רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל וְיִתְקָרֵב אֵלָיו בֶּאֱמֶת. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סט"ו).

א-תרמב

אָמַר: וָואס מִיר שְׁמוּעְסָן אַדוּרְךְ אִין אַ פְּרַאסְטָן מִיטְוואךְ וֶועט קֶיין אַנְדֶערֶער גוּטָער יוּד נִיט מַשִּׂיג זַיין אִין גַּן עֵדֶן. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סי"ח).

א-תרמג

פַּעַם-אַחַת בָּאוּ אַנַ"שׁ אֶל מוֹהֲרַנַ"תְ וְחָסַר אֶחָד מֵהֶם וְשָׁאַל עָלָיו מוֹהֲרַנַ"תְ: הֵיכָן הוּא? אָמְרוּ לוֹ, שֶׁלֹּא בָּא מֵאֵיזֶה סִבָּה שֶׁהִיא, וְאָמַר מְרֻצֶּה אֲנִי גַּם-כֵּן, אָמְרוּ לוֹ אַנַ"שׁ: מָה הָיָה אִלּוּ כֵּן הָיָה בָּא? אָמַר גַּם הָיִיתִי מְרֻצֶּה. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סי"ט).

א-תרמד

כְּשֶׁרָצָה מוֹהֲרַנַ"תְ לִסַּע לִבְרָאד בִּשְׁנוֹת ת"ר, כִּי הָיוּ לוֹ רְמָזִים מֵרַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל לִסַּע לְשָׁם, וְרָצָה גַּם אָז לְהַדְפִּיס אֶת סִפְרוֹ הַקָּדוֹשׁ "לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת", כִּי בִּמְדִינַת רוּסְיָא לֹא יָכְלוּ לְהַדְפִּיס, כִּי הָיוּ מֵהַשִּׁבְעָה סְפָרִים, שֶׁלֹּא הִרְשׁוּ הַמֶּמְשָׁלָה לְהַדְפִּיס, כְּמוֹ סִפְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, וְסִפְרֵי הָרַב בַּעַל הַתַּנְיָא וְכוּ', וּמִטַּעַם שֶׁאָמְרוּ, שֶׁעוֹשִׂין אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם בְּעַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה... וְהֻצְרְכוּ לִנְסֹעַ לְהַדְפִּיסָם חוּץ לַמְּדִינָה. וְהִנֵּה אָז בִּשְׁנַת ת"ר דִּבְּרוּ בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁיָּבוֹא מָשִׁיחַ בִּשְׁנָה זוֹ, וְאָמַר מוֹהֲרַנַ"תְ, שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יָבוֹא בִּשְׁנָה זוֹ, וּמַה שֶּׁכָּתוּב בַּזֹּהַר שֶׁבִּשְׁנַת ת"ר יִפָּתְחוּן תַּרְעֵי דְּחָכְמְתָא, כַּוָּנַת הַדְּבָרִים הוּא: שֶׁיָּכוֹל לִהְיוֹת, שֶׁמֵּהַיּוֹם אִם יַתְחִיל אָדָם דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה יוּכַל לִגְמֹר. וְנִתְעוֹרֵר אָז וְשָׁאַל אֶת הָרַב נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין

אִם יִסַּע גַּם-כֵּן עִמּוֹ, אַף-עַל-פִּי שֶׁרַבִּי נַחְמָן לֹא הָיָה לוֹ חֶשֶׁק, אַף אַף-עַל-פִּי-כֵן הָיָה יָרֵא לְהַרְאוֹת לְמוֹהַרְנַ"תְּ שׁוּם רֶמֶז נֶגֶד זֶה, כִּי תֵּכֶף לֹא יִרְצֶה יוֹתֵר לְדַבֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ אוֹדוֹת זֶה, עַל-כֵּן הֵשִׁיב לוֹ מִיָּד: "אַבִּי אִיךְ וֶועל נָאר אַ זְכִיָּה הָאבֶּן אַז אִיר זָאלְט מִיר מִיט נָעמָען" וְכֵן הָוָה, שֶׁנָּסַע עִמּוֹ, וְנֶהֱנָה מִזֶּה רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטָשִׁין כָּל יְמֵי חַיָּיו. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם ס"כ).

א-תרמה

וְיֵשׁ כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת מֵהַנִּסִיעָה הַנַּ"ל, כִּי נָסְעוּ דֶּרֶךְ בְּרֶאד לְלֶעמְבֶּערְג וְהָיָה שָׁם מוֹהַרְנַ"תְּ אֵצֶל קְרוֹבָיו, וּמִשָּׁם נָסְעוּ לְזָאלְקָווֶע וְאָז הָיְתָה הַמְּרִידָה הַיְדוּעָה שֶׁבְּפוֹלִין, וְהָיוּ הַשּׁוֹטְרִים מְחַפְּשִׂין וְחוֹקְרִין וְשׁוֹאֲלִין בְּכָל הָאַכְסַנְיוֹת לָאֲנָשִׁים הַשּׁוֹהִים בָּהֶם, אִם יֵשׁ לָהֶם פַּאסְפּוֹרְט, וּמוֹהַרְנַ"תְּ וְרַבִּי נַחְמָן לֹא הָיָה לָהֶם פַּסְפּוֹרְט, וּכְשֶׁשָּׁאַל אוֹתָם בַּעַל הָאַכְסַנְיָה אִם יֵשׁ לָהֶם פַּאסְפּוֹרְט, עָנָהוּ רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטָשִׁין בְּלָשׁוֹן תֵּימָה: "וְכִי בְּעֵת כָּזֹאת נוֹסְעִים לְלֹא פַּאסְפּוֹרְט"? וְהָיוּ שָׁם בְּהָאַכְסַנְיָה וְלֹא יָצְאוּ מִפֶּתַח הַבַּיִת וּכְשֶׁהָיוּ צְרִיכִים לֵילֵךְ לַמְּקֻוֶה, הָיוּ הוֹלְכִין דֶּרֶךְ עֲקַלְתּוֹן בְּהַצְנַע. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם).

א-תרמו

פַּעַם, כְּשֶׁהָלְכוּ דֶּרֶךְ בֵּית-כְּנֶסֶת אֶחָד שֶׁבָּעִיר, סִפֵּר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ מַעֲשֶׂה מֵרַבִּי הֶעָנִיךְ, שֶׁזֶּה רַבִּי הֶעָנִיךְ הָיָה דַּר בִּקְרֶעטְשְׁמָע, שֶׁשָּׁכְרוּ מֵהַגְּרָף בְּאֵיזֶה כְּפָר, וּמֵתָה אֵשֶׁת הַגְּרָף, וְנָשָׂא אִשָּׁה אַחֶרֶת, וּמִזִּוּגָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה נוֹלַד לוֹ בֵּן אֶחָד, וְזִוּגָתוֹ הַשְּׁנִיָּה לֹא יָכְלָה לִסְבֹּל אוֹתוֹ וּלְגַדְּלוֹ וְהֶכְרַח הַגְּרָף לְגָרְשׁוֹ מִבֵּיתוֹ וּלְקָחוֹ רַבִּי הֶעָנִיךְ אֶצְלוֹ לְמְשָׁרֵת, וְגִדְּלוֹ בְּבֵיתוֹ וְהֶאֱכִילוֹ וְהִלְבִּישׁוֹ וְכוּ', פַּעַם אַחַת, כְּשֶׁנָּסַע צַדִּיק אֶחָד דֶּרֶךְ הַכְּפָר הַהוּא וְנִתְאַכְסֵן אֵצֶל רַבִּי הֶעָנִיךְ הַנַּ"ל, רָאָה אֶת הַיֶּלֶד הַמְּשָׁרֵת הַנַּ"ל, וְאָמַר לְהָרַב הֶעָנִיךְ, שֶׁהוּא רוֹאֶה וּמַבְחִין בַּיֶּלֶד, שֶׁיֵּשׁ לוֹ נִימּוּס מַלְכוּת, וְעַל כֵּן מֵהַנִּכּוֹן, שֶׁיְּשַׁמְּשׁוּ עֵינָיו עָלָיו. לְאַחַר זְמַן מֵת אָבִי הַגְּרָף, וְהִנֵּה בְּפוֹלִין הָיָה נָהוּג, שֶׁבְּכָל כַּמָּה שָׁנִים נִתְקַבְּצוּ הָאֲדוֹנִים בָּעִיר וַוארְשָׁא וּבָחֲרוּ בַּקֵּיסָר הֶחָדָשׁ עַל יְדֵי בְּחִירוֹת אוֹ גוֹרָל, וְצִוָּה רַבִּי הֶעָנִיךְ לְמְשָׁרְתוֹ הַנַּ"ל, שֶׁיִּסַּע גַּם-כֵּן וְיַצֵּג שָׁם אֶת מְקוֹם אָבִיו, וְנָתַן לוֹ סוּס טוֹב לִרְכֹּב עָלָיו וּמֵהָרִכִיבָה הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁרָכַב עַל הַסּוּס, רָאָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ נִימּוּס שֶׁל מַלְכוּת, וּמָסַר לוֹ כְּתֹבֶת הַמָּקוֹם וְנָסַע הַמְּשָׁרֵת לְוַארְשָׁא וְנִבְחַר שָׁם לְמֶלֶךְ עַל פּוֹלִין. אַחַר-כָּךְ שָׁלַח לִקְרֹא אֶת רַבִּי הֶעָנִיךְ וַיִּשְׁאֲלֵהוּ: מַה בַּקָּשָׁתְךָ? וְכוּ', בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ רַבִּי הֶעָנִיךְ, שֶׁיִּבְנֶה הַמֶּלֶךְ בֵּית-הַכְּנֶסֶת עַל שְׁמוֹ, וְזֶה הוּא הַבַּיִת-הַכְּנֶסֶת. בְּזֶה הַבַּיִת-הַכְּנֶסֶת הָיוּ לוֹמְדִים שְׁנֵי גִּיסִים, שֶׁהָיוּ לוֹמְדִים מֻפְלָגִים וּמֵרֹב לַהֲטָם בְּלִמּוּד הַגְּמָרָא הִכּוּ זֶה אֶת זֶה עִם הַגְּמָרוֹת, וּמוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה מֵחֲלָצֵיהֶם. וּפַעַם אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְצוּק"ל, שֶׁהוּא יִהְיֶה תִּקּוּן לְאֶבוֹתָיו וְיִתַּקֵּן אוֹתָם. וְאָז בִּהְיוֹת מוֹהַרְנַ"תְּ שָׁם, צִוָּה שֶׁיְּבַשְּׂלוּ לוֹ תַּבְשִׁיל

לֶאֱכֹל וְנִכְנַס לְבֵית-הַכְּנֶסֶת וְסָגַר אֶת עַצְמוֹ לִזְמַן רַב וְעָסַק בְּתִקּוּנָם, וְאַחַר-כָּךְ הִתְלַהֵב וְדִבֵּר מֵהַתּוֹרָה ס"ה "לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן" חֵלֶק א. (אֲבָנֶ"ה בַּרְזֶל, שם).

א-תרמז

כְּשֶׁהָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָז בְּלֶעמְבֶּערְג, נָתַן לוֹ הָרַב מִלֶּעמְבֶּערְג כְּתָב וּסְמִיכָה, שֶׁהוּא לַמְדָן, וְהֶרְאָה אוֹתָהּ לְהָרַב מִזַּאלְקָאוֶוע, וְהַמְּנָהָג שָׁם הָיָה, שֶׁאוֹרֵחַ לַמְדָן הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר חִלּוּק וּפִשְׁט בִּגְמָרָא וְכַדּוֹמֶה, וַיֹּאמֶר הָרַב לְמוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁיֹּאמַר גַּם הוּא, וְלֹא רָצָה מוֹהַרְנַ"תְּ, וַיֹּאמֶר הָרַב פְּשָׁט, וְלֹא יָשַׁר בְּעֵינֵי מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהִפְצִיר בּוֹ הָרַב מְאֹד, שֶׁיֹּאכַל אֶצְלוֹ וְלֹא רָצָה. הִתְפַּלֵּא עַל זֶה רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין מְאֹד: הֲלֹא דֶּרֶךְ רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל הָיָה, שֶׁלֹּא לְהִתְעַקֵּשׁ עַל שׁוּם דָּבָר וּכְשֶׁיָּצָא מוֹהַרְנַ"תְּ, שְׁאָלוֹ רַבִּי נַחְמָן לָדָבָר זֶה. עָנָה לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ בְּלָשׁוֹן הַכָּתוּב: "אַל תִּלְחַם אֶת לֶחֶם רַע עָיִן". וְהָיָה פֶּלֶא יוֹתֵר בְּעֵינֵי רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין, מֵאַיִן יוֹדֵעַ מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁהָרַב הַזֶּה הִנּוֹ רַע עַיִן, וְהַסּוֹף הָיָה, שֶׁלֹּא יָכְלוּ לְהַדְפִּיס שָׁם בְּזֶעלְקָוָוא, וְהֶכְרִחוּ לִסַּע מִשָּׁם, וְאָמַר אָז מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁכָּאן בְּלֶעמְבֶּערְג בְּוַדַּאי יַדְפִּיסוּ, וּבֶאֱמֶת אַחַר זְמַן רַב נִתְעוֹרֵר וְשָׁלַח אֶת רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין בְּעַצְמוֹ לְשָׁם כְּדֵי לְהַדְפִּיסָם. (אֲבָנֶ"ה בַּרְזֶל, שם).

א-תרמח

כַּאֲשֶׁר הִגִּיעַ רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין שׁוּב לְלֶעמְבֶּערְג, דִּבֵּר שָׁם עִם הַמַּדְפִּיסִים וְסִפֵּר לָהֶם מִמּוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁהִזְכִּיר עַל הָרַב אֶת הַפָּסוּק: "אַל תִּלְחַם אֶת לֶחֶם רַע עָיִן", וַיִּתְפַּלְאוּ הָאֲנָשִׁים מְאֹד מְאֹד, וְאָמְרוּ לוֹ עַל מוֹהַרְנַ"תְּ: "חָכָם עָדִיף מִנָּבִיא" (בבא בתרא יב.), וְכִי מֵאַיִן יָדַע זֹאת, שֶׁהוּא רַע עַיִן? כִּי בֶּאֱמֶת הוּא רַע עַיִן מְאֹד וְהָיוּ אָז הָרַב רַבִּי נָתָן עִם רַבִּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶער בִּבְרָאד בְּשַׁבַּת חֲזוֹן, וְכַמּוּבָא בַּאֲרִיכוּת בִּמְכִתְּבֵי מוֹהַרְנַ"תְּ. (אֲבָנֶ"ה בַּרְזֶל, שם).

א-תרמט

כְּשֶׁנָּסַע הָרַב, רַבִּי נַחְמָן הַנַּ"ל, לְהַדְפִּיס הַ"לִּקּוּטֵי-הֲלָכוֹת", נָסְעָה אִשְׁתּוֹ לְמוֹהַרְנַ"תְּ בְּטָעֶנוֹת אוֹדוֹת פַּרְנָסָתָהּ. שְׁאַל אוֹתָהּ מוֹהַרְנַ"תְּ: "כַּמָּה הִיא צְרִיכָה בְּצִמְצוּם לְמִחְיַת בְּנֵי-הַבַּיִת"? אָמְרָה: כָּךְ וְכָךְ, הִבְטִיחַ לָהּ מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁיִּכְתּוֹב לִבְנוֹ רַבִּי יִצְחָק, שֶׁיִּתֵּן לָהּ כְּדֵי צָרְכָּהּ וְעוֹד גַּם לַעֲשׂוֹת לָהּ מַלְבּוּשׁ טוֹב עַל חַג הַפֶּסַח, כִּי נִתְמַהְמְהָה עִם הַהַדְפָּסָה עַד אַחַר הַפֶּסַח, וְכֵן הָווּ. אַחַר-כָּךְ הִתְפָּאֲרָה לִפְנֵי בַּעֲלָהּ, כִּי לֹא הָיָה לָהּ כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ מַלְבּוּשׁ טוֹב כָּזֶה. (אֲבָנֶ"ה בַּרְזֶל, שם).

א-תרנ

כָּל אֵלּוּ הַיָּמִים, שֶׁהָיוּ בְּלֶעְמְבֶּעְרְג הָיוּ עִמּוֹ תָּמִיד הַחֲסִידִים דִּשָּׁם, וְלֹא הָיוּ מַנִּיחִים אוֹתוֹ לֵילֵךְ יְחִידִי וְהָלְכוּ אַחֲרָיו בְּכָל מָקוֹם, וְהָיוּ אוֹמְרִים זֶה לָזֶה: "הָיָה לוֹ, לְמוֹהַרְנַ"תְּ, רַבִּי כְּזֶה, שֶׁיָּנַק מִמֶּנּוּ תָּמִיד חָלָב וּדְבַשׁ. וּכְשֶׁנִּסְעוּ מִשָּׁם לְוווהוּ שׁוּרָה שֶׁל אֲנָשִׁים מִשְּׁנֵי צִדֵּי הָעֲגָלָה כַּחֲמִשָּׁה קִילוֹמֶטֶר, פְּסִיעָה בִּפְסִיעָה, וְאָמַר אָז לִפָּנֵיהֶם הַתּוֹרָה נ"ב הַנַּעוֹר בַּלַּיְלָה וּכְשֶׁרְאָה, שֶׁאֵין רַבִּי נַחְמָן מִתְפַּעֵל מִדִּבְרֵי הַתּוֹרָה, אָמַר לוֹ: נחמן! אצלך התורה ישנה, אצלי היא חדשה ומבריקה כראי. - "נַחְמָן! בַּא דִּיר אִיז דִּיא תּוֹרָה אַלְט, בַּי מִיר אִיז זִיא שְׁפִּיגְל נַייא". (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם).

א-תרנא

בִּהְיוֹתוֹ שָׁם אָמְרוּ לוֹ חֲסִידֵי הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי אוּרִי זְצוּקַ"ל מִסְּטָרֶעלִיסְק, שֶׁהָרַב רַבִּי אוּרִי זְצוּקַ"ל הָיָה אוֹמֵר לְעַצְמוֹ בִּלְשׁוֹן בְּזָיוֹן: "אוּרִי אוּרִי, וּוי קֶעְנְסְטוּ בִּילֶּעְן אוּן זְאגְן תּוֹרָה אַז דֶּער "לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן" אִיז דָּא אוֹיף דֶּער וֶועלְט"? וְאָמְרוּ לוֹ עוֹד: "אִם הָיָה הָרַב רַבִּי אוּרִי חַי, הָיָה נוֹשֵׂא הַכֵּלִים שֶׁלָּכֶם לַמֶּרְחָץ", וְאַחַר-כָּךְ, כְּשֶׁנָּסַע רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין לְשָׁם וְהִדְפִּיס שָׁם הַלִּקּוּטֵי הֲלָכוֹת כַּנִּזְכָּר-לְעֵיל, כְּשֶׁרָצָה לְהָבִיא אֶת הַסְּפָרִים אֶל מוֹהַרְנַ"תְּ לְחַג-הַשָּׁבוּעוֹת, בְּאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ נוֹדַע לוֹ, שֶׁבּוֹדְקִין הֵיטֵב אֶת הָעוֹבְרִים בַּגְּבוּל, וּמֵחֲמַת פַּחַד נָסַע בַּחֲזָרָה עֶרֶךְ עֶשְׂרִים קִילוֹמֶטֶר, וְאָכַל שָׁם בְּלֵיל שַׁבַּת-קֹדֶשׁ בְּבֵית יְהוּדִי אֶחָד, וְדִבֵּר עִמּוֹ דִּבּוּרִים נִפְלָאִים, וְסִפֵּר לוֹ, שֶׁאֵלּוּ הַדִּבּוּרִים הֵם מֵהָאִישׁ שֶׁחִבֵּר אֵלּוּ הַסְּפָרִים שֶׁהִדְפִּיס מִקְרוֹב. הִתְלַהֵב הָאִישׁ וְאָמַר לוֹ: "עִם סְפָרִים כָּאֵלּוּ הָיִיתִי הוֹלֵךְ וְעוֹבֵר עִמָּהֶם אֶת הַגְּבוּל לְלֹא מוֹרָא וַאֲפִלּוּ בְּאֶמְצַע הַיּוֹם" וְנִתְעוֹרֵר רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין מִדִּבּוּרָיו וְנָסַע וְעָבַר אֶת הַגְּבוּל בְּשָׁלוֹם. כְּשֶׁבָּא לְבֵיתוֹ, סִפֵּר זֹאת לְמוֹהַרְנַ"תְּ אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: "אַתָּה הָיִיתָ צָרִיךְ לְהַמְתִּין וּלְצַפּוֹת לְהַיְשׁוּעָה בַּגְּבוּל וּלְהִתְפַּלֵּל וּלְהַתְפַּלֵּל שָׁם לְרֵעַ שֶׁל הַיְשׁוּעָה, כִּי מַדּוּעַ בָּרַחְתָּ, הֲלֹא כְּשֶׁיָּבוֹא הַזְּמַן שֶׁל הַיְשׁוּעָה הָיִיתָ רָחוֹק מֵהַמָּקוֹם, אוּלָם הָיְתָה זֹאת לְטוֹבָה שֶׁחָזַרְתָּ כְּדֵי לְעוֹרֵר וּלְחַזֵּק אֶת הַיְּהוּדִי הַנַּ"ל. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם).

א-תרנב

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: עֲבוּר עִנְיַן רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל צְרִיכִין לִהְיוֹת נָקִי מִן הַקְּנָאָה וְהַתַּאֲוָה וְהַכָּבוֹד מִכֹּל וְכֹל לְגַמְרֵי, אַךְ מַה יְּכוֹלִין לַעֲשׂוֹת אִם הָאָדָם מְקַנֵּא אוֹ נִכְשָׁל בְּתַאֲוָה, הֲלֹא אָנוּס הוּא, וְעַל-כֵּן אַף-עַל-פִּי-כֵן מְקָרֵב אוֹתוֹ רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל, אוּלָם כְּשֶׁרוֹצֶה עוֹד גַּם כָּבוֹד, "נוּ שְׁטֵייזְשֶׁע אִין דֶּער זַייט", וְכֵן אָמַר פַּעַם בְּלָשׁוֹן אַחֵר: אִם יֵשׁ בְּךָ קִנְאָה וְתַאֲוָה, הָרַבִּי מְקַבֵּל אוֹתְךָ, אֲבָל אֶת כְּבוֹדְךָ אַתָּה מֻכְרָח לִזְרֹק לְגַמְרֵי. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם). (וע"ע לעיל בסעיפים: קעג, ו-קעה).

א-תרנג

כְּשֶׁהָיָה הָרַב נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין בְּעִיר יַאס שֶׁבְּרוּמַנְיָה, כְּשֶׁצָּמָא לִשְׁתּוֹת בְּשַׁבָּת בַּבֹּקֶר אַחַר הַסְּעֻדָּה, נִכְנַס לְבֵית רַב הָעִיר, נָתַן לוֹ הָרַב שָׁלוֹם, כַּנָּהוּג, וְשָׁאַל אוֹתוֹ: מֵאַיִן אַתֶּם? וְנִתְיָרֵא לוֹמַר, שֶׁהוּא מִבְּרֶסְלֶב, וְאָמַר לוֹ: מִטּוּלְטְשִׁין, וַיִּשְׁאַל אוֹתוֹ: אֵיפוֹא הִיא? וַיֹּאמֶר לוֹ סָמוּךְ לִבְרֶסְלֶב, אָמַר לוֹ הָרַב: "אֶפְשָׁר קְאַנְט אִיר נָתָן'לֶ עַ בְּרֶסְלֶבֶר חָסִיד"?, וְהֵבִין רַבִּי נַחְמָן מִשְּׁאֵלָתוֹ, שֶׁאֵינוֹ מִתְנַגֵּד, וְסִפֵּר לוֹ שֶׁהוּא תַּלְמִידוֹ, וְסִפֵּר לוֹ הָרַב, מֵהֵיכָן הוּא מַכִּיר אֶת מוֹהֲרַנ"תְּ, כִּי אָבִיו הָיָה רַב בְּלֶעמְבֶּערְג וְהוּא הָיָה אָז אַבְרֶךְ צָעִיר, וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה נִתְאַכְסֵן לֹא רָחוֹק מִבֵּיתָם, וְהָיָה רָגִיל לִכְנֹס אֶל רַבֵּנוּ זְצוּק"ל, וְסִפֵּר לִי אָז מֵרַבִּי נָתָן וְאָמַר: "אַיי הָאבּ אִיךְ אַ נָתָ'לֶע, וְאִם אַתָּה תִּסַּע וְתָבוֹא אֵלַי לִבְרֶסְלֶב, אֶעֱשֶׂה מִמְּךָ חִדּוּשׁ כְּמוֹ נָתָ'לֶע", אוּלָם גַּשְׁמִיּוּת וְחֶשְׁכַת הָעוֹלָם הַזֶּה הֵבִיא שִׂכְחָה בְּלִבִּי וְשִׂכַחְתִּי מִלְּנְסֹעַ, וְהִבִּיט בַּסֵּפֶר "לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת" וְהִתְפַּעֵל וְאָמַר: "עֶס אִיז דָּעם רֶבִּינְס מֹחַ אוּן רַבִּי נָתָן'ס מוֹיל..." וּכְשֶׁבָּא רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין לְמוֹהֲרַנ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְסִפֵּר לוֹ זֹאת, אָמַר אֲנִי גַּם-כֵּן אוֹמֵר כָּךְ עַל הַ"לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת": "דָּעם רַבִּינְס מֹחַ אוּן מַיין מוֹיל"... (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם).

א-תרנד

רַבִּי אֶפְרַיִם בֶּן רַבִּי נַפְתָּלִי, אָמַר פַּעַם לְמוֹהֲרַנ"תְּ: "מִיט אַייֶעֶר דַּאוִיוָנְען מַאכְט אִיהר אַ פִּרוּשׁ אוֹיף דֶּעם דַּאוִיוָנְען". (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סכ"א; וכ"ה בהקדמה לימי התלאות מובא להלן בח"ג סעיף קט"ו).

א-תרנה

כְּשֶׁאָמַר רַבֵּנוּ הַתּוֹרָה "וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן וְכוּ'" הַדִּינִין הֵם בְּחִינַת רָצִין וְכוּ', עַיֵּן שָׁם, אָמַר רַבֵּנוּ זְצוּק"ל, שֶׁהָרָצִים הַנִּזְכָּרִים שָׁם הֵם הֵם הָרוֹפְאִים, שֶׁהֵם שְׁלוּחֵי הַדִּין הַבָּא מִלְּמַעְלָה, וּמְשׁוּם כָּךְ מֻרְגָּל בְּפִי הָעוֹלָם לוֹמַר, צְרִיכִים לָרוּץ אַחַר הָרוֹפֵא, "מֶען דַּארְף לוֹיפֶן נָאךְ אַ דָאקְטֶער" וְכוּ'. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סכ"ב).

א-תרנו

פַּעַם-אַחַת הָיָה מוֹהֲרַנ"תְּ בִּבְרֶסְלֶב בְּאַכְסַנְיָה אַחַת וְלֹא רָצָה לֶאֱכֹל שָׁם. אַחַר-כָּךְ נִתְוַדַּע, שֶׁהַשּׁוֹחֲטִים הָיוּ רוֹצְחִים, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְהָיְתָה שְׁחִיטָתָן פְּסוּלָה... (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סכ"ח).

א-תרנז

וּפַעַם-אַחַת, כְּשֶׁנָּתְנוּ מָרָק עַל הַשֻּׁלְחָן וְדִבֵּר הוּא זְצוּק"ל מֵהַתּוֹרָה: "כִּי מְרַחֵם יְנַהֲגֵם" (בליקוטי מוהר"ן ח"ב, סימן ז'), בְּתוֹךְ כָּךְ נִתְקָרֵר הַמָּרָק, וְשִׁלֵּם בְּעַד הַמָּרָק וְלֹא אָכַל. אַחַר-כָּךְ נִתְוַדַּע, שֶׁהָיָה בַּמַּאֲכָל אֵיזוֹ שְׁאֵלָה שֶׁל טְרֵפָה. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סכ"ג).

א-תרנח

אֶחָד שָׁאַל לְמוֹהַרְנַ"תְּ, אִם עֲדִיף לְהִתְפַּלֵּל בְּמְהִירוּת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ לוֹ מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת. עָנָה מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר: "בְּמְהִירוּת יְכוֹלִין לְהִתְפַּלֵּל כָּל הַתְּפִלָּה בְּמַחֲשָׁבָה זָרָה אַחַת אוֹלָם כְּשֶׁתִּתְפַּלֵּל בְּמְתִינוּת, עַל כָּל פָּנִים יִהְיוּ לְךָ בֵּינֵיהֶם גַּם מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת..." (אָבְנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם סכ"ה; אמנם עיין בעלים לתרופה מכתב תל"ג).

א-תרנט

אָמַר פַּעַם מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שָׁמַעְתִּי אוֹמְרִים עַל רַבִּי עוֹזֵר "עֶר אִיז פְּרוּם", לֹא כָּךְ קִבַּלְתִּי מֵרַבֵּנוּ זְצוּק"ל, דֶּער עִקָּר אִיז פְּרֵילִיךְ, אוּן פְּרוּם אוֹיךְ". (אָבְנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם סכ"ח).

א-תרס

אָמַר לְרַבִּי מֹשֶׁה בְּרֶסְלֶבֶר: מוֹצִיא אֲנִי לְךָ דֶּרֶךְ תְּשׁוּבָה – שֶׁתִּרְקוֹד כָּל יוֹם. "אִיךְ גִיב דִּיר אַרוֹיס אַ תְּשׁוּבָה דּוּא זְאלְסְט טַאנְצָן אַלֶע טָאג". (אָבְנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם סכ"ט).

א-תרסא

פַּעַם הִרְגִּישׁ מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל גּוֹדֶל מַעֲלַת הַתְּפִלָּה מִמַּאֲמַר חֲזַ"ל שֶׁהַמַּלְאָךְ הַמְמוּנֶה עַל הַתְּפִלּוֹת צָרִיךְ לְהַשְׁבִּיעַ כָּל תְּפִלָּה שֶׁתַּגִּיעַ מֵעַצְמָהּ לְמְקוֹמָהּ לְמַעְלָה. נִרְאֶה שֶׁגַּם הוּא אֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ אֶת מְקוֹם כָּל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה. (שם בסופו עמ' תק"ב).

פַּעַם הִפְלִיג מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּגֹדֶל מַעֲלַת הַתְּפִלָּה מִמַּה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל הַתְּפִלּוֹת צָרִיךְ לְהַשְׁבִּיעַ כָּל תְּפִלָּה, שֶׁתַּגִּיעַ מֵעַצְמָהּ לְמְקוֹמָהּ לְמַעְלָה, וְנִמְצָא שֶׁגֹּדֶל מַעֲלַת הַתְּפִלָּה גָּבוֹהַּ כָּל-כָּךְ, עַד שֶׁגַּם הַמַּלְאָךְ אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֶת מְקוֹם כָּל תְּפִלָּה וְכוּ', עַד שֶׁצָּרִיךְ לְהַשְׁבִּיעַ אוֹתָהּ, שֶׁתַּעֲלֶה לִמְקוֹמָהּ. (אָבְנֵי"הָ בַּרְזֶל).

א-תרסב

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל: הֵיכָן שֶׁמִּתְקַבְּצִים עֲשָׂרָה מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ רָאוּי לִסַּע אֶת כָּל קְצוֵי הָעוֹלָם לְהִתְחַבֵּר אֶת רֹאשׁוֹ בֵּינֵיהֶם, וְדִבֵּר אָז לְעִנְיַן רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, כְּשֶׁנֶּאֱסָפִין כָּל הַקִּבּוּץ הַקָּדוֹשׁ, כַּמָּה גָּדוֹל עָרְכָּהּ. (ביאהל"ק הישן; נכפל להלן בח"ה סעיף צ"ו).

א-תרסג

וְעוֹד סִפֵּר ר"א זַ"ל אֵיךְ שֶׁאָבִיו רַבִּי נַחְמָן זַ"ל עָמַד תַּחַת הַחַלּוֹן בְּעֵת שֶׁבִּתּוֹ רָחֵל זַ"ל הָיְתָה יוֹשֶׁבֶת עַל הַמִּשְׁבֵּר וְהָיְתָה צוֹעֶקֶת ה"ע קְלִין שֶׁל חֶבְלֵי לֵידָה. אָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אֲזוֹי הָאבֶּן עֶרְלִיכֶע יוּדְעֶן גֶּשְׁרִיגֶן פְּרִישׁ אוּן גִּיזוּנְד" (כַּךְ צָעֲקוּ יְהוּדִים כְּשֵׁרִים כְּשֶׁהָיוּ בְּרִיאִים וְרַעֲנַנִּים. (שם).

א-תרסד

מוֹהַרַנ"תְּ הַקָּדוֹשׁ זַ"ל אָמַר שֶׁמַּה שֶּׁזָּכָה לִידַע מֵרַבֵּנוּ זַ"ל יוֹתֵר מִשְּׁאָר תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה רַק מֵהַלֵּילֵי שַׁבָּתוֹת שֶׁבַּחוֹרֶף (שֶׁהִתְנוֹצְצוּת הַקְּדֻשָּׁה וְהַיִּרְאָה שֶׁהָיוּ עַל פְּנֵי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּלֵילֵי שַׁבָּתוֹת הָיָה אֵין לְשַׁעֵר כְּלַל כַּמּוּבָא בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן וּמִי שֶׁהָיָה אָצְלוֹ אָז הָיָה נוֹפֵל יִרְאָה וּבוּשָׁה גְּדוֹלָה מְאֹד עַל פָּנָיו עַד שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה מוּכְרָח אָז לְהָיוֹת בְּמַסְוֶה עַל פָּנָיו וְהָיָה אוֹמֵר אָז תּוֹרָה בְּיִרְאָה גְּדוֹלָה) וְכָל הַתַּלְמִידִים זַ"ל אַף-עַל-פִּי שֶׁהָיָה לָהֶם הִתְנוֹצְצוּת וְכוּ' כַּנַּ"ל אַף עַל פִּי כֵן הָיוּ הוֹלְכִים אַחַר כַּךְ לִישֵׁן וּמוֹהַרַנ"תְּ זַ"ל מֵחֲמַת בּוֹשָׁרוּת לִבּוֹ לֹא הָיָה יָכוֹל לִישֵׁן, וְהָיָה יוֹצֵא חוּץ לְהָעִיר בְּרֶסְלֶב תַּחַת הָהָר אֵצֶל הַנָּהָר בִּיק, וְהָיָה צוֹעֵק כָּל הַלַּיְלָה (בְּנִגּוּן הַמְעוֹרֵר הַלֵּב): "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אַז דְּא בֶּרֶענְט אַ פַּייֶעֶר אַזַא פַּייֶעֶר פַּייֶעֶר אַרַיין דָּאס פַּייֶעֶר מִיר אִין הָאָרְץ אַרַיִן", "כָּאן בּוֹעֵר אֵשׁ כְּזוּ הַבְעֶר נָא אֵשׁ זוּ בְּלִבִּי". וּבַבֹּקֶר הִשְׁכִּים הִתְפַּלֵּל בְּהִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה וּבִפְרַט נִשְׁמַת הָיָה אוֹמֵר בְּנִגּוּן הַמְעוֹרֵר הַלֵּב מְאֹד הַיְדוּעַ לְאַנְשֵׁי"שְׁ, וּמִזֶּה הָיָה מוֹלִיד הַמּוֹחִין שֶׁלּוֹ, וְזָכָה לְמַה שֶּׁזָּכָה, אַשְׁרֵי לוֹ. (שם).

א-תרסה

אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי, שֶׁאָמַר מוֹהַרַנ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כְּמוֹ שֶׁאֵין רָגַע בְּלֹא פֶּגַע, כְּמוֹ-כֵן צָרִיךְ לְקַיֵּם: "אֵין רָגַע בְּלֹא 'פֶּגַע'" לְשׁוֹן בַּקָּשָׁה כִּי תֵּבֵת "פֶּגַע" יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי פֵּרוּשִׁים: לְשׁוֹן "פֶּגַע רַע" וּלְשׁוֹן "בַּקָּשָׁה", וּשְׁנֵיהֶם אֶחָד כְּשֶׁמְּקַיְּמִים "אֵין רָגַע בְּלִי פֶּגַע וּבַקָּשָׁה", נִצּוֹלִין עַל-יְדֵי-זֶה מִכָּל פְּגָעִים רָעִים וְזוֹכִין לְכָל טוּב, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. (אַנְשֵׁי מוֹהַר"ן בְּסוֹפוֹ).

א-תרסו

לַתּוֹרָה י"ז שַׁיָּךְ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁפַּעַם אַחַת הָיָה רַבֵּנוּ מוֹכִיחַ אֶת רַבִּי אַבְרָהָם אֲבִי רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין עַל שֶׁנִּתְרַחֵק קְצָת, וְהָיָה מְהָרְהֵר בִּתְשׁוּבָה וְעָנָה לוֹ מָה אֶעֱשֶׂה שֶׁקָּשֶׁה לִי לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר אַחַר כַּךְ נִכְנְסָה אִשְׁתּוֹ לְעִבּוּר וְהוֹלִידָה אֶת רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין, וְאָמַר מוֹהַרַנ"תְּ עָלָיו שֶׁהוּא מִזֶּרַע הַיְלוּדִים, וְעוֹד עַל אֶחָד אָמַר מוֹהַרַנ"תְּ שֶׁהוּא מִזֶּרַע הַיְלוּדִים. (שם).

[עַד כָּאן שִׂיחוֹת הַשֵּׂיכוֹת לְתוֹרוֹת מִבִּיאהל"ק הישן, עוד שִׂיחוֹת לְעֵיל סְעִיפִים: תרכ"ו-תרל"ב.]

א-תרסז

לְאַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ זְצוּק"ל רָצָה מוֹהַרַנ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִקְבֹּעַ דִּירָתוֹ בִּבְרֶסְלֶב, אַךְ אִשְׁתּוֹ לֹא הִסְכִּימָה לָזֶה. אַךְ אַחַר שֶׁהָיָה שְׂרֵיפָה בְּעִירוֹ, הִסְכִּימָה זוֹגָתוֹ לְדַעְתּוֹ לְהַעְתִּיק מוֹשָׁבָם לִבְרֶסְלֶב. אַחַר-כָּךְ הָיְתָה שְׂרֵפָה גַּם בִּבְרֶסְלֶב, וְרָצְתָה, שֶׁיַּעֲקֹר דִּירָתוֹ מִשָּׁם נָשָׂא מוֹהַרַנ"תְּ עֵינָיו לַמָּרוֹם וְאָמַר: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְכִי אָנָה מִפָּנֶיךָ אֶבְרַח"?. וְהִנֵּה בִּתְחִלָּה לֹא הָיָה

לוֹ בִּבְרָסְלֶב דִּירָה מְיֻחֶדֶת, כִּי-אִם דִּירַת חֶדֶר אֵצֶל נַגָּר אֶחָד, וְאָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ בְּדֶרֶךְ צַחוּת: "הוּא עוֹשֶׂה בִּמְלַאכְתּוֹ מְלֶאכֶת הַנַּגָּרוּת, וַאֲנִי עוֹשֶׂה בִּמְלַאכְתִּי מְלֶאכֶת הַקֹּדֶשׁ..." וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה: "הֵם רָצִין וְאָנוּ רָצִין". אַחַר-כָּךְ הִתְחִלּוּ לְהִכָּנֵס וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו קְצָת אֲנָשִׁים, וְהִתְחִיל לְהִתְנַעְנֵעַ, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה מְיֻחֶדֶת, עַד שֶׁעָזַר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַחַר-כָּךְ הִתְחִיל לְהִשְׁתּוֹקֵק, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ גַּם-כֵּן חֶדֶר מְיֻחָד לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבִפְרָט כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לִכְתֹּב שָׁם חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה, וְעָשָׂה לוֹ בֵּנְתַיִם בְּמִטְבַּח הַבַּיִת מְחִצָּה מֵעֵצִים, וְזֶה הָיָה לוֹ לְחֶדֶר מְיֻחָד, וְאָז אָמַר: עַתָּה יָכוֹל לִהְיוֹת, שֶׁאֶזְכֶּה לִהְיוֹת אִישׁ כְּשֵׁר" "הָאט אַ צִינְד קָאן זַיין אַז אִיךְ זָאל זַיין אַ עֶרְלִיכֶעְר יוּד" אַף-עַל-פִּי-כֵן הָיוּ בְּנֵי-בֵיתוֹ מְבַלְבְּלִין אוֹתוֹ, וְהִתְחִיל לִכְסֹף שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חֶדֶר מְיֻחָד בַּעֲלִיַּת הַבַּיִת, אַךְ הֵבִין, שֶׁזֶּה אִי-אֶפְשָׁר לוֹ כָּעֵת, כִּי צְרִיכִין לִבְנוֹתוֹ וּלְבַטֵּל עַצְמוֹ מִתּוֹרָה וּתְפִלָּה, אַחַר-כָּךְ הִזְמִין לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אִישׁ אֶחָד, וְהֵבִין שֶׁכָּעֵת לֹא יִצְטָרֵךְ לְבַטֵּל עֲבוֹר זֶה מִתּוֹרָתוֹ וּתְפִלָּתוֹ, וְאָז בָּנָה בַּיִת וַעֲלִיָּה נְכוֹנָה. (אֲבָנֵי"הָ בַּרְזֶל, שיחות וסיפורים ממוהרנ"ת ס"ל).

א-תשכא

כְּשֶׁשָּׁמַע מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁטּוֹב שֶׁיִּהְיֶה לְכָל אֶחָד חֶדֶר מְיֻחָד לְהִתְבּוֹדְדוּת וּלְכָל פְּרָטֵי עֲבוֹדַת הַשֵּׁם, הִתְחִיל לְהִתְנַעְנֵעַ אַחַר זֶה, וְעָלָה בְּדַעְתּוֹ לִבְנוֹת לוֹ אוֹיבֶּער שְׁטִיבֶּל וְכוּ', [כְּמוֹ שֶׁמּוּבָא גַּם בְּ"סֵפֶר הַמִּדּוֹת" (אות בית ח"ב, סעיף א'), שֶׁלְּדוּר בָּעֲלִיָּה טוֹב לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא], אֲבָל מֵרֹב עֲנִיּוּתוֹ חִשֵּׁב, כַּמָּה זְמַן יִצְטָרֵךְ לְבַלּוֹת עַל זֶה, עַד שֶׁיְּקַבֵּץ מָעוֹת לִבְנוֹתוֹ וְטִרְחַת הַבִּנְיָה, וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "וויפִל תּוֹרָה אוּן תְּפִלָּה דַּארְף אִיךְ צוּלִיב דֶּעם אָנְווּעְרְן" וּבְכֵן לְעֵת עַתָּה מָצָא לְעַצְמוֹ עֵצָה לְהִסְתַּפֵּק בָּזֶה וְעָשָׂה לוֹ מְחִצָּה בַּחֶדֶר שֶׁדָּר בּוֹ, וּבְאֵלּוּ הַד' אַמּוֹת זָכָה לְחַבֵּר כָּל סֵפֶר הַתְּפִלּוֹת, שֶׁהִשְׁאִיר אַחֲרָיו בְּרָכָה, וְאַחַר-כָּךְ כַּמָּה שָׁנִים קֹדֶם הִסְתַּלְקוּתוֹ זַצ"ל זָכָה לִבְנוֹת לְעַצְמוֹ חֶדֶר בַּעֲלִיַּת הַבַּיִת. (סִפּוּרִים נִפְלָאִים, עמ' ר"י).]

א-תרסח

לְעִנְיַן שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה (סוכה נב.): צַדִּיקִים נִדְמֶה לָהֶם יֵצֶר הָרָע כְּהַר, וּרְשָׁעִים נִדְמֶה לָהֶם כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה, אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ זַצ"ל, שֶׁהָאֱמֶת הוּא עִם הַצַּדִּיקִים, אֶלָּא הָרְשָׁעִים, מֵחֲמַת שֶׁלֹּא עָמְדוּ בְּנִסָּיוֹן עַל-כֵּן נִדְמֶה לָהֶם כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה, אוּלָם אַלִּיבָּא דֶּאֱמֶת דּוֹמֶה יֵצֶר הָרָע כְּהַר מַמָּשׁ. (אֲבָנֵי"הָ בַּרְזֶל המשך שיחות וסיפורים ממוהרנ"ת סעיף ל"ב).

א-תרסט

כְּשֶׁהָיָה מוֹהַרְנַ"תְּ פַּעַם בְּאוּמַן, שָׁמַע, שֶׁרַבִּי מֹשֶׁה בֶּן רַבִּי אַבְרָהָם חַיִּים מִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה וּכְשֶׁחָזַר אַחַר-כָּךְ לְבֵיתוֹ, אָמַר: בְּכָל הַמִּנְיָן שֶׁל הָרַב רַבִּי נַפְתָּלִי, שָׁשָׁם הִתְפַּלֵּל רַבִּי מֹשֶׁה,

לֹא שָׁמַעְתִּי שׁוּם אָדָם מִתְפַּלֵּל כְּמוֹ מֹשֶׁה בֶּן רַבִּי אַבְרָהָם חַיִּים זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. כְּשֶׁבָּא אַחַר-כָּךְ מוֹהַרְנַ"תְּ בְּפַעַם אַחֶרֶת לְאוּמַן, רָאָה שֶׁרַבִּי מֹשֶׁה הַנַּ"ל נִתְקָרֵר, חִזְּקוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר לוֹ: "מֹשֶׁה, דּוּא בִּיסְט אַרַאפּ גִיפַאלְן פָּאלְג מִיר קֶעֶר זִיךְ אוּם, גְּלַייבּ מִיר אִיךְ הָאבּ שׁוֹין אַ וַוייסֶע בָּארְד אוּן הָאבּ נָאךְ אוֹיךְ בְּדֵעָה צוּ זַיין אַ עֶרְלִיכֶער יוּד". (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סל"ג; וע"ע לעיל סעיף תק"ג, ולהלן סעיף תר"פ).

א-תקג

אֲזוֹי וְויא מוהרנ"ת זַ"ל הָאט אַמָאהָל גִיזָאגְט לְאֶחָד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים שֶׁהָיָה דָּר בָּעִיר אוּמַאן וּשְׁמוֹ רַבִּי מֹשֶׁה בֶּן רַבִּי אַבְרָהָם חַיִּים, שֶׁהָיָה דַּרְכּוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּדִבּוּרִיקוּת נִפְלָא ומוהרנ"ת שִׁבַּח מְאֹד אֶת תְּפִלָּתוֹ. וְאַחַר כַּךְ לְאַחַר אֵיזֶה זְמַן נָפַל מִזֶּה מֵחֲמַת מִקְרֵי וּפְגָעֵי הַזְּמַן וְהִתְגַּבְּרוּת הַבַּעַל-דָּבָר, ומוהרנ"ת זַ"ל הָיָה לוֹ יְסוּרִים גְּדוֹלִים מִזֶּה בִּבְחִינַת כִּי מְרַחֲמֵם יְנַהֲגֵם. וְעִקַּר הָרַחֲמָנוּת הוּא עַל הָרוּחָנִיּוּת כַּמּוּבָן. וְאָמַר לוֹ בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: מֹשֶׁה דִּי בִּיסְט אַרַאפּ גִיפַאלְן הֵייבּ אָן אוֹיף סְנַיְיעֶס מַחְדֶּשׁ, וָואךְ אֶפְּלוּ אִיךְ אִיךְ הָאבּ שׁוֹין אַ וַוייסֶע בָּארְד הָאבּ אִיךְ נָאךְ אוֹיךְ בְּדֵעָה צוּ וָוערְן אֵין עֶרְלִיכֶער יוּד, וּבְפַרְט דִּיא וָואס דִּיא בִּיסְט נָאךְ אַ יוּנְגֶער מַאן (שם).

א-תרפ

פַּעַם-אַחַת אָמַר: "אַ וָוא אַ וַוייסֶע בָּארְד אוּן אִיךְ הָאבּ נָאךְ בְּדֵעָה צוּ זַיין אַ בְּרֶסְלֶבֶר חָסִיד". (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל; וע"ע לעיל סעיפים: תק"ג, ו-תרס"ט).]

א-תרע

אָמַר: בְּאֹפֶן אֶחָד הָיְתָה גְּדוֹלָה הַמַּחֲלֹקֶת עַל "הַבַּעַל שֵׁם טוֹב" גָּדוֹל מֵהַמַּחֲלוֹקֶת שֶׁיֵּשׁ עָלֵינוּ, אוּלָם הֵם הָיוּ לְפָחוֹת מֻתָּרִים בַּעֲשִׂיַּת מוֹפְתִים, אוּלָם אָנוּ עוֹד אֲסוּרִים גַּם בָּזֶה... (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סל"ד).

א-תרעא

פַּעַם אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ יְסוּרִים מֵהָאוֹהֲבִים יוֹתֵר מֵהַשּׂוֹנְאִים: שֶׁהַיְּדִידִים רָצוּ לַעֲשׂוֹת לוֹ טוֹבוֹת וּבְרֹעָתָם הָיָה לִמְסֹר אֶת הַמִּתְנַגְּדִים לִידֵי הַמֶּמְשָׁלָה, וְהוּא לֹא הָיָה רְצוֹנוֹ בָּזֶה, כִּי-אִם לְצַפּוֹת לִישׁוּעַת ה' וּלְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה וּבְתַחֲנוּנִים, וְכֵן הָיָה לְבַסּוֹף, שֶׁפָּעַל יְשׁוּעָתוֹ רַק עַל-יְדֵי תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם).

א-תרעב

רַק לִפְעָמִים רְחוֹקִים רָאוּ אַנַ"שׁ אֵצֶל רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל מוֹפְתִים בְּגָלוּי, וּמוֹהַרְנַ"תְּ הִתְרַחֵק מִזֶּה עוֹד הַרְבֵּה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְרַק לִפְעָמִים מוּעָטִים מְאֹד רָאוּ מִמֶּנּוּ מוֹפְתִים, וְאָמַר, שֶׁאִם הָיָה יוֹדֵעַ, אֲשֶׁר עוֹד הַרְבֵּה אֲנָשִׁים יִתְקָרְבוּ אֵלָיו, הָיָה מְדַבֵּר עִם רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל, שֶׁיִּמְסֹר לוֹ

סוֹד הַכֹּחַ לַעֲשׂוֹת מוֹפְתִים. פַּעַם אַחַת תָּבַע מֵאִישׁ אֶחָד צְדָקָה עֲבוּר הַדְּפָסַת סִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְרָצָה הָאִישׁ לִתֵּן בִּתְנַאי, שֶׁיְּבָרְכוּהוּ וִיבָרְכוּהוּ בְּבָנִים, וְלֹא רָצָה מוֹהַרְנַ"תְּ זְצוּקַ"ל וּכְשֶׁהִתְחִיל מוֹהַרְנַ"תְּ לִסַּע, זָרַק הָאִישׁ הַנַ"ל אֶת הַמָּעוֹת לְמוֹהַרְנַ"תְּ שֶׁיִּקַּח הַמָּעוֹת. וּפַעַם אַחַת עָמְדָה אִשָּׁה אַחַת עַל פֶּתַח מוֹהַרְנַ"תְּ וְלֹא נָתְנָה לוֹ לֵילֵךְ, עַד שֶׁיְּבָרְכוּהָ לָהּ עַל בָּנִים, וְהִבְטִיחַ לָהּ. אַחַר-כָּךְ אָמַר: עַתָּה אֲנִי מֻכְרָח לְהִתְפַּלֵּל עָלֶיהָ, וּפַעַם אַחַת בָּאוּ אֵלָיו נָשִׁים בִּשְׁבִיל בָּנִים, וְצָעַק מוֹהַרְנַ"תְּ זְצוּקַ"ל: "וְכִי הֲתַחַת אֱלֹקִים אָנֹכִי"? אַחַר-כָּךְ אָמַר, שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֲרָטָה עַל שֶׁצָּעַק, כִּי הָיָה לוֹ לוֹמַר בְּנִיחוּתָא, וְהוּא עַל-פִּי הַמִּדְרָשׁ, שֶׁאָמַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְיַעֲקֹב: וְכִי כָּךְ עוֹנִין אֶת הַמְּעִיקוֹת? וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. (אֲבָנֶ"הָ בַּרְזֶל, שם סל"ה).

א-תרעג

מוֹהַרְנַ"תְּ זְצוּקַ"ל רָאָה פַּעַם, אֶחָד שֶׁיּוֹשֵׁב וְלוֹמֵד בְּהַתְמָדָה אוּלָם הֵבִין בּוֹ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ צַעַר גָּדוֹל מֵהָרְעָבוֹן הַמַּצִּיק לוֹ פָּנָה אֵלָיו וְאָמַר לוֹ: "הֵעֵר שׁוֹין אוֹיף הָאבֶּן תַּאֲוַת אֲכִילָה". (אֲבָנֶ"הָ בַּרְזֶל, שם סל"ז).

א-תרעד

רַבִּי יִצְחָק מִנָּאוִוירֶגְרַעבְּלִי נָתַן בְּמַתָּנָה מִסִּפְרֵי רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל לְאֶחָד וְנֶהֱנָה הַלָּה וּמָסַר עִמּוֹ פְּרִיסַת שָׁלוֹם לְמוֹהַרְנַ"תְּ, וְסִפֵּר אַחַר-כָּךְ אֶחָד מֵאֲנַ"שׁ לְמוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר לוֹ: "הֲרֵי הָאִישׁ הַנַ"ל מְסִתַּכֵּל גַּם בִּסְפָרִים חִיצוֹנִים... חָרָה הַדָּבָר לְמוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר לְרַבִּי יִצְחָק: "דּוּא זָאלְסְט אִין זַיינֶע ד' אַמּוֹת נִיט שְׁטֵיין". (אֲבָנֶ"הָ בַּרְזֶל, שם סל"ח).

א-תרעה

פַּעַם-אַחַת הָיָה רַבִּי פִּנְחָס, נָכְד הָרַב רַבִּי פִּנְחָס מִקָּרִיץ עַל בְּרִית מִילָה, שֶׁרַבִּי מֵאִיר מִשָּׁעפְּלִיק זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה בָּהּ מוֹהֵל, וְנֶהֱנָה מְאֹד מֵהַבְּרָכָה שֶׁבֵּרַךְ עַל הַמִּילָה, וְשִׁבַּח מְאֹד אֶת אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ. (אֲבָנֶ"הָ בַּרְזֶל, שם סל"ט).

ה - קעו

הַצַּדִּיק רַבִּי פִּנְחָס נֶכְדּוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק רַבִּי פִּנְחָס מִקָּארִיץ זַצַ"ל הָיָה פַּעַם בְּאֵיזֶה בְּרִית מִילָה וְכִבְּדוּ אוֹתוֹ בְּסַנְדָּקָאוּת, וְאָז עָמַד שָׁם אֶחָד וְדִבֵּר נֶגֶד רַבֵּנוּ וַאֲנָשָׁיו. תֵּכֶף נֶעֱמַד וְהִכְרִיז עָלָיו בִּפְנֵי כָּל הַקָּהָל שֶׁהוּא בְּנִדּוּי וְחֵרֶם, וְאִלְּצוֹ לָלֶכֶת וּלְקַבֵּל נְזִיפָה כְּדִין הַמְבַזֶּה תַּלְמִיד חָכָם. (וע"ע לעיל בח"א, סעיף תרע"ה.)

א-תרעו

מוֹהַרְנַ"תְּ הָיָה רָגִיל לְדַבֵּר עִם אַנַ"שׁ מִירְאַת שָׁמַיִם רַק בְּעֵת סְעֻדָּה שְׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת וּבַתְּחִלָּה לֹא הָיָה רוֹצֶה מוֹהַרְנַ"תְּ לְדַבֵּר גַּם אָז לִפְנֵי אַנַ"שׁ, כִּי לֹא רָצָה לְהַנְהִיג עַצְמוֹ בְּדֶרֶךְ רַבָּנוּת. וְאִישׁ אֶחָד מֵאַנַ"שׁ לֹא בָּא אֶל מוֹהַרְנַ"תְּ בְּעֵת סְעֻדָּה שְׁלִישִׁית מִטַּעַם זֶה, אוּלָם

פַּעַם אֶחָד בָּא הָאִישׁ לְבֵית-מוֹהַרַנ"תְ וְרָאָה כְּתָב בִּכְתַב יָדוֹ שֶׁל מוֹהַרַנ"תְ, שֶׁהָיָה כָּתוּב בּוֹ חֲלוֹם שֶׁחָלַם לוֹ לְמוֹהַרַנ"תְ, שֶׁבָּא אֵלָיו רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל וְהוֹכִיחַ אוֹתוֹ, עַל זֶה שֶׁמְּרַחֵק אֲנָשִׁים הַחֲפֵצִים לְהִתְקָרֵב אֵלָיו, וְהֵבִין הָאִישׁ, שֶׁמֵּהַיּוֹם וָהָלְאָה בְּוַדַּאי יֵשֵׁב כְּבָר מוֹהַרַנ"תְ עִם אַנַ"שׁ בְּעֵת שָׁלֹשׁ-סְעֻדּוֹת, וּמֵאָז הִתְחִיל כְּבָר מוֹהַרַנ"תְ לוֹמַר תּוֹרָה בְּעֵת הַסְּעֻדָּה, וְהִתְחִיל גַּם הוּא לָבוֹא. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם ס"מ).

א-תרעז

מוֹהַרַנ"תְ אָמַר לְאֶחָד מֵאַנַ"שׁ אִם יִהְיֶה לְךָ אַרְבָּעִים יוֹם הִתְבּוֹדְדוּת בִּרְצִיפוּת בְּוַדַּאי יִהְיֶה לְךָ שִׁנּוּי לְטוֹבָה. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל שם סמ"ג).

א-שסט

עַל אוֹדוֹת תּוֹעֶלֶת הַתְּפִלָּה וְכֵן לְעִנְיַן הַתּוֹעֶלֶת שֶׁל הַצְּדָקָה וּשְׁאָר עֲצוֹת שֶׁל צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, דְּזִמְנִין דְּלָא שָׁמַע, וְגַם בְּזִמְנִין דְּשָׁמַע נִמְצָא שִׁנּוּיִים רַבִּים, כִּי לִפְעָמִים נִתְקַבְּלָה הַתְּפִלָּה בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה, וְלִפְעָמִים מֻכְרָח לְהַרְבּוֹת בָּהּ מוּבָן לְפִי עֲנִיּוּת דִּעְתִּי מִדִּבְרֵי מוֹהַרַנ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁשָּׁמַעְתִּי בְּעַל-פֶּה, שֶׁהַתְּפִלָּה בְּאַרְבָּעִים יוֹם רְצוּפִים בְּלִי דִּלּוּג בֵּינְתַיִם, מְסֻגֶּלֶת בְּיוֹתֵר לְהוֹצִיא אֶת הַבַּקָּשָׁה אֶל הַפֹּעַל. (אַנְשֵׁי מוֹהֲרַ"ן עַמּוּד צ').]

א-תרעח

פַּעַם-אַחַת מָצָא אֶחָד מֵאַנַ"שׁ אֶת רַבִּי אֶפְרַיִם בֶּן רַבִּי נַפְתָּלִי, שֶׁעָסַק בְּהִתְבּוֹדְדוּת בְּעֵת הַיְרִיד בְּאֶמְצַע עִיר קִיֶעב, כִּי מִסְחָרוֹ הָיָה עִם מַרְגָּלִיּוֹת, וְנִכְנַס אֵז בְּלִבּוֹ הָרְהוּר תְּשׁוּבָה, שֶׁשָּׁאַל לְעַצְמוֹ: בַּמֶּה עוֹסֵק אֲנִי עַתָּה? וְכִי זֶה הוּא הַתַּכְלִית? וְכִי בִּשְׁבִיל זֶה נִבְרֵאתִי וְכוּ'? וְהָיָה מִתְעוֹרֵר כָּל-כָּךְ עַד שֶׁנֶּעֱמַד בְּצַד הַדֶּרֶךְ וּבָכָה לִפְנֵי הַשִּׁי"ת. שִׁאַל אוֹתוֹ אֶחָד מֵאַנַ"שׁ: מִפְּנֵי מַה אַתָּה בּוֹכֶה? וְהֵשִׁיב לוֹ. אָמַר לוֹ: וְכִי פֹּה הַמָּקוֹם לִבְכּוֹת? הוֹלְכִין לְבֵית-הַמִּדְרָשׁ וְשָׁם תִּבְכֶּה. עָנָה לוֹ רַבִּי אֶפְרַיִם הַנַּ"ל: רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ אָמַר (בליקוטי מוהר"ן תנינא, סימן קכ"ד): שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁמַּגִּיעַ לְאָדָם הִרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה צָרִיךְ בְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם לְהִתְבּוֹדֵד וּלְדַבֵּר דִּבּוּרִים לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי עַד שֶׁיֵּלֵךְ לְבֵית-הַמִּדְרָשׁ יֵלְכוּ מִמֶּנּוּ הִרְהוּרֵי הַתְּשׁוּבָה, וּמֵחֲמַת כֵּן נִצַּלְתִּי אֶת הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁהָיָה לִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם).

ה - קמט

כְּשֶׁהָיָה פַּעַם רַבִּי אֶפְרַיִם בֶּן רַבִּי נַפְתָּלִי בָּעִיר חַארְקוֹב לְרֶגֶל מִסְחָרוֹ, שֶׁהָיָה סוֹחֵר בְּזָהָב, רָאָהוּ אֶחָד מִידִידָיו עוֹמֵד בָּרְחוֹב כְּשֶׁדְּמָעוֹת בְּעֵינָיו, נִגַּשׁ אֵלָיו וּשְׁאָלוֹ: רַבִּי אֶפְרַיִם, אֵיזוֹ צָרָה אֵרְעָה לָכֶם? שֶׁמָּא הִפְסַדְתֶּם בְּמִסְחַרְכֶם סְכוּם כֶּסֶף רַב? עָנָהוּ בִּלְשׁוֹן רַבֵּנוּ זַ"ל בְּפֵרוּשׁוֹ בְּתוֹרָה ח' שֶׁבְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן חֵלֶק ב' "מַחֲנֶה יִשְׂרָאֵל כַּמָּה הֲוֵי בִּתְלָתָא פַּרְסָא", קְדֻשָּׁתוֹ שֶׁל יְהוּדִי תָּלוּי בִּשְׁלֹשָׁה מְחִין, עַיִן שָׁם. וּבָכָה עַל זֶה שֶׁצָּרִיךְ לִסְחֹר בְּמִסְחָר,

בְּרְחוֹבוֹת הָעִיר, שֶׁצָּרִיךְ לְהִזָּהֵר וְלִשְׁמֹר הֵיטֵב הַמּוֹחַ שֶׁלֹּא יִפָּגֵם הַמּוֹחַ חָלִילָה, וְעַל זֶה עָמַד וּבָכָה. וּכְשֶׁשְּׁאָלוֹ הַלָּה שׁוּב: אִם כֵּן לְכוּ לְאֵיזֶה פִּנָּה אוֹ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וְשָׁם תִּבְכּוּ כִּרְצוֹנְכֶם. עָנָה לוֹ רַבִּי אֶפְרַיִם שֶׁמֻּחְמַת שֶׁרַבֵּנוּ אָמַר שֶׁתֵּכֶף כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר הָאָדָם בְּאֵיזֶה הִרְהוּר תְּשׁוּבָה צָרִיךְ לְנַצֵּלוֹ בּוֹ בַּמָּקוֹם וְלַעֲשׂוֹת עִמּוֹ תֵּכֶף דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, עַל כֵּן לֹא אָבָה לִדְחוֹתוֹ וְהוֹצִיא כְּסוּפְיו מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל אַף בְּאֶמְצַע הַשּׁוּק. וּרְאֵה הַסִּפּוּר בְּסִגְנוֹן אַחֵר בְּחֵלֶק א סִימָן תרעח.]

א-תרעט

פַּעַם-אַחַת אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "אַ צַדִּיק אַז עֶר שְׁטַארְבְּט אַ צַדִּיק דָּאס אִיז אַ דִּבּוּר פָּלֶא". (אֲבָנַ"הָ בַּרְזֶל, שם סמ"ה).

א-תרפ

פַּעַם-אַחַת אָמַר: "אַ וָוא אַ וַוייסְע בָּארְד אוֹן אִיךְ הָאבּ נָאךְ בְּדֵעָה צוּ זַיין אַ בְּרֶסְלֶבֶר חָסִיד". (אֲבָנַ"הָ בַּרְזֶל שם; וע"ע לעיל סעיפים: תק"ג, ו-תרס"ט).

א-תרפא

פַּעַם-אַחַת, כְּשֶׁהִגִּיעַ מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לַמִּשְׁנָה שֶׁבְּאָבוֹת: "עֲקַבְיָא בֶן מַהֲלַלְאֵל אוֹמֵר הִסְתַּכֵּל בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים וְאֵין אַתָּה בָּא לִידֵי עֲבֵרָה", נִתְלַהֵב מְאֹד מְאֹד, וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "פַּאר וָואס אִיז רַשְׁבַּ"י גֵּיוֶוען רַשְׁבַּ"י? וַוייל עֶר הָאט גֵּיוואוּסְט פַּאר וָואס אִיז גֵּיוֶוען דֶּער הָאֲר"י הַקָּדוֹשׁ דֶּער הָאֲר"י הַקָּדוֹשׁ? וַוייל עֶר הָאט גֶּעוואוּסְט פַּאר וָואס אִיז גֵּיוֶוען דֶּער בַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקָּדוֹשׁ דֶּער בַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקָּדוֹשׁ? וַוייל עֶר הָאט גֶּעוואוּסְט פַּאר וָואס אִיז גֵּיוֶוען דֶּער הַיילִיגֶּער רַבִּי דֶּער הַיילִיגֶּער רַבִּי? וַוייל עֶר הָאט גֵּיוואוּסְט פַּאר וָואס בֵּין אִיךְ אִיךְ וַוייל אִיךְ וַוייס...". (אֲבָנַ"הָ בַּרְזֶל, שם).

א-תרפב

אָמַר פַּעַם: "אִיבֶּער דֶּעם הִתְנוֹצְצוּת אֱלֹקוּת וָואס אִיז דָּא אִין מִיר אִיבֶּער דֶּעם אִיז מַיין דַּאוּינֶען אַנְדֶּערְשְׁט אוּן מַיין לֶערְנֶען אַנְדֶּערְשְׁט אוּן מַיין עֶסְן אַנְדֶּערְשְׁט אוּן מַיין רֶעדְן מִיט מֶענְטְשֶׁן אִיז אַנְדֶּערְשְׁטש". (אֲבָנַ"הָ בַּרְזֶל, שם).

א-תרפג

לְמוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה בְּרָכָה מְרֻבֶּנוּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁבְּעֵת, שֶׁיַּנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ לִישׁוֹן יִישַׁן תֵּכֶף. (אֲבָנַ"הָ בַּרְזֶל, שם סמ"ז-מ"ח).

א-תרפד

פַּעַם-אַחַת בִּימֵי מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה אֶחָד שֶׁנִּשָּׂא אִשָּׁה רָעָה מְאֹד, וְהוּא לֹא יָדַע מִזֶּה מִקֹּדֶם, וְרַק לְאַחַר הַנִּשּׂוּאִין נוֹדַע לוֹ זֹאת, וְלֹא יָדַע מַה לַּעֲשׂוֹת כִּי הִקְנִיטָה אוֹתוֹ מְאֹד,

וְשָׁאַל לְמוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עֵצָה מַה לַּעֲשׂוֹת. הֵשִׁיב לוֹ, שֶׁיִּתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה מֻשָּׁךְ זְמַן בְּכָל יוֹם שָׁעָה מְיֻחֶדֶת וְכוּ'. (אָבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סמ"ט).

א-תרפה

פַּעַם-אַחַת אָמַר מוֹהַרְנַ"תְ, אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה "עוֹלָם הַזֶּה", כְּשֶׁיֵּשׁ תַּאֲוָה הַיְדוּעָה בָּעוֹלָם. (אָבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם ס"נ; נכפל לעיל סעיף תקכ"ז, ושם בשם רביז"ל, וצ"ע).

א-תרפו

"הִלְכוֹת מַתָּנָה" הֲלָכָה ד' וַיֵּצֵא יַעֲקֹב נֶאֱמְרָה בְּשַׁבָּת בַּבֹּקֶר, אַחַר שֶׁנָּטַל יָדָיו לֶאֱכֹל שַׁחֲרִית, וְהִמְשִׁיךְ בַּאֲמִירָתָהּ, עַד שֶׁכִּמְעַט נַעֲשָׂה עֶרֶב. (אָבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סנ"ב).

א-תרפז

רַבִּי נָתָן, בֶּן רַבִּי לֵיבֵלֵי רָאוּבֵן'ס, הָיָה נִכְנָס בְּכָל יוֹם אֶל מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִשְׁמֹעַ מִפִּיו דִּבְרֵי תּוֹרָה וְהִתְחַזְּקוּת, וְאָמַר: "לֹא בְּכָל יוֹם זָכִיתִי לִשְׁמֹעַ מִפִּיו דִּבּוּרִים, אוּלָם אִם כְּבָר זָכִיתִי לִשְׁמֹעַ מִפִּיו דִּבְרֵי-תּוֹרָה "הָאבּ אִיךְ שׁוֹין אָפּ גִינוּמֶען פַּאר שְׁטֶעגְדִיג". (אָבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סנ"ד).

א-תרפח

פַּעַם-אַחַת אָמַר מוֹהַרְנַ"תְ: "תּוֹעֲבַת ה' כָּל גְּבַהּ לֵב", וְדַחַק תֵּבַת 'כָּל', הַיְינוּ, אֲפִלּוּ כְּשֶׁעוֹסֵק וְעוֹבֵד אֶת ה' בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה. (אָבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סנ"ה).

וְכָשֶׁדִּבֵּר פַּעַם רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחְמָן מִגְּנוּת מִדַּת הַגַּאֲוָה, הִזְכִּיר וְהִדְגִּישׁ אֶת הַפָּסוּק: "תּוֹעֲבַת ה' כָּל גְּבַהּ לֵב" וְהִדְגִּישׁ אֶת תֵּיבַת "כָּל", שֶׁכַּוָּנַת הַפָּסוּק לוֹמַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא שׂוֹנֵא אֶת "כָּל" הַגַּאִים, אֲפִלּוּ אֵלּוּ הַמִּתְגָּאִים בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת, וְזֶהוּ: "תּוֹעֲבַת ה' כָּל גְּבַהּ לֵב", יְהֶיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה. (בח"א סעיף תרפ"ח, בשם מוֹהַרְנַ"תְ וצ"ע).]

א-תרפט

סוֹחֵר אֶחָד מֵאֲנַ"שׁ נָסַע עִם סְחוֹרָה, בַּדֶּרֶךְ יָרַד גֶּשֶׁם שׁוֹטֵף וּפָרַשׂ הָאִישׁ יְרִיעָה פְּאלָאטְקֶע לְאֹהֶל וְיָשַׁב לְלָמֹד, וּבֵין כָּךְ עָבַר מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בַּעֲגָלָה אַחֶרֶת וְקָרָא אוֹתוֹ לַעֲלוֹת אֵלָיו לְעֶגְלָתוֹ. אַחַר-כָּךְ סִפֵּר מוֹהַרְנַ"תְ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה זֹאת, שֶׁרָאָה, שֶׁהָאִישׁ נֶהֱנָה מְאֹד מֵהַגֶּשֶׁם הַיּוֹרֵד כִּי בִּגְלָלוֹ יָכוֹל הָיָה יוֹתֵר לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, מֵחֲמַת שֶׁאִי-אֶפְשָׁר לִסְחֹר בְּעֵת גֶּשֶׁם כָּזֶה. (אָבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סנ"ט).

א-תרצ

מוֹהַרְנַ"תְ הָיָה אוֹמֵר: מִלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג אֵינוֹ נִזְכָּר בְּמַגִּלַּת סְתָרִים, וְנִשְׁמַע מִזֶּה, שֶׁיִּהְיֶה אֶפִּיקוֹרְסוּת בָּעוֹלָם, וְזֶה יִהְיֶה עִקַּר הַנִּסָּיוֹן שֶׁלָּנוּ. (אָבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סעיף ס').

א-תרצא

פַּעַם-אַחַת שָׁלַח רַב אֶחָד שְׁלִיחַ לְרִבִּי נְתַנְאֵל טֶעפְּלִיקֶער, שֶׁהָיָה מוֹהַרְנַ"תְ מִתְאַכְסֵן בְּבֵיתוֹ שֶׁבְּטֶעפְּלִיק מִדֵּי שָׁנָה, וּבִקְּשׁוֹ, שֶׁלֹּא יִתֵּן לְמוֹהַרְנַ"תְ לְהִתְאַכְסֵן אֶצְלוֹ, כְּשֶׁיָּבוֹא לְטֶעפְּלִיק, וְהֵשִׁיב לוֹ: זֶה אִי-אֶפְשָׁר, כִּי מוֹהַרְנַ"תְ אֵין לוֹ שׁוּם מָקוֹם אַחֵר לְהִתְאַכְסֵן, כִּי-אִם אֶצְלִי, וּמַה שֶּׁהָרַב מַפְחִיד אוֹתִי, מַה אוּכַל לַעֲשׂוֹת? וְכֵן הָיָה וְרִבִּי נְתַנְאֵל הִתְיָרֵא, שֶׁמָּא יִשְׁמַע מוֹהַרְנַ"תְ מִן הַמִּכְתָּב הַנַּ"ל, וְיֶחֱשׁוֹשׁ לָבוֹא וְלִשְׁהוֹת אֶצְלוֹ כְּהֶרְגֵּלוֹ, עַל-כֵּן שָׁלַח מִכְתָּב לְמוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ לְדִבְרֵי הָרַב הַנַּ"ל כְּלָל. אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁבָּא מוֹהַרְנַ"תְ לְטֶעפְּלִיק, נִתְאַכְסֵן בְּבֵית רַבִּי נְתַנְאֵל בְּכָבוֹד גָּדוֹל וְעָשָׂה סְעֻדָּה גְּדוֹלָה עֲבוּרוֹ. וּבִתּוֹ נִזְדְּרְזָה וְעָשְׂתָה טֵייגְלִיךְ לִכְבוֹד מוֹהַרְנַ"תְ. אַחַר-כָּךְ רָאָה מוֹהַרְנַ"תְ, שֶׁיֵּשׁ לְרַבִּי נְתַנְאֵל קְצָת גַּדְלוּת אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְ: "אֶפְשָׁר מֵיינְסְטוּ אַז אֵין דִּיר וְואלְט אִיךְ קֵיין סְטַאנְצְיֶע נִישְׁט גִּיהַאט, אִיךְ אֶהְן דִּיר קָאן זִיךְ בַּאגֶעהן, דּוּא אֶהן מִיר נִיט". (אבנ"ה ברזל, שם סעיף ס"א; המשך המעשה להלן בח"ב סעיף תשע"ג).

ב–תשעג

לְאַחַר פְּטִירַת רַבִּי נְתַנְאֵל מִטֶּעפְּלִיק, שֶׁהָיָה מוֹהַרְנַ"תְ שׁוֹהֶה בְּבֵיתוֹ בְּכָל עֵת בִּקּוּרוֹ בְּעִיר טֶעפְּלִיק, הִתְאַכְסֵן בְּבֵית בְּנוֹ רַבִּי הִירְשׁ שֶׁהָיָה חָשׁוּף בָּנִים, וְהִנֵּה גַּם אֶחָד מֵהַחוֹלְקִים הָיָה נוֹהֵג לִשְׁהוֹת בְּבֵיתוֹ בְּעֵת בִּקּוּרוֹ בָּעִיר, וּבְעֵת שֶׁהִתְעוֹרְרָה הַמַּחֲלֹקֶת הַגְּדוֹלָה צִוָּה הַחוֹלֵק עַל זוּגָתוֹ שֶׁלֹּא תַּנִּיחַ לְמוֹהַרְנַ"תְ לִשְׁהוֹת בְּבֵיתָהּ כְּהֶרְגֵּלוֹ, אוּלָם הִיא לֹא שָׁמְעָה בְּקוֹלוֹ וְהִתְאַכְסֵן מוֹהַרְנַ"תְ בְּבֵיתָהּ כְּמִדֵּי שָׁנָה, וְחָרָה לוֹ הַדָּבָר לְהַחוֹלֵק וְקִלֵּל אוֹתָהּ שֶׁמֵּחֲמַת זֶה לֹא יִהְיֶה לָהּ בָּנִים, וּבָאָה בִּבְכִיָּה אֶל מוֹהַרְנַ"תְ וְאָמְרָה לוֹ רְאֵה אֵיךְ שֶׁנֶּעֱנַשְׁתִּי בִּגְלָלְךָ שֶׁעָנַשׁ אוֹתִי שֶׁלֹּא אֶזְכֶּה לְבָנִים עֲבוּר מִצְוַות הַכְנָסַת אוֹרְחִים שֶׁמְּקַיֶּימֶת אֲנִי בְּךָ, נֶעֱנָה מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר, "עַתָּה פָּתַח הוּא אֶת פִּי לְהִתְפַּלֵּל עֲבוּרְכֶם", וְכֵן הָיָה שֶׁנִּפְקְדָה בְּבָנִים, וְהָיוּ בָּאִים בָּנֶיהָ וְנֶכְדֶּיהָ לְאוּמַאן בְּכָל שָׁנָה בִּימֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. (אבנ"ה ברזל).]

א-תרצב

רַבִּי נְתַנְאֵל הַנַּ"ל הָיָה מְקָרֵב לְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וּפַעַם אַחַת נָתַן לְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עֶשְׂרָה אֲדוּמִים, וְשִׁבַּח אוֹתוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְאָמַר: שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא הָיָה לוֹ כְּמוֹ כֵן. וְאָמַר: שֶׁהוּא אוֹהֵב אֶת הָרֶעְנְדְלִיךְ שֶׁל רַבִּי נְתַנְאֵל, מִפְּנֵי שֶׁהָיָה קַמְצָן גָּדוֹל, וְזֶה הָיָה אֶצְלוֹ מְסִירוּת נֶפֶשׁ לְכוּף אֶת יִצְרוֹ.

פַּעַם-אַחַת הִבְטִיחַ לְתֵּן לְמוֹהַרְנַ"תְ שְׁנֵים עָשָׂר רוּבַּל-כֶּסֶף עַל בְּנָיָן הַקִּלּוּיז, וְנָתַן לוֹ מִתְּחִלָּה שְׁלֹשָׁה רוּבַּל-כֶּסֶף, וְאַחַר-כָּךְ נָתַן לוֹ עוֹד הַפַּעַם שְׁלֹשָׁה רוּבַּל-כֶּסֶף עַד שֶׁנָּתַן הַכֹּל בְּכַמָּה פְּעָמִים.

וּכְשֶׁנֶּחֱלָה רַבִּי נְתַנְאֵל, בָּא אֶצְלוֹ רַבִּי נָתָן, אָמַר רַבִּי נְתַנְאֵל לְרַבִּי נָתָן: קַיְּמוּ בִּי אֶת הַגְּמָרָא: 'יָהִיב לֵיהּ יָדֵיהּ וְכוּ'," אָמַר לוֹ מוֹהֲרַנ"תְּ: "לָאו כָּל אָדָם יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אֶת הַדָּבָר הַזֶּה". אָמַר לוֹ רַבִּי נְתַנְאֵל: "אֲנִי מַאֲמִין, שֶׁאַתֶּם יְכוֹלִין לַעֲשׂוֹת זֹאת", אָמַר לוֹ מוֹהֲרַנ"תְּ: "לֹא בְּכָל אָדָם יְכוֹלִין לַעֲשׂוֹת אֶת הַדָּבָר הַזֶּה". אַחַר הָלַךְ מֵאִתּוֹ מוֹהֲרַנ"תְּ, וַיֵּלֶךְ דֶּרֶךְ הַקֶּעֶף וַיֹּאמֶר לְבִתּוֹ שֶׁל רַבִּי נְתַנְאֵל: אִם יִתֵּן רַבִּי נְתַנְאֵל צְדָקָה יוֹתֵר מִכְּפִי יְכָלְתּוֹ, אֶפְשָׁר שֶׁיִּחְיֶה עוֹד... אָמְרָה לוֹ: "אֵלֵךְ וְאוֹמַר זֹאת לְאָבִי", אָמַר לָהּ מוֹהֲרַנ"תְּ: "אִיךְ וויל עֶהר זָאל זִיךְ אַלַיין אַנְשְׁטוֹיסְן". (אֲבָנֶ"ה בַּרְזֶל שם). (וע"ע להלן בח"ב סעיפים: קס, ו-תשנ"ב; ובח"ה סעיף קמג).

א-תרצג

שָׁאַל פַּעַם אֶחָד אֶת מוֹהֲרַנ"תְּ: "מִי גָּדוֹל יוֹתֵר, אָדָם קָטָן בְּמַעֲלָה, שֶׁמִּקָּרֵב לְצַדִּיק, אוֹ אָדָם גָּדוֹל בְּמַעֲלָה אוֹלָם אֵינוֹ מִקָּרֵב"? אָמַר לוֹ: הֲלֹא בִּימֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, אִם אֶחָד הָיָה עוֹשֶׂה דָּבָר גָּדוֹל לְהַמִּשְׁכָּן וְלֹא הֵבִיאוּ לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, בְּוַדַּאי לֹא הָיָה לוֹ שׁוּם חֶשְׁבּוּת כְּלָל, אוֹלָם מִי שֶׁעָשָׂה דָּבָר קָטָן וְהֵבִיאוּ אֶל מֹשֶׁה, בְּוַדַּאי הָיָה חָשׁוּב מְאֹד. וְהִזְכִּיר אָז מֵהַמְבֹאָר בַּתּוֹרָה ב' שְׁבָּ"לְקוּטֵי מוֹהֲרַ"ן", שֶׁדַּיְקָא מֹשֶׁה יָכוֹל לְעַיְּלָא שַׁיְּפָא בְּשַׁיְּפָא, עַיֵּן שָׁם. (אֲבָנֶ"ה בַּרְזֶל, שם סעיף ס"ב).

א-תרצה (תרצד)

פַּעַם-אַחַת, סִפְּרוּ לְמוֹהֲרַנ"תְּ, שֶׁרַבִּי נַפְתָּלִי הוּא קַפְדָּן, וְאָמַר מוֹהֲרַנ"תְּ: "לֹא יָדַעְתִּי, שֶׁהוּא גָּדוֹל כָּל-כָּךְ שֶׁאַף עַל כָּל זֹאת הוּא "רַבִּי נַפְתָּלִי", שֶׁהַבַּעַל-דָּבָר אֵינוֹ יָכוֹל לְהַפִּילוֹ עַל יְדֵי מִדַּת הַהַקְפָּדָה שֶׁבּוֹ". (אֲבָנֶ"ה בַּרְזֶל, שם סעיף ס"ג).

א-תרצו

בְּטוּלְטְשִׁין הָיָה אֶחָד בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֶל הוֹזִינֶעֶר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁזָּכָה לִשְׁבוֹת שַׁבָּת אֶחָד אֵצֶל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהוּא הָיָה גַּם מְעַט מְלֻמָּד בַּשָּׁפָה הָרוּסִית וְחָשׁוּב גַּם אֵצֶל הַשָּׂרִים. וְהָיָה מִנְּכְבְּדֵי הָעִיר וּבַעַל דֵּעָה, שֶׁדְּבָרָיו נִשְׁמָעִים, וְעַל-פִּיו נִתְמַנָּה הָרַב יִצְחָק בֶּן מוֹהֲרַנ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, לִמְנַהֵל הַדַּאר שֶׁבְּטוּלְטְשִׁין. אַחַר-כָּךְ, כְּשֶׁנִּתְגַּבֵּר הַמַּחֲלֹקֶת עַל אַנַ"שׁ, הֶחֱלוּ הַמִּתְנַגְּדִים לְדַבֵּר עַל לֵב הָרַב יוֹסֶל הַנַּ"ל שֶׁיַּקְפִּיד אֶת רַבִּי יִצְחָק מִפַּרְנָסָתוֹ, מֵחֲמַת שֶׁהוּא נוֹסֵעַ לְאָבִיו מוֹהֲרַנ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִבְרֶסְלֶב. אוֹלָם רַבִּי יוֹסֶל הַנַּ"ל דָּחָה אוֹתָם וְאָמַר לָהֶם: "וְכִי בִּשְׁבִיל שֶׁהוּא נוֹסֵעַ לְאָבִיו הוּא אוֹת שֶׁהוּא בְּרֶסְלֶבֶר? אֵין מִזֶּה רְאָיָה הוּא סְתָם נוֹסֵעַ לִכְבוֹד אָבִיו בִּלְבַד..." וְהַמִּתְנַגְּדִים הֻכְרְחוּ לְקַבֵּל דְּבָרָיו. אָמְנָם, כְּשֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן לִנְסֹעַ לְאוּמַן עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, אָז הָיָה בָּאֱמֶת הָרַב יִצְחָק הַנַּ"ל בִּמְצוּקָה, כִּי אִם יִסַּע לְאוּמַאן, אָז יִהְיֶה הוֹכָחָה גְּדוֹלָה, שֶׁהוּא אָכֵן חָסִיד בְּרֶסְלֶב וּבְכֵן הִקְדִּים לִנְסֹעַ לְאָבִיו מוֹהֲרַנ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִשְׁאֹל אֶת פִּיו, מַה יַּעֲשֶׂה. אָמַר לוֹ אָבִיו, שֶׁהַנְּסִיעָה לְאוּמַאן עַל

רֹאשׁ-הַשָּׁנָה זֶה עוֹלֶה עַל הַכֹּל וּמְחַיְּבִין לְקַיְּם זֹאת אַף בְּמִסְירוּת נֶפֶשׁ. מוּבָן מִמֵּילָא, שֶׁלֹּא הִשְׁגִּיחַ עַל שׁוּם דָּבָר וְנָסַע לְאוּמַאן עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. אַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הֵבִין רַבִּי יִצְחָק שֶׁלַּחֲזֹר לְבֵיתוֹ אִי-אֶפְשָׁר לוֹ כְּלָל, כִּי עַכְשָׁו הוּא בְּוַדַּאי מְחֻסַּר פַּרְנָסָה, וְאִשְׁתּוֹ הַשֵּׁנִיָּה גַּם-כֵּן הָיְתָה מִצַּד הַמִּתְנַגְּדִים שֶׁעָלֶיהָ אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ: אִלּוּ לֹא הָיָה כְּבָר מְגֹרָשׁ מֵאִשְׁתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה, הָיָה מְצֻוֶּה עָלֶיהָ לְגָרְשָׁהּ וְעַכְשָׁו יֵשׁ לָהּ גַּם טְעָנָה הַנִּשְׁמַעַת "פַּרְנָסָה", וּבְכֵן הִרְהֵר לְנַפְשׁוֹ, שֶׁלֹּא יִסַּע לְבֵיתוֹ וְלֹא יָדַע, לְאָן יַעֲשֶׂה דַּרְכּוֹ הָרִאשׁוֹנָה. וּבְכֵן בָּא לְאָבִיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לִשְׁפֹּךְ לְפָנָיו אֶת מְרִירוּת לִבּוֹ, וּלְבַסּוֹף שְׁאַל אוֹתוֹ, לְאֵיזֶה מָקוֹם לִנְסֹעַ. מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּגֹדֶל חָכְמָתוֹ וְצִדְקָתוֹ הֵבִין אַחֶרֶת וְאָמַר לוֹ: "אַדְרַבָּא שׁוּב לְבֵיתְךָ לְטוּלְטְשִׁין וְיֵשֶׁר לְבֵיתְךָ וְאִשְׁתְּךָ, כִּי תִּפְעֹר פִּיהָ בְּטַעֲנוֹתֶיהָ וְצַעֲקוֹתֶיהָ, אַתָּה לֹא תַּעֲנֶה דָּבָר אַךְ תִּשְׁתֹּק, כְּשֶׁתַּפְרִיעַ לְךָ מֵאֵיזֶה עֵסֶק שֶׁתַּעֲסֹק בְּבֵיתְךָ, אַל תְּפַצֵּחַ מִפְּנָה וְאַל תַּנִּיחַ אֶת עִסְקְךָ וְתֹאמַר לָהּ בְּעָזּוּת: שֶׁאַתְּ בַּעַל-הַבַּיִת" וְאוֹדוֹת פַּרְנָסָה אַל תִּדְאַג. וְכֵן עָשָׂה וְחָזַר לְטוּלְטְשִׁין וְיֵשֶׁר לְבֵיתוֹ, וְשָׁם הִתְרַחֵשׁ הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁאָמַר לוֹ אָבִיו זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: אִשְׁתּוֹ הֵחֵלָּה לִצְעֹק עָלָיו, אוּלַם הוּא שׁוֹתֵק... הִיא מַפְרִיעָה אוֹתוֹ מֵאֵיזֶה עֵסֶק שֶׁעָסַק, וְהוּא עוֹשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ, וְאוֹמֵר לָהּ: בְּבֵיתִי "אֲנִי בַּעַל הַבַּיִת". וּמִפַּרְנָסַת הַדֹּאַר כַּמּוּבָן הִסְתַּיֵּם דַּעְתּוֹ, לְמָחֳרָתוֹ בְּדֶרֶךְ הִלּוּכוֹ בְּרְחוֹב הָעִיר, נִפְגַּשׁ עִם רַבִּי יוֹסֶל הַנַּ"ל, וּבְכֵן אַדְרַבָּא הוּא הִתְחִיל לְדַבֵּר עִם רַבִּי יִצְחָק וְשָׁאַל אוֹתוֹ בְּתֵמַהּ: "מַדּוּעַ אֵינְךָ בָּא אֶל הַדֹּאַר? אַל תִּירָא וְאַל תֵּחַת שׁוּב אֶל הַדֹּאַר כְּמִקֹּדֶם" כְּשֶׁהִגִּיעַ עֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים, מֵאֵימַת יוֹם-הַדִּין, שֶׁהָיְתָה בֶּאֱמֶת בַּדִּוּרוֹת הַקּוֹדְמִים עַל כָּל זֶרַע יִשְׂרָאֵל מִקָּטָן וְעַד גָּדוֹל, הִתְפַּיְּסוּ בֵּינֵיהֶם וְחָזַר הַשָּׁלוֹם לְבֵיתוֹ. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סעיף ס"ד).

א-תרצז

סִפֵּר מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר: "קוֹדֶם שֶׁנִּתְקָרַבְתִּי לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, כִּמְעַט הָיִיתִי רָחוֹק מִלִּמּוּד, מִשּׁוּם שֶׁרָצִיתִי לִהְיוֹת מִן הַמַּתְמִידִים, וְכֵיוָן שֶׁבָּאתִי לְבֵית-הַמִּדְרָשׁ וְנִזְדַּמֵּן לִי אֵיזֶה מְנִיעָה, שֶׁלֹּא הָיִיתִי יָכוֹל תֵּכֶף לִלְמֹד כִּרְצוֹנִי, לָמַדְתִּי אַךְ מְעַט וּכְשֶׁהָיָה לִי כֵּן פַּעַם וּפַעֲמַיִם וְשָׁלֹשׁ, כְּבָר הִתְיָאַשְׁתִּי מִלִּלְמֹד בְּיוֹם זֶה, וְדָחִיתִי אֶת הַהַתְמָדָה לְיוֹם שֵׁנִי. וְכֵן אֵרַע לִי בְּיוֹם שֵׁנִי בָּאֳפָנִים אֲחֵרִים, וְכֵן בְּיוֹם שְׁלִישִׁי, עַד שֶׁנִּפַּלְתִּי לְיֵאוּשׁ, וְנַעֲשֵׂיתִי בַּטָּלָן גָּמוּר. אָמְנָם, כְּשֶׁנִּתְקָרַבְתִּי לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אָמַר לִי אוֹדוֹת זֶה: "אַבִּיסָל אִיז אוֹיךְ גוּט" כְּשֶׁבָּאתִי אַחַר-כָּךְ לְבֵית-הַמִּדְרָשׁ וְרָאִיתִי, שֶׁאֵינֶנִּי יָכוֹל לִלְמֹד הַרְבֵּה כִּי-אִם מְעַט, וְנִזְכַּרְתִּי בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "אַבִּיסָעלָע אִיז אוֹיךְ גוּט" לָמַדְתִּי מְעַט אַחַר-כָּךְ אָמַרְתִּי לְעַצְמִי אֶלְמֹד עוֹד מְעַט וְלָמַדְתִּי עוֹד מְעַט, וְעִם מְעַט וְעוֹד מְעַט נַעֲשֵׂיתִי מַתְמִיד, וְגַם זֹאת הוֹעִיל לִי, מַה שֶּׁהוֹסִיף רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁבְּעֵת הַלִּמּוּד אֵין לַעֲמֹד הַרְבֵּה עַל

דָּבָר קָשֶׁה לְהִתְאַמֵּץ, לְתָרֵץ וּלְיַשֵּׁב הַדָּבָר בְּשָׁעָה זוֹ דַּיְיקָא, כִּי מֵחֲמַת שֶׁהָרְבֵּה פְּעָמִים אֵין יְכוֹלִין לְתָרֵץ הַדָּבָר בְּשָׁעָה זוֹ, בְּטֵלִין מֵחֲמַת זֶה זְמַן רַב, עוֹד שֶׁלִּפְעָמִים נִמְאַס כָּל הַלִּמּוּד, חַס-וְשָׁלוֹם. (אֲבָנֶי"ה בַּרְזֶל, שם סעיף ס"ה).

א-תרחצ

סִפֵּר רַבִּי אַבְרָהָמ'ל פֶּעטֶערבּוּרְגֶּער לִפְנֵי יְדִידוֹ, הָרַב אַהֲרֹן לִיפְּאוֶוועצְקִי ע"ה, אֵיךְ שֶׁרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּסוֹף יָמָיו בְּתֹקֶף חֻלְשָׁתוֹ בְּאוּמַאן הָיָה דַּרְכּוֹ בְּכָל יוֹם לִנְסֹעַ חוּץ לָעִיר כְּדֵי לִשְׁאֹף אֲוִיר צַח, וְאַנַ"ש הִמְצִיאוּ לוֹ לָזֶה עֲגָלָה רְתוּמָה. פַּעַם לֹא הָיָה לָהֶם עֲגָלָה רְתוּמָה, וְהִמְצִיאוּ לוֹ סוּס לִרְכֹּב עָלָיו וַאֲנִי שֶׁהָיִיתִי סוֹחֵר וּמְלַמֵּד בְּכָל עִנְיְנֵי הָעוֹלָם, רָאִיתִי, שֶׁרָכַב עַל הַסּוּס בְּלִי שׁוּם פַּחַד כְּמוֹ רָכְבָ מֵבְחָר וּמְלַמֵּד. וַאֲנִי הָיִיתִי מִן הַמַּקְדִּימִים וּזְרִיזִים לָרוּץ אַחֲרָיו בִּכְדֵי לִהְיוֹת מִן הָרִאשׁוֹנִים אֶצְלוֹ, פִּתְאוֹם שָׁאַל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "וֶוער לוֹיפְט דָּאס מִיר נָאךְ אַזוֹי אַסְטִיג"? וְאָמַרְתִּי, אֲנִי וְאָמַר לִי בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אִיךְ בִּין אַזוֹי שֶׁאךְ אַז אִיךְ הָאבּ שׁוֹין אָנְגֶעוְואָרְן דָּאס קוֹל, אִיךְ הָאבּ שׁוֹין גָּאר קֵיין קוֹל נִיט אוּן אַז מָען וֶוערְט אָהן דָּאס קוֹל הֶעלְפְּט שׁוֹין נִיט אָפְּלוּ קֵיין זְכוּת אָבוֹת, אַז דּוּא וֶוועסְט זַיין אַ הֶערְלִיכֶער יוּד וֶוועסְטוּ דָּאס פַּארְשְׁטֵיין". (אֲבָנֶי"ה בַּרְזֶל, שם סעיף ס"ו).

א-תרצט

אָמַר רַבִּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: מַה שֶּׁאִיתָא בַּגְּמָרָא, שֶׁשּׁוֹאֲלִין אֶת הָאָדָם "צִפִּיתָ לִישׁוּעָה" וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י לִישׁוּעָה הַכְּלָלִית, כְּלוֹמַר: הַגְּאֻלָּה. בָּזֶה נִכְלַל גַּם שֶׁשּׁוֹאֲלִין לְכָל אָדָם, אִם "כְּשֶׁהָיִיתָ בְּצָרָה, הָיִיתָ מְצַפֶּה לִתְשׁוּעַת ה' וְלֹא הָיִיתָ מִתְיָאֵשׁ. (אֲבָנֶי"ה בַּרְזֶל שיחות וסיפורים מרבי נחמן מטולטשין, עמ' תצ"ב).

א-תש

בִּימֵי הָרַב נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶער זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה בְּעִיר בַּאפּוֹלְיֶע אֶחָד מֵאַנַ"ש צַדִּיק וְיָשָׁר בְּשֵׁם רַבִּי יִשְׂרָאֵל לֵיבּ, אֲבִי רַבִּי אָשֵׁר בַּאפָּלְיֶער, בְּעֵת זְקֻנָתוֹ הָיָה חֲפָצוֹ לְהַעְתִּיק מוֹשָׁבוֹ לְאוּמַאן סָמוּךְ לְהַקְּלוֹיז, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְהִשְׁתַּטֵּחַ עַל צִיּוּנוֹ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁדַּרְכּוֹ הָיָה לִפְעָמִים לְבַלּוֹת כָּל הַלַּיְלָה עַל צִיּוּנוֹ הַקָּדוֹשׁ. וְכֵן בַּיּוֹם אַחַר הַתְּפִלָּה לֹא טָעַם כְּלוּם וְהָלַךְ עַל צִיּוּנוֹ הַקָּדוֹשׁ וְשָׁהָה שָׁם עֶרֶךְ אַרְבַּע-חָמֵשׁ שָׁעוֹת, וְחָשַׁב: מַה טּוֹב הָיָה לְפָנַי, אִם יִהְיֶה מוֹשָׁבִי בְּאוּמַאן אֵצֶל הַקְּלוֹיז אֲבָל רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין מֵאֵן בָּזֶה מִטַּעֲמִים יְדוּעִים לוֹ, וְהָרַב יִשְׂרָאֵל לֵיבּ הָיָה מַחֲזִיק בְּדַעְתּוֹ, שֶׁאָמַר, שֶׁכַּוָּנָתוֹ בֶּאֱמֶת לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְכַמָּה פְּעָמִים אַחַר הִשְׁתַּטְּחוּתוֹ עַל צִיּוּנוֹ הַקָּדוֹשׁ, אָמַר שֶׁכֵּן צָרִיךְ הוּא לַעֲשׂוֹת, אוּלָם רַבִּי נַחְמָן לֹא הִסְכִּים לָזֶה בְּשׁוּם אֹפֶן. (אֲבָנֶי"ה בַּרְזֶל, שם).

א-תשא

אָמַר רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְאֶחָד, שֶׁהָיָה מְשַׁבֵּחַ מְאֹד דַּוְקָא אֶת הַפְּרָנְסָה עִם אֵיזֶה מִשְׂרָה בַּיַּעַר, מֵחֲמַת גֹּדֶל יִקָּרַת הַהִתְבּוֹדְדוּת עַל-פִּי דֶּרֶךְ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: בענין ההליכה והשהייה לבד ביער, או שאפשר לזכות ולהיות על ידה יהודי כשר - על-ידי התבודדות כראוי, או שאפשר להיות על ידה פוחז וריק חס-ושלום - "צוּ גֵיין כְּסֵדֶר אַלֵיין אִין אֵיין וַואלְד, אָבֶּער מָען קָאן וָועְרן אֵיין גְּרוֹיסֶער עֶרְלִיכֶער יוּד עַל יְדֵי הִתְבּוֹדְדוּת כָּראוּי, אָבֶּער פַארקֶערְט מָען קָאן וָועְרן אֵיין גְּרוֹיסֶער הוֹלְטַאיי" עַל יְדֵי מַחֲשָׁבוֹת וְהִרְהוּרִים, רַחֲמָנָא-לִצְלַן. (אַבְנֵי"ה בַּרְזֶל, שם עמ' תצ"ד).

א-תשב

הָיָה אֶחָד מִידִידֵי נְעוּרָיו שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁנִּשָּׂא אִשָּׁה בְּעִירוֹ מֵאהֳלוֹב וְנַעֲשָׂה גַּם תּוֹשֵׁב הָעִיר, וְעָסַק שָׁם בְּמִסְחָר, אוּלָם הִתְחִיל לְהַנְהִיג מִסְחָרוֹ בִּגְדוֹלוֹת בְּעֶזֶר הַלְוָאוֹת כְּמִנְהָג הַסּוֹחֲרִים, אֲבָל לֹא הִצְלִיחַ בְּדָבָר הָעֵסֶק, וְהִתְחִיל לֵירֵד מַטָּה מַטָּה, עַד שֶׁעִם הַזְּמַן נִשְׁאַר בְּעֹרֶם וְחֹסֶר כֹּל, וְלֹא הָיָה בִּיכָלְתּוֹ לְסַלֵּק הַחוֹבוֹת, וּבְכֵן מִירְאָה וָפַחַד מֵהַבַּעֲלֵי-חוֹבוֹת בָּרַח מֵעִירוֹ בְּחָשְׁבוֹ, שֶׁיִּמְצָא לוֹ מָקוֹר פַּרְנָסָה בְּמָקוֹם אַחֵר, וּלְאַט לְאַט יְסַלֵּק הַחוֹבוֹת. כְּשֶׁבָּרַח עָבַר דֶּרֶךְ עִיר בֶּרֶסְלֶב, וְנִזְכַּר, שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּעִיר יְדִיד נֶפֶשׁ הֶלֹא הוּא מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וּבְכֵן פָּנָה אֵלָיו וּמֵחֲמַת שֶׁהָיָה אוֹרֵחַ, בִּקֵּשׁ אוֹתוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לֶאֱכֹל אֶצְלוֹ וּשְׁאָלוֹ אוֹדוֹת שְׁלוֹמוֹ וּמַצָּבוֹ, וְהוּא סִפֵּר לוֹ אֶת כָּל אֲשֶׁר קָרָהוּ, וּבְכֵן מָצָא לוֹ עֵצָה לִבְרֹחַ, כְּמִנְהָג הַלּוֹוִים שֶׁאֵין לָהֶם לְשַׁלֵּם, וְדַעְתּוֹ עַתָּה לִנְסֹעַ לְאֵיזֶה מָקוֹם, שֶׁשָּׁם יֵשׁ לוֹ אֵיזֶה קְרוֹב מִשְׁפָּחָה, שֶׁהוּא אִישׁ אָמִיד, וְהוּא מְקַוֶּה שֶׁיַּעֲמֹד לוֹ לְעֶזְרָה בְּצָרָתוֹ לָתֵת לוֹ מִשְׂרָה וְכִדּוֹמֶה. כְּשֶׁנָּמַר כָּל סִפּוּרוֹ, אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: בְּוַדַּאי אַתָּה בְּצָרָה גְּדוֹלָה, אֲבָל עֲצָתְךָ אֵינָהּ עֵצָה: "אַתָּה תָּבוֹא לִקְרוֹבְךָ וַהֲכָרַת פָּנֶיךָ תַּעֲנֶה לוֹ עַל שֵׂפֶל מַצָּבְךָ, תֵּכֶף יַרְאֶה לְךָ אוֹתוֹת אִי רָצוֹן מִבִּיאָתְךָ אֵלָיו, וְגַם אֶת יָדוֹ הָרֵיקָה יְקַמֵּץ לָתֵת לְתוֹךְ יָדְךָ, וְעִם אֲמִירַת "שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם" בְּשָׂפָה רָפָה, יוֹשִׁיט לְךָ אֶת רַאשֵׁי אֶצְבְּעוֹתָיו, וְאוּלַי יִתֵּן לְךָ לִסְעֹד אֶצְלוֹ סְעֻדָּה אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם, וְעַל לִינַת לַיְלָה אֲנִי מְסַפֵּק, אִם יִתֵּן לְךָ אֶצְלוֹ, וְאוּלַי גַּם שָׁם בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ לֹא יִתְּנוּ לְךָ מָקוֹם לָלוּן... שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַכִּירִין אוֹתְךָ, יֵשׁ הַצָּדֵק לַחְשֹׁד אוֹתְךָ לְגַנָּב, וְאֵין זֶה עֵצָה כְּלָל וּכְלָל". וְאָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עֲצָתִי: "אַנְטְלוֹיפְן נוּר צוּם אַייבֶּערְשְׁטֶן", שֶׁתִּשׁוּב לְמָאהֳלוֹב וְלֹא לְבֵיתְךָ, אַךְ יָשָׁר לְבֵית-הַמִּדְרָשׁ, וְעִקַּר בֵּית-מָנוֹס שֶׁלְּךָ יִהְיֶה תּוֹרָה וּתְפִלָּה, וְשָׁם בְּעִירְךָ הַכֹּל מַכִּירִים אוֹתְךָ, שֶׁאֵין אַתָּה גַּנָּב, חַס וְשָׁלוֹם, וְאַדְרַבָּא הִנְךָ יָדוּעַ כְּסוֹחֵר נִכְבָּד, שֶׁנִּמְעַד בְּמִסְחָרוֹ וּבְאֹנֶס נַעֲשָׂה בַּעַל חוֹב וְיוֹרֵד מִנְּכָסִים וּמְחֻסָּר פַּרְנָסָה, וְהַשַּׁמָּשׁ מִבֵּית-הַמִּדְרָשׁ אַדְרַבָּא יְקַבְּלְךָ בְּכָבוֹד וְיַמְצִיא לְךָ סְעֻדּוֹת

וְעוֹד יִתֵּן לְךָ כַּר מְרַאֲשׁוֹתֶיךָ, וּכְשֶׁיִּוָּדַע הַדָּבָר לְאִשְׁתְּךָ וּקְרוֹבֶיהָ וְיָבוֹאוּ אֵלֶיךָ בִּצְעָקוֹת וְקוֹלוֹת בִּטְעָנוֹת הַנִּשְׁמָעוֹת, לֹא תַּעֲנֶה לָהֶם דָּבָר, וְאַחַת יִהְיֶה לְךָ הַשְׁתִּיקָה וּכְשֶׁתִּנָּהֵג כָּךְ, בָּטוּחַ אֲנִי, שֶׁה' יִהְיֶה בְּעֶזְרְךָ בְּקָרֵב הַיָּמִים. דְּבָרִים אֵלֶּה, שֶׁיָּצְאוּ מִלֵּב צַדִּיק אוֹהֵב נֶאֱמָן, נִכְנְסוּ לְלֵב יְדִידוֹ, וְכֵן עָשָׂה, וּמִבֶּרֶסְלֶב שָׁב לְמָאהִלוֹב וְיָשַׁר לְבֵית-הַמִּדְרָשׁ, וְיָשַׁב שָׁם עַל הַתּוֹרָה וְהָעֲבוֹדָה, וְהַכֹּל הָיָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, הַשַּׁמָּשׁ כְּשֶׁרָאָהוּ קִבְּלוֹ בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת וְקֵרְבוֹ בְּכָל מִינֵי הִתְקָרְבוּת, וְאַחַר אֵיזֶה יָמִים בָּאוּ לְבַקְּרוֹ אִשְׁתּוֹ וּקְרוֹבֶיהָ בְּצַעֲקוֹתֵיהֶם וְטַעֲנוֹתֵיהֶם, וְהוּא בְּאַחַת: "הַשְׁתִּיקָה יָפָה", עָבְרוּ עוֹד אֵיזֶה יָמִים וְכָל הָעִיר עִם עִנְיָן זֶה כְּמֶרְקָחָה, עַד שֶׁכַּמָּה מִמַּכִּירָיו וְאוֹהֲבָיו נִתְעוֹרְרוּ לְרַחֵם עָלָיו וְעַל בְּנֵי-בֵּיתוֹ וְלַעֲשׂוֹת לוֹ מַעֲמָד פַּרְנָסָה, וְקִבְּצוּ סְכוּם כֶּסֶף וְיָסְדוּ לְאִשְׁתּוֹ מַעֲמָד בַּשּׁוּק עִם מְעַט סְחוֹרָה וַה' הָיָה בְּעֶזְרוֹ, שֶׁאִשְׁתּוֹ הִתְחִילָה מְעַט מְעַט לְהַצְלִיחַ, וְהוּא גַּם-כֵּן יָצָא לִפְעָמִים מִבֵּית הַמִּדְרָשׁ לַעֲזֹר לָהּ, עַד שֶׁהֶעֱסִק הָלַךְ וְגָדַל וְהִיא נֶעֱשְׂתָה "אֵשֶׁת-חַיִל" הֲבִיאָה פַּרְנָסָה בְּרֶוַח, וְעוֹד נִשְׁאַר לָהֶם לִפְרֹעַ חוֹבוֹתֵיהֶם, וְלִפְעָמִים יָצָא הוּא לַעֲזֹר לָהּ מְעַט וּלְבַקֵּר סִפְרֵי הַחֶשְׁבּוֹנוֹת, וְכָתַב אַחַר-כָּךְ לְמוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת כָּל זֹאת. (אָבְנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם עמ': תצ"ה-תצ"ז).

א-תשג

בְּטוּלְטְשִׁין דַּר אִישׁ אֶחָד בְּשֵׁם עֲקִיבָא מְלַמֵּד, שֶׁהָיָה בָּקִי בְּשַׁ"ס וּפוֹסְקִים וְרָאוּי לְהוֹרָאָה, וְגַם בָּקִי בְּסִפְרֵי אֱמֶת וְסִפְרֵי צַדִּיקִים, אֲבָל גַּם בְּסִפְרֵי פִּילוֹסוֹפְיָא חֲקִירָה וְאֶפִּיקוֹרְסוּת הָיָה לוֹמֵד, עַד שֶׁחִבֵּר אֵיזֶה סֵפֶר לֵיצָנוּת מְצַדִּיקֵי הַדּוֹר, אוּלָם הִתְנַהֲגוּתוֹ הָיָה כְּאֶחָד הַיְּרֵאִים בְּזָקֵן וּפֹאוֹת אֲרֻכּוֹת וְכוּ', וְהָיָה נֶחְשָׁב אֵצֶל אַנְשֵׁי עִירוֹ לְיִרְא מְלַמֵּד. פַּעַם שָׂהָה בְּעִיר בָּרֶסְלֶב וְנִכְנַס גַּם אֶל מוֹהַרְנַ"תְּ זַצַ"ל וּבִכְדֵי לַעֲשׂוֹת לֵיצָנוּת מִכָּל מַה שֶּׁיִּרְאֶה וְיִשְׁמַע אָצְלוֹ, כְּשֶׁנִּכְנַס בִּקֵּשׁ מִמּוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁיֹּאמַר לוֹ דְּבַר תּוֹרָה, וְאָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ בְּשֵׁם רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: הַמַּאֲמָר הַקָּטָן שֶׁבְּ"לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן" אוֹדוֹת מַה שֶּׁהַצַּדִּיק דּוֹרֵשׁ אֶת הַבָּא אֵלָיו לִמְצֹא אֲבֵדָתוֹ, אִם אֵינוֹ רַמַאי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "עַד דְּרוֹשׁ אָחִיךָ אוֹתוֹ", וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, דָּרְשֵׁהוּ, אִם אֵינוֹ רַמַאי... כְּשֶׁשָּׁמַע זֹאת, יָדַע וְהֵבִין, עַד הֵיכָן דִּבְרֵי מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מַגִּיעִים. אַחַר-כָּךְ, כְּשֶׁיָּצָא מִמּוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, לֹא רַק שֶׁלֹּא עָשָׂה שׁוּב לֵיצָנוּת, אַדְרַבָּא סִפֵּר זֹאת כַּמָּה פְּעָמִים לָאֲנָשִׁים וְשִׁבַּח אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (אָבְנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם עמ' תצ"ז).

א-תשד

עֲקִיבָא מְלַמֵּד זֶה, לְמַד אֶצְלוֹ מְפָרְסָם בְּאַנַ"שׁ הֲלֹא הוּא רַבִּי צְבִי פֶּסַח זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטּוּלְטְשִׁין, מְחֻתָּנוֹ שֶׁל רַבִּי נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶעֶר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְעַל יָדוֹ דַּיְיקָא נִתְקָרֵב הָרַב

צְבִי פֶּסַח הַנַּ"ל לְאַנַ"שׁ. שֶׁפַּעַם עוֹד בִּהְיוֹתוֹ תַּלְמִידוֹ אָמַר לְרַבּוֹ עֲקִיבָא הַנַּ"ל: בָּזֶה שֶׁאַתֶּם אֵינְכֶם מַאֲמִינִים בְּהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁהָיָה צַדִּיק גָּדוֹל, אֵינִי אוֹתְכֶם בְּדֵעָה אַחַת, וַאֲנִי מַאֲמִין בְּהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אוּלָם בָּזֹאת מִסְתַּפֵּק אֲנִי, לְאֵיזוֹ כַּת מֵהַחֲסִידִים לְהִתְקָרֵב וּבְכֵן שׁוֹאֵל אֲנִי אֶתְכֶם: מַה דַּעְתְּכֶם בָּזֶה? וְהֵשִׁיב לוֹ: "אִם בְּדַעְתְּךָ לְהִתְקָרֵב לְכַת הַחֲסִידִים, הֲרֵי הַמֻּבְחָר שֶׁבָּהֶם הֵם הַכַּת הַנִּקְרָאִים בְּרֶסְלֶבֶר חֲסִידִים" וְשָׁמַע בְּקוֹלוֹ, וּמֵאָז נִתְקָרֵב הָרַב צְבִי פֶּסַח זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הַנַּ"ל לְאַנַ"שׁ וְזָכָה לִהְיוֹת מְחֻתָּנוֹ שֶׁל הָרַב נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶעֶר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, תַּלְמִיד וּמְשַׁמֵּשׁ מוֹהֲרַנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְזָכָה, שֶׁעַל יָדוֹ נִדְפְּסוּ אֵיזוֹ מִסְפָּרֵי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וּמוֹהֲרַנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בָּאָרֶץ וּבְחוּץ לָאָרֶץ. בִּנְעוּרָיו הָיָה רַבִּי צְבִי פֶּסַח בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְחָזַר לְחוּץ לָאָרֶץ וְלִזְקוּנָיו חָזַר שׁוּב לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְחַי בָּהּ עֶרֶךְ שָׁנָה, וּבִשְׁנַת תר"ע נִפְטַר פֹּה בִּירוּשָׁלַיִם תִּבָּנֶה וְתִכּוֹנֵן בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן, תנצב"ה. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם עמ: תצ"ז-תצ"ח).

א-תשה

פַּעַם אָמַר מוֹהֲרַנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְאֶחָד: "אַז דוּא וֶועסְט זִיצֶן מִיט אַיין אִשָּׁה, אוּן דוּא וֶועסְט מִיר זָאגֶן אַז דוּא בִּיסְט אַיין עֶהרְלִיכֶער יוּד וֶועל אִיךְ דִּיר גְלוֹיבֶּן, אֲבֶּער נִיט זִיצֶן מִיט אַיין אִשָּׁה אוּן דוּא וֶועסְט מִיר זָאגֶן דוּא בִּיסְט אַיין עֶהרְלִיכֶער יוּד, וֶועל אִיךְ דִּיר נִיט גְלוֹיבֶּן" וְכֵן נָכְדּוֹ, הָרַב מִיכַלֵי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מִטּוּלְטְשִׁין, אָמַר לְאֶחָד שֶׁהָיָה שָׁרוּי בְּלֹא אִשָּׁה: "דוּא בִּיסְט דָּאךְ נִישְׁט קֵיין גוּטֶער" כִּי הַתּוֹרָה אָמְרָה: "לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ". (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם עמ': תצ"ח-תצ"ט).

א-תשו

בְּסִיּוּם שִׂיחָה אֲרֻכָּה שֶׁל מוֹהֲרַנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עִם אַנַ"שׁ בְּבֵית רַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף, דּוֹד רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אוֹדוֹת הַתַּכְלִית אָמַר: "דִּיא וֶועלְט אִיז נִישְׁט אוּן מָען קֶען זִיא נִיט בָּעקוּמֶען, תּוֹרָה וַעֲבוֹדָה אִיז יָא, אוּן מָען קֶען דָּאס יָא בָּעקוּמֶען", וְזֹאת שָׁמַע הָרַב נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בִּהְיוֹתוֹ נַעַר וְנִתְפַּעֵל מִסִּיּוּם זֶה מְאֹד, וּמֵאָז קָבַע בְּדַעְתּוֹ לִהְיוֹת תָּמִיד דָּבוּק וּמְקֻרָּב לְמוֹהֲרַנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם עמ' תצ"ט).

א-תשז

זֶה סֵדֶר הִשְׁתַּלְשְׁלוּת הִתְקָרְבוּת הָרַב נַחְמָן טוּלְטְשִׁינֶעֶר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה:
זְקֵנוֹ, הָרַב יִשְׂרָאֵל, הָיָה מֵאַנְשֵׁי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְהָיָה לַמְדָן מֻפְלָג, וְלוֹ אָמַר רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: אַתָּה לַמְדָן וּבְכֵן אֹמַר לְךָ "אֵיין לַמְדָנִישׁ פְּשָׁעטֶל" וְאָמַר לוֹ הַתּוֹרָה שֶׁבְּ"לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן" עַל הַפְּסוּק: "וַיַּעֲנוּ כָּל הָעָם וְכוּ' וַיָּשָׁב מֹשֶׁה אֶת דִּבְרֵי הָעָם וְגוּ'" בְּנוֹ, הָרַב אַבְרָהָם, שֶׁעַל שְׁמוֹ נִקְרָא הָרַב אַבְרָהָם זַצַ"ל, הָיָה גַּם כֵּן מְקֻרָּב לְאַנַ"שׁ, אֲבָל לֹא

כָּל-כָּךְ, וְזוּגָתוֹ שֶׁל רַבִּי אַבְרָהָם הָרִאשׁוֹנָה נִפְטְרָה וְהִשְׁאִירָה לוֹ שְׁנֵי יְתוֹמִים קְטַנִּים, הֲלֹא הֵם: רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין וַאֲחוֹתוֹ, אַחַר-כָּךְ נָשָׂא אֲבִיהֶם אִשָּׁה שְׁנִיָּה, אוּלָם לְאַחַר זְמַן מוּעָט נִפְטַר גַּם הוּא וְאָז הָיָה רַבִּי נַחְמָן זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כְּבֶן שְׁמוֹנֶה שָׁנִים וְנִשְׁאֲרוּ הַיְתוֹמִים הַקְּטַנִּים אֵצֶל הָאֵם הַחוֹרֶגֶת, שֶׁהֵמָּה הָיוּ לָהּ לְמַשָּׂא כָּבֵד, וְגַם לֹא הָיְתָה מְחֻיֶּבֶת לְהַחֲזִיקָם, וּבְכֵן מֵאַחַר שֶׁהָיוּ לְרַבִּי אַבְרָהָם הַנַּ"ל עוֹד אַרְבָּעָה אַחִים, מָצְאָה לָהּ עֵצָה לְהוֹבִילָם לְאֶחָד מֵהָאַחִים, דּוֹדֵי הַיְתוֹמִים. אוּלָם בְּיִדְעָהּ, שֶׁאִיזֶה דּוֹד שֶׁתּוֹבִילֵם יִטְעֹן, שֶׁתּוֹבִילֵם לְהַשֵּׁנִי... וְכֵן הַשֵּׁנִי וְהַשְּׁלִישִׁי וּבְכֵן כַּאֲשֶׁר יָדְעָה, שֶׁבַּעִיר הַייסִין יֵשׁ אֶחָד מֵהָאַחִים, רַבִּי אַבְרָהָם יוֹסֵף, עָלָיו-הַשָּׁלוֹם, וְהוּא סוֹחֵר נִכְבָּד וְהֶעְשִׁיר שֶׁבָּאַחִים, הוֹבִילָה אוֹתָם לְעִירוֹ וְכִוְּנָה הַשָּׁעָה, שֶׁתָּבוֹא לְשָׁם בַּלַּיְלָה, וְתֵכֶף בְּבוֹאָהּ לְהַייסִין הָלְכָה עִם הַיְתוֹמִים לְבֵית-הָרַב, רְאוּבֵן יוֹסֵף הַנַּ"ל, וְהוֹשִׁיבָה אוֹתָם עַל ה'פְּרִיזְבָּע' וַתְּצַוֶּה עֲלֵיהֶם: "בַּבֹּקֶר מִי שֶׁיִּגַּשׁ אֲלֵיכֶם וְיִשְׁאַל אֶתְכֶם, מֵאַיִן אַתֶּם בָּנַי? וּמִי אַתֶּם? תֹּאמְרוּ אֶת הָאֱמֶת כְּמוֹ שֶׁהוּא", וְתֵכֶף נָסְעָה לְדַרְכָּהּ. בַּבֹּקֶר, כְּשֶׁיָּצָא רַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף מִפֶּתַח בֵּיתוֹ וְרָאָה שְׁנֵי יְלָדִים יוֹשְׁבִים עַל הַפְּרִיזְבָּע. שָׁאַל אוֹתָם, מִי הֵם, וְהֵשִׁיבוּ לוֹ, שֶׁהֵם בְּנֵי-אָחִיו, רַבִּי אַבְרָהָם זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, וְהֵבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר, וּבְאֵין בְּרֵירָה הוֹדִיעַ זֹאת גַּם לִשְׁאָר אֶחָיו, וְאֶחָד מֵהֶם לָקַח לוֹ אֶת הַיַּלְדָּה, וְאֶצְלוֹ הִשְׁאִיר אֶת הַיֶּלֶד. (אֲבָנֵי"הָ בַּרְזֶל, שמעמ': תצ"ט-ת"ק).

א-תשח

וְהִנֵּה מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּעֵת הֱיוֹתוֹ בָּעִיר הָיָה מִתְאַכְסֵן אֵצֶל רַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף, וְהָיָה הַיָּתוֹם, הוּא רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, מְשַׁמֵּשׁ אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בִּפְקֻדַּת דּוֹדוֹ, כִּי רַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה הָיָה מְקַבֵּל אֶת מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּכָבוֹד גָּדוֹל בְּבֵיתוֹ, וְהָיָה מַדְלִיק כַּמָּה נֵרוֹת בַּלַּיְלָה לִכְבוֹדוֹ, עַד שֶׁפַּעַם אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁבְּבֵית רַבִּי רְאוּבֵן יוֹסֵף זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יֵשׁ לוֹ הַרְחָבַת הַדַּעַת וּכְשֶׁנָּסַע מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הָיָה גַּם-כֵּן בְּדַרְכּוֹ נְסִיעָתוֹ בְּהַייסִין עַל פּוּרִים וְאָכַל אֶצְלוֹ סְעֻדַּת פּוּרִים בְּמִסְבַּת אַנַ"שׁ, וְאָז שָׁמַע רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אֶת הַשִּׂיחָה הַנַּ"ל מֵעִנְיַן הַתַּכְלִית. וְאַחַר הַשִּׂיחָה שָׁלַח אוֹתוֹ דּוֹדוֹ לִקְנוֹת בַּשּׁוּק אֵיזֶה דָּבָר, וְסִפֵּר, שֶׁבְּכָל זְמַן הֲלִיכָתוֹ לַשּׁוּק עָשָׂה קֶשֶׁר בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ לִהְיוֹת דָּבוּק תָּמִיד בְּמוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. אַחַר-כָּךְ סִבֵּב הַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהִשִּׂיא אוֹתוֹ דּוֹדוֹ לְאִשָּׁה בִּבְרֶסְלֶב, וְאָז הָיָה תָּמִיד אֵצֶל מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, אוּלָם אַחַר זְמַן קָצָר נִפְטְרָה אִשְׁתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה וְנָשָׂא אִשָּׁה שְׁנִיָּה בְּטוּלְטְשִׁין הַסָּמוּךְ לִבְרֶסְלֶב, וְהָיָה הוֹלֵךְ מִשָּׁם בָּרֶגֶל לִבְרֶסְלֶב אֶל מוֹהַרְנַ"תְּ זְכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (אֲבָנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם עמ' ת"ק).

א-תשט

סִפֵּר רַבִּי נַחְמָן בֶּן רַבִּי עוֹזֵר, שֶׁמּוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְעֵת זְקְנָתוֹ, הִקְפִּיד דַּיְיקָא שֶׁלֹּא יָלוּן יְחִידִי עַל הָאִיבָּעֵר שְׁטִיבְּל (=עלית הבית), וְאוֹתוֹ גְּדֵל מוֹהַרְנַ"תְ אַחַר פְּטִירַת אָבִיו, וּבְהֵיוֹתוֹ נַעַר הָיָה לָקְחוֹ מוֹהַרְנַ"תְ לָלוּן עִמּוֹ וּבְכָל פַּעַם הָיָה מִתְפָּאֵר, שֶׁעַתָּה יִזְכֶּה לִשְׁמֹעַ אֵיךְ שֶׁאוֹמֵר מוֹהַרְנַ"תְ תִּקּוּן חֲצוֹת, וְלִרְאוֹת עֲבוֹדָתוֹ שֶׁאַחַר חֲצוֹת, וְעָשָׂה בְּמֶכָּוָן בְּשָׂכְבוֹ עַל מִטָּתוֹ עָצַר עַצְמוֹ בְּכָל כֹּחוֹ לְבִלְי לְהֵרָדֵם עַד שְׁעַת חֲצוֹת, וְאָז קָם מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְנִגַּשׁ אֵלָיו וְשָׁאַל אוֹתוֹ: מַדּוּעַ אֵינְךָ יָשֵׁן? וְכִסָּה אוֹתוֹ בְּאֵיזֶה בֶּגֶד, וְתֵכֶף נָפַל עָלָיו שֵׁנָה, וְיָשַׁן עַד הַבֹּקֶר, וְכֵן הָיָה כַּמָּה לֵילוֹת. (אֲבָנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם עמ': תק"א-תק"ב).

ג-תיח

לְאַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל רַבִּי יִצְחָק אַייזִיק יוֹסֵף זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, דְּאַג מוֹהַרְנַ"תְ לְבָנָיו הַיְתוֹמִים, וְלָקַח אֶת בְּנוֹ רַבִּי פִּנְחָס יְהוֹשֻׁעַ וְגִדְּלוֹ בְּבֵיתוֹ, וְהָיָה יָשֵׁן אֶצְלוֹ בַּעֲלִיָּתוֹ, כִּי מוֹהַרְנַ"תְ הָיָה שׁוֹהֶה רֹב הַזְּמַן בָּעֲלִיָּה שֶׁבְּבֵיתוֹ, וְלֹא רָצָה לִישֹׁן לְבַדּוֹ, וְסִפֵּר שֶׁפַּעַם הִשְׂתַּדֵּל וְהִתְאַמֵּץ לִהְיוֹת נֵעוֹר כְּדֵי לִרְאוֹת וּלְהַבִּיט בְּסֵדֶר הַנְהָגָתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ שֶׁל מוֹהַרְנַ"תְ לְאַחַר חֲצוֹת הַלַּיְלָה, כְּשֶׁהִבְחִין בָּזֶה מוֹהַרְנַ"תְ, נִגַּשׁ אֵלָיו וְאָמַר לוֹ: מַחְבִּיא אַתָּה אֶת עַצְמְךָ מִמֶּנִּי, הֵחָבֵא כְּאָבִיךָ שֶׁהִתְחַבֵּא וְהֶעֱלִים אֶת עַצְמוֹ. "דוּ בַּהַאלְטְ זִיךְ פּוּן מִיר, בַּהַאלְטְ זִיךְ וּוִי דַיִּין טַאטָע הָאט זִיךְ בַּהַאלְטָן". כִּי הָיָה רַבִּי יִצְחָק אַייזִיק יוֹסֵף צַדִּיק גָּדוֹל וְעוֹבֵד ה' מֻפְלָג, וְהָיָה נִסְתָּר מְאֹד.]

א-תשי

פַּעַם הִתְאוֹנֵן אֶחָד לִפְנֵי מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁאֵין לוֹ לְתֵת מַתָּנוֹת לַאֲרוּסָתוֹ, וְנִחַם אוֹתוֹ מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ: "גַּם יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם לֹא הָיָה לוֹ לְתֵת מַתָּנוֹת לְכַלָּתוֹ, בְּעֵת שֶׁבָּרַח מִפְּנֵי עֵשָׂו אָחִיו..." אָמַר לוֹ: "מַה עִנְיַן יַעֲקֹב אָבִינוּ בִּשְׁבִילִי? שֶׁאֲצָלוֹ הָיָה הַכֹּל רָזִין עִלָּאִין", אָמַר לוֹ: "גַּם עַכְשָׁיו יֵשׁ רָזִין עִלָּאִין". נִרְאָה לְפִי עֲנִיּוּת דַּעְתִּי, עַל-פִּי דִּבְרֵי רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחְמָן זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, בְּעֵת סִפּוּרוֹ מַעֲשֶׂה זֶה, שֶׁזֶּה מַה דְּאִיתָא בְּ"לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן" שֶׁבְּכָל מַעֲשֶׂה וּתְנוּעַת הַצַּדִּיק אֵינוֹ פָּשׁוּט, וְיֵשׁ בּוֹ רָזִין עִלָּאִין, וּבִפְרָט אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בְּמַעֲשָׂיו וּבְהַנְהָגוֹתָיו בִּפְרָטִיּוּת עַל כָּל פְּרָט בְּכָל רֶגַע, וְהַהֶפְרֵשׁ בָּזֶה הוּא, שֶׁכָּל צַדִּיק לְפִי הַשָּׂגָתוֹ יוֹדֵעַ, מַה הֵם הָרָזִין, וְאָנוּ הַפְּשׁוּטִים אֵינָם יוֹדְעִים כְּלָל. (אֲבָנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם עמ' תק"ב).

א-תשיב (תשיא)

מוֹהַרְנַ"תְ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר: "מֶען דַּארְף אִין דֶּער יוּגֶענְט אַסַאךְ הָאריוֶוען מֶען זאל עֶרְשָׁט אוֹיף דֶּער עֶלְטֶער זַיין אַ פְּרַאסְטֶער בַּעַל-הַבַּיִת". (אֲבָנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם).

א-תשיג

אָמַר מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "אַז אִיךְ וַוייס שׁוֹין יָא דָאס אַלָּעס דְּרֶעהְט דֶּער בַּעַל-דָּבָר מִיט מִיר דָּאר אַנְדֶערְש". (אָבְנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם עמ' תק"ג).

א-תשיד

גַּם כְּשֶׁהַלְבָּנָה לֹא נִרְאֶתָה זַכָּה כָּל-כָּךְ, וְאַף מִבְּעַד עָנָן קָלוּשׁ קְדֻשָּׁה מוֹהַרְנַ"תְּ, כַּמּוּבָא בְּסֵפֶר "חַיֵּי מוֹהָר"ן" (סימן תפ"ג), וְאָמַר: "אִיךְ פּוֹעֵל בַּיי זִיךְ אֶפְּלוּ דֶּער נָאךְ אַז זִי וֶוועט וֶוערְן לוֹיטֶער זָאל מִיךְ נִיט הַאלְטן". (אָבְנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם).

א-תשטו

רַבִּי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יָשַׁב לִפְנֵי אָבִיו מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה בְּשַׁבַּת-קֹדֶשׁ אֵצֶל הַשֻּׁלְחָן וְנִשְׁעַן בְּיָדוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: "בְּשַׁבָּת זִיצְט מֶען גְּלַייךְ". (אָבְנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם).

א-תשיז

מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָמַר: "אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, כְּשֶׁיָּשַׁב עִם אֲנָשִׁים שֶׁקֵּרְבָם תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה הָיָה אוֹמֵר לָהֶם: תֵּדְעוּ, שֶׁכָּל הָאָרֶץ הַזֹּאת יַנְחִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְזַרְעוֹ, לֹא הֶאֱמִין לוֹ אַף אֶחָד עַל זֶה. וּבְכֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם, מַה שֶּׁיִּהְיֶה עוֹד לֶעָתִיד, תֵּדְעוּ, כְּשֶׁיָּבוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵינוּ יְוַסְּדוּ עוֹד יְשִׁיבוֹת, שֶׁיִּלְמְדוּ בָּהֶם סִפְרֵי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (אָבְנֵי"הָ בַּרְזֶל שם עמ' תק"ג-תק"ד).

א-תשיח

אָמַר: "אִיךְ זֶעה גָּאר אַנְדֶערְש, אִיךְ קוּק גָּאר אַנְדֶערְש אִיךְ שְׁמוּעֶס גָּאר אַנְדֶערְש". (אָבְנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם עמ' תק"ד).

א-תשיט

בְּעֵת הַמַּחֲלֹקֶת, כְּשֶׁלִּקְחוּ בְּסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבַּת-קֹדֶשׁ אֶת בְּנֵי הַנְּעוּרִים לְבֵית-הָאֲסוּרִים, לֹא נִתְבַּהֵל אָז מוֹהַרְנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה כְּלָל, רַק סִפֵּר לְאַנַ"שׁ סִפּוּר הִתְקָרְבוּתוֹ שֶׁל רַבִּי עוֹזֵר זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה. (אָבְנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם).

א-תשיט

פַּעַם בָּא אֶחָד מֵאַנַ"שׁ אֶל מוֹהַרְנַ"תְּ וְאָמַר לוֹ בְּכַאֵב, שֶׁיֵּשׁ לוֹ יִסּוּרִים בִּתְפִלָּתוֹ, מֻחָמַת שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל וְלוֹמַר תֵּבָה אַחַר תֵּבָה, מֻחָמַת שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְכַוֵּן הֵיטֵב, וּמֻחָמַת זֶה צָרִיךְ לַחֲזוֹר עַל כָּל תֵּבָה כַּמָּה פְּעָמִים אָמַר לוֹ מוֹהַרְנַ"תְּ: וְכִי עֲבוֹדָה אַחַת יֵשׁ לְךָ לַעֲשׂוֹת? הֲלֹא כַּמָּה עֲבוֹדוֹת יֵשׁ אִם אֵינְךָ מַרְגִּישׁ תֵּבָה זֹאת, תַּרְגִּישׁ תֵּבָה אַחֶרֶת... אִם אֵינְךָ תּוֹכַל לְהִתְפַּלֵּל, תּוֹכַל לֵאמֹר תְּהִלִּים אוֹ תְּפִלּוֹת אוֹ עֲבוֹדָה אַחֶרֶת". (אָבְנֵי"הָ בַּרְזֶל, שם).

א-תשכ

מוֹהַרַנַ"תְּ אָמַר: "וואוֹיל זָעָנֶען דִּי אוֹיגֶן וָואס הָאבֶּן גִּיזֶעֶן דֶּעם רֶעבְּנְ'ס אוֹיגֶן, אוּן וואוֹיל זָעָנֶען דִּי אוֹיגֶן וָואס זָעהֶן דִּיא אוֹיגֶן", וְרַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחְמָן זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, סִיֵּם וְאָמַר: "אַשְׁרֵי הָעֵינַיִם, שֶׁרָאוּ אֶת עֵינֵי אָבִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה". (אֲבָנֶי"ה בַּרְזֶל, שם עמ' תק"ה-תק"ו). המשך סיפורים נפלאים]

א-תשכא

כְּשֶׁשָּׁמַע מוֹהַרַנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מֵרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה, שֶׁטּוֹב שֶׁיִּהְיֶה לְכָל אֶחָד חֶדֶר מְיֻחָד לְהִתְבּוֹדְדוּת וּלְכָל פְּרָטֵי עֲבוֹדַת הַשֵּׁם, הִתְחִיל לְהִתְנַעְגֵּעַ אַחַר זֶה, וְעָלָה בְּדַעְתּוֹ לִבְנוֹת לוֹ אוֹיבֶּער שְׁטִיבֶּל וְכוּ', [כְּמוֹ שֶׁמּוּבָא גַּם בְּ"סֵפֶר הַמִּדּוֹת" (אות בית ח"ב, סעיף א'), שֶׁלְּדוּר בָּעֲלֵיָה טוֹב לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא], אֲבָל מֵרֹב עֲנִיּוּתוֹ חִשֵּׁב, כַּמָּה זְמַן יִצְטָרֵךְ לְבַלּוֹת עַל זֶה, עַד שֶׁיְּקַבֵּץ מָעוֹת לִבְנוֹתוֹ וְטִרְחַת הַבִּנְיָה, וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "וויפִל תּוֹרָה אוּן תְּפִלָּה דַּארְף אִיךְ צוּלִיב דֶּעם אָנֶוועֶרְן" וּבְכֵן לְעֵת עַתָּה מָצָא לְעַצְמוֹ עֵצָה לְהִסְתַּפֵּק בָּזֶה וְעָשָׂה לוֹ מְחִצָּה בַּחֶדֶר שֶׁדָּר בּוֹ, וּבְאֵלּוּ הַד' אַמּוֹת זָכָה לְחַבֵּר כָּל סֵפֶר הַתְּפִלּוֹת, שֶׁהִשְׁאִיר אַחֲרָיו בְּרָכָה, וְאַחַר-כָּךְ כַּמָּה שָׁנִים קֹדֶם הִסְתַּלְקוּתוֹ זַצַ"ל זָכָה לִבְנוֹת לְעַצְמוֹ חֶדֶר בַּעֲלִיַּת הַבַּיִת. (סִפּוּרִים נִפְלָאִים, עמ' ר"י).

א-תרסז

לְאַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ זְצוּקַ"ל רָצָה מוֹהַרַנַ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה לְקַבֵּעַ דִּירָתוֹ בִּבְרֶסְלֶב, אַף אִשְׁתּוֹ לֹא הִסְכִּימָה לָזֶה. אַף אַחַר שֶׁהָיָה שְׂרֵיפָה בְּעִירוֹ, הִסְכִּימָה זוּגָתוֹ לְדַעְתּוֹ לְהַעְתִּיק מוֹשָׁבָם לִבְרֶסְלֶב. אַחַר-כָּךְ הָיְתָה שְׂרֵפָה גַּם בִּבְרֶסְלֶב, וְרָצְתָה, שֶׁיַּעֲקֹר דִּירָתוֹ מִשָּׁם נָשָׂא מוֹהַרַנַ"תְּ עֵינָיו לַמָּרוֹם וְאָמַר: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְכִי אָנָה מִפָּנֶיךָ אֶבְרַח"?. וְהִנֵּה בִּתְחִלָּה לֹא הָיָה לוֹ בִּבְרֶסְלֶב דִּירָה מְיֻחֶדֶת, כִּי-אִם דִּירַת חֶדֶר אֵצֶל נַגָּר אֶחָד, וְאָמַר מוֹהַרַנַ"תְּ בְּדַרְךְ צַחוּת: "הוּא עוֹשֶׂה בִּמְלַאכְתּוֹ מְלֶאכֶת הַנַּגָּרוּת, וַאֲנִי עוֹשֶׂה בִּמְלַאכְתִּי מְלֶאכֶת הַקֹּדֶשׁ..." וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה עַל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה: "הֵם רָצִין וְאָנוּ רָצִין". אַחַר-כָּךְ הִתְחִלּוּ לְהִכָּנֵס וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו קְצָת אֲנָשִׁים, וְהִתְחִיל לְהִתְנַעְגֵּעַ, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ דִּירָה מְיֻחֶדֶת, עַד שֶׁעָזַר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַחַר-כָּךְ הִתְחִיל לְהִשְׁתּוֹקֵק, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ גַּם-כֵּן חֶדֶר מְיֻחָד לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבִפְרָט כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לִכְתֹּב שָׁם חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה, וְעָשָׂה לוֹ בַּנְתַּיִם בְּמִטְבַּח הַבַּיִת מְחִצָּה מֵעֵצִים, וְזֶה הָיָה לוֹ לְחֶדֶר מְיֻחָד, וְאָז אָמַר: עַתָּה יָכוֹל לִהְיוֹת, שֶׁאֲזַכֶּה לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר" "הָאט אַ צִינְד קָאן זַיין אַז אִיךְ זָאל זַיין אַ עֶרְלִיכֶּער יוּד" אַף-עַל-פִּי-כֵן הָיוּ בְּנֵי-בֵּיתוֹ מְבַלְבְּלִין אוֹתוֹ, וְהִתְחִיל לִכְסֹף שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חֶדֶר מְיֻחָד בַּעֲלִיַּת הַבַּיִת, אַף הֵבִין, שֶׁזֶּה אִי-אֶפְשָׁר לוֹ כָּעֵת, כִּי צְרִיכִין לִבְנוֹתוֹ וּלְבַטֵּל עַצְמוֹ מִתּוֹרָה וּתְפִלָּה, אַחַר-כָּךְ הִזְמִין

לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אִישׁ אֶחָד, וְהֵבִין שֶׁכְּעֵת לֹא יִצְטָרֵךְ לְבַטֵּל עֲבוּר זֶה מִתּוֹרָתוֹ וּתְפִלָּתוֹ, וְאָז בָּנָה בַּיִת וַעֲלִיָּה נְכוֹנָה. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שיחות וסיפורים ממוהרנ"ת ס"ל).]

א-תשכב

מַה שֶּׁמְּזָכָּר בְּמִכְתְּבֵי מוֹהַרְנַ"תְּ זַצַ"ל אוֹדוֹת נְחִיצוּת הַהִתְחַזְּקוּת וּבִלְעֲדֶיהָ הַסַּכָּנָה גְּדוֹלָה וְהָרְאָיָה מֵהָרַב מִבַּלְפּוּר וְכוּ', זֶה הָרַב הָיָה גָּאוֹן גָּדוֹל בַּתּוֹרָה וּבְחָכְמָה וְהָיָה בָּאֱמֶת צַדִּיק, אוּלָם מֵחֲמַת שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ הִתְחַזְּקוּת כָּרָאוּי בְּעֵת נְפִילָתוֹ וִירִידָתוֹ גָּרַם לוֹ הַדָּבָר שֶׁנָּפַל לְגַמְרֵי מִיַּהֲדוּתוֹ. (שם עמ' רי"א).

א-תשכג

פַּעַם בְּלֵילָה אֶחָד הִתְנַפְּלוּ רוֹצְחִים בְּבֵית אִישׁ כָּשֵׁר אֶחָד מִבְּרֶסְלֶב, שֶׁשְּׁמוֹ הָיָה רַבִּי נָתָן אַפְּטֵייקָער, עַיֵּן בְּמִכְתְּבֵי מוֹהַרְנַ"תְּ, וְהָרְגוּ אוֹתוֹ וְאֶת כָּל בְּנֵי בֵיתוֹ, וּבְאוֹתוֹ לַיְלָה שָׁמַע שַׁמָּשׁ בֵּית-הַקְּבָרוֹת רַעַשׁ גָּדוֹל הַבּוֹקֵעַ מִקִּבְרוֹ שֶׁל אָבִיו שֶׁל רַבִּי נָתָן, וּבַבֹּקֶר, כְּשֶׁשָּׁמַע הַשַּׁמָּשׁ, שֶׁהָרְגוּ אֶת בְּנוֹ, רַבִּי נָתָן הַנַּ"ל, סִפֵּר זֹאת, וְהֵבִינוּ הַתּוֹשָׁבִים, שֶׁהָרַעַשׁ, שֶׁבָּקַע מֵהַקֶּבֶר, הָיָה מֵחֲמַת שֶׁרָצָה לְהַצִּילוֹ וְלֹא הָיָה יָכוֹל... (שם, עיי"ש).
[עַד כָּאן סִיפּוּרִים נִפְלָאִים; וְהַמְשֵׁךְ לְעִיל סְעִיפִים: תקס"ג-תקס"ח; תקע"ה-תרד; ולהלן תשכ"ז.עִתָּה חוֹזֵר לְהַמְשֵׁךְ אבני"ה ברזל.]

א-תשכד

בְּעֵת שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זְצוּק"ל הַתּוֹרָה ס"ו, דִּבֵּר עִם מוֹהַרְנַ"תְּ מֵעֲנְיַן מְעָרַת אֵלִיָּהוּ, זָכוּר לַטּוֹב, וְהֵבִין מוֹהַרְנַ"תְּ מֵרַבֵּנוּ, שֶׁלֹּא בָּא אֵלִיָּהוּ לְמַדְרֵגָתוֹ כִּי-אִם עַל-יְדֵי הִתְבּוֹדְדוּת, וְנִתְעוֹרֵר מִזֶּה מוֹהַרְנַ"תְּ זְצוּק"ל וְהָלַךְ אַחַר-כָּךְ לְאֵיזֶה עֲזָרַת נָשִׁים וְעָסַק בְּתִהִלִּים וְהִתְבּוֹדְדוּת בְּהִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה. בְּתוֹךְ כָּךְ הָיָה אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הָעִיר עוֹשֶׂה סְעֻדַּת אֵרוּסִין, וְרָצָה שֶׁמּוֹהַרְנַ"תְּ גַּם-כֵּן יִהְיֶה עַל הַתְּנָאִים, וְחִפְּשׂוּ אוֹתוֹ וְלֹא מָצְאוּ אוֹתוֹ, וְהֵבִינוּ: מִסְתָּמָא הוּא עוֹסֵק בְּהִתְבּוֹדְדוּת וְהִתְחִילוּ לִצְעֹק בָּרְחוֹבוֹת: "רַבִּי נָתָן", "רַבִּי נָתָן", וְאָז יָצָא לַחוּץ וְהָלַךְ עִמּוֹ לַסְּעֻדָּה. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שיחות וסיפורים ממוהרנ"ת סכ"ד; וע"ע לעיל סעיף שצ"ד).

א-שצד

וְסִפֵּר, שֶׁפַּעַם אַחַת בְּלֵיל מוֹצָאֵי-שַׁבַּת-קֹדֶשׁ דִּבֵּר עִמּוֹ אַדְמוּ"ר זַצַ"ל מִמְּעָרַת אֵלִיָּהוּ, שֶׁהָיָה שָׁם בְּעֵת הֱיוֹתוֹ בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ-לִבְרָכָה אָז בְּתוֹךְ דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים: "צִיְּרְתִּי לִי בְּדַעְתִּי, כָּאן עָמַד אֵלִיָּהוּ וְהִתְבּוֹדֵד", "הָאבּ אִיךְ מִיר אוֹיס גִּימַאלְט, אֶט דָּא אִיז גֶּעשְׁטַאנֶען אֵלִיָּהוּ אוּן הָאט גִּיהַאט הִתְבּוֹדְדוּת". וּכְשֶׁאַדְמוּ"ר זַצַ"ל אָמַר לוֹ זֹאת, נִתְעוֹרֵר וְנִתְחַדֵּשׁ מְאֹד בָּזֶה, כִּי הִזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ: הֲלֹא גַּם אֵלִיָּהוּ הָיָה בֶּן-אָדָם בָּזֶה הָעוֹלָם, וְהָיְתָה לוֹ הִתְבּוֹדְדוּת, וְעַל-יְדֵי-זֶה זָכָה לְמַדְרֵגָה כָּזוֹ, שֶׁלֹּא טָעַם טַעַם מִיתָה וְכוּ', כִּי הֵבִין מִדְּבָרָיו

הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁגַּם אֵלֶּיהוּ לֹא זָכָה לְמַדְרֵגָתוֹ כִּי-אִם עַל-יְדֵי-זֶה, כִּי כָּל הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים לֹא בָּאוּ לְמַדְרֵגָתָם כִּי-אִם עַל-יְדֵי-זֶה! וְכַמּוּבָא בִּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּמָקוֹם אַחֵר (לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן חֵלֶק ב', סִימָן ק')]. (שָׁם אוֹת כ"ג).]

א-תשכה

פַּעַם-אַחַת נִתְחַב לְמוֹהֲרַנ"תְּ זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה מַסְמֵר שֶׁל בַּרְזֶל בְּרַגְלוֹ, וְהָיָה לוֹ כְּאֵב גָּדוֹל מְזֶּה הֵבִיא לוֹ אֶחָד עֵלֶּה אֶחָד, שֶׁמְּסֻגָּל לָזֶה, וְאָמְרוּ לוֹ שֶׁהוּא רַק מִצַּד הַסְּגֻלָּה וְלֹא מִצַּד הָרְפוּאָה, וְלֹא רָצָה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, וְאָמַר אִם יֵשׁ בְּכֹחוֹ לְרַפְּאוֹת, יֵשׁ בְּכֹחוֹ גַּם-כֵּן לְקַלְקֵל... וְנִתְרַפֵּא בְּלִי זֶה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ. (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שיחות וסיפורים מרביז"ל, סעיף ס"ד).

א-תשכו

פַּעַם-אַחַת בָּא אֶחָד לִפְנֵי רַבִּי נַפְתָּלִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה וְסִפֵּר לוֹ בְּהִשְׁתּוֹמְמוּת, אֵיךְ שֶׁבַּעַל הַבַּיִת פָּשׁוּט בְּאוּמַאן, שֶׁהָיָה דַּרְכּוֹ לְבַלּוֹת כָּל יוֹם הַשַּׁבָּת בִּלְמוּד סֵפֶר אוֹר הַחַיִּים הַקָּדוֹשׁ, וּפַעַם אַחַת הָיָה קָשֶׁה לוֹ לְהָבִין אֵיזֶה דָּבָר בְּפֵרוּשׁ הַסֵּפֶר אוֹר-הַחַיִּים הַקָּדוֹשׁ, וְעָסַק בּוֹ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ, עַד שֶׁנִּרְדַּם עַל הַשֻּׁלְחָן, וּבָא אֵלָיו הָאוֹר-הַחַיִּים בְּעַצְמוֹ וּבֵאֵר לוֹ הַדָּבָר הַקָּשֶׁה לוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי נַפְתָּלִי, שֶׁאֶפְשָׁר לְהַאֲמִין בָּזֶה, מֵחֲמַת גֹּדֶל הַדְּבֵקוּת שֶׁהָיָה לוֹ עִם פֵּרוּשׁ הָ"אוֹר הַחַיִּים". (אֲבָנֶי"הָ בַּרְזֶל, שם סעיף ס"ג).

המשך סיפורים נפלאים]

א-תשכז

מָצָאתִי כָּתוּב בְּכֶרֶךְ אֶחָד, שֶׁהָיָה אֵצֶל רַבִּי נַפְתָּלִי זְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה: א. אָנֹכִי אֶדְרֹשׁ מֵעִמּוֹ בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא, כְּמוֹ הב"ד. ב. מַה שֶּׁהָעוֹלָם נוֹהֲגִין לוֹמַר: "בִּשְׁבִיל עֵין הָרָע רוֹקְקִין בּוֹ", מֻרְמָז בְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ-זִכְרוֹנָם-לִבְרָכָה בַּחֲנַנְיָה, מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה: "לְהֵיכָן אָזְלוּ? חַד אָמַר בְּעֵין הָרָע מֵתוּ, וְחַד אָמַר בִּרֹק נִטְבְּעוּ", הַיְינוּ: רֻמְז הַנַּ"ל, שֶׁהָיוּ מִתְיָרְאִין מֵעֵין הָרָע וְרָקְקוּ בָּהֶם וּמֵתוּ בְּרֹק. ג. יֵשׁ לוֹ מַעֲרֶכֶת הַשָּׁמַיִם וּזְכרוֹנוֹ-לִבְרָכָה יִהְיֶה לוֹ מַפָּלָה. ד. "מִתְפָּאֵר בַּ"חֹרֶף" כִּי "חֹרֶף" מַעֲרֻכוֹת אֱלֹקִים חַיִּים", אֲבָל דָּוִד לֹא נִתְיָרֵא מִמֶּנּוּ כְּלָל וְאָמַר, שֶׁכְּבָר הָיָה לוֹ מַעֲשֶׂה עִם זְקֵן, וְהֶחֱזִיק לוֹ בִּזְקָנוֹ שֶׁלּוֹ, "כִּי בָא הָאֳרִי וְכוּ' וְהֶחֱזַקְתִּי בִּזְקָנוֹ", שֶׁהֶחֱזִיק אוֹתוֹ בִּזְקָנוֹ, "וְהִכֵּיתִי וְהֲמַתִּי אוֹתוֹ" כֵּן יָקוּם, רְאֵה יֵשׁ לוֹ מַעֲרָכָה. עַד כָּאן נֶאֱמְרוּ לְעִנְיַן וְכוּ' שֶׁסִּפְּרוּ לְפָנָיו וְכוּ', שֶׁיִּהְיֶה חֹרֶף חָזָק. (כוכ"א סיפורים נפלאים, עמ': רי"א-רב"י).

[עד כאן סיפורים נפלאים; וההמשך לעיל סעיפים: תקס"ג-תקס"ח; תקע"ה-תרד; תשכא-תשכ"ז. עתה חוזר להמשך אבני"ה ברזל.]

א-תשכח

רַבִּי דֹּב מִטְשֶׁעְרִין זַ"ל, עָשָׂה פַּעַם אֵיזֶה מִסְחָר עִם שֻׁתָּפִים וְאַחַר-כָּךְ נוֹדַע לוֹ, שֶׁהַמִּסְחָר לֹא טוֹב, וְיִהְיֶה לוֹ הֶזֵּק בַּמִּסְחָר וּבְעֵת שֶׁקִּבֵּל אֶת הַיְדִיעָה, לֹא זָז מִמְּקוֹמוֹ, עַד שֶׁקָּרָא לְהָרַב וְסִפֵּר לוֹ זֹאת, וְעָשָׂה כֵן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְפַתֶּה אוֹתוֹ הַבַּעַל-דָּבָר לְשַׁנּוֹת מִכְּפִי שֶׁהָיָה בְּדַעְתּוֹ, בְּעֵת שֶׁנִּשְׁתַּתֵּף עִם חֲבֵרָיו הַשֻּׁתָּפִים, אַף-עַל-פִּי שֶׁיּוֹדֵעַ עַתָּה בְּבֵרוּר, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ הֶפְסֵד.
(אֶבֶן"ה בַּרְזֶל, שיחות וסיפורים מרביז"ל, ס"ע, עמ' תמ"ט).
שיחות מראבר"נ (נכתבו ע"י תלמידו ר"ש וועקסלער)

א-תשכט

סִפֵּר מוֹהֶ"ר רַבִּי אַבְרָהָם מַעֲשֶׂה: שֶׁהָיְתָה סְעוּדָה בְּבֵית רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, וּמוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל וַחֲבֵרָיו הָיוּ נוֹטְלִים מִקּוֹדֶם יְדֵיהֶם בְּכַוָּנָה לֵילֵךְ בְּמְהֵרָה עִם רַבֵּנוּ זַ"ל עַל שֻׁלְחָנוֹ. וְכַאֲשֶׁר הָלְכוּ לְסְעוֹד שָׁם אָמַר לָהֶם רַבֵּנוּ זַ"ל: "דָּאסטַאלי!" (בְּלָשׁוֹן רוּסִית: "אֶל הַשֻּׁלְחָן"!), לְרָמוֹז לָהֶם כִּי אֵצֶל הַיְהוּדִים אִם רוֹצִים לֵילֵךְ לֶאֱכוֹל אוֹמְרִים שֶׁהוֹלְכִים לִיטוֹל יְדֵיהֶם. וּלְהַבְדִּיל, אֵצֶל הַגּוֹיִם אוֹמְרִים שֶׁהוֹלְכִים אֶל הַשֻּׁלְחָן. וּמֵעֵת הַזֹּאת נָהַג מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל לְהַקְפִּיד עַל זֶה שֶׁלֹּא לֵילֵךְ בְּשֻׁלְחָן אַחֵר בְּלִי נְטִילַת-יָדַיִם מִקּוֹדֶם עוֹד פַּעַם, אַף עַל פִּי שֶׁנָּטַל מִקּוֹדֶם, כִּי קָשֶׁה לִשְׁמוֹר מֵהֶסַח הַדַּעַת לִשְׁמוֹר יָדָיו בִּנְקִיּוּת כָּרָאוּי. (שִׂיחוֹת א).

א-תשל

עוֹד סִפֵּר: שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל לְמוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל (בְּעִנְיַן הַתּוֹרָה סִימָן וָאו "קְרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ", שֶׁהוּא מִכַּוָּנַת אֱלוּל וְעַל עִנְיַן הַבּוּשָׁה מִלִּפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ) בִּלְשׁוֹן שְׁאֵלָה בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "וָוערְסְט דִּיא אַמָאל רִיץ רוֹט פַאר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ" ? (- "הַאִם אַתָּה פַּעַם מַסְמִיק עַד לְמָאד [מֵרוֹב בּוּשָׁה] מִלִּפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ" ?). כְּלוֹמַר: שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְבַּיֵּשׁ מְאֹד לִפְנֵי הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁיִּתְאַדְּמוּ פָּנָיו מְאֹד, בִּבְחִינַת מַאֲמַר חֲזַ"ל הַמַּלְבִּין פְּנֵי חֲבֵרוֹ בָּרַבִּים כְּשׁוֹפֵךְ דָּמִים דְּאָזִיל סוּמְקָא וְאָתֵי חִוָּורָא. (שָׁם ב).

א-תשלא

עוֹד סִפֵּר: פַּעַם אַחַת הֵבִיאוּ הַתַּלְמִידִים לִפְנֵי רַבֵּנוּ זַ"ל לְהִתְקָרֵב סוֹפֵר אֶחָד, וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם! וּבִנְתִינַת יָדוֹ הַקְּדוֹשָׁה תֵּיכֶף הִרְגִּישׁ מִי הוּא, כַּמּוּבָא בְּשִׂיחוֹת הָר"ן בַּפָּסוּק "יַד לְיֵד לֹא יִנָּקֶה רַע", שֶׁנּוֹדַע לוֹ כָּל מַה שֶּׁעָבַר הָאִישׁ הַזֶּה. וְאַחַר כָּךְ אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל לְהַחֲסִידִים: מַה הֵבֵאתֶם לִי כַּאן אִישׁ שֶׁעָבַר ח' מֵאוֹת פְּעָמִים עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ?! וְנִתְפַּלְּאוּ מְזֶּה. וְאַחַר זֶה בְּיוֹם הַמֻּחָרָת נִתְגַּלָּה קְלוֹנוֹ בָּרַבִּים וְשֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל הָאֱמֶת. (שָׁם ג).

א-תשלב

עוֹד סִפֵּר: כִּי פַּעַם אַחַת בְּעֵת חֲדָוּתָא נִכְנַס לְרַבֵּנוּ זַ"ל בֵּין אֲנָשָׁיו מַאוְרְשְׁלִיק =בְּדָחָן וְנָטָל רְשׁוּת לְבַדֵּחַ דַּעְתָּם, וְדִמָּה אֶת עַצְמוֹ לְגַלָּח, וְעָשָׂה כְּמִנְהָגוֹ, וְיָצָא. וְאַחַר כָּךְ דִּמָּה אֶת עַצְמוֹ לְצַדִּיק, שֶׁקּוֹרִין "גִּיטֶער יוּד", וְעָשָׂה כְּמִנְהָגוֹ. וּבְתוֹךְ כָּךְ עָנָה רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר: "אִיהֶר זָעט וָואס לֹא מֶעְנְטְשׁ קֶען פּוּן זִיךְ מַאכְן! הָאט עֶרְשְׁט אִיז עֶר גִּיוֶוען אַ גַּלַּח, אָט אִיז עֶר שׁוֹין לֹא גוּטֶער יוּד", (- "רוֹאִים אַתֶּם מַה שֶּׁאָדָם יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מֵעַצְמוֹ! זֶה עַתָּה הוּא הָיָה גַּלַּח, וְהִנֵּה הוּא כְּבָר צַדִּיק"); כְּלוֹמַר: כִּי יֵשׁ בְּחִירָה בָּזֶה הָעוֹלָם, לְהֵעָשׂוֹת מִמַּדְרֵיגָה שְׁפֵלָה וּטְמֵאָה לְהִתְהַפֵּךְ לְמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה וּקְדוֹשָׁה. וְהַמַּאְרְשְׁלִיק הַזֶּה סִפֵּר זֹאת כָּל יָמָיו בְּשֵׁם רַבֵּנוּ זַ"ל זִיעַ"א. (שָׁם ד).

א-תשלג

סִפֵּר בְּשֵׁם רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁאָמַר פַּעַם אַחַת לְתַלְמִידָיו: "אִיךְ קֶען אַייךְ, וְהַלְוואי אִיר זָאלְט אַייךְ קֶענֶען אַ שָׁעָה פַּאר דֶּעם טוֹיט אָזוֹי וויא אִיךְ קֶען אַייךְ אַצִינְד" - "אֲנִי מַכִּיר אֶתְכֶם, וְהַלְוַואי תַּכִּירוּ אַתֶּם אֶת עַצְמְכֶם שָׁעָה אַחַת לִפְנֵי הַמִּיתָה כְּמוֹ שֶׁאֲנִי מַכִּיר אֶתְכֶם כָּעֵת". כְּלוֹמַר: כִּי קָשֶׁה לָאָדָם לְהַכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ. (שָׁם ה).

א-תשלד

פַּעַם-אַחַת סִפֵּר בְּשֵׁם מוֹהַרְנַ"תְּ זַ"ל, שֶׁאָמַר עַל עִנְיַן הָאֱמוּנָה בַּצַּדִּיקִים, כִּי יֵשׁ צַדִּיקִים שֶׁטּוֹעִים בַּחֲסִידִים שֶׁלָּהֶם שֶׁמַּחֲזִיקִים אוֹתָם לַאֲנָשִׁים כְּשָׁרִים, וְאֵינוֹ כֵּן הָאֱמֶת; אוֹ לְהֵיפֶךְ, שֶׁיֵּשׁ חֲסִידִים שֶׁטּוֹעִים בַּצַּדִּיק הָרַבִּי שֶׁלָּהֶם, שֶׁאַף-עַל-פִּי שֶׁהוּא צַדִּיק אֵינוֹ בְּמַדְרֵיגָה גְּבוֹהָה כָּל-כַּךְ כְּמוֹ שֶׁמַּחֲזִיקִים אוֹתוֹ הַחֲסִידִים שֶׁלּוֹ, וְגַם זֶה אֵינוֹ אֱמוּנָה אֱמִתִּית וְזֶה בְּחִינַת אֱמוּנָה כּוֹזֶבֶת. (שָׁם ב).

א-תשלה

חסר

רבי אברהם ז"ל סיפר כי מוהרנ"ת ז"ל אמר על מה שנסתלקה הרבנית אשת רבינו ז"ל בערב שבועות שנת תקס"ז, ואח"כ באותו הקיץ בחזירתו מנסיעתו השלישית לנאווריטש בא עליו החולאת של ההוסט הקשה (היינו שיעול קשה מאד רחמנא-ליצלן), ואז הזהיר אותנו רבנו ז"ל מאד להתפלל הרבה עבורו וכו' וכו', ונסתלק אחר שלש שנים מעת הזאת כמובא בחיי-מוהר"ן, ותיכף שעשה ההוסט ידע מיד שיסתלק וכו' (ושם כ"ג ע"ד), כי בסוכות תקס"ח קודם שנסע ללעמברג בעת שהתחיל אצלו חולי ההוסט, נשמע מפיו הקדוש בליל א' של סוכות שבלשון נכרים אושפיזא ("גאסט") נקרא הוסט, והזכיר מאמר חז"ל שדברו בלשון חכמה (ושם ע"ג), כי הנסיעה לנאווריטש היתה

פליאה נשגבה וכו' (ושם י"ט ע"ג כ"ה ע"א), שנסתלק מקודם לזה בשנת תקס"ו בקיץ התינוק הקדוש היקר ר' שלמה אפרים ז"ל ג"כ מחולי ההוטס רחמנא-ליצלן (ושם ט' ע"ד), שהי' הסתלקות התינוק בסיון תקס"ו, ואמר מוהרנ"ת ז"ל על הסתלקות שלשתן זה אחר זה, הענין שמובא בהמעשה של הבעל תפלה, במעשה שסיפר הבעל תפלה שהי' מלך ומלכה וכו', ויהי היום והיה רוח סערה גדול בעולם וכו', ובא הרוח סערה הזה לתוך בית המלך, ולא עשה שם שום היזק, רק שנכנס הרוח סערה וחטף הילד של הבת מלכה וכו' וכו', כי בקיץ תקס"ו היה תוקף המחלוקת של הזקן הידוע, ועשה חיק גביית עדות של שקר כנגד רבנו ז"ל, עד שהתגברו על-ידי-זה הקטרוגים, ונסתלק התינוק הקדוש הזה זיע"א. (ועיין בזה במה שכתוב בלקוטי-מוהר"ן סימן ל"ח, כי על-ידי פגם הדיבור נעשה רוח סערה בחינת קץ כל בשר מקטרג הגדול, ותיקון הדיבור על-ידי לימוד התורה בדחקות וכו', עין שם), ובתוך הרעש רדפה הבת מלכה וכן המלכה וכן המלך עד שנתפזרו כולם וכו', שהוא רומז על הסתלקות אשת רבנו ז"ל בקיץ תקס"ז, ואח"כ עשה רבנו ז"ל ההוסט הנ"ל בשנה הזאת שנסתלק גם-כן על-ידי-זה וכו'. ואחר-כך עשה רבנו ז"ל ההוסט הנ"ל בשנה הזאת שנסתלק גם-כן על-ידי-זה וכו'. ואחר-כך כשבא מלעמברג בשנת תקס"ח פרשת בלק - זה רומז על התחלת עולם התיקון שבא המלך לביתו מהפיזור שנתפזרו כולם וכו', ועל עצמו אמר מוהרנ"ת ז"ל שהוא בעצמו בחינת המליץ שעומד ומדבר תנחומין לפני המלך והמלכה, ואחר-כך הוא חוזר ומדבר תנחומין לבת המלך, ומאלו הדיבורים נעשה הים של יין (ככתוב: "וחכך כיין הטוב") וכו' וכו'.

א-תשלו

חסר